ISTORIA CULTUREI NAŢIONALE

ISTORIA SCÓLELOR

DE LA

1800—1864

CU O SCURTA INTRODUCERE COPRINDÊND NOTE DIN ISTORIA CULTUREI NAŢIONALE ANTERIÓRE SECOLULUI AL XIX-LEA,

ŞI CU

MAI MULTE FAC-SIMILE DE DOCUMENTE, SEMNĂTURĬ, AUTOGRAFE, ETC.

DE

V. A. URECHIA

VICE-PREŞEDINTE AL ACADEMIEĬ ROMÂNE, PROFESOR DE ISTORIA ROMÂNILOR LA FACULTATEA DE LITERE DIN BUCURESCĬ, MEMBRU CORESPONDENT AL ACADEMIEĬ SPANIOLE, MEMBRU AL INSTITUTULUĬ ETNOGRAFIC DIN PARIS, AL SOCIÉTĂŢEĬ ECONOMICE MATRITENSE DE »AMIGOS DEL PAIS«, AL FELIBRILOR, MEMBRU DE ONÓRE AL SOCIETĂŢEI ÓMENILOR DE LITERĬ, DELEGAT GENERAL AL ASOCIAŢIUNEĬ INTERNAŢIONALE DE LITERE ŞI SCIINŢE, VICE-PREŞEDINTE ŞI MEMBRU FUNDATOR AL ATENEULUĬ ROMÂN, AL SOCIETĂŢEĬ DI CULTURĂ MACEDO-ROMÂNĂ, PREŞEDINTE LIGEĬ PENTRU UNITATEA CULTURALĂ A ROMÂNILOR, MEMBRU AL COMISIUNEĬ MONUMENTELOR, FUNDATOR BIBLIOTECEĬ URECHIĂ DIN GALAŢĬ, ETC.

TOMUL III

OP ÎNCORONAT DE ACADEMIA ROMÂNĂ

BUCURESCI

IMPRIMERIA STATULUI

1894

www.dacoromanica.ro

PREFAŢĂ

Cu acest tom se termină analele nóstre, privitóre la cultura naţiunei române, până la data de 1864, pusă de Academia Română la concursul, pentru care am presentat acéstă lucrare în mod anonim.

Noĭ înşine observăm, că pentru aniĭ maĭ apropiaţĭ de noĭ, am dat analelor o desvoltare relativ maĭ mică, căcĭ avênd a vorbi de faptele unor bărbaţĭ, carĭ sunt înca în vieaţă, nu ne-am aflat tot aşa de liberĭ ca pentru studiarea anilor maĭ înapoiaţĭ. Pe lânga aceste, a vorbi de lucrările culturale şi scolare din aniĭ 1858 înainte, era a ne face noue înşine o prea largă şi duiósă parte în aceste lucrărĭ, ca unul ce de la acea dată până têrdiŭ dincóce de 1864, am avut fericirea a fi alăturea cu ceĭ maĭ ilustri bărbaţĭ aĭ ţereĭ şi cu dênşiĭ a munci în agrul culturei publice. Ne-am mărginit dar a aduce din istoria scólelor şi a cultureĭ publice din aniĭ 1860—64 atât numai, cât am crediut indispensabil, ca o culegere de documente pentru cel care maĭ têrdiŭ va dori să completeze opera nóstră.

Doritor am fi fost să nu oprim lucrarea nóstra la anul 1864 şi sa înregistrăm în ea faptele glorióse ale domnieĭ luĭ Carol I, până la împlinirea a 25 anĭ aĭ regnuluĭ M. Sale. De făceam însă acésta nu maĭ era lucrarea nóstră, acea premiata de Academie. De vom trăi, vom realisa acéstă dorinţă într'o lucrare deosebită.

Lectoruluĭ suntem datorĭ a'ı spune că, presentând lucrarea de faţă în mod anonim la un premiŭ academic, n'am facut'o în videre cu un câştig material, de óre-ce numaĭ cu adunarea materialuluĭ nostru şi decopiarea luĭ în curgere de maĭ mulţĭ anĭ, am cheltuit cu onorariile secretarilor îndoită şi întreita suma premiuluĭ. Am ţinut însa, sa supunem lucrarea nóstră la aprobarea prealabila a înaltuluĭ Areopag al cultureĭ române. Am avut fericirea s'o dobândesc şi acésta va face tot meritul acesteĭ lucrărĭ.

www.dacoromanica.ro

La tipărirea acestor volume n'am introdus altă schimbare în textul premiat de Academie, de cât aceea că, la locurile unde *autorul anonim* cita orĭ pomenea pre *D. V. A. Urechiă*, am pus direct numele nostru, vorbind la persóna I-a.

Ca să nu simţă măcar colegiĭ meĭ din Academie că manuscrisul intrat la concurs era de mine, am fost luat la cértă în vr'o douĕ locurĭ pre D. V. A. Urechiă, cam de *lana caprina*. Rog pe colegiĭ meĭ din Academie sa'mĭ scuseze aséstă mică viclenie şi să mĕ ierte décă am înlaturat în tipar micul *refec* ce 'mi dădeam, pentru a câştiga voturile a câtor-va membri aĭ Academieĭ, puţinĭ la numĕr, carĭ ar fi putut să judece opul meŭ nu numaĭ objectivemente.

Cu acest volum nu se termină lucrarea, căcĭ de aci înainte începe bogata culegere de documente, carĭ constituesc *anexele* publicaţiuneĭ nóstre.

In volumele ce urméză, va afla istoricul un arsenal, în mare parte necunoscut, cu care înarmat va putea face definitiva Istorie a cultureĭ române, şi maĭ cu sémă a'şĭ esplica prin documentele trecutuluĭ progresele şi scăderile cultureĭ naţionale.

Cu tomul de faţă îmĭ iaŭ remas bun de la lector. In cele carĭ vor urma nu voĭ maĭ grai eŭ, ci însaşĭ documentele pe carĭ mi-am întemeiat aprecierele.

Este óre de lipsă să cer iertare lectorului pentru erorile strecurate pâna astadĭ la tiparirea acestor treĭ tomurĭ ?

Ceĭ carĭ, puţinĭ la numĕr, m'aŭ cetit, nu mă îndoiesc, că aŭ îndreptat înşiĭ asemene erorĭ, şi nu'mĭ vor maĭ cere o tablă generala de ele la finea volumuluĭ. Fie numaĭ, ca lectorul să nu aibă a releva de cât erorĭ tipografice! Dar şi pentru cele de altă natură, lectorul binevoitor îşĭ va dice: *Errare, humanum, est.*

V. A. Urechiă.

Bucurescĭ $^{3}/_{15}$ Noembre 1893.

www.dacoromanica.ro

DOCTORIA SUFLETULUI
J. POPESCU BĂJENARU
AUTOR ...Ion A. Urechia...
VOL. Istoria scoalelor. Tom. III.
No. 1654 ANUL 1894

CAP. I

ANUL 1849

Anul cel plin de emoțiuni și de evenimente, 1848, a înregistrat mórtea Mitropolitului Meletie, din Iași, întêmplata la 20 Iulie, adecá 20 de ḑile dupe intrarea Rușilor în țérá. Comisarii împerátesci Duhamel și Talat Efendi, carĭ au provocat invasiunea streina, nu eraŭ ómenĭ carĭ sa asigure culturei române vre-o îndreptare.

M. Sturdza, domnind împreună cu Rușii și cu holera, aŭ prelungit în urma mișcarei din 1848, o efemerá și o tristá domnie, pánà în 13 Maiu 1849, când aŭ plecat din Iași spre Focșani, sub cuvênt de revisiune în țérá. El aflase cele petrecute la conferința d'intre Rusia și Turcia, începutá în Februarie și terminata la Aprilie 1849. El scié, cá Gr. Ghica va fi numit Domn al Moldoveĭ, iar Barbu Știrbeiŭ în țéra Muntenésca, și dérá din Focșani mérsá direct la Viena, spre a nu se mai întórce. Scriitorul acesteĭ cárți, báetan de 14 anĭ, a fost martur la plecarea din Iași a luĭ M. Sturdza. Și astaḑĭ véd în curtea palatuluĭ Domnitorulnĭ, strada Lozonski, trasurile pentru plecare, garda sub arme și câte-va muĭerĭ bětrâne puse cu plată sá se bocéscá, pe când din câteva trăsurĭ, carĭ se oprisera in piațeta din fața otelulnĭ Ghimuș, câți-va tineri, câți mai rémaseseră neexilațĭ la 1848, fuseraŭ din résputerĭ, în minutele când trecu pe d'inaintea lor trásura cu Domnitorul. Va sá ḑicá, scié tóta lumea, ca nu la o caletarie de inspecțiune în țéra, ci de finit de Domnie pleca M. Sturdza.

*

MUNTENIA

De îndata ce, cum véḑuram, Eforia reînființata a scólelor muntene a închis scólele în 1848, anul 1849 se presinta cu o rèservá de 1.008.390 lei, dupe cum se póte vedea în anexatul tabloŭ de starea caseĭ colegiuluĭ la 1 Ianuarie 1849 [1]).

Prin un noŭ tabel de veniturile și cheltuelile anului 1849, acésta reserva se reduce la 862.387 lei.

Din acești bani se întreține o scóla primara din Lucaci, cu 8.000 lei, se cheltuesc 49.278 leĭ cu lefile impiegaților administraticĭ scólelor si 27.300 lei pentru cancelaria Eforiei.

[1]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

Zalomit nu e mulțamit cu acésta léfa, și reclamă Domnitorului în modul următor:

Prea Inalțate Dómne,

Vĕ rog plecat sá bine-voiĭ a lua în de aprópe bágare de sémá coprinderea acestei jalbe.

La anul 1841, când și Mária Vóstrá eraţĭ Efor al instrucțiuneĭ publice, am fost trimis cu cheltuiala Statuluĭ, ca sá învĕț în Berlin sciințele filosofice și juridice.

Am împlinit datoriile cu cea maĭ mare esactitate și silința, precum dovedesce alaturata diploma de doctor în filosofie și atestate de legĭ.

In urma chiamáreĭ ce mi s'a facut, am grabit a mĕ întórce în patrie, cu cea maĭ mare dorința, de a 'mĭ arĕta recunoscința, facêndu-mĕ folositor.

La sosirea mea, în luna luĭ Iunie anul curgĕtor, mi s'a dat a pregati pentru scóla cursul de logică și de morală, dupe o carte elementara clasică, și m'am vĕdut trecut în statul scólelor cu léfa de leĭ 800 pe luna.

Am urmat și urmez necontenit împlinirea datorieĭ ce s'a pus asuprá'mĭ, silindu-me a sĕvîrși cu un chip potrivit cu starea și trebuința ţĕreĭ.

Lipsa mijlócelor de viețuire și datoria sfântá d'a ține și o mumá vĕduvá, care în mine are tótá nadejdea, m'aŭ fácut sá róg atát pe Inálțimea Vóstra, cât și pe Cinstita Eforie a 'mĭ da cuvenita léfă, ca sá pot a întêmpina nisce trebuințe așĭa de neapĕrate.

Prin porunca Cinstiteĭ Eforiĭ cu No. 717, mĕ vĕd chiámat a primi léfa de leĭ 300 pe luna pánà la deschiderea scólelor.

Décá Inalta înțelepciune a Márieĭ Vóstre va socoti, cá cu acéstá sumá este cu putința a întêmpina trebuințele vieţeĭ, la scumpetea de acum, voiŭ primi-o cu tóta recunoscința; și pe lânga datoriile ce am fácut în aceĭ d'ântêiŭ treĭ anĭ aĭ stárunireĭ mele în Berlin, când mi se da numaĭ câte 150 galbenĭ pe an, voiŭ maĭ face și altele, pâna când mi se va hotarî o léfa maĭ cuviinciósá; iar într'alt chip vĕ rog plecat, Prea Inalțate Dómne, ca sa bine-voescĭ a porunci d'a se face la suma de leĭ treĭ sute, adaogirea ce veţĭ bine chibzui.

Am ciuste a fi cu cel maĭ adânc respect și cea mai mare supunere, al Marieĭ Vóstre prea plecat și credincios supus,

I. Zalomit.

Domnitorul se marginesce a recomanda acéstá petiţiune în regularea Eforieĭ.

Déca Eforia refusá o asemenea léfa lunará profesorilor francezĭ Dolun și Dufour, în Noembre 1849, cácĭ n'are nevoie de cárțĭ franceze, nu refuzá 800 leĭ pe lunà luĭ T. Anghelidis, care venise din Constantinopole, ca sá devina profesor de limba grécă și franceza [1]). Unul din ceĭ d'ântêiŭ profesorĭ, carĭ presintá Eforieĭ cartea lucratá, este Penescu. Opera tradusá: «Istoria noului testament» dupe Victor Duruy, e depusă la Eforie, la finele anuluĭ 1849, și acésta, în 27 Ianuarie anul 1850, o trimite în cercetarea Mitropolieĭ, ca sa vĕdá décá corespunde cu dogmele bisericeĭ ortodoxe.

---

[1]) Veţĭ adresa Logofețieĭ bisericescĭ No. 1.082, din 13 Decembre 1849. Acest Anghelidis adresézá petiţiunea în limba grecéscă, și e de întrebat, cum putea el traduce cárțĭ în românesce? Se vede decĭ, ca era o simpla favóre ce i se acorda.

www.dacoromanica.ro

*

Persecuțiunile în contra profesorilor carĭ luasera parte la revoluțiune, continua și în primele lunĭ din 1849.

Dăm în anexă adresa Departamentuluĭ trebilor bisericescĭ, No. 1.225, din 7 Martie 1849, relativă la arestarea luĭ M. Iliescu în monastirea Văcarescĭ. Acest fost impiegat al Eforieĭ scólelor, fusese acuzat de propagandă între preoțiĭ din sate [1]).

Asemenea în anexă dăm altă adresă a Departamentuluĭ trebilor din lăuntru catre Logofeția credinței, No. 3.810, din 31 Martie 1849.

Mitropolitul aruncase blăstem asupra celor carĭ vor face contra revoluțiuneĭ; și acum i se cere să dea deslegare de obște, ca să ridice din public impresiunea, ca abandonând causa revoluțiuneĭ ar rămâne sub blăstemul bisericeĭ.

Tot prin acéstă adresă, ce anexăm, Departamentul din lăuntru provóca schimbarea de redacțiune a Fóeĭ sătescĭ, și cere, ca ea să se citéscă regulat în sate, pentru liniștirea duhurilor. Acéstă adresă este comunicată în copie Mitropolitului de catre Logofeția bisericéscă [2]).

*

Inainte de deschiderea internatuluĭ, se aplică, în 1849, vechiul regulament din 1847, maĭ ales în tru cât privesce plata de 80 galbenĭ pe an. Acéstă plată, în mod excepțional pentru fiul Pitarului Mălăresca, se acordă din casa scólelor pentru ținerea acestuĭ fiu la «vre-un pensionat privat.» Va să dică, începeaŭ a se ține internĭ pe la scólele private, încă din Maiŭ 1849, maĭ înainte ca gimnasiul sa fi fost redeschis [3]).

*

Baneasa Elisabeta Ştirbeiŭ, inainte ca soțul eĭ sa ajungă Domn, patrona o scóla de fete sărmane în Bucurescĭ. In favórea acesteĭ scolĭ, Eforia, în 7 Martie 1849, cu raportul No. 192, ceru Căimăcămieĭ învoire, să o subvenționeze cu 500 leĭ pe luna.

Eată raportul Eforieĭ :

«Printre aședămintele private de învățătură, intocmite în acésta capitală, este și scóla de fete sărmane ținută și dirijată subt patronagiul și îngrijirea Dómneĭ Baneasa Safta Ştirbeiŭ.

Acéstă scóla, care într'un curs de maĭ mulțĭ anĭ a esistat până acum numaĭ cu fondurĭ din subscripție particulară, vede din ḑi în ḑi scăḑând fórte simțit numărul subscriitorilor, prin urmare și ajutórele cu care s'a ținut.

De și generositatea patróneĭ este un puternic mijloc de chivernisire pentru acest institut, însă Eforia luând în băgare de sémă, că acest așeḑământ este consacrat special în folosul fetelor sărmane, care neavând nicĭ un mijloc de traiŭ, s'ar rătaci în viţiurĭ și în năravurĭ rele vătămatóre și pentru dânsele și pentru societate, de nu ar gasi o învățătură, care să le dea mijlocul de a 'și câștiga hrana de tóte ḑilele cu chip cinstit, și a intra la urmă în societate cu obiceiurĭ și năravurĭ bune, care tot-d'a-una insoțesc

[1]) Eforia 'l disculpă. (Veḑi anexa).

[2]) Veḑi anexele.

[3]) Dosarul No. 42 din 1849, archiva ministerului de culte.

www.dacoromanica.ro

și ajuta pe ceĭ ce au invețat sa nuncésca și sa lucreze; a socotit, ca este de cuviință ca și guvernul sa ia parte in asemenea faptă morala și folositóre, care interesézā atât de mult societatea și să dea și din parte'ĭ sprijin acestuĭ institut.

Regulamentul scóleĭ in . . . . și dispositiile sale orénduite a se da ajutóre de bani pentru intemeiarea și ținerea unor asemenea aședěminte de invěțătură și până acum s'a urmat acésta din partea Eforieĭ pentru maĭ multe institute private.

Acum casa scólelor se află in posesie de o reservă o sumă insemnată rămasă din veniturile anuluĭ trecut, care reservă se măresce și cu veniturile acestuĭ an, până la reorganisarea scólelor publice.

Eforia dér, este in párere, ca să se dea de acum inainte din casa scólelor o subvenție de leĭ 500 pe lună la arĕtata scólă de fete sĕrmane, ca să se póta ținea și să atinga scopul filantropic pentru care s'a inființat. De aceea Eforia avênd tótă increderea, ca Cinstita Caĭmacamie va prețui in tóta intinderea eĭ, o fapta care nu póte aduce decât landa guvernuluĭ, aștępta cuviinciósa deslegare de urmare.»

Alexandru Filipescu. Director, *C. N. Brăiloiu.* Secretar, *N. Iliescu.*

Caĭmacamul Cantacuzino otarî:

Caimacamia Prințipatului țĕrei românesci.

Cinstituluĭ Departament al Credinţeĭ

«Se trimite pe lângă acésta Cinstitulnĭ Departament adresul Eforiei scólelor No. 192, atingetor de lipsa in care se află acum institutul de fete sermane, ținut și dirigiat subt patronagiul și ingrijirea D-neĭ Băncasa Safta Știrbeiu, din pricina tragereĭ subscriitorilor, cu care ajutóre numaĭ se ținea acea scólă de fete; și de ajutorul ce se chibzuesce a se face disulu institut din sumele caseĭ scólelor. Și este poftit Cinstitul departament a 'l supune desbatereĭ Cinstitulnĭ Sfat administrativ extraordinar, spre a chibzui și otarî asupra subvenţieĭ ce este de parere Eforia a se da de acum inainte din casa scólelor, in suma de leĭ 500 pe fie-care lună; de care sa fie Caimacănia incunosciințată.»

Caĭmacamul, *Constantin Cantacuzino.*

Anexam intru acest obiect și jurnalul Sfatuluĭ administrativ aprobator, cum și raportul la Caĭmamie, supunênd opiniunea Sfatulnĭ la otărirea eĭ. [1])

*

Cu referința la scólele satescĭ gasim, in 20 Maiu 1849, urmatórea circulara a Eforieĭ catre cârmuitorĭ, sub No. 380 și 396.

Circulara catre ocârmuirile judeţelor

20 Maiu, 1849.

«Cu circulara de la 10 Ianuarie anul curgetor, Eforia a scris și acelei onor. Ocârmuirĭ, despre trebuința ce este, ca tóte casele, ce aŭ slujit de scolĭ pentru invețatura copiilor de prin sate, sa se inchidă fară a le intrebuința spre vre-o alta locuință, iar mobilele ce are fie-care clasa sa se așeďe prin acele case și apoĭ sa se pecetlnésca acele case și să se dea sub ingrijirea juraților.

[1]) Veďĭ anexa de pe dosarul No. 22 din 1849, archiva ministeruluĭ de culte.

www.dacoromanica.ro

Pentru acésta urmare Eforia a poftit pe asta onor Ocârmuire, ca sa faca fara zabava punere la cale și sa insciinţeze Eforiei; dér onor Ocârmuire nici un rěspuns pâna acum nu a trimis. Se scrie dér și să arěţă aceleĭ onor. Cinstite Ocârmuirĭ, ca de lucrarea, ce va fi făcut să insciinţeze fără zăbavă Eforia, dupe regulă.»

In 4 Octombre 1849, Eforia adresěza Domnitorului Ştirbeiu raportul urmator, sub No. 685.

«Eforia bine convinsa, ca pentru orĭ-ce obiect ar intra in sfera ingrijirilor sale, este datóre a pástra aceeaşĭ intrégă privighere, și cunoscênd, ca Maria vóstra primiţĭ cu buna voinţă orĭ-ce relaţie de interes in folosul public, plecat supune la inalta cunoscinţa Marieĭ Vóstre următórea sciinţă:

Eforia cunoscênd trebuinţa pentru bine cuvêntate pricinĭ, a inchide și scólele communale de prin sate, și temêndu-se ca nu cumva invěţatorii acelor scóle sa primésca pe lângă lefile pe trimestrul luĭ Ianuarie anul 1848, care a fost aprobate de dênsa, ca pentru o vreme slujită și lefile pe trimestrele de Aprilie, Iulie și Octombre acelaş an, cacĭ pe aceste nouĕ lunĭ, dupe ce că tóte acele scolĭ aŭ fost inchise, apoĭ și aceĭ invěţatorĭ au fost luat parte activa in evenimentele anuluĭ, dupe porunciile guvernuluĭ revoluţionar; Eforia a communicat in Octombre anul trecut tuturor cârmuitorilor de judeţe, ca invěţatoriĭ scólelor communale, ce se închid, aŭ a rěmânea la orênduiala în care vor fi fost maĭ d'inainte, și ca lefile lor pe aretatele treĭ trimestre ale anuluĭ 1848, nu aŭ a li se mai sloboḑi, și acele 60 parale analogul din 2 leĭ ce rěspunsesera fie-care enoriaş dupe legiuire, sa intre in cutiile satelor. Tot atuncĭ Eforia s'a adresat și catre Cinstita desfiinţata Caĭmacămie, și din porunciile ce s'aŭ sloboḑit dupe aceea de catre Cinstitul departament din 'nauntru, s'a věḑut ca se pusese indatorire tuturor cârmuirilor, ca fara intârḑiere sa implinésca de la invěţatorĭ lefile, ce vor fi primit pe arětatele treĭ trimestre și pe care 'ĭ-aŭ rěspunș enoriaşiĭ fie-carui sat; și sa'ĭ intórca locuitorilor, care nu au a maĭ respunde pe viitor o asemenea plata. Déca insa aceĭ banĭ s'au intors locuitorilor, séu s'aŭ depus in cutiile satelor, Eforia nu a putut a se deslupi, séu a se incredinţa inca; din impotriva dupe plângerile ce 'i-aŭ facut multĭ din invěţatori, 'i aŭ incunosciinţat că ei n'au primit lefile nu numaĭ pe trimestrile de Aprilie, Iulie și Octombre anul 1848, dér nicĭ chiar pe acele de Ianuarie, in vreme ce aceĭ duoĭ leĭ dupe legiuire sunt rěspunşĭ pe deplin din pungile enoriaşilor. Pentru acéstă anomalie, Eforia vede cu mâhnire, ca nu póte da Marieĭ Vóstre, o maĭ deslupitóre dovada pentru ce n'are acum, profesorĭ prin judeţe, scie insa de sigur, Prea Inalţate Dómne, ca aceĭ duoĭ leĭ respunşĭ de catre fie-care enoriaş din tóte satele Prinţipatuluĭ, pentru lefile invěţatorilor pe anul 1848, se urca la o suma de peste leĭ 700.000, calculata pe numěrul cunoscut al populaţieĭ acelora.

Ca sa se dea dér, Marieĭ Vóstre, déca va bine-voi, o maĭ adeverata și intrégă sciinţa despre câte Eforia, plecat a expus printr'acest raport, iĕ indrasnéla a adauga, că la fie-care sub-cârmuire de plasa sunt date din partea Cinstitulu Departament din 'nauntru și pe anul 1848, câte duoĕ condicĭ şnurnite și pecetluite, din care una slujea ca sa trěca sub-cârmuitorul intr'insa banĭ ce se implinesc de la enoriaşiĭ fie-caruĭ sat, pentru lefile invěţatorilor, iar alta, ca sa iscalésca intr'insa invěţatorii, pentru primirea lefilor. De aceea și cercetarea ce Maria Vóstra va hotărî a se face pentru acésta insemnatóre luare—dare de banĭ, lesne se va putea deslupi din acele condicĭ, déca și acestea nu vor fi cercat din vre-o nenorocire, lipsa din adevěratul lor numěr.

Al. Filipescu. C. N. Brailoiu.

www.dacoromanica.ro

*

Dupe venirea la tron a luĭ Ştirbeiu, la rubrica bursierilo din streinetate aflam unele acte mai favorbile decât sub Caimacamie. Aşĭa este decretul Domnitoruluĭ Ştirbeiŭ in favórea luĭ C. Bosianu:

Noi Barbu Dimitrie Ştirbeiu,

Cu mila luĭ Dumnedeu, Domn stápânitor a tóta ţéra romanésca.

Catre Departamentul Credinţeĭ.

Din raportul Eforieĭ scólelor, No. 877, vĕdĕnd recomandaţia ce ni se face in favorul Serdarului Costache Bozianu, unul din zeloşiĭ scolarĭ ce urmézá cursul invĕţaturilor juridice la Paris, de a 'i se da stipendiul otárit de către guvern de 200 galbenĭ pe an pánâ la 1 ale viitoruluĭ Maiŭ şi care i s'aŭ fost suspendat incá din anul trecut, din pricinâ cá casa scólelor se afla in lipsá; Domnia Nóstrá privind la cuvintele ce se expune prin maĭ sus pomenitul raport, poruncim acelui Departament, a se înţelege cu Eforia scólelor, spre a 'i se baniĭ cuveniţĭ pânâ la 1 Maiŭ 1850, când atuncĭ este a lua sfârşit termenul otárit pentru ţinerea sa la Paris.

Asemenea se acordá un stipendiŭ de 250 galbenĭ pe an, prin urmátorul act:

Eforia scólelor

Prea Inălţate Dómne,

«Dupe sciinţa luatá de Eforie, scolarul C. Cornescu fiul D-luĭ Logofĕtului C. Cornescu, sĕvârşind la universitatea din Paris invĕţáturile de colegiu şi intrând acum in invoţátura dreptuluĭ, Eforia rógă plecat pe Inalţimea Vóstrá, sá bine-voiţĭ de a 'ĭ da voie a 'ĭ urma stipendiul de duoĕ sute cincĭ-ţecĭ galbenĭ pe an şi in viitor, cum şi de a'ĭ plati stipendiul pe anul curgĕtor, adicá de la 1 Decembre 1889 pânâ la 1 Decembre 1850. (No. 930, anul 1850 Noembre 15.)

Secretarulu prin adresa cu No. 5.199 de la Noembre 27 acel an, comunica Departamentul credinţeĭ aprobarea domnéscá la maĭ sus numerotatul raport, şi acesta prin adresa cu No. 7.848, din 28 Noembre, o da şi in cunoscinţa Eforieĭ scólelor.

Dr. Picolo se stabilesce la 1 Octombre 1849, corespondent al Eforieĭ, la Paris, cu 200 galbenĭ pe an.

In 29 August 1849, treĭ tinerĭ: C. Bordénu, I. Lázuescu şi Constantin Burilénu au petiţionat la comisarul turc Fuad-Efendi, să fie primiţĭ in scóla de medicină din Constantinopole. Fuad comunica guvernuluĭ, prin nota 420, cá a raportat la Sultanul cererea tinerilor şi 'i s'a rĕspuns, cá sunt primiţĭ impreună şi cu al patrulea tĕnĕr: Gr. Calinescu.

Domnitorul ca să se arĕte simpatic pentru Turcia, ordona Eforieĭ sa dea acestor tinerĭ câte 2.000 de leĭ pentru drum şi câte o bursă de o sutá leĭ pe luna de fie-care şi sa fie puşĭ subt îngrijirea agentuluĭ ţĕreĭ N. Aristarki. [1])

[1]) Dosarul No. 70, archiva ministerului de culte.

www.dacoromanica.ro

In 13 Septembre 1849, Domnitorul mai acorda 150 leĭ pe luna tènerului D. Nica și 10 galbenĭ pe lună luĭ Pikipio, carĭ vor sa studieze tot la Constantinopole. Cu referința la tènĕrul Pikipio eată decretul domnesc No. 706, din 24 Decembre 1849, catre Departamentul credinţeĭ:

«Trebuinţa limbeĭ turcescĭ și lipsa de ómenĭ, carĭ să cunóscă bine și să fie deprinsi cu lucrările cancelaricescĭ, ne aŭ silit a ne chibzui asupra acestuĭ obiect, și a lua mesurĭ spre a intâmpina greutatea ce ar simţi Statul, de nu se vor face din vreme cuviinciósele pregătirĭ. De aceea găsind pe tènĕrul Pikipio înaintat în cunoscinţa acesteĭ limbĭ, a otărît a 'ĭ înlesni mijlóce de a urma să se ocupeze cu dênsa, spre a putea cu vreme fi folositor ţĕreĭ, și pentru acest sfĕrșit poruncim aceluĭ Departament a se înţelege cu Eforia scólelor, ca să slobódă numituluĭ, prin agentele ţĕreĭ din Constantinopole, câte galbenĭ 10 pe fie-care lună, din casa scólelor, cu incepere din 1 Agust anul curent.

(Urmézá iscălitura Marieĭ Sale)

Intocmaĭ cu originalul.
Al. Burcha.

La finea anuluĭ 1849, statul lefilor ne da numele personaluluĭ numit pentru gimnasiul reinfiinţênd cum și lefile ce li s'aŭ acordat. Dăm în anexă acest act. [1])

*

MOLDOVA

Venirea la tronul Moldoveĭ a luĭ Gr. Ghica, reinseninéză cerul posomorit al cultureĭ naţionale din acéstă ţĕrá.

Una din cele d'ántéiu mĕsurĭ a noulnĭ Domnitor, la începutul anuluĭ scolar 1849—1850, este desfiinţarea Epitropieĭ învĕţăturilor publice și alipirea scólelor la Departamentul *Vornicia* averilor bisericescĭ și a învĕţaturilor publice, prin urmatorul decret domnesc:

No. 803. Ofis domnesc din 3 Septembre 1849, sub No. 46, către Sfatul cârmuitor, prin care se hotărésce, ca ramul invetaturilor publice sa fie lipit către Departamentul averilor bisericescĭ.

Fiind dovedit prin ispita și prin urmarea pazita și în alte ţĕrĭ luminate, ca ramul invetaturilor publice nu póte fi cârmuit cu nimerit și sistematic folos, de nu va face parte de un Departament lucrator și statornic, și dupe principiul obștesce primit, fiind de priinţă a se lipi către Departamentul averilor bisericescĭ, cu care are maĭ multă afinitate; Noĭ primind incuviinţarea ambelor înalte curţĭ pentru punerea în lucrare de pe acum a acesteĭ inbunatăţirĭ, facem cunoscut Sfatuluĭ că direcţia învĕţaturilor publice se cunósce de acum întrunită catre ţisul Departament, al cărnia șef va purta numire de Vornic al averilor bisericescĭ și al învĕţăturilor publice, și prin urmare, Epitropia până acum in lucrare rĕmâne de la sine desfiinţată; iar apoĭ acéstă disposiţie se va impartași in vreme, spre statornica regulare Comitetuluĭ de revisia regulamentuluĭ, ce urmézá a se infiiinţa dupe art. 3 de la Balta-Liman. [2])

---

[1]) Vedĭ anexa.

[2]) Acest ofis la 6 Septembre 1849 sub No. 2.248 s'aŭ impartășit Departamentului bisericesc și sub No. 2,249, Epitropieĭ scólelor. (Manual admin, Tom. II, pag. 302.)

www.dacoromanica.ro

In Februarie 1850, se desfiinţéza, ca o consecinţa a decretului de sus, şi comitetul central «dupe care nu rămâne sub deosebita Epitropie, decât generalnica Epitropie a spitalelor şi cutia milelor; acéstă cutie va fi lipită apoi catre Departamentul bisericesc.»

Negreşit că reorganisarea scólelor nu se póte face imediat, dar Domnitorul avizéza la reforma legeĭ invĕţămêntuluĭ.

Dăm in anexă informaţiunile culese in dosarele anuluĭ, de la Ministerul de culte şi din care se vede confirmarea aserţiuneĭ nóstre, ca o mişcare în bine se póte observa deja. in decursul ultimelor luni ale anuluĭ 1849. Scriitorul acestor anale a fost primul scolar, care a părăsit cancelaria ministeruluĭ de interne, unde intrase din momentul inchidereĭ Academieĭ şi s'a presintat cu petiţiune la noul Domnitor, cerênd să fie primit in noul internat al reinfiinţatuluĭ gimnasiŭ. 'Mĭ aduc aminte şi astăţĭ de parintésca primire ce Gr. Ghica făcu mie, unuĭ biet scolar şi cum mângâindu-mĕ cu mâna pe faţa, lauda zelul meŭ, şi mĕ asigura, ca neintêrţiat Academia se va redeschide şi că voiu fi reprimit [1]).

*

In 15 Ianuarie 1849, Epitropia scólelor desfiinţéza bursa lui G. Panaiteanu, trimis in strainĕtate pentru pictură şi litografie.

Gr. Ghica a continuat incă pe multĭ anĭ acésta bursa a actualului director atât de competent al scóleĭ de bele-arte din Iaşĭ.

Noul Vornic bisericesc P. Casimir, al carnia nume se va uni cu glorie la aşeţemêntul nou al scólelor, a acordat bursă cu incuviinţarea Domnuluĭ, tênerului G. Eraclid din Roman. Acesta a fost incredinţat la Paris supravegherei lui Malgouverné, care dupe caderea guvernâmêntuluĭ reacţionar, abandonase Iaşiĭ. Eraclid primi bursa pâna la 1857.

Dupe recomandaţiunea doctorului Cucinreanu, P. Casimir a mai acordat un ajutor annual de 70 galbenĭ tênerului moldovean Ión Alinescu, care invĕţa medicina cu multa silinţa la Viena.

Cultura generala

Din respectul cultureĭ generale, sa inregistram unele acte manifestând o tendinţa in bine: literatura didactică reié óre-care avênt maĭ pronunţat in aniĭ urmatorĭ. Eforia din Bucurescĭ retipăresce manualul de silabire, asemenea geometria luĭ Sirot, tradusa de I. Pop, şi aritmetica luĭ Francoeur, tradusă de acelaşĭ I. Pop [2]).

Alâturea cu carţĭ bune, Eforia cheltuia şi banĭ de geaba, aşĭa in Maiu 1849, cerea Caimacamuluĭ invoire, să cumpere 3.500 exemplare din cartea intitulata: «Enchiridion, manelnicul blagoslavniculuĭ Christian,» care nu costa maĭ puţin de 7 sfanţĭ exemplarul; tot aşĭa in 18 Ianuarie 1849, se angagiază a plati orĭ a da cu imprumut, fara speranţă de a maĭ fi restituit imprumutul, galbenĭ 230 luĭ Iancu Pascal, ca să tiparésca un vocabular dialog rusesc, turcesc şi românesc.

Maĭ intervine şi Caimacamul in favórea vre-uneĭ carţĭ straine. Aşĭa, in 22 Maiu 1849, cu ofisul No. 2.167, Caimacamul recomanda cartea grecésca a luĭ T. A. Rali,

[1]) Veţĭ articolul ce am scris in numĕrul-jubileu al *Convorbirilor* in 1892.

[2] Dosarul No. 508.

www.dacoromanica.ro

profesor de drept comercial in scóla politechnica din Atena, carte sub titlul: «Comentarul dreptului comercial».

Caimacamul ordona sa se abonoze Eforia la 30 de exemplare a câte 21 drachme exemplarul. Se cheltuiaŭ ast-fel banii ţèreĭ, pe când scólele erau inchise! [1])

*

Conservatorul muzĕulu din Bucuresci, Wallenstein 'l reorganiséza. Caimacamul visitând muzĕul, impreună cu comisarul rusesc, gasesce ca nu lipsesce in muzeu decât portretul impĕratuluĭ N. Pavloviciĭ!

In 19 Ianuarie 1849, Wallenstein 'l cere Eforiei [2]).

*

Musica incĕrcă a merge inainte.

In Septembre 1849, Ludovig Guglielmi, compositor, profesor de cântare, fost scolar al coleginluĭ Regal de Neapole, propune Domnitoruluĭ Ştirbeiu sa se infiinţeze o scóla filarmonică naţionala, cu scop de a face bunĭ cântareţĭ de biserica şi corurĭ pentru teaturĭ [3]).

In 9 Decembre 1849, Arch. Visarion propune reorganisarea aşeḑâmĕntuluĭ coral de care am vorbit maĭ sus, pentru introducerea cântăreĭ bisericescĭ moderne, dupe metodul rusesc.

La Iaşĭ, A. Petrino se distinge ca profesor de musica vocala şi instrumentala.

---

[1]) Dosarele No. 44 şi 504 din 1849, archiva ministeruluĭ de culte.

[2]) Dosarul No. 490, archiva ministeruluĭ de culte; acest dosar este fórte important pentru istoria muzeuluĭ.

[3]) Dosarul No. 443, archiva ministerului de culte.

www.dacoromanica.ro

CAP. II

ANUL 1850

Anul 1850 nu este încă anul redeschidereĭ depline și viguróse a scólelor.

Atâta e de adevĕrat, că putem strica într'o ḑi, dér nu recládi cu aceeașĭ înlesnire!

Domnitorul Știrbeiŭ a numit o comisiune, care să se ocupe cu pregátirea programeĭ noue scolare.

In vedere cu redeschiderea gimnasiuluĭ, noua Eforie chibzuesce sa fie strămutat gimnasiul acesta în localul mitocului Mitropolieĭ din strada Măgureanu.

Cu adresa No. 2.967, din 5 August 1850, a Departamentuluĭ trebilor din launtru, se pune la dispositiunea Eforieĭ, prin ofisul Domnesc cu No. 1.071, acest local pentru gimnasiŭ.

Dar internatul precum și scóla, nu se pot organisa imediat, și Domnitorul continua a trimite bursierĭ pe comptul Statuluĭ în institutul privat al luĭ Monti [1]).

Asemenea în 28 Octombre 1850, cu ofisul No. 1.428, se trimit interni bursierĭ ai Statuluĭ tot la Monti: Alex. *sin* Bezadea Scarlat Ghica, T. *sin* Post. C. Văcărescu, Alex. *sin* repausatul Baron Stefan Meitani și Grigore *sin* repausatul Pach. C. Argintoianu.

Deja în 15 Martie, Barbu D. Știrbeiŭ dăduse luĭ Monti o subvenţiune anuală de 350 galbenĭ, pentru închirierea unuĭ local maĭ încăpĕtor, prin oficiul No. 321, ce dam în anexá [2]).

Asemenea ajutorurĭ la scolĭ private maĭ dá Domnitorul, în 1850, Iunie: 1.000 leĭ din casa scólelor luĭ Canela, care a deschis scólá privatá în Buzĕŭ, și în 16 Septembre, 6.000 leĭ gratificaţie luĭ Gianiloni Ludovig [3]).

In August 1850, Domnitorul facênd excursiune în ţérá, visitéza scóla privatá a luĭ Carol Bucholtzer, singura existând de când s'aŭ închis scólele publice.

Știrbeiŭ acordá luĭ Bucholtzer, din casa scólelor, o subvenţiune lunară de 1.500 leĭ, cu începere de la 1 Ianuarie 1850.

Eforia scólelor vĕḑênd ajutorurile ce Domnitorul acorda instituturilor private, începe

---

[1]) Veḑĭ în anexă petiţiunea luĭ N. Cherculescu din Pitescĭ și ofisul domnesc în privinţa acésta.

[2]) Veḑĭ anexa.

[3]) Dosarul No. 561 din 1850, archiva ministeruluĭ de culte.

www.dacoromanica.ro

a se îngriji şi a priveghea maĭ de aprôpe aceste institute. Ea provocă din noŭ pe cârmuitoriĭ de judeţe, să urmărêscă închiderea scôlelor neautorisate.

Cu acéstă ocasiune, Eforia, în Maiŭ 1850, cu actul No. 403, autorisă scôla privată deschisă în Giurgiu de Vasile Marinovicĭ, şi 'ĭ comunică programul şi instrucţiunile ce dam în anexă [1]).

*

Numaĭ în 27 Septembre anul 1850, comisiunea însarcinată de Domnitor pentru a pregăti programele tutulor scôlelor din ţêra Muntenêscă, presintă Domnitoruluĭ raportul séŭ, care împarte învĕţămêntul în primar, gimnasial şi de facultăţĭ.

Eată acest raport:

Inalţimei sale Domnului stăpânitor a tôtă ţêra românêsca,
Barbu Dimitrie Ştirbeiŭ

Comisia întocmită pentru alcătuirea programeĭ învĕţăturilor publice

Raport.

Sub-iscăliţiĭ însarcinaţĭ de catre Inălţimea Vôstră a pregati o programă de învĕţăturĭ pentru scôlele Principatuluĭ, plecat alăturăm aci resultatul indeletnicirilor nóstre şi cuvintele ce ne aŭ slujit drept pas la a nóstra lucrare.

Organisaţia învĕţăturilor publice a ocupat în tôte ţĕrile, precum şi la noĭ, şi va ocupa necontenit mintea şi ţintirea guvernelor, ca un obiect ce este fôrte strîns legat cu condiţia socială a fie-cărui nêm în parte, cu starea luĭ intelectuală, cu obiceiurile şi năravurile publice, şi cu gradul chiar al cultureĭ limbeĭ pârintescĭ.

Aceste consideraţiĭ tôte sunt pricinĭ de necontenite incercărĭ şi schimbărĭ în organisaţia instrucţieĭ publice, căcĭ unĭ privind exclusiv numaĭ la desvoltarea facultăţilor intelectuale, recomand o sistemă de învĕţătură clasică, în care studiul limbelor mórte ié locul cel d'ântêiŭ, ca modelurĭ de perfecţie; iar alţiĭ preocupaţĭ numaĭ de interesele materiale ale vieţuireĭ, recomand cu osebire o sistemă de învĕţăturĭ profesionale şi studiul exclusiv al limbelor vorbitôre moderne, ca cel maĭ nemerit mijloc de comunicaţie pentru întinderea relaţiilor comerciale şi preferarea meşteşugurilor şi artelor.

Ceea ce a preocupat maĭ cu sêmă pe subt-iscăliţiĭ este, ca o societate în sistema învĕţăturilor ce voĭesce a primi, este maĭ cu osebire datôre şi silită a îngriji sa îndestuleze trebuinţele elementare fără care nu pôte fi; şi acelea sunt de a forma maĭ ântêiu dregatorĭ şi slujbaşĭ publicĭ, înzestraţĭ cu sciinţe potrivite misiuneĭ lor, şi în deobşte a moralisa pe toţĭ tineriĭ, prin învĕţăturĭ religióse, dându-le şi gustul ocupaţiilor serióse, care statornicesc mintea şi sunt cel maĭ temeĭnic element de odihnă şi de linişte a duhurilor.

Mărginiţĭ în acest ocol, şi privind pe de o parte la şirul trebuinciôselor învĕţăturĭ, iar pe de alta la treptelnica desvoltare a puterilor intelectuale din vêrsta tinerilor; în programa ce am întocmit, am adoptat cea de căpetenie împărţire a învĕţăturilor în *primare*, colegiale (séŭ de al duoilea grad), şi înalte séŭ sciinţifice speciale.

Scôle primare.—In aceste scôle învĕţatura s'a graduat dupe puterea vîrsteĭ elevilor

[1]) Vedĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

chiamați a se folosi de dènsa la deprindere in citire, scriere, adapare de principiĭ religióse, elemente de calcul, de geometrie usuala, de geografie și de gramatica, fiind-ca tóte aceste elemente urméza a sluji ca o prescurtată introducție pentru o maĭ desvoltata învățătură in colegiurĭ, și sunt ca neapérate începuturi pentru ântêia educație. Impărțirea materiilor s'a regulat dupe programa din anul 1847, cu o mica preschimbare, și cu acésta osebire, că in loc de duoĕ clase împărțite in patru despărțirĭ, am adoptat împărțirea in patru clase. Temeiul nostru în acésta a fost, că maĭ ântêiŭ cu acésta împărțială se osebesc maĭ viŭ și maĭ caracterisat nu numaĭ materiile învĕțaturei, dar și eleviĭ dupe vêrsta și puterea conceptului lor; al duoilea, că dupe organisația anuluĭ 1847, un învĕțator era insarcinat cu câte duoĕ clase într'o singură sala, și acésta împreunare a elevilor a duoĕ clase de deosebită putere și înaintare, era pricina de confusie la predarea învĕțaturilor, maĭ cu sémá în a treia și a patra clasa, unde osebirea puterilor elevilor este maĭ simțitóre, și învĕtătorul dator a fi maĭ cu multă îngrijire și bágare de sémă la lucrarea și a sa și a elevilor.

Osebirea dar a învĕțaturilor din scólele primare s'aŭ fácut cu scop și cu nadejde, că clasele a III-a și a IV-a se vor incredința la osebiți învĕțatorĭ.

Colegiurĭ séŭ gimnasiu. — Învĕțăturile in programa nona s'aŭ îmbinat cu scop de a putea forma judecata elevilor, a le înlesni învĕțatura limbeĭ párintescĭ, și a inzestra pre ceĭ ce nu se inlesnesc a desĕvêrși tóte cursurile colegiului, cu óre-care cunoscințe usuale clasice și matematice, cu care sá se póta folosi in cariera negoțuluĭ și a meseriilor.

Tot-d'o-data cu indestularea trebuințelor acesteĭ deosebite clase de elevĭ, pre cât firea lucrurilor ne a ertat, silința nóstră a fost a nu bántui caracterul clasic ce urméza a pastra învĕțaturile unuĭ colegiŭ. Spre acest sfirșit am intins învĕțatura limbeĭ latine de la începutul claselor colegiale până la cele maĭ 'nalte; geografia s'a împarțit în treĭ anĭ; desemnul impreuna cu caligrafia (care se socotesce ca o introducere la desemn), in patru anĭ; istoria in patru anĭ; logica cu filosofia și cu retorica in acelașĭ an în clasa cea maĭ 'nalta, in care eleviĭ sunt maĭ matorĭ in virsta și când urméza a trece la facultațĭ speciale.

Nu ar fi fost insa îndestul, a margini studiile colegiului numaĭ în învețaturĭ cunoscute sub numire de clasice. Educația, ca sa fie mai temeĭnică și maĭ complectă, trebue sa imbrațișeze pe lângá învețatura clasică și învĕțatura de sciințe esacte, precum matematica, istoria naturala, fisica și chimia.

Spre acest sfirșit în loc de a lasa aceste învĕțaturĭ în clase complimentare, precum eran rêndnite în programele vechi, le am îmbinat cu cele-alte învețaturĭ in cele treĭ maĭ înalte clase, ca un studiu ce nu numaĭ este strins legat cu învețatura geografiei, fisice și matematice, dar și cu filosofia, slujindu-le in aceeașĭ vreme ca fundament și instrument, și contribuind a da facultaților de judecata o deosebita putere de apreciație și de exactitate.

Cât despre limbile straine, aceea care ni s'a parut maĭ de cuviința a se adopta maĭ obligatorie, este limba latiná. Construcția acesteĭ limbĭ, rola eĭ in literatura clasica, și maĭ cu sémá rudenia în care se afla cu dènsa limba románésca, sunt destule pricinĭ ca sa ne îndemne a o adopta de o potriva cu cele-alte natiĭ, ca o baza în studiile clasice, și de a 'ĭ da o preferința asupra altor limbi, carĭ nu aŭ aceeași importanța pentru studiile clasice. Aceeașĭ considerație ne ar fi îndemnat sa introducem și limba elena în front cu cea latina. Dar avênd trebuința și de ajutorul altor limbĭ straine din cele vorbitóre pentru partea sciințifica a învĕțaturilor, precum sunt limbele francesă și ger-

www.dacoromanica.ro

mană, ne am tenut, că nu cum-va să încarcam mintea elevilor cu prea multe limbĭ, şi să prefacem o învĕţatura sciinţifica într'o învĕţatură de lux şi de podóbă, care n'ar avea pentru majoritatea elevilor, nicĭ un resultat serios. De aceea am combinat învĕţátura limbelor francesă şi germană cu importanţa studiilor ce se predaŭ în cele treĭ maĭ 'nalte clase, lăsând la alegerea elevilor sá urmeze una dintr'însele şi făcêndu-o obligatóre pe cea alésă, ca să se pótă ajuta prin ele precum am dis la studiul sciinţelor.

Privind în aceeaşĭ vreme la osebitele aplecărĭ ale elevilor şi la trebuinţele ce se nasc din relaţiile comerciale şi politice ale ţĕreĭ, am introdus şi cursurĭ slobode de limbile elená, rusésca şi turcéscă, în treĭ anĭ, care cursurĭ le pot asculta toţĭ eleviĭ de tóte clasele, după a lor voinţă şi alegere.

Facultăţĭ.—Scopul pentru care se cer aşeḑĕminte de instrucţie publică nu s'ar îndeplini, décá învĕţatura publică s'ar popri numaĭ în învĕţăturĭ gimnasiale. De aceea trebue sá se complecteze sistema învĕţaturilor şi cu óre-care facultăţĭ, pe cât miḑlócele ne ert şi care sá dea Statuluĭ slujbaşĭ destoĭnicĭ şi tinerilor o carieră de vieţuire. Spre acest sfîrşit am adaugat în programă o scólă specială de inginerie civilă şi alta de legĭ.

In scóla de inginerie, materiile învĕţăturilor s'aŭ combinat cu scop de a da elevilor cele maĭ temeĭnice principiurĭ de topografie, construcţie a podurilor şi şoselelor, şi de architectură prin învĕţatura sciinţelor matematice aplecate la desemn, la mĕsuratóre, la calcul, la cunoscinţa puterei materiilor de construcţiĭ, la mecanică, şi prin învĕţátura osebitelor ordine de architectură.

In scóla de legĭ s'a adoptat drept materiĭ de învĕţatura: dreptul roman care este temeiul legislaţieĭ nóstre civile, dreptul civil special românesc, dreptul comercial, dreptul judecatoresc şi de procedură, dreptul criminal, dreptul administrativ românesc, trebuincios maĭ cu sémá pentru amploiaţiĭ admnistraţieĭ, şi chiar pentru judecatorĭ, spre a departa conflictele dintre dregátoriĭ, iconomia politică, spre a da ideĭ exacte şi adevĕrate despre formarea bogaţiilor, negoţuluĭ, industricĭ şi despre netágăduitele base ale proproprietăţeĭ; şi în sfîrşit istoria dreptuluĭ, prin care eleviĭ pot dobândi ideĭ exacte despre progresul şi schimbările legislaţieĭ.

Acestea sunt în general principiile teoretice, dupe care s'a întocmit programa învĕţaturilor. Cât despre aplicaţia lor şi despre împărţirea scólelor în Principat, bazul adoptat a fost, ca în fie-care judeţ să se aşeḑe, în oraşele de căpetenie, câte o scóla primara, afară din Bucurescĭ şi Craiova, care aceste duoĕ oraşe fiind maĭ populate, sa aiba Bucurescĭĭ pentru fie-care văpsia câte o scóla primară, peste tóte cincĭ, iar oraşul Craiova, duoĕ scóle primare.

Gimnasiĭ sa fie duoĕ, unul în Bucurescĭ şi altul în Craiova ca sá pótă maĭ cu înlesnire şi maĭ cu puţină cheltuială să se folosésca toţĭ tineriĭ studioşĭ din tóte părţile Principatuluĭ.

Iar scólele cele-alte de inginerie civilă şi de legĭ sá fie de o cam dată aşeḑate numaĭ în oraşul Bucurescĭ.

De cuviinţă am socotit cá ar fi, ca în oraşul Brăila sá se adaoge învĕţaturile celor treĭ d'ántêiŭ clase colegiale, cu modificaţie, ca în locul limbeĭ latine, să se predea limbile italiană, grecéscă şi rusésca, dupe alegerea elevilor, însă obligatorie, dupe ce o data 'şĭ vor face alegerea.

Cu acéstă adăugire de treĭ clase în scóla primară, se va îndeplini o trebuinţă neaparată pentru comerciul acestuĭ oraş, căruia 'i se va da un noŭ impuls de înflorire.

Maĭ adaogam însă, că spre a se putea pazi o buna disciplina în scóla, şi spre a se da

www.dacoromanica.ro

corpului profesoral o organisaţie maĭ omogena şi maĭ strinsa, trebuinţa cere ca în gimnasiŭ şi în scôlele maĭ 'nalte de inginerie civila şi de legĭ, sa se orênduésca unul din profesoriĭ lor, ca cápetenie, sub titlul de rector, care sa aiba dreptul de inspecţie şi de priveghere imediată asupra celor-alţĭ profesorĭ şi a pazeĭ buneĭ orênduelĭ în clase.

Acestea sunt Prea Inalţate Dómne, modificaţiile şi bazurile adoptate întru întocmirea programeĭ invĕţaturilor pentru scôlele publice, care le supunem plecat la Inalta Mariei Vóstre chibzuire.

P. Poenaru. Simeon Marcovicĭ. C. N. Brăiloiu.

1850, Septembre 27.

In detaliĭ programa gimnasială pentru Bucurescĭ şi Craiova pe 6 clase coprinde deci urmatórele materiĭ:

Clasul I. Limba româna, limba latină, geografia Europeĭ şi maĭ cu sêma a ţĕrilor, România şi Moldova, cu statistica şi chronologia lor, catichisul şi caligrafia.

Clasul II. Limba română, limba latină, geografia celor-alte parţĭ ale pămêntuluĭ cu partea corespondentă a chronologieĭ, morala religiuneĭ creştine pe basa scripturilor, caligrafia şi desemnul liniar.

Clasul III. Limba română, limba latină, Istoria ţĕreĭ românescĭ, aritmetica aplecata la operaţiĭ comerciale şi ţinerea registrelor, geografia fisica, matematica, istoria sfânta şi desemnul liniar.

Clasul IV. Limba latină, istoria veche până la înfiinţarea imperiuluĭ roman, aritmetica raţionată, desemnul de figurĭ şi limba francesa séŭ germana.

Clasul V. Continuaţia istorieĭ vechĭ şi a vêcurilor de mijloc, algebra, literatura latina, elemente de istoria naturala şi limba francesă séŭ germana.

Clasul VI. Istoria moderna, logica cu filosofia morala, retorica generala cu aplicaţie la literatura limbeĭ române, elemente de fisica şi chimie, geometria şi limba francesa séu germana.

Cursurĭ facultative

Limba rusésca, în treĭ anĭ.
» turcésca, idem.
» grécésca, idem.

Cursurĭ speciale de legĭ

Anul I. Dreptul roman şi dreptul civil românesc (despre persône şi lucrurĭ).

Anul II. Dreptul civil românesc (tocmelĭ, moşteniri, darurĭ şi testamente), dreptul judecatoresc, (organisaţia judecatoriilor, cu procedura) şi dreptul criminal cu procedura criminala.

Anul III. Dreptul comercial, dreptul administrativ, economia politică şi istoria dreptuluĭ.

Curs special de matematicĭ

Acest curs e menit sa formeze ingineri topograficĭ, ingineri de şosele şi architecţi.

Anul I. Trigonometria aplicata la ridicarea de planurĭ; Cunoscinţe mineralogice a materialelor şi puterea lemnelor; Geometria descriptiva şi desemnul topografic şi de peisagiurĭ, în tóte ţilele.

Anul II. Elemente de mecanica aplicata la deosebite maşinĭ usuale; Principiile cladireĭ şoselelor şi a podurilor de lemn şi de piatra; Principiurĭ de architectura şi deosebite ordine cu podóbele lor.

www.dacoromanica.ro

Anul III. C. Perspectiva și construcția umbrelor. D. Compositia in architectura de felul de cladiri civile și religiose, in semestrul de iarna.

E. Operatii practice la ridicarea de planuri.

F. Idem la construcții technice în sciințele de mai sus. In semestrul de vera.

Anul IV. Semestrul de iarna:

Mai ântêiŭ cele de la *E* și *F*. Lucrarea hârților și calculul operațiilor practice in timpul vereĭ al anuluĭ al III-lea semestrul de vera.

Dupe ce scolariĭ vor da examen in luna lui Aprilie și vor lua diploma pentru acest curs, se vor alatura, pentru maĭ multa practica, pe lângă vre-un șef architect séŭ inginer de podurĭ și șosele, séu hotarnic, dupe specialitatea ce vor voi a imbrațișa fie-care scolar.

Acest program e urmat de acestea:

Observaţiĭ

1) Toțĭ ceĭ ce vor dori a intra în orĭ-ce funcție publica, pâna la cel maĭ mic scriitor, vor fi neapĕrat datorĭ, sá sĕvĕrșésca cursul complect de umaniôre, dupe programul ce s'a publicat acum și sa ia atestat doveditor, ca a trecut aceste învĕțaturĭ, cu tóta cerșuta silința și buna purtare;

2) Toțĭ ceĭ ce vor dori a îmbrațișa carierĭ administrative maĭ 'nalte, nu vor fi primiți de la șefĭ de secție [1]) în sus, de nu vor avea diploma doveditôre ca aŭ sĕvĕrșit și cursul facultateĭ legilor;

3) Nimenĭ nu va fi primit in slujba judecatorésca, incepând de la grefier de tribunal de ântêia instanța, de nu va infațișa diploma pentru cursul de legĭ;

4) Nimenĭ nu va fi primit in funcția de ingineri pentru podurĭ și șosele, séu inginer architect, séŭ inginer topograf, décá nu va infațișa diploma pentru cursul de inginerie civila;

5) Nimenĭ nu va fi primit a exercita profesia de hotarnic, séŭ de advocat, de nu va avea diploma pentru cursurĭ de legĭ.

Hotarnicul, care va voi sa fie și inginer topograf, va fi dator sa aibá diploma și pentru cursul special de inginerie civila, precum s'a dis la art. 4;

6) Amploiatiĭ cancelarieĭ agenticĭ ţérei de la Constantinopole, pe lânga cursurile de umaniôre, vor fi datorĭ sá cunósca și limbile turcésa și grecésca vorbitôre;

7) Amploiatiĭ carantinescĭ, pe lângá invĕțaturile umaniôre, trebue sa invete și limbile pe care trebuinta neapĕratá va cere;

8) La acest articol se dispunea trimiterea de scolarĭ, sá invete limbile turcésca, grecésca și rusésca. Acest articol a fost șters de eforĭ. Ei insemnéza pe margine, ca cu mâna lor aŭ corectat.

Programul este semnat de membriĭ comisieĭ: P. Poenaru, S. Marcovicĭ și N. Brailoiu.

Comisia propune și un stat anume pentru lefile personalului didactic, dupe programele de maĭ sus. 'L dám in anexa [2]) impreuná și cu statul real dupe care aŭ fost platite lefile in Decembre 1850.

In acelaşĭ timp in care comisiunea de maĭ sus lucra, Domnitorul și Eforia priveghiau de aprôpe afacerea carților didactice și regulaŭ socotelile scólelor pe aniĭ 1847—1850.

Eatá raportul Departamentuluĭ credinteĭ in privinta socotelelor și oficiul domnesc,

---

[1]) Comisiunea care a intocmit programa cerusă de la șeful de masă in sus.

[2]) Vegĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

prin care banii făcuți economie la scoli pe anii 1847—1850, in suma de 1.450.000, în loc de a se lăsa scólelor reînfiintănde, se intorc visterieĭ:

Raportul Departamentului credinței la Domn, No. 5.736 din 25 Octombre

Prea Inalțate Dómne!

«Potrivit înalteĭ ordine coprinse in luminatul ofis, cu No. 1.423, Departamentul, dupe intelegerea ce a avut cu Cinstita Eforie a scólelor, plecat supune Marieĭ Vóstre pe lánga acest raport, lista, sub incredintarea Cinstiteĭ Eforiĭ, arĕtatóre pe fie-care an, pana la sfĕrșitul anuluĭ 1850, de baniĭ ce 'ĭ-aŭ primit scólele, și de cei ce aŭ primit și câți au cheltuit. Osebit, Departamentul aduce la cunoscinta Marieĭ Vóstre, ca suma de lei 100.000, ce se vede insemnata prin colóna a II-a, in potriva anuluĭ 1847, ca primiți maĭ mult din casa centrală peste fondul disponibil de leĭ 350.000, urmĕza și aceea a fi scăduta din datoria totală a caseĭ centrale, insemnata in colóna a III-a de 1.415.006 leĭ, rĕmânĕnd de primit din acésta casă numaĭ leĭ 1.315.006, cacĭ prin luminatul ofis cu No. 4, se hotărésce 1° ca fondul special de leĭ 500.000, prescris iu art. 10 din legiuirea reorganisatieĭ instructieĭ publice pentru cladire de un colegiŭ noŭ, sa rĕmâna destinat numaĭ pentru acésta trebuinta, fara a se putea deturna la nicĭ o impregiurare un ban din a sa destinatie, și al 2-lea cá se considerĕza observatiile cinstitului control și ale cinstituluĭ Obștesc Divan, în privinta adaogireĭ venituluĭ scólelor, ca adeca: acel adaos sa 'șĭ aĭbă urmarea de la inceputul anuluĭ 1848, pentru motivul, ca nicĭ o legiuire nu póte avea efect retroactiv».

OFISUL LUI VODĂ

Noi, Barbu DimitrieȘtirbein,

Cu mila luĭ Dumnedeŭ, Domn stapânitor a tótă tĕra românĕsca.

Către Departamentul Credinteĭ

«Vĕdĕnd raportul aceluĭ Cinstit Departament sub No. 5.736, și alaturata pe lánga acest raport socotéla din partea Eforieĭ scólelor;

Vĕdĕnd suma de leĭ 1.315.006, ce dupe acésta socotéla, are a mai rĕspunde casa centrală catre scóle, pana la sfĕrșitul anuluĭ 1850, și care dupe raportul Divanului obștesc sub No. 347, s'a socotit a se da in ajutorul Visterieĭ;

Noĭ, poruncim acelui Departament a rĕspunde la Visterie, spre rafuire, suma de lei 1.315.006.

Prescurtare de socotéla caseĭ colegiuluĭ de la anul 1847 pana la sfĕrșitul anuluĭ 1850

ANUL	Sumele cuvenite a se primi de la casa centrală		Sumele respunse de casa centrală		Sumele ce maĭ remâne datóre casa centrală		Deosebite alte primiri ale caseĭ colegiuluĭ		Totalul primirilor		Totalul cheltuelilor		Maĭ mult		Maĭ puțin	
	Leĭ	P.	Leĭ	P.	Leĭ	P.	Leĭ	P.	Leĭ	P.	Leĭ	P.	Leĭ	P.	Leĭ	P
1847.	350.000	—	450.000		—	—	44.541	10	494.511	10	427.045	13	—		67 495	37
1848.	850.000	—	490.000	—	360.000	—	48.796	—	538.796	—	587.326	08	48.530	08	—	
1849.	850.000	—	216.993	2	633.006	38	62.352	16	279.345	18	298.311	07	18.965	29	—	
1850.	850.000	—	428.000	—	422.000	—	37.049	04	465.019	04	448 561	39	—	—	16.457	11
	2.900.000	—	1.584.993	2	1.415.006	38	192.708	30	1.777.701	32	1.761.244	27	67.495	37	83.953	08

Arsaky. S. Marcovicĭ.

Casier, *C Cernavodeanu.*

www.dacoromanica.ro

*

In privinţa cărţilor didactice ce se lucraŭ de profesorĭ, Domnitorul, prin ofisul cu No. 298, din 8 Martie 1850, ordonă Departamentuluĭ crediuţeĭ, să înceteze risipa de banĭ daţĭ în lefĭ încă de la încetarea scólelor, şi cere: «ui se va trimite tóte manuscrisele lucrate în cursul închidereĭ scólelor de catre profesoriĭ cărora s'a urmat rĕspunderea sinbrieĭ.»

Eforia rĕspunde în modul urmator:

Copie dupe raportul Eforiei scólelor cu No. 265 anul 1850, Marte 30, către Domn

«Conformându-se cu cele poruncite în oficiul Inalţimeĭ Vóştre cu No. 298, ca spre a se da o deplina dovada de lucrarile ce fac în traducţiĭ de cărţĭ didactice, profesoriĭ colegiuluĭ, carĭ pentru lipsa de ocupaţie în clase, ce sunt de o cam dată inchise, primesc lefile lor dupe oficiala orĕnduiala, să se dea chiar acele lucrărĭ la cunoscinţa Inalţimeĭ, Vóstre, Eforia plecat trimite tóte acele traducerĭ ce aceĭ profesorĭ aŭ lucrat pâna acum; şi tot-d'o-data. Eforia insemnéza aci uvragiul ce s'a dat fie-caruĭ din aceĭ profesorĭ, ca să 'l lucreze în specialitatea sa.

Profesoriĭ dar cu uvragiile lor sunt aceştia:

D-luĭ Dimitrie Pavel s'a dat a traduce trigonometria şi algebra.

Acest profesor a sĕvĕrşit trigonometria, precum se arĕta în manuscriptul No. 1.

Tot acesta a lucrat şi din algebra patru tetrade în 4⁰ foĭ 128 precum se arĕta în manuscrisul cu No. 2.

D-luĭ Georgie Pop, s'a dat a lucra aritmetica şi geometria.

Acesta a sĕvîrşit aritmetica elementara, care s'a şi pus subt tipar în tipografia colegiuluĭ; şi din geometria teoretică şi practică de *P. L. Sirod* a lucrat $5\frac{1}{2}$ tedrade în 4⁰, foĭ 194, procum se vede în manuscrisul No. 3.

D-luĭ Alecu Orĕscu, s'a dat a lucra geometria descriptivă, de *Lefĕbure de Fourcy,* din care a lucrat până acum 9 tetrade în folio, foĭ 155. dupe manuscrisul No. 4.

D-luĭ S. Marcovicĭ, s'a dat istoria de *Bivrette Dumon.*

D-luĭ G. Iónid, are a lucra un dicţionar greco-român dupe Vizantie, şi un tractat de maxime morale. Acest profesor a sevîrşit lucrarea tractatuluĭ în 9 tetrade în 4⁰, cu foĭ 542, dupe manuscrisul No. 5.

D-lui G. Hill, s'a dat a lucra gramatica latina de *Burnouf,* şi un dicţionar latino-român; dintr'acesta a lucrat până acum litera A în 8 tetrade în folio, cu foĭ 128, în manuscrisul No. 6; iar pentru gramatica luĭ *Burnouf* observéză numitul profesor, ca gramatica ce o are tot numitul, compusă şi tipărita în aniĭ trecuţĭ, este indestul pentru trebuinţa claselor, şi că se aflá acum indeletnicindu-se în lucrarea şi a unuĭ dicţionar româno-frances, ce se simte cu adevĕrat de lipsă în literatura româna.

D-luĭ Ión Pop are a lucra partea morală din autoriĭ francezĭ *Noël* şi *Chapsal,* cum şi geografia politică de *H. Vablon.* Acest profesor a sĕvîrşit partea morală în $4\frac{1}{2}$ tetrade în 4⁰, cu foĭ 156, dupe cum se arĕtă în manuscrisul No. 7; are tradusa şi din geografia politică de *Vablon* 4 tetrade, tot în 4⁰, în foĭ 119, dupe manuscrisul No. 8. A maĭ sĕvĕrşit numitul şi alaturatul tractat de punctuaţie într'un tetrad cu foĭ 61, precum se arĕtă în manuscrisul No. 9.

D-luĭ Alecu Pop, s'a dat a lucra ţinerea registrelor, pe care a şi sĕvîrşit'o în 9 tetrade în 4⁰, foĭ 292, precum se vede în manuscrisul No. 10.

D-luĭ Ión Poenaru, dându-i-se a lucra desemnul din *învĕţătura elementară,* a sĕ-

www.dacoromanica.ro

virşit acest curs, în 3 $^1/_1$ tetrade, în 4⁰, şi foi 106, dupe manuscrisul No. 11, şi un uvragiŭ de *arpentagiu* sĕŭ *geometria practica,* precum se vede în manuscrisul No. 12, desĕvirşit.

D-luĭ Iosif Genilie, s'a dat a lucra geografia de *Victor Duruy;* din geografia fisica generala, a lucrat până acum 9 tetrade, în folio, cu foĭ 144, precum se arĕtă în manuscrisul No. 13.

D-luĭ Scarlat Valenstein, s'a dat a lucra Istoria naturala de *Hollard.* Acesta a lucrat 2 $^1/_2$ tetrade in 4⁰, file 202, dupe manuscrisul No. 14.

D-luĭ F. Thĕot, indatorindu-se a traduce gramatica franceso-romăna, a şi sĕvirşit lucrarea eĭ, cu alăturatul manuscris în folio No. 15.

D-luĭ I. Limburg, s'a dat a tălmăci gramatica germano-romănă, din care a lucrat pâna acum 5 tetrade în folio, file 190, dupe manuscrisul No. 16.

Lucrĕză şi D-luĭ I. Zalomit, un tractat de filosofie, dupe manuscrisul No. 17.

Efor, *A. Filipescu* şi Director, *C. N. Brailoiu.*

30 Martie, 1850.

*

Asupra acestuĭ raport al Eforieĭ, Domnitorul Barbu Ştirbeiu, prin decretul sĕu cu No. 453, din 15 Aprilie 1850, alcătuesce o comisie, compusă din D-niĭ: Pavlid, Hill, Ioanid, Zalomit şi I. Pop. Acăstă comisie va cerceta manuscrisele de franceso-romăne şi germano-romăne, dicţionarul latino-român, pâna unde este sĕvĕrşit, geometria descriptiva, aritmetica şi geometria, algebra şi trigonometria, ţinerea registrelor dupe dopia scriptură. Acestea sunt, ḑice Domnitorul, uvragiele cele maĭ de ântêia trebuinţa, şi urmĕză a incepe îndata a lor tiparire, ca treptat intr'un an de ḑile, de va fi cu putinţa, să iasa din tipar.

Comisia se va aduna de treĭ orĭ pe sĕptĕmână regulat la ḑile şi ore hotarite.

Atribuţiile sĕle sunt:

1) A preţui fie-care uvragiŭ şi a hotari de corespunde cu trebuinţa scolelor şi de meritĕză a se tipări;

2) Comisia va indrepta stilul operilor alese, apoi le va iscali şi inainta cu raport la Eforie, care ni le va supune spre a da poruncă de tiparire;

3) Autoriĭ aŭ priveghierea şi corectura tiparuluĭ.

«Introducĕndu-se invĕţatura limbeĭ latine in tote clasurile colegiurilor din Prinţipat, carţile cele de maĭ neapĕrata trebuinţa sunt cele latino-romăne, *avĕnd unul şi acelaşĭ profesor a preda de o data limba latină şi română.* Insă fiind-ca nu avem carţĭ elementare de predare, se vor da pentru a lor alcătuire şi premiĭ potrivite cu gradul trebuinţeĭ şi cu meritul carţeĭ.»

*

Comisiunea acĕsta recomanda, în Iunie 20, cu raporturile No. 2 şi 4 ca bune:

1) Aritmetica raţionată dupe Francoeur, tradusă de I. Pop;

2) Trigonometria de Pavlid.

B. Boerescu tradusese, in Noembre 1850, «Visul luĭ Scipione» de Cicero. Cercetată

www.dacoromanica.ro

acésta traducere de profesorul Hill, a fost respinsa de comisiune. Asemenea a fost respinsa geometria lucrata de I. Poenaru.

*

In fine, Domnitorul da in Octombre 17, oficiul No. 1.389, ordonând deschiderea scólelor de la 1 Ianuarie 1851. Pâna la acea dată Eforia e ordonată sa îngrijésca de alegerea profesorilor și clasificarea elevilor.

Oficiul domnesc convine, ca învățatura nu trebuesce sa fie considerata de tinerime ca scóp, ci ca miĵloc de a ajunge la un resultat, iar acel miĵloc nu va fi bun decât pe cât timp va face pe om capabil sa implinésca o funcție speciala și utila societateĭ din care face parte și în care este chiamat sa traiasca.

Un alt principiu pus de Domnitor este, că învățatura trebue sa fie adaptata la trebuința publica. De aceea Domnitorul in aplausele țĕreĭ proclama, ca învățatura trebue sa fie nationala și suficienta la trebuința diferitelor clase ale societateĭ.

Ast-fel țéra cu noua Domnie repudia doctrinele anti-naționale ale domnieĭ lui Bibescu, redând limbeĭ române dreptul sĕŭ firesc in scóla.

Adevĕrat ca oficiul domnesc admite alaturea cu limba româna și limba latina ca organ de invĕțamênt [1]), dar numaĭ cu acel temperament carua este adoptata ca basa a studiilor clasice și mama a limbeĭ române.

Limbele francesa și germana incep a fi predate numaĭ de la clasa IV-a gimnasiala inainte și lasate la alegerea scolarului.

Programul gimnasiuluĭ este așĭa combinat, ca elevii carĭ din lipsa de miĵlóce ar abandona studiile de la finea claseĭ a III-a, o vor putea face acésta fara mare dauna, caci pâna la acésta clasa se póte capata un complet de cunoscințe suficiente pentru a se deda la o industrie óre-care.

In cursul superior se reinfiinţéza facultatea de drept și o facultate de sciințe exacte impartita în 3 secțiunĭ : topografia, podurĭ și șosele și arhitectura.

Pe lânga aceste duoe facultațĭ Domnitorul promite organisarea uneĭ scóle de agricultură și economie rurala și a uneĭ scóle de arte.

In fine Domnitorul promulga disposiţiunea, care marginesce admisibilitatea la funcțiunile publice in favórea acelora, carĭ au terminat cursurile in scólele publice.

Ca consecinţa acestuĭ decret domnesc, la 28 Octombre 1850, Eforia (Dr. Asaki, A. Filipescu, S. Marcoviciĭ, P. Poenaru și Florescu) numesc duoĕ comisiuni de profesori, ca sa cerceteze și clasifice pe cleviĭ carĭ vor cere sa intre in scóla. Comisia I e compusa din I. Pop, Genilie, I. Poenaru, A. Pop și Valenstein pentru scolariĭ de clasele I—III inclusiv.

Comisia a II-a compusa din:

G. Hill, I. Zalomit, G. Pop, Valenstein, Theot, Limburg, Marcovici, D. Pavel și A. Marin, cercetéza scolarii de la clasele III—VI inclusiv.

In anexa ce dăm [2]) la acésta pagina, se dispune, ca clasificaţia cele ilor pentru scólele primare, se va face de profesoriĭ ulterior arĕtaţĭ prin publicaţiunĭ.

[1]) Veĵĭ anexa.
[2]) Veĵĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

Pentru cursurile speciale, tineriĭ chiar de vor avea atestat colegial, vor fi datorĭ sa trèca un *examen general* pentru că aşĭa să pótă aceĭ tineri urma cu succes cursurile.

Intre acestea, Eforia s'a preocupat de localele scolare ; aşĭa in 23 Octombre, sub No. 857, Eforia a scris Departamentuluĭ dreptăţeĭ sa se mute din localul scóleĭ, cacĭ de la 1 Noembre viitor, acest local trebuesce scóleĭ.

Scólele din judeţe se ordonă a se redeschide, prin ofisul Domnesc din 17 Octombre 1850. Deschiderea se va face la 1 Ianuarie 1851. Eforia intrèba pâna atuncĭ pe dregatoriĭ de judeţe în ce stare se aflá localele ? In 30 Octombre 1850, cu circulara sub No. 859—871, Eforia amintesce cârmuitorilor, ca ei sunt presidenţii comitetuluĭ de inspecţiune, şi decĭ sa grăbéscă lucrarea.

In 4 Noembre, Eforia cere de la toţĭ profesoriĭ de colegiu şi de specialitaţĭ, programul detaliat al cursurilor lor.

Eata actele principale relative la redeschiderea scólelor primare din judeţe :

REDESCHIDEREA SCÓLEI ÎN JUDEŢE

Eforia scólelor

Domnule Ocârmuitor al judeţuluĭ !

«Prin luminatul oficiŭ al Marieĭ Sêle Prea Inalţatuluĭ nostru Domn, de la 17 ale curgetóreĭ lunĭ, No. 1.389, se poruncesce Eforieĭ a deschide scólele pâna la 1 Ianuarie anul viitor, precum vĕ veţĭ indestula din alăturata publicaţie.

Trebuinţa dér neapĕrată avênd Eforia a cunósce starea in care se afla localul scóleĭ publice din reşedinţa acelui judeţ şi privind că : dupe art. 130 al legiuireĭ din anul 1832, asupra scólelor, sunteţĭ chiamat a presida comitetul de inspecţie, de judeţ, sa bine-voiţĭ a 'ĭ impărtaşi cât maĭ fără zabăvire sciinţe şi tóta lamurirea, spre a se chibzui cuvenitele mĕsurĭ pentru indeplinirea porunceĭ Marieĭ Sêle.

S. Marcovicĭ. I. Poenaru, etc.

No. 859—87. 1850, Octombre 20.

Pentru alegerea profesorilor de scolĭ judeţene, jurnalul *Vestitorul* publica urmatórea dispositiune luata de Eforie :

Publicaţie

Fiind-ca mulţĭ prin jalbe catre Eforia scólelor aŭ arctat dorinţa de a fi primiţi ca profesorĭ publicĭ pentru scólele primare, şi ca sa le póta incredinţa o asemenea delicata sarcina la persóne indestrate cu cerута capacitate, Eforia face cunoscut, ca nisce asemenea doritorĭ urméza neaparat a trece toţĭ fără nicĭ o excepţie un examen asupra invĕţaturilor otarite pentru asemenea scóle.

Catre acestea câţĭ din D-lor vor fi ţinut scóle private, séŭ vor fi exersat meseria profesorala pe la particularĭ, sunt poftiţi, ceĭ d'ântéiŭ a aduce un atestat al oraşenilor, si ceĭ de al duoilea un inscris din partea parinţilor, coprindĕtor de rivna, capacitatea şi purtarea invĕţatorului şi adeverite, şi unele şi altele, de ocârmuirea locala şi de magistrat.

Examenele unor asemenea doritorĭ se vor ţine la 20 ale curgĕtóreĭ lunĭ, în cancelaria Eforieĭ, şi examinatori vor fi D-niĭ profesorĭ :

www.dacoromanica.ro

1. Serdarul I. Genilie, pentru geografie, catechism și istoria sfânta.

2. Medelnicerul I. Popp, pentru gramatica limbeĭ române.

3. Slugerul G. Popp, pentru aritmetică și elemente de geometrie, îmbinate cu principiĭ generale de desemn liniar.

4. Valenstein, pentru principiurile generale de desemn liniar arĕtat la No. 3 de maĭ sus.

5. Pitarul Alecu Popp, pentru caligrafie. Capacitatea și moralitatea vor fi singurele condițiĭ de admisibilitate, din carĭ Eforia nu se pôte abate, fara a se compromite înaintea tinerimeĭ, și prin urmare a neamuluĭ.

Al. Filipescu. Poenaru. Marcovicĭ. Florescu.

1850, Noembre 4.

Eata programa definitiv adoptata pentru scôlele primare:

Scêlele primare de prin orașe

Clasa I

1. Silabisire, cetire și scriere.
2. Invĕțatura pe din afará a rugaciunilor.
3. Deprindere la scrierea și insemnarea numerelor aritmetice.
4. Principiurĭ de numerație și calcul din gând.

Clasa II

1. Citire pe extracte din sânta scriptura.
2. Scriere dupe modelul de caligrafie și dictando.
3. Catechismul.
4. Aritmetica, (cele 4 lucrarĭ cu numere întregĭ).

Clasa III

1. Cetire cu înțelegere și explicație pe deosebite carțĭ religiôse și morale.
2. Caligrafia.
3. Istoria sfânta în prescurtare.
4. Aritmetica, (cele 4 lucrarĭ cu frângerĭ și explicația sistemului mesurilor și greutaților obicĭnuite în țéra).
5. Elemente de geografia fisica, (cele de capetenie impărțirĭ ale globuluĭ cu o scurta descriere a statelor Europeĭ, și maĭ amĕrunta a Principatelor România și Moldova).
6. Inceputurĭ de gramatica.

Clasa IV

1. Cetire cu explicație pe cartea intitulata *Prietenul tinerimeĭ*, și altele asemenea.
2. Elemente de geografie îmbinata cu principiurĭ de desemn liniar.
3. Elemente de geografia civila a tutulor parților globuluĭ, cu o maĭ amĕnunta descriere a statelor Europeĭ.
4. Elemente de gramatica.

NB. In césurile de cetire, profesorul se va aplica cu deosebire a da elevilor într'acésta clasa sciința de istorie, (maĭ cu séma de istoria țĕreĭ românescĭ), și cunoscințe fisice și matematice și de economia casnica, alegênd cărțĭ propriĭ pentru acest sfĕrșit.

www.dacoromanica.ro

«Acésta programă va coprinde tóte părțile sciinței cu cuvenitele desvoltarĭ spre a se putea înțelege cu inlesnire, fara a se pune intr'insa amenunturi carĭ formèza obiectul predărei... Acésta programă va fi ca o tabela, in scurt de petrunsu cu o cantatura rapede dèr atenta.»

Eforia maĭ dispune ca profesoriĭ sa gatéscă textul cursului in anul d'ántèiu și revedèndu'l să 'l dea in cunoscința Eforieĭ spre a se tipări in curgerea anuluĭ al duoilea. Ast-fel scolariĭ nu vor lua in clase decât note maĭ deslușitóre decât cele din text. [1])

*

Domnitorul nu se impacă cu ideea ca profesoriĭ de la gimnasiŭ, fara sa fi inceput a preda, primiaŭ lefĭ; de aceea din noŭ, în 5 Noembre 1850, cu ofisul No. 1.481, provóca pe Eforie, să inceteze cu lefile de la 1 Decembre viitor, și sá nu platéscă lefĭ decât acelor profesorĭ, carĭ vor fi primit definitiva intarire.

Eforia cu raportul seŭ No. 297 din 15 Noembre, respunde Domnitorului [2]), ca de și n'au inceput profesoriĭ a preda, dar lucréză în diferitele comisiunĭ și că este drept sa fie platiți pentru acésta. Eforia supune Domnitorului lista profesorilor, cu arĕtarea de lefile hotarite de fe-care catedra, de la 1 Decembre.

Eforia arĕta Domnitorului și unele modificațiunĭ adise in programul gimnasiului. Așia, despărte geografia fisică de istoria țereĭ românescĭ. Desparte limba francesa la 2 profesorĭ, cum este la limba germană, adeca unul de clasa IV-a și a V-a și altul de clasa VI-a.

Maĭ adanga Eforia un institutor pe lânga ceĭ duoĭ existențĭ de la Lucacĭ, cu incepere de la 1 Decembre.

Dispune ca limba elena sa se incépă tot de la 1 Decembre și sa se predea impreuna și limba grecéscă moderna.

Scolariĭ incep a fi examinațĭ de comisiune la 16 Decembre, dupe publicațiunea din jurnalul *Vestitorul*, din 2 Decembre, sub No. 968.

La 30 Decembre Eforia [3]) arĕtă resultatul lucrarilor inaintate; constata ca s'au inscris in gimnasiu 214, adeca cu 15 maĭ mulți câți eraŭ la destiinţare; apoĭ din nou supune Domnitorului statul personalului scóleĭ, compus din vechiĭ profesorĭ, din câți-va noĭ aleșĭ prin concurs și din câți-va orênduiți vremelnicesce până la noŭ concurs.

Eforia maĭ cere deschiderea uneĭ scolĭ primare in culórea de verde și adaugirea claseĭ a IV-a in colórea de negru, la Lucacĭ.

Din cursurile facultative nu se deschide decât limba elenă.

Scólele vor incepe la 8 Ianuarie 1851.

*

Pe lânga cursul de legĭ, se decide a se organisa și «Facultatea ingineriei». Cu jur-

---

[1]) In 2 Decembre 1850, Eforia reinnoesce obligațiunea pentru profesori de a 'și gati manuscrisul pentru anul al duoilea, și pentru a 'i indemna să facă acésta Eforia, ia hotărirea să platésca in banĭ pe autorĭ, de cóla de tipar in 8°, conținènd 31 de rênduri pe față, de la 100—200 leĭ dupe greutatea lucrăreĭ și acésta la fie-care nouă edițiune; se maĭ da autoruluĭ câte 10 exemplare din carte. Proprietatea opereĭ devine a Eforieĭ. (Vedĭ anexa.)

[2]) Vedĭ anexa.

[3]) Vedĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

nalul seŭ No. 1.544, din 11 Decembre 1850, Eforia admite, că vor fi primiţĭ tineriĭ absolvenţĭ ai cursurilor complimentare din desfiinţatul colegiŭ şi, dând examen de aritmetica, algebră şi geometrie, şi fără cursurĭ colegiale complimentare. Asemenea mesură se publica in jurnale.

*

Pentru ocuparea catedrelor vacante la facultatea de legi şi la cea de inginerie şi asemenea pentru istoria universala, se publică concurs, pentru cele ăntêiŭ pe ḑina de 15 Aprilie 1851, iar pentru istorie pe 20 Iunie.

Asemenea se pun la concurs catedrele de logică şi de morala şi istoria naturala, fisică şi himie, tot pentru 20 Iunie.

*

Am vĕḑut in 1847 înfiinţându-se o scóla militara de cadeţĭ. Acea scóla inca s'a inchis dupe caderea guvernuluĭ revoluţiuneĭ, ba chiar maĭ inainte, din causa holereĭ [1]).

Barbu D. Ştirbeiu, cu decretul No. 19, din 23 Ianuarie 1850, (ce dam in anexa), reinfiinţêza scóla, dupe raportul şefuluĭ oştireĭ, sub No. 101, dupe budgetul intocmit de comisiunea numita ad-hoc de Domnitor, pe suma de 84.000 leĭ pe an. Domnitorul ordonă Eforieĭ sa dea din budgetul scólelor 6.367 leĭ, o-data pentru tot-d'a-una, pentru facerea doteĭ scóleĭ, cum şi leĭ 7.000 cheltuelile scóleĭ pe fie-ce luna.

Scóla ostaşêsca din Bucurescĭ s'a şi deschis la 7 Maiu 1850, in casele Pitarului Gr. Mareş, la S-ta Vineri, cu deosebita solemnitate. Diminêţa a fost serviciŭ bisericesc, şi la 10 ore profesorul Pavlid a ţinut o cuvêntare.

In acecaşi ḑi la 2 ore, Domnitorul a visitat scóla, insoţit de Majorul Voinescu. Colonelul Florescu rosti o noua cuvêntare. Direcţiunea scóleĭ se dete Adjutantuluĭ Major Salman.

*

Seminarul Mitropolitan inca se reorganisêza, cât şi cele eparchiale din ţêra romanêsca, pe 6 anĭ.

Profesorul Nifon Balaşescu, inchipuesce programul nou, pe care 'l dam in anexa [2]).

*

Prin decretul luĭ Barbu D. Ştirbeiu din 1850, cu No. 87, infiinţându-se o pepiniera centrală de duḑi, se decide şi organisarea uneĭ ferme model. Domnitorul ordonă Eforieĭ prin acest decret, a intocmi o comisie, care să proiecteze regulamentul acesteĭ ferme model, şi să fie gata inainte de anul noŭ 1851.

---

[1]) Profesorele D. Pavlid, la 15 Septembre 1847, fusese numit la acésta scóla pentru matematicĭ, cu léfă de 600 leĭ pe lună. El reclamă in 1850 léfa sa de la 4 Iunie 1848, până incetă scóla din causa holereĭ, până la 17 August 1849, când a fost chiămat prin oficiŭ domnesc, in comisiunea insărcinată cu reorganisarea scóleĭ militare. Anexăm actele relative la acéstă afacere.

[2]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

Dam in anexa [1]) acest domnesc hrisov, cum și proiectul pentru intinderea culturei diților și organisarea unei scolĭ de educația gândacilor de matase, avênd elevi dintre invĕțătoriĭ sătescĭ.

E de observat că in decretul maĭ sus menționat, Știrbeiu cere Eforieĭ lucrarea și a unuĭ proiect de organisare a unei scóle de arte și meșteșugurĭ «apărându-se de orĭ ce teoriĭ absolute și privind numaĭ la efectivele eĭ de trebuință, potrivit cu starea și midlócele țereĭ, ca prin mĕsurĭ practice și bine combinate sĕ pótă produce folosuri imediate.» [2])

*

In Moldova încă sunt pe cale de organisare aprópe tóte scólele și cu deosebire gimnasiul din Iașĭ.

Conform actuluĭ de la Balta-Liman, in locul Adunăreĭ obstescĭ se organiséza Divanul general. In Februarie 1850, intre cele d'ántéiŭ lucrărĭ ale acestuĭ Divan, Domnitorul Gr. Ghica trimite și proiectul de regulament, lucrat de o comisiune, dar mai ales de Petrache Casimir, directorul Departamentuluĭ bisericesc și al invețăturei publice [3])

Acest bărbat nu avu fericirea a 'și vedea aplicata opera ințelépta, cacĭ la finea lui Septembre muri, plâns de scóla română. [4])

Divanul obștesc adopta, sub prețedința Domnitoruluĭ, regulamentul cel nou al scólelor, care nu întârdie a fi pus în lucrare, maĭ cu sĕma de la începutul semestruluĭ scolar 1850—1851.

Una din primele lucrărĭ aŭ fost relative la reinființarea internatelor de baețĭ și de fete. Eată raportul Departamentuluĭ invĕțăturilor publice in privința acésta :

Raport la Domn

«Proiectul pentru reorganisarea învĕțăturei publice, care de curênd s'a discutat și adoptat de catre Sfatul extraordinar subt a Inaltei Vóstre prețedintie, coprinde in § 66 inființarea unuĭ internat pentru tinerĭ și in § 27 inființarea unuĭ asemenea aședĕmênt pentru fete. Internatul pentru tinerĭ fiind o mĕsură, ce in deobște este cerută și se doresce, și care fagaduesce un resultat folositor pentru buna crescere și invĕțătura publica, acest Departament socóte, că cât privesce internatul pentru tinerĭ el se póte inființa și inainte de a se pune in lucrare coprinderea in totul a sus citatuluĭ proiect. Iar internatul pentru fete există astădĭ, in cât acum nu se cere alt, decât organisarea lui in chip ca să primésca o desvoltare maĭ mare. Subt-iscălitul gasind de a sa datorie . . .

---

[1]) Vedĭ anexa.

[2]) Dosarul No. 87, archiva ministerului de culte.

[3]) Vedĭ *Gazeta de Moldova* No. 52 din 17 Julie 1850 și No. 70 din 18 Septembre 1850.

[4]) In memoria luĭ au scris versurĭ G. Sion. D. Gusti și A... (Alexandri ?) Ele fură publicate in *Zimbrul* și reproduse in *Gazeta de Moldavia*. G. Sion dicĕ :

»Casimir cu bărbăție
Pentru scólă se lupta:
El doria ca toțĭ să fie
Vrednicĭ de patria sa!«

Casimir era numaĭ de 28 anĭ, când mórtea 'l răpi opereĭ sale naționale. (Vedĭ *Gazeta de Moldavia* No. 75 de la 5 Octombre 1850.)

www.dacoromanica.ro

etc. «să bine-voiţĭ a incuviinţa de la 1 Octombre anul curgator infiinţarea internatului pentru tinerĭ şi tot de la acea vreme, intemeerea internatuluĭ pentru fete; amĕndouĕ sa se organiseze dupe coprinderea proiectuluĭ şi pe cât incăperile de astădĭ ale scólelor publice din capitală ar ierta.» [1])

Directorul Departamentuluĭ, *H. Casimir.* [2])

Secţia I, din Departamentul averilor bisericescĭ şi al invĕţaturilor publice.

Şeful secţieĭ, *D. Gusti.*

No. 2.942. 850, Iulie 10.

Se publică in «*Intrunitele foĭ*» deschiderea internatuluĭ şi condiţiile de admitere. Se cere la tóte scólele din judeţe a alege câte duoĭ tinerĭ absolvenţĭ aĭ scóleĭ, ceĭ cu note maĭ bune şi saracĭ, sĕ fie admişĭ in internat.

Internatul nu se póte cu tóte acestea deschide la data hotarita prin buletinul oficial No. 57 din 1850. Departamentul face cunoscut, prin *Gazeta de Moldova* No. 69, din 11 Septembre 1850, amânarea deschidereĭ internatuluĭ, din causa de impedicărĭ neprevĕdute.

Pentru scóla de fete se cumpora casele Postelniculuĭ Ión Ghica, case in care pâna astădĭ se afla Şcóla centrala de la Iaşĭ. Directorul scólei de fete este Th. Stamati. Se decide a se primi interne solvente cu o mie de leĭ pe an, [3]) prin urmatórele acte:

No. 804. Anaforaua Sfatuluĭ administrativ din 26 Ianuarie 1850, sub No. 124, cu Inalta resoluţie, pentru a se primi la institutul de fete pe lânga stipendiste şi un numer de pensionare cu o uşóra plata.

«Departamentul averilor bisericescĭ şi al invĕţăturilor publice, pe lânga referatul cu No. 3.378, aŭ infăţişat Sfatuluĭ anaforaoa cu No. 3.247, prin care el a mijlocit catre Inalţimea Vóstra, că la institutul de fete, pe lânga stipendistele ce sunt dupe regulament, sa se primescă şi un numĕr de pensionare, intru cât inchipuirile şi incaperile institutuluĭ vor ĭerta, carĭ primite fiind cu o uşóră plata din partea rudelor lor, sa li se dea ca şi stipendistelor crescere şi invĕţăturile prescrise de aşeţĕmĕnt. Sfatul in urmarea domnescĕĭ resoluţiĭ asupra numerateĭ anaforale, luând in de apróp̆e privire o aşa privire, care este o mĕsura propăşitóre in rĕspunderea invĕţaturei, plecat vĕ aduce la cunoscinţă, că el gasesce nemerita arĕtata propunere a Departamentuluĭ ḑis, care déca se va da in cuviinţă de Inălţimea Vóstră, sa se şi puna in lucrare.»

Acéstă anafora din 6 Februarie 1850, sub. No. 279, s'a impărtaşit Departamentului averilor bisericescĭ. [4])

Inalta resoluţie

«Se incuviinţéză acésta propunere a Departamentuluĭ cultului şi se va publica spre obştésca sciinţă.»

---

[1]) Dosarul No. 246, archiva Ministeruluĭ de culte, din 1850.

[2]) Acest raport este scris in brulion chiar de mâna luĭ P. Casimir.

[3]) Vedĭ *Gazeta Moldovei*, No. 66 din 4 Septembre 1850.

[4]) *e)* Manualul admnistr. Tomul II, pag. 303.

www.dacoromanica.ro

G. Sĕulescu, conduce reorganisaţia scólelor şi se ocupa în 1850, cu regularea personaluluĭ didactic, aşĭa cá cu aplicarea noueĭ legiuirĭ, gimnasiul sa pótă funcţiona, macar cu clasele I-a şi a II-a. In curénd G. Seulescu este numit şi inspector.

*

Noul regulament scolar se publică in broşura in 4⁰ la tipografia franceso-romána in 1851.

Noul aşeḑémênt pentru reorganisarea învĕţăturilor publice este cu mult superior la tóte legile scolare anterióre şi asigurá învĕţamêntuluĭ public o direcţiune eminamente naţionalá şi liberalá. El asigurá gratuitatea învĕţámêntuluĭ în Moldova. Proclamând importanţa scólelor de agricultura, de meseriĭ şi reale, aşeḑémêntul organiséza şi învĕţatura gimnasiala şi cea 'nalta. Invĕţatura gimnasiálă se va face în direcţiunea clasicismuluĭ latino-elen. Invĕţatura 'naltá va incepe in facultaţĭ, de îndata dupe organisaţia deplina a scólelor secundare.

Limba naţionalá va fi *singurul* organ de învĕţamênt.

Eatá in acest principiu triumful ultim al limbeĭ contra reacţiuneĭ din ţérá şi a voinţeĭ strainuluĭ!

Invĕţatura 'nalta coprinde 4 facultăţĭ: Filosofia, juridica, theologica şi medicala.

In facultatea filosofica sunt duoĕ secţiunĭ: I. Literarĕ, şi a II-a de sciinţe exacte cu architectura şi ingineria de podurĭ şi şosele.

Pentru asigurarea succesuluĭ scólelor, se prevede facerea uneĭ legĭ de admisibilitate, uneĭ legĭ publice pe basa atestaturilor scolare.

Multá prevedere este în redactarea noueĭ legĭ scolare. Ea se preocupa de ceĭ duoĭ însemnaţĭ factorĭ aĭ uneĭ scóle: profesorul şi cartea.

Pentru a pregati profesorĭ primarĭ, se va înfiinţa scolĭ pedagogice. Pentru învĕţamêntul secundar şi superior se vor chiama profesorĭ bărbaţĭ învĕţaţĭ şi se vor trimite tineri bine pregatiţi pe spesele Statuluĭ la universitaţĭ straine.

§ 10, se preocupa de carţile didactice.

Acestea se vor traduce dupe cărţile usitate in Prusia, publicându-se concurs pentru acésta. Carţile premiate se tiparesc cu cheltuiala Statului.

Chiar şi pentru cărţĭ de cultura generalá, noul aşeḑémênt are frumóse disposiţiunĭ.

Pentru ântéiaşĭ data o lege scolară moldovenéscá se gândesce şi la învĕţatura satênuluĭ, prevĕḑênd înfiinţarea la sate de scolĭ ḑise elementare, cu scop de a forma din fiĭ satenilor ómenĭ cu cunoscinţĭ neaparate stăreĭ lor şi gospodarĭ bunĭ şi cu frica luĭ Dumneḑeu.»

De o cam data legea cere in iinţarea de 63 scolĭ sătescĭ, adecă câte una de fie-care plasa. Departamentul învĕţăturilor publice la închipuirĭ de miḑlóce, va crea de asemenea scolĭ şi pe la sate şi maĭ ântêiu pe la moşiile mónastirescĭ, unde este maĭ multa inlesnire.

Pe viitor nu se vor maĭ da hrisóve de târgurĭ séŭ iarmaróce, decât dupe ce proprietarul moşieĭ va fi infiinţat scóla elementará.

Programa scólelor elemenentare sunâ aşia: Religia, citirea, scrierea, 4 speţiĭ, compunerĭ practice, şi anume: contracturĭ, jalbe, etc., cunoscinţĭ practice din industria agri-

www.dacoromanica.ro

cola și domestica, agrimensura, cotitul vaselor, cunóscerea mĕsurilor, etc., dupe un manual general dobêndit prin concurs și care manual va coprinde și cunoscinți generale țintitóre spre desrădăcinarea prejudițiilor și rele deprinderĭ, precum și pentru lațirea cunoscințelor folositóre pentru starea locuitorilor.

Acest manual se va vinde fórte eftin, ca să și 'l pótă procura locuitoriĭ. Cursul scóleĭ elementare va fi de treĭ anĭ.

Dĕcă programul de maĭ sus se va parea cuĭ-va cu tendințe de a impedica pe țĕranĭ sa se folosésca de invĕțamêntul secundar și superior, vom amintĭ acelnia, coprinderea paragrafulnĭ 21, care dispune, că scolariĭ din scólele elementare, carĭ se vor deosebi la invĕțatura, câte duoĭ pe fie-care an, la alegere prin concurs, dintre scolarii distinșĭ de la tóte scólele elementare din județe, se vor ține pe socotéla Statulnĭ în scóla primara a județuluĭ și apoĭ vor fi primițĭ bursierĭ in internatul liceulnĭ din Iașĭ. Se póte mĕsura maĭ frumósa, maĭ românésca și maĭ democratica de-cât acésta?

*

Scoli primare se inființéza orĭ continua a existe pe la tóte reședințele din județe, târgurĭ și târgușóre, dupe urmatorul program:

a) Sântele rugăciunĭ.
b) Cetirea și scrierea romăna.
c) Memorisațiĭ.
d) Catechismul și istoria sânta (testamentul vechiu și acel nou).
e) Gramatica românéscă și scrierea dictando.
f) Caligrafia.
g) Cunoscințĭ generale de geografie și in special din aceea a Principatelor.
h) Aritmetica, calcularea de rost și cunóscerea de mésurĭ, greutațĭ și monete.
i) Cunoscințĭ istorice din biografii și prescurtare din istoria Patriei.
j) Cetirea și scrierea latină.

Obiectele acestea se vor inveța in curs de 4 anĭ; un program special le va impărți pe anĭ și césurĭ.

Scóle primare de băețĭ vor fi in Iași la Trei Erarchĭ, la Tatarașĭ, la Pacurari, la Târgușor și la Sarerie.

Scóle de fete vor fi in tóte reședințele ținutale, iar acum de o data cel puțin în Botoșanĭ, Roman, Bêrlad, Hușĭ, Bacăŭ și Galațĭ.

Aședĕmêntul prevede internate pe lânga fie-care scólă de fete.

In Iașĭ se maĭ înființéza done scolĭ filiale cu câte done clase, deosebĭ de scóla existentă de fete.

Iatĭ programul scólelor de fete:

a) Sântele rugaciunĭ.
b) Cetirea.
c) Scrierea.
d) Calcularea de rost.
e) Religia, catichismul și istoria sântă (vechiul și noul testament).
f) Gramatica românéscă și scrierea dictando.

www.dacoromanica.ro

g) Aritmetica și cunóscerea mesurilor, greutăților și monetelor.

h) Cunoscințĭ din istoria naturala și elemente de fisica.

i) O limbă străină, în scóla centrala.

j) Un tractat de morală adaptat la starea ce elevele aŭ a ocupa în societate.

k) Cunoscințĭ din geografie și istorie, iar maĭ ales din geografia și istoria patriei.

l) Musica vocală dupe metodul cel maĭ lesnicios.

m) Lucrurĭ femeescĭ de mână, precum: a spĕla și a calca pănzurĭ, a lucra cu ac de ciur (crochet), a țese covóre, a lucra horbote și altele.

o) Desemnul de florĭ și peisagiurĭ.

p) Ținerea socotelelor de cheltuelĭ.

Obiectele acestea se vor învĕța în curs de 5 anĭ.

Un program special le va impărți pe anĭ și cĕsurĭ.

La scóla principală din Iașĭ, se dispune a se ține un numĕr de interne pentru a se forma din ele învĕțatóre la scolile de fete. Acestea pe lânga cursul de 5 anĭ vor mai învĕța alțĭ doĭ anĭ pedagogia și vor ajutora pe învĕțatóre în exercițiul lor pentru a face practică.

Pentru pregătirea de învĕțatorĭ sătescĭ, se cere absolvirea cursului primar și un an de scólă pedagogică.

Vor fi cursurĭ primare și la scóla de meserie și la casarmă pentru soldațĭ.

Asemenea se vor reforma scólele armene primare și se vor obliga comunitățile evreescĭ sa înființeze și ele de aceste scolĭ.

*

In învățamêntul secundar, noul aședemênt clasêza: scolile reale, ferma model, scolile gimnasiale.

Nu putem da cu amănuntul aci dispositiunile aședĕmêntuluĭ în privința scólelor secundare și inalte și ne mărginim, pentru a nu mări inutil acest studiŭ, sa trimitem pe lector la aședamêntul dat în anexă. [1])

Aci vom aminti numaĭ ca scólele reale, aŭ a se ființa în Iașĭ, Botoșanĭ și Galațĭ, aŭ un curs de 5 anĭ și programul osebit.

Obiectele carĭ au a se învĕța în scólele reale în curs de 5 anĭ, sunt urmatórele:

1) Religia, maĭ pe larg de ât în scólele primare și un tractat de morala potrivit la datoriințele omuluĭ creștin și cetățen;

2) Gramatica românéscă în tôtă a eĭ cuprindere, scrierea dictando;

3) Stilul în tôtă a luĭ întindere cu exercițiĭ de compunerĭ de tot felul, iar maĭ ales de acele usuale;

4) Matematica;

5) Geografia, statistica și istoria în general, și a principatelor în special;

6) Caligrafia și desemnul liniar;

7) Fisica experimentala;

8) Gimnastica;

9) Istoria naturală;

---

[1]) Vegĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

10) In Iaşĭ şi in Botoşanĭ, limba italiana şi acea germana; în Galaţi, acea italiană, englesă şi acea grecéscă, din carĭ câte una va fi indatoritóre;

11) Technologia, în ceĭ de pe urmă duoĭ anĭ.

Aceste obiecte sunt indatoritóre pentru toţi, iar din specialitaţile maĭ jos insemnate, eleviĭ vor fi datorĭ a'şĭ alege măcar una, care va fi neapărată pentru eĭ. Aceste specialitaţĭ sunt:

a) Economia rurala şi elemente de chimie cu aplicaţia la agricultura şi industrie.

b) Mecanica populară şi desemnul atingĕtor de ea.

c) Architectura şi desemnul atingĕtor de ea.

d) Geometria teoretică şi practică.

e) Sciinţele comerciale, între carĭ şi condica de comerciŭ şi de cambiĭ, dopia scriptura, istoria comerciuluĭ şi aceea a invenţiilor, geografia comerciala.

Eleviĭ carĭ vor dori a invĕţa şi alte limbĭ straine, vor putea îndestula acésta dorinţa in gimnasiŭ, unde se vor combina césurile predareĭ lor în chip indemânatoriu pentru ea.

Ferma model, cu un curs de 3 anĭ, urméza a capata program ulteriormente.

Gimnasiul va avea 7 clase cu programul urmator:

1) Religia;

2) Caligrafia;

3) Limba latină şi elenă, cu literatura lor, indeletnicirea cu autoriĭ clasicĭ;

4) Limba francesa, italiana, germana, rusésca şi turcésca, din care una va fi indatoritóre, dupe alegerea scolarilor, séu a parinţilor lor;

5) Gramatica românésca in tóta a eĭ intindere;

6) Matematica;

7) Geografia noua şi statistica in tótă a lor intindere in general, şi a principatelor in special;

8) Geografia veche;

9) Istoria universală şi a principatelor;

10) Antichităţile romanilor şi ale eleniilor;

11) Poetica, retorica, stilul, în tóta a lor intindere;

12) Mitologia;

13) Istoria naturala;

14) Fisica experimentala şi elemente de chimie;

15) Desemnul;

16) Gimnastica;

17) Introducerea in filosofie dupe sistemul adoptat în Prusia.

Scolĭ gimnasiale se vor infiinţa nu numaĭ în Iaşĭ, ci treptat dupe mijlóce şi în alte capitale de judeţe, incepênd cu Bêrladul.

La facultatea medicală se prevede înfiinţarea unei scolĭ pentru móse şi a unei scolĭ de chirurgie, lăsându-se pe maĭ târziŭ organisarea proprie a facultaţeĭ de medicină.

Asemenea pe lângă scóla de chirurgie se cere o clinică de veterinarie.

De seminariĭ legea cea nouă, la § 64, face greşéla de a subordona reorganisarea lor la înţelegerea prealabilă cu Mitropolitul şi Episcopiĭ.

www.dacoromanica.ro

*

Deja în 25 Februarie 1850, prin ofisul Domnesc No. 17, Domnitorul Ghica a ridicat de la comitetul central casa învĕţăturilor publice şi cutia milelor, şi le au alipit la noul înfiinţat Departament al Vornicieĭ averilor bisericescĭ şi al învĕţaturilor publice. [1])

Acum prin noul aşeḑĕmênt, la § 84, se ḑice că «Departamentul învĕţăturilor publice este însărcinat cu administraţia scólelor din Principat. Pentru acésta ori şi ce scóla trebue să fie supusă autorisaţieĭ şi priveghereĭ luĭ.»

La acésta misiune Departamentul se ajuta de un Sfat scolar şi de un inspector general. Sfatul scolar se compune din inspectorul general, ca preşedinte, când nu preşede Ministrul séu directorul; din directorul internatuluĭ; din 3 profesorĭ aleşĭ de profesorĭ scólelor secondare şi din toţĭ profesoriĭ învĕţăturilor inalte. Intre alte atribute administrative şi sciinţifice, Sfatul are şi cultura şi propaşirea limbeĭ, cum şi statornicirea regulelor gramaticale şi compunerea orĭ traducerea cărţilor didactice.

In privinţa numireĭ profesorilor se stabilesce, prin art. 143, concursul. Pentru formarea de învĕţatorĭ sátescĭ, se infiinţéză la Treĭ-Ierarchi o scóla preparanda.

Inamovibilitatea este asigurată corpuluĭ profesoral prin § 150.

Departarea unuĭ profesor de la catedră se face in urma unei judecaţi a sfatuluĭ scolar. Numaĭ învĕţatorii scólelor elementare, carĭ sunt numiţĭ la posturĭ d'a dreptul de Departament, vor putea fi destituiţĭ de către dênsul.

Din respectul cultural, noul aşeḑĕmênt prevede biblioteca, la § 200 şi cele urmatóre: Toţĭ autorii séŭ editorii şi redactoriĭ de jurnale vor fi datorĭ sa dea gratis la bibliotecă câte 6 exemplare.

Se prevede asemenea obligaţiunea de a se trece în budgetul anual un § pentru cumpĕrarea de instrumente de fisică şi chimie, de geometrie şi mecanica, de medicina şi chirurgie, modeluri pentru architectura şi agricultura.

In fine regulamentul pune sub dependinţa Departamentului învĕţaturilor publice tóte scólele private. Autorisarea este obligatóre pentru toţi directorii de scolĭ private, precum şi pentru toţĭ profesorii şi pedagogii din ele.

Ceĭ necrescinĭ nu pot ţinea scolarĭ decât de legea lor, dér pot avea profesorĭ creştini. Invĕţamêntul privat nu póte merge decât pâna la clasa VI gimnasiala, dupe care scolarii sunt obligaţĭ sá mérga la liceele publice; învĕţatura in scoli private va fi conforma şi asemenata cu cea de la scólele publice.

O dispositiune de lauda a nouluĭ aşeḑĕmênt este supresiunea pedepselor corporale din scólele publice şi private.

*

Invĕţămêntul seminarial a fost un moment iar ameninţat de isbire, prin interveniunea Episcopuluĭ de Roman, care inca din 1849, cu anaforaoa No. 237, a fost cerut

[1]) Manual admin. Tom. II pag. 37.

www.dacoromanica.ro

Domnitorului voia de a chirotoni candidații netrecuți in seminar, sub pretext că lipsesc de aceștia și că 'i trebuesc 118 preoți la eparchii. Corespondența continuă și inaintea Sfatului cârmuitor, și pănă in Aprilie 1850. Sfatul respinge neintemeiata cerere a Episcopului și Domnitorul aprobă respingerea in 19 Aprilie 1850. [1])

*

Primul rênd de calfi din scóla de arte, séu maistrii, cu atestate in regulă, ese de la examenul din Iunie 1850.

No. 818. Anaforaua Sfatului din 21 Iunie 1850, sub No. 1.924, cu inalta resoluție din 29 Iunie 1850, pentru suma ce urmèză a se sloboḑi elevilor ce vor eși maestri din scóla de arte și meșteguri, și pentru cheltuiala drumului in mergerea la locul de unde au fost trimiși la invețatura.

Departamentul din 'năuntru, a referat Sfatului, sub No. 11.975, că la examenul dat de eleviĭ scóleĭ de arte, 16 din eĭ aŭ eșit maestri, atestuiți in ramul invățăturei lor, pentru care miḑlocesce, ca pe lângă uneltele mesteșugului ce dupe așeḑemênt li s'aŭ dat de către direcție, să li se hărăzéscă câte 500 leĭ de fie-care, spre incuragiarea și inlesnirea intru deschiderea atelierelor, la locul unde urmèză a se așeḑa. Sfatul incuviintând a li se da acest ajutor banesc, o data pentru tot-d'a-una, din venitul Eforiilor târgurilor, la carĭ acești maestri sunt destinați; plecat aduce la cunoscința Inalțimei Vóstre spre desăvêrșirea hotăriреĭ.

Acéstă incuviințare de catre secretarul de catre Stat prin adresa din 1 Iulie 1850, sub No. 1.995, s'aŭ impărtașit Departamentului din lăuntru si sub No. 1996, Departamentului averilor bisericescĭ și al invățăturilor publice.

Inalta resoluție

Se incuviințéză a se sloboḑi numiților maestri câte 500 leĭ de la ḑisele Eforiĭ, iar Departamentul bisericesc le va sloboḑi cheltuiala cuvenita pentru drum. [2])

*

Burșieriĭ moldovenĭ din 1850, erau urmatoriĭ: Panaiteanu la München, acum de fórte multĭ anĭ; G. Apostoleanu la Berlin, pentru jure și camerariile; Scheleti la Postdam, fară indicare de studiŭ; Veisa la Paris: matematicĭ și sciințele naturale. Eraclide la Paris, studiază dreptul. Botezatul in Rusia, fara indicare de studiŭ. Alinescu în Viena, medicina. Panaite Donicĭ la Paris, matematicĭ; N. Ionescu la Paris, literatura.

Pe acești duoĭ din urmá 'i recomanda pentru burse G. Sĕulescu, și li se da câte 4.000 leĭ pe an. [3])

Bursa acestor duoĭ din urmă este acordata numai pe duoĭ anĭ!

Domnitorul Ghica maĭ ordonă ajutor anual fiului Postelniculuĭ Boteanu, din Iașĭ, ca să invețe la Petersburg, pe 4 anĭ. Nicu Ghica Vornicul bisericesc, se supune la acest act de favóre, in Ianuarie 1850, și refusă continuarea burseĭ la tineriĭ de valóre, ca N. Ionescu și V. Donicĭ!

---

[1]) Veḑi anexa.

[2]) Manualul admin. Tom. II, pag. 352.

[3]) Dosarul No. 633, archiva ministerului de culte.

www.dacoromanica.ro

In Aprilie 1852, se scrie D-luĭ N. Ionescu să se intórca în ţéra !

Puţinele scolĭ, carĭ funcţionéză încă inainte de aplicarea în Moldova a nouei legĭ scolare, avură un budget de 200.000 leĭ. Veniturile scólelor, la inceputul anuluĭ 1850, eraŭ de 596.980 leĭ şi cu o reservá de leĭ 136.852. [1])

*

Din respectul cultureĭ generale, sá amintim cá în anul acesta, Domnitorul Ştirbeiu, da decretul din 24 Decembre 1850, pentru organisarea uneĭ galerii de tablourĭ.

Eatá acest decret :

Noi Barbu Dimitrie Ştirbeiŭ,

Cu mila luĭ Dumnedeŭ, Domn stapânitor a tóta ţéra românésca,

Departamentul Credinţeĭ.

«Bazurile uneĭ bibliotecĭ, a unuĭ muzĕŭ de istorie naturala şi a unuĭ cabinet de fisica şi de chimie, s'au pus de vre-o cáţĭ-va anĭ, şi aceste treĭ stabilimente neaparate pentru instrucţia publicá, se înaintéza din ḑi în ḑi, prin cumpĕraturi din fondurile scólelor şi prin daniĭ generóse din partea iubitorilor de luminarea neamuluĭ.

O lipsa rĕmásese neîndeplinita, aceea a uneĭ galeriĭ de tablourĭ pentru studiul tinerimeĭ, care ar avea aplicare se îmbrăţişeze acéstá frumósá arta.

Dorind a se pune temelia şi pentru indestularea acesteĭ trebuinţe, şi a se incepe formarea uneĭ asemenea galerii, poruncim acelui Departament a se inţelege cu Eforia scólelor, ca sá se adune tóte gravurile şi tablourile ce a avut scóla, sa se aşeze intr'o sala potrivita, dupe felul şi meritul lor, şi sa se inscrie intr'un registru şnuruit şi pecetluit.

Spre acest sfĕrşit, tramitem şi noĭ pe lânga acest ofis, duoĕ tablourĭ lucrate de duoi romanĭ, anume : G. Tatarescu, care se afla în Roma, cu cheltuiala Sfinteĭ Episcopiĭ de Buzĕŭ, şi P. Alexandrescu, care, dovedind o aplicare şi un talent deosebit pentru pictura, se va tramite pe patru ani la Roma, cu cheltuiala din casa scólelor, ca sa se desĕvîrséscа în acésta specialitate, şi cu vreme să se deschiḑa şi acésta cariera tinerimeĭ, pe lânga altele ce s'aŭ aşeḑat cu noua organisare a scólelor.

Subvenţia anuálá a acestuĭ tĕnĕr, va fi de duoĕ sute galbenĭ pe an, şi se va incepe de la 1 Martie anul viitor 1851 [2]).

No. 1.751. 1850, Decembre 24.

Wallenstein este numit conservator şi al acesteĭ galerii.

Deja în 5 Ianuarie 1850, cu ofisul No. 9, Ştirbeiŭ aprobase propunerea Departamentuluĭ Credinţeĭ, de a face treĭ tablourĭ representênd încoronarea luĭ la 4 Ianuarie în diferite posiţiĭ a serbáreĭ. Acestea se vor aşeḑa în sala Obştesceĭ Adunari, la Mitropolie.

S'aŭ şi dat 400 galbenĭ artistuluĭ Satmari, acompt pentru acéstá lucrare, dér nu scim de aŭ realisat macar unul din aceste tablouri.

[1]) *Gazeta de Moldavia* din 26 Octombre 1850.

[2]) Dosarul No. 1 şi 239, archiva ministeruluĭ de culte.

www.dacoromanica.ro

*

Din respectul musiceĭ semnalam, în 1850, activitatea capelmaestruluĭ Herfner, din Iașĭ; stăruințele arch. Visarion pentru reorganisația corului vocal. Lucrarile musicale ale luĭ Flechtenmacher pentru teatru din Iașĭ și ale luĭ Wachman celuĭ din Bucurescĭ.

In Iașĭ; continua și trupa franceză sub direcțiunea luĭ Delmary. La Bucurescĭ opera italiană aclimatiséza cu mare inlesnire musica.

Alexandru Petrino din Iașĭ, publică: *Gramatica vocala*, pentru clasul filarmonic. Petrino e profesor de musica vocală la seminariŭ și director al capeleĭ militare.

Se produc în Bucurescĭ și Iașĭ maĭ mulțĭ concertiștĭ.

Se inmulțesc piesele din repertorul românesc, maĭ cu sémă la Iașĭ, unde se juca *Nunta țeranésca* și *Tuzu calicul*, sub direcțiunea luĭ Matheiu Milo.

*

Din efemeridele sciințifice, vom aminti, că în Martie 1850, profesoriĭ Marin, Wallenstein, aleg și așéda instrumentele de fisica de la Bucurescĭ.

Apare în 1850, remarcabila opera a Principeluĭ N. Șuțu, în limba franceza: Notices statistiques sur la Moldavie.

Guvernul moldav este provocat de guvernul turcesc, sa ia parte la expositiunea ce este a se organisa la Londra, în Palatul de cristal.

La 12 Decembre 1850, Domnitorul Ghica numesce o comisiune insarcinata cu adunarea obiectelor de tramis la expositiune.

Sunt numițĭ membriĭ în acésta comisiune: Vorn. C. Sturdza, Post. G. Asaki, Major M. Kogălniceanu, Cáminarul A. Constantin și Hristea Gheorghin.

La Martie 1850, D. M. Kogálniceanu e insarcinat a preda la Constantinopole obiectele adunate pentru expositiune [1]).

Lucrárile archeologieĭ și istorieĭ sunt representate în Moldova prin publicațiunea de documente ce face N. Istrate, în foiletonul gazeteĭ de Moldova și prin atențiunea purtata asupra unora din monumentele vechĭ; așa în crucea luĭ Ferenț de la Iașĭ [2]).

Departamentul din launtru scrie, cu adresa No. 16067, catre Eforia scólelor, ca «dupe trebuințele ce se simte; din inalta porunca data de Inaltul Domn pentru organisația uneĭ scóle de aplicație pe timpul ierneĭ pentru aspiranțiĭ de ingineri la podurĭ și șosele, în carĭ aceștia sa 'șĭ pótá complecta studiile lor relative la acésta ramura....»

Departamentul a cerut avisul comisieĭ lucrarilor sistematice și ea a intocmit programa acesteĭ scolĭ și s'a aprobat de Domnitor.

Vor fi în acéstá scólă 15 elevĭ conductorĭ.

Profesorĭ vor fi din aĭ gimnasiului, cu adáugire la léfa.

Acéstă scóla nu se póte deschide în 1850, ci numaĭ în iarna anuluĭ 1851—1852.

D. Al. Orěscu este numit profesor la acésta scóla.

Din efemeridele anuluĭ, maĭ amintim aci, cá G. Asaki, la 9 Ianuarie 1850, schimbă titlul jurnaluluĭ sěu *Albina românésca*, in acel de *Gazeta de Moldova*, ḑicênd că în

[1]) Veḑĭ Gazeta de Moldova No 21 din 1851.

[2]) Veḑĭ Gazeta de Moldova din 22 Maiu 1850.

www.dacoromanica.ro

mijlocul nouelor împregiurărĭ, gazeta *Albina* s'ar parea un anacronism. Asaki pretinde, ca noua gazeta va fi sub redacția uneĭ noue societați.

Foiletonul noueĭ gazete pastréza numele de *Albina românésca*.

In Iulie 1850, apare *Zimbrul*, la noua tipografie a luĭ T. Codrescu, sub redacțiunea nominala a luĭ A. Fotino, pe când in realitate Codrescu, Gusti, Th. Stamati, scriau in acest jurnal.

La expositiunea din 30 Aprilie 1850, a scólei de meserii, au fost expuse 285 obiecte, sub direcția luĭ G. Caliman, care dirigea de duoĭ ani de dile, primind de la Stat o subvențiune de 36.500 leĭ pe an.

Gr. Ghica a visitat expositiunea scólei la 30 Aprilie, insoțit de directorul invĕțaturilor publice, Panaite Casimir [1]).

In 22 Iunie 1850, fiind director lucrarilor publice D. Major M. Kogalniceanu, Domnitorul Ghica pune temelia casarmei de la Copou, avênd architect pe profesorul A. Costinescu.

In Septembre 1850, luĭ Nicu Ghica succede la Departamentul bisericesc Spătarul Grigore Cuza, numit la acest post cu oficiul Domnesc No. 57.

*

La examenele de iarna, incepute la 14 Februarie și terminate la 28, au asistat Aga N. Ghica și referendarul P. Casimir.

Au fost numĕrul elevilor 420, și la scóla de fete 85.

*

Inființarea gradinei Kiseleff, este inca opera a anului acesta.

*

Domnitorul Gr. Ghica, facu in tómna anului 1850, o escursiune in Nordul Moldovei. In fie-care oraș visita scóla și se interesa de ea.

La Tĕrgu-Neamțu, in 11 Septembre, puse temelia scólei primare, ce zidi acolo monastirea, din venitul ei, prin Arch. Neonil, Starețul Monastireĭ. Se puse in temelii un pergament. Domnitorul generos dona 3.000 leĭ architectuluĭ și meseriașilor. (Gazeta de Moldova).

---

[1]) Vedĭ Gazeta de Moldova din 4 Maiu 1850.

www.dacoromanica.ro

CAP. III

ANUL 1851 – 1852

Cu adresa Eforieĭ, din 5 Ianuarie 1851, sub No. 9, Mitropolitul este rugat sa faca sfeţanie, la 8 Ianuarie, pentru redeschiderea scólelor din Bucurescĭ.

Profesoriĭ nouĭ, numiţĭ prin concurs, în 10 Ianuarie 1851, ca suplinitorĭ vremelnicescĭ, dupe art. 151 din regulamentul scólelor, aŭ fost urmatoriĭ:

Maxim, pentru limba latină clasa I şi II gimnasiala, cu léfă de leĭ 400 pe luna, prin adresa No. 26.

Lazar Drugeanu, pentru morala religiósa şi Istoria Sfânta, la clasa II şi III, cu leĭ 300, prin adresa No. 27.

Baraş, Istoria Naturală clasa V, 400 lei, prin adresa No. 28.

Alexe Marin, fisica şi chimia clasa VI, 600 leĭ, prin adresa No. 29.

Barbu Ştefanescu, clasa I, 300 leĭ, prin adresa No. 30, şi

B. Stilescu, la clasa IV cu 450 leĭ, prin adresa No. 31.

Ceĭ-alţĭ profesorĭ sunt cunoscuţĭ, ceĭ vechĭ.

Prin oficiul No. 36, din 7 Ianuarie 1851, Domnitorul Ştirbeiu aproba statul lefilor cu reservele ce se arétă la vale:

Noi Barbu Dimitrie Ştirbeiŭ,

Cu mila luĭ Dumnedeŭ, Domn stapânitor a tótă ţéra románésca.

Catre Departamentul credinţeĭ

«Vĕdĕnd raportul aceluĭ Departament, sub No. 59, prin care ni se supune acela al Eforiei scólelor, subt No. 1.076, in privinţa deschidereĭ scólelor, a intocmireĭ de catedre, şi statul legilor;

Noĭ nu putem decât a ne raporta cu incredere la lucrările Eforieĭ şi la presentaţia ce ne face.

Primim dar pe ceĭ eşiţi din concurs, rĕmăind a se supune şi aceştia, ca toţi cei-alţi, la cercare de un an; iar pentru câţĭ nu aŭ concurat, se va deschide concursul la Iulie viitor, pentru care se vor face cuvenitele publicaţiĭ de acum.

Lefile se vor rĕspunde din ḑiua de când se va deschide fie-care curs, beneficiindu-se profesoruluĭ ḑece ḑile peste ḑiua incepereĭ.

www.dacoromanica.ro

Cursurile se vor urma dupe orênduiala aşeḑata in propramă, fara abatere şi dupe puterea scolarilor. Aşia dar, nu vedem cum ar incepe de o dată de la fisică şi himie, când urméză a avea cunoscinţe pregătitóre.

Pe lângă acestea băgăm de sémă, că uniĭ din profesorĭ se insărcinéza cu câte nu pot imbrăţişa, precum Serdarul Genilie, care este bibliotecar, se insărcinéză cu geografia in clasele I, II-a şi a III-a, şi apoĭ i se dă şi un curs de istorie in clasele a V-a şi a VI-a.

Aceste indreptărĭ urméză a se face, căci trebue să căutăm a da o noua impulsie la ramura invĕţăturei, ferindu-se de molicimea ce paraliséză cele-alte ramurĭ, şi de pretenţiĭ nesprijinite de cuvenita energie, şi de un folos ce trebuinţa imediată ar cere.

Catihismul nu se va preda, precum nicĭ cursul de filosofie nu se va incepe până mai ântêiu nu se va alcătui textul, şi se va aproba, dupe cercetarea la care se va supune. (Urméză iscălitura Marieĭ Sêle).

Intocmaĭ dupe originalul,
I. Opreanu.

No. 36. Anul 1851, Ianuarie 7.

Asupra acestui oficiu, Eforia rĕspunde Domnitorului, cu anaforaoa din 17 Ianuarie, sub No. 59, supunêndu'ĭ spre aprobare tiparirea carţeĭ de catechism.

Pentru cursul de filosofie, Eforia spune, ca manuscrisul e gata, dar fiind-ca I. Zalomit, care era insarcinat cu acest curs, a fost in urma insărcinat sa facă Istoria universala, in locul Serdaruluĭ Genilie şi nu 'l incape timpul sa faca şi cursul de filosofie, Eforia propune, să rĕmână acest curs până la anul viitor scolar, adica pâna la tômna anuluĭ 1852, când atunci se va numi profesor de istorie.

Eforia cere Domnitoruluĭ intarirea provisorie a luĭ Zalomit pentru filosofie, de la clasele IV—VI, cu 1.000 lei pe luna. In locul orelor de filosofie rĕmase neocupate se pune istoria naturala in clasa VI-a şi fisica intr'a V-a. rĕmâind chimia la locul eĭ. [1])

Dam in altă anexă [2]) orariul definitiv ale gimnasiuluĭ din Bucurescĭ pe Ianuarie până la Iulie.

*

O dificultate destul de mare financiara a intêmpinat Eforia la organisarea scólelor, cu desfiinţarea contractelor luĭ Monti şi a celor-alţĭ profesorĭ francezĭ, aduşĭ dupe desfiinţarea colegiului românesc de la S-tul Sava la 1847.

Eforia este nevoita să intre la invoiala cu Monti şi sa'ĭ dea ca despagurire pentru anularea contractuluĭ 47.750 leĭ. De profesoriĭ Varaigne şi Hurard a scapat insa Eforia fară alta cheltuială. [3])

Dar de abia s'a anulat contractul cu Monti şi el isbutesce, bucurându-se de altmintrelea de buna opiniune in societatea inalta bucurescéna, sa recapete direcţiunea internatuluĭ reorganisatuluĭ colegiŭ.

Dam in anexa [4]) actele in acéstă privinţa. Eforia propune, sa se dea lui Monti plata

[1]) Veḑĭ anexa.
[2]) Veḑĭ anexa.
[3]) Veḑĭ anexa.
[4]) Idem. Veḑĭ in anexă numele bursierilor primiţĭ.

www.dacoromanica.ro

celor 20 de bursierĭ ce Statul hotaresce sa intrețina pe comptul sĕŭ. Cu acésta ocasiune Eforia dobândesce de la Domnitor, din casa Statului, acordarea sumeĭ de 850.000 leĭ pe anul 1851.

*

La finea anului 1851, in luna Decembre, scolile din județe, ca și liceul S-tul Sava, funcționau cu personalul și lefile aretate in anexatul [1]) stat, pe luna Decembre.

Eforia cere Domnitorului, in Februarie 1851, deschiderea scólelor din Cerneți, Jiu, Tĕrgoviștea, Slatina și Brăila și propune câte duoĭ profesorĭ de fie-care din aceste scoli. Tuturor profesorilor din județe li s'aŭ platit caiĭ de posta pentru a merge la post.

Orașeniĭ din Craiova și din alte județe ale Oltenieĭ se jeluesc Domnitorului, ca n'au inca scóle deschise, in Aprilie 1851. Domnitorul pune resoluțiune:

«O recomandăm cu osebire la Eforia scólelor. Urméza ca până la Septembre sa incépă negreșit atât in Craiova, cât și in orașele de căpetenie. Va lua de acum indata mĕsurĭ.»

In 9 Maiŭ 1851, dupe staruințele inca din anul trecut ale județenilor, Eforia propune Domnitorului, cu raportul No. 537, strămutarea in Magurele a scóleĭ Roșiĭ-de-Vede și in Severin a scóleĭ din Cerneți [2]) fiind-ca Roșiĭ-de-Vede și Cernetii aŭ incetat de a maĭ fi capitale de județe. Acésta mĕsura Domnitorul o aproba, in 24 Maiu 1851. Tot intr'acéstă ḑi se aprobă deschiderea și a scóleĭ din Caracal.

Pentru a activa deschiderea scólelor din județe, Eforia, prin jurnalul 1.148, din 25 Iulie 1851, dispune cumpĕrarea unei caruțe noue, cu care directorul scólelor sa mérga prin județe sa activeze reinființarea scólelor până in Septembre, dupe porunca Domnitorului.

Cu ocasiunea organisăreĭ personalului didactic de la S-tul Sava s'a agitat pentru prima dată chestiunea pâna astaḑi neresolvata a *cumululuĭ de catedre.* [3]) Departamentul trebilor bisericesci rĕspunḑénd Eforiei, in 23 Ianuarie 1851, sub No. 366, observa că prin propunerea sa de a insărcina pe I. Zalomit cu istoria universală și cu filosofia, acesta se impovĕréza cu studiĭ de alte clase, «pe care de și le ar imbrățișa cu destula rivnă, raportăndu-se la scopul buneĭ rĕsplatirĭ; dar totuși este de creḑut, că i se va slabi energia...» Departamentul arétă Eforieĭ și aceea, că I. Zalomit nu este specialist in istorie. Șeful Departamentuluĭ, Ión Bibescu, este contra cumululuĭ și indémnă pe Eforie sa bine-voiască a nu aproba prin chipul indulgenteĭ, voințele aspiranților de indoite sĕu intreite funcțiĭ.» [4])

De și I. Bibescu făcu asemenea judicióse observarĭ Eforieĭ, el supuse Domnitorului raportul eĭ, de care maĭ sus vorbirăm și Domnitorul 'l aprobă.

---

[1]) In Maiŭ 1851, se așéḑă câți-va bursierĭ și la pensionatul Bucholtzer. (Veḑi și anexa).

[2]) Cerneteniĭ, in Octombre 1851, cerură restabilirea scóleĭ. (Dosarul No. 257 archiva ministeruluĭ de culte.)

[3]) S'a resolat cestiunea in urmă, cu legea specială, promulgată sub regele Carol I.

[4]) Dosarul No. 563 din 1850, fila 99 verso, archiva ministeruluĭ de culte.

www.dacoromanica.ro

Cu No. 164 din 7 Februarie 1851, preotul Alexandru Popescu, a fost numit prin concurs vremelnicesce profesor la noua catedră de catechism a liceuluĭ.

Eforia publică incă concursurĭ pentru 4 catedre și anume: Istoria universala și a ţĕreĭ românescĭ intrupata cu dênsa; fisica, chimia și istoria naturală.

In 4 Iunie 1851, cu decretul No. 652, Baraş Iulius, doctor, este numit profesor de istoria naturalà, la colegiul din Bucurescĭ.

Se publică egalmente concursurĭ pentru tóte catedrele de legĭ și acelea de matematicĭ.

*

In 14 Iulie 1851, urma la Bucurescĭ solemnitatea examenuluĭ general și impărţirea premiilor, în presenţa Domnitoruluĭ. Acesta rosti discursul ce dăm in anexă. [1]) Domnitorul amintesce, că a fost tot-d'a-una amic al scólelor. Era nerabdător sà le véḑă deschise. Cere ca instrucţia sa fie seriósa: «instrucţia nu stă in câte-va ideĭ corente, sèu cuvèntarĭ sonore pe care declamándu-le, séu inșiruindu-le pe hârtie un tênĕr, să se îngâmfeze, sa nu se maĭ induoiască de nimic și să privéscă pe sineșĭ de natură deosebita, maĭ pe sus decât acelor-alţĭ... adevĕratul și singurul scop al educaţieĭ este acela, a desvolta facultaţile fisice și intelectuale ale unuĭ tinĕr și a 'ĭ da miḑlóce de o viețuire și petrecere cât prin putinţa maĭ plăcute, făcêndu'l destoinic de a indeplini vre-o slujba speciala și folositóre societaţeĭ...» Ştirbeiu aréta, că pe aceste base s'a organisat invĕţamêntul, prin oficiul séŭ din 17 Octombre 1850. Cu acest scop s'au făcut pregatirĭ pentru deschiderea până in tómnă, séu cel mult pàna in primăvéra, de cursurĭ speciale: adecă scóla militara, scóla de legĭ, scóla de topografĭ, de podurĭ și șosele, scóla de agricultura, scóla de mesteșugurĭ și scóla de fete.

Domnitorul trece apoi in revisie starea societaţeĭ și apela la toţĭ: «Puneţĭ silinţa a inzestra patria nóstra de barbaţĭ impodibiţĭ cu sciinţe positive și speciale in osebitele ramurĭ... Vedeţĭ ruinele ce ne imprejóră de tóte parţile, ruine afara, ruine in casele nótre... E vremea *a ne uni o data* spre recladire...» Domnitorul termina multamind Departamentului credinţeĭ, Eforieĭ și directoruluĭ scólelor și indémna pe profesorĭ la munca.

*

Cu noul an scolar 1851 1852, Eforia planuesce a cladi o casa pe un loc al monastirei Colţea, de lânga S-tul Sava. In acésta casă voia sa infiinţeze apoi un internat de 300 de elevĭ. Locul l'au luat și casa de pe el a fost darimata, dar proiectul rĕmase proiect, pàna maĭ târḑiu, când pe acest loc și a localului S-tul Sava se zidi palatul actual al universitaţei.

Cu ocasiunea reinceperei noului an scolar, Eforia luă și propuse aprobarei Domnitorului, unele nouĭ dispositiunĭ, pe care lectorul le póte vedea in actul și in tabelele cu programe ce urméza, lucrărĭ aprobate de Domnitor, cu oficiul seu No. 1.421.

---

[1]) Veḑi anexa dupe pag. 252 a *Gazetei de Moldova* No. 62 din 6 August 1851. Din anexatul discurs al ministruluĭ instrucţiuneĭ publice I. Bibescu, se vede, că până in Iulie 1851, populaţiunea scolară era: 332 in gimnasiul din Bucurescĭ și 1.257 in 9 scolĭ primare, din care 3 in Bucurescĭ. Tóte proiectele inaintate sunt enumerate in discursul luĭ I. Bibescu.

www.dacoromanica.ro

Inalţimei Séle Domnului stapânitor a tóta ţéra românesca,
Barbu Dimitrie Ştirbeiŭ

Eforia scólelor

Raport.

Cu prilegiul reincepereĭ invĕţaturilor gimnasiale, Eforia a socotit de neapĕrata trebuinţă, a lua óre-carĭ disposiţiĭ, dovedite neapĕrate prin experienţa.

Ca sá se póta invĕţa maĭ bine limba latină şi tot-d'o-data sa se desvolte şi cea româna, Eforia a chibzuit, sa se predea in paralel amĕndouĕ aceste limbi de unul şi acelaşĭ profesor, iar nu de duoĭ ca până acum. Alegerea a căḑut asupra D-luĭ I. Maxim, care posede tóte calitáţile cerute pentru acest sfirşit.

Lefile ce se plătesc dupe programă pentru amĕnduoĕ aceste limbĭ, in suma leĭ una mie pe lună, adica leĭ 600 D-lui I. Pop, pentru limba română in clasele I-a, a II-a şi a III-a şi leĭ 400 D-luĭ I. Maxim, pentru limba latina in clasele I-a şi a II-a, fiind-ca D. Maxim se insarcinéză acum şi cu limba română, Eforia este de parere a 'i se da leĭ 600 in loc de 400 pe lună şi va rĕmânea in casa scólelor o economie de lei 400 pe tóta luna.

Catre acésta, Eforia, privind, cá D. A. Marin, I. Maxim şi A. Drugeanu, implinind vremelnicesce in curs de un an scolastic, postul de profesor, cel d'ántĕiu de fisica şi himie, cel de al duoilea de limba latină, şi cel de al treilea de invĕţaturĭ religióse, au dat doveḑĭ de a D-lor capacitate, şi bună purtare, rógá plecat pe Inálţimea Vóstră, sa bine-voiţĭ a 'ĭ intari, pe temeiul art. 151 din leginirea scólelor.

Trebuinţa cerĕnd a se complecta invĕţaturile gimnasiale cu cursurile preveḑute prin programa intarita de Inalţimea Vóstra, Eforia a vĕḑut, ca nu póte indestula acésta neapĕrata trebuinţa, de nu va intinde numerul claselor, ca sa nu se ingreuneze scolariĭ, cu câte 7 şi 8 cursurĭ pe an; care acésta fiind o povară maĭ presus de inţelegerea şi puterea lor, le intuneca mintea şi le vatĕmá sanĕtatea. Aşĭa dér, pe lánga cele 6 in fiinţa clase gimnasiale a maĭ pus 2 clase complimentare, in care pe de o parte a trecut studiile cele mai grele şi pregatitóre pentru specialitátĭ; iar pe de alta a adangat: 1) Istoria naturala, cu care a insărcinat pe D. doctor Baraş, 2) elemente de logică şi de morala, cu care a insarcinat pe D. doctor de filosofie I. Zalomit, şi 3) limba elena, cu care a insarcinat pe vechiul eĭ profesor D. Medelnicer I. Iónid.

Lefile acestor profesorĭ sunt cele hotarite prin programa.

Folósele acesteĭ impartirĭ sunt: 1) cá cursurile fiind mai resfirate se invĕţa mai bine, dupe cum se cuvine şi se cere, şi al 2-lea ca scolariĭ vin numaĭ o data pe ḑi la colegiu, iar nu de duoĕ orĭ ca pana acum, cu care acésta se expun mai rar la preumblari pe uliţe, se bántuesc maĭ puţin de intĕmperiile vremilor celor aspre, şi aŭ maĭ multă vrĕme de meditaţie.

In sfirşit, Eforia avĕnd in vedere, ca cu inmulţirea scolarilor este neaperata trebuinţa a se exersa o maĭ de aprópe şi maĭ straşnica privighere, pentru buna disciplina, a chibzuit a insarcina cu ţinerea acesteĭ discipline in colegiu, pe D. Medelnicer I. Pop, care dupe doveḑile ce a dat, in câta vreme a fost profesor, despre bunele mĕsurĭ de severitate intrebuinţate spre paza moralitateĭ, este in stare a menţine orĕnduiala, cu atât mai lesne, cu cât este cunoscut scolarilor ca un profesor vechiŭ şi in tótă vremea respectat. Léfa acestui post de inspector, prevĕḑuta prin § 4 al budgetului scólelor, supus la intărirea Inalţimeĭ Vóstre, este de leĭ 600 pe luna. Eforia plecat rógá pe Inalţimea Vóstra, să bine-voiţi, a da luminată intărire, atât pentru orĕnduirea D-lui I. Pop de la

www.dacoromanica.ro

1 ale curgătóreĭ lunĭ, cât şi asupra intindereĭ claselor, ce se aréta maĭ cu deslușire, în alaturata tabla, subt iscălitura mădularelor Eforieĭ.

Cât pentru cursul de istorie, D. I. Zalomit va urma a 'I face vremelnicesce, pâna când Eforia luând de baza concursurile, va orêndui pe altul, chiar în tómna acésta, şi atuncĭ va supune pe noul candidat la cunoscința Inalțimeĭ Vóstre.

No. 988. 1851, Septembre 7.

*

Tabla de învețaturile ce au a se urma în gimnasiul din Bucurescĭ pe anul 1851—1852

Clasa I.

Limba romána în paralel cu cea latina	D-nul I. Maxim
Geografia	» I. Genilie
Caligrafia	» A. Pop
Catechismul	» L. Drugeanu [1])

Clasa II.

Geografia	D-nul I. Genilie
Caligrafia	» A. Pop
Limba romána împarțita cu cea latina	» I. Maxim
Deșemnul liniar	» C. Lecca
Morala religiei	» L. Drugeanu

Clasa III.

Limba latina împarțita cu cea romána	D-nul G. Hil
Desemnul lineal [2])	» C. Leca
Istoria sfânta	» L. Drugénu
Geografia fisica şi matematica	» I. Genilie

Clasa IV.

Desemnul de figurĭ şi peisajurĭ	D-nul C. Leca
Istoria veche	
Limba latina	» G. Hil
Limba germana	» Limburg
Limba francesa	» Bouzenot

Clasa V.

Limba francesa	D-nul Bouzenot
Istoria mediana	
Literatura limbei latine	» G. Hil
Aritmetica şi ținerea registrelor [3])	» C. Marcovicĭ
Limba germana	» Limburg

[1]) Numele profesorilor se vede șters şi cu slova luĭ Vodă scris: »Un sigur profesor.«

[2]) Aceeaşi observare ca la clasele I-a şi a II-a.

[3]) Acésta e scris de Vodă, iar cursul insemnat de Eforie era retorica, care s'a șters.

www.dacoromanica.ro

Clasa VI.

Aritmetica raționată	D-nul G. Pop
Limba germană	» Sveder
Istoria modernă	
Limba francesa	» T. Theot
Retorica [1])	» G. Ionid

Clase complimentare

Clasa VII.

Elemente de logică și moral	D-nul I. Zalomit
Algebra	» D. Pavel
Fisica	» A. Marin
Istoria naturală	» Baraș
Limba elenă (ștérsa)	» G. Ionid

Clasa VIII.

Geometria	D-nul G. Pop
Istoria naturala	» Baraș
Chimia	» A. Marin
Limba elena (ștérsa)	» G. Ionid

Arsaki. P Poenaru. S. Marcovici. S. N. Iliescu.

Programul maĭ primesce modificarĭ noue și atuncĭ se redactézá din nou precum 'l dăm în anexa. [2])

*

De la 1 Septembre 1851, I. Pop a fost numit inspector în colegiu (sub-director) cu obligațiune :

«Sa stea la orele de clasa în colegiŭ, sa se preamble prin clase și prin curte, pentru paza buneĭ orênduelĭ. Plângerile scolarilor, el sa le aplaneze și sa raporteze directorului neorênduelile mai serióse.

Acésta dispositiune e intarita de Domnitor, cu ofisul No. 421. Prin acest oficiŭ Domnitorul introduce insusi schimbarĭ în programul proiectat de Eforie pentru colegiŭ. Modificarile Domnitorului sunt în cea maĭ mare parte potrivite, și se pot vedea din decretul Domnesc, care aci urméza :

Copie dupe ofisul Marieĭ Sêle luĭ Voda, cu No. 1.421, anul 1851, Septembre 16, catre Departamentul Credinţeĭ.

«Vĕdênd raportul Eforieĭ scólelor cu No. 988, de la 7 ale curgĕtorului Septembre, alaturat pe lânga al acelui Departament, cu aceeaşĭ data, sub No. 4.588, prin care ni se supun dispositiile ce acea Eforie chibzuesce de trebuinta a se lua în privinta învĕtáturilor gimnasiale ;

[1]) In locul retoriceĭ, care e scris de mâna luĭ Vodă, de Eforie era scris limba elenă care s'a șters.

[2]) Vedĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

Noĭ primim adaogirea de duoĕ clase complementare pe lânga cele şése gimnasiale.

Aprobam orênduirea unuĭ sub-director pentru ţinerea disciplineĭ in colegiŭ, şi numirea la acest post a Medelnicerului Ioan Popp, cu léfa de leĭ 600 pe luna; iar despre intocmirea invĕţătorilor pe fie-care clase, facem următórele observaţiĭ:

Pentru cele d'ântêiŭ treĭ clase se va orêndui câte un profesor osebit pentru fie-care clasă, şi acel profesor va face duoĕ cursurĭ pe ḑi, unul diminéţa şi altul dupe amiaḑĭ; şi insuşĭ va preda tóte invĕţăturile clasei, fără a mai fi alt profesor, precum se urméza in tóte colegiile universităţilor strĕine.

Din clasa IV se va scóte aritmetica şi ţinerea registrelor şi se va trece in clasa V-a.

Din clasa a V-a se va scóte retorica şi se va trece in clasa a VI-a.

Limba elena se va scóte din clasa a VI, precum şi din cele a VII-a şi a VIII-a.

Acéstă limbă are trebuinţă de o invĕţătura seriósa, iar nu să figureze drept singură forma.

In clasele a VII-a şi a VIII-a, nu se vor infiinţa cursurile decât treptat şi pe cât vor fi scolarĭ pregătiţĭ şi destoĭnicĭ a le urma şi a se folosi, şi intr'un numĕr cuviincios, caci pentru duoĭ séu treĭ scolarĭ numai, nu se póte infiinţa o catedra.

Pe aceste temeiurĭ, intocmindu-se tabla de invĕţaturĭ, se tramite spre a se pazi şi a se pune intocmaĭ in lucrare.»

(Urmêza iscălitura Mariei Sêle).

*

In 1 Noembre 1851, Eforia publică in *Vestitorul român*, ca la 15 Noembre se deschid cursurile de legĭ, şi ca sa se inscrie studenţii doritori.

*

In 2 Noembre 1851, cu raportul la Domn No. 1.300, cere aprobarea personalului facultaţei de legi: Serdarul C. Bozianu, pentru dreptul roman şi Serdarul G. Costaforu, pentru dreptul civil românesc. Sunt intariţĭ de Domnitor şi numiţi în 16 Noembre 1851.

*

In 30 Octombre 1851, Eforia propune in fine Domnitorului, reorganisarea gimnasiului din Craiova, [1]) cu raportul sĕŭ No. 1.281.

Vor fi 4 clase, dér a III-a de-o-cam-data Eforia o unesce cu a IV-a. Profesorul B. Caloianu insa raportêza, că sunt şcolarĭ pentru câteşi patru clasele, şi anume: 40 pentru I-a, 14 pentru a II-a, 9 pentru a III-a, şi 13 pentru a IV-a.

Se numesc decĭ profesori:

1. Nichifor, de limba latina in paralel cu cea romana, de geografia Europei şi in deosebi a Principatelor cu statistica lor şi de catichism la clasa I, cu léfa de 500 leĭ.

2. Drăgoescu la clasa II, de limba latina în paralel cu cea romana, geografia celor-alte parţĭ ale lumei, cu chronologia corespundetóre şi morala religiósă.

---

[1]) In 9 Noembre 1851, Departamentul bisericesc cere Eforieĭ, să intocmésca la Craiova un pensionat precum era la Bucurescĭ al lui Monti, şi apoĭ al luĭ Bucholtzer. Decĭ se subvenţionéza cu 400 galbenĭ pe an pensionatul Raimond.

www.dacoromanica.ro

3. Fontaniu, la clasa III-a pentru limba latina in paralel cu cea romana, geografia, fisica, matematica și Istoria Sfanta.

Fontaniu este numit și inspector al scólei, adáogându-i-se și 300 lei la léfa de profesor.

In fine, se va numi un singur profesor de desemn și caligrafie la tóte clasele.

*

Din ramura scólelor primare, avem de amintit o incercare de inovaţiune la orariul scólelor primare din Capitalá, in ḑilele de iarná.

Profesorii scólelor primare din capitalá I. Poenaru, B. Gredeanu, B. Stilescu, D. Iarca,[1]) G. Eustaţie, V. Stefanescu, I. N. Şoimescu, T. Sergiescu și Christ. Ionin, propun Eforiei, in 29 Noembre 1851, ca, spre a se evita scolarilor facerea de duoĭ drumuri pe ḑi pánà la scólă, sá se intrerumpă clasele matinale cu o jumĕtate ora repaus la ora 12, și apoi sá incépà iarási clasele de dupe amiaḑĭ pentru cele duoĭ ore, ca apoĭ scolariĭ la 2 și jumĕtate sá mérga a casă.

Eforia aprobá mĕsura ca incercare și numaĭ in Bucurescĭ și anume numai pentru vremea ierneĭ.[2])

Pedépsa corporala se desfiinţèza și in scólele din ţéra românéscá, prin circulara No. 3 din 1851, in coprinderea urmátóre:

Circulara catre D-niĭ profesorĭ de clasa III-a și a IV-a primara

1851, Decembre 3.

Mustrarea cu bátaie se ridica cu totul dintre pedepsele copiilor; fie-care din D-niĭ profesorĭ va intrebuinţa dupe mĕsură vinei: povĕţuirea, dojana, punerea in picióre sĕu in genuche pe vremea clasului, oprirea in scólá pe tótă ḑina și alte asemenea mesuri parintescĭ. Déca dupe repetate puneri in lucrare a acestor pedepse, profesorul va vedea cá nu este miḑloc de indreptare, atuncĭ se va inţelege cu cinstitul comitet de inspecţie, spre a se departa din scóla indaratnicul, nesupusul, sĕu leneșul copil, ca sa nu dea pildă rea și celor-alţĭ.

Copilul ce se va departa din scóla, se va putea reprimi de a duoa órá dupe trecere de duoĭ luni, de va da semne de pocăinţa și indreptare. Déca și dupe acésta se va abate la neorénduielĭ, atuncĭ sé va scóte din scólă dupe chipul de mai sus, și nu se va maĭ primi pána la anul urmator scolar.

No. 1.482 profesoruluĭ de clasa III-a de la Severin.
No. 1.483 „ „ „ „ „ „ Tĕrgul-Jiul.
No. 1.484 „ „ „ „ „ „ Caracal.
No. 1.485 „ „ „ „ „ „ Romnicul-Válceĭ.

In 31 Octombre 1851, Eforia cere la Domn, cu raportul No. 1.293, sa se infiinţeze inspectorĭ pentru scólele din judeţe, de și art. 143 din Regulamentul scólelor, prevede numai un revisor, dar nu ajunge; de aceea s'au orénduit 4 revisori, chiar in 1847. Eforia cere acum duoĭ revisorĭ peste unul existent. Acesta e Serdarul Christodor Butate insărcinat cu revisia scólelor primare din capitala, ca sa le oblige a se conforma pro-

[1]) Iarca este numit in Octombre 1851, la din nou infiinţata scólă primară din Radu-Voda.

[2]) Veḑi anexele.

www.dacoromanica.ro

gramelor publice. Eforia recomandă chiar la unul din cele duoĕ noue revisorate pe Simonide, actual institutor la clasa IV-a de la Stejar (Cismigiŭ) și fost revisor în 1848. I se acordă 800 leĭ pe lună, pentru ca are spese de călĕtorie prin județe.

*

Jurnalul Eforieĭ No. 266 din 21 Februarie 1851, dispune ca pe lângă cele duoĕ-spre-dece praznice și Duminicĭ, să nu se maĭ ția alte sĕrbatorĭ, decât: S-tul Ión Botezatorul, S-tul Gheorghe, Constantin și Elena, Petru și Pavel, Treĭ-Ierarchĭ, S-tul Ilie, S-tul Dimitrie, Mihail și Gavril și S-tul Nicolae.

In 29 Septembre 1851, cu raport la Domn, conform art. 150 din legea scólelor, sub No. 1.089, se numesc profesorii scólelor normale din județe, dintre vechii profesorĭ, unia, și câțĭ-va din nou, pe calea concursului. [1])

---

[1]) J u r n a l

Eforia, insciințându-se, în urma întrebăreĭ ce deobște a făcut către tóte ocârmuirile județelor, că la orașele Cerneț, Târgul-Jiului, Slatina și Brăila încăperile de scóle pe la unele din aceste reședințe sunt slobode, iar pe la altele, că s'au inchiriat intr'adins de magistrate alte case;

Fiind datóre ca, potrivit cu oficiul Inălțimeĭ Sĕle și cu programa invățăturilor, să se deschidă pe lângă invățăturile gimnasiale și scólele primare de prin reședințele județelor:

Cunoscênd că și uniĭ atât din profesoriĭ ceĭ veclu și rămașĭ curați din evenimentele trecute, cât și din aceĭ candidațĭ ce aŭ dat examen pentru clasele primare, s'ar putea indeplini de o cam dată la arĕtatele scolĭ clasele I-a, II-a și a III-a, rĕmânênd pentru estimp vacantă clasa IV-a, până ce Eforia se va indestula maĭ bine, dĕcă intr'acele încăperi este sală și pentru clasa IV-a și dĕcă sunt scolarĭ inaintațĭ pentru acéstă clasă;

Chibzuesce a deschide de o cam dată aceste scolĭ, așeȩênd pe ceĭ maĭ jos inseminațĭ profesorĭ, adecă:

La Cerneți

Profesor pentru clasa I și a II-a, pe D. Dimitrie Serbănescu
» » III-a, pe Pitarul D. Frumușénu.

La Târgul-Jiul

Profesor pentru clasa I și a II-a, pe D. Ión Iliescu
» » » III-a, pe Pitarul C. Stanciovici.

La Târgoviște

Profesor pentru clasa I și a II-a, pe D. Ión Fusea
» » » III-a, pe D. A. Poenaru.

La Slatina

Profesor pentru clasa I și a II-a, pe D. N. Șerbanescu
» » » III-a, pe D. B. Urzescu.

La Braila

Profesor pentru clasa I și a II-a, pe D. Dimitrie Pizo
» » » III-a, pe D. N. Calebuneanu.

Și profesoriĭ de clasa I și a II-a, vor avea léfă pe lună câte leĭ 300, afară de acela de la Braila ce va avea leĭ 350, iar ceĭ de clasa III-a vor avea câte leĭ 350 pe lună, afara de acela de la Brăila, ce va avea leĭ 400.

Profesoriĭ din nou acum orênduițĭ se numesc vremelnicesce, potrivit cu art. 150 din regulamentul scólelor și sunt supușĭ la tóte condițiunile ce s'aŭ arĕtat prin obștésca publicațiune de la 4 Noembre 1850, ca la orênduirea lor să infățișeze dovedĭ despre a lor bună conduită.

Inceperea lefeĭ acestor profesorĭ se va socoti de la ȩiua deslegăreĭ domnescĭ ce se va aștepta.

www.dacoromanica.ro

La Braila, Slatina și Craiova se numesc câte 3 institutori pentru 4 clase, *fiind scolarĭ indestulĭ;* iar la Buzĕŭ, Focșanĭ, Giurgiu, Ploescĭ, Tĕrgoviște, C.-Lung, Pitescĭ, Turnu, Caracal, R.-Vâlcea, Jiĭ și Severin câte duoĭ institutorĭ pentru clasele I, II-a și a III-a pănă ce vor fi de ajuns scolarĭ și pentru clasa IV-a, când atuncĭ se va numi și un al treilea institutor.

«Marea întindere a capitaleĭ aducênd multa greutate copiilor în frageda vêrsta de a merge la cele treĭ scolĭ primare ce se afla în ființa, neîndemânarea localelor de a primi mulțimea lor și rugătórea cerere a pârinților din mahalele depărtate, precum din vapséua de albastru și parte din vâpséna de verde;» îndêmnă Eforia a cere sa se mai deschidă o a patra scólă, între aceste duoĕ coloriĭ. Eforia înființéza și duoĕ posturĭ de suplinitori, cu câte 200 leĭ pe luna, carĭ sa țina locurile institutorilor normalĭ din capitala la caz de bóla și sa visiteze și scólele private «precât privesce învĕțaturile începetóre.» Acésta *fonesie* era și maĭ 'nainte înființata și a dat resultate bune.

La Craiova s'a prevĕdut în program 2 scolĭ primare, dar Eforia așéda numai una și promite ca mai târdiŭ va da și pe a duoa. [1])

*

De cărțile didactice s'a ocupat serios Eforia cea nouă a scólelor muntene.

Eforia scólelor

D-lor profesorĭ aicĭ însemnațĭ

Eforia dorind a retipari manualul de aritmetică pentru clasele primare, tras din tabelele lancastrice și cunoscênd, că pe cât o asemenea carte didactica, are un metod mai

Profesoriĭ otarțiĭ pentru scólele primare și allați aci în capitală se vor înlesni din casa Eforieĭ pentru mergerea lor pe la județe, cu progonul în banĭ, de câte patru caĭ de poștă în ducerea de aicĭ.

Pentru deschiderea învĕțaturilor în arătatele scóle și numirea profesorilor se va face raport către Măria Sa.

Marcovicĭ. Al. Filipescu. Florescu. Poenaru. Secretar, *Iliescu.*

Jurnal

Chibzuind Eforia asupra mijlócelor de a se incredința în tótă vremea învĕțatura scólelor normale la profesori cu capacitate și tot-d'a-una să îndemne și pe acești din urmă a se perfecționa prin studiul serios, ca sa păș'ésca maĭ 'nainte în cariera profesorală, a socotit de cuviință a lua mĕsurile următóre:

1) La vacanța de profesor în veri-o scólă normală, profesorul sĕu profesoriĭ de clasele cele maĭ de jos din aceeașĭ scólă, vor avea precădere a se orêndui în vacantul post, dând examen pentru tóte învĕțaturile cerute pentru clasele normale de maĭ sus (și de se va întêmpla iarășĭ vacanță într'o clasă normală maĭ inaltă, va trece îndată fără examen profesorul claseĭ următóre, ce va fi dat examen.)

2) Décă profesorul sĕŭ profesoriĭ claselor maĭ de jos a uneĭ scóle normale, mulțămindu-se pe clasele lor, nu vor voi să dea examen ca să iea catedra vacantă din scóla lor, atuncĭ Eforia va face publicațiune către toțĭ profesoriĭ claselor normale de maĭ jos, ca să dea examen, precum maĭ sus s'a dis, pentru ocuparea catedreĭ vacante maĭ inaltă.

3) Mutarea unuĭ profesor normal de la o scólă la alta pentru aceeașĭ clasă, nu 'l supune la examen.

Coprinderea acestuĭ jurnal se va publica, spre sciința D-lor profesorĭ de scóle normale.

Al. Filipescu. Marcovicĭ. Poenaru. Florescu.

No. 513. 1851, Aprilie.

1) Dosarul No. 563 din 1850, archiva ministeruluĭ de culte.

www.dacoromanica.ro

simplu, cu atât maĭ mult se da și o înlesnire maĭ grabnică geniului scolarului, însărcinéză pe D-vóstre profesoriĭ și anume:

Pitarul, *N. Simonid.* Pitarul, *I. Poenaru.* Pitarul, *T. Sergiescu.* Pitarul, *A. Zotu. D. Stilescu. G. Constantinescu,* carĭ prin îndelunga întrebuințare ce aţĭ făcut acesteĭ aritmeticĭ în clasele începătóre, aţĭ luat cercare și cunoscinţă și despre înţelegerea scolaruluĭ; și vĕ poftesce Eforia, ca adunându-vĕ D-vóstre, în patru cincĭ seanţe, în vreuna din sălile gimnasiuluĭ, sa desbateţĭ cu amĕnuntul acest manual de aritmetica, să faceţĭ observaţie la orĭ-ce lucrare și operaţie calculata, de este îndestulă, séŭ trebue a fi redusă orĭ adaogata? să vĕ daţĭ părerea despre metodul eĭ, și să vĕ aretaţĭ chibzuirea în scris, pe care să o comunicaţĭ Eforieĭ prin raport. [1])

Alexandru Filipescu. Arsake. P. Poenaru. Florescu. S. Marcovicĭ.

Secretar, *N. Iliescu*

No. 246. 1851, Februarie 26.

Acéstă comisiune a întârdiat lucrarea sa și atuncĭ Eforia a închiat următorul jurnal:

Jurnal

Vĕdênd Eforia, că D-nii profesorĭ aĭ scólelor normale din capitală, însarcinaţi sa revizuéscă manualul de aritmetică, n'aŭ sĕvârșit încă lucrarea D-lor;

Luând în băgare de séma, ca amênduoĕ edițiile ale acestui manual s'aŭ ispravit, încât mulțimea scolarilor din scólele începătóre întêmpiná marĭ greutaţi la învĕtatura acesteĭ neapĕrate sciinţe, din pricina lipseĭ unei carţi tiparite; chibzuesce cele urmatóre:

1) Sa se dea deslegare D-luĭ inspector al tipografieĭ colegiuluĭ, a tipari îndata 5.000 exemplare dupe disul manual, ce se alatură, poftind pe D. Alexe Marin autorul eĭ, să faca corectura cu tóta ceruta îngrijire și pentru ostenéla D-séle să i se dea dece exemplare legate. Va supune raport la Eforie pentru cheltuiala, spre a se hotarî preţul și a se tipări pe carte, care se va lega cu scórţe de mucava;

2) Acest manual de aritmetică va sluji pentru câte patru clasele din scólele începătóre, împărţit pe an dupe modul urmator:

a) In clasa I și a II-a se vor preda cele d'ântêiu 4 lucrărĭ cu numere întregĭ, adeca de la § I pâna la § 26 inclusiv;

b) In clasul al III-lea facêndu-se repetitie cu deamĕnuntul celor învĕţate în clasele I și a II-a, se vor preda lucrarile cu fracţiĭ și cu numere completite, adeca de la § 27 pâna la § 39 iclusiv;

c) In clasul al IV-lea se va face asemenea o repetiţie generala cu cuvenita desvoltare și exercițiurĭ și se vor preda proporţiile geometrice, regula de treĭ simpla, de treĭ compusă, de dobândă, de tovarășie, de amestecatura de mijlocie și de positie mincinósa; adecă de la § 40 pânĕ la § 45 inclusiv séŭ pâna la sfirșit.

Arsake. Florescu. P. Poenaru. S. Marcovicĭ.

No. 584. 1851, Aprilie 21.

S'a scris la 21 Aprilie, cu No. 462, în urma acesteĭ chibzuinţe a Eforieĭ, directoruluĭ tipografieĭ Andreiŭ Adamovicĭ, ca să tiparéscă manualul de aritmetică al D-luĭ Alexe Marin, în 5.000 exemplare. Dupe acésta la 3 Septembre D. Marin vine cu o prescur-

[1]) Dosarul No. 559 archiva ministeruluĭ de culte.

www.dacoromanica.ro

tare de aritmetică de 2 $^1/_2$ cóle, propunênd Eforieĭ a o aproba și tipari numaĭ pentru usul claselor I și a II-a primare, pe care D. efor P. Poenaru pune resoluția următóre:

«Se va da în cercetarea uneĭ comisiĭ orênduită într'adins și compusă din D. A. Orĕscu și D. Pavel (Viorénu) ca să cerceteze acéstă lucrare, că de se va găsi maĭ buua decât cea veche, să se tipăréscă la retipărirea tablelor lancastrice.»

Vasile Stilescu vine și el la 6 Septembre, cu o lucrare de aritmetică și cu raportul No. 6, 'ĭ recomandă Eforia utilitatea, și cere a se pune în tipar; dupe el vine imediat un profesor al claseĭ a III-a din orașul Tĕrgovișteĭ, A. G. Poenaru, cerênd Eforieĭ a tipári traducerea de dênsul a uueĭ aritmeticĭ, pe care el o crede și o recomandă ca potrivită usuluĭ claselor elementare; și Eforia se referă la resoluția pusă pe jalba profesoruluĭ Alexe Marin, atât la raportul Stilesculuĭ, cât și la petițiunea acestuia. Și ca urmare, asupra acestor cereri, Eforia, în 19 Septembre acel an, prin adresa cu No. 1.030, poftesce pe ciustita Comisie, care o scim că era compusă din D-niĭ Orĕscu și D. Pavel, ca să iea în de aprópe cercetare manuscrisele depuse de numițiĭ, și să 'șĭ aréte socotința asupra fie-caruia.

Ce socotință, ce chibzuĭnță, va fi dat acéstă cinstită Comisie, dosarul acesta nu ne o arétă; din lucrările ce în el se maĭ coprind, se vede, la 24 Octombre raportul directoruluĭ tipografieĭ, cu No. 111, prin care depune comptul imprimatuluĭ celor 5.000 exemplare de aritmetica D-luĭ Marin, în sumă de leĭ 8.192, parale 20, dupe care se motivéză jurnalul Eforieĭ cu No. 1.689 din 27 Octombre, prin care fixéză prețul vîndĕreĭ unuĭ exemplar cu leĭ 2, parale 10. Și maĭ apoĭ tot relativ la tipărirea manualuluĭ de aritmetică al D-luĭ Marin. Eforia în 28 Noembre acelașĭ an, prin jurnalul No. 1.909, găsesce cu cale și scrie și directoruluĭ tipografieĭ, prin adresa cu No. 1.443, ca pe lângă suma ce 'i s'a ordonat de maĭ 'nainte a'ĭ da de leĭ 1.481, parale 10, să'ĭ maĭ dea acum încă D-luĭ Marin leĭ 1.000.

In 11 Decembre 1851, Eforia introduce modificațiunĭ la regulamentul confecționăreĭ cărților didactice, din 2 Decembre 1850, maĭ scăděnd plata de cóla tradusă, orĭ prelucrată, pentru ca să se pótă eftini cărțile. De la 100 reduce plata uneĭ colĭ în 8⁰ de câte 31 rênduri pe față, la 70 leĭ minimum, iar maximum de 200 leĭ 'l lasă neschimbat. [1])

O lucrare importanta didactica este aceea a dicționaruluĭ eleno-român, comandata profesoruluĭ G. Iónide. Eforia cere aprobarea Domnitoruluĭ pentru acéstă afacere, prin raportul No. 1.566, din 17 Decembre 1851. Domnitorul aprobă a se plăti luĭ Iónide câte 10 galbenĭ de cóla și a se tipări în broșurĭ a câte 10 cóle broșura. [2])

Domnitorul Barbu D. Ştirbeiŭ s'a preocupat și de *Fóia Sătéscă*. El dice în ofisul sĕu No. 396, din 9 Septembre 1851, că: «scopul înființăreĭ acesteĭ foĭ a fost de a se redigea cu chip în cât să intereseze pe sătean, să 'ĭ aducă plăcere de a o ceti și prin acest mijloc să 'l deprindă cu cunoscințe folositóre întru a sa viețuire și căsnicie. Drept aceea trebue dată o nouă direcție acesteĭ foĭ sătescĭ, care se vede astăděĭ depărtată de duhul, care a presiduit la a eĭ întocmire [3])»

*

Să nu negligem, înainte de a trece la scólele din Moldova, de a aduce informațiunĭ

[1]) Veděĭ anexa.
[2]) Veděĭ anexele.
[3]) Dosarul No. 353, archiva ministeruluĭ de culte.

www.dacoromanica.ro

şi despre lucrarile Eforiei pentru infiinţarea unei scoli de fete. Eforia presentéza Domnitorului un referat, prin care aréta istoricul incercarilor infiinţareĭ unei scoli de fete la monastirea S-tului Spiridon din Bucuresci [1])

Domnitorul, asupra referatului acesta al Eforieĭ, cu No. 314, aprobă deschiderea pensionatului de fete de la S-tul Spiridon, de la 1 Octombre. Eforia intârdiaza de a pregati programe şi statute, şi Departamentul bisericesc gasesce cu cale, ca in locul scólei proiectate, sa se dea pensionatului privat al Contesei de Grand-Pres, o subvenţie de 600 galbeni anual, cu obligaţiune a primi 10 stipendiste gratuite. Domnitorul tranite acest raport al Departamentului la Eforia scólelor. Acésta rĕspunde cu mult patriotism, in modul urmator:

Adresa Eforiei scólelor cu No. 1.410, din acel an 1851, Noembre 22, ca respuns la adresa ce 'i facuse Departamentul Credinţeĭ din 6 Noembre, cu No. 5.944, prin care 'i communicase raportul ce facuse la Domn, (fara asentimentul Eforiei), cum şi respunsul ce primise prin Secretariat.

«Eforia luând in consideraţie cele coprinse in raportul acelui Cinstit Departament No. 5.492, ce a depus Mariei Sêle pentru deschiderea chiar in timpul acesta a pensionatului de fete, hotarit prin legiuire a se ţinea din fondurile S-tului Spiridon şi communicat cu adresa No. 5.944, cu ciuste rĕspunde, ca reserva de 200.000 lei este hotarita pentru zidirea pensionatului şi nu se scie de va ajunge; ca pâna la clădirea noului pensionat, Eforia este poruncita a inchiria o casa ca sa deschida acest pensionat in primavéra viitóre, dupe disposiţii definitive; ca suma anuala de 40.000 leĭ, pôte sa nu ajunga nici chiar pentru ţinerea acestui pensionat, şi ca prin urmare, cu tôta buna-voinţa ce are Eforia a veni in ajutorul ori-carui aşeḑemênt de educaţie, ea nu scie de unde ar lua fondul propus pentru subvenţia D-nei Contese de Grands-Pres.

Arsaky, P. Poenaru, S. Marcovicĭ.

Eforia se şi grabesce a chiama la direcţiunea scólei de fete infiinţânde, pe D-na Polcovniceasa Iacobsohn, care cam intârdie a rĕspunde ca primesce, nefiind in ţéra.

Rĕspunsul ei afirmativ vine numai in 20 Decembre 1851.

Ca să nu se mai intârdie, pâna ce se va cladi local nou la S-tul Spiridon, Eforia ica o casă cu chirie, a lui Manuc, pe podul Tĕrgului de afara.

Scóla de fete organisata la Craiova, precum vĕḑuram in anii trecuţi din a patra parte a venitului bisericei Maica Domnului, cu decretul lui Ştirbeiu No. 1.566, din 26 Octombre 1851, trece impreuna cu veniturile propriu sub administraţia Eforieĭ scólelor avênd a o reorganiza acésta scólă Lazaro-Otetelesana, precum se va reorganiza şi scóla de fete de la S-tul Spiridon [2]).

MOLDOVA

Gazeta de Moldova No. 52, incă din 17 Iulie 1850, anunţase cu laudă tranniterea de Domnitorul Gr. Ghica in desbaterea Divanuluĭ Obştesc a nouluĭ aşeḑemênt al scólelor. Eată ce ḑicea Asaki:

---

[1]) Veḑĭ anexele.

[2]) Dosarul No. 639, archiva ministeruluĭ de culte.

www.dacoromanica.ro

«In numĕrul proiectelor insemnatóre impartașite Divanului general, in sesia ce s'a incheiat, se cuvine sa citam un reglement atingetor de reorganisarea invĕțaturilor publice din Moldova.

Meritul persónelor ce compunu comisia speciala, careia Prea I. Domn intru a Sa ingrijire pentru ist. rom., a fost incredințat asemenea lucrare, ne insufla o deplină incredere despre ințelepciunea mĕsurilor acestuĭ reglement, a caruia aplicație, fara indoiala nu va intărdia. Paza nestramutata a unui singur sistem in invĕțatura publica, adaptat cu positia și nevoile tĕrei, judecând din formarea unor junĭ, ce sunt acum folositorĭ slujbei publice, până in epoca in care am ajuns, ar fi produs resultate insemnătóre.

Să credem, ca cercarea diferitelor moduri, prin carĭ au trecut scólele in cursul cel scurt de 16 anĭ, cel puțin va fi putut areta chiar sistemul cel adeverat, ale căruia principiurĭ se allă in așeḑĕmintele nóstre cele organice, și pe carĭ reglementul nou, nesimțit le-au desvoltat, folosindu-se și de cercarea epocei trecute. Una din dispositiile acelui reglement, imprumutata din Statutile mai inainte inființate, a careia aplicație plinesce voturile tutulor doritorilor luminarei, este reașeḑarea internatului (ținerea elevilor in institut pe cheltuiala Statului). Desființarea acelei dispositii, cutezam a ḑice rĕŭ motivată desfiintare, ce de patru ani lipsesce pe junii cei neinstariți, de bine-facerile invețaturei, au fost și o calcare de voința cea sfânta a fondatorului Academiei Vasiliane, care a dannit'o cu averi nemiscatóre, cu scop inadins de a ținea un internat de junĭ.»

La 1 Ianuarie 1851, Domnitorul Ghica, promulga noul așeḑĕmênt scolar ḑicênd: «Acest reglement scolar, se va tipari spre obștésca sciința, de catre D-luĭ Vorn. bisericesc, cu cheltuiala din venitiurile scólelor, și aplicația lui se va face treptat, potrivit cu duhul acestui așeḑemênt și cu mchipuirile banesci, ce va avea casa scólelor. Pentru ori-ce parte din acest reglement, ce se va socoti neaparată trebuința a se aduce in aplicație, D-lui Vornicul Bisericesc ne va refera intru acestea.»

Intre acestea, pâna la promulgarea nouei legi, examenele de iarna se facura in Aprilie 1851, afara de ale seminaruluĭ de la Socola, care a avut loc intre 5—15 Febrarie 1851 [1]).

La 18 Aprilie, Domnitorul Ghica visita scóla de fete aflata sub directiunea D-lui D. Lazarescu. Eraŭ presinte 200 eleve, din carĭ 50 bursiere.

La 15 Iulie s'aŭ terminat examenele de véra ale scólelor din Iași, in absența Domnitoruluĭ, care facea excursiune prin țêra.

*

In vedere cu noul semestru 1851—1852, Departamentul instrucțiunei publice, hotarêsce deschiderea internatului de baieți, inca din luna Octombre, și prin *Buletinul oficial* vestesce acésta.

Batrênul G. Asaki, in *Gazeta de Moldova* No. 52, din 17 Iulie 1851, incunosciinţéza acésta ast-fel:

Buletinul oficial publica de la 1 Octombre viitor, restatornicirea internatuluĭ pen-

[1]) Examenele de vĕră de la Socola se ținură intre 14—25 Iunie 1851.

www.dacoromanica.ro

tru un numĕr de 120 elevĭ, din carĭ 80 cu cheltuiala Statuluĭ, iar 40 intreţinuţĭ pe a lor cheltuială, cu 2.000 leĭ pe an. Toţĭ aceştĭ elevĭ vor avea a lor locuinţa, indestulare, incălţire şi luminare in institut, unde studiile lor şi moralitatea vor urma sub îngrijirea de profesorĭ şi privighetorĭ. Numĕrul lor va putea maĭ in urmă a se adăugi in proporţia sporireĭ venituluĭ caseĭ scólelor. Dreptul de a fi primit ca stipendist, atârna de la însuşirile adevĕrate: de talent, sirguinţă, moralitate, şi lipsa mijlócelor. Chiar şi eleviĭ ce doresc a fi primiţĭ pe socotéla lor, vor fi datorĭ a întruni tus-trele cele ántêiu condiţiĭ, carĭ nu tot-d'a-una s'aŭ putut păzi cu asprime, dér carĭ suntem incredinţaţi, că ministerul va cere in interesul dreptuluĭ şi al folosuluĭ acestuĭ aşeţĕmênt.»

Departamentul averilor bisericescĭ, precum făcu şi Eforia scólelor din Bucurescĭ, scăţu preţul solvenţilor internatuluĭ de la 2.000 leĭ la 1.200 pe an, pentru a inlesni invĕţatura fiilor de părinţĭ cu averĭ maĭ micĭ.

No. 806. Anaforaua Sfatuluĭ cârmuitor, din 18 Iulie 1851, sub No. 2.196, cu inalta resoluţie din 19 Iulie 1851, pentru catimea plaţeĭ ce au a da parinţiĭ la internarea în scóla a fiilor lor.

«Departamentul averilor bisericescĭ şi al invĕţaturilor publice, prin anaforaoa sub No. 3.051, v'a propus ca suma de 2.000 leĭ pe an, ce parinţiĭ avuţĭ sunt datorĭ, dupe disposiţia facuta, a da pentru internatul fiilor lor în scóla, să se reducă la 1.200 leĭ pe an, spre inlesnirea mijlócelor de a căpata invĕţatură tinerimea, iar Inalţimea Vóstra aţĭ bine-voit a resolva: «Sfatul nostru extra-ordinar va lua în consideraţie propunerea acésta şi ne va refera a luĭ socotinţă» ; spre acéstă Sfatul plecat aduce la cunoscinţa Inalţimeĭ Vóstre, că el încuviinţéză asemenea propunere, ca una ce este înlesnitóre pentru aceĭ ce trămit pe fiiĭ lor la studiĭ, şi nu aduce jicnire caseĭ scólelor prin scaderea ce se face; deşĕvîrşita hotarire rĕmâne la înalta incuviinţare.

Acéstă anafora de catre Secretariatul de Stat, la 24 Iulie 1851, sub No. 2.241, s'a comunicat Departamentuluĭ cultelor» [1].

Inaltă resoluţie

«Se incuviinţéza şi mĕsura acésta ce se publică.»

Nu avem de a aduce noul program al reorganisatuluĭ liceu, caci el este coprins in însuşĭ noul aşeţĕmênt scolar.

Intusiasmul redeschidereĭ acestuĭ liceŭ, este mare în tóta ţéra şi provóca o reala mişcare culturală, maĭ ales prin faptul ca, pe când în ţéra românéscă emigraţiĭ de la 1848 nu sunt admişĭ, moldoveniĭ s'aŭ întors cu toţiĭ in patrie, ba incă aŭ venit la Iaşĭ şi căţĭ-va dintre muntenĭ, carĭ inmulţesc forţile culturale ale Moldoveĭ. Reorganisarea definitivă a liceuluĭ, începută de G. Sĕulescu, o indeplini Aug. Tr. Laurian, pe care Domnitorul Ghica 'l chiamă din Transilvania, ca inspector în locul luĭ G. Sĕulescu, retras la pensiune.

Laurian dete liceuluĭ şi in genere tutulor scólelor din ţéră, o mare impulsiune, şi nu întârţie de a readuce liceuluĭ o mare autoritate morală. La acésta fu ajutat mult şi de noui profesorĭ: D. N. Ionescu, de curênd reintors din Paris, şi căruia se încre-

[1]) Manualul administrativ Tom. II, pag. 340.

www.dacoromanica.ro

dinţa catedra de istorie; Chinezu, egalmente intors din Paris, care lua matematicele; Cosin pentru latina şi limba franceza in paralel.

In cursul inferior, latina se preda de Zacharia Columb, un pedagog excelent.

Din vechiĭ profesorĭ rĕmaserá Vasiliu, (Lazarini), insarcinat cu matematicele in clasele gimnasiale inferióre; Dumitru Pop la limba francesa, in acelaşĭ curs; Econumu G. Ionescu ţinu curs de religiune; Partenie Antoniu continuá a preda caligrafia şi desemnul linial. Istoria românilor o lua din noŭ venitul din Ardeal, profesorul Patriciu.

Acesta avu şi direcţiunea internatului.

Cursul de sciinţele naturale încă se duplica: Stamate conserva clasele superióre, iar in cele inferióre fu numit D. Gr. Cobâlcescu.

D. Iordan rĕmase profesor de limba franceza, pentru clasele superióre; iar Metaxa conservá limba elena.

Ocupaţiunea rusésca continuând in Principate, Gr. Ghica ori guvernul seu, spre a se face placut Rusieĭ, introduse limba rusésca în Seminar, ba şi in gimnasiu. Ca sa aibá profesor de acésta limbă, guvernul se adresa la consulul rusesc. Acesta, cu adresa sa No. 2.856, din 4 Septembre 1851, recomanda maĭ multe persóne din Basarabia, şi anume: M. Cotruţa, Al. Ratcu, G. Bilerin şi Ioan Doncev. Vodă Gr. Ghica, pune resoluţiunea: D. Vorn. bisericesc, nu rĕmâne îndoioiálá, ca profesorul recomandat de Nacealstva învĕtaturilor din Rusia, D. Ratco, trebue sa aibá cele maĭ nemerite insuşirĭ; prin urmare, se va primi şi de Departament. Pentru care va şi inainta lucrarea cuvenitá.»

NB. Vornicul bisericesc a fost supus la Domn, nota consululuĭ, cu anaforaua sub No. 4.196, din 8 Septembre 1851.

Cu nota No. 4. 303, din 13 Septembre, se scrie consululuĭ să vie Ratcu, care va avea 6.000 leĭ léfă pe an şi progonul caletorieĭ.

Ratco cere acest progon la 8 Februarie 1852, nu maĭ mic de 6.000 leĭ, şi Gr. Cuza cere luĭ Voda, cu anaforaoa No. 584 autorisarea a'ĭ plati acésta suma mare.

In anul 1851 se deschisera numaĭ 4 clase, iar a V-a se inţiinţa în 1852, aşĭa ca liceul va fi complect cu 7 clase numaĭ în 1855.

Ca să se judece de lector valórea studiilor introduse in noul liceu, vom spune, ca maĭ toţi scolariĭ, carĭ aŭ fost în clasa maĭ înaintatá a reinfiinţatuluĭ liceŭ, a ajuns apoĭ la cele maĭ inalte trepte în ţéra lor. Aşĭa vom cita pe D-niĭ: Dabija, ajuns general şi mort ca ministru de rĕsboiŭ, N. Culianu, actualul rector al Universitáţeĭ din Iaşĭ, G. Mârzescu, fost ministru al instrucţiuneĭ publice, General Pilat, Colonel Peiu, pe care mórtea 'l-a rapit prea de tĕner, N. Voinov, fost ministru, Carp N., repausatul Gheorghiu M., fost profesor, V. A. Urechia, etc.

*

Scólele primare primiră noul program, conform legeĭ. Inspecţiunea activa a luĭ Laurian, energia luĭ, imparţialitatea care o cerea de la toţĭ în implinirea datoriilor, a facut sá se simţá neintârdiat marĭ îmbunătaţirĭ şi in scólele primare. Acestora li s'au trámis noua lege incă din Martie 1851, cu circulara No. 1.121—1.139 [1])

Scólele primare întêmpinau dificultaţi din partea Eforiilor judeţene, in privinţa localuluĭ şi al materialuluĭ.

[1]) Dosarul No. 388 curent, archiva Statuluĭ.

www.dacoromanica.ro

Departamentul averilor bisericescĭ cercase a mai adaugi budgetul scólelor primare din județe, cu sume nouĭ, ce s'ar inscrie în budgetul Eforiilor respective. Acésta mesură nu a fost aprobata de Sfatul administrativ.

No. 807. Anaforaoa Sfatuluĭ din 18 Iulie 1851, sub No. 2.193, inalt incuviințata la 19 Iulie 1851, pentru a se intesni din venituri le scólei, ținerea scólelor publice de la târgurile ținutale.

«Departamentul averilor bisericesci și al invețaturilor publice, prin anaforaoa sub No. 1.176, au supus cunoscinței Inalțimeĭ Vóstre, greutățile ce se întêmpina intru ținerea scólelor publice de la târgurile ținutale, numaĭ cu sumele hotarite de art. XVIII al Regulamentuluĭ organic (anexa H litera Z), a se sloboḑi din Eforiile acelor târgurĭ, și v'aŭ propus, că ar fi cu cale a se face sporire la acele sumĭ, din veniturile municipale, pe cât comitetele de inspecție vor găsi de cuviința.

Acea anafora fiind resolvata de Inalțimea Vóstra: «Statul nostru va deslega casul de fată luând in privire socotința D-sêle Vornicului bisericesc» Sfatul este de socotința, ca adaosul cerut la sumele prevěḑute de Reglement, să se slobódă din casa scólelor, din a căreia miḑlóce trebue a se face educația tinerimeĭ, iar nicĭ de cum din Eforiile târgurilor, ale careia venituri sunt menite a sluji pentru imbunatățirile materiale ce privesc pe communitatĭ, și care insuși acestea nu pot fi aduse la vreme intru implinire, din pricina neinchipuirei de bánescĭ miḑlóce; deséviršita hotarire rémâne insa la incuviințarea Inaltimeĭ Vóstre».

Acéstă anafora, de catre Secretariatul de Stat, la 24 Iulie 1851, subt No. 2.247, s'aŭ communicat Departamentului din launtru și sub No. 2.248 celuĭ al cultuluĭ. [1])

In comptul budgetuluĭ Eforiilor județene, se maĭ adause numai sumele necesare pentru trămiterea la Iașĭ a câte duoĭ scolari pentru scóla de arte. Ba încă și acésta adaugire se facu numai pentru câte-va Eforiĭ, precum se vede in actul urmator:

No. 819. Anaforaoa Sfatuluĭ din 12 Martie 1851, sub No. 678, inalt incuviințată la 15 Martie 1851; pentru ca cheltuiala drumuluĭ tramitereĭ elevilor la scóla de arte din capitalie, sa fie din Eforiĭ.

«Departamentul din láuntru a referat Sfatuluĭ sub No. 24.705, ca dupe mijlocirea Departamentuluĭ averilor bisericescĭ și al invețăturilor publice, urmând a se trămite de catre Eforiile târgurilor Fálticenĭ, Târgul Ocnei, Romanul, Buzĕul, Tecuciul, Bérladul și Focșani, câte duoĭ tinerĭ la scóla de arte din Capitală și unul din Eforia Târgului Frumos, se cere deslegare: de unde să se platéscă cheltuiala venireĭ acelor elevĭ in Capitală? Sfatul incuviințând, că baniĭ ce ar fi de neaparată cheltuială a drumului, pentru trămiterea tinerilor, sa se dea din veniturile Eforiilor competinte, plecat aduce la cunoscinta Inâlțimeĭ Vóstre spre deséviršita hotarire.»

Acéstă incuviințare de către Secretariatul de Stat, a impartășit-o Departamentul din launtru, cu adresa No. 729, din 17 Martie 1851 [2]).

In 18 Iunie 1851, se deschide cu solemnitate scóla publică din Dorohoiu, deși vacanțele sosisera, atâta era de viue dorința uneĭ asemenea scolĭ.

[1]) *f)* Manual administr. Tom. II, pag. 341.
[2]) Manualul administrativ, tomul II, pag. 352.

www.dacoromanica.ro

D. G. Hasnaş, revisorul Departamentuluĭ din launtru, doneza scólei din Falticeni 350 lei pentru cumperarea de cárţĭ la elevii saraci.

Vasile Apostoleanu, a fost numit, in 4 Ianuarie 1851, inspectorul scólelor din districte.

*

Scóla centrala de fete, pe care am vĕdut'o funcţionând şi in anul trecut cu succes, continuá in 1851, Noembre, sub direcţiunea luĭ D. Lăzărescu. Acesta prin raportul cu No. 55, către Departamentul averilor bisericesci şi al invĕţáturilor publice, arĕta, ca patróna institutulnĭ, dupe inţelegerea cu Domnitorul, a angagiat din străinĕtate pe D-na Fani Enhard, din Ducatul Oldenburg, ca guvernantá şi profesóra de lucru de mâna, croelĭ, facerea de rochiĭ, albiturĭ, broderĭĭ de tot felul, etc.; angagiamentul este pe 10 anĭ, câte 10 galbenĭ şi tótá intreţinerea in institut. Domnitorul aproba anaforaoa Departamentuluĭ, cu No. 5.341, din 10 Noembre.

*

Seminarul Veniamin inca se reorganiséza în anul 1851, cu lege speciala tramisa in cercetarea Divanuluĭ obştesc:

No. 828. Anaforaoa Divanuluĭ obştesc, din 22 Iunie 1851, sub No. 91, cu inalta resoluţie din 28 Iunie 1851, pe lângà care se alaturĕzĕ proiectul pentru organisaţia invĕţaturilor bisericescĭ din Moldova, cercetate de catre Divan.

«Secretariatul de Stat, cu adresa sub No. 1.384, dupe apostilul Inalţimeĭ Vóstre, a tramis Divanuluĭ spre desbatere proiectul pentru organisaţia invĕţáturilor bisericesci din Moldova, ce v'a supus pe lânga anaforaoa Prea Sântuluĭ Mitropolit, Prea Sânţiĭ Episcopĭ şi şeful Departamentuluĭ av rilor bisericescĭ şi al invĕţaturilor publice. Divanul intrând in delibĕrarea acelui proiect l'a incuviinţat, cu óreşĭ-care modificaţie, ce s'a gasit de trebuinţă; supuindu-se dĕr pe lânga acésta Inalţimeĭ Vóstre in copie citatul proiect, cu modificĕrile ce s'au facut, carĭ s'aŭ insemnat in dreptul fie-cáruia articol. ve rógă ca să binĕ-voiţi a da hotarirea cea desĕvĕrşitá.»

Inalta resoluţie.

«Se intaresce aşeḑĕmĕntul seminariilor, care se va şi tipari de catre Departamentul bisericesc; el ne va aduce la cunoscinţa şi mijlócele banescĭ ce sunt menite spre acest sfĕrşit, şĭ pe când seminariile de pe la eparchiĭ vor putea fi infiinţate.»

La 19 Iunie 1851, Divanul a desbatut legea şi programul seminarului Veniamin.

Dam in anexă [1]) legea acésta aprobatá de Domnitor. Acolo se póte vedea programul cel noŭ al seminariuluĭ. Tot acolo se va vedea şi triumful Episcopilor ignoranţĭ carĭ 'şĭ legitimĕzĕ preoţirea de ignoranţĭ, ca şi dĕnşiĭ eşiţĭ numaĭ cu studiile de la 4 clase seminariale. Scólele catichetice ţinutale, se conserva prin nona lege, sub pretext ca sa

[1]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

serve de pepiniere pentru formarea claselor in seminariile ce se vor forma pe la Eparchiĭ.

Epitropia seminaruluĭ Veniamin, primesce comunicaţiune de la Departamentul averilor bisericescĭ, cu noua lege, prin adresa No. 4.455, din 25 Septembre 1851.

Eatá cum judecá acéstá nouá lege D. profesor Erbiceanu:

«Acéstă legiuire este opera luĭ Scriban. Décá alt-ceva n'ar fi facut bun acest barbat decât numaĭ acéstá legiuire, incă ar trebui sá fie mult respectat de posteritate. Carĭ sunt reformele propuse in acéstă legiuire? I) Programa luĭ Meletie Mitropolitul, ce o impusese seminarieĭ, trece la cursul scólelor ţinutale de candidaţĭ, cu fórte micĭ excepţiunĭ. II) Se instituesc seminariĭ eparhiale, adeca la Roman şi Huşĭ, cu un curs de patru anĭ. III) Se ridică cursul învĕţáturilor la seminariul Socola la un curs complect de opt anĭ, cu clausa că pot eşi elevĭ din seminariul Socola şi dupe terminarea cursului de patru anĭ. IV) Se dispune ca Proestoşiĭ, Protoiereii, Dicasterioţiĭ, Egumeniĭ, Archimandriţiĭ şi Archiereiĭ, să nu se ridice la acéste grade decât numaĭ décă vor infatişa maĭ ántéiu atestat de indeplinirea cursuluĭ invĕţáturilor teologice, (§ I). V) Se interdice absolut de a se maĭ hirotonisi preoţĭ dintre candidaţĭ, ci numaĭ dintre elevii carĭ aŭ terminat cursul de patru anĭ, (§ 5). VI) Scólele ţinutale se declará de scóle preparatóre pentru aspiranţiĭ de a intra in seminariŭ, (§ 5), etc. Administraţia generala a aşeḑĕmênturilor seminaricescĭ este incredinţatá uneĭ Epitropiĭ, alcătuita din Mitropolitul ţĕreĭ, pentru Socola, din Episcopiĭ eparhioţĭ, fieş-care in eparhia sa, şi din ministrul averilor bisericescĭ şi al invĕţaturilor publice.» (Istor. Sem. Veniamin, pag. 96).

Pentru administraţia interióră a seminariilor, noua lege constitue un comitet compus din rectorul seminariuluĭ, inspectorul, catichetul, economul şi secretarul.

Profesoriĭ chiămaţĭ la seminariŭ în 1851, aŭ fost:

1) Archimandritul Filaret Scriban, 2) Archimandritul Gherman Vida, 3) Archimandritul Neofit Scriban, 4) Protosing. Melchisedek, 5) Dr. Anton Velini, 6) Hristofor Scriban, 7) Ion Mandinescu, 8) Isaia Teodorescu, 9) Ieromonachul Ieremia, 10) Alex. Petrino, 11) Isaia Vicol, 12) George Sandovicĭ Diaconul, 13) Monachul Benedict. Pána la 1852 nu eraŭ în seminariĭ decât 4 clase.

Putem ḑice, că in urma acesteĭ reorganisari a seminariilor, nu se vor maĭ intempla prefacerĭ până la promulgarea legeĭ actuale a scólelor, din 1864.

In August, Domnitorul Gr. Ghica visitánd Huşi, a ales însuşĭ casele pentru deschiderea seminariuluĭ eparchial, care s'a şi deschis in Octombre 1851, dupe planul facut de Suchopan, Egumenul de Doljescĭ, în anul 1851, luna August.

Cultura generala

In 1851, se agită in Bucurescĭ chestiunea de creárĭ de scolĭ române pentru israeliţi, dupe ofisul Domnitoruluĭ cu No. 779, pe care il dám în anexa.

Invĕţátura religiósa se va preda de duoĭ rabinĭ, carĭ vor preda şi limba evree impreuna cu limba germană, iar invĕţăturile profane se vor preda de duoĭ profesorĭ romanĭ, orénduiţĭ de Eforia scólelor, cu întărire domnéscă, unul pentru clasa I şi II, şi cel-alt la clasa III şi IV. Programul scólelor primare publice este obligatoriŭ, afara de religiune.

www.dacoromanica.ro

Intreţinerea scóleĭ va fi din venitul gabeleĭ, din care se va tramite la Eforia scólelor pe fie-care trimestru inainte câte 600 leĭ, pentru ca lefile profesorilor sa se respunda de casierul Eforieĭ [1]).

In Iaşĭ nu s'a făcut nicĭ un pas în privinţa scólelor israelite, din ţiua când, cum vĕţurăm, G. Asaki, cu adânca luĭ prevedere, ceruse Epitropieĭ sa se ocupe cu acésta chestiune.

*

In direcţiunea artelor frumóse şi a sciinţelor, cum şi a literatureĭ, analele anului 1851, incep din nou a fi manóse, graţie protecţiuneĭ ce Domnitoriĭ acordá acestor manifestaţiunĭ culturale.

Grigore Ghica este primul Domnitor, care insárcinéza pe un román sa mérga in Europa, sá studieze organisarea scólelor. D. Alex. Teriachiu a fost ales in 18 Iulie 1851, de Domnitorul Moldoveĭ, cu ofisul No. 3.335, şi insarcinat să mérgá in Prusia, ca sa culéga notiţe asupra scólelor şi sá presinte un memoriŭ asupra sistemuluĭ cel mai bun de invetámént. Acéstá misiune s'a făcut cunoscutá ţĕreĭ prin *Fóia oficiala* din 21 Iulie 1851. [2])

Acestaşi Domnitor al Moldoveĭ a ajutat cu 40 galbeni pé an, incepénd de la Iunie 1851, pe George Popovicĭ, care studia medicina la Lemberg.

In 26 Februarie 1851, Domnitorul Ghica donéza Cabinetuluĭ de sciinţele naturale 6.000 leĭ, ca sa'şĭ inmulţéscă colécţiunile.

In 1851, Sfatul administrativ extraordinar al Moldoveĭ, decide a se radica un nou plan topografic al Iaşilor şi pentru acésta se deschide concurs intre geometri.

Eclipsa din Iulie 1851, este studiatá din cabinetul de fisica al liceului, de profesorul Th. Stamati. Studiile acestuia daŭ ocasiune la o polemică plină de umur, publicatá intre jurnalele *Zimbrul* (No. 5) şi *Gazeta de Moldavia.*

Din punctul de vedere al pictureĭ, in Iaşĭ se face puţin lucru, ba ce se face e rĕu. Egumenul grec de la Treĭ-Ierarchĭ, sub pretext de restaurare, revăpsesce fără nicĭ un control vechile icóne ale bisericeĭ luĭ Vasile Lupu.

Numaĭ deşteptul G. Asaki protestéza in jurnalul sĕŭ, contra acestui sacrilegiu, in No. 62 din 6 August. La acéstă ocasiune, egumenul grec a topit şi marele policandru atát de original alcatuit din marca Moldoveĭ, cu apendice de ouĕ de struţ, asemenea policandruluĭ mic, care a scăpat graţie protestuluĭ energic al tinerimeĭ scolare impinsa de neuitatul lor profesor de retorica Dimitrie G .sti. Autorul acestor anale 'şĭ amintesce de duiósa lecţiune incidentar facutá de Gusti, in ora de retorică, asupra desfiinţareĭ odórelor bisericescĭ ale luĭ Vasile Lupu. Inflăcaraţĭ de patriotica vorbire a profesoruluĭ, maĭ mulţĭ scolarĭ, intre care şi autorul, merg la Treĭ-Ierarchĭ şi intiméza egumenuluĭ, cá de va maĭ topi vre unul din odórele titorescĭ 'ĭ *smulg barba*... Amenintarea avu efect şi policandrul al duoilea fu scapat. Să speram că nu se vor maĭ repeti profanaţiunĭ astádĭ la ocasiunea noueĭ restauraţiunĭ a Treĭ-Ierarchilor, de şi datorĭ suntem a semnala indignaţiuneĭ române fapta, cá până de unaţi vĕţurarn cum intr'un mormint domnesc architectul (care ? nu scim) a pus o gură de calorifer !

---

[1]) Veţĭ anexa.

[2]) Veţĭ dosarul 635, archiva ministeruluĭ de culte.

www.dacoromanica.ro

Redeschiderea bisericei profanata de egumenĭ, se facu cu mare solemnitate, in 2 Decembre 1851, in presenţa Domnitorului Ghica şi, guvernuluĭ ţĕreĭ.

G. Asaki singur continua a protege pictura. El publică in litografia facuta de fiul sĕŭ Alexandru, tabelul batalieĭ de la Baia, a luĭ Ştefan cel Mare şi 'l anexéză impreuna cu explicaţiunile necesariĭ la *Gazeta de Moldova*, din Iunie 1851.

In ţĕra românésca Domnitorul acorda o protecţiune maĭ eficace frumóselor arte şi in special pictureĭ. Se cumpĕra pentru muzeul de pictura, câte-va tablouri de la pictorul Leca.

Copie dupe raportul Cinstiteĭ Eforii a scólelor, cu No. 1.608, anul 1851, Decembre 18.

«Galeria de tablouri fondata dupe porunca Inaltimei Tale, este destinata cu vreme a sluji şi de podóba naţionalá şi de model de studiĭ pentru artiştiĭ, ce vor fi inzestraţi cu talentul pictureĭ. Pe cât a putut şi pe cât a ĭertat miĵlócele pecuniare, Eforia s'a silit a cumpĕra, din vreme in vreme, tablouri, dupe incredinţările ce a luat de la cunoscĕtorĭ.

Acum găsind la D. Pitar C. Leca, artist român, cincĭ tablourĭ. din care duoĕ originale, iar treĭ copiate dupe modeluri clasice, s'a invoit a le lua cu preţ de 30 galbenĭ fie-care, peste tot galbeni 150; banii insá sa se plătésca din fondul scólelor.

Eforia iea indrasnéla a supune plecat acésta chibzuire la cunoscinţa şi aprobaţia Inalţimeĭ Vóstre, şi vĕ rógă sa bine-voiţĭ a 'ĭ da inaltă deslegare dupe cum veţĭ bine chibzui.»

Arsaki. P. Poenaru. S. Marcovicĭ.

*

Deja in Ianuarie acestaşi an, cu ofisul No...., Domnitorul a ordonat tribuiterea D-lui P. Alexandrescu pe 4 ani, la Roma, pentru a studia pictura, cu bursa din casa scólelor. D. P. Alexandrescu a trecut la Paris, unde 'l găsim la 1856, in atelierul pictoruluĭ Coignet. [1])

*

Musica are in 1851, pretenţiunĭ mai mari. Nu scim de la cine Domnitorul Ştirbeiu primesce «Planul pentru un conservator românesc, spre inaintarea musicei vocale.» Acest plan pe care 'l dăm in anexa. [2]) Domnitorul il trimite la Eforia scólelor cu resoluţiunea: «Dorinţa ne ar fi să incuragiam teatrul naţional prin miĵlóce putincióse şi mai mult practice, cacĭ in nici o parte nu e scólá pentru profesia de actorĭ.»

Erôre din partea Domnitoruluĭ, dar scuzabila pentru 1851!

Proiectul cu resoluţiunea este trimis de Secretariatul de Stat la Eforie, cu adresa No. 343, din Ianuarie 27 anul 1851.

Eforia pune pe adresa anexată aci, resoluţiunea urmatóre:

«Eforia va chibzui asupra acestui proiect, dupe ce va intocmi tóte scólele dupe cum şi cea de agricultura şi de arte, pe care o socotesce maĭ de ântéia trebuinţa pentru ob-

[1]) Dosarul No. 573, archiva ministeruluĭ de culte.

[2]) Veţĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

ste.» Deci: la calendele grecescĭ! Dar acésta nu satisface trebuinţa ce începuse a se simţi in public de arta musicala. In Bucurescĭ se găseaŭ câţi-va artiştĭ de valóre, ca Wachman, Wiest etc. Acest din urma provócă Departamentul credinţeĭ şi instrucţiunei publice, séŭ maĭ bine direct pe Domnitor, cu un noŭ proiect de scóla de musica. De asta data Domnitorul pune o resoluţiune mult maĭ favorabilă. El ţice: «Acest stabiliment bine intocmindu-se póte să produca cele maĭ folositóre resultaturĭ, maĭ ales pentru teatrul naţional. Eforia scólelor va lua in osebita bagare de séma cele aici expuse in alaturatul proiect şi hotărând basele care sa chezăşuiasca viitorimea acestuĭ aşeţământ, ne va raporta, spre a'ĭ da tóta putinciósa incuragiare.»

Wiest basézá existenţa scóleĭ pe subscripţiunea, ce s'ar culege reinfiinţându-se o asociaţiune filarmonica.

Acésta se vede ca incuragiaza şi pe Eforie, care in 27 Februarie, cu adresa No. 1.442, şi inaintéza Departamentuluĭ bisericesc anafora catre Domnitor, prin care 'ĭ supune din nou proiectul luĭ Wiest, cu adáugirea unui comitet compus din 3 membrĭ, luaţĭ din deosebite clase ale societăţeĭ şi ajutaţi de al patrulea membru Wiest. Comitetul se va ocupa numaĭ cu adunarea subscripţiilor şi adunarea materiala a conservatoruluĭ. Anaforaoa Eforieĭ pare sa fie fost uitata pána in Decembre. La 17 ale acesteĭ lunĭ, Domnitorul Ştirbeiŭ, cu ofisul No. 1.749, aprobă infiinţarea conservatoruluĭ de musica şi numesce membri aĭ Comitetuluĭ pe Vornicul I. Oteteleşeanu, Ludovig Wiest, Paharnicul Stefan Bellu şi Paharnicul Ión Samurcaş. [1])

Déca nu va isbuti asemenea scólă, sub patronagiul Domnitoruluĭ Ştirbeiŭ, este a se atribui inpregiurareĭ, ca s'a sperat prea mult de la infiinţarea prin subscripţiune a societăţeĭ filarmonice. La noĭ iniţiativa privata şi asociaţiunile nu găsesc chiar nicĭ astăţĭ un teren pregatit.

Teatru naţional şi în genere spectacole artistice, fie de pura literatură fie de musica, n'aŭ lipsit în 1851. La acésta data teatrul naţional din Iaşĭ, graţie compositiunilor luĭ Alexandri şi mareluĭ talent al luĭ Millo, este in prima linie şi a facut sá se uite succesele de alta data ale artistuluĭ Caragiali din Bucurescĭ.

Pe lángă Millo gravitéza stele de primul ordin; în dramă: Poni, tot atât de bun actor ca şi poet; D-na Theodorini soră cu Poni; iar in comédie şi vodeville: D-nii Theodoru şi Bonciu şi D-nele Sterian, Nini Valeri şi Gabriela, maĭ apoĭ soţia unui nu maĭ puţin celebru artist comediant N. Luchian.

S'aŭ jucat in 1850, 1851 şi 1852, cu un imens succes piesele: Poetul romantic, [2]) Cocóna Chiriţa, Un trintor câte ţece, Muza de la Burdujeni, Şoldan vitézul, Inturnarea plaçşilor, de G. Asaki, [3]) şi din traduceri, *Bravo de Veneţia* (25 Noembre 1851),

---

[1]) Veţĭ anexele.

[2]) Poetul romantic a fost jucat impreună cu alte piese şi de către boerime, in beneficiul incendiaţilor din Bérlad. Intre nobilele actriţe improvisate era şi D-na Smaralda Mavrocordat, iar intre actorĭ V. Alexandri.

[3]) Plaeşul Codrat (Teodorini) ţicea:

. » . . . Románul nu se perde
Cât va fi Carpat;
Cât pe miel iubi-va óia,
Rîul cât n'o sta,
Cât pe fluer şi cimpoia
Doinĭ vor rĕsuna . . . «

Acéstă piesĭ s'a jucat la 15 Martie 1851, sub direcţiunea luĭ Milo.

www.dacoromanica.ro

Negutătorul din Venetia, a luĭ Schakespear (10 Decembre 1851), în care Poni avu un imens succes.

Mateiŭ Milo cu trupa sa din Iaşĭ, cum şi cu trupa francesă de sub direcţiunea luĭ Delmari, aŭ făcut, în Aprilie începênd, o escursiune, până la Bucurescĭ. La Focşanĭ Milo întêmpină óre-carĭ pedicĭ de a trece Milcovul, gelosia actorilor din Bucurescĭ cercând să împedice sosirea luĭ cu trupa în capitala muntéană. Reclamaţiunile preseĭ din Iaşĭ înlaturară aceste pedicĭ şi Milo cu trupa luĭ făcură deliciile bucurescenilor, graţie atât imensuluĭ sĕŭ talent, cât şi nouluĭ repertoriŭ naţional, creat în Iaşĭ. Din Bucurescĭ Milo se întórce la Iaşĭ, numaĭ la 20 Octombre 1851. Aci la Pascĭ 1852, va fi deschisă o primă stagiune de opera italiană, care décă va favorisa rĕspândirea gustuluĭ musiceĭ, va paralisa totuşĭ mult mijlócele teatruluĭ naţional, societatea înaltă începênd a preferi opera, în care Pietro-Tozolli şi D-na Trufaldi, etc. se vor ilustra.

Vorbind de opéra, e locul să înregistrăm concertele principale din acest an. Celebrul Consky, apoĭ Miculi din Bucovina şi Frankenstein, unul dupe altul vor încânta pe rênd ambele capitale române, care nu duc lipsă nicĭ ele de artiştĭ de valóre ca Wachman, Wiest, Flechtenmacher, etc.

Se scie că Miculi va îmbogăţi biblioteca musicala română, cu cântece culese din téra.

*

Am arĕtat şi aiurea pentru ce nu ne maĭ credem datorĭ a face pe larg bibliografia anuluĭ. Aci vom aminti numaĭ de comisiunea de examinare a cărţilor didactice din Bucurescĭ; ea e compusă, în 1851, de profesorĭĭ Iónid, I. Pop, Hill, Alexandru Orĕscu şi I. Zalomit.

Se tipăresc, prin aprobărĭ domnescĭ, maĭ multe cărţĭ didactice, precum: Ţinerea registrelor, de Alexandru Pop; Gramatica românéscă de I. Pop; Epitome historiae graecae de Maxim, pentru clasa I gimnasială. Se retipăresce Geografia luĭ Genili. Se pun în vîndare: Gramatica româno-germană de Limburg, Introductio în linquam latinam de I. Maxim, Iisus Christos séŭ legea nouă, traducere de I. Penescu; Abecedar românesc de G. Sĕulescu, editia VI-a; Gramatica limbeĭ românescĭ de Vasile Ianovicĭ, tipărită la Viena; Manual de gramatica română pentru scólele primare de Const. Platon; Gramatica română pentru scólele primare de N. Macarescu, profesor; Dicţionaraş românesc de cuvinte technice de Dr. T. Stamati, (Iaşĭ); Prescurtare de geografia sântă şi veche, de archiereul Dionisie; (Bucurescĭ). Urzirĭ istorice, séŭ curs metodic de istorie, de Neofit Scriban, (Iaşĭ); Geometria descriptivă, traducere de A. Orĕscu (Bucurescĭ); Logica judecătoréscă, de Alexandru Aman, (Bucurescĭ); O şedĕtóre la téră orĭ povestea luĭ Moş Albu de Anton Pan, etc.

In acest *etc.* nu voim să nu coprindem cartea unică apăruta în Chişineu de atâţia amarĭ de anĭ amuţit: Fabule alcătuite în limba moldovenéscă de I. Sêrbu.

O menţiune specială meritá încă dicţionarul eleno-român, ce începe a publica profesorul Iónid, ajutat, precum vĕdurăm, de Eforia scólelor, din Decembre 1851.

Librarul Iónid editéză numeróse cărţĭ, dar din nenorocire scriitorĭĭ ceĭ bunĭ românĭ fiind neîntorşĭ în patrie, din emigraţiunea fortată de la 1848, Iónide nu are de editat decât rele traducerĭ de rele romane francese.

www.dacoromanica.ro

Este totuşĭ epoca, când în Moldova nu va întârdia să renască literatura română, graţie mareĭ pleade de bărbaţĭ de valóre, ca Alexandri, Kogălniceanu, Negruzzi, Negri, Ralet, Gusti, Sion, A. Rusu, Th. Stamati, T. Codrescu, G. Sĕulescu, şi o sumă de tinerĭ, carĭ se exercitá la condeiŭ sub patronagiul acestora.

In Bucurescĭ însă, afară de profesoriĭ ocupaţĭ cu tipărirea de carţĭ didactice, numaĭ traducerĭ informe din editura Ionid, traducerĭ în carĭ traducĕtoriĭ dovedeaŭ cá nu sciaŭ chiar limba din care traduceau [1]), scriaŭ bĕtrâniĭ din pleada de la 1848, dar scriaŭ pentru jurnalele străine, séŭ tipăreaŭ cărţĭ proibite de a intra în ţéră şi acestea maĭ tóte cu referinţă la mişcarea de la 1848.

In Transilvania, sângeros agitată prin mişcarea de la 1848, românimea căutase a se folosi momentan de favórea vaĭ! trecĕtóre a naţiuneĭ pe lângă corónă, ca rĕsplătire a generosuluĭ sânge ce româniĭ vĕrsasĕră pentru ea.

In August 1851, româniĭ din Braşov primesc cu manifestaţiunĭ de devotament pe Schwartzenberg şi în *Gazeta Transilvanieĭ* se publică o odă la adresa luĭ, pentru că a bine voit să ḑică la solemnitatea primireĭ şi câte-va vorbe în limba românéscă...

In Moldova încă provócă versurĭ intusiaste escursiunea prin ţéra a Domnitoruluĭ Ghica.

Descinderea Domnitoruluĭ în grópa de sare de la Têrgul-Ocneĭ, a provocat la cântare pre maĭ mulţĭ poeţĭ, orĭ versificatorĭ ca D. Gusti, Verescu, etc.

N. Istrate publică în acest timp drama sa naţională *Mihul Stîrcea;* el întrebuinţéză la acéstă scriere versul ḑis alb, adică fără rimă.

Mare cértá se nasce prin jurnale asupra acesteĭ drame între G. Sion şi N. Istrate, ajutat de partizanĭ ca Harhaz, Hermeziu, etc. [2])

Şi cu tóte acestea, Domnitorul Ghica manifĕstă până în finea anuluĭ 1851, nerăbdarea luĭ de a ceti nu numaĭ laude, ci şi critice. Un jurnal ceva maĭ independent decât al lui G. Asaki, simţi îndată tótá rigórea censureĭ, care funcţiona aprópe ca şi sub domnia luĭ M. Sturdza.

Jurnalul *Zimbru* este suprimat în Ianuarie 1851, pentru cá a publicat versurĭ satirice ale lui G. Sion. [3])

*

Cu asemenea rigori ale censureĭ, presa nu progresézá, nicĭ în Bucurescĭ, nicĭ în Iaşĭ.

La Galaţĭ, *Jurnalul de Galaţĭ* anunta, în Martie 1851, cá trece sub o asociaţiune de moldovenĭ şi cá 'şĭ schimbá numele în *Patria.*

In Bucurescĭ continuá *Vestitorul* luĭ Carcalechi, fóie semi-oficiala; *Fóia satuluĭ* (anul al IX-lea); *Buletinul oficial; Ecoul eclesiastic* al archimandrituluĭ Dionisie.

In Iaşĭ tronéza fóia luĭ G. Asaki, în luptá curênd de concurenţa cu *Zimbrul* luĭ T. Codrescu, care va reapare.

In Ardeal continuá cele douĕ foĭ ale luĭ Bariţiŭ, *Gazeta Transilvanieĭ* şi *Fóia pentru minte, animă şi literatură.*

---

[1]) Cu tóte acestea Eforia, în 5 Februarie 1851, cumpărá 400 exemplare din cartea: Rosalin, de contesa de Lindenburg!

[2]) Veḑĭ *Gazeta de Moldavia,* din Martie 1851.

[3]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

Maĭ strabat în ţĕrile române, pe ascuns, şi câte-va numere din *Junimea română*, publicata la Paris.

*

Inainte de a termina analele pe 1851, sá amintim aci câte-va fapte, carĭ de şi nu aparţin direct studiuluĭ nostru, sunt în atingere directá cu el.

La 10 Februarie 1851, se face alegerea noului Mitropolit Sofronie Miclescu. Corpul didactic iea parte la ceremonia înscăunăreĭ. [1])

In 31 Martie 1851, archimandritul Gr. Crupensky donézá pentru scóla din Hârlaŭ casele séle, cu patru falcĭ de loc.

In 15 Semptembre prima cursă de caĭ organisată la Iaşĭ, sub patronagiul Domnitoruluĭ.

In Maiu 1851, cu ofis domnesc, municipalitatea Iaşilor adopta sigiliul ce 'l ţine pâna astádĭ, sigiliŭ proiectat de Asaki şi Sĕulescu, carĭ aŭ susţinut ca este întemeiat pe istorie, lucru ce astadĭ nu se prea confirmá. [2])

---

[1]) *Gazeta de Moldova* No. 40.

[2]) *Gazeta de Moldova* No. 39, din 17 Maiŭ 1851.

www.dacoromanica.ro

CAP. IV

ANUL 1852–1855

Redeschiderea scólelor din téra românéscă se făcu fără o mare prefacere a legeĭ reacționare, cu care guvernul luĭ Bibescu năpustise cultura națională; de aci urméză necesitatea simțită de o nouă reformă a legeĭ scólelor. Până însă acésta să se pótă face de Divanul obștesc, Eforia caută să introducă macar parțial îmbunătățirĭ. [1])

Așĭa în 1852, Eforia găsind un număr de scolarĭ, 190, în clasa I, propune Domnitoruluĭ dividerea claseĭ în duoĕ secțiunĭ; din secțiunea a II-a se va nasce apoĭ gimnasiul «Lazăr», măsură pe care Domnitorul o aprobă în Iunie 1852.

Eată raportul Eforieĭ către Domnitor:

«In clasa I-a gimnasială, numărul scolarilor se urcă până la 190; acest însemnat număr face ca să fie imposibilă o priveghere activă din partea profesoruluĭ în timpul predareĭ lecțieĭ. Pe lângă acésta, fiind numărul scolarilor prea mare, vine prea rar rîndul fie-căruia dintr'înșiĭ la cercetările ce trebue să facă un profesor în tot cursul anuluĭ spre a se asigura de gradul silințeĭ fie-căruia scolar la învățăturile acestuĭ clas, carĭ sunt fundamentul studiilor gimnasiale.

«Din aceste cause nefăcênd învățătura tot progresul dorit, Eforia a chibzuit că s'ar cuveni, ca ḑisul clas să se împarță în duoĕ divisiĭ, fie-care cu profesorul sĕŭ, și profesorul va face în fie-care divisie tóte lecțiile clasuluĭ I, afară de caligrafie și desemn, potrivit cu oficiul Inălțimeĭ Vóstre din anul 1851, No. 1.421.

«Acéstă a eĭ chibzuire, Eforia supuind'o Inălțimeĭ Vóstre, aștéptă înaltă deslegare.» (No. 1.113, Iunie 1852.)

Aprobarea Márieĭ Séle luĭ Vodă, comunicată cu adresa Departamentuluĭ logofețieĭ bisericescĭ, No. 3.189 din 19 Iunie, anul 1852, Eforieĭ scólelor.

«Primit, tot cu un profesor de o clasă, și dupe vacanță.»

Dupe aprobarea acésta, Eforia înaintéză publicațiunea la 10 Iulie 1852, pentru tóte catedrele vacante și aceea din noŭ înființată, cu separarea clasuluĭ I gimnasial în duoĕ divisiunĭ, ca doritoriĭ de a le ocupa să se presinte la concurs, la 15 August. Eforia a scris, cu No. 1.324 (aceeașĭ dată de maĭ sus), redacțieĭ *Vestitoruluĭ românesc*, a publica acésta în acel d'ântêiŭ număr, spre cunoscința doritorilor.

[1]) Veḑĭ programele scólelor în 1851—1852, în anexă.

www.dacoromanica.ro

Până ce să fie ocupate tóte catedrele vacante și tóte scólele deschise, Eforia specula fondul scólelor!... Așĭa, în Februarie 1852, ea dete 12.000 galbenĭ cu împrumutare logofĕtuluĭ Ión Văcărescu!

In 25 Maiŭ 1853, Eforia stărue la Domnitor a se adăugi în programul gimnasiului, religiunea, prin următorul raport: [1])

«Prin ofisul cu No. 1.421 din anul 1851, adresat către cinstitul Departament al trebilor bisericescĭ și al instrucțieĭ publice, Inălțimea Vóstră ațĭ bine-voit a porunci, ca la cele d'ântêiŭ 3 clase gimnasiale să se orênduiască, de fie-care, câte un profesor, pentru tóte lecțiile claseĭ, afară de un profesor de desemn și caligrafie. Acéstă Inaltă disposiție, Eforia o va și pune în lucrare de la 1 Septembre viitor, când se începe anul scolastic. Dér despre ceea ce privesce învĕtătura religieĭ, fiind-că nu s'a luat până acum nicĭ o hotărîre, cum trebue să se urmeze, când cele d'ântêiŭ treĭ clasurĭ gimnasiale se vor organisa dupe chipul maĭ sus arătat, Eforia, considerând că religia este un principiŭ vital al orĭ careĭ societăți și singurul asil inviolabil al omuluĭ, când îngrozit de nenorocirĭ grele nu găsesce nicĭ în sine însușĭ nicĭ în semeniĭ sĕĭ mijlóce de mântuire;

Că pentru aceste cuvinte, cultura sentimentuluĭ religios în om este obiectul uneĭ în grijirĭ stăruitóre din partea civilisațieĭ moderne; a chibzuit ca învĕtătura religiósa în cele d'ântêiŭ 3 clase gimnasiale să se facă, ca și până acum, de un profesor special. Acéstă însă chibzuire, Eforia o supune plecat înalteĭ aprobațiĭ a Mărieĭ Vóstre.»

La acest raport s'a primit înalta deslegare, ca s'au primit «unul pentru tóte clasele, unde se daŭ prelecțiĭ de religie», și care s'a comunicat Eforieĭ prin adresa Cinstituluĭ Departament al trebilor bisericescĭ, cu No. 3.242 din 18 Iunie anul 1853.

Tot în 1853, avem de înregistrat și alte îmbunatățirĭ aduse gimnasiului S-tul Sava. Eforia cere, ca limba latină să continue și în clasa VI-a, și ea areta Domnitoruluĭ, ca conform dorințeĭ séle din 1851, se tinde a se ajunge a avea de fie-care clasa câte un singur profesor. Eată raportul Eforieĭ:

«Studiul celor duoĕ limbĭ clasice antice, limba gréca și limba latina, este recunoscut astăzĭ ca cel maĭ bun mijloc pentru cultivarea înțelegereĭ și gustuluĭ junimeĭ și special studiul limbeĭ latine, pe lângă acest mare folos înlesnesce perfecția și cunoscința limbelor noue ce se trag dintr'însa. De acest adevĕr patruns Inalțimea Vóstră, ațĭ hotărît, prin programa ce ațĭ bine voit a da instrucțieĭ publice, să se studie cu staruința limba latină, în paralel cu cea română, în curs de 5 anĭ, începênd de la I-a clasă gimnasială pâna la a V-a inclusiv. In adevĕr numaĭ dintr'un asemenea studiŭ comparativ se póte vedea diferința și asemĕnarea acestor douĕ limbĭ, și se póte prin urmare cunósce natura proprie a fie-căreia.

«Eforia a executat cu activitate Inalta cugetare a Marieĭ Vóstre, și marturisesce recunoscința și progresul ce vede dintr'un asemenea fel de studiŭ, dar din experiența ce a făcut a recunoscut, ca studiul de cincĭ anĭ al limbeĭ latine înca nu este de ajuns spre a putea scolariĭ înțelege cu înlesnire deosebițiĭ autorĭ clasicĭ. La tóte națiunile civilisate, cu tóte că aŭ o literatură a lor proprie, studiul limbeĭ latine se face necontenit de la cea d'ântêiŭ până la cea din urmă clasă gimnasială, dar la noĭ care avem de o cam data lipsă de modelurĭ clasice în limba nóstră este mult maĭ mare trebuință, a se studia maĭ cu dinadinsul acéstă limbă, spre a se putea maĭ bine scolariĭ deprinde într'insa.

[1]) Vedĭ în anexă programul pe anul 1852—1853.

www.dacoromanica.ro

«De aceste considerațiĭ Eforia, indemnată, ié îndrăsnélá a supune Înalteĭ Mărieĭ Vóstre aprobațiĭ, a eĭ părere de a se pune studiul limbeĭ latine și în clasa VI-a gimnasială.

«Décă Inălțimea Vóstră veți bine-voi a aproba acéstă părere, atuncĭ D. Hil profesorul de acum de limba latină în clasele a III-a, a IV-a și a V-a, va face limba latină în clasa a V-a și a VI-a cu léfá de leĭ 800 pe lună, în loc de 700 ce primesce acum. Acest adaos de remunerație i se face considerându-se adaosul de muncă ce va trebui să aibă în clasa VI-a, unde se va face un studiŭ maĭ adânc al limbeĭ latine.

«D. Maxim, profesor de acéstă limbă, în clasele I-a și a II-a, va face în clasa III-a limba latină și cosmografia și în clasa IV-a limba latiná, cu léfă de leĭ 700 pe luna. Acest profesor, dupe budget, i se hotăresce leĭ 700 pe lună, cu însărcinare de a face în clasa III-a treĭ lecțiĭ, adecă limba latiná, geografia și Istoria sântá; dar dupe deslegarea ce Inălțimea Vóstră ați bine-voit a da la raportul Eforieĭ, cu No. 906, religia se va face de un profesor special, prin urmare D. Maxim rămâne sá facă și în clasa III-a numaĭ limba latină și geografia și pentru că se însărcinézá sá facă limba latina și în clasa IV-a, rémâne cu sarcina tot de treĭ lecțiĭ, de aceea i se va și lása léfa hotărîtă prin budget.

«In clasa I-a și a duoa gimnasială se va pune de fie-care clasă, ca și în clasa III-a, câte un singur profesor, conform luminateĭ resoluțiĭ a Inălțimeĭ Vóstre, pusă la raportul Eforieĭ din anul 1851, cu No. 1338. Dar în cursul anuluĭ scolastic următoriŭ se vor pune numaĭ împlinitorĭ provisorĭ aĭ loculuĭ de profesorĭ, duoĭ din candidațiĭ ce s'aŭ ales maĭ buni la concursul ce s'a fácut și anume D. Nestor in clasa I și D. Iacomi in clasa II-a; cacĭ cu tóte că acești candidați aŭ dovedit la concurs, cá aŭ maĭ tóte cunoscințele trebuincióse pentru facerea prediselor duoĕ cursurĭ, dar nu însă în gradul ce ar fi drept sá se cérá, ca să póta dobândi rangul de profesorĭ; de aceea Eforia a chibzuit, ca în cursul acestuĭ an sa fie numaĭ indeplinitorĭ de profesorĭ și la anul viitor să se supună la un al duoilea concurs, iar remunerația lor să fie de leĭ 400 pe lună de fie-care.

«Lefile hotarîte pentru catedrele maĭ sus arĕtate, precum și léfa de leĭ 500 pe luna, ce s'a dat până acum profesoruluĭ de religie in clasa I-a, a duoa și a III-a gimnasiálá, se vor plăti din sumele următóre hotárîte prin budget, adecă dupe budget se hotaresce:

Léfa ajutoruluĭ profesoruluĭ claseĭ I, pe lună leĭ	250
Léfa profesoruluĭ claseĭ I gimnasiálá, pe lună leĭ	600
Idem al claseĭ a II-a	600
Idem al claseĭ a III-a	700
Idem de limba latină in clasele a IV-a, a V-a și a VI-a	700
Peste tot pe luna	2.850

Din acéstă sumă sá se dea:

Împlinitoruluĭ de profesor în clasa I, pe lună leĭ	400
Idem în clasa II-a leĭ	400
Profesoruluĭ de limba latina și geografie în clasa III-a și de limba latina în clasa a IV-a, pe lună leĭ	700
Profesoruluĭ de limba latină în clasa a V-a și a VI-a, pe lună leĭ	800
Profesoruluĭ de religie în clasele I-a, a II-a și a III-a, pe lună leĭ	500
	2.800
Rămâne economie din sumele hotărite prin budget, leĭ	50

No. 1491, 1853, Septembre 10.»

www.dacoromanica.ro

Dăm în anexă programa scólelor muntene de la 1853 până la Iunie 1854, cum și aceea pe anul scolar de la 1 Septembre 1854 până la 9 Iunie 1855. [1])

*

Evenimentele politice vin în mod neașteptat să oprescă orĭ în totul orĭ în parte aventul noŭ ce luase scóla națională. Abia țĕrile române căpătase domniĭ noue, abia oștirile străine le evacuaseră, până în Maĭ 1850, și se declară rĕsboiul noŭ turco-rus, la carele Francia, Anglia și Italia vor lua o parte atât de gloriósă și de salvatóre pentru noĭ românii. O nouă ocupațiune rusescă în Moldova, aduce neașteptată întrerupere de domnie a luĭ Gr. Ghica, care în 14 Septembre 1853, párasesce cu jale Tronul Moldoveĭ. [2]) Generalul Urusoff, apucá în numele Rusieĭ guvernul Moldoveĭ, pe când generalul Budberg adjutantul împĕrătesc ié președința Divanurilor ambelor principate.

Contele Ostensaken a fost numit vice-președinte în Moldova.

In urma evenimentelor de la Dunăre și a introducereĭ Austrieĭ ca factor în împregiurările politice, se scie că rușiĭ aŭ fost siliţĭ, dupe ce Franța, Anglia și Italia s'aŭ declarat aliate ale Turcieĭ, se abandone maĭ ântêiŭ Valachia și apoi Moldova.

Nu este misiunea nóstră de a aminti pe larg aceste evenimente, nicĭ episodul refusuluĭ armateĭ moldovene de a se duce cu Rușiĭ peste Prut; ne vom mărgini a înregistra aci unele acte relative la scolĭ, din timpul ocupațiuneĭ muscălescĭ, de la 1853—4 Septembre 1854.

In 28 Decembre 1853, Eforia scólelor din Bucurescĭ a supus luĭ Budberg budgetul anuluĭ 1854, cu raportul No. 1.986, ce dám în anexă. [3])

Să analisăm acest raport către Generalul Budberg.

Veniturile totale consignate în budgetul proiectat se urcă la suma de 956.155 leĭ; acest venit provine din 850.000 hotărîţĭ pentru scolĭ din casa centrală a Statuluĭ și din 106.155 leĭ provenind din dobênda a 10 la sută pe baniĭ dațĭ cu dobêndá de Eforia scólelor.

Cheltuelile înscrise în budgetul supus luĭ Budberg se urcă la suma de 855.285 leĭ, care sumă scăḑută din totalul veniturilor rĕmâne un excedent de 100.870 leĭ, care dupe legea din 1847, este trecut în budgetul scóleĭ Obedeanu.

Adausele făcute de Eforie pentru 1854, ea le arétă prin condeile principale următóre:

2.400 leĭ pentru al duoilea profesor de musica vocala. Deja în 1853 se introdusese un profesor de acest obiect, dupe hotărîrea luată de a se introduce treptat musica vocală în tóte scólele primare.

4.800 leĭ, pentru o nouă catedra de limba grécă în clasa V-a gimnasiala, de la 1 Ianuarie 1854, căcĭ Eforia a considerat ca o adevĕrată lacună în învĕţămênt neŭinţa acesteĭ limbe în clasa V-a.

2.400 leĭ, duoĭ pedagogĭ, carĭ sĕ privegheze scolariĭ în timpul recreațiunilor și în clase până ce intră profesoriĭ.

2.400 leĭ, adăugirea unuĭ profesor de musica vocala la scóla primară din Craiova.

Asemenea 2.400 leĭ, asemenea catedra de la scóla primară Ionașcu din Slatina.

1.400 leĭ, diferite adăugirĭ la serviciul medical și sanitar din veniturile scóleĭ Ionașcu.

---

[1]) Veḑĭ anexa.

[2]) Veḑĭ în anexă un raport al revisoruluĭ I. Merișescu, relativ la pornirea din țéră a luĭ Gr. Ghica.

[3]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

Lăsăm de a aduce aci micĭ adăugirĭ la material şi administraţiune şi reducerĭ cu carę Eforia căuta să echilibreze adăugirile.

Raportul Eforieĭ dă, pe larg, sumele necesitate in plus şi minus de scóla de agricultură şi de crescerea duţilor, cum şi a scóleĭ de arte şi meseriĭ.

Despre pensionatul de fete din S-tul Spiridon, incă se ocupă raportul Eforieĭ şi propune o adăugire de 12.600 leĭ, pentru întreţinerea internatuluĭ.

La scóla din Ploescĭ se adaogă din veniturile propriĭ câte 4.800 leĭ pentru catedrele de limba francesă şi grécă modernă şi 3.600 leĭ, pentru catedra de ţinerea registrelor.

*

Dam în anexă şi budgetul scólelor muntene pe 1855. [1])

Veniturile normale acestuĭ an sunt aceĭ 850.000 leĭ de la casa centrală a Statuluĭ şi în plus 103.120 leĭ, dobânda banilor daţĭ cu împrumut.

Cheltuelile din aceste venituri lasă o reservă pentru 1856 de 71.780 leĭ.

Bine înţeles, că scóla Obedeanu, scóla Ionaşcu, scóla de agronomie, scóla de duţĭ, scóla de arte, scóla de fete, nu intră în budgetul acesta de venituri şi cheltuelĭ, ci 'şĭ au propriile venituri şi budget special pentru ele, despre care ne vom ocupa la rêndul lor.

Aruncând o ochire asupra budgetului acestuia, găsim că scólele din judeţe costă câte 10.200 leĭ pe an, avênd duoĭ institutorĭ. Cele din Focşanĭ, Pitescĭ şi Ploescĭ câte 14.400 leĭ pe an. La Brăila fiind lefile maĭ marĭ, scóla cu 3 institutorĭ costă 16.600 leĭ pe an. In Bucurescĭ scóle primare în Negru, în Verde, în Galben şi în Albastru, cu lefĭ, ca la Brăila, la câte 3 profesorĭ. La Negru şi la Verde este şi câte un profesor de musica vocală. Se maĭ plătesc 4.800 pe an la duoĭ supleanţĭ de institutorĭ.

La liceu nu avem adaugirĭ pe 1855.

Eată lista profesorilor la finele anuluĭ 1854, cum o află D. profesor Vitzu : [2])

I. C. Maxim, Limba latină şi română, clasa I şi a II-a.

Hill, Limba latină, clasa V—VI.

Lazăr Drugeanu, Istoria sântă, clasa I—III.

Paul, Geografia fisică şi matematică, clasa a III-a.

Alexandrescu, Geografia, clasa II-a.

Al. Creţescu, Istoria.

G. Iónid, Limba elenă.

Alexe Marin, Mineralogia, fisica şi chimia.

Zalomit, Logica şi morala.

G. Pop, Aritmetica raţionată şi Geometria.

Roquęs, *Bouzenot*, *Monti*, *Marsillac* } Limba francesă

---

[1]) Vedĭ anexa.

[2]) »Studiŭ asupra învĕţămêntuluĭ secundar.« —Vom vedea câte erorĭ sunt de îndreptat în acest tabel din datele ce urméză dupe el.

www.dacoromanica.ro

Baraş, Istoria naturala.
Orescu, Geometria descriptiva } Scóla de podurĭ
Constantinescu, Geometria analitică }
Iacomi, Limba latină.
Al. Pop, Ţinerea registrelor.
Limburg, Limba germana.
Lecca, Desemn.

La facultatea de drept se adaugă, de la Septembre 1855, dreptul administrativ şi altă catedră de dreptul comercial [1]).

Cursul de ingineria civilă capătă anul II, de la 1 Septembre 1855, patru catedre nouĭ, şi anume: principiĭ de architectură, elemente de mecanică, aplicaţia geometrieĭ descriptive la perspective, stereotipice şi umbre, şi mineralogia, câte 2.000 leĭ pe an.

Cu cheltuiala Statuluĭ se ţin 20 bursierĭ, cu câte 1.000 leĭ pe an, dér se maĭ cheltuesce 28.795 leĭ pentru pensionatul Bucholtzer.

O importantă sumă de 36.700 leĭ se dispune pentru trimiterea a 9 bursierĭ nouĭ în străinĕtate, peste ceĭ existenţĭ de maĭ înainte, şi afară de Marcovicĭ, care studiaza medicina la Viena.

In interesul cultureĭ, budgetul muntenesc pe 1855, coprinde suma circa de 25.000 leĭ pentru muzĕŭ, biblotecă, galerie de tablourĭ, cumpĕrarea de cărţĭ didactice, colecţiune de modelurĭ de desemn, etc.

Instrucţiunea şi educaţiunea fetelor continuă a nu figura în budgetul scólelor muntene, de-cât ca subvenţiunĭ date la scóle de fete particulare, pensionat Elisabetan, Grand-Prés şi Elencu Vecerésa.

La Slatina este o scólă deosebită primară pentru fete, din veniturile Ionaşculuĭ, iar aşia ţisul pensionat Domnesc pentru fete din Capitală, din veniturile bisericei S-tului Spiridon-Noŭ, cu adăugire de 11.750 leĭ pe 1855, din baniĭ propriĭ aĭ scólelor, se reduce la simpla plată a 20 de bursiere, câte 80 galbenĭ pe an, la plata chirieĭ localuluĭ şi a 50 de stânjenĭ lemne de foc.

*

In vedere cu budgetele şi une-orĭ alăturea cu ele, de la 1852—1855, s'aŭ petrecut unele fapte pe carĭ credem util a le păstra înregistrate aci.

1) Maĭ ântĕiŭ cât privesce schimbările supravenite în personal:

Clucerul S. Marcovicĭ, în 25 Ianuarie 1852, demisionéză de la catedra de retorica ce o avea în liceul S-tul Sava, trecênd la Eforie. In locul luĭ Marcovicĭ e numit vremelnicesce A. Drugianu, profesorul definitiv de Catechism [2]).

Jurnal

2) «Astădĭ, 3 Octombre, dupe cea din urmă înscriere orală pentru concursul de istorie, Eforia, dupe deliberaţie, în unanimitate a chibzuit ca D. Alecu Creţescu, să fie supleant de profesor de istorie în gimnasiul din Capitală.»

Arsaki. P. Poenaru. C. Bosianu.

No. 1.813. 1852, Octombre 3.

---

[1]) Dosarul No. 359 din 1854, archiva ministeruluĭ de culte.
[2]) Vedĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

3) Ordinile Eforieĭ către D-niĭ Nestor și Iacomi din 1 Septembre, celuĭ d'ântêiŭ pentru clasa I, al duoilea pentru clasa II, numiţĭ profesorĭ provisoriĭ, pentru catedra de limba română, in paralel cu cea latină și geografie.

«Eforia scólelor, luând in băgare de sémă jurnalul profesorilor numiţĭ judecatorĭ la concursurile de limba latină și geografie în clasa I și II gimnasială, și parerea D-lor ca poţĭ D-ta fi insărcinat a face provisoriŭ prescrisele lecţiĭ, cu îndatorire însă, ca să poţi dobândi calitatea de profesor de a da un al duoilea concurs în anul viitor.

Cercetând, și însăși Eforia cu luare aminte deosebitele probe ce aĭ dat asupra limbeĭ române, geografieĭ și limbeĭ latine, aprobă părerea D-lor profesorĭ comisarĭ, și te însărcinéză să facĭ provisoriŭ, în cursul anuluĭ scolastic viitor, lecţiile de limba latină și geografie în clasa . . . gimnasială, cu îndatorire, ca să poţĭ dobândi calitatea de profesor, de a îndeplini condiţia arĕtată de D-niĭ profesorĭ comisarĭ.

Pentru remuneraţia munceĭ D-tale, veĭ primi din casa scólelor o sumă de leĭ 400 pe lună.»

Dupe aprobarea Domnéscă la raportul Eforieĭ, cu No. 1.742, prin care, in lipsa de concurenţĭ destoïnicĭ a ocupa catedrele de limba latină, se propusese infiinţarea a treĭ supleanţĭ și a un adjunct, Eforia numesce pe D. Andreiŭ Nestor adjunct cu lĕfă de leĭ 250 pe lună, prin ordinul cu No. 1.876, din 9 Octombre, punêndu'ĭ în vedere îndatoririle sêle ast-fel :

«Eforia recomandând pe D-vóstră prin raportul cu No. 1.743, de adjunct profesoruluĭ de limba latină in clasa I gimnasială, Inălţimea Sa a bine-voit a intări acéstă cerere.

Indatoririle ce aveţi D-vóstra, sunt cele urmatóre : sa învĕţaţi pe scolarĭ dupe metodul profesoruluĭ principal, sub a caruia ascultare sunteţĭ. Studiul limbeĭ latine în clasa I se face în douĕ secţiĭ. El, profesorul, va face lecţiile într'un chip alternativ, când într'una, câud in cea-altă dintr'aceste douĕ secţiĭ; iar D-vóstră veţĭ împlini locul profesoruluĭ in secţia unde acesta nu se va afla.

Eforia dér, vĕ numesce împlinitor provisoriŭ al funcţieĭ de adjunct, cu onorariu de leĭ 250 pe luna, și cu începere din ziua ce veţĭ intra în funcţie.»

Eforia primind în acelaşĭ timp deslegare și la raportul cu No. 1.777, ce i s'a comunicat, cu adresa Secretariatuluĭ de Stat No. 5.606, dă în cunoscinţa D-lor Mihail Căpaţineanu și Mihail Iacomi, cele ce urméza :

«Eforia vĕ numesce supleant de profesorĭ de limba latina, indatoririle puse asupra-vĕ fiind cele următóre :

1. Să vĕ aplicaţĭ special la studiul acesteĭ limbĭ.

2. Să urmaţĭ cu stăruinţă limba latină in clasele IV și V gimnasiala.

3. La fie-care treĭ lunĭ sa vĕ înfăţișaţĭ la Eforie, ca sa 'ĭ daţĭ încredinţarea, prin comisia profesorală, ce se va numi ad-hoc, de progresul ce aţĭ facut in studiul ziseĭ limbĭ.

4. Să vĕ înfăţișaţĭ și sa luaţĭ parte la concursurile ce se vor face pentru alegerea de profesorĭ de limbă.

Să fiţĭ datorĭ, la întêmplare de a merita aprobaţia judecatorilor concursuluĭ, a ocupa catedra de limba latină ce vi se va arĕta de Eforie.

Ca să nu vĕ cheltuiţĭ timpul în alte ocupaţiĭ, și ca să 'l puteţĭ da studiuluĭ în cea maĭ mare parte limbeĭ latine, Eforia a și cerut voia Inalţimeĭ Sêle Domnuluĭ Stăpâni-

www.dacoromanica.ro

tor, de a vi se da o remunerație de leĭ 150 pe lună, pe care aveți a o primi regulat pe tótă luna.

Raport la Domn.

4) «Dupe trecerea din viéță a D-luĭ Serdaruluĭ Genilie, fost profesor de geografie în clasele I, II și III din colegiŭ, Eforia a chibzuit ca ceĭ duoĭ supleanțĭ aĭ scólelor primare din Capitală, și anume: D. Paul Dimitrie și Șerban Alexandrescu, să îndeplinéscă vremelnicesce acele treĭ clase, adecă : cel ântéiŭ clasa I și III, iar cel al duoilea clasa II. Numițiĭ aŭ și intrat în funcție de la 1 a următóreĭ lunĭ.

Pentru adausul însărcinăreĭ ce li s'aŭ pus, Eforia chibzuesce, ca pe lângă onorariul de leĭ 200 pe lună ce primesc fie-care din numițiĭ, în calitate de supleanțĭ, să li se adauge, din suma de leĭ 500, hotărită, pe lună, pentru sus-ḑisele treĭ clase, însă : D-lui Paul Dimitriu leĭ 200 pe lună, iar D-luĭ Șerban Alexandrescu leĭ 100 pe lună.

Iar restul de leĭ 200, din sus-ḑisa sumă de leĭ 500, rĕmân ca reservă, spre a se da onorariŭ la alțĭ supleanțĭ, dacă trebuința va cere.

Acésta, Eforia o supune plecat Inalțimeĭ Vóstre, așteptând Inalta deslegare.»

No. 166. 1852, Februarie 28.

Adresa Departamentuluĭ Cultuluĭ, cu No. 652, din 5 Februarie 1892, către Eforia prin care comunică Inalta aprobare pentru numirea celor duoĭ suplinitorĭ de geografie in clasele gimnasiale I-a, a II-a și a III-a in locul rĕposatuluĭ Genilie, acéstă adresă Eforia o comunică D-lor Dimitrie Paul și Alexandrescu Șerban, la 11 Februarie acel an, prin ordinile cu No. 263 și 264.

Nu tot așĭa s'a urmat și la numirea suplinitoruluĭ catedreĭ de retorică, D. Lazar Drugeanu, în locul demisionatuluĭ Simeon Marcovicĭ; ci la 11 Februarie, Departamentul, prin ordinul cu No. 774, a comunicat Eforieĭ în copie adresa Secretariatuĭ Statuluĭ în coprinderea de maĭ jos :

Catre Departamentul credinţeĭ,

«Infățișându-se Marieĭ Sale raportul Cinstiteĭ Eforiĭ a scólelor, cu No. 168, alăturat pe lângă al aceluĭ Cinstit Departament No. 337, prin care se recomandă Lazăr Drugeanu a se orêndui vremelnicesce profesor de retorică, în locul clucerului Simeon Marcovicĭ, Inălțimea bine-voind a dat următórea resoluție:

«Va grăbi a se face concursul, căcĭ fără concurs la un asemenea insemnat clas nu găsim cu cale a se orêndui. Apoĭ cumulul a multor și felurite îndeletnicirĭ asupra unuia și aceluiașĭ profesor, este un miḑloc împedicător sporireĭ studiuluĭ. Și despre acésta poftim pe Eforie, ca precum în tóte cele-alte, să fie cu cuvenita îngrijire.

«Acestea cu cinste se împărtășesce aceluĭ Cinstit Departament spre cele de cuviință.»

No. 446. 1852, Februarie 5.

Potrivit acesteĭ decretărĭ domnescĭ, Eforia, la 9 Februarie acel an, cu No. 275, publică concurs și examene pentru 15 August, pentru tóte catedrele vacante la colegiul din Bucurescĭ, la cel din Craiova și la 13 scóle primare de prin orașele județelor. Textul publicațieĭ este acesta :

www.dacoromanica.ro

Eforia scólelor

Publicaţie,

«Catedrele din scólele aicĭ însemnate, sunt vacante pentru urmatórele învețaturĭ adecă:

In colegiul din Bucurescĭ

Istoria generala, in clasele IV, V și VI.
Retorica în clasa VI-a.

In colegiul din Craiova

Limba latină, in clasa a IV-a.
Elemente de limba francesă, idem.
Principiurĭ de limba germană, idem.
Istoria partea I, idem.

In 13 scolĭ primare de prin oraşele judeţelor

Clasa IV-a pentru învețăturile arĕtate în program. Și fiind-că aceste învețaturĭ, au a se aşeda de la 1 a viitoruluĭ Septembre, Eforia face cunoscut de obște, că pentru invĕțăturile din clasele gimnasiale din Bucurescĭ și Craiova aŭ a se face concursurĭ; iar pentru cele primare aŭ să se dea examene față cu mădulariĭ Eforieĭ, și aceste concursurĭ și examene se vor începe la 15 August viitor.

Doritoriĭ de a se supune la acestea vor bine-voi a veni de acum in cancelaria Eforiei ca să'șĭ înscrie numele.»

5) In urma scrisóreĭ adresată din Franța (Boulogne) in 12 (24) Noembre 1853, prin care cere profesorele de limba francesă în a IV-a și a V-a gimnasială, Bouzenot, prelungirea congediuluĭ ce 'șĭ luase pentru căutarea sănĕtățeĭ, până la primăvéra, alăturându'șĭ un certificat medical, atestat de identitatea semnătureĭ și a persóneĭ atestatoruluĭ de primarul din Boulogne, Eforia, la 12 Decembre acel an, încheie un jurnal, prin care numesce suplinitor, până la întórcerea numituluĭ, cu léfa de leĭ 500 pe lună, pe D. Roques, de la 1 Ianuarie înainte, ca unul ce a dat indestul dovedĭ de capacitate la concursurile trecute.

6) Eforia scólelor, tot asemĕnat aceleĭ domnescĭ hotarìrĭ, face la 19 Februarie urmatórea altă publicaţie:

Eforia scólelor

Publicaţie

«Potrivit cu aprobația și deslegarea Marieĭ Séle Prea Inălțatuluĭ nostru Domn, Eforia are a aşeda de la 1 Septembre a anuluĭ viitor scolar, câte un singur profesor la fie-care din clasele I-a, a II-a și a III-a gimnasială din Bucurescĭ, ca să predea învĕțăturile acolo coprinse și arĕtate aicĭ maĭ jos, afară de cursul de caligrafie și desemn, pentru care sunt deosebițĭ profesorĭ, adecă:

In clasa I-a

Limba română în pararel cu cea latină.
Geografia.
Catechismul.

www.dacoromanica.ro

In clasa II-a

Geografia.
Limba romána in paralel cu cea latina.
Morala religiei.

In clasa III-a

Limba romána in paralel cu cea latiná.
Istoria sántá.
Geografia fisică şi matematica.

Şi fiind-cá pentru capacitatea persónelor ce se vor insarcina cu câte una din acele clase, Eforia se cunósce datóre, dupe orênduiala ce se păzesce, a lua maĭ ántêiu sciinţa din dovedile ce vor da acele persóne, prin concursurĭ; Eforia publică cá pentru învĕţatura arĕtatelor treĭ clase, aŭ a se face concursurĭ faţă cu membriĭ Eforieĭ şi a se incepe la 15 August viitor. Persónele dar doritóre de a primi acele clase prin chipul arĕtat vor bine-voi a veni din vreme, ca să'şĭ înscrie numele in registrul canţelarieĭ, apoi a se infaţişa la prescrisa ḑi, ca să se supuná examenuluĭ.»

Arsaki. Florescu. P. Poenaru. C. Bosianu.

7) Demisionánd Thot din postul de limba francesá a clasei a IV-a, şi pentru a resplati pe Monti de pagube ce avea la direcţiunea pensionatuluĭ in 1852, Domnitorul, asupra raportuluĭ Eforieĭ din 25 August acel an, sub No. 1.498, chiamă pe Monti la catedra vacantă, cu onoriŭ de 1.050 leĭ pe lună. Monti primesce, dar starea sanaţeĭ sale 'l obliga să renunţe la catedră, in Noembre 1852. [1])

Monti mai continue a ţine internatul şi pensionatul frances pâna in anul urmator 1853, luna Iulie, când cere reziliarea contractuluĭ sub cuvênt ca nu 'ĭ ajung baniĭ ce primesce pentru susţinerea internatuluĭ şi voesce a se intórce in Franţa. Dăm in anexa numeróse corespondenţe dintre Monti, Domnitor şi Eforie in privinţa acestora. [2])

In 26 Iulie 1855, Eforia cere Domnitoruluĭ Ştirbeiŭ, cu raportul No. 1.170, ca in locul desfiinţatului pensionat Monti, să se infiinţeze un al duoilea internat de 20 stipendiştĭ.

Domnitorul aproba şi Eforia, care deja in 9 Noembre 1854, daduse 4 bursierĭ lui Bucholtzer şi 2 la pensionatul Riureanu, acum pe 14 rĕmaşĭ de la Monti 'ĭ icredinţéza tot luĭ Riureanu, cu câte 1.000 leĭ pe an.

*

8) Prefacerile urmate in gimnasiul de la Craiova sunt aretate in actul urmator:

R a p o r t

Prin raportul cu No. . . . , Eforia a supus Inălţimeĭ Tale, că in concursul de limba latină, nu s'a putut alege nicĭ o persónă cu calităţile necesariĭ, ca sá fie investită cu

[1]) Vedĭ anexa.
[2]) Vedĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

funcția de profesor pentru acésta limbă. La gimnasiul din Craiova, clasa a IV-a urmând a se înființa în acest an, Eforia a chibzuit, ca provisoriŭ, numaĭ pentru anul scolastic următor, să urmeze cu cursul de limba latina in acest clas, D. G. M. Fontanini, inspectorul aceluĭ gimnasiŭ și profesorul in clasa III-a, și pentru acest adaos de însarcinare, sá se dea numitului, drept remunerație, leĭ 250 pe lună, jumetate din suma de leĭ 500, léfa hotărítá dupe budget. Iar pentru limba francesa, tot in clasa IV-a, Eforia a socotit de cuviintá, să se restatornicéscă in funcția de profesor D. Dufour, ce a fost profesor de acéstá limbă, tot in gimnasiul din Craiova și care a incetat lecțiile din causa suspendăreĭ cursurilor din aniĭ din urmă, și drept remunerație munceĭ sale, sa i se dea leĭ 300 pe lună, din leĭ 500, hotăriți dupe budget pentru clasele a IV-a și a V-a.

Acéstă a eĭ chibzuire, Eforia o supune plecat Inălțimeĭ Vóstre, așteptând Inalta deslegare. [1])

No. 1.777. 1852, Septembre 22.

9) Cu ocasiunea diverselor prefaceri in corpul didactic, Eforia aplică, în 1852, dispositiunea prohibind cumulul de catedre, în casul următor :

«Luând în băgare de sémă Eforia, că D. Dimitrie Paul, ce este supleant la scólele primare din văpseli, precum și supleant la clasele I-a și a III-a din gimnasiŭ, pentru predarea geografieĭ, s'a orênduit acum supleant și la scóla ostășésca, din care urméză a nu 'ĭ prisosi timp spre a putea îndeplini și funcția de supleant la scólele primare; Eforia chibzuesce, ca să rămână supleant numaĭ la clasa III-a din gimnasiŭ, cu léfa de leĭ 200 pe lună, ce a avut și în post de supleant la scóle'e primare se orênduesce D. Dimitrie Constans, cu léfá de leĭ 200 pe lună; acest jurnal se va pune in lucrare de la 1 Octombre.»

Arsaki. P. Poenaru. C. Bosianu.

No. 1.747. 1852. Septembre 23.

*

10) Trecênd de la personal la cercetarea principalelor mesuri luate intre 1852—1855, inregistram pe cele următóre:

Ordinul Eforieĭ catre toți profesorii gimnasiuluĭ,

«Sunteți poftiți, potrivit dispositieĭ X, prevĕdută in regulele disciplinare pentru scolari, sa bine-voiți a îndatora pe toti scolariĭ claseĭ D-vóstre, ca să ia note asupra lecțieĭ ce veți preda și in urmă să le dea o redacție regulatá.

La sfîrșitul fie-careĭ luni, pe lângă examinarea ce veți face scolarilor, le veți cere și acele note, ca să vedeți déca le aŭ regulate și chipul cu care sunt redigiate, ca din acésta să puteți judeca apoĭ și maĭ bine capacitatea fie-carnia.»

No. 232. 1852, Februarie 5.

Jurnal

11) Eforia considerând că premiurile ce se daŭ scolarilor la examene sunt o rĕsplatire pentru junimea studiósă și de bună conduită și un îndemn pentru scolariĭ carĭ n'au fost norociți de a eși biruitorĭ din lupta scolastică ;

[1]) Vedĭ anexele.

www.dacoromanica.ro

Că aceste premiurĭ date într'un numĕr prea mare, devenind prea obicinuite, nu pot produce efectul ce se aştéptă de la dênsele;

Hotăresce, că de acum înainte premiurile să se dea dupe chipul următor:

a) De fie-care clasă dintr'o scólă primară, séŭ gimnasială, se vor da numai câte trei premiurĭ cu cununĭ.

b) Se vor alege prin concurs treĭ din scolariĭ carĭ la examen aŭ eşit premianţi la tóte lecţiile uneĭ clase şi acestora se vor da cele treĭ premiĭ cu cunună. Iar ceĭ-alţĭ din premianţiĭ ḑişĭ carĭ nu s'aŭ înfaţişat, séŭ carĭ n'aŭ fost aleşĭ la concurs, vor lua numaĭ premiul I fără cunună.

c) Scolariĭ carĭ în lecţiile uneĭ clase vor avea majoritate de eminenţe şi minoritate de numĕrul 1, vor lua premiul al II-lea asemenea fără cunună.

d) Afară de ceĭ arĕtaţĭ maĭ sus la nicĭ un alt scolar nu se va puteą da premiurĭ.

e) Studiul desemnuluĭ şi al caligrafieĭ nu se coprinde în regulele din aceste precedente. Pentru desemn Eforia va da premiurĭ speciale, când va socoti de cuviinţă.

f) La solemnitatea împărţireĭ premiurilor, se vor înfăţişa Inălţimeĭ Sêle Domnului stăpânitor numaĭ scolariĭ ce vor fi meritat cunună, iar ceĭ-alţĭ premianţĭ maĭ sus arĕtaţĭ li se vor citi numaĭ numele.

g) Scolariĭ a căror conduită va fi rea, vor lua un premiu cu un grad maĭ jos decât acela ce ar fi luat avênd o bună conduită, şi déca vor fi din ceĭ eminenţĭ la tóte lectiile claseĭ lor nu se vor putea nicĭ a se înfăţişa la concursul arĕtat prin art. 6.

h) Acest jurnal se va comunica la toţĭ capiĭ de pensionate de amênduoĕ sexele şi se vor îndatora a se conforma, fără cea maĭ mică abatere, cu disposiţiile luĭ.»

Arsaki. I. Florescu. P. Poenaru. C. Bosianu.

*

12) S'au agitat în anut 1852, întrebarea: déca preoţii nu trebue sa fie preferiţi ca în vĕţătorĭ de religiune prin scólele de judeţe şi décă în scólele sătescĭ asemenea nu se cuvine, ca în locul candidaţilor, ce până acum era, să fie orênduit preotul din sat? Acésta cestiune o agitéză Episcopul din Buzeu, prin raport catre Domnitor, din 8 Februarie 1852, cu No. 533. In 27 Febrie acelaş an, Eforia, cu raportul No. 376, către Departamentul credinţeĭ, rĕspunde că alegerea profesorilor se face prin concurs şi că nimeni nu opresce persónele de partea bisericéscă a se presenta la concursurĭ. Cât privesce posturile de învĕţătorĭ sătescĭ, Eforia amintesce, că scólele acestea sunt încă închise din causă că ceĭ câte duoĭ leĭ de familie de sătên se întrebuinţéză acum pentru alte scolĭ. [1])

Departamentul trebilor bisericescĭ, cu o adresă No. 5.532, din 1853, comunică Eforieĭ aprobarea, la raportul eĭ No. 1491, în privinţa înfiinţareĭ catedreĭ de limba latină în clasa VI-a şi a modificaţiilor celor-alte în învĕţămêntul gimnasial, ce s'a maĭ propus printr'însul. [2])

*

13) Facultatea de drept atrage în 1852—1853, particulara atenţiune a guvernuluĭ muntén.

In Septembre 1852, Eforia supune Domnuluĭ următorul raport:

---

[1]) Veḑĭ anexele.

[2]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

Raport la Domn

«Prin budgetul anuluĭ următor se hotáresce, ca în acest an, pe lângă cursurile de dreptul român şi cel civil român, începute încă din anul din urmă, să încépă şi cursul dreptuluĭ penal, procedura penală şi cea civilă.

Eforia nu a lipsit de a lua tóte mĕsurile posibile, ca să se găséscă o persónă ale careĭ cunoscinţe să rĕspundă cu importanţa obiectuluĭ ḑisuluĭ curs; dar în sfîrşit a socotit, ca persóna ale căreĭ cunoscinţe 'ĭ promit un bun curs de drept penal, procedura penala şi cea civilă, este D. doctor în drept, Serdarul G. Costaforu, profesorul de drept civil.

Eforia dar a chibzuit, ca numitul profesor să se însărcinze şi cu dreptul penal, procedura penală şi cea civilă, luând pe lângă léfa ce primesce în calitate de profesor de dreptul civil, şi leĭ 700 pe lună léfa hotărîtă prin budget, pentru cursul de drept penal procedura penală şi cea civilă.

Acéstă a eĭ chibzuire, Eforia o supune plecat Inălţimeĭ Vóstre, aşteptând Inaltă deslegare.»

No. 1.776. 1852, Septembre 22.

Eforia prin ordinul No. 1.955 din 20 Octombre, dă asemenea în cunoscinţa Serdaruluĭ Gheorghe Costaforu profesorul de drept civil, că s'a primit aprobarea Domnuluĭ la raportul cu No. 1.776, şi prin urmare se numesce profesor şi de dreptul penal şi de procedurile dreptuluĭ civil şi dreptul penal, cu remunerariŭ de 700 leĭ, şi cu îndatorire, ca conform propunereĭ Eforieĭ şi a aprobăreĭ domnescĭ dată, sá 'şĭ gătéscă manuscrisul cursuluĭ sĕŭ în timp de un an şi cu al duoilea an să 'l revisuéscă, şi sá 'l dea la tipar.

In anul 1853, Eforia supune Domnitoruluĭ un noŭ raport în privinţa facultăţeĭ de drept. C. Bosianu, numit în 19 Ianuarie 1852, cu oficiul No. 52, director al scólelor în locul luĭ S. Marcovicĭ, chiámat la alt post, [1]) nu se putea sa nu 'şĭ pórte atenţiunea asupra facultăţeĭ de drept.

Eacă aci, în şir, actele carĭ se ocasionară din iniţiativa lui C. Bosianu:

Raport

«In anul viitor scolastic, al treilea an al cursuluĭ de drept, este a se deschide, conform cu programa întarită de Inălţimea Vóstră, cursul administrativ. Eforia dorind a încredinţa acest curs uneĭ persóne ale căria cunoscinţe şi experienţă să rĕspunda cu importanţa ḑisuluĭ studiŭ, alegerea a căḑut precum şi urma, pe persóna vechiuluĭ profesor de dreptul civil, D. Serdarul Stefan Ferechidis, care, primind acéstă însărcinare, Eforia aduce plecată rugăciune Inalţimeĭ Vóstre, să bine-voiţĭ a da înalta aprobaţie alegereĭ făcută de dénsa în persóna D-luĭ Ferechidis, ca profesor de dreptul administrativ, cu remuneraţia hotarîta prin budget de leĭ . . . pe lună.»

No. 1.272. 1853, Iulie 22.

Departamentul Logofeţiei bisericescĭ şi al instrucţiunei publice

Cinstiteĭ Eforiĭ a scólelor

«Cinstitul Secretariat al Statuluĭ, încunosciinţéză prin adresa cu No. 3.550, ca su punênd la cunoscinţa Márieĭ Séle Prea Inaltului nostru Domn, raportul acestuĭ Departament sub No. 4.102, împreună cu acela al Cinstiteĭ Eforiĭ No. 1.272, din 22 ale

[1]) Dosarul No. 653, archiva ministeruluĭ cultelor.

www.dacoromanica.ro

trecuteĭ luni, atingétor de orênduirea D-luĭ Serdaruluĭ Stefan Ferechides, de profesor pentru cursul de drept administrativ; Măria Sa a bine-voit a pune asupră'ĭ următórea luminată resoluție :

«Ni se vă supune programa de cursul întreg al legilor cum are a se urma pe deplin, în câțĭ anĭ și câte catedre?»

«Acésta cu cinste se comunică Cinstiteĭ Eforii, spre cuvenita urmare.»

Șeful Departamentuluĭ, *Ioan Manu.*

No. 4.468. 1853, August 14.

Raport

«Conform cu resoluția ce Inălțimea Vóstră ați bine-voit a pune la raportul Eforieĭ, cu No. 1.272, din 22 Iulie, Ea vé supune plecat aci alatúratul programa al cursuluĭ de drept.

Dupe acest program, cursul de drept se împarte pe treĭ anĭ: în anul 1-iŭ se urméza dreptul roman și dreptul civil românesc, în anul al 2-lea dreptul penal și procedura penală, dreptul roman, ce se sfêrșesce și dreptul civil care se continuă; în anul al 3-lea se învață dreptul administrativ, dreptul comercial, dreptul civil, în cel d'ântêiŭ semestru se sfêrșesce, și în cel din urmă semestru se face procedura civila.

Starea de acum a cursuluĭ de drept este cea următóre :

In anul scolastic 1851—1852, s'au facut cursurile anului ântêiu — în anul 1852 până la 1853, cursurile anului al 2-lea — și în anul 1853—1854 ce începe, se vor face cursurile anuluĭ al 3-lea. Tot în acest din urma an vor incepe din noŭ cursurile anuluĭ ântêiu. Așa, cursul dreptuluĭ incepe la fie-care duoĭ ani.

Despre ceea-ce privesce recomandația ce se da fie-caruia profesor, se aréta cu deslușire în alăturata programa, care este conforma cu budgetul anului urmator, întarit de Inaltimea Vóstra.»

No. 1.443. 1853, Septembre 1.

Programa cursului de drept

No. curent	MATERIA	Numele profesorilor	Pe lună la un profesor		Pe an	
			Leĭ	p.	Leĭ	p.
	Anul 1-iu					
1	Dreptul roman	C. Bosianu,	800	—	9.600	
2	Dreptul civil.	G. Costaforu.	800	—	9.600	—
					19.200	
	Anul al 2-lea					
1	Dreptul roman, continuație	C. Bosianu.	800	—	9.600	
2	Dreptul civil românesc, continuație . . .	G. Costaforu.	800		9.600	
3	Dreptul penal și procedura penala . .	G. Costaforu.	800		9.600	—
					28.800	—
	Anul al 3-lea					
1	Dreptul civil sfêrșitul și procedura civila.	G. Costaforu.	800	—	9.600	—
2	Dreptul administrativ	Nu s'a numit.	800	—	9.600	
3	Dreptul comercial.	Nu s'a numit.	800	—	9.600	—
					28.800	—
	Iar peste tot pe treĭ anĭ, se urca lefile profesorilor la leĭ	—	—	—	76.800	—

NB. Fie-care profesor îșĭ iea remunerația sa numaĭ pentru lecțiile anului in care se afla.

www.dacoromanica.ro

Departamentul Logofeţieĭ trebilor bisericescĭ şi al instrucţieĭ publice

Cinstiteĭ Eforiĭ a scólelor

Cinstitul Secretariat al Statuluĭ, prin adresa cu No. 3.978, incunosciinţéză, că supunênd la cunoscinţa Márieĭ Séle Prea Inălţatuluĭ Nostru Domn, raportul Cinstiteĭ Eforiĭ, cu No. 1.443, insoţit de programul cursuluĭ de drept, Inálţimea Sa a bine-voit a da asupra-i următórea luminată resoluţie :

«Prea rĕŭ cumpánit. Dreptul civil în treĭ anĭ, principiile dreptuluĭ roman în duoĭ anĭ, iar condica penală cu procedura criminală într'un an, precum dreptul administrativ împreună cu condica comercială şi cu a eĭ procedură într'un an.

Cerem o cumpánire logică despre împărtirea acestor cursurĭ, avênd în vedere şi programul nostru din 1850.

Primit profesor D. Ferekides.»

No. 5.122. 1853, Septembre 21.

Raport la Domn

«Eforia a citit cu cea maĭ respectuósă luare aminte resoluţia ce Inalţimea Vóstra aţi bine-voit a pune la raportul eĭ cu No. 1.433, prin care vi s'a supus programa cursuluĭ de drept, şi pe care Inălţimea Vóstră n'aţĭ bine-voit a o aproba.

Eforia supune plecat Inălţimeĭ Vóstre că în alcătuirea acesteĭ programe, ea a avut de principiŭ natura fie-căria ramure din sciinta dreptuluĭ şi trebuinţele ţĕreĭ, şi a dat fie-caruia fel de studiŭ numaĭ timpul neapărat trebuincios profesoruluĭ, ca sa explice şi să desvalésca inaintea studenţilor principiurile carĭ înlesnesc înţelegerea şi aplicaţia uneĭ legiuirĭ.

Aşĭa, considerând ântêiu : ca studiul dreptuluĭ privat, (roman séŭ civil românesc), din pricina rapórtelor multiplice şi complicate, în carĭ se află interesele private, cere un timp mult maĭ lung de-cât cele-alte ramurĭ ale dreptuluĭ; că pe lângă acésta dreptul roman şi dreptul civil sunt óre-cum fundamentul sciinţeĭ dreptuluĭ; că prin urmare un student, care va trece în studiul celor-alte ramurĭ ale acesteĭ sciinţe, necunoscênd destul dreptul privat, ale cărĭĭ principiĭ domnesc pe tótă surfaţa eĭ, nu va dobêndi, dupe orĭ-ce strădanie, de-cât nişte cunoscinţe incomplecte şi nesigure ; că în sfêrşit, starea de imperfecţie a legislaţieĭ civile a nóstre cere neapărat un studiŭ maĭ serios de modelurĭ clasice în dreptul roman ; pe aceste consideraţiĭ, Eforia a hotărît, ca studiul dreptuluĭ civil să se facă în duoĭ anĭ şi jumĕtate, căcĭ în al 2-lea semestru din al 3-lea an, se face procedura civila ; dreptul roman în duoĭ anĭ, iar cele-alte ramurĭ al dreptuluĭ, adecă dreptul penal cu procedura penală, dreptul administrativ, dreptul comercial, sa se studieze fie-care în curs de un an, şi tóte aceste studiĭ, precum se arétă în maĭ sus disa programă, sunt împarţite ast-fel, ca cursul dreptuluĭ să se sĕvîrşéscă în treĭ anĭ.

Pe lângă acestea, considerând cà adesea încercarea este cea maĭ buna dovadă a bunatăţeĭ uneĭ teoriĭ, Eforia nu a lipsit de a consulta şi programele facultăţilor de drept din Franţa, despre întinderea ce daŭ cursuluĭ dreptuluĭ, când este destinat de a forma, nu doctorĭ, ci licenţiaţĭ, adecă ómenĭ practicĭ, cu mijlócele intelectuale necesariĭ de a pricepe şi a aplica o lege ; şi tóte aceste programe le-a găsit conforme cu maĭ sus pomenita programă, afară numaĭ, că în aceste programe se pune treĭ anĭ pentru studiul dreptuluĭ civil şi un an pentru al procedureĭ civile.

Eforia, conform cu porunca Inălţimeĭ Vóstre, nu a lipsit de a consulta şi programa

www.dacoromanica.ro

din anul 1850, și a compara cu aceea ce acum s'a supus Inălțimeĭ Vóstre, și diferența nu este alta, de-cât că în programa anuluĭ 1850, dreptul civil se pune numaĭ pe duoĭ anĭ, dreptul roman pe un an; dreptul penal cu procedura penală și cea civilă într'un an; economia politică și istoria dreptuluĭ într'un an; dér aceste duoĕ din urmă studiĭ s'aŭ desființat prin ofisul prin care Inălțimea Vóstră ațĭ bine-voit a întări budgetul anuluĭ 1853, iar în programa ce s'a supus acum Inălțimeĭ Vóstre, se pune dreptul civil pe duoĭ anĭ și jumĕtate, dreptul roman pe duoĭ anĭ, dreptul penal și procedura penală un an, și procedura civilă pe șése lunĭ. Modificațiile ce s'aŭ făcut în acésta din urmă programă, sunt justificate chiar de considerațiile maĭ sus expuse; cu tóte acestea, Eforia supusă poruncilor Inălțimeĭ Vóstre, a intrat in de iznóvă cercetare a programeĭ séle, și dupe o matură deliberație, a recunoscut, că fără vătĕmarea învĕțatureĭ, nu se póte face modificația acesteĭ programe. Acéstă a eĭ pàrere, Eforia, o supune plecat Inălțimeĭ Vóstre.»

Departamentul trebilor bisericescĭ, cu adresa No. 554, comunică Eforieĭ că M. S. Vodă a aprobat raportul Eforieĭ No. 1.595, în următorul sens: «In curs de treĭ anĭ se vor preda și sĕvĕrși tóte feluritele ramurĭ de legĭ, ce ni s'a arĕtat și ni se arétă prin programa de acum.»

Programa de cursurile facultaței de drepturĭ

MATERIA	Ţilele	Césurile lecțiilor		Numele profesorilor
		De diminéța	După amiaḑĭ	
Anul I-iu				
Dreptul român	Lunea Mercurea și Vinerea	$8^1/_2$—10		C. Bozianu
Dreptul civil-românesc . . .	Marția Joia și Sâmbata	$8^1/_2$ 10		G. Costaforu
Anul al III-lea				
Dreptul civil-românesc . . .	Lunea Mercurea și Vinerea		3 $4^1/_2$	Idem
Procedura civilă în al 2-lea semestru	Lunea Mercurea și Vinerea		3 $4^1/_2$	Idem
Dreptul administrativ . . .	Marția Joia și Sâmbăta		3 $4^1/_2$	Ștefan Ferekidis
Dreptul comercial	—	—	—	Vacant

Director, *C. Bozianu.*

www.dacoromanica.ro

*

Primul contingent de tinerĭ eşiţĭ din scóla de drept în anul 1854, sunt recomandaţĭ guvernuluĭ de Eforie, cu raportul No. 1.446 din 23 Decembre 1854, către Domnitor:

«Scolariĭ arĕtaţĭ în alăturata listă, aŭ sĕvîrşit următórele cursurĭ de drept:

1. Dreptul roman.
2. Dreptul civil românesc şi procedura luĭ.
3. Dreptul penal şi procedura penală.

«Eforia socotind că aceştĭ scolarĭ posed din sciinţa dreptuluĭ principiurile de neapĕrată trebuinţă spre a putea fi întrebuinţaţĭ în funcţiĭ judecătorescĭ, ia îndrăsnéla de a 'ĭ recomanda spre acest sfêrşit Inălţimeĭ Vóstre.»

Arsaki. Florescu. Poenaru. Bozianu.

Numele scolarilor	Gradul învĕţătureĭ
Dimitrie Economu	Eminent
Alecu Lăzărescu	Eminent
Ión Ralea	Eminent
Vasile Petroni	Eminent
Petre Orbescu	Eminent
Dimitrie Paul Viorénu	Eminent
Gheorghe Dimitrie Vernescu	Eminent
Alecu Petrescu	Eminent
Constantin Rusescu	Unul
Theodor Ciocaneli	Unul
Scolariĭ neregulaţĭ	
Nicolae Benescul	Unul
Petre Sachelarie	Unul
Constantin Ipătescu	Unul
Constantin Zăgănescu	Unul

Raportul Departamentuluĭ Credinţeĭ către Domn

Departamentul vĕḑênd că prin lista însoţită de raportul Cinstiteĭ Eforiĭ a scólelor cu No. 1.446, către Măria Vóstră, arĕtătóre de numĕrul scolarilor care posedă din sciinţa dreptuluĭ, principiurrĭ de neapĕrată trebuinţă spre a putea fi întrebuinţaţĭ în funcţiĭ judecătorescĭ, este înscris şi numele Domnuluĭ Dimitrie Paul Viorénu, pentru care Inălţimea Vóstră luând în consideraţie recomandaţia acestuĭ Departament, sub No. 4.854, din anul încetat, urmată dupe cunoscinţa ce are de aplicarea numituluĭ tênĕr la desĕvîrşirea sciinţeĭ dreptuluĭ şi dupe constataţia cinstiteĭ Eforiĭ, din chiar rĕspunsul ce 'i a dat la întrebarea care 'i s'a făcut despre gradul înaintăreĭ în studiul gimnasial şi facultativ, precum şi de se află vacanţă de stipendiŭ pentru universităţĭ străine; aţĭ bine-voit a da înaltă deslegare, prin luminata resoluţie comunicată de cinstitul secretariat, prin adresul No. 3.898, ca să se trimită acel tênĕr cu cheltuiala Statuluĭ la Paris, spre a dobândi specialitatea legilor şi a studia organisaţia grefelor şi orênduiala păzită în alcătuirea şi expediarea actelor, printr'o practică stăruitóre. Departamentul, prin urmare, de o dată cu supunerea Mărieĭ Vóstre a sus numĕratuluĭ raport al Cinstiteĭ

www.dacoromanica.ro

Eforiĭ, ia de isnóvă îndrăsnélă a aduce acésta la cunoscinţa Inălţimeĭ Vóstre, rugându-vĕ plecat, ca să bine-voiţĭ a da poruncă de a nu se stânjeni plecarea pomenituluĭ tênĕr subt pricinuirĭ de forme, ce nu 'şĭ vor avea aplicaţie pe orênduelĭ autorisate prin legiurĭ.

No. 166. 1855, Ianuarie 18.

*

Departamentul Dreptăţeĭ al Principatuluĭ Ţĕreĭ-Românescĭ

Onor. Departament al Credinţeĭ

Mária Sa Prea Inalţatul nostru Domn, prin luminat ofis cu No. 46 de la 14 ale curenteĭ lunĭ Ianuarie, ce a bine-voit a da în privinţa tinerilor scolarĭ, poruncesce, ca ceĭ ce vor înfăţişa diplomele că aŭ trecut cursul legilor cu cerutul progres, să se amploese treptat dupe un stagiŭ ce vor face pe lângă Departament, séŭ pe lângă vre-o intanţa şi dupe probele ce va da fie-care de a sa capacitate şi aplicare. Acest luminat ofis, Departamentul 'l comunică în copie şi aceleĭ Onor. Logofeţii, rugându'o sa bine-voiască a 'l împărtăşi şi Onor. Eforieĭ a scólelor spre sciinţa ce urmézá a avea.

No. 388. 1855, Ianuarie 17

*

Copie dupe luminatul ofis al Marieĭ Sale Prea Inălţatuluĭ nostru Domn cu No 46 din anul 1855 Ianuarie 14, îndreptat Departamentuluĭ dreptăţeĭ.

Vĕdênd cá între tinerii, carĭ cer a fi amploiaţĭ în ramura judecatorésca, sunt unii carĭ aŭ fácut învĕţăturĭ de legĭ, şi fiind-că dorim ca funcţionariĭ magistraturei sa ajunga a fi ómenĭ cu cunoscinţe speciale în acéstă ramura.

Noĭ poruncim, ca tinerii ce vor înfăţişa diplomă ca au trecut cursul legilor cu cerutul progres, să se amploeze treptat, dupe un stagiŭ ce va face pe lângá Departament, séŭ pe lângá o instanţa şi dupe probele ce va da fie-care de a sa capacitate şi aplicare.

In conformitate cu originalul luminat ofis.

Secretarul Statuluĭ, *St. C. Negrescu*

Onor. Departament al Credinţeĭ

Asupra raportuluĭ aceluĭ onor. Departament, cu No. 166, de la 18 Ianuarie curgĕtor, însoţit de acela al onor. Eforieĭ scólelor No. 1440 de la 23 Decembre trecut, cu lista în alaturare de ceĭ ce aŭ sêvêrşit cursurĭ de drept, spre a putea fi întrebuinţaţĭ în funcţiĭ judecătorescĭ, şi prin care raport de maĭ sus, onor. Departament se rógă a se da porunca de a nu se stânjeni plecarea la Paris spre desĕvîrşirea învĕţătureĭ legilor a D-luĭ Dimitrie Paul Vioreanu, care asemenea se află trecut în sus ḑisa listá; Mária Sa Domnul Stăpânitor aprobând plecarea D-luĭ Vioreanu, a bine-voit a adăuga urmatórea luminata resoluţie :

«Acéstă listă se va trimite şi se va recomanda la fie-care Departament şi maĭ ales la «al dreptăţeĭ, ca sá aĭbă în vedere la orĭ-ce vacanţă în cancelariile Departamentelor «respective, precum şi de amploiaţiĭ ce atârnă de acele Departamenturĭ, căcĭ declarăm «hotarît, ca de astádĭ înainte nu va fi primit nicĭ macar scriitor, care nu va da doveḑĭ

www.dacoromanica.ro

«cá a fácut óre-care studiŭ, cel puţin de gramatică. Orĭ-care altul se va primi fără con-«sideraţie despre capacitatea aci cerută, va fi depărtat.»

Secretarul încunosciinţéză acésta Onor. Departament, care va bine-voi a împartăşi şi din parte'ĭ celor-alte Departamenturĭ acéstă domnéscă resoluţie.

Secretarul scólelor, *Plagiano.*

No. 316. 1855, Ianuarie 27.

Numele scolarilor	Gradul învĕţăturei
Dimitrie Iconomu	Eminent
Alecu Lăzărescu	Eminent
Ión Ralea	Eminent
Vasile Petroni	Eminent
Petre Orbescu	Eminent
Gheorghe Dimitrie Vernescu	Eminent
Alecu Petrescu	Eminent
Constantin Rusescu	Unul
Theodor Ciocaneli	Unul
Scolarii neregulaţĭ	
Nicolae Benescu	Unul
Petre Sachelarie	Unul
Constantin Ipătescu	Unul
Constantin Zăgănescu	Unul

*

14) Inainte de a trece la cercetarea lucrarilor cu referinţă la scolĭ de gradul al II-lea séŭ şi I-iŭ, orĭ speciale, să facem menţiune de noua reforma scolará munténa din 1855.

Acéstă reformă este provocată de ministrul instrucţiuneĭ publice, cu raportul sĕŭ la Domnitor, din 1852, sub No. 4.141 [1])

Ministrul arétă Domnitoruluĭ cá scólele nu merg bine din causa *releĭ sisteme* «şi déca acéstă sistemă s'a putut scuza până acum, prin nevoia întâmplărilor ce apĕsa pe ţéră, astăţĭ nu maĭ este scuzabil.» Ministrul constatá urmátórele neajunsurĭ în scóle:

1) In clasele primare nu se învéţá de loc istorie, apoĭ «numaĭ prin istorie se în-véţa virtuţile cele marĭ: desinteresarea, devotamentul, patriotismul etc.;

2) Ministrul vede inutila clasa IV-a primara, şi pentru că sunt fórte puţinĭ scolarĭ în ăcéstă clasă, şi pentru că în clasa I gimnasială se învéţá iarăşĭ materiile claseĭ a IV-a primară. Ministrul preferá să se facă maĭ multe divisiunĭ din clasa I gimnasială ca sa nu fie prea mulţĭ scolarĭ, carĭ n'ar putea învĕţa;

3) In cele d'ântêiŭ 3 clase gimnasiale prea se învéţă numaĭ cele ce se predă în scóla primară, afară de limba latină cáreia nu se dă timpul cuvenit.

Fórte mulţĭ scolarĭ încetéză de a urma de la clasa IV-a şi dupe programul actul aceĭ băeţĭ nu sunt bunĭ nicĭ de băeţĭ de prăvălie;

4) Ministrul găsesce rĕŭ şi programul claselor superióre de liceŭ: eĭ învéţă într'un an abia tot studiul istoric fără nicĭ o pregătire de geografie istorică, de chronologie, de

[1]) Veţĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

biografiĭ, de istoria ţĕreĭ Românescĭ. Din sciinţele matematice şi fisice trecute o dată şi răpede, iar nu va rĕmânea nimic în mintea scolarilor, carĭ când ajung la clasele superióre nu pricep cursurile şi fug de la învĕţătură. De aceea nicĭ nu s'aŭ aflat tênĕr până acum să dea examen general;

5) In privinţa studiuluĭ limbistic şi literar, Ministrul regretă lipsa limbeĭ elene; apoĭ lipsesce studiul literar atât de important.

De aci urméză, ḑice Ministrul, că din scóle se va vĕrsa în societate o tinerime uşóră, trândavă, fără principiĭ, rebelă la tóte ideile de muncă şi de datorie, pretenţiósă şi înfumurată, cu un cuvênt periculósă pentru societate.»

Ministrul propune dar Domnitoruluĭ, adoptarea uneĭ programe noue de învĕţătură, copiată dupe programul frances, de sub imperiŭ. In acéstă programă s'a modificat numaĭ ceea ce nu se póte aplica la noĭ. Ministrul cere Domnitoruluĭ ca programa proiectată de el, să se ia de basă în desvoltarea ulterióră a programelor speciale pentru fie-care obiect de sciinţe, care desvoltare se va face de un consiliŭ profesoral, în unire cu Eforia şi ministrul instrucţiuneĭ. Acest consiliŭ să se formeze din profesoriĭ ceĭ maĭ capabilĭ dintre profesoriĭ gimnasiuluĭ, câte unul de fie-ce obiect. Se vor consulta şi unia din institutoriĭ ceĭ maĭ capabilĭ. Acest consiliŭ va rĕmâne *permanent* şi dupe elaborarea lucrăreĭ.

Dăm în anexă [1]) şi programul proiectat de Ministru, care program în adevĕr este în cea maĭ mare parte programul liceelor francese.

Asupra raportuluĭ Ministruluĭ, Domnitorul dete următórea resoluţiune:

«Proiectul ce ni se alătură este o lucrare bine resonată şi din cele maĭ însemnătóre carĭ ni s'aŭ supus până acum. Nu o putem îndestul a o recomanda la luarea aminte a Eforieĭ scólelor, care se va aduná îndata şi necurmat se va ocupa, chiămând în sînul seŭ treĭ séŭ patru din profesorĭ, spre a chibzui îmbunătăţirile cele maĭ invederate ce s'ar putea introduce, ca sistemul învĕţăturilor să fie un şir de cunoscinţe sprijinite una de alta. Va alcătui programa definitivă şi până la 1 Septembre cel maĭ târḑiŭ, ne va fi negreşit supusă, ca luând a nóstră întărire, să începă anul cu noua programă. Băgările nóstre de sémă ar fi pentru scólele nóstre începĕtóre, că proiectul micşoréză numĕrul anilor reducêndu'ĭ la 3 în loc de 4, în vreme ce înmulţesc numĕrul studiilor, apoĭ limba latină socotim că nu 'şĭ are acolo locul. Despre clasele gimnasiale vedem în fiecare clasă o nomenclatură lunga de felurite învĕţăturĭ; despre acésta facem treĭ băgărĭ de sémă;

a) Că trebue să îmbrăţişăm numaĭ cât putem coprinde şi să ne ferim de a ameţi mintea încă crudă a copiilor;

b) Ca pentru fie-care clas, până la al V-lea, trebue neapĕrat un singur profesor care să predea tóte cunoscinţele care se cer în acel clas, dupe cum se urméză în tóte colegiile naţiilor civilisate şi osebit trebuesc cărţĭ didactice complecte şi tipărite pentru fiece clas.

c) Românul e silit a învĕţa cel puţin câte duoĕ limbĭ straine vorbitóre, când francesul şi germanul nu are acéstă povará; de aceea să conformăm învĕţătura limbeĭ latine, căcĭ nesciind a ne mărgini, am compromis în orĭ-ce cas folosul positiv.»

Cu adresa sa No. 4.719 din 12 August 1855, Departamentul credinţeĭ comunică programele şi resoluţiunea domnéscă în cercetarea Eforieĭ scólelor. Acésta rênduesce o

[1]) Vedĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

comisiune profesorală pentru cercetarea lor. Cu adresa No. 1.473 din 30 Septembre anul 1855, lucrarea ajunge de la Eforie la comisiune. Acésta e compusă din profesorii Pavlide, Marsillac, Hill, Zalomit, Iónid, Maxim și Crețescu.

Vom da la începutul Istorieĭ anuluĭ viitor raportul comisiuneĭ.

*

In Iulie 1852, Eforia a acordat o subvențiune anuală fiuluĭ luĭ S. Marcovicĭ, care studiă medicina la Paris. In 25 Septembre 1853, B. Boerescu ceru a i se face ajutor spre a studia maĭ departe dreptul la Paris; Eforia de astă dată refusă asemenea ajutor. In Noembre 1854, Paul Viorénu obținu o bursă de 250 galbenĭ, ca să facă dreptul la Paris. [1])

15) Am vĕdut în budgetul proiectat pe 1855, trecute maĭ multe burse noue. Eforia hotăresce, ca studențiĭ ce vor dobândi bursele acestea să facă studiile arĕtate în actele de maĭ la vale:

Duoĭ sĕ studiă în sciința dreptuluĭ și vor fi datorĭ a face la reîntórcerea lor în facultatea de drept din capitală unul cursul de drept administrativ, și cel-alt cursul de dreptul comercial.

Unul ingineria civilă.

Unul pentru studiul pedagogieĭ; acesta se va alege din institutoriĭ de clasa a III-a și a IV-a.

Ceĭ d'ântêiŭ treĭ se vor trimite pe un termen de 4 anĭ, iar cel de al IV-lea pe un termen de 2 anĭ, dându-se fie-căruia dintr'înșiĭ pe an câte galbenĭ 240.

Toțĭ se vor alege prin concurs, care se va face dupe regulele următóre, conform cu art. 256 din regulamentul scólelor:

1) Vor fi primițĭ la concurs scolariĭ carĭ vor fi luat diploma de *laureat* dupe formele prescrise de art. 185 din regulamentul scólelor, și ceĭ carĭ aŭ sĕvêrșit tóte cursurile gimnasiale și aŭ dat examen numaĭ la sfîrșitul fie-căruĭ an scolastic. Acéstă regulă se va aplica și la institutoriĭ carĭ vor voi să concure pentru pedagogie;

2) Concursul se va face asupra fie-căreia din studiile coprinse în programa de adĭ a gimnasiilor;

3) In egalitate de putere a studiilor gimnasiale, scolariĭ carĭ aŭ urmat specialitatea dreptuluĭ séŭ a inginerieĭ civile și se vor destina la specialitatea ce a urmat, vor fi preferițĭ celor ce aŭ făcut numaĭ studiile gimnasiale;

4) Judecătoriĭ concursuluĭ vor fi: D. Ministrul instrucțiuneĭ publice, membriĭ Eforieĭ, directorul scólelor și profesoriĭ claselor respective gimnasiale, conform cu art. 180 al. 2 și 185 din regulamentul scólelor, și jurisprudența constantă a concursurilor;

5) Se vor alege de judecătoriĭ concursuluĭ maĭ multe chestiĭ de fie-care studiŭ gimnasial și concurențiĭ vor lucra în scris de fie-care studiŭ câte o chestie, ce va cădea la sorțĭ;

6) Concursul se va deschide la 1 Iunie viitor.

Arsaki. Florescu. P. Poenaru. C. Bosianu.

No. 8. 1855, Martie 4.

---

[1]) Dos. No. 259 și 320, arhiva ministeruluĭ de culte.

www.dacoromanica.ro

Art. 1 din actul de maĭ sus cere de la concurenţiĭ la bursе diploma de bacalaureat. Acésta nu o avea nicĭ unul din scolarii, carĭ urmaŭ deja în cursurile superióre de drept şi inginerie de la S-tul Sava. Atuncĭ câţĭ-va din studenţiĭ ceĭ maĭ bunĭ protestară contra acesteĭ condiţiunĭ de la art. 1 în modul următor:

Onorabileĭ Eforiĭ a scólelor

«Apelul făcut de Onor. Eforie scolarilor (ce aŭ zel de a întinde orizontul cunoscinţelor lor), la examenul de bacalaureat, examen ce s'a decis la 1 Iunie al acestuĭ an, junimea studiósă nu póte rămânea indiferentă la acéstă prudentă mĕsură, şi a aplauda acelora, ale cáror solicitudinĭ de futurul (viitorul) naţiuneĭ lor este preocupaţiunea spirituluĭ lor.

In adevĕr, acest apel Onor. Eforie, coprinde pe studenţiĭ carĭ aŭ terminat învĕţaturile lor în colegiul nostru; orĭ, în numĕrul acestora nu pot fi de cât:

1) Séŭ aceĭ carĭ aŭ finit deja şi carĭ în actualitate se aflá uniĭ în facultatea de drept, alţiĭ în facultatea de inginerie civilă; séŭ

2) Aceia carĭ se aflá în ultima clasă a colegiuluĭ. — In cât pentru ceĭ carĭ aŭ făcut colegiul dupe actual prospect, credem că pentru dênşiĭ nu maĭ póte fi chestiune, lipsindu-le o mulţime de sciinţe adăugate în urmă.

Dér, primiĭ, ocupaţĭ în facultăţĭ, însărcinaţĭ cu studiurĭ maĭ serióse, nu este óre evident imposibile de a se prepara intr'un interval aşĭa de scurt?—Se renunţă, le va ḑice póte cine-va la studiul legilor şi al matematicilor.— Da,— Déră, într'un examen cineva póte avea, décă nu certitudinea, cel puţin probabilitatea succesuluĭ? Experienţa trecutuluĭ a convins suficient despre acésta pe veteraniĭ scolarĭ de la S-tul Sava, de la Radu-Vodă, de la Magurénu. Examenul este adevĕr un joc al fortuneĭ.

Secunḑiĭ ocupaţĭ cu sciinţele matematice, cu sciinţele naturale, le este asemenea imposibile de a neîngriji studiile acestea.

De aci urméză că, décă din aceste douĕ clase de studenţi, nu pot veni să se presinte la examen, carĭ vor fi axpiranţiĭ competinţĭ? Noĭ îĭ necunóscem.

In urma acestor esposiţiunĭ, venim déră să rugăm pe Onor. Eforie, ca să ne acorde un termen maĭ indelungat, cel puţin până la finele luĭ Septembre, termen ce nouĕ ne va fi utile, şi care nu va vĕtăma pe Eforie, facultăţile din străinĕtate nedeschiḑêndu-se decât la Noembre. Alt-fel ne da un fine, fără să ne acorde mediile de a 'l putea ajunge.

Noĭ nu perdem din vedere dificultăţile ce vom întêmpina în preparaţiune; fiind-ca la noĭ nu este ca în alte părţĭ o carte în care sunt resumate succinte cestiunile cele maĭ importante, voim să vorbim de un bacalaureat.— Ar putea pretinde cine-va ca sa le luăm drept normă, şi să facem preparaţiune dupe dênsele. — Atuncĭ noĭ am fi în eróre, prospectul nostru nu este identic cu acel al Francieĭ d. e. şi prin consecinţa scopul ar fi lipsit.

Aĭ Onor. Eforieĭ scolarĭ din facultatea de drept al 2-lea an şi din clasa VIII-a.

C. Boerescu. C. Exarcu. V. Petrescu.

1855, Martie.

Raport

Prin budgetul scólelor pe anul următor dupe cum s'a modificat prin înalta întărire ce aţĭ bine-voit Inălţimea Vóstră a'ĭ da, aŭ rĕmas a se trimite spre studiŭ în universităţile străine numaĭ patru scolarĭ. Aceştia prin jurnalul Eforieĭ de la 4 Martie s'aŭ destinat la studiurile următóre, ce s'aŭ socotit de o lipsă simţitóre în ramura instrucţiuneĭ

www.dacoromanica.ro

publica: adeca, duoi pentru sciinta dreptuluĭ, și care s'a destinat únul a preda la întórcere dreptul administrativ, și cel-alt dreptul comercial, lipsind amêndouĕ aceste cursurĭ în facultatea de drept; cel de al 3-lea pentru ingineria civilă și cel de al 4-lea pentru studiul pedagogieĭ, studiŭ de neapĕrată trebuință instrucțieĭ primare.

Dar fiind trebuință de o potrivă neapĕrată a se pregăti profesorĭ și pentru studiul matematicilor, Eforia aduce prea plecată rugăciune Inălțimeĭ Vóstre, să bine-voițĭ a da înalta deslegare, spre a se trimite, tot ales prin concurs, și un al 5-lea scolar pentru acest din urmă studiŭ, și cu insărcinare, asemenea ca și cu ceĭ-alțĭ, de a face la întórcerea sa cursul matematicilor in gimnasiu.

No. 451. 1855, Aprilie 1.

Copie dupe ofisul Marieĭ Sale luĭ Voda, cu No. 769, anul 1855 Maiu 25, catre Departamentul credinţeĭ

Vĕdênd raportul aceluĭ Departament No. 2.096, de la 14 ale trecuteĭ lunĭ, prin care ni se supune chibzuirea Eforieĭ scólelor, ca osebit de ceĭ 4 elevĭ pentru care noĭ am dat deslegare a se trimite dupe studiŭ la uuiversitățĭ străine, să se maĭ trimită încă unul pentru invețătura sciinţeĭ matematice.

Noĭ primim acéstă propunere, cu condiție, ca asemenea student să se trimită numaĭ dupe ce va fi sĕvêrșit tóte cursurile câte aicĭ se află inființate in ramurile de matematică și de sciințe exacte, și dupe ce se va osebi prin concurs, și va da prin acésta dovadă de a sa vocație. Cât despre studenţiĭ ce se destină pentru legĭ, Noĭ voim unul pentru cursul dreptuluĭ civil, și unul pentru al dreptuluĭ comercial, și cerem ca și aceștia să se ia dupe condițiile și cu chipul maĭ sus arĕtat.

Eleviĭ pentru legĭ nu vor merge la academiĭ streine numaĭ ca sa asculte cursurĭ teoretice, ci ca să studieze formele pledoriilor, mecanismul grefeĭ, redacția actelor și a sentințelor, și în sfîrșit serviciul de avuat și de notariŭ.

(Urméză iscălitura Mărieĭ Sale)

Secretarul Statuluĭ, *A. Plaiano*

Numirea Comisiuneĭ pentru examinarea persóneĭ destinate pentru studiul pedagogieĭ

«Eforia v'a numit comisarĭ ca sa examinațĭ pe D-niĭ candidațĭ ce se vor înfățișa la concursul pentru alegerea uneĭ persóne care este destinată a se trimite de Eforie la vre-una din academiile străine, să studie sciințele pedagogice. Examinarea se va face dupe studiile programeĭ gimnasiale; incercările se vor face in scris; se vor face și douĕ lecțiĭ orale, una asupra gramaticeĭ române și una asupra algebreĭ. Diua și orele examinăreĭ rĕmâne a se hotărî de Onor. Comisiune pentru vre-una din dilele următóre.

D-lor: *Pavlide. Creţescu. Maxim. Marsillac. Zalomit și Marin.*

Protestul scolarilor contra înființareĭ bacalaureatuluĭ (pag. 86), avu consecințele urmatóre:

Jurnal

Eforia vĕdênd că la concursul pentru alegerea junilor hotarițĭ a se trimite in străinĕtate, spre a se desĕvêrși în deosebite specialitățĭ, nu s'a înfățișat nicĭ un concurent; considerând neapĕrata trebuință ce este de a se forma cât maĭ fără amânare un numĕr de profesorĭ pentru trebuința instrucțieĭ publice, a chibzuit, că numaĭ pentru astă una dată, art. 2 din jurnalul sĕŭ, cu No. 8 din 4 Martie anul următor, să se modifice precum urméză:

www.dacoromanica.ro

1) Scolariĭ carĭ se destin la drept, vor concura pe chestiĭ de istorie, filosofie și limba latină.

2) Iar scolariĭ carĭ se destin la matematicĭ, pe chestiĭ de filosofie, algebră, geometrie și trigonometrie.

Concursul se va deschide la 1 Martie anul viitor 1856.

Scolariĭ ce se vor trimite sunt patru, adecă:

Douĭ pentru drept.

Unul pentru ingineria civilă, și

Unul pentru matematicĭ pure.

Florescu. Poenaru. Bosianu.

No. 34. 1855, Octombre 5.

S'a publicat acest noŭ concurs; în aceeașĭ ḑi dispunêndu-se, prin No. 1.496, către Secretariatul de Stat, pentru a se insera publicațiunea în *Buletinul oficial;* și prin No. 1.497, către redacția *Vestitoruluĭ românesc,* a face de asemenea.

Adresa Secretariatuluĭ, cu No. 4.052, către Eforia scólelor din anul 1855, Octombre 11

«Luminăția Sa Logofĕtul Scarlat Ghica, prin alăturata petiție înregistrată la No. 4.618, făcênd rugăciune Mărieĭ Sale Prea Inălțatuluĭ Nostru Domn, a se prenumĕra și fiul D-luĭ Alexandru între scolariĭ destinați a se trimite în Franța cu chiăltuiala Statuluĭ pentru desĕvêrșirea învĕțăturilor în specialitatea drepturilor, Mária Sa prin luminată resoluție ce a bine-voit a da, poruncesce cele următóre:

«Recomandăm la Eforia scólelor, ca să nu se maĭ amânéze a sa trimitere.»

Secretarul grăbesce cu onóre a împărtăși Onor. Eforieĭ acéstă înaltă poruncă spre aducere întocmaĭ la îndeplinire.»

Secretarul Statuluĭ, *Plaiano.*

«Recomandăm la Eforia scólelor, ca să nu se maĭ amâne a sa trimitere!» Eacă hatârul intervenind în urma acesteĭ petițiunĭ:

Prea Inălțate Dómne,

Prin făcĕtórea de bine buna voință a Inălțimeĭ Vóstre, fiul meŭ Alexandru s'a fost așeḑat în pensionatul D-luĭ Monti între suspendiștĭ; acest tênĕr băiat 'șĭ-a urmat învĕțăturile séle cu cea maĭ mare rîvnă și silință, în cât s'a fost distingat între eleviĭ pensionatuluĭ, atât în studiŭ, cât și în conduită; pregătit astăḑĭ a trece în clasele specialităților, doresc prea Inălțate Dómne, a studia dreptul, ca să fie într'o ḑi folositor societățeĭ patrieĭ séle, dorință la care îl vĕd cu mare inclinare.

Miḑlócele mele pecuniare ca să 'l pot trimite în Franța sunt, precum cunóscețĭ Inălțimea Vóstră, destul de restrînse; singurul miḑloc nu este altul, de-cât ca să se prenumere între scolariĭ destinațĭ a se trimite în Franța, cu cheltuiala din fondurile Onor. Eforiĭ a scóleĭ; bine-voițĭ Prea Inălțate Dómne, precum până acum ațĭ contribuit în pregătirea învĕțăturilor fiuluĭ meŭ, tot cu aceeașĭ generositate primițĭ prea plecata mea rugăciune și poruncițĭ a se prenumera între eleviĭ românĭ, destinațĭ a sĕvêrși învĕțăturile lor în Franța cu cheltuiala Eforieĭ.

Scarlat Grigorie Ghica.

www.dacoromanica.ro

Eforia se supune a trimite acest fiŭ de boier, în Francia, fără a 'l maĭ supune la concurs orĭ examen, ca pe ceĭ-alţĭ:

«Eforia luând în băgare de sémă adresa Onor. Secretariat, cu No. 4.052, din 11 ale următóreĭ lunĭ, prin care 'i se comunică resoluţia în coprinderea următóre: «Recomandăm la Eforia scólelor, ca să nu se maĭ amâneze a sa trimitere», ce Inălţimea Sa Domnul stăpânitor a bine-voit a pune asupra petiţieĭ prin care Luminăţia Sa Prinţul Logofĕt Scarlat Grigorie Ghica, cere a se da o subvenţie pentru fiul sĕŭ Alexa dru Ghica, spre a se duce în Franţa a studia dreptul; considerând că acest scolar a urmat cu succes sudiile sêle în gimnasiul din capitală, Eforia hotăresce, ca să se trimită numitul scolar în Franţa, spre a face studiul dreptuluĭ în curs de 4 anĭ, dându-i-se precum pentru scolariĭ ce sunt a se trimite în străinĕtate galbenĭ 240 pe an subvenţie şi galbenĭ 40 pentru cheltuiala drumulnĭ la aducere.

D. casier conform cu acest jurnal va sloboḑi cheltuiala drumuluĭ acum, iar pentru subvenţie se va înţelege cu un bancher spre a da în primirea scolaruluĭ în Paris pe fiecare lună analogon din suma hotărîtă de galbenĭ 240 pe an.»

P. Poenaru. C. Bosianu.

No. 36. 1855, Octombre 13.

Raport la Domn

La concursul de la 1 ale trecutuluĭ Septembre, care a fost publicat pentru trimiterea a 4 tinerĭ spre a studia pe la universităţĭ străine conform cu budgetul scólelor pe anul următor întărit de Inălţimea Vóstră, nu s'a înfăţişat de cât un singur concurent pentru studiul pedagogieĭ; acesta este institutorele de clasa IVa-a al scóleĭ publice din Focşanĭ, D. Grigore Vlădescu.

Din lipsa de concurenţĭ nefiind cu putinţă a se face concurs, s'a numit numaĭ o comisiune profesorală compusă din 5 membrĭ, cu însărcinare de a examina pe numitul candidat şi dupe raportul ce a dat acéstă comisie, candidatul a luat la examenul ce 'i s'a făcut notele următóre:

La Gramatica română La limba latină La Filosofie	Binişor
La Matematica La Limba francesa	Bine
La Istoria generala	Slab

Iar sciinţele naturale îi lipsesc cu totul.

Eforia avênd în vedere buna conduită şi staruitórea aplicaţie a D-luĭ Vladescu in funcţia ce a ocupat până acum;

Considerând urgenta trebuinţa ce este de a se forma cât maĭ fară amânare institutorĭ pentru scólele primare, este de părere a i se acorda bursa solicitată.

No. 1.586. 1855, Octombre 22.

In 19 Iulie 1855, se proiectă a se maĭ trimite în strainĕtate 4 tinerĭ, din carĭ 2 pentru agricultură şi 2 la o scólă de arte.

D. Petru Aurelian, fiul profesoruluĭ George Aurelian (ardelén), cere sa fie trimis pentru agricultură.

www.dacoromanica.ro

*

16) In direcțiunea de studii pentru care se proiectasera aceste burse, budgetul pe 1855, coprindea scolĭ incă nu destul de bine organisate.

In anexa ce am promis a da, se póte vedea scóla de agricultura cu un venit de 300.000 leĭ, din ceĭ 2 leĭ contribuțiunea satenilor pentru scóla satéscă. 216.958 de leĭ din acéstă sumă erau consacrațĭ, in 1855, la acéstă scólă de agricultură și la scóla de duçĭ.

In scóla se întreținea 20 de elevĭ internĭ pânä in 1855, de la care an s'aŭ adaos incă 5 internĭ.

Ca personal didactic nu era de-cât un profesor de agronomie (4.800 pe an) și unul de limba românéscă și ținerea comptabilitățeĭ.

Nu prea înțelegem ce faceaŭ 2 funcționarĭ de administrațiune unul cu numele de revisor și altul ca inspector, fórte gras retribuițĭ, cu 800 și 945 leĭ pe luna.

In personalul scóleĭ maĭ aflam un meșter ferar, pentru fabricarea de pluguri și alte instrumente agricole, și un meșter lemnar, asemenea.

Scóla de duçĭ are ca personal un săditor de duçĭ (9.729 lei), douě familiĭ milaneze pentru crescerea gândacilor și trasul mătăseĭ și un colaborator «ce publica prin bule tin articole pentru prăsirea vitelor și vindecarea bólelor, câte 200 leĭ pe lună.»

O! sinecură dulce eștĭ!

Scóla de arte are și ea consacrat un venit anual de 300.000 leĭ, tot din contribuțiu nea sătenilor pentru invățăturĭ. Sunt destinațĭ a se cheltui din acéstă sumă 213.422 lei.

Se vor întreține internĭ, 60 de ucenicĭ. Personalul scóleĭ se compune din un profesor de limba românéscă, un meșter ferar, un ajutor al acestuia, meșterul ebenist, meșterul têmplar și meșterul dulgher.

Cumpĕrătóre de instrumente și de material la ateliere se va face cu 90.000 leĭ.

*

17) In 1855, s'a agitat mult chestiunea inființareĭ în țéra românéscă a uneĭ scolĭ de comerciŭ.

Eată oficiul Domnitoruluĭ Ştirbeiu, catre Eforie, pe lângă care trimite în studiul eĭ proiectul ce i-aŭ presintat marele clucer G. Bengescu al II-lea :

Copie dupe ofisul Marieĭ Sale Prea Inalțatuluĭ Domn, catre Departamentul Credinţeĭ, dat la 20 Aprilie curent, No. 528.

Intinderea și desvoltarea cunoscințelor comerciale, este din cele d'ântêiu trebuințe în orĭ-care Stat, și cu atât maĭ mult în Statul românesc, unde lipsa de asemenea cu noscințe este deobște simțită. Recomandăm dar Eforieĭ scólelor alaturatul aci proiect, care merită osebită luare în băgare de sémă despre intocmirea uneĭ scolĭ comerciale.

Multe cursurĭ, din care se însemnéza aci, există astăçĭ in colegiŭ, unele maĭ s'ar putea amâna, iar pentru altele, care nu se vor afla înființate, invităm pe Eforie să găséscă prin orĭ-ce chip profesorĭ capabilĭ și cu o desévêrșită practică, și să înființeze cursurile de care se vorbesce în acest proiect la art. 2 și 4, adecă : aritmetica comercială, aplicația algebreĭ la acéstă ramură și comptabilitatea comercială.

Suntem în nerăbdare a pregăti în colegiile nóstre elevĭ cu tóte preliminarile sciințe speciale, ca prin concurs să trimitem, din ceĭ cu vocație, treĭ în anul viitor, să învețe ținerea comptabilitățeĭ și să practiceze în acéstă lucrare dupe orênduiala ce se păzesce la finanțe, la control și la bancă.

www.dacoromanica.ro

Trebuința de cunoscințele ținerii comptabilității este mai cu osebire simțita aici, atât la contórele negutătorilor, cât și la exploatația moșiilor, pentru epistații îngrijitorĭ de moșiĭ, pe carĭ 'ĭ căutăm și nu 'ĭ găsim.

Eforia va prețui marea trebuință ce este despre acésta, și va chibzui ori-ce mijlóce putincióse spre a nu se maĭ amâna a eĭ îndeplinire.

(Urméză iscălitura Mărieĭ Sale).

Anexăm proiectul [1]) trimis de Câmpineanu, șeful Departamentului credinței, in studiul Eforieĭ, cu adresa No. 2.264, din 25 August anul 1855.

Eforia 'l studiază și recunósce, că scólele de comerciŭ sunt de dorit a se inființa. «Eforia a adoptat în principiŭ programa alăturată pe lângă prejdisul proiect, dar considerând de o dată, că acéstă scólă este de cuviință a avea o întindere potrivită cu mijlócele nóstre, a alcătuit aci alăturata programă de cursurile ce s'ar putea înființa de o cam dată; *unele din acestea cursurĭ se vor urma în colegiu,* iar pentru cele-alte se vor orêndui profesorĭ specialĭ precum se arétă în program.

Eforia a chibzuit de o dată:

1) Sa se incredințeze direcția acesteĭ scolĭ unuĭ director special, cacì din experiența a cunoscut, că asemenea scolĭ nu pot prospera fără o direcție, care să posédă cunoscințele cerute;

2) In acésta scólă să se primésca 40 scolarĭ interni, cu plata de 40 galbenĭ pe an, carĭ se vor întrebuința la hrana scolarilor și spălatul lor, la lefĭ de guvernorĭ și de repetitorĭ; se vor primi asemenea și scolarĭ externĭ fără nicĭ o plată...

3) Pentru lefile profesorilor, a directoruluĭ, chiria uneĭ case în apropriere cu colegiul, unde scolariĭ sunt a urma o parte din cursurĭ și pentru ținerea muzĕuluĭ și biblioteceĭ, să se dea pe fie-care an leĭ 100.000 precum se arétă in programa de maĭ jos:

Programa scóleĭ comerciale

NUMIREA STUDIILOR	OBSERVAȚII	Sumele ce se cuvine a se da pentru lefĭ	
		Leĭ	B.
I. Limba germana și cea francesa	Se va urma în colegiu		
II. Limba italiană	1 profesor, cu lei 500 pe lună	6.000	—
III. Aritmetica comerciala și aplicația algebreĭ la calculul comercial	Un singur profesor, cu leĭ 1.000 pe lună	12.000	
IV. Cunoscința universală a monedelor, sistemele de greutățĭ și mĕsurĭ in general			
V. Elemente de geometrie			
VI. Elemente de dreptul comercial . . .	La facultatea de drept		
VII. Legislația vămilor statelor principale	1 profesor, cu leĭ 600 pe lună		
VIII. Statistica raționată		7.200	
IX. Economia industrială	Idem	7.200	

[1]) Vedĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

NUMIREA STUDIILOR	OBSERVAŢII	Sumele ce se cuvine a se da pentru lefĭ	
		Leĭ	B.
X. Caligrafia şi desemnul liniar	La colegiŭ		
XI. Fisica şi chimia	idem		
XII. Istoria naturală			
XIII. Cunoscinţa generală a comunicaţiilor şi transporturilor pe uscat şi apă peste tot globul			
XIV. Geografia comercială, industrială şi agricolá	Un singur profesor, cu leĭ 600 pe lună	7.200	—
XV. Istoria generală a comerciuluĭ, industrieĭ manufactureĭ şi agricole şi a invenţiilor			
Léfa directoruluĭ	1.000	12.000	
Chiria uneĭ încăperĭ pentru scóla, în apropriere de gimnasiŭ		12.000	—
Pentru bibliotecă şi muséŭ		29.000	—
Suma . . .		100.000	—

*

Eforia cere aprobarea programeĭ de sus, dar Vodă dă resoluţia acésta:

«Acéstă scóla a se întocmi de o dată este peste putinţă, din lipsa maĭ ales a profesorilor specialĭ, carĭ să unéscă practica cu teoria, când tot scopul acesteĭ scolĭ este a forma acum tinerĭ bunĭ, bine deprinşĭ la ţinerea de socotelĭ comerciale, şi apoĭ să păşéscă treptat la dirigiarea operaţiilor generale ale comerciuluĭ.

Drept aceea, spre a rosti formarea uneĭ asemenea scolĭ, Eforia va lua îndata mĕsurĭ, a înfiinţa de o cam dată cursurile de aritmetică comercială cu aplicaţia eĭ la aşternerea socotelelor şi la ţinerea registrelor şi cu cunoscinţe universale de monedĭ, greutăţĭ şi mĕsurĭ. Insă persóna ce se va alege profesor urméză a fi dirigeat cantor de bancă séu casă neguţătoréscă, ca dintr'acésta să se pótă forma ceĭ maĭ bunĭ contabilĭ.»

*

Se pare ca lucrul rĕmâne *baltă,* dar în 1857 va interveni alt noŭ decret al Caimacamuluĭ Alexandru D. Ghica către Departamentul Credinţeĭ şi al instrucţiuneĭ publice cu No. 13 din 11 Ghenarie 1857.

«Relaţiunile comerciale şi industriale ale ţĕreĭ nóstre desvoltându-se din ḑi în ḑi şi devenind astăḑĭ cea maĭ principală condiţiune a avuţieĭ naţionale, trebuinţa de a se introduce şi aicĭ instituţiile ce în alte staturĭ sunt fórte simţitóre, căcĭ nu este de tăgăduit, că desvoltarea ce a dobêndit comerciul nostru până acum, provine din excepţionala şi fericita posiţie a ţĕreĭ nóstre, iar nu prin disposiţiĭ speciale luate de către guvern.

Indestularea acesteĭ trebuinţe cerênd maĭ ântêiŭ întocmirea uneĭ scóle de comerciŭ în care să se pótă dobêndi cunoscinţele speciale trebuincióse uneĭ neguţătoriĭ;

www.dacoromanica.ro

Noĭ poruncim Eforieĭ scólelor, să alcătuiasca și să ne supună cât maĭ în graba un proiect pentru înființarea uneĭ scóle comerciale, luându-se pildă pentru organisarea eĭ și pentru programele învățăturilor, aședĕmintele de asemenea fire din alte staturĭ.

D-luĭ Șeful Departamentuluĭ Credinței și al instrucției publice este însărcinat cu aducerea la îndeplinirea acestuĭ al nostru ofiț.

Alex. D. Ghica.

In 4 August 1858, Marcu Antoniu Canini scrie Ministeruluĭ cultuluĭ în al instrucțiuneĭ publice, că voĭesce prin acțiĭ sa fondeze, aprobat de guvern, un institut *filologo-sciințifico-comercial* și cere să fie recomandat cu circulárĭ la prefecți.

Acésta să și facu.

Nimic însă nu resultă!

*

18) Pe lângă asemenea scolĭ speciale continuă și scóla ostășéscă cu subvențiune din casa scólelor.

In 18 Januarie 1854, Generalul adjutant Budberg, cu oficiul sĕŭ No. 69, ca comisar extraordinar în Principatele Danubiene, încă aŭ cerut continuarea subvențiuneĭ pentru scóla ostășéscă.

*

19) In 1855, Eforia aprópe pentru ântêiașĭ data se preocupă de înființarea uneĭ scolĭ normale, care sa pregátéscá institutorĭ și institutóre. Pentru acéstă scólă normală Eforia găsesce cu cale a obliga 30 din bursieriĭ pensionatuluĭ S-tuluĭ Sava și 10 din fetele bursiere, și uniĭ și altele de părinți scăpátațĭ, să fie datorĭ a da declarațiune, că vor îmbrațișa cariera de institutorĭ și institutóre și vor servi 10 anĭ în acéstá calitate. Dar de o cam dată la atâta se marginesce scóla normală preparandá, pâna dupe ce se va întórce din străinĕtate bursierul trimis pentru pedagogie.

Eată raportul Eforieĭ scólelor către Domnitor în acéstă privința.

Copie dupe raportul Eforieĭ scólelor cu No. 981 din 18 Iunie 1855, către Măria Sa Vodă

Eforia vĕdênd lipsa ce este de institutorĭ și de institutóre pentru scólele primare; considerând ca maĭ ales acéstá clasá de învĕtăturĭ publice spre a putea rĕspunde la delicata sarcină ce aŭ de a da educațiĭ maĭ vêrtos morale ast-fel ca fie-care institutor să fie un exemplu chiar de modestie și de sîrguința, a chibzuit ca până la întórcerea scolaruluĭ ce s'a hotărît a se trimite spre a studia pedagogia și care la întórcerea sa va fi însarcinat a dirige o scólă normală pentru institutorĭ, de o cam dată să se ia urmatórele mĕsurĭ:

I. Treĭ-ḑecĭ stipendiștĭ din ceĭ cincĭ-ḑecĭ ce se pun în pensionatul sucursal al colegiuluĭ din capitală să se primésca prin concurs, care se va face la începutul fie-căruĭ an scolastic.

II. Un stipendist va fi dator, dupe sĕvîrșirea studiilor, a servi în curs de ḑece anĭ Statuluĭ în calitate de institutor în scólele primare.

www.dacoromanica.ro

III. Stipendiștiĭ vor fi primiţĭ din scolariĭ scólelor primare ce vor fi făcut clasa IV-a și carĭ vor fi din familiĭ scăpătate, ast-fel ca funcția de institutore să fie o adevĕrată carieră pentru dênșiĭ.

IV. Ḑece din douĕ-ḑecĭ bursiere ce se ţin în pensionatul domnesc de fete din capitală se vor lua tot din familiĭ scăpătate și asemenea cu îndatorire de a servi Statuluĭ dupe sĕvîrșirea studiilor, în curs de ḑece anĭ, în calitate de institutrice.

V. Pentru îmbrăcăminte și cărțile trebuincióse de fie-care stipendist, séŭ stipendista, se va da din casa scólelor câte leĭ (450) patru sute cincĭ-ḑecĭ pe an, care fac, pentru 40 persóne, leĭ 18.000 pe an.

Acésta a eĭ chibzuire Eforia o supune prea plecat Inălțimeĭ Vóstre, că de veţĭ socoti de cuviință să bine-voiţĭ a da înaltă aprobație spre a se pune în lucrare.

Poenaru. Florescu.

*

20) Scólele de fete întâmpină multă întarḑiere de a se introduce în sistemul de învĕțămênt muntean. La 18 Februarie 1852, Eforia supune Domnitoruluĭ raportul sĕu, cu No. 308, pe lângă care alatură devisul edificiuluĭ proectat a se face la St. Spiridon pentru un pensionat de fete.

Iată actele născute în acéstă chestiune:

«Eforia supune plecat Inălțimeĭ Vóstre planul împreuna cu devisul cladireĭ ce este a se face la St. Spiridon noŭ pentru un pensionat de fete, ca déca Inălțimea Vóstră veţĭ bine-voi a 'l aproba să 'ĭ daţĭ poruncă de urmare.»

Arsaki. Florescu. Poenaru. C. Bosianu.

Cu adresa No. 309, Eforia înaintéza acest raport Ministeruluĭ instrucțiuneĭ publice și al cultelor spre a-l supune la aprobațiunea luĭ Voda.

Respunsul Departamentuluĭ Credinţeĭ la acésta adresa, prin No 940, din 22 Februarie

Cinstiteĭ Eforiĭ a scólelor

Departamentul n'ar fi amânat înaintarea raportuluĭ Cinstiteĭ Eforiĭ, cu No. 308, împreună cu planul și devisul clădireĭ ce este a se face la St. Spiridon pentru un pensionat de fete, déca n'ar fi observat trebuința de a se supune Marieĭ Sale Prea Inălțatuluĭ nostru Domn óre-care deslușirĭ îndeplinitóre înaltelor resoluțiĭ. Pentru acest rezonament, Departamentul rógă pe cinstita Eforie, ca să complectuéscă devisul dupe modul cerut la alcatuirea obștescelor devise devise de lucrărĭ publice, adică să le însumeze prețuirea în banĭ a fie-caruĭ articol de material și de operațiile construcțieĭ, de și n'ar fi cu putința aci a se închipui o prețuire exacta, dar în tótă vremea cel puțin aproximativă, ca potrivit cu fondul efectiv pe al cáruia temeiŭ se proectéză acésta întreprindere sa se pótă calcula mijlócele putincióse în destinderea cheltuelelor.

Pe lângă acésta este rugată cinstita Eforie, ca sa explice causa ce a stavilit-o de a fi consecuentă luminateĭ resoluțiĭ comunicată Cinstiteĭ Eforiĭ, cu adresa cu No. 1.650, din anul trecut cum și necesitatea care o pune în împregiurare de a face să se zidéscă din noŭ încăperĭ pentru prea arétatul pensionat. Asemenea sciință este trebuinciósă Departamentuluĭ, ca să o înfățișeze Marieĭ Sale prin raportul sĕŭ, cu care va însoţi pe cel maĭ sus pomenit al cinstiteĭ Eforiĭ.»

www.dacoromanica.ro

Cu tôte acestea Departamentul Credinţeĭ inaintéză luĭ Voda cu raportul sĕŭ No. 1.657 pe acela al Eforieĭ cu No. 309, cu planul şi devisul aşa fără aproximaţia preţurilor materialurilor de intrebuinţat la construirea clădireĭ pensionatuluĭ de fete şi Secretariatul Statuluĭ, la 13 Aprilie, prin adresa cu No. 1.503, comunică Departamentuluĭ Credinţeĭ cele următóre:

«Infăţişându-se Mărieĭ Sale Prea Inalţatului nostru Domn raportul cinstiteĭ Eforiĭ a scólelor, cu No. 309, alăturat pe lângă al aceluĭ Cinstit Departament, cu No. 1.657, împreună cu tôte planurile şi devisul atingătóre de clădirea pensionatuluĭ de fete de la St. Spiridon, Inălţimea sa prin resoluţia pusă pe acel raport poruncesce cele urmatóre:

«Prin tôte mijlócele de publicitate se vor face licitaţiile şi ni se va da in cunoscinţa resultatul.

«Acestea cu cinste se comunică aceluĭ cinstit Departament spre cele de cuviinţa; tot de o dată insă i se înapoiază şi tôte acele planurĭ alăturate pe lânga raportul de maĭ sus.»

Secretarul Statuluĭ, *Ión Manu.*

Eaca şi raportul supus Domnitorului:

Raport la Domn

Prin proiectul din anul 11846, pentru organisarea instrucţieĭ publice, art. 9, se legiuesce, ca pentru învĕţătura fetelor să se aşeḑe în capitală un pensionat, iar pentru ce privesce ţinerea acestuĭ pensionat, legiuirea, prin art. ḑis, se exprimă în chipul următor:

«Să se dea pe tot anul în trebuinţa acestuĭ pensionat cáte leĭ 40.000, suma ce din socotelile înfăţişate se găsesce astaḑĭ a fi prisos peste cheltuelile urmate dupe duhul şi dispositiile testamentariĭ ale fundatorilor, rĕmânĕnd şi reserva mŏnastireĭ pentru cheltueli extraordinare; iar sporind veniturile, dupe vremĭ, se va adăoga şi darea catre pensionat.»

De aci se vede, ca suma de leĭ 40.000 ce se hotaresce a se da prin proiect, s'a dat nu ca o sumă fixa, ci ca o sumă ce prisosea din venituri atuncĭ; duhul dar al legiuireĭ este, ca prisosul caseĭ S-tului Spiridon noŭ să se întrebuinţeze la ţinerea pensionatuluĭ şi prin urmare capitalul ce se destina spre acest sfĕrşit, să créscă in proporţie cu venituri le anuale.

Venitul anual regulat al acesteĭ case pe anul 1846 a fost venitul moşiilor dupe contracte, leĭ 78.993,13
Chirii 3.526,
Birul ţiganilor 125,
Suma . . . 82.664,13

Venitul regulat in anii urmatorĭ aŭ fost:
In anul 1847, afara de dobânḑĭ 95.047
» » 1848 idem 133.601
» » 1849 idem 132.084
» » 1850 idem 132.868
» » 1851 idem 143.626

De aci se vede, că venitul caseĭ S-tului Spiridon, a luat o crescere insemnata, prin urmare cu duhul legiuireĭ sus ḑisă, Eforia socotesce, că se cuvine ca şi suma destinată

www.dacoromanica.ro

pentru ţinerea pensionatului de fete să se mărescă pe fie-care an, începênd de la 1846, în proporţiunea crescereĭ veniturilor.

Pe lângă acestea sumele sale de reservă, casa S-tuluĭ Spiridon se vede din socotelĭ că le împrumută cu dobêndă; în acéstă reservă intrând firesce intrând şi capitalul destinat pentru pensionatul de fete, este drept cuvênt, ca acest capital ce încă nu s'a rĕspuns din casa S-tuluĭ Spiridon, să se dea pensionatuluĭ însoţit de tóte productele luĭ, adică împreuna cu dobânţile ce a dat.

Adaosul ce se cuvine pensionatuluĭ pe fie-care an dupe cele maĭ sus expuse, nu numaĭ că este drept, dar încă şi de neapĕrată trebuinţă, căcĭ dupe un simplu compt aproximativ şi la care s'a luat minimum cheltuelelor, aceste cheltuelĭ urméză să se urce la o sumá de leĭ 53.550 pe an, precum urméză:

Ţinerea a 20 bursiere câte galbenĭ 60	37.800
Chiria caseĭ, galbenĭ 400	12.000
Lemne de foc 50 stânjenĭ	3.150
Suma . . .	53.550

Şi afară de acéstă cheltuială ce este să se facă pe an, dupe cele expuse maĭ sus, este încă neapĕrat trebuinciósă clădirea acestuĭ pensionat.

Acestea tóte Eforia supuindu-le Inălţimeĭ Vóstre, aştéptă Inalta Mărieĭ Vóstre deslegare.»

Asupra acestuĭ raport s'a primit, prin Departamentul Credinţeĭ cu adresa Secretariatuluĭ Statuluĭ No. 1.744 din 29 Aprilie, resultatul următor:

«Asupra raportuluĭ Cinstiteĭ Eforiĭ a scólelor No. 648, alăturat pe lângă acela al Cinstituluĭ Departament, cu No. 1.838, prin care cere a se mări fondul pensionatuluĭ de fete ce este a se ţinea cu prisosul ce va da veniturile mónăstieĭ St. Spiridon-Noŭ din capitală, Măria Sa bine-voind a pus urmátórea resoluţie:

«Eforia scólelor împreună cu marea Epitropie a S-tuluĭ Spiridon, vor chibzui, ca în duhul legiuireĭ şi potrivit cu întinderea trebuinţelor respective să se împarţă prisosul din venituri.»

Acésta cu cinste se comunică aceluĭ Cinstit Departament, spre cele de cuviinţa.

Secretarul Statuluĭ, *Ion Manu.*

No. 648. 1852, Aprilie 9.

Copie dupe raportul Eforieĭ cu No. 941 din 26 Maiu anul 1852

Eforia plecat supune în cunoscinţa Mărieĭ Vóstre că pentru localul unuĭ pensionat de fete ce este a se întocmi, potrivit cu raportul Eforieĭ No. 314, din anul 1851, aprobat de Inălţimea Vóstră, s'a luat cu chirie până se va clădi încăpere pentru acest pensionat în curtea bisericeĭ S-tuluĭ Spiridon noŭ, o casă dupe Podul Târguluĭ de afară, numită a luĭ Manuk şi acum proprietate a luĭ G. Hagi Anghel. Inchirierea s'a făcut pe un termen de treĭ anĭ şi cu preţ de 400 galbenĭ pe fie-care an.

Acéstă urmare se supune plecat Inălţimeĭ Vóstre şi se aştéptă înaltă deslegare, căcĭ înainte de a se da aprobaţia Mărieĭ Vóstre, contractul nu este perfect, fiind-că s'a făcut cu acéstă condiţie, ca să nu fie obligatoriŭ pentru Eforie decât dupe ce se va întări de Măria Vóstră.

Şi fiind-că uniĭ din membriĭ Eforieĭ mónăstireĭ S-tuluĭ Spiridon-Noŭ, din venitul căruia este legiuit a se sloboḑi o sumă pentru ţinerea acestuĭ pensionat, sunt a pleca afară şi nu le rĕmâne timp de a se aduna cu acéstă Eforie, ca să chibzuéscă . . . . . [1])

[1]) Câte-va rênduri lipsesc, rumpte.

www.dacoromanica.ro

Pentru aceste cuvinte Eforia socotesce, că întocmirea unui pensionat de fete este o trebuință de ântêia importanță; însă un asemenea pensionat neputându-se ținea pe séma Statuluĭ, urméză a se însărcina cu dênsul o persónă, care va fi dat dovedĭ de capacitate și de moralitate, prin ținerea de asemenea aședĕmênt în capitală pe vreme îndelungată, și stăpânirea să vie întru ajutorul eĭ, cu darea încăpereĭ în Sf. Spiridon-vechiŭ și a 50 stânjenĭ lemne și cu aședarea a douĕ-decĭ stipendiste câte 60 galbenĭ fie-care.

Baniĭ se vor lua din prisosul veniturilor acesteĭ mŏnăstirĭ, și stipendistele se vor alege dintre fetele de amploiațĭ, carĭ vor fi slujit țĕreĭ cu cinste și rêvnă, asemĕnat dispositiilor art. 19 din prea însemnata legiuire. Așa dar cheltuiala anuală a acestuĭ pensionat va fi de leĭ 41.737 parale 20, însă:

» 37.800 plata stipendistelor
» 3.937 parale 20 plata a 50 stânjenĭ lemne, câte 2 1/2 galbenĭ stânjenul.
» 41.737 » 20.

Afară de cheltuelile reparațieĭ caselor, acum la început, când se va aședa pensionatul într'însele.

Programa învĕțăturilor se va face dupe dispositiile legiuirilor de maĭ 'nainte și dupe deosebitele proiecte ce s'aŭ adunat în pricina acésta, încât să corespundă cu cele de astădi trebuințe ale societățeĭ române.

Eforia supune plecat acéstă a eĭ chibzuire la înalta cunoscință și aprobare a Inălțimeĭ Vóstre, adăogând că pentru direcția acestuĭ pensionat nu cunósce altă persónă cu cunoscințĭ maĭ bune decât pe D-na comtesă de Grands-Pres, pe care o și recomandă la întărirea Inălțimeĭ Vóstre.»

Alexandru Filipescu. Arsaki. Florescu. P. Poenaru. S. Marcovicĭ.

Am vĕdut că tóte aceste lucrărĭ nu daŭ resultatul dorit și budgetul din 1855, se re duce, cât privesce educațiunea fetelor, la ținerea în internate a câtor va bursiere pe la pensionate private.

Cu tóte acestea nevoia unuĭ institut anume organisat era destul de viŭ simțită de Eforie, care chiamă în fruntea pensionatuluĭ domnesc de fete, din baniĭ S-tuluĭ Spiridon și baniĭ scólelor, pe D-na Ana Iacobsohn.

In 27 August 1852, s'a deschis și la Buzĕŭ un pensionat de fete, cu baniĭ magistratuluĭ. [1])

Nevoia de a da fetelor învĕțatură era egalmente viŭ simțită de către parințĭ. Aceștia prin unele județe 'șĭ dăduseră fetele la scólele publice de băețĭ. Eforia nu vĕdu lucrul acesta cu ochĭ bunĭ și opri chiar acésta, prin o circulară adresată la 27 Februarie 1852, către institutoriĭ din Caracal, Pitescĭ, C.-Lung, Ilfov, Têrgoviștea, Focșanĭ și Severin.[2])

«S'a vĕdut din catalógele ce ațĭ trimis la trimis la Eforie, că între scolariĭ băețĭ ce ce urméză în acea scólă sunt și fete în vêrstă până la 12 anĭ.

Eforia considerând că este împotriva buneĭ orênduelĭ, că sexul femeesc, maĭ vêrtos

[1]) Vedĭ dosarul No. 697 de la archiva Statuluĭ din Bucurescĭ.
[2]) Dosarul No. 659, archiva ministeruluĭ de culte din 1852.

www.dacoromanica.ro

când este de o vêrstă aşĭa de înaintată, să fie împreună cu partea bărbatéscă şi că de o cam dată nu sunt încăperĭ deosebite pentru sexul femeesc, pune îndatorire D-le, ca de acum înainte să nu maĭ primescĭ fete în clasele aceleĭ scolĭ, şi depărtând pe cele ce acum se află, să primescĭ băeţĭ în locul lor.»

Scóla Lazar Oteteleşanu, din Craiova, dispunênd de fondurĭ propriĭ, este singura care se organiséză maĭ cu înlesnire în 1854.

Dăm în anexă [1]) jurnalul Eforieĭ şi budgetul proiectat de veniturile şi cheltuelile acesteĭ scolĭ, suma 77.272 de leĭ, în care intră stipendiul pentru 12 fete.

Scóla de fete sărmane din Bucurescĭ, de sub patronagiul D-neĭ Ştirbeiŭ, continuă în aniĭ de carĭ ne ocupăm, de şi cu o direcţiune străină şi necorespunḑătóre scopuluĭ. In 1854 acéstă scólă primi o donaţiune de 10.000 leĭ de la repausatul Clucer D. Urian.

*

21) Scólele primare primesc îmbunătăţirĭ importante în anii 1852 1855.

In 9 Aprilie 1852, Eforia presentéză Domnitoruluĭ urmatorul raport:

Raport la Domn, No. 647 din 9 Aprilie 1852

«Dupe programa întarită prin ofisul Inalţimeĭ Vóstre No. 1.389, din anul 1850, se hotaresce, ca în fie-care judeţ scólele primare să se împartă în patru clase. Clasele I-a, a II-a şi a III-a s'a înfiinţat, iar clasul al IV-lea numaĭ la judeţele Ilfovul, Brăila, Dolj şi Slatina, şi pentru cele-alte 13 judeţe acest clas este a se înfiinţa de la 1 Septembre anul următor, potrivit cu budgetul acestuĭ an.

Dar Eforia luând în băgare de sémă, că la maĭ multe judeţe clasul al IV-lea chiar în anul 1847 a avut un prea mic numĕr de scolarĭ, adică numaĭ de la 6—10;

Că acésta provenind din micul numĕr al locuitorilor oraşuluĭ unde este aşeḑata scóla nu este de creḑut că numĕrul scolarilor să créscă în viitor, ast-fel încât, peste puţin timp să se simtă trebuinţă de a se înflinţa în tóte judeţele clasul al IV-lea.

Că cu sumele ce s'ar cheltui pentru lefĭ de profesorĭ la judeţele unde în ḑisul clas numĕrul scolarilor este prea mic, s'ar putea îndestula alte trebuinţe neapĕrate ale instrucţiuneĭ publice, socotesce, ca s'ar cuveni ca la unele judeţe să se înfiinţeze clasul al IV-lea, iar la cele-alte clase a III-a şi a IV-a unindu-se să formeze un singur clas împărţit în duoĕ secţiĭ, corespunḑătóre la fie-care din aceste douĕ clase (precum au fost şi până în anul 1847), lecţia să se facă în amêndouĕ secţiile de acelaşĭ profesor, dându-i-se drept munca sa o léfă de leĭ 400 pe lună, adică adăogându-se câte leĭ 50 pe lună la suma de leĭ 350, ce se dă acum profesoruluĭ clasuluĭ al III-lea.

Să se păstreze clasul al IV-lea	Să se unéscă clasele a III-a şi a IV-a
1. Bucurescĭ	1. Câmpu-Lung
2. Craiova	2. Caracal
3. Giurgiŭ	3. Târgu-Jiuluĭ
4. Pitescĭ	4. Râmnicul-Valceĭ

[1]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

Să se păstreze clasul al IV-lea	Să se unéscă clasele a III-a și a IV-a
5. Slatina	5. Călărași
6. Brăila	6. Severinul
7. Ploesci	7. Buzĕul
8. Focșanĭ	8. Tĕrgoviștea
	9. Teleorman

Acésta a sa chibzuire, Eforia o supune plecat Inălțimeĭ Vóstre, așteptând Inalta deslegare.»

Adresa Departamentului Credinţeĭ cu No. 2.276 din 5 Maiŭ 1852, catre Eforia scólelor, prin care comunică, că la raportul Eforieĭ de maĭ sus reprodus, cu No. 647, relativ la judeţele unde clasa IV-a primară să se înfiinţeze, și la acelea unde clasele a III-a și a IV-a sá se unifice, nepresentând trebuinţa încă de a fi separate; Măria Sa Domnul Ţereĭ a dat aprobarea sa princiară ast-fel: «Se va pune în lucrare de la Septembre viitor.»

In 3 Februarie 1853, Eforia da instrucţiunĭ în 37 de articole relative la institutorĭ, la scólele din judeţe la scolariĭ din ele etc.; le dăm în anexă. [1]).

*

22) Scólele sátescĭ nu se redeschid nici până la 1855, de și constatam facerea unor pregatirĭ relative la ele.

In 13 Decembre 1854, Eforia a arĕtat Domnitoruluĭ, că baniĭ ce se strîng din ceĭ douĭ lei darea sătenilor, sunt distrașĭ de la scop în favórea scólelor de agricultură și de meseriĭ și se întrébá: cu ce să se reînfiinţeze scólele sătescĭ? Departamentul Credinţeĭ și instrucţiuneĭ publice, cu adresa No. 578, din 7 Februarie 1855, comunică Eforieĭ resoluţiunea Domnitoruluĭ pusà pe raportul eĭ din Decembre, în coprinderea următóre:

«Stabilimentele ce s'aŭ creat sunt cu totul în privinţa și folosul sătenilor, carĭ urméza a 'șĭ lua treptat desvoltarea, încât dintr'acest centru sá se întindă cercul până la cele din urmă marginĭ. Se vor deschide și scóle satescĭ centrale prin fie-care judeţ, pe unde dorinţa se va arĕta și trebuinţa va dovedi.»

Departamentul Credinţeĭ insista pe lângă Eforie, ca ea să afle mijlocul de a împăca trebuinţele scólelor de agricultură și arte cu nevoile redeschidereĭ scólelor sătescĭ. Grea chiămare pe care nu scim până la ce punct cea maĭ mare bună voinţă din partea Eforieĭ ar fi putut'o împlini!

Eată în ce mod intervine Departamentul bisericesc și el însușĭ pe lângă Domnitor, încă în Ianuarie 1855, cu anaforaua No. 148:

«Cu ocasia supunereĭ la cunoscinţa Mărieĭ Vóstre a raportuluĭ onor. Eforiĭ a scólelor sub No. 1.409, prin care solicită înalt ordin spre a 'i se sloboḑi de către Cinstitul Departament financial, atât rĕmășiţa de leĭ 136.216, parale 30, ce ar avea să priméscă până la sfârșitul anuluĭ 1852, din contribuţia a câte 2 leĭ de familie aĭ candidaţilor de sate, cât și sumele de venit pe douĭ anĭ din urmă, Departamentul cu grijă fiind a se

[1]) Veḑĭ anexele.

www.dacoromanica.ro

mărgini în cercul datoriilor impuse de legiuirĭ, 'şĭ a făcut meditaţia sa asupra chipuluĭ strîngereĭ aceluĭ venit şi a întrebuinţăreĭ luĭ, judecând că cea de acum destinaţie a luĭ, de a se da spre susţinerea scólelor de agricultură şi de arte, póte să se privéscă maĭ puţin în armonie cu principiul pe al căruĭ temeiŭ s'aŭ îndatorat familiile sătene a face sus arĕtata contribuţie, pentru că consecuentele aceluĭ principiŭ în timpul de atuncĭ se puneaŭ în vedere cum că acel sacrificiŭ le va aduce folosul ce va isvorî din învĕţătura prin scólele comunale, coprinse în art. 2 şi 3 din legiuirea anuluĭ 1847, p ntru reorganisaţia instrucţieĭ publice, închee prin combinaţiile sale, că este maĭ convenit pentru dênsul a corespunde cu misia ce are, când nu va lása să 'ĭ scape din vedere a supune cunoscinţeĭ Inălţimeĭ Vóstre asemenea lucrare, ce i se pare neconsecuente cu sfîrşitul pentru care s'a hotarît.

El cunósce că, puindu-se în comparaţie realitatea scólelor de sate cu aceea a sus ţiselor duoĕ aşeďĕminte, maĭ cu sémă acela de agricultură, pentru a căruia fondare se prescrie miďlóce la § 115 şi 116 din regulamentul scólelor, nu este de tagáduit trebuinţa ce de o potrivă se simte pentru amêndoué felurile de întocmirĭ spre avantagiul naţieĭ; însă tot-d'o-dată are convicţie Departamentul, că fie-care dintr'acestea urméza, dupe drept cuvênt, a se întemeia, séŭ a se modifica dupe împregiurarĭ, pe basa de orênduelĭ, carĭ se vor aşeďa de către Adunarea competentă şi prin autorisaţia Márieĭ Vóstre, vor lua titlul de legiuire. Décă Inalţimea Vóstră veţĭ găsi de bune aceste raţionamente ale Departamentuluĭ, veţĭ bine-voĭ a porunci să se dea în deliberaţia şi chibzuirea Cinstituluĭ obştesc Divan.»

No. 148. 1855, Ianuarie 17.

Eată acum şi alte doue acte provocate maĭ în urma asupra acesteeaşĭ materiĭ:

Lucrare dupe resoluţiunea Eforieĭ pe anexele de sub No. 54, catre Ministerul de finance

«Se va scrie maĭ ântéiu onor. Departament al financelor, cerênd Eforieĭ pentru fiecare judeţ lista de numele satelor şi têrgurilor carĭ au familiĭ în No. de 100 séŭ maĭ mult.»

Departamentul Credinţeĭ şi al instrucţiuneĭ din principatul Românieĭ

Onorabileĭ Eforiĭ a scólelor

Pentru contribuţia ce se obligă locuitoriĭ têrguluĭ Roşescĭ a da pe fie-care an pentru susţinerea scóleĭ, potrivit adreseĭ cu No. 1.498, s'a scris administraţieĭ respective ca sa dea sciinţă, ca prin concurs să se alégă învĕţătoriĭ acelor scóle, Departamentul nu este de părere, pentru că onor. Eforie cunósce însăşĭ cu câtă dificultate se găsesc concurenţĭ pentru posturĭ de profesorĭ, unde folósele sunt maĭ marĭ, în vreme ce pentru învĕţătoriĭ de sate nu o să se găséscă nicĭ-o-dată; prin urmare este rugată onor. Eforie că, luând în consideraţie aceste împregiurărĭ, cum şi neapĕrata trebuinţă ce este de a se înfiinţa cât maĭ neîntârďiat acele scóle, să bine-voiască a departa ori-ce pedicĭ ar miďloci punerea lor maĭ în grabă în lucrare şi a se mulţami, acum la început, că candidaţiĭ de învĕţătorĭ să trécă un examen, prin care să se verifice déca sunt capabilĭ de însărcinarea lor.

No. 6.075. 1855, Octombre 22.

www.dacoromanica.ro

Resoluţiunea

«Se va rĕspunde, că Eforia are totă voinţa a înfiinţa scólele de sate; că concursul candidaţilor nu are de obiect decât a se examina concurenţiĭ décă aŭ calităţile neapĕrat trebuincióse spre a fi institutor de sate, că prin urmare părerea acesteĭ Eforiĭ şi a onor. Departament nu sunt neunite, precum se exprimă acel onor. Departament; că, în sfîrşit onor. Departament fie încredinţat, că acéstá Eforie posede şi voinţa şi mijlócele de chibzuire spre a face tot ce este cu putinţă din parte'ĭ spre înfiinţarea scólelor de sate.»

In Decembre 1855, Eforia, prin raport la Domnitor, propune abia deschiderea la judeţe a cursurilor pregătitóre pentru candidaţiĭ de învĕţătorĭ sătescĭ. Eată acest raport:

«In urma resoluţioĭ ce Inălţimea Vóstră aţĭ bine-voit a da pentru înfiinţarea scólelor de sate, asupra raportuluĭ acesteĭ Eforiĭ cu No. 1.409, din anul trecut, însoţit de al onor. Departament al Credinţeĭ cu No. 148 din anul următor, Eforia a chibzuit asupra chipuluí înfiinţăreĭ acestor scóle cele următóre:

I. In capitala fie-căruĭ judeţ se va deschide o scólă normală pentru învĕţătura candidaţilor de învĕţătorĭ de sate.

II. Direcţia şi facerea lecţiilor în fie-care scólă se va încredinţa unuĭ singur profesor, caruia i se va da o renumeraţie de leĭ 500 pe lună.

III. Numaĭ din satele de 100 familiĭ cel puţin, se va lua câte un candidat.

IV. Alegerea candidaţilor se va face de însuşĭ profesorul scóleĭ normale din judeţ. Acest profesor se va preambla spre acest sfîrşit în fie-care sat şi va îndemna pe juniĭ ce i se vor părea cu bune disposiţiĭ naturale, a îmbrăţişa cariera de învĕţător.

V. Candidaţiĭ nu se vor lua decât cu buna voĭe a lor şi numaĭ în vêrsta de la 16—20 anĭ.

VI. Candidaţiĭ unuĭ judeţ vor urma în scóla normala de la 1 Aprilie şi pâna la 1 Octombre, iar de la 1 Octombre până la 1 Aprilie fie-care candidat va da lecţie în scóla satuluĭ sĕŭ.

VII. Profesorul scóleĭ normale va fi dator în cursul celor 6 lunĭ de iarnă a se preămbla prin judeţ în revisia scólelor de sat, observând şi întrebând pe candidaţĭ în predarea lecţiilor.

VIII. Fie-care candidat va fi dator a urma în scóla normală în curs de 5 anĭ.

Cu aceste disposiţiĭ Eforia socotesce că scólele de sate 'şĭ pot da adevĕratul folos, ce se aştéptá de la dênsele, adecă să fortifice în inima ţĕranuluĭ principiile religieĭ şi să facă dintr'însul un om moral şi muncitor.

Décă Inálţimea Vóstră veţĭ bine-voi a aproba acéstá chibzuire a Eforieĭ, ea vĕ aduce prea plecată rugăciune, să bine-voiţĭ a da înalt ordin, atât onor. Departament din lăuntru pentru clădirea scólelor de prin sate dupe un plan dat de acéstă Eforie, cât şi către onor. Departament al financelor, ca să slobóţă în primirea Eforieĭ contribuţia de 2 leĭ de familie pentru candidaţĭ, din care contribuţie are a se plăti atât lefile profesorilor din scólele normale cât şi ale candidaţilor de sate.»

No. 1.910. 1855, Decembre 9.

Pentru a putea maĭ cu inlesnire activa deschiderea scólelor sătescĭ, Eforia, în 15 August 1853, a fost cerut Domnitoruluĭ, prin Departamentul Credinţeĭ, a se face léfă maĭ bună revisorilor scólelor sătescĭ, din ţeciuiala lefilor învĕţătorilor.

www.dacoromanica.ro

Prea Inalţatului nostru Domn Stăpânitor, Gheorghe Dimitrie Bibescu Voevod

Departamentul Credinţeĭ

Raport.

Cinstita Eforie a scólelor, cu adresa No. 700, face arĕtare acestuĭ Departament, că la anul 1853, legiuindu-se léfa învĕţătorilor de prin sate, câte duoĭ leĭ de fie-care enoria, sătén, Eforia scólelor a întocmit pe acest temeiŭ scólele comunale, aşeḑând din anul 1838, câte un învĕţător la fie-care sat ce s'a găsit a avea maĭ mult de 50 familiĭ. Tot-d'o-dată Eforia chibzuind şi pentru miḑlócele de privighere asupra acestor învĕţătorĭ, ca să 'şĭ îndeplinéscă ale lor datoriĭ, a orênduit, ca la satul cel maĭ mare din fie-care plasă, léfa de duoĭ leĭ de tótă familia să se împarţă între duoĭ învĕţătorĭ, din care unul să fie îndatorat, în timpul de iarnă a învĕţa copiiĭ în scóla satuluĭ, iar cel-alt, cu numire de sub-revisor, să ămble tótă iarna necontenit, din scólă în scólă, în tótă plasa, ca sá privegheze pentru aducerea la îndeplinire a regulelor întocmite, şi să raporteze pe fie-care lună pentru orĭ-ce va cere trebuinţa, prin graiŭ séŭ prin scris, profesoruluĭ de la scóla normală, ca şi acesta să ḑea la fie-care treĭ lunĭ Eforieĭ sciinţă despre tóte.

Din cercarea de patru anĭ, Eforia a vĕḑut, că cu aceştĭ sub-revisorĭ precum se afla întocmiţĭ, nu se póte îndeplini scopul, pentru că nefiind îndestul plătită a lor slujbă, din pricină că se împarte între duoĭ învĕţătorĭ léfa, ce se adună de la un sat, ceĭ maĭ mulţĭ se lépĕdă de slujba de sub-revisorĭ, şi maĭ tot-d'a-una este trebuinţă a se lua recruţĭ în învĕţătura acesteĭ slujbe. Spre depărtarea acesteĭ pedicĭ în revisuirea scólelor, Eforia a chibzuit, că pentru a se face sub-revisoruluĭ o léfá maĭ corespunḑĕtóre cu ale sale osteneli, să fie dator fie-care învĕţător a 'ĭ da ḑeciuiala din léfa sa, platindu'ĭ acea ḑeciuială în duoĕ câştiurĭ, adecă, jumĕtate la Sf. Gheorghe şi jumĕtate la Sf. Dimitrie, precum şi învĕţătorul 'şĭ primesce de la sat léfa sa. Cu aceste miḑlocirĭ sub-revisorul uneĭ plaşĭ ar putea închega o léfă de la 300 pâna la 400 leĭ pe an, cu care urmând a fi maĭ mulţamit se va îndemna a nu se lepĕda de acéstă slujbă.

Acéstă chibzuire a Eforieĭ scólelor, Departamentul plecat o supune la cunoscinţa Marieĭ Vóstre, spre a avea inalta deslegare de urmare.

Şeful Departamentuluĭ, *Florescu.*

No. 3.447. Bucurescĭ, 1853, August 15.

In urma acestuĭ raport, la 16 August, Ministerul comunica Eforieĭ, prin adresa cu No. 3.448, înalta de maĭ jos domnéscá resoluţie :

Resoluţia Măriei Sale Domnului Bibescu-Voda

«Primim vremelnicesce, până când cercarea va dovedi resultatul.»

*

23) In privinţa învĕţamêntuluĭ privat, avem din aniĭ aceştia de adus, în anexa, regulamentul întocmit de Eforie pentru pensionate şi scóle private de fete şi băeţĭ. Dupe acest regulament, numaĭ studiile primare se pot face în scolĭ private. Scolariĭ din scólele private ajunşĭ la învĕţamêntul secundar, vor fi aduşĭ de către directoriĭ acelor scolĭ la clasele colegiuluĭ de la Sf. Sava, unde vor urma ca scolarĭ ordinarĭ.

Studiĭ secondare se vor putea face la scólele private, dupe învoirea Eforieĭ, numaĭ in alte judeţe decât acele unde Statul are un gimnasiŭ. [1])

[1]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

La 25 Octombre 1854, sub No. 1.991, Eforia scrie Ministerului Credinţeĭ că «Fondurile scólelor nu se află în stare a putea înfiinţa atâtea institute de educaţie pe cât cere neapărata trebuinţă, care este de comun simţită, şi maĭ ales aci în capitală, ceea ce se verifiéză prin necontenita deschidere de scóle private, maĭ la tóte bisericile; şi fiind-că din raporturile revisoruluĭ, s'a cunoscut că la cele maĭ multe scóle dupe la bisericĭ, scolariĭ învéţă afară, la zidurile bisericeĭ, nedându-se nicĭ o încăpere pentru scóle şi acésta aducênd cea maĭ mare stânjenélă instrucţieĭ primare şi compromiţêndu-se tot de o dată sănĕtatea copiilor; Eforia, dupe chibzuirea ce a făcut, aduce plecată rugăciune aceluĭ onor. Departament, că déca şi însuşĭ va găsi de cuviinţă, sá bine-voiască a îndatora pe epitropiĭ bisericelor locale, care aŭ chiliĭ, ca să dea câte o sală pentru ţinerea de scólă privată, înfiinţând intr'insa şi băncile trebuincióse. [1])

Orĕscu. Florescu. P. Poenaru. C. Bosianu.

Secretar, *St. Negoescu.*

Eacă ce rĕspunsurĭ daŭ epitropiĭ de bisericĭ:

No. rĕspuns

1. Epitropul bisericeĭ nouă din mahalaua duşumeleĭ, ḑice ca acéstă biserică, abia acum desĕvêrşită, n'are nicĭ o chilie.
» Epitropul bisericeĭ S-ţiĭ Voivoḑĭ, cá are dóuĕ odaı marĭ destinate pentru scóla şi acum se urmézá învĕţătura intr'însele, numaĭ véra când este cald es copiiĭ, dupe cererea lor, afară, la umbră, pentru rĕcóre.
» Epitropul bisericeĭ Cişmeleĭ, că n'are încăperĭ să dea pentru scólă, arĕtând ca 5, sunt pe seama preoţilor şi cântăreţuluĭ din drépta cu familiile lor. Una este inchiriată cu leĭ 100, alta este dată uneĭ femeĭ care tămâe mortiĭ, şi cântareţul din drépta are pentru studiŭ 7 până la 8 copiĭ.
» Epitropul bisericeĭ S-tul Vasile, că biserica n'are mijlóce ca să maĭ destineze încăperĭ pentru scóla, şi că stăpânirea viindu'ĭ într'ajutor pentru susţinerea eĭ, ar putea atuncĭ chibzui.
10. Epitropul bisericeĭ Olarĭ, că incăperile bisericeĭ se află inchiriate şi acum n'are de unde da pentru scólă, decât că in viitor să scie să nu le maĭ inchirieze.[2])

Acéstă lucrare a fost provocata de revisorul general pe lista urmatóre a scólelor ţinute pe la bisericĭ:

No. curent	NUMELE ŞI PRONUMELE	LOCUINŢA
1	Tudorache Negulescu	In curtea bisericeĭ S-tul Apostol
2	Dumitru Ilie	In curtea bisericeĭ Foişoru
3	George Georgescu	In curtea bisericeĭ Dómna Balaşa
4	Ión Dumitrescu	In curtea bisericeĭ Sloboḑia
5	Diaconu Spiridon Tătărescu	In curtea bisericeĭ Sf. Gheorghe-Vechiŭ

[1]) Dosarul No. 304 din 1854, archiva ministeruluĭ de culte.

[2]) Comunicată de Eforie la Departamentul Credinţeĭ, cu adresa No. 1.191 din 1854, ca acel Departament să oblige pe egumenĭ a da localurĭ de scólă.

www.dacoromanica.ro

No. curent	NUMELE ŞI PRONUMELE	LOCUINŢA
6	Ghiţă Ştefănescu	In curtea bisericeĭ Curtea-Veche (scólă fórte neîncăpĕtóre)
7	Diaconu Dimitrie Popescu	In curtea bisericeĭ cu Sfinţiĭ (localul miserabil cu totul)
8	Ión Cântăreţu	Olarĭ (încăperĭ próste)
9	Dimitrie Popescu	In curtea bisericeĭ Sf. Ión-Moşĭ (lipsă totală de mobilierul necesar)
10	Gheorghe Dimitrescu	In curtea bisericeĭ Manea-Brutaru (local fórte prost)
11	Gheorghe Popescu	In curtea bisericeĭ S-ţiĭ Voivodĭ
12	Andreiŭ Mihail	In curtea bisericeĭ Mavroghene
13	Alexandru Ionescu	In curtea bisericeĭ Schitu-Măgureanu

Observaţiunea revisoruluĭ general

NB. «Décă s'ar obliga epitropiĭ şi aĭ bisericelor ce nu figuréza cu scolĭ în lista trimisă de Eforie pe lângă adresa sa cu No. 507 din 13 Februarie anul curent, ca să dea localul şi mobilierul necesariŭ, şi cu acésta s'ar aduce un mare serviciŭ instrucţiuneĭ publice.»

Dăm în anexă [1]) lista generala a scólelor private din curţile bisericelor din Bucurescĭ.

*

In 1852, Domnitorul a dat mai multe subvenţiunĭ şi ajutóre la câte-va scolĭ private.

In 18 Ianuarie 1852, Domnitorul a ordonat Eforieĭ, sá dea o subvenţiune de 5.000 leĭ D-neĭ Maria Tepeghiósa directóre de pension de fete. [2])

In acelaşĭ an Aprilie, s'aŭ acordat subvenţiĭ de 200 galbenĭ pensionatuluĭ Mitilineu.

In Septembre 1852, D-na Elisa de Blaremberg cere de la Domnitor un ajutor cu care să organiseze o scólă de fete. Domnitorul ordonă Eforieĭ sá 'ĭ dea 200 galbenĭ. In Septembre 1853, i s'a maĭ dat 100 galbenĭ. [3])

Prin budgetele anuale am vĕdut şi cele-alte subvenţiunĭ regulate ce se acordaŭ şi la alte scolĭ private.

*

24) Examenul din 1851—1852, dete ocasiune directoruluĭ scólelor C. Bozianu sa rostéscă discursul solemn din care se constată, cá scólele primare s'aŭ redeschis în acest an scolar, că Eforia s'a ocupat de metodul lancasterian; cá s'a îngrijit cu formarea uneĭ bibliotecĭ speciale a acesteĭ scolĭ şi cu scăderea preţuluĭ de scólă şi că se va adăogi în programul acesteĭ scolı elementele de istorie naturală.

[1]) Vedĭ anexa.
[2]) Dosarul No. 653, archiva ministeruluĭ de culte.
[3]) Dosarul No. 668, archiva ministeruluĭ de culte.

www.dacoromanica.ro

Vorbind de gimnasiĭ, Bozian sublinıaza mınunat ımportanţa limbeĭ române ca organ de cultură. Studiul eĭ se va face în paralel cu limba latină, ceea ce luĭ Bozian i place mult. [1])

Solemnitatea împărţireĭ premiilor se făcu la 29 Iunie în faţa Domnitorului, care rĕspunse la discursul luĭ Bozianu. Domnitorul laudá instituţiunea internatelor şi în mod special pensionatul Bucholtzer; de altmintrelea nimic noŭ în acest discurs, ce dăm în anexă. [2])

Din statistica anuluĭ acestuia 1852—1853, aducem cifrele urmatóre:

Gimnasiul cu 8 clase a avut 333 elevĭ, iar facultatea de legĭ 21.

Cele 4 scolĭ primare din capitală (Verde, Galben, Negru şi Albastru) avura 828 scolarĭ, ceĭ maĭ mulţĭ în colórea de Verde (250.)

Scólele primare de băeţĭ din judeţe în numĕr de 16 (din care duoĕ în Craiova), coprinţênd şi 43 de elevĭ aĭ gimnasiuluĭ din Craiova cu 4 clase, aŭ fost frecuentate de 2.915 scolarĭ; decĭ o scădere asupra anuluĭ trecut.

Scolĭ publice de fete în judeţe numaĭ duoĕ, cu 135 eleve. Iarăşĭ scădere.

Invĕţămêntul privat e represintat prin 141 de scolĭ de băeţĭ şi de fete cu o populaţiune de 5.240 scolarĭ. [3]) Aci spor însemnat.

*

Examenele pe 1853—1854, au început la 9 Iunie 1854, şi s'au terminat la 26 Iunie.

Discursul solemn e fórte mic de astă dată şi fără de nicĭ o importanţă, totuşĭ îl dăm în anexe. [4])

Comparând tabela statistică a anuluĭ acestuia cu a anuluĭ anterior, găsim cifrele generale în scădere. Aşĭa numĕrul scolarilor din scólele publice care era în 1852—1853 de 4.077, e redus la 1854 în sumă de 3.542 de scolarĭ.

La fete constatám un spor: cifra de 135 din 1853, se urca în anul 1854 la 234.

Scáderea este egalmente în scólele private, unde nu maĭ frecuentá decât 4.217 scolarĭ în loc de 5.240. [5])

Credem că evenimentele politice şi ocupaţiunile stráine să fie fost una din causele scădereĭ populaţiuneĭ de la 1852 incóce. Cu revenirea Domnieĭ şi a liniştеĭ relative, la moment lucrul luă îndreptatere şi populaţiunea generală a scólelor, de unde era la 1854 de 8.303, scolariĭ se urcă la Iunie 1855 la 8.377. [6])

25) Socotim a fi folositor sá dăm, in anexă, pentru scólele muntene in genere lista ce posedem în original a întreguluĭ personal didactic indicând numele fie-căruia profesor,

---

[1]) Veḑĭ anexa.

[2]) Veḑĭ anexa. Dăm în anexă şi programul serbăreĭ, impreună cu cuvêntul luĭ Bozian, rĕspunsul luĭ Vodă, lista premiaţilor şi cărţile date ca premiĭ.

[3]) Veḑĭ pentru detaliĭ tabla anexată.

[4]) Veḑĭ anexa.

[5]) Veḑĭ anexa.

[6]) Veḑĭ tabelul anexat.

www.dacoromanica.ro

catedra ce ocupa, data de când funcționéza și rangul de boerie ce au dobândit până în 1852. [1])

*

La Ianuarie 1852, în consiliul scólelor din Iași, aflăm pe lângă G. Séulescu, pe I. Patriciu, I. Lazarini, D. Pop și D. Stoica.

Sĕulescu 'și dă demisia și ministrul bisericesc Gr. Cuza, în 5 Ianuarie 1852, cu anaforaua No. 17, recomandă în locul luĭ Sĕulescu pe A. Tr. Laurian, «fostul profesor de istorie și filosofie în țéra românéscă și care acum se află la Viena», cu salariŭ de 12.000 leĭ pe an și spesele de drum, în locul a 10.000 cât se plătea până acum luĭ Sĕulescu. Gr. Ghica aprobă, în 9 Ianuarie 1852, și în 10 Ianuarie acelașĭ an, Departamentul scrie luĭ Laurian, la Viena, adresa No. 52, invitându'l să vie să'și ia postul.[2])

Numirea luĭ Laurian la postul de inspector general al scólelor și chiamarea ca profesor în acelașĭ an, a D-luĭ N. Ionescu și D. Chinezul, cum și îmbunătățirea programelor, dupe planul luĭ Laurian, [3]) asigură scólelor moldovene progrese reale.

Mersul scólelor din Moldova, abia început sub Gr. Ghica, este din noŭ amenințat în 1853, în timpul ocupațiuneĭ străine. Acéstă amenințare vine de la înțelegerea tacută dintre boerimea nemulțămită cu deșteptarea publică și comandanțiĭ oștirilor străine. Așĭa, la 25 Noembre 1853, însușĭ șeful Departamentuluĭ cultelor și instrucțiuneĭ publice din Moldova, Nicolae Suțu, presintă un memoriŭ în limba franceză, ce dăm în anexă, [4]) memoriŭ care manifestă puțina încredere in corpul didactic românesc. N. Suțu dice apoĭ, că cu sistemul actual numaĭ se declaséză tinerimea. Ca remediŭ găsesce *scóla reala* și se indignéză, că până acum nimenĭ n'a creat de asemenea scolĭ. Pentru a se organisa scolĭ reale, Suțu nu vede decât 2 mijlóce: Orĭ să se aducă profesorĭ capabilĭ de a preda în diferitele ramurĭ, carĭ privesc agricultura, comerciul și ingineria, suspendêndu-se pentru o bucată de vreme dispositiunea regulamentuluĭ, care cere ca tóte studiile să se facă in limba românéscă, orĭ sa se trimită la scólele din Prusia elevĭ pregătiți, ca să 'și termine studiile în diferite ramurĭ din străinĕtate.

Cârmuitorul Sfat al țĕreĭ, cu raportul No. 3.385, supune Comisaruluĭ extraordinar și plenipotențiar Budberg, memoriul de maĭ sus al luĭ N. Suțu. Pe marginea acestui raport un condeiŭ străin și simpatic pentru românĭ a scris:

«Opiniunea mea este, că se pot aședa profesorĭ de agricultură, de architectura și de geometrie practică pe lângă gimnasiŭ și să nu se strice gimnasiul, sĕŭ sa se înlăture vre-una din clasele care 'l constitue.» [5])

Budberg, în anul următor 1854, la 25 Ianuarie, pune pe raportul Sfatuluĭ cârmuitor resoluțiunea următóre:

«Incuviințez, recomandând a se priveghia asupra alegereĭ profesorilor ce se vor aduce din Prusia.»

Maĭ târdiŭ, rușinat de curentul național-liberal triumfând, N. Suțu, scrie, in *Zimbrul* de la 4 Iulie 1855, cá nu e adevĕrat că el a fost contra scóleĭ romane, ci că fara

---

[1]) Vedĭ anexa.

[2]) In 19 Iunie 1852, cu No. 3.032, 'i se comunică iarăși numirea fiind-că întârzié de a veni.

[3]) Vedĭ anexa.

[4]) Vedĭ anexa.

[5]) Acéstă observațiune este făcută in limba francesă.

www.dacoromanica.ro

a atinge gimnasiul, el a voit numai sa se înfiinţeze şi *scoli reale*, conform aşeḑămêntuluĭ scolar. [1])

In anul 1855, Aga A. T. Laurian, fu trimis in misiune in Europa, pe comptul Statuluĭ. El cercetă scólele şi organisaţiunea lor. In Iaşĭ, ceĭ de la *Zimbrul*, cam luaŭ in zeflemea asemenea misiune.... In lipsa luĭ Laurian, profesorul Barnuţ ţinu locul de inspector general şi preşeḑu, cu Ministrul D. Ralet, examenele anuale din 30 Iunie 1855.

Impregiurările rĕsboiuluĭ de la Dunare, care aŭ adus necesitatea pentru muscali de a evacua principatele, salvară scólele de o nouă ameninţare. Ast-fel gimnasiul reorganisat abia, continuă a se complecta, şi in 1855 ajunge a avea tóte 7 clasele, de aprópe ingrijit de energicul şi invĕţatul inspector general A. Tr. Laurian. Ba incă se şi fac pregătirĭ pentru deschiderea in 1856 a cursurilor superióre, séŭ de facultaţĭ.

Dám în anexă [2]) efemeridele diverse ale scólelor din Moldova, până la 1855.

Scóla centrală de fete din Iaşĭ, până in Octombre 1852, a maĭ stat sub direcţiunea lui D. Lazárescu. Acesta dându'şĭ demisiunea, postul a fost suplinit provisoriŭ de profesorul D. Stoica, la 8 Octombre cu adresa Departamentuluĭ averilor bisericescĭ No. 4.896, insa, neintârḑiat, a fost numit definitiv director Sardarul Petru Constandache.

*

La 1 Ianuarie 1852, Domnitorul Gr. Ghica fundéza orfanotrofia, la care alaturéza o scóla de moşit, care va prospera, nu târḑiŭ, sub direcţiunea invĕţatuluĭ şi calduluĭ patriot doctorul Anastasie Fĕtu. Dam in anexă [3]) hrisovul domnesc coprindênd actul de fundaţiune al acestuĭ institut. In 7 August 1855, aŭ eşit cu diplome 15 móşe.

*

Seminariul Veniamin iarăşi trece prin o perióda de crisa. Dam în anexa [4]) corespondenţa schimbată intre rectorul Filaret Scriban, ca preşedinte Comitetuluĭ seminariuluĭ şi intre Epitropia seminariului, care nu este mulţămită cu administraţiunea luĭ Scriban. Acésta stare inasprită in relaţiunile luĭ Scriban cu Epitropia şi in cât-va cu Departamentul instrucţiuneĭ publice, incepe a fi cunoscută şi de public, din care o buna parte trece in favórea luĭ Scriban. Aceştia, la examenul de vérá din 1852—1853, fac o adevĕrata manifestare luĭ Scriban, printr'o adresa publică de mulţámire pentru progresele scóleĭ de sub rectoratul sĕŭ.

In anul scolar 1853—1854, s'a deschis şi clasa a VI-a la seminariu, totuşĭ n'au contenit a abandona seminariul scolari numaĭ cu câte 4 clase, şi anume in 1852 aŭ eşit 75 de seminariştĭ, in 1853 seminariştĭ eşiţĭ 169, in 1854 numaĭ 69, şi în 1855 s'aŭ redus numĕrul eşiţilor la 24.

Numĕrul internilor a variat în acestĭ anĭ intre 120—150.

---

[1]) Adevĕrul este, că N. Suţu luă şi el parte in comisiunea care proiectă, sub Gr. Ghica, *noul aşeḑamênt al scólelor*, alăturea cu N. Ghica, L. Rosetti, Cr. Cuciureanu. C. Hurmuzake, V. Alexandri şi P. Casimir.

[2]) Veḑĭ anexa.

[3]) Veḑĭ anexa.

[4]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

In anexă am dat programa întocmită încă la 1851. Eată dupe D. Erbiceanu lista profesorilor din 1853—1854:

1) *Arh. Filaret Scriban.* Teologia fundamentală, Retorica şi Omiletica.

2) *Protosing. Melhisedek.* Teologia docmatică, scripturistica, Ermineutica, Patrologia şi limba latină.

3) *Arh. Neofit Scriban.* Istoria universala pragmatica şi limba elena.

4) *Dr. Anton Velini.* Logica, Psicologia şi Istoria filosofieĭ.

5) *Hristofor Scriban.* Archeologia biblică, Istoria vechiuluĭ şi nouluĭ aşeḑĕmênt, Istoria bisericéscă.

6) *Ieremia Ieromonah.* Liturgica şi Aritmetica, Catihisul, Tipicul, Istoria sântă şi a Patrieĭ.

7) *Alexandru Petrino.* Musica vocală.

Ca supleanţĭ erau:

1) *Ierod. Climent Neculau.* Inceputurĭ de limba latină şi elena

2) *Ierod. Policarp.* Cronologia şi Geografia.

3) *Ierod. Benedict.* Mărturisirea ortodoxă şi Gramatica româna.

4) *Diac. G. Sanḑovicĭ.* Cântările bisericescĭ şi explicarea nouluĭ testament.

Dăm în anexă [1]) programa şi orariul seminariuluĭ pe 1853—1854. Dupe *Zimbrul* de la 4 Martie 1855, la acea dată eraŭ tóte 8 clasele.

Din efemeridele seminariuluĭ Veniamin pe aniĭ aceştia, amintim urmatórele:

In 1852, Filaret Scriban este ridicat la trépta de archiereŭ, în 12 Ianuarie.

In acestaşĭ an seminarul serve de model Episcopuluĭ de Huşĭ Meletie pentru întocmirea seminaruluĭ eparchial de la Huşĭ.

Intre profesoriĭ seminaruluĭ din 1854, aflăm şi pe Dimitrie Stoica, profesor la liceul din Iaşĭ, iar doctorul Anton Velini demisionéză de la catedra sa, avênd să tréçă la direcţiunea scóleĭ preparandale de la Treĭ-Ierarchĭ.

La mŏnăstirea Neamţuluĭ lăngeḑia seminarul. In 1855 maĭ fu niţel galvanizat şi i se dete programa publicată în *Zimbrul* din 6 Maiŭ 1855.

La Ianuarie 1854, Nicolae Istrate fiind director la Departamentul cultelor, rînduesce o comisiune compusă din G. Asaki, G. Sĕulescu şi Vladica Suchopan, pentru a cerceta starea seminariuluĭ şi a propune modul organisăreĭ luĭ. Suchopan acuză, în Februarie 1854, pe Neofit Scriban, că în retorica ce preda la seminariŭ, a pus modelurĭ din Voltaire şi din *părinţiĭ apuseni.* G. Sĕulescu încă din Ianuarie 'şĭ a dat demisiunea din comisiune.

Aceste diverse intrigĭ nu eraŭ de natură a asigura mersul liniştit al seminariuluĭ, precum vom vedea şi în aniĭ urmatorĭ.

*

Se cuvine a aduce măcar unul din budgetele anuale ale seminariuluĭ din aniĭ aceştia. Anexăm [2]) decĭ aci budgetul acestuĭ institut pe anul 1853.

---

[1]) Veḑĭ anexa.

[2]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

Suma totală a capitaluluĭ şi a venituluĭ seminariuluĭ şi a mŏnastireĭ Socola era de 304.350 leĭ, din care ca lefĭ ramuluĭ didactic se plătea 61.100 leĭ, iar la 9 catichetĭ prin judeţe şi la 9 supleanţĭ aĭ lor se plătea 49.400 leĭ.

Acest budget coprindea şi câte-va sumĭ în folosul cultureĭ generale, şi anume 7.100 leĭ pentru biblioteca seminariuluĭ, din care 4.000 leĭ pentru tipărirea cărţilor scolastice şi 600 leĭ pentru gazete şi foĭ publice.

Acest budget este semnat de epitropiĭ Sofronie Mitropolitul şi Gr. Cuza.

*

La rubrica scólelor primare avem: înfiinţarea, în 14 Septembre 1855, a scóleĭ din Têrgul Odobescĭ. [1]) Acéstá scólá s'a cerut de têrgoveţĭ.

La Panciu se deschide egalmente scóla primară urbană în loc de scóla sătéscă. [2])

In 1853—1854, se înfiinţéză la Piatra scóla filială de fete, dar deschiderea eĭ va întârţia încă.

La Bêrlad, din contribuţia oraşuluĭ cu 80 galbenĭ pe an şi din fondul Codreanu, se deschide scólă de fete în 1855, şi D-şóra Evolsky e numită institutóre, la Septembre 1856.

Rĕpŏsatul N. Codreanu, prin testament (30 Ianuarie 1854) lasă 8.000 galbenĭ, din carĭ 6.000 galbenĭ pentru o scólá de fete la Bêrlad şi 2.000 la scóla de băeţĭ tot de acolo, spre a se plăti din venitul banilor 2 profesorĭ, unul de limba franceză şi altul de cea italiană.... Epitropiĭ testamentarĭ: Log. Răducanu Roset, Vorn. Negri, Dr. Em. Costin... Ce s'aŭ fácut aceştĭ banĭ?! [3])

Scóla de fete din Tecuciŭ este din 1854. La 15 Decembre 1853, cu ordinea No. 6.697 a fost numitá profesóre D-na Elena Cernat, de la 1 Ianuarie 1854. [4])

Dar pe când în unele părţĭ se deschid scolĭ noue, în Septembre 1854, institutorul Rosali arétă, cá oştirea austriacă 'i a închis scóla şi 'i a luat localul pentru dênsa.

Neonil starițul mŏnăstireĭ Neamţul şi Secul construind, precum în aniĭ trecuţĭ vĕdurăm, un local de scólá primară în Têrgul Neamţuluĭ, el dobândi de la Domnitor un hrisov domnesc pentru organisaţiunea acesteĭ scóle:

Hrisov domnesc, din 22 August 1853, sub No. 4.086, prin care s'a intarit fundaţia scóleĭ înfiinţată în Têrgul-Neamţuluĭ de către S-ta monăstire Neamţul.

«Prea cuvioşia sa părintele Archimandritul Neonil, starițul S-teĭ mŏnăstirĭ Neamţul şi Secul, aducênd la cunoscinţa Domnieĭ Nóstre, că în têrgul Neamţuluĭ s'a înfiinţat o scóla publica, cu miţlócele numiteĭ S-tei mŏnăstirĭ, aŭ cerut ca fundaţia acésta să se întarésoă şi de către noĭ, cu domnescul hrisov, spre întemeearea eĭ şi asigurâre mŏnăstireĭ, cá nu va fi bântuită în viitor.

O asemenea cerere privitóre pentru o fundaţie atât de folositóre neamuluĭ şi maĭ vêrtos populaţieĭ numituluĭ têrg, primind'o cu tóta mulţămirea sufletuluĭ nostru, carele în tot timpul s'aŭ consfiinţit pontru binele ţĕreĭ acestia de Dumneţeŭ nouă încredinţată, facem cunoscut tuturor ce se cuvine a sci, ca o asemenea cerere, care cu scopul eĭ ca-

[1]) Dosarul No. 534 din 1855.
[2]) Dosarul No. 355 şi 1.221.
[3]) Veţĭ în anexă testamentul
[4]) Dosarul No. 395 din 1853.

www.dacoromanica.ro

racterisézá nobilele principiĭ ale prea cuviosieĭ sale, și generositatea vrednică de tótă lauda, și potrivit cu solia schimeĭ ce representézá, o încuviinţăm, subt următórele drepturĭ și mărginirĭ:

A) Scóla acésta intru administraţia sa din launtru va fi supusă tuturor regulelor ce se vor statornici, numaĭ de cátre autorităţile numiteĭ S-teĭ monastirĭ, care va avea neatárnată inspecţie morală și materiala asupră'ĭ.

B) Invĕţăturile se vor propune in limba patrieĭ, iar intinderea și orênduirea lor va fi pe un curs marginit de 4 anĭ, și dupe programele încuviinţate pentru scólele publice primare din ţéră, fără a fi indatorită S-ta mŏnăstire a maĭ înfiinţa clasurĭ pentru invĕţăturĭ maĭ 'nalte, séu a înmulţi cheltuelile peste acelea ce însăși va găsi de cuviinţă. [1])

C) Profesorul, ca unul ce are a fi platit de catre S-ta mŏnăstire, se va numi tot-d'auna și va atárna de a dreptul de autoritatea S-teĭ mŏnăstirĭ; el insa va fi ales dintre aceĭ carĭ vor avea autorisaţia Departamentuluĭ bisericesc și al invĕţăturelor publice, pentru exersarea profesieĭ de învĕţător.

D) Fiind-că tineriĭ carĭ vor sĕvêrși invĕţăturile în scóla acésta, urméza a fi pregatiţĭ ast-fel, pentru ca să 'și póta continua invĕţăturile in scólele maĭ 'nalte din capitala, și pe acest temeiŭ invĕţăturile urmând a fi uniforme cu acelea publice din ţéră, în acésta scólá se vor întrebuinţa aceleași cărţĭ autorisate pentru tóte scólele publíce.

E) S-ta monastire va priveghia a se trimite regulat raport, potrivit cu glăsuirea aşeţamêntuluĭ scolar, la Departamentul averilor bisericescĭ și al invĕţăturilor publice, care este indatorat a avea tot-d'a-una sciinţă de starea și progresul invĕţăturilor generale din ţéră.

F) Examenele la acésta scólá se vor face regulat ca și la cele-alte scóle publice, la care Departamentul va avea dreptul și îngrijirea de a trimite un delegat asistent, iar atestatele sé vor sloboḑi elevilor de către insași inspecţia ce se va regulamenta pentru acésta Sf. monástire.

Decĭ Domnia Nóstra, pentru pazirea cu nestramutare a acesteĭ orênduirĭ, și spre ferirea S-teĭ monastirĭ de amestecul orĭ-careĭ alte autoritaţĭ bisericescĭ, séŭ politicescĭ, intarim prin acest Domnesc hrisov ţinerea arĕtateĭ scolĭ, în marginirea arĕtata maĭ sus.

Datu-s'aŭ hrisovul acesta in Politia Iașiĭ, reședinţa Domnieĭ, în anul de la mântuirea lumeĭ 1853, luna August in 22 ḑile, iar al Domnieĭ nóstre în principatul Moldavieĭ al 5-lea, pe care l' am intarit cu insași a nóstra subscriere și sigilul domnesc. [2])

*

In anul 1853, se fac in fine și in Moldova pregatirĭ serióse pentru deschiderea de scóle satescĭ.

Preocupaţiunea Ministruluĭ instrucţiuneĭ publice este a crea locale și a pregati invĕţătorĭ. Avênd a se da în arenda moșiile mŏnăstirescĭ, ministrul bisericesc cere Sfatuluĭ aprobarea de a se pune in contractele de arendare obligaţiunea construcţiuneĭ de local de scóla, dupe anume plan.

Copie scósă din dosarul No. 4 din anii 1853—1857

Referat. 1853, April e 24.

In urmarea § 16 secţia I din regulamentul scolar, se propune, déca se va găsi cu cale, ca in viitor cu prilegiul imposesuireĭ moșiilor cleruluĭ, să se adaoge în condiţiile vinḑe-

[1]) Prin hrisovul publicat la No. 853 al Manual. adm. se vede că ramul invĕţăturilor teologice aŭ căpĕtat maĭ mare întindere prin înfiinţarea seminariuluĭ din mŏnăstirea Neamţuluĭ.

[2]) Manualul administrativ, tomul II.

www.dacoromanica.ro

reĭ însărcinarea de a se înfiinţa pe la satele populate peste numĕr de 50 locuitorĭ, case pentru scolĭ elementare, mĕsură care fără a costa d'inadinsă cheltuială într'un timp scurt, ar înlătura una din cele maĭ principale greutăţĭ, ce se întêmpină astăḑĭ pentru a se înzestra fiiĭ locuitorilor cu cunoscinţele neapĕrat trebuincióse stareĭ lor, spre a'ĭ forma gospodarĭ bunĭ şi cu frica luĭ Dumneḑeŭ.

Tot-odată posesoriĭ pe lângă îndatorirea de a înfiinţa asemenea case, cu a lor cheltuială, a le pregăti în al duoilea an al posesieĭ, a le ţinea şi a le trada în buna stare la eşirea de pe moşie, să aibă şi îngrijirea de a da, de la deschiderea scóleĭ, câte un argat dintre suljbaşiĭ volnicĭ aĭ moşieĭ, şi a îngădui luarea din parchetul anual, a lemnelor trebuitóre pentru încălḑirea eĭ.

Incuviinţându-se acéstă mĕsură, se alaturéză şi planul închipuit acum pentru asemenea case de scolĭ, ca observându-se şi îmbunatăţindu-se, dupe acelea posesoriĭ sa aiba îndatorirea a le înfiinţa.

D. D. Istraty.

Eată încheerea Sfatului:

1853, Aprilie 24.

«Dupe deliberaţia urmată în fiinţa Prea Sfinţituluĭ Mitropolit şi a madularilor Sfatuluĭ extraordinar, propunerea coprinsă în referatul de faţă vĕḑându-se conformă cu rostirea Aşeḑamêntuluĭ scolastic, rĕmâne Departamentul bisericesc îndatorat pe viitor a pune în condiţiile contractuluĭ de împosesuire a moşiilor cleruluĭ îndatorirea de a se înfiinţa asemenea case de scólă, dupe planul adeverit tot astăḑĭ, şi numaĭ pe la satele carĭ vor trece peste numĕrul de 50 locuitorĭ, care acéstă socotinţă Departamentul prin anafora o va supune şi la cunoscinţa Prea Inălţatuluĭ Domn, spre a câştiga Inalta întarire.

Sofronie Mitropolit. *Sc. Suţu. Mavrocordat. V. Ghica. C. Sturdza.*

Potrivit jurnaluluĭ închiat de mădularile Sfatului extraordinar, se va supune prin anafora împregiurarea la cunoscinţa Prea Inălţatuluĭ Domn, planul pastrându-se la secţie. In vremea cuvenită se vor da dupe el copii la sămeşie, spre a le alătura pe lânga contractele posesorilor respectivĭ.»

S. Suţu.

Anafora la Inalţimea Sa

Anul 1853, Maiu 1.

«Una din cele maĭ fundamentale disposiţiĭ ale aşeḑĕmêntului scolastic fiind înfiinţarea scólelor sătene, dupe modul prescris în capul al 2-lea, secţia I, aplicaţia acestor disposiţiĭ aŭ trebuit maĭ cu sémă a chiáma îngrijirea Departamentuluĭ, ca una ce nu se póte pune în lucrare inainte de a se zidi casele de scolĭ pe la locurile ce se vor însemna şi a se pregăti învĕţătorĭ, dupe coprinderea § § 145 şi 148.

Spre acest sfirşit se simte de nevoie a se lua de pe acum óre-carĭ pregatitóre mĕsurĭ, şi a se închipui nisce disposiţiĭ economice, carĭ ar făgădui într'un scurt timp realisarea ḑiseĭ instituţiĭ.

Acestea se închee acum de o dată în următórele puncturĭ:

1) Potrivit § 16 din aşeḑămênt să se înfiinţeze pe la moşiile mŏnăstirescĭ din coprinsul ţĕreĭ, case de scolĭ, despre care Departamentul dupe propunerea ce a făcut Sfatuluĭ cârmuitor, la 24 a cugĕtóreĭ, a luat deslegare a pune în viitor în condiţiile contractelor de împosesuire a moşiilor cleruluĭ îndatorirea a se înfiinţa asemenea casă de scolĭ dupe

www.dacoromanica.ro

planul încuviințat de Sfat și numai pe la satele carĭ vor trece peste numărul de 50 locuitorĭ, subt îngrijirea posesorilor a le ținea casele tot-d'a-una în bună stare și la deschiderea lor a da câte un argat dintre slujbașiĭ volnicĭ aĭ moșieĭ și a îngădui luarea din parchetul anual, a lemnelor trebuitóre pentru încălțirea eĭ.

Mĕsura acésta, pe de o parte s'a și aplicat de îndată, în condițiile împosesuirilor urmate chiar în aceeașĭ ḑi, și anume pentru moșia Răchiteniĭ și Adjudeniĭ și pentru moșia Păltinișiu, fără ca asemenea însărcinare să vĕdéscă vre-o lovire simțită în prețul moșiilor, iar pe de alta plecat se supune cunoscinței Inălțimeĭ Vóstre, d'imprenună cu planul pentru casele de scólă.

2) Să se pregătéscă localul ocupat acum de cancileria Departamentuluĭ pentru primirea în internat a elevilor ce vor fi meniți ca învĕțătorĭ la scólele sătescĭ dupe § § 81, 82 și 147 din așeḑămênt, și prin urmare:

De la Sf. Dimitrie viitor, Departamentul să fie autorisat a închiria o casă potrivită spre a muta cancelaria luĭ din localul Vasilian;

3) Să se însărcinezĕ comitetele de inspecție a da socotința lor despre localitățile, unde s'ar putea înființa case de scóle, câte una la fie-carĕ ocol, dupe care Departamentul, să faca apoĭ îndemnare proprietarilor acelor locurĭ a zidi case de scólă potrivit planuluĭ adoptat de Sfat;

4) Prin mḑlocul ispravnicilor și a comitetelor de inspecție ținutale, să se însemne tineriĭ ce urmézá a se pregáti ca învĕțatori și carĭ de la Sf. Dimitrie viitor s'ar putea primi ca internĭ;

5) Să se dea acum în concurs compunĕrea unuĭ manual ce are a servi de învețatura scólelor elĕmentare, potrivit programeĭ statornicitá, pázindu-se întru acésta regulele prescrise în § 19;

6) Pentru a nu veni casa scólelor în neînchipuire din adaosul cheltuelelor, ce din aceste mĕsurĭ s'ar putea prileji, să se márginéscá de acum numĕrul internilor dupe îngrádirea așeḑámêntuluĭ, și acésta fără lepĕdarea acelor ce până acum aŭ câștigat asemenea drit, decât prin treptatá märginire și neîndeplinirea locurilor vacante în cât ar covĕrși ale numĕruluĭ cĕrut de așeḑámênt;

7) Asemenea urmare să se păzéscá și pentru scóla fetelor, rĕmânênd (pâna când închipuirile vor ierta o maĭ mare întindere) numĕrul internelor mărginit cel mult la 50;

8) Precum asemenea urmare să se păzéscă și pentru stipendiștĭ, al căror numĕr astăḑĭ covĕrșesce acel fixat de așeḑámênt, și dintre carĭ uniĭ nicĭ n'aŭ îndeplinit, nicĭ îndeplinesc condițiile prescrise în capul III-lea al párțeĭ a II-a din așeḑamênt.

Subscrisul pástrându'și îngrijirea a se ocupa cu punerea în aplicație a dispositiilor Așeḑámêntuluĭ scolar, pe cât mḑlócele vor ierta, acum de o-dată plecat supune la cunoscinta Inălțimeĭ Vóstre aceste mĕsurĭ, spre a primi deslegare de urmare.»

D'asupra raportuluĭ resoluția Inălțimeĭ Sale:

«Incuviințám»

Luare de dispositiĭ în consecuenta

Spre punerea în lucrare a dispositiilor încuviințate se vor lua acum de o-dată urmatórele mĕsurĭ:

1) Se va însărcina pe un revisor al Departamentuluĭ a căuta o casă de închiriat pentru cancelaria Departamentuluĭ, de la Sf. Dimitrie viitor, de nu se va putea și maĭ 'nainte, și care să fie în cât s'ar putea maĭ apropiată de localul scólelor;

www.dacoromanica.ro

2) Sá se facă circulare către comitetele de inspecție spre întocmaĭ aplicație a punctuluĭ al 3-lea din anafora;

3) In cât se atinge de punctul al 5-lea să se cêră maĭ ântêiŭ sciința de la D-luĭ inspectorul de nu se află în cărțile scolastice un asemenea manual, și la din împotrivă întêmplare, să însemne uvragiile în carĭ s'ar putea găsi materiile trebuitóre pentru compunerea acestuĭ manual;

4) Să se facă cunoscut D-sale inspectoruluĭ îngrădirile coprinse la punctul al 6-lea și al 7-lea, aducêndu-se tot o-dată și la obștêsca sciință prin *Fóia oficială;*

5) Sciințele trebuitóre întru aplicația punctuluĭ al 8-lea să se iée iarăși de la D-luĭ inspectorul, dupe care se va înainta pentru acésta cuvenita lucrare.

In cât pentru cele-alte alte dispositiĭ ale anaforaleĭ, vor fi în vedere dupe regularea celor de maĭ sus.

Sc. Suțu.

Potrivit resoluțiuneĭ aceștia s'a scris revisoruluĭ Homicênul, cu No. 1.860, din 7 Maiŭ acel an, inspectoruluĭ general cu No. 1.861, directoruluĭ scóleĭ de fete cu No. 1.863 și comitetelor de inspecțiune scolare ținutale de Galațĭ, Bêrlad, Tecuciŭ, Focșanĭ, Bacăŭ, Hușĭ, Vasluiŭ, Roman, Peatra, Falticenĭ, Dorohoiŭ, Botoșanĭ și Iașĭ cu No. 1.738 și 1.750 inclusive.

Dăm în anexă [1]) lista generală a scólelor la care dupe Aședámêntul scolar se cerea de fie-care câte o scólá elementará. Atâtea scolĭ câte se cerêŭ era cu neputință să se organiseze îndată, de aceea se decide, că în 1854 să se deschidă vre-o 15 și se cer pentru acésta învețătorĭ dintre seminariștĭ [2]), carĭ aŭ renunțat la preoție. In acest sens se scrie inspectoruluĭ Laurian. Acesta, în 2 Dececembre 1853, cu raportul No. 142, 'șĭ aréta bucuria pentru organisarea scólelor sătescĭ și propune ca să li se fixeze léfă de 100 leĭ pe lună.

Primele scolĭ proiectate a se deschide sunt la Păucescĭ în județul Vasluiŭ, Răchitenĭ și Adjudenĭ în județul Roman, Păltinișu în județul Dorohoiŭ, Iezerenĭ în județul Iașĭ, Boróia și Rotopănescĭ în județul Suceava. [3])

In 1854, prin referatul No. 1.424 din 15 Martie, Ministerul instrucțiuneĭ publice cere a se îndatori, să facă scolĭ pe moșiile lor și mónăstirile pámêntescĭ, care 'șĭ administréză singure averile.

Eată ce dice referatul:

«Fiind în privire încuviințárile Sfatuluĭ Cârmuitor, cá potrivit cu glăsuirea Aședămêntuluĭ scolar, să se înființeze scóle sătescĭ, atât pe la moșiile cleruluĭ administrate de acest Departament, cât și pe la acele închinate locurilor de jos; subscrisul cere deslegare onor. Sfat administrativ, décá asemenea mĕsură nu se cuvine a se aplica și pe la satele mónastirilor constituate ca chinoviĭ, precum: Neamțul, Agapia, Vorona, Vărate-

[1]) Vedĭ anexa.

[2]) La 7 Ianuarie 1854, s'a primit rĕspunsul iconomuluĭ Ion Silvan predicator, înregistrat la No. 67, prin care rĕspunde la apelul ce 'i s'a făcut, comunicând lista de numele și pronumele seminariștilor cerutĭ pentru a fi numiţĭ învĕţătorĭ la scólele sătene împreună cu garanția cerută.

[3]) Vedĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

cul şi altele, care este sciut cá posedéză sate cu sute de locuitorĭ. Asemenea décă iarăşĭ de acéstă îndatorire pot fi scutiţĭ egumeniĭ actualĭ de pe la mŏnăstirile pămêntescĭ: Slatina, Rîşca, Bisericaniĭ, Pângăraţiĭ, Dolještiĭ şi altele, cărora li s'aŭ dat moşiile pe viaţă şi tăcsuite în preţurĭ mult maĭ înjosite decât cunoscuta lor valóre.»

In 16 Martie acestaşĭ an, Departamentul aduce în desbaterea Sfatuluĭ ţĕreĭ următorul referat, cu No. 1.428, prin care se pune fundamentele primeĭ scóle preparandale serióse românescĭ.

In urmarea încuviinţăreĭ Sfatuluĭ Cârmuitor, din trecutul an 1853 Aprilie, s'aŭ înaintat lucrărĭ pentru înfiinţarea de scolĭ elementare pe la tóte moşiile cleruluĭ care ar numĕra peste 50 locuitorĭ, trecêndu-se în condiţiile contractelor de împosesuire facerea caselor pentru scolĭ, dupe un plan încuviinţat de Sfat încă de atuncĭ. Tot o-dată s'aŭ făcut provocaţiĭ poftitóre proprietarilor celor cu sate maĭ marĭ, de prin centrul ocólelor ţinutale, pentru înfiinţarea unor asemenea case, pentru ca cu timpul să se realiseze scopul proiectat în Aşeḑămênt.

Dupe încuviinţarea din urma a Sfatuluĭ ţinut sub prezidenţia Ex. Sale D-luĭ vice-prezident, comunicată cu adresa Secretariatuluĭ de Stat No. 739, urméză asemenea mĕsură a se aplica şi pe la moşiile mŏnăstirilor închinate locurilor de jos şi pe la acele ale mŏnăstirilor constituate ca chinoviĭ.

Din acestea resultă, cá peste un an mult duoĭ, are sá se simtă trebuinţă de un însemnátor numĕr de învĕţătorĭ, carĭ vor trebui a se aplica în scólele proiectate.

Decĭ fiind-cá până acum nu s'aŭ luat nicĭ o mĕsurá pentru formarea unor asemenea învĕţătorĭ, de şi în budgetnl actual al caseĭ scólelor se vede afectat un condeiŭ de 20.000 leĭ pentru invĕţátoriĭ sătescĭ, subscrisul se vede dator a prevedea consecuenţele şi a supune onor. Sfat alăturatul proiect de organisaţia uneĭ scolĭ preparandale şi a 'l pofti de a lua în consideraţie motivele ce 'l îndémnă de a presenta spre a 'l autorisa sá 'l pună în aplicaţie prin miḑlocul sumeĭ ce este afectatá în budget.

Proiect pentru înfiinţarea institutuluĭ preparandal.

1. Pentru formarea învĕţătorilor sătescĭ, să se înfiinţeze un institut preparandal în încăperile scólelor din curtea Treĭ-Ierarchilor.

2. Un profesor preparandal să fie numit cu o léfă de 500 leĭ pe lună, carele să ţină prolecţiĭ de metoda învĕţătureĭ şi să aplice pe candidaţĭ a face practică în scóla primară ce este în Treĭ-Ierarchĭ.

3. Acest profesor va avea îngrijire, ca candidaţiĭ propuşĭ să 'şĭ învete prelecţiile, să'şĭ facĕ datoriile cu sfinţenie şi sá se pórte cu moralitate.

4. Departamentul să se îngrijéscá a regula o programá pentru partea sciinţificá a claseĭ preparandale, care să fie conformă cu principiile aşeḑămêntuluĭ scolar.

5. In acest institut sá se provóce a veni toţĭ aceĭ ce vor avea aplicare a se arunca în cariera învĕţătorilor sátescĭ.

6. Candidaţiĭ ce se vor propune pentru acésta să fie datorĭ a da înscris la Departament că sĕvîrşind cursul, vor merge ca învĕţătorĭ orĭ şi la care sat le va recomanda Departamentul şi cá vor pázi datoriile lor cu sfinţenie, dupe instrucţiunile ce din timp în timp se vor da tuturor învĕţătorilor publicĭ.

7. In institul preparandal candidaţiĭ să primésca pe lângă bine-facerea găzduireĭ şi a încălḑireĭ, 60 leĭ pe lună de la casa scólelor avênd a'şĭ închipui hrana şi îmbrăcămintea din léfa ce li se dă.

www.dacoromanica.ro

8. Candidații nu vor fi primiți mai tineri de 18 ani; vor fi înzestrați cu cunoscințele elementare de citire și scriere și să fie de religia ortodoxă.

9. Numărul lor să se sue până la 25, și pentru acest număr să se facă pe socotéla Departamentului nisce crevaturi, care să fie tot-d'a-una destinate pentru candidați.

10. Invățătorii pe la sate se vor numi de către Departamentul averilor bisericesci și al învățăturilor publice.

11. Autorisația de învățători li se va da în urma unui examen ce vor depune înaintea consiliului scolar.

12. Afară de candidații ce se vor pregăti în institutul preparandal, Departamentul va prefera cu deosebire pe preoții, diaconii și dascălii de pe la sate, cari vor da dovedi că sunt capabili pentru chiămarea de învățători.

S'a obținut aprobarea la aceste duoĕ raporturi ale Departamentului averilor cleruluĭ prin comunicările ce 'ĭ face Secretariatul de Stat prin adresele sale cu No. 1.338 și 1.802 din 10 Aprilie și 28 Maiŭ 1854, și se face cunoscut Mitropolieĭ prin adresa cu No. 3.506, ca până la deșertarea încăperilor scólelor din Treĭ-Ierarchĭ, sá dea măcar 2 odăĭ din încăperile Mitropolieĭ spre aședarea provisoriŭ a 25 persóne ce vor forma de o cam dată corpul învățătorilor sătescĭ, și în 5 Decembre acelașĭ an, se face raport la Domn, cu No. 105, în următorul mod:

Prea Inălțate Dómne,

«Legiuirea pentru înființarea caselor de scólá pe la sate, s'a adoptat pánà acum numaĭ pe la proprietățile cleruluĭ pămêntên atârnat de cátre acest Departament, nu maĭ puțin și de către un numĕr de fețe particulare, care aŭ primit fără a fi obligate, ci numaĭ din buna lor plecare. Moșiile însă ale mónástirilor închinate locurilor de jos și a chinoviilor, precum: Neamțul, Secul, Văratecul și Agapia, de și sunt datóre a se supune acesteĭ legiuirĭ, totuși pánà acum aŭ rĕmas ex eptate.

Acéstá împregiurare fiind o neînvinsă pedică la dobândirea resultatelor ce se aștéptă din aplicarea Aședămêntuluĭ citat, subscrisul ia îndrăsnéla a vĕ aduce la cunoscință, rugându-vĕ să bine-voiți a îndatori pe citatele mónástirĭ cátre grabnica punere în lucrare a citateĭ legiuirĭ, care se socóte cu atât maĭ drept a se impune mónástirilor, cu cât ele se folosesc de veniturile unor dăruirĭ, făcute cu scop de bine-facere și alte lucrurĭ plácute luĭ Dumnedeŭ.»

Mĕsura luată de a se supune mónástirile și cele închinate la obligațiunea de a deschide scolĭ sătescĭ pe la moșiile lor a fost revocată în 26 Maiŭ 1854, în timpul invasiuneĭ străine. Revenind Domnitorul Gr. Ghica pe tron, Departamentul a supus din noŭ anafora, în 7 Ianuarie 1855, sub No. 513.

In cât privesce înființarea scólelor sátescĭ, regulamentul scolar, § 16 rostesce: «Dé-«partamentul averilor bisericescĭ și al învățăureĭ publice se va îngriji dupe vreme și «dupe închipuirea midlócelor sêle a înmulți asemenea scolĭ și pe la alte sate, începênd «înființarea lor maĭ ântêiŭ pe la moșiile mónástirescĭ din coprinsul țĕreĭ, ca unele ce «înfățișézá maĭ multă înlesnire pentru realisarea acestuĭ scop.»

In acest §, de și la început se dice, că dupc închipuirea midlócelor Departamentuluĭ, asemenea scolĭ urméză a se îmmulți, însă acéstá condiție ar privi maĭ mult întreținerea scólelor, iar nu înființarea caselor de scolĭ, carĭ ar trebui a se face de cátre proprietarĭ, dupe chiar înțelesul cu care se închee § 16.

Cu tóte acestea spre a nu se interpreta cu deosebire coprinderea acestuĭ §, Departa-

www.dacoromanica.ro

mentul, în anul trecut, în cât privesce moşiile mănăstirilor pământescĭ, aŭ trecut îndatorirea facereĭ scólelor prin contractele, ce aŭ încheiat pentru împosesuirea unora din ele. [1]) Iar întru cât se atinge de acelea ale mănăstirilor închinate locurilor de jos şi chinoviilor, în anul contenit 1854, prin referatul No. . . . aŭ făcut mijlocire către Sfatul extraordinar, de a se îndatori pe aceste mănăstirĭ de a trece între condiţiile dupe care urma a se împosesui, unele din moşiile lor, a căror termen expirä la 23 Aprilie 1855, îndatorirea de a se înfiinţa asemenea case de către posesorĭ.

Acéstă propunere s'a încuviinţat de către Sfatul cârmuitor, potrivit adreseĭ secretariatuluĭ de Stat sub No. 739, însă în urmă, dupe tânguirea ce aŭ adresat egumeniĭ Grecĭ D-luĭ vice-preşedinte, secretariatul de Stat, prin adresa No. 1.792, din 26 Maiŭ 1854, comunică acestuĭ Departament, «că Sfatul, spre dovadă de buna voinţă a guvernuluĭ în «tóte prilegiurile, atingătóre de interesele acelor chiriarchiĭ se unesce a suspenda apli- «carea acesteĭ mĕsurĭ.»

Din coprinderea dér a acesteĭ încheerĭ se vede, că Sfatul a amânat aplicarea acesteĭ mĕsurĭ, iar nicĭ de cum că ar fi desfiinţatä.

Subscrisul dér, cu supunere aduce la cunoscinţa Inălţimeĭ Vóstre, cu rugăminte de a porunci, că asemenea mĕsurä să se aplice chiar de acum în privirea mijlócelor de carĭ disposéză aceste mănăstirĭ, şi din care ţéra nu trage decât un prea neînsemnător folos.

Domnul apostilând asupra raportuluĭ sus reprodus, că: «Sfatul nostru extraordinar «va lua în de aprópe consideraţie propunerea Departamentuluĭ şi va încheea a sa ho- «tărîre,» Departamentul apoĭ, potrivit domnesceĭ resoluţiĭ, a înaintat raportul Sfatuluĭ, cu referatul No. 607 din 28 Ianuarie.

*

La rubrica cultureĭ generale se cuvine a face menţiune de proiectele ce se urmarea în ţéra românéscă pentru clădirea unuĭ local special destinat bibliotecei şi museuluĭ.

Profesorul de sciinţele naturale Baraş, prin raportul ce dám aci, provócă, în 1852, cumpĕrarea primelor colecţiunĭ menite a constitui cu timpul un cabinet de sciinţele naturale, ca cel din Iaşĭ.

«Este cunoscut că pentru o bună instrucţie publică de istoria naturală, trebue presenţa obiectelor din fie-care treĭ regnurĭ, adică: minerale, plante şi animale, ca eleviĭ sa aĭbă înaintea ochilor lor un model din fiinţele natureĭ despre care se tractéză.

Drept aceea m'am pus în corespondenţă cu maĭ mulţĭ naturaliştĭ, şi dupe rĕspunsurile primite de la dênşiĭ, am onóre a propune onor. Eforiĭ cele urmätóre:

1. Cumpĕrătóre de o colecţie de minerale formând dublete în vestita colecţie a D-luĭ Acner la Amerdorf lângä Ermanstadt. Acéstä colecţie coprinde 150 speciĭ de minerale dintre care multe sunt din Transilvania; sunt bine arangiate şi cu etichetele lor; într'însele se aflä nisce obiecte preţióse: de aur, (telurĭ) şi mangan; costul lor este la Sibiŭ 180 sfanţĭ.

2. Un atlas zoologic compus de 20 broşure cu o mulţime de planşe colorate fórte frumóse; acest uvragiŭ împreunä cu textul în limba germanä publicat de o societate

[1]) Obligaţiunea de a face scolĭ pe moşiile lor este impusä mănăstirilor pămêntescĭ cu administraţiune de sine, prin anexată ordine, ce s'aŭ trimis la maĭ mulţĭ din egumeniĭ mănăstirilor pămêntescĭ.

Vedĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

de naturaliștĭ, sub direcția D-luĭ Colard, am comandat și acum se afla aci de vînzare; costul este până la 60 sfanțĭ.

3. Un erbariŭ de 1.000 plante uscate pentru instrucția botaniceĭ am comandat la D. Wilhelm Ditrih în Saxonia, lângă Dresda; costul erbaruluĭ este 40 talere séŭ 180 sfanțĭ; suma peste tot 400 sfanțĭ aprópe.»

Iulius Baraș.

Pentru prima óră se deschide în Moldova o linie telegrafică la 14 Februarie 1855. Prima telegramă o dete pentru Viena, Domnitorul Ghica. O telegramă de 25 cuvinte costa 5 francĭ. Mult a contribuit la instalarea primeĭ liniĭ telegrafice Feldzeigmeister Baron de Hess.

Tot în 1855 se deschide apoĭ liniile Iașĭ-Bêrlad-Tecucĭ și Galațĭ. Costa telegrama pentru Bêrlad 10 leĭ, pentru Tecuciŭ 17 $^1/_2$ și pentru Galațĭ 20 leĭ!

*

In acestașĭ an 1852, Sfatul orășenesc din Bucurescĭ provócă întocmirea uneĭ comisiunĭ care să fixeze etalónele mĕsurilor diverse în uz în țéra românéscă.

In 12 Aprilie, prin ofisul domnesc, sunt însărcinațĭ profesorĭ Iordache Pop și A. Marin cu determinarea cotuluĭ, a unitățeĭ de mĕsurat capacitățĭ și maĭ apoĭ acéstă comisiune se ocupă și cu cele-alte mĕsurĭ.

Dăm în anexă corespondențele schimbate pentru acésta. [1])

In 1855, țĕrile române fură din noŭ provocate de Turcia, să ia parte direct la expositiunea universală din Paris. Cu oficiul din 16 Ianuarie 1855, Domnitorul numesce membri aĭ comisiuneĭ pentru adunarea obiectelor de trimis la expositiune, pe D-niĭ Log. C. D. Sturdza, G. Asaki, C. Negrutzi, T. Codrescu și Hristea Gheorghiu.

*

Vechia chestiune bănéscă dintre Epitropia scólelor și cabinetul de sciințe naturale din Iașĭ, se redeșteptă în 1853 sub altă formă.

In 10 Ianuarie acest an, sub No. 57, Departamentul instrucțiuneĭ publice raportéză Domnitoruluĭ, că n'are de unde plăti casa scólelor subvențiunea ordonată încă din vechiŭ pentru ḑisul cabinet.

In 4 Februarie 1853, comitetul societățeĭ de naturaliștĭ dobândesce de la Sfatul extraordinar, «ca subvenția ce până acum 'i se sloboḑia din partea ocârmuireĭ pentru ținerea cabinetuluĭ natural, să urmeze a se sloboḑi ca și până acum din veniturile scólelor, potrivit așeḑĕmêntuluĭ întru acésta.»

Vornicul Gr. Cuza se înduplecá a aproba numaĭ plata a 4.540 leĭ rest din trecut, arĕtând acésta prin anafora către Domn și dând visterieĭ, pentru acésta, adresa sub No. 1.408 din 30 Martie 1853.

Lucrul nu se isprăvesce și în 31 Decembre, cabinetul cerênd din noŭ baniĭ subvențiuneĭ (câte 6.000 leĭ pe an), Gr. Cuza vornicul bisericesc hotăresce ca, «Prin anafora să se supună cunoscinţeĭ P. I. Domn, că budgetul scólelor pe anul curent fiind mărginit, nu este primitor de contribuțiĭ extraordinare.»

---

[1]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

Nicĭ în Aprilie 1854 nu se maĭ liberase aceĭ banĭ, cu tóte reclamaţiunile societăţeĭ. La data acésta fiind vornic bisericesc Mavroghenĭ, asupra cereréĭ societăţeĭ, sub No. 42, face referat la Sfat, cerêndu'ĭ să scutéscă casa scólelor de restul din subvenţiunea din 1852 şi de întréga subvenţiune de 6.000 leĭ, pe 1853 şi 1854, cum şi pe viitor.

In Octombre 1855, D. Anastasie Fĕtul, primul secretar al societăţeĭ de medicĭ, prin legitima sa influenţă în ţéra română, isbutesce să se recunóscă din noŭ societăţeĭ dreptul de a primi tot ce i se datora de societate şi a i se plăti şi pe viitor.

*

Artele plastice nu fac vĕdute progrese în aniĭ aceştia. In Iaşĭ, casarma de la Copou e singura lucrare de óre-care valóre architectonică în cale de execuţiune. Din ţéra românéscă se subvenţionéză pentru pictură, la Viena, elevul Petru Mateescu, în Maiŭ 1855, cu 240 galbenĭ pe an şi pentru duoĭ anĭ. El nu întârţie de a trimite Eforieĭ o copie de tabloŭ represintând fuga în Egipet a familieĭ sânte. [1])

La Iaşĭ, în 1855, Schiller, fratele unuĭ vechiŭ şi bun farmacist, se întórce în ţéră de la studiul pictureĭ. Elev al luĭ Schiavoni (Natale), el face o exposiţiune de 20 de tablourĭ, din carĭ 5 de ale maistruluĭ sĕŭ. Nu mulţĭ anĭ dupe aceea, Schiller, care era fórte abil în restaurarea de tabele vechĭ, este însărcinat de mine (eram ministru ad-interim la instrucţiunea publică), să restaure, în curgere de maĭ mulţĭ anĭ, tabelele din pinacoteca de la Iaşĭ. El muri în acéstă funcţiune.

Musica vocală şi instrumentală face paşĭ înainte.

Se introduce în Iaşĭ musica vocală, în Aprilie 1852, la scóla de fete, prin maistrul I. Cart.

La Bucurescĭ Eforia închee, în Martie 1853, următorul jurnal:

«Pe temeiul art. 151 din regulamentul organic şi în conformitate cu budgetul anuluĭ curent întăritu de Inălţimea Sa atingĕtor de înfiinţareă studiuluĭ de musică vocală în scólele primare; Eforia, dupe chibzuirea ce a făcut astăţĭ, considerând capacitatea şi bunul metod al Domnuluĭ Wachman, profesor de piano şi de musica vocală îl numesce provisor profesor de musica vocală la scóla primară din văpséua de verde, cu léfă de leĭ 400 pe lună, îndatorindu'l a intra în funcţiile acestuĭ post, cu începere chiar de astăţĭ.

Arsaky. I. Florescu. P. Poenaru. C. Bozianu.»

No. 13. 1853, Martie 12.

Ca probă că în Februarie 1853, se gândea, la Bucurescĭ, a se aduce în împlinire proiectul întocmireĭ unuĭ aşeţĕmênt coral, dăm aci următorul act:

Departamentul logofeţieĭ trebilor bisericescĭ şi instrucţieĭ publice din principatul ţĕreĭ românescĭ

Cinstiteĭ Eforiĭ a scólelor

«Pentru că Cinstitul obştesc control prin adresa No. 154, face cerere a i se trimite proiectul întocmit în privinţa aşeţĕmêntuluĭ coral, care proiect 'l-a alcătuit Cinstita Eforie pe lângă adresa cu No. 7.577 din 15 Noembre anul 1850;

[1]) Dosarul No. 836, archiva ministeruluĭ de culte.

www.dacoromanica.ro

Departamentul cu cinste o rógă, să bine-voiască a i-l trimite cât s'ar putea maĭ neîntârdiat, împreună cu alăturatele ce ţine de dênsul, spre a le înainta Cinstituluĭ control.

Şeful Departamentuluĭ, *(Nedescifrabil.)*

Şeful meseĭ, *(Nedescifrabil.)*

No. 667. Bucurescĭ, 1853, Februarie 9.

Anexăm imnul compus de Wachman şi cântat de scolariĭ scólelor primare la examenul general din 1853, cuvintele de Al. Lăzărescu. [1])

Opera italiană la Iaşĭ si la Bucurescĭ continuă de a fi mult frecuentată, dér cu paguba teatruluĭ naţional. Pe scena acestuia, genuluĭ de comedíĭ naţionale care o ilustraseră, cu încetul se substituézä, drama de Boulevard francesă şi alăturea cu artiştĭ ca Milo, Sterianca, Caragiali, Merişésca, publicul începe a aplauda arta falşă şi declamatorie, care 'şĭ va avea culminanta în direcţiunea de maĭ apoĭ a luĭ Pascali. Nu că acesta n'a fost un actor de mare talent, dar el a introdus în scenă piese imposibile şi bolnave şi îmbolnăvitore, ca «Idiotul», «Bĕutoriĭ de absint», ş. c. l.

Neavênd scopul de a urmări de aprópe istoria teatruluĭ, ne mărginim la acéstă simplá amelinţare de condeiŭ, şi adăugim, că renascerea teatruluĭ român se făcu tot la 1864—1865, când făcurăm ca administraţiunea teatrelor să trécă de la Ministerul de interne la acel al scólelor. *Ateneul român* din Bucurescĭ contribui în cât-va la reinflorirea teatruluĭ naţional, căcĭ membriĭ sĕĭ scriseră piese de un gen noŭ şi maĭ bun, ca «Domniţa Ruxandra,» «Răsvan Vodă», etc. Eŭ însumĭ citiiŭ maĭ ântêiŭ la Ateneŭ piesa mea «Vornicul Bucioc», care avu apoĭ un frumos rĕsunet jucată de artiştĭ ca Dumitriade, Velescu Stefan, Vlădicésca, Matilda Pascaly, etc.

*

Bibliografia românéscă, maĭ întâiu în Moldova, apoĭ in ţéra românéscă, ia proporţiunnĭ mulţămitóre. Nu putem transforma acéstă istorie într'un catalog bibliografic, de aceea ne mărginim a face numaĭ aci, unele menţiunĭ maĭ importante.

Apariţiunea in Iaşĭ, la 1 Octombre 1855, a jurnaluluĭ *Stĕoa Duñăreĭ*, sub direcţiunea luĭ M. Kogălniceanu, face epocă în presa românéscă.

România literară a luĭ V. Alexandri, căḑu la finea anuluĭ 1855 luna Decembre, sub loviturile censureĭ netolerabile.

Şi cu tóte aceste acte de netoleranţă, Gr. Ghica semnă, tot in 28 Decembre 1855, memorabilul oficiŭ al desrobireĭ ţiganilor. (sub No. 1.166.)

Deja la 7 Iulie 1855, D. V. Alexandri liberase ţiganiĭ sĕĭ.

Şi alaturea cu versurĭ pentru desrobirea ţiganilor, presa neoficială, represintata în laşĭ la 1855, prin *Zimbrul* şi prin *Stĕoa Dunăreĭ*, publică, de şi încă cu óre-care timiditate, articole relative la *unire*, etc. D. N. Ionescu publică în *Zimbru*, în 1855, primul articol despre *unire*.

In Bucurescĭ, jurnalul *Patria* format f⁰, era egalmente mult citit.

Eforia scólelor, din Bucurescĭ, protege diverse publicaţiunĭ comunicându-le pe la profesoriĭ din judeţe pentru vêndare; asemenea s'aŭ trimis diferite cărţĭ pe la egumeniĭ de mŏnăstirĭ de cátre şeful Departamentuluĭ instrucţiuneĭ publice din Bucurescĭ, Câmpineanu, în 1855.

---

[1]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

Dam ca exemplu adresa acestuĭ Departament, catre egumenul mŏnăstireĭ Bucovĕţu.[1])

In 1855, Serdarul Gh. Costaforu, profesorul de dreptul civil, etc., hotăresce să publice magasinul judecătoresc.

Dăm în anexă însciinţarea profesoruluĭ Costaforu despre acésta, adăogênd informaţiunea, că Eforia scólelor a impus acéstă carte profesorilor din judeţe, în 19 Februarie 1855, cu circularea No. 170—186. [2])

In 26 Ianuarie 1853, Eforia încheie jurnalul sĕŭ, cu No. 4, prin care Arsaki, Const. Bozianu, P. Poenaru şi Florescu, desfiinţéză comisiunea orênduită în aniĭ trecuţĭ pentru cărţile didactice:

«Eforia considerând, că pentru cercetarea cărţilor didactice este maĭ raţionabil şi de maĭ mare folos a se numi comsiunĭ compuse de specialităţĭ, relative la felul fie-căreĭ cărţĭ, hotăresce :

1) Comisiunea specială ce există acum pentru cercetarea cărţilor didactice se desfiinţéză.

2. Toţĭ profesoriĭ gimnasiuluĭ sunt *ipso-jure* membriĭ aĭ comisiuneĭ întocmite pentru cercetarea preḑiselor cărţĭ.

3. Dar Eforia va alege dintre D-niĭ profesorĭ, pentru examinarea fie-căreĭ cărţĭ didactice, o comisiune ad-hoc, compusă din membri cu specialităţĭ relative la cartea de examinat, de gramaticĭ francese-române şi germane-române.

Dicţioharul latino-român până unde este sĕvîrşit, geometria descriptivă, aritmetica şi geometria, algebra şi trigonometria, ţinerea registrelor dupe dopiă-scriptură.

«Acestea sunt uvragiile celeĭ maĭ d'ântêe trebuinţă, şi urméza a începe îndată a lor tipărire, ca treptat într'un an de ḑile, de va fi putinţa, sa iasă din tipar.

Comisiunea se va aduna de treĭ orĭ pe sĕptĕmână, regulat, la ḑile şi césurĭ hotărite; ea se va îndeletnici:

1) A preţui fie-care uvragiŭ şi a hotărî de corespunde cu trebuinţa scólelor şi de meritéza a se tipări;

2) De va găsi că un uvragiŭ îndeplinesce condiţiunile cerute şi este vrednic de a se da la lumină, atuncĭ comisia va intra într'o cercetare cu deamĕnuntul şi îl va îndrepta la stil, precum şi despre cele-alte, cu pĕtrunḑĕtóre luare aminte. Apoĭ îl va aproba, îl va iscăli la sfîrşit şi cu al sĕŭ raport îl va înainta la Eforie, care ni-l va supune spre a da poruncă de tipărire ;

3) Fie-care autor va fi însărcinat cu priveghiarea şi corectarea tiparuluĭ.

Introducêndu-se învĕţăturile limbeĭ latine în tóte clasele colegielor din Principat, cărţile cele maĭ de neapĕrată trebuinţă sunt cele latino-române, avênd unul şi acelaşĭ profesor a preda de o dată limba latină şi română ; însă fiind-că n'avem cărţĭ elementare de predare, se vor da pentru a lor alcătuirĭ şi premiĭ potrivite cu gradul trebuinţeĭ şi cu meritul cărţeĭ.

D-niĭ: Pop Ión, Massim, Hill şi Creţescu, sunt însĕrcinaţĭ, în 28 Ianuarie 1853, cu ad. No. 255 de Eforia scólelor să cerceteze cartea luĭ I. Zalomit: *Logica şi morala* traducere.

---

[1]) Veḑĭ anexa.

[2]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

In Februarie 1852, se litografiază la litografia Biltzi, 5.000 modele de caligrafie micĭ şi 34 tabele de geometrie descriptivă, în 500 exemplare. [1])

In Maiŭ 1852, Eforia însărcinéză, cu adresa No. 860, pe profesorul Maxim să facă o gramatică pentru limba latină în paralel cu cea română. I se va plati câte 170 de leĭ cóla.

Se tipăresce şi Fabulele luĭ Fedru, editate de Maxim, pentru clasa II-a gimnasiala.

In 25 Iunie, Eforia cugetá la confecţionarea unuĭ dicţionar latino-românesc, de o comisie compusă din profesoriĭ Hill, Maxim, Fontanini şi Nichefor. Acest dicţionar va fi redactat dupe acel frances de *Quicherat.* [2])

In 28 Iunie 1852, Ión Pop este însărcinat de Eforie să traducă geografia luĭ Balbi, plátindu-i-se câte 120 leĭ cóla. [3])

La începutul acestuiaşĭ an, Eforia a fost însărcinat pe Dr. Baraş să compună un manual de istorie naturală. El presintă Eforieĭ o traducere dupe Belèze, care este aprobată şi se şi imprimă.

In Septembre 1852, Maxim dobândesce aprobarea de către Eforie a uneĭ gramaticĭ române pentru clasele primare.

In acéstaşĭ lună şi an, Eforia însărcinéză pe D. Marin să traducă:

1) Elemente de cosmografie, ale luĭ Cortanberth;

2) Geografia fisică;

3) Aritmetica de Ritt, pentru scólele primare.

In acestaşĭ an şi lună, apar *Minunile naturei* de Baraş.

Asemenea geometria practică pentru clasele gimnasiale, de D. Pop.

Sintaxa limbeĭ latine, de Hill.

Se litografiază 2.000 exemplare harta Românieĭ şi se aduce din Paris, atlas elementar de geografie veche şi modernă pentru scólele primare, cum şi planşe pentru studiul geografieĭ în gimnasiŭ. [4])

Eforia din Bucurescĭ retipăresce diverse ediţiunĭ de cărţĭ didactice, care e de prisos să le maĭ amintim aci, atât în aniĭ 1852, cât şi ceĭ următorĭ.

Se cuvine însă a spune, că ea a cumpĕrat 120 de exemplare din Notiţele de statistică ale Moldoveĭ, de N. Suţu.

In 1853, A. Creţescu, e însărcinat de Eforie să traducá prescurtarea de istoria veche a evuluĭ de mijloc şi a timpuluĭ modern dupe Duruy, în treĭ volume, plătindu-i-se câte 120 leĭ cóla.

In 26 Maiŭ 1853, Eforia supune Domnitoruluĭ un proiect de budget pentru editarea unuĭ jurnal de agricultură, subt redacţiunea Doctoruluĭ Baraş şi Slátineanu.

In acestaşĭ an, Eforia refusă cumpĕrarea de 200 exemplare din traducerea cărţeĭ «Discours sur l'histoire universelle», traducere de Efrosin Poteca, a 7 sfanţĭ exemplarul în douĕ volume.

Alex. Pop, a fost însărcinat, în Iunie 1853, să lucreze caligrafia pentru scólele primare, care s'a litografiat la Biltz.

I. Zalomit traduce *Cestiunile de filosofie* ale luĭ Charme.

Se recomandă profesorilor cartea «Săteano-creştină» a luĭ C. Aristia.

---

[1]) Dosarul No. 668, archiva ministeruluĭ de culte.

[2]) Dosarul No. 663, archiva ministeruluĭ de culte.

[3]) Dosarul No. 689, archiva ministeruluĭ de culte.

[4]) Dosarul No. 703, archiva ministeruluĭ de culte.

www.dacoromanica.ro

Lucru curios, în 22 Iunie 1853, Eforia cumpĕră 1.800 exemplare din testamentul noŭ, ediţiunea societăţeĭ evanghelică!

In Moldova cărţile didactice încep a se schimba dupe noul program al luĭ Laurian. Açest distins bărbat redactéză el însuşĭ aprópe tóte cărţile didactice primare şi găsesce şi timpul necesar pentru a publica, însărcinat de nemuritorul Gr. Ghica, cronicele luĭ Şincaĭ, cu începere din anul 1853. Publicarea acestuĭ mare monument al istorieĭ naţionale, constitue pentru Domnitor, ca şi pentru ostenitorul editor, un noŭ titlu la recunoscinţa naţiuneĭ.

In anul 1852, Gusti publică la Iaşĭ prima ediţiune din *Retorica* sa.

V. Alexandri publică repertoriul dramatic şi *Baladele*, poesiĭ populare, carte care putem ḑice, că începe publicaţiunile nóstre folcloristice.

In curênd Alexandri ne va da, la Paris, *Doinele şi lăcrămiórele* şi în 1855, va înfiinţa în Iaşĭ *România literară*, fóe care a exercitat o fórte mare influenţă asupra literatureĭ naţionale.

Doctorul Anastasie Fĕtu, publică, în 1852, *Manualul de învĕţătura móşelor.*

A. Papiŭ Ilarian, publică *Istoria Românilor* din Dacia superióră.

D. Stoica, publică *Gramatica latină.*

Anton Pan, îmbogăţesce mereŭ literatura populară şi chiar şi cea musicală, pe când D. Asaki, publică *Topografia* séŭ *elemente de inginerie,* cu planşe.

La ocasiunea aniversăreĭ luĭ D. Ghica, D. Gusti 'ĭ oferă o colecţiune de poesiĭ de diverşĭ autorĭ, adunate şi tipărite sub titlul «Buchet.»

Doctorul Polizu în Martie 1855, cere Eforieĭ, să tipăréscă dicţionarul germano-român care 'l are gata şi care până astăḑĭ a rĕmas în manuscript.

Institutorul Serghiescu traduce Economia politică, dupe Blanqui, în 1854.

Din cartea intitulată: *Recueil de morceaux choisis dans les auteurs classiques des littératures grecque, latine et française, et destinés à la récitation, par M. Theil,* tipărită la Paris, în 1845, în şépte volume, s'aŭ împărţit la D-niĭ profesorĭ gimnasialĭ din capitală, maĭ jos însemnaţĭ, spre a se servi cu dênsele la recitaţiunea lecţiilor respective.

(Urméză numele profesorilor la carĭ s'aŭ dat.)

1855, Maiŭ 2.

Se înfiinţéză în Bucurescĭ o nouă librărie scolară de Iónin, iar librăria G. Iónid, cu prospectul din Iunie 1855, [1]) începe seria de publicaţiunĭ de romane mult daunătóre, dupe noĭ, literatureĭ cât şi moravurilor sociale.

*

Să înregistrăm, spre neuitare, câte-va donaţiunĭ în favórea scólelor. In August 1855. Cămînarul Pavel Ştefănescu dăruesce 10.000 leĭ pentru eleviĭ sĕrmanĭ, din dobânda lor cu ipotecă, pentru a se trimite tinerĭ să 'şĭ complecteze studiile la universităţĭ străine.

Exemplul admirabil al generosuluĭ patriot Dr. An. Fĕtul!

---

[1]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

Este locul aci, să amintim, că la 21 Martie 1855, neuitatul doctor fondase Asociațiunea de încuragiare a tinerimeĭ la învĕțătură, dotând'o cu 1.000 galbenĭ din neprisosul avereĭ sale. La 3 Iulie 1855, se făcu solemnitatea inaugurăreĭ eĭ în sala Academieĭ. *Zimbrul* publică *versurĭ* diverse în onórea fundațiuneĭ.

Rĕposatul Spiridon Gârnéță, a lăsat scóleĭ din orașul sĕŭ, avere nemișcătóre: moșie, locurĭ virane, 9 prăvăliĭ, viĭ și banĭ 30.094 leĭ.

Tot în 1855, Cost. Papadopolo, a dăruit un loc pentru clădirea scóleĭ de la Nicorescĭ și sinete cu subscrierĭ diverse, pe 4.000 leĭ, și o vie de la D. Scarlat Vârnav.

www.dacoromanica.ro

CAP. V

ANUL 1856–1859

Aceştĭ anĭ sunt plinĭ de însemnate evenimente petrecute în scolĭ, şi în Moldova şi în Muntenia, precum sunt plinĭ şi de fapte din ordinea politică.

In timpul resbeluluĭ din Crimeea, maĭ mult de cât orĭ când, opiniunea publică 'şĭ îndrepta privirea spre Franţa, de la care cu deosebire aştepta mântuirea. Impregiurările însă politice nu permiteaŭ, maĭ ales în timpul ocupaţiunilor austriace, acordarea de fondurĭ maĭ deosebite pentru cultură publică.

Cu pacea de la 18 (30) Martie 1856, s'a întors Moldoveĭ o parte din Basarabia. In acéstă parte de loc guvernul Moldoveĭ este chiămat neîntârdiat să formeze scolĭ.

La 14 Iunie 1856, s'a întâmplat finea domnieĭ luĭ Gr. Ghica in Moldova şi a luĭ Ştirbeiŭ în Valachia; în locul acestora se rênduiră Căĭmăcămiĭ.

Aceste rĕpedĭ evenimente nu fură de natură a înlesni cu mult mersul înainte al scólelor. Din contră, sub Căĭmăcămia din Moldova se vor nasce intrigĭ grave în sînul corpuluĭ didactic, caracterisate prin rĕscóle şi acte de nedisciplină în liceŭ, prin demisiunĭ, greve şi destituirĭ în corpul profesoral şi în fine tóte acestea se vor termina cu înlăturarea din corpul didactic a unor bărbaţĭ de valóre ca Laurian, Papiŭ Ilarian, etc. Noroc pentru scólele moldave, că rĕmaseră la catedrele lor din profesoriĭ chiămaţĭ de Laurian, şi anume Barnuţiŭ, Stef. Micle, Ión Pop, etc.

Sunt prea recente aceste fapte şi mulţĭ din autoriĭ lor tráesc, ca să ne permitem a le judeca maĭ de aprópe şi a pune nume propriĭ la ele. Ne mărginim să dăm în anexe, o serie de documente din carĭ, maĭ târdiŭ, alt cine-va va putea face cu înlesnire ceea ce noĭ ne refusăm de a face astádĭ: Istoria tulburărilor scolastice din Iaşĭ, de la aniĭ de carĭ ne ocupám.

Credem însă cuviincios a înregistra chiar aci, următórele informaţiunĭ.

Dosarele No. 1.185 şi 1.187, archiva ministeruluĭ de culte, ne arétă, că dupe ce Laurian isbuti să înlăture din gimnasiŭ şi Treĭ-Ierarchĭ câţĭ-va din profesoriĭ Moldovenĭ, desordinea în interrat isbucnesce, la 31 Ianuarie 1858, contra luĭ Iosef Patriciu, directorele internatuluĭ. [1])

Caĭmacamul prinţ Vogoride, cu ofisul No. 7 din Ianuarie 1858, a numit pe Dim.

[1]) Patriciu a fost bătut de elevĭ. Consiliul a isgonit din gimnasiŭ şi internat pe N. Vidraşcu, G. Racoviţă şi Stefan Botez. Atuncĭ toţĭ ceĭ-l-alţĭ elevĭ părăsiră internatul.

www.dacoromanica.ro

Cantacuzin, Post. Panaite Balş şi pe secretarul Statuluĭ Iancu N. Cantacuzin, comisarĭ să cerceteze neorênduelile de la gimnasiul din Iaşĭ.

Comisiunea a constatat vinovăţia unora din gimnaziştĭ şi de la Treĭ-Ierarchĭ, şi cere, ca Anastasie Buzdugan şi Vrânceanu Iòn să se depărteze, şi pentru crima făcută să se dea pe mâna poliţieĭ, spre a fi pedepsiţĭ corecţional şi publicaţĭ spre pildă, iar Vidraşcu, Racoviţă şi Botez, carĭ aŭ fost de maĭ 'nainte depărtaţĭ de consiliul scolar pentru nesupunere şi aŭ dat motiv la aceste neorênduelĭ, să nu maĭ fie primiţĭ în scolĭ, iar Codrescu, Proca, Poni, Morţun, Odescu, T. Istrate şi N. Nichitache, fraţiĭ Şendresci, N. Kinez, etc., carĭ aŭ fost învităţorii celor-alţĭ şi carĭ s'aŭ arĕtat chiar înaintea comisieĭ cu obrăsnicie, să fie depărtaţĭ din scólă şi ceĭ-alţĭ scolarĭ să fie periovisiţĭ pe 4 săptĕmânĭ, fără să iasă din internat.

Causele din láuntru ale rĕscóleĭ, comisiunea le aflá ântêiŭ, că colegiul e lipsit de profesorĭ... Insuşĭ inspectorul general e silit a paradosi, ceea ce nu se cade. Decĭ sá se numéscă profesorĭ la catedrele vacante.

Depărtarea profesorilor moldovenĭ în favórea celor ardelenĭ, încă ḑice comisiunea a motivat revolta, care a isbucnit la 21 Ianuarie 1858, contra luĭ Patriciu.

*

La 30 Ianuarie 1858, [1]) Cneazul Cantacuzin, atuncĭ ministru al cultelor şi instructiuneĭ publice, face anafora la Caĭmacam, sub No. 13 şi propune:

1) Reorganisarea academieĭ cât maĭ în grabă, fiind astăḑĭ de la sine desfiinţată, prin eşirea elevilor, cu putere, din internat, afară de 22 carĭ se află şi acum în institut.

2) Incuviinţarea demisiilor alăturate aci în original, a D-luĭ general inspector al scólelor A. Tr. Laurian şi a D-luĭ Dr. A. Papiu profesor de legĭ, T. Giuşca directorul internatuluĭ gimnasial, Mihaiŭ Alboteanu profesorul de istorie în clasele inferióre şi Iosef Patriciu director şi profesor la scóla pregătitóre; dintre carĭ acest din urmă fiind poftit a rĕmânea în postul sĕŭ, a rĕspuns că primesce... numaĭ până atuncĭ până când «onor. comisiune se va bucura de puterea dictatorială nemărginită şi fără apeláciune în trebile scolastice.» Acésta nu póte admite guvernul, decĭ se cere şi demisionarea luĭ Iosef Patriciu.

3) Invitarea profesorilor retraşĭ la catedrele lor şi ocuparea prin concurs a celor ce vor rĕmânea neocupate.

4) Primirea elevilor în internat dupe suplicile ce vor trimite la minister, până în 15 ḑile, afară de ceĭ depártaţĭ; «vor fi şi eĭ primiţĭ décá părinţiĭ şi acelora vor depune garanţie cá se vor purta bine pe viitor.»

Vogoride aprobă acest avis: «se recomenduesce încuviinţarea mĕsurilor propuse prin raportul de faţă, spre întocmaĭ urmare, aducêndu-se la obştésca sciinţá prin publicare în *Buletin* şi *Fóia oficială.*»

Tot o-dată în vederea celor expuse de către acest minister (cultelor şi instrucţiune publicá) prin anaforalele din 27 Ianuarie, cu No. 436 şi din 2 Februarie No. 558, se rênduesce o comisiune specială alcătuită de 7 membriĭ şi anume: Presidentul acestora D-luĭ Cneazul Alex. Cantacuzino, Aga Anastasie Fĕtu, şi D-niĭ profesorĭ Sim. Bárnuţ,

[1]) In 30 Ianuarie 1858, consiliul scólelor era compus din Laurian, Stoica, Giuşcă, Patriciu, Alboteanu şi Metaxa.

www.dacoromanica.ro

Stefan Miclea, Petru Suciu, Spătarul Ludovic Iordan și D-luĭ Filologul Frai, carĭ conform aședămêntuluĭ scolar va regula primirea elevilor dupe cererile ce vor aduce maĭ ântêiŭ către ministerul de culte, și care suplicĭ vor fi recomandate în cercetarea acesteĭ comisiĭ, avênd în privire întârdiarea acestor lucrărĭ, așĭa în cât în timpul prescris prin raportul de față, a se putea deschide cursul învățăturilor.

N. K. Vogoride.

1858, Februarie 4.

*

Acéstă comisiune lucrézá în 1858, [1]) ca *Consiliu scolar extraordinar*. Ea se adună în prima ședință, la 6 Februarie 1858, și decide a se aduna în tóte ḑilele spre a se ocupa de reorganisarea scólelor.

La 7 Februarie 1858, Consiliul decide a se rechema toțĭ profesorĭ demisionațĭ din causa luĭ Laurian.

In 8 Februarie 1858, se decide inființarea Consiliuluĭ legal scolar, și decĭ se convócă profesorĭ în drept a alege.

Alegerea se face la 9 Februarie 1859.

Procesul-verbal din 9 Februarie 1859, constată că, din partea profesorilor secondarĭ aŭ fost aleșĭ membrĭ aĭ nouluĭ Consiliŭ scolar. Z. Columb, Anton Partenie și D. Pop, pe lângá profesorĭ carĭ intraŭ de drept: Barnuți, Suciu, Apostoleanu, profesorĭ de drept și noul inspector general T. Veisa.

*

La 11 Februarie 1858, eraŭ reprimițĭ 85 din eleviĭ internĭ, și comisiunea cere Ministeruluĭ a se publica reînceperea cursurilor, la 17 Februarie 1859.

La 13 Februarie, comisiunea prin raport la Vogoride dá séma de lucrărĭ și declară cá ea 'șĭ-a terminat chiămarea, decĭ încetéză.

*

Aga T. Veisa numit fiind inspector general al scólelor în 16 Martie 1858, se vestesce acésta cu circulară la tóte scólele din judeḑe, cu No. 1.716—1.735, în 20 Martie 1858, la (Mihăilenĭ) Dorohoiŭ, Botoșanĭ, Hârlăŭ, Fálticenĭ, Neamțu, Piatra, Roman, Bacăŭ, Ocna, Panciu, Focșanĭ, Galațĭ, Odobescĭ, Tecucĭ, Bêrlad, Vasluiŭ, Hușĭ și T.-Frumos.

Circulare la comitetele din judeḑe No. 1.615—1630 și 1.774—76 și la comitetul scolar, din 18 Martie, a Principeluĭ D. Cantacuzino, în urma chiămareĭ sêle la Ministerul instrucțiuneĭ publice.

«Vĕ atrag atenția asupra uneĭ împregiurărĭ ce pe aprópe era sá fie funestă instituturilor scolare, décá privegherea și energia guvernuluĭ n'ar fi luat mĕsurile cuvenite.

«Nechibzuita purtare a unora din profesorĭ, provenitá din neexacta păzire a aședá-

[1]) Dosarul No. 1.185.

www.dacoromanica.ro

mêntuluĭ scolar, aŭ dat pildá şi elevilor şi aŭ înfăţişat trista privire de insubordonaţie şi călcarea disciplineĭ, cea d'ântêiŭ şi maĭ neapărată condiţie cerută de orĭ-care instituţie publică.

«Mĕsurile luate de guvern aŭ pus de îndată capĕt neorênduelilor şi astăţĭ tóte sunt intrate în starea lor legală. Totuşĭ din causa greutăţilor, apelez la consciinţa şi patriotismul membrilor Consiliuluĭ, carĭ legiuit sunt puşĭ în capul învĕţăturilor, şi le pretind sá mĕ ajute printr'o privighere neadormită în ţinerea disciplineĭ . . . . să îndemne pe profesorĭ să se feréscă de la orĭ-ce amestec ce nu privesce învĕţátura, şi cu atât maĭ mult de a propaga duhul de partidă, séŭ ideĭ subversive. Eleviĭ să nu facă manifestaţiĭ sgomotóse, să fie deprinşĭ cu necontenire în sântele dogme ale religieĭ, în iubirea de patrie, în dragoste, credinţá şi supunere către guvern, spre a se forma din eĭ ómenĭ cu frica luĭ Dumneţeŭ, cetăţenĭ bunĭ şi oneştĭ în tóte ramurile de carieră. Se alătură copie dupe circulare la comitetele de inspecţie din judeţe şi la profesorĭ primarĭ *(s'au publicat în fóia oficială a ţereĭ.)*

Consiliul scólelor, în Aprilie 1858, sub No. 65, aŭ rĕspuns că va stárui ca «profesoriĭ să împlânte în inimile (scolarilor) sentimente şi principiĭ demne de a face din eĭ cetăţenĭ bunĭ, iubitorĭ de dreptate şi folositorĭ patrieĭ lor.»

*

In urma acestor prefaceri, personalul didactic al scólelor din Iaşĭ se preschimbá cu nouĕ elemente. La facultatea de drept profesorĭ noĭ în locul luĭ Papiŭ, G. Apostoleanu, T. Veisa. V. Al. Urechiá nu de mult întors de la studiĭ din Paris, ocupă, prin concurs, catedra de istoriă şi literatură de la facultatea filosofică şi de la liceŭ. Dér maĭ cu deamĕnuntul se pot vedea tóte îmbunătăţirile introduse, din raportul Ministruluĭ Cantacuzino catre Caĭmacamul Vogoride. Eatá-le:

Memuar pentru starea scólelor păblice, trimis Caĭmăcămieĭ pe lângă anaforaua secsieĭ II, No. . . . .

«La numirea subscrisuluĭ ca şef al instrucţieĭ publice, scólele din ţéră se gáseaŭ în deplină desorganisare şi neregulá.

Scólele private maĭ ântêiŭ eraŭ cu totul lipsite de vre-o privighere séŭ controlá. Asemenea eraŭ în totul negligiate scólele primare ţinutale. Invĕţatura în ele precum, şi chiar în scólele maĭ superióre era fórte rĕŭ condusá, numaĭ dupe un sistem de memorisare, lucsos dar cu totul sterp. Jumĕtate din catedrele gimnasiului eraŭ lipsite de profesoriĭ trebuitorĭ şi suplinite cumulativ prin o parte din profesoriĭ celor-alte catedre.

Asemenea facultăţile eraŭ închise din înduoita lipsă de profesorĭ şi de elevĭ. Internatul gimnasiuluĭ era lipsit de eleviĭ ce fugise cu mult scandal.

Aceea însă ce era maĭ rĕŭ, era intriga şi o ură mutuală ce domnea în corpul profesoral, care se înrádácina din ce în ce maĭ mult, care isbucnise de maĭ multe orĭ cu destul scandal şi care în fine introdusese demoralisarea cea maĭ complectă în tóte ramurile educaţiuneĭ publice.

In asemenea stare de lucrurĭ, cea d'ântêiŭ lucrare a subscrisuluĭ a fost: a ridica morala învĕţătureĭ, adresându-se către profesorĭ, chiămându'ĭ puternic pe fie-care la datoria sa şi la rĕspunderea, ce aŭ către patrie şi guvern. Intr'un asemenea înţeles fură adresate circulárile ministeruluĭ către Consiliul scólelor, sub No. 1.634, şi către comi-

www.dacoromanica.ro

tetele de inspecție, carĭ s'aŭ și publicat în numĕrul 23 al *Foeĭ oficiale*, căcĭ subscrisul a fost pururea de socotință, cá cel maĭ puternic reazám pe care guvernul se póte sprijini este opinia publică.

Trecênd apoĭ la reconstituirea corpuluĭ profesoral subscrisul a regulat de îndată numirea profesorilor la catedrele vacante, formarea Consiliuluĭ, numirea unuĭ director la internat și readucerea elevilor în el, așĭa încât de la Martie și până la Aprilie, clasele gimnasiuluĭ, a facultățeĭ și internatul s'aŭ gásit complectate cu desĕvêrșire și în stare de activitate mulțămitóre.

Pentru a asigura apoĭ neturburátá mișcarea acesteĭ reorganisárĭ pe o cale de neîntreruptă bună regulă, subscrisul s'a îngrijit a numi un inspector, carele sá priveghéze și sá controleze neabaterea tuturor de la datoriile respective. In vederea împregiurărilor delicate, pentru a curma orĭ-ce sĕmînță de intrigĭ și desbinare, aŭ învoit a se alege un asemenea de către însușĭ corpul profesoral, în persóna D-luĭ licențiatuluĭ Teodor Veisa, profesor de facultate, carele prin o consciinciósá purtare până acum, a rĕspuns cu deplinátate la încrederea guvernuluĭ; îndatá dupe numire a inspectat gimnasiul gásindu-se îndestul restatornicit; subscrisul întorcêndu'șĭ îngrijirea asupra scólelor ținutale, 'l a trimis spre inspectarea tutulor așeḑămêntelor de învĕțăturĭ din Ţéra de Jos și Basarabia, dându'ĭ instrucție pentru reorganisarea lor, pe care instrucțiĭ subscrisul credíncios principiuluĭ maĭ sus citat, le a publicat asemenea și prin foile oficiale la No. . . . . precum a fácut în tóte actele séle; în afară de acestea subscrisul prin circularea publicată, sub No. 3.745, a atras luarea aminte a profesorilor ținutalĭ asupra vĕtámătoruluĭ mod de memorisare, observat în predarea lecțiilor, asupra nelipsireĭ lor de la posturile respective fără anume învoire, trimițêndu-le condicĭ șnuruite pentru înscrierea frecuentăreĭ claselor și ținerea ședințelor comitetelor; asemenea și asupra neînchidereĭ claselor, sub osebite pretexte, precum s'aŭ fost urmat tóte acestea până atuncĭ. Asemenea pentru scólele private, prin circularea publicată sub No. 2.523, s'aŭ cerut de la directoriĭ osebitelor pensionate, stricta observare a regulelor prevĕḑute de legĭ, a se da pentru învĕțătura limbeĭ naționale locul și desvelirea cuvenitá pentru trebuințe societățeĭ uneĭ țĕrĭ române; apoĭ din raportul inspectoruluĭ și din inspecțiile făcute de către însușĭ subscrisul, putêndu-se constata micul numĕr de scolarĭ ce se gásĕŭ frecuentând scólele publice, maĭ ales acele începĕtóre primare și sătescĭ, subscrisul nu a socotit de prisos a cere concursul moral al cleruluĭ pámêntean, adresându-se cátre șefiĭ bisericeĭ Statuluĭ, prin circularea publicată sub No. 2.256, ca prin sfátuirĭ duhovnicescĭ să îndemne pe părinţiĭ familiilor să 'șĭ trimitá copiiĭ la scólá; asemenea vĕḑênd cá ceĭ maĭ mulțĭ párinţĭ îndată ce învĕță ceva de a scrie, îĭ iaŭ de la scólă și 'ĭ daŭ în cancelariĭ, subscrisul, prin adresa publicată sub No. 3.745, a cerut de la osebitele instanțe a nu primi în a lor serviciĭ asemenea tinerĭ, carĭ nu ar înfățișa atestate de sĕvêrșirea măcar a învĕțătureĭ primare și a prefera pentru posturĭ maĭ importante pe aceĭ cu atestate de cursurĭ superióre.

Tóte aceste îngrijirĭ nu aŭ rĕmas fără resultat: publicul țĕreĭ s'a deșteptat . . . De recunoscință împinșĭ, câțĭ-va particularĭ aŭ hárăzit averĭ pentru trebuințele scólelor și osebitele comunităţĭ aŭ început a rivalisa prin înființarea și înzestrarea deosebitelor așeḑĕmînte de învĕțăturĭ, precum tóte acestea se pot cunósce din publicațiunile făcute în foile oficiale. Un curs public de fisică și chimie populară, în scop de a deștepta tendințele către industrie și a stârpi multe superstiţiĭ, s'aŭ vĕḑut visitat de un numeros și entusiast auditoriŭ, din tóte clasele societăţeĭ. Examenele ținute la finitul anuluĭ 1857 1858, aŭ

www.dacoromanica.ro

înfățișat resultate mulțămitóre, precum se póte constata din raporturile delegaților trimiși. Publicul a vědit mulțămirea sa asistând la ele și dăruind premii de încuragiare, pe lângă premiile publice date de minister. In împărțirea acestor premii, subscrisul a avut ocasia a introduce o nouă îmbunătățire, statornicindu-se un sistem dupe care din un principiŭ de adevěrată emulație pentru osebitele merite, restringêndu-se numěrul premiilor la o cestiune materială, maĭ puțină și maĭ mică, le-aŭ dat adevěrata lor valóre și greutate morală. Tot dintr'un asemenea mobil s'aŭ statornicit pentru prima dată un premiŭ mare general, numit de bun merit, carele să se dea elevuluĭ celuĭ maĭ cověrșitor, pentru tóte notele și clasele.

Dupe acestea și altele asemenea měsurĭ luate pentru întâmpinarea lipsurilor, ce se iveaŭ la fie-care pas în administrarea și conducerea învěțăturei, subscrisul a crědut de a sa datorie a'și întórce îngrijirea asupra reformelor generale și alte îmbunătățirĭ radicale, cerute neapěrat pentru a se aședa învěțătura pe o cale, care să o conducă către adevěrata eĭ omenire. Pentru acest finit inspectorul a fost însărcinat a propune maĭ întêiu instrucțiĭ din cele maĭ potrivite pentru îmbunătățirea educațieĭ în interesul public. Instrucțiile pentru instrucția scóleĭ centrale de fete, s'aŭ publicat prin foile oficiale spre obștéscă aprețuire.

Principiul pe care ele sunt statornicite precum și osebitele regularisirĭ introduse în administrația láuntrică a ministeruluĭ, sunt tóte purcese din punctul de vedere a face din acelea bune mume și soțiĭ cu cunoscințĭ gospodărescĭ, pregátindu-le tot-d'o-dată îndestul pentru a putea servi țěreĭ, în unele condițiĭ, și ca profesorițe și crescětóre, spre a se putea scuti societatea nóstră de aducerea de guvernante din străinětate, cu multe cheltuelĭ și adesea cu ne nemerirea instrucțieĭ potrivite. S'aŭ statornicit asemenea și pentru internatul gimnasial regule comunicate direcțieĭ respective, sub No. . . ; prin aceste s'aŭ avut cu osebire în vedere a se deprinde pe eleví cu o disciplină regulată, care să le insufle respectul către legĭ și respectul către autorităţĭ, ținuțĭ fiind în depártarea de orĭ-ce amestec, care nu ar sta în raport cu calitatea lor de scolarĭ. Modul primireĭ în internat, conform legilor, s'aŭ reformat pe principiile cele maĭ nepártinitóre, pentru adevěratul merit și talent, în consideração numaĭ pentru lipsa de înlesnirĭ a familiilor și pentru o drépta repartiție între scolariĭ bunĭ din tóte párțile țěreĭ; asemenea pentru a insufla tot-d'o-dată tinerimeĭ respectarea de sine, s'aŭ adoptat purtarea uneĭ uniforme de către toțĭ eleviĭ institutelor publice, fără excepție. Dupe aceste regularisirĭ privitóre la crescerea curat morală, subscrisul a chiámat luarea aminte a consiliuluĭ scólelor și a corpuluĭ profesoral asupra reformelor de care experiența maĭ multor anĭ vědise că urma trebuință în programul învěțăturilor, care prin sistemul sěŭ de comparațiĭ, cu perfecțiune . . . . . și prin înmulțirea orelor de clase, nu lasă elevilor timpul trebuitor pentru pregatirea și studiarea lecțiilor. Învěțăturile colegiale maĭ cu séma, înfățișa o mare lipsă, căcĭ nu coprindea studiul gramaticeĭ române; studiŭ neapěrat pentru o limbă a căreĭ variațiĭ de vorbire și în scris nu se găsesc statornicite in un mod fix. Lăsăm a ḑice, ca limba română în cărțile scolare se gásea înstráinată dupe nisce principiurĭ de un radicalism ades ridicul. Afară de acestea, învěțăturile primare nu eraŭ îndestul complectate, nicĭ pentru a rěspunde la căpătarea de cunoscințe maĭ superióre, nicĭ pentru a rěmânea îndestule prin sine însușĭ, pentru aceĭ carĭ nu puteaŭ trece maĭ încolo de ele. Programul decĭ fu reformat pentru tóte ramurele învěțătureĭ dupe un sistem maĭ rațional, maĭ consecuent și maĭ lesnicios pentru scolarĭ. El se găsesce încă abia la început pentru a se putea constata resultatele séle; la finitul anuluĭ curent însă,

www.dacoromanica.ro

când și eleviĭ și profesoriĭ lor pregătițĭ cu cărțile trebuitóre dupe sistemul introdus prin ele se póte spera, că scólele nóstre vor scóte barbațĭ pregatițĭ cu tóte cunoscințele trebuitóre pentru societatea nóstră.

In mijlocul tuturor acestor lucrárĭ de îmbunătățire și regulare pentru scóle publice și private ce înființă la intrarea sa, subscrisul a crețut de datorie a gândi, atât la desvelirea și sporirea acestor așețăminte, cât și la îmmulțirea numĕruluĭ și crearea acelor ce lipseaŭ încă, potrivit cu trebuințele sporinde a uneĭ societățĭ în regenerare și doritóre de civilisațiune. Din un asemenea punct de vedere, îngrijirea subscrisuluĭ s'a întors maĭ ântêiŭ asupra scólelor sátescĭ, carĭ lipséŭ cu totul, a căror trebuință era cea maĭ important simțită, și pentru care până în anul de față nu era nimic fácut, decât numaĭ condițiunea pusă în contractul de posesiune a unora din moșiile cleruluĭ pamêntén, pentru zidirea uneĭ case de scóle, din carĭ și acestea nu era chiar nicĭ una zidită.

In curs de maĭ mult de 5 anĭ, mĕsurĭ energice luate, și nicĭ un sacrificiŭ cruțat, aŭ facut, ca la 1 Octombre trecut: 25 scolĭ sátescĭ dupe lista lit. aŭ inceput a funcționa pentru luminarea poporuluĭ de jos, care se gásea lipsit până și de cunoscința cetireĭ rugáciunilor și a iscălireĭ numeluĭ. Aceste scolĭ s'aŭ deschis, cu profesorĭ pregatițĭ în institul preparandal din Treĭ-Erarchĭ, și în lipsă, cu seminariștĭ, carĭ sĕvîrșise cursul secundar. Pentru a se întêmpina o asemenea lipsă pe viitor, institutul preparandal, înființat anume ca o scólă normală, pentru scopul pregătireĭ de profesorĭ sătenĭ, s'au restatornicit pe piciorul cerut de o asemenea instituție depărtându-se din el un numĕr de seminariștĭ abusiv introduși și inscrierea între preparanții s'aŭ învoit, nu numaĭ ca până acum, acelor ce aŭ absolvit patru clase primare ce și seminariștilor carĭ ar fi sfîrșit cursul secundar, adáogêndu-se chiar cursul pedagogic și în programele seminarului.

Acéstă mĕsură s'a fácut pentru înduoitul scop de a avea în tot timpul un numĕr îndestulátor de profesorĭ pentru numeróse scolĭ, ce în curênd, dupe mĕsura ce subscrisul a avut osebit a lua în îngrijire, urmézá sá se deschidá pe la tóte moșiile mŏnăstirilor, atât pamêntene, cât și închinate, punéndu-se și în contractele acestora condițiunea înființăreĭ de scólá; și pentru a deschide o carierá maĭ onorifica și maĭ întinsă cleruluĭ luminat ce ese din așețămintele seminarescĭ.

O a duoa trebuință, nu maĭ puțin importantá, simțită maĭ cu sémă prin ținuturĭ, era lipsa de scolĭ de fete, din carĭ nu există până acum, afará din capitalá, decât numaĭ treĭ și anume la Bêrlad, Tecucĭ și Odobescĭ. La 1 Septembre, șépte noue scolĭ primare de fete s'aŭ deschis: la Galațĭ, Ismail, Ocna, Piatra, Hușĭ, Bacăŭ și Têrgu-Frumos, cu profesorese, carĭ sĕvîrșind cursul de scóla centrală de fete din Iașĭ, se găseaŭ întrebuințate ca supleante în citatul institut.

O scólá primará de fete are sá se deschidá, încá în curênd, în politia Neamțului, unde acum se fac pregătirile trebuitóre pentru deschiderea eĭ.

4 scolĭ primare de băețĭ asemenea s'aŭ înființat din noŭ, la Ismail, Kilia, Reni și Herța.

Tot la 1 Septembre, s'a deschis un seminariŭ, cu un internat, în Roman, un colegiŭ în Bêrlad și 2 scolĭ reale: una în Iașĭ și alta in Galațĭ, înființate din noŭ tóte acestea numaĭ acum.

Trebuința înființăreĭ unor asemenea așețăminte, subscrisul a calculat'o dupe volumul de dorințe exprimate de tinerime și publicul țĕreĭ, maĭ cu osebire pentru învĕțăturile reale, carĭ mărginite numaĭ la un curs de cincĭ anĭ și coprințênd o enciclopedie de obiecte din ramul comercial și industrial, cele maĭ trebuitóre pentru viața practică carĭ complectate

www.dacoromanica.ro

cu un curs real de o specialitate, înfățișéză tóte înlesnirile de o bună educație pentru fiiĭ familiilor acelor carĭ nu sunt în condițiĭ de a 'ĭ consacra mulțĭ anĭ unor studiĭ maĭ 'naintate și adesea prisositóre pentru împregĭurările în carĭ aŭ a trăi.

Scólele reale promit asemenea formarea în curênd de o stare de mijloc (tiers état) care singură póte face și închezășui puterea și înflorirea Statuluĭ.

Recapitulând cele de maĭ sus, se vĕd înființate din noŭ la 1 Septembre contenit: *25 scolĭ satescĭ, 8 scolĭ primare de fete, 4 scolĭ primare de băețĭ, un seminariu, un colegiu și duoĕ scolĭ reale;* în acelașĭ timp s'aŭ dat scólelor înființate de maĭ 'nainte desvĕlirea cerută de marșa lor progresivă; așĭa pentru scólele de băețĭ din Hușĭ, Bêrlad și Piatra, s'aŭ numit câte duoĭ supleanțĭ în privirea numeroșilor scolarĭ de carĭ sunt frecuentate.

La treĭ scolĭ de fete din capitală și la acele din Bêrlad, Tecuciŭ și Odobescĭ s'aŭ sporit cu clasa III-a. La scóla centrală de fete din Iașĭ, s'aŭ introdus o a șésea clasă și un curs de pedagogie înaltă în limba francesă pentru elévele ce doresc a se deda carierei de profesorese séŭ cresçĕtóre și cárora, pentru maĭ bună practică, li s'aŭ prescris a preda lecțiile zilnice la clasele de jos, sub de aprópe priveghere a profesorilor respectivĭ.

La facultate asemenea s'a deschis anul al II-lea de legĭ, precum și al duoilea de filosofie.

In fine, pentru coloniile din Basarabia, ce nu aveaŭ nicĭ un aședámênt de învĕțătură și carĭ se aflaŭ în împregiurările grele și delicate a uneĭ anexărĭ próspete, către țéra nóstră, s'a statornicit în véra anuluĭ curent un anume aședámênt promulgat prin un hrisov, prin care interesele limbeĭ naționale române și supremația ministeruluĭ instrucțiuneĭ publice sunt asemenea garantate; prin acel hrisov, subscris prin înțelegere cu deputațiĭ coloniilor, s'aŭ isbutit a forma pentru scólele bulgare, din antrepriza propi . . . . . tiilor un venit sigur și crescĕtor, care ar fi de dorit a se putea crea și pentru tóte cele-alte scolĭ ale țĕreĭ.

Pe temeiul unuĭ asemenea hrisov se gásesc funcționând până acum o scólă primară de báețĭ și una de fete în Bolgrad, asemenea sunt scolĭ sătescĭ prin osebite coloniĭ.

Subscrisul nu a avut maĭ puțină îngrijire și pentru comunitățile de riturĭ străine aședate în țéră. O scólá protestantă înființată de treĭ anĭ, sub patronagiul direct al consululuĭ prusesc, s'a gásit funcționând în cea maĭ bună regulă. Subscrisul nu a avut decât a 'ĭ da autorisația cuvenitá, prin care i se punea îndatorire a avea un profesor pentru gramatică, geografie și istoria română, și a depune examene publice în ființa unuĭ delegat al ministeruluĭ.

Pentru comunitățile catolice, subscrisul, s'a adresat cátre vicariatul misiuneĭ în Moldova, carele prin rĕspunsurile comunicate s'a îndatorit a regula în curênd înființarea de scolĭ comunale pentru coreligionariĭ catolicĭ. In asemenea scop subscrisul s'a adresat și către representantul comunităților evreescĭ, prin circularea publicată sub No. . . . ; gásind însá din partea lor împotrivire și puținá voință, subscrisul, întemeiat pe dispositiunile de maĭ 'nainte legiuite în asemenea, și care se găsesce expuse prin raportul supus guvernuluĭ de maĭ 'nainte, sub No. . . . , aŭ înaintat înființarea scólelor comunale evreescĭ, prin mĕsurĭ executive, carĭ însă nu aŭ produs tot resultatul lor, dér carĭ totușĭ aŭ pus pe deosebite fețe din străinĕtate în nevoie de a'șĭ căpăta recunóscerea continuăreĭ micilor aședăminte private ce întrețin, prin căpĕtarea de autorisațiĭ legiuite și supunerea la instrucțiile statornicite.

Scólele armenescĭ din capitală, înființate de maĭ mulțĭ anĭ și administrate de comu-

www.dacoromanica.ro

nitățile aceluĭ rit, dupe un aşeḑămênt osebit, promulgat in anul 18 . . . , se gasesc în cea maĭ bună stare şi regulă. Nu era asemenea şi cu acele de prin ţinuturĭ, unde afara de Roman şi Botoşanĭ, nu se găseaŭ înfiinţate nicĭ Eforiile cerute de citatul reglement.

Formarea unor asemenea Eforiĭ şi scolĭ primare s'aŭ şi regulat până acum pentru comunităţile din Bacăŭ, Ocna, Focşanĭ, Galaţĭ şi Ismail.

Un aşeḑămênt important de învĕţătură industrială, infiinţat de maĭ mult timp, carele până acum nu a adus decât resultate cu-totul slabe în comparaţie cu uriaşele cheltuelĭ ce aŭ costat pentru întreţinerea luĭ, precum se lămuresce din memuarul specail pentru asemenea obiect, este scóla de arte şi meseriĭ din capitală. Cea d'ântêiŭ ingrijire a subscrisuluĭ la intrarea sa în minister, a fost a vedea acest aşeḑămênt reorganisat în un mod, care să garanteze resultatele aşteptate de la înfiinţarea luĭ, însă contractul cu care scóla a fost dată şi trecută în antreprisă, către osebite feţe, cu osebite transacţiĭ şi condiţiĭ, tóte în defavorul scóleĭ, a fost o grea pedică pentru orĭ-ce îmbunătăţire. Tot ce subscrisul putea face, a fost de a sili pe antreprenor, potrivit contractuluĭ, a repara atelierele căḑute în dărîmăre, înaintând asemenea prin chiar lucrările ministeruluĭ, pe conta antreprenoruluĭ, până ce acum de curênd Sfatul cârmuitor prin hotărîrea sa, din . . . . , comunicată prin adresa Secretariatuluĭ de Stat, No. . . . , aŭ regulat desfiinţarea acestuĭ contract. Orĭ-carĭ sunt condiţiile cu carĭ desfiinţarea este a se face, scóla nu póte decât câştiga prin ea, căcĭ va rĕmâne liberă de singura, dar puternica pedică, ce oprea a i se da desvĕlirea şi sborul cerut de menirea eĭ.

In afară de aceste aşeḑăminte enumerate, până acum maĭ există unul cu titlul de seminariŭ, în mŏnăstirea Neamţul, întreţinut cu cheltuiala aceleĭ mŏnăstirĭ. La intrarea sa, subscrisul a găsit'o figurând numaĭ cu numele, căcĭ în contra hrisóvelor Domnuluĭ Ghica, mŏnăstirea, folosindu-se de osebitele împregiurărĭ ale guvernelor provisoriĭ, aŭ isprăvit a o scóte de sub priveghiărea şi legiuita controlă a ministeruluĭ, dupe care apoĭ a desfiinţat şi gimnasiul şi internatul ce trebuea să aibă, reducênd'o la simpla proporţie de o scólă catihetică. Subscrisul a făcut tot ce 'i a stat prin putinţă pentru restatornicirea eĭ, pe basa domnescilor hrisóve, adresându-se maĭ ântêiŭ către starţul mŏnăstireĭ, prin adresa publicată sub No. . . . . , şi apoĭ, către E. S. P. Caimacam, prin raportul No. . . . . , carele a şi bine-voit a rêndui o comisie. Lucrările acesteĭ comisiĭ însă s'aŭ paralisat prin opunerea starţuluĭ, sprijinit de chiriarhia ţĕreĭ, precum se póte vedea din raportul Ministeruluĭ, No. . . . . , de curênd recomandat de E. S. P. Caimacam in deliberarea Sfatuluĭ administrativ. Subscrisul speră, că orĭ-ce guvern va fi aşeḑat în fruntea ţĕreĭ, nu va lăsa in părăsire o asemenea cestiune seriósă, ce prin a eĭ importanţă pentru ţéră, a devenit o cestiune naţională.

Tóte aceste îmbunătăţirĭ şi sporirĭ pentru aşeḑămîntele de învĕţatură din ţéră de la sine se înţelege, că aŭ trebuit să immulţéscă şi cheltuelile caseĭ scólelor şi să coste însemnătóre sacrificiurĭ bănescĭ; însă subscrisul a fost de socotinţă, că pentru nisce asemenea importante trebuinţe ale ţĕreĭ, orĭ-ce guvern este dator a nu cruţa finanţele sale.

La intrarea sa în minister, subscrisul a găsit casa scólelor în o crisă financiară îndestul de delicată. La inceput anume chiar budgetul acesteĭ case întărit de Sfat şi de E. S. Prinţul Caimacam, represinta un deficit maĭ bine de 20.000 leĭ, ce rĕmânea a se acoperi din economiĭ.

Din acest budget, visteria Statuluĭ nu voia a recunósce o subvenţiune de 348.000 leĭ, ce dupe regulament urma a se trage tot anul de la ea, în privire, că asemenea condeiŭ nu fusese prevĕḑut prin budgetul eĭ pe anul curent. Recunóscerea acesteĭ subvenţiunĭ de

www.dacoromanica.ro

visterie a fost una din condițiunile cu care numaĭ subscrisul a primit a lua asupră'ĭ sarcina ministeruluĭ; insă realisarea eĭ definitivă, nu s'a făcut decât forte de curând prin sloboḑirea unuĭ sinet din partea visterieĭ, cu care casa scólelor se póte împrumuta de la bancherĭ, pe conta eĭ; aceea ce o va pune póte în necesitate de a suferi o scădere de dobânḑĭ.

Inființarea seminaruluĭ din Roman, a necesitat asemenea asigurarea uneĭ cheltuelĭ peste 100.000 leĭ, ce are din casa cleruluĭ.

Profesoriĭ sătenĭ urmând a fi plătiți de cátre posesoriĭ moșiilor cleruluĭ, și o asemenea condiție neputênd fi prevěḑută prin contracte până la noua împosesuire, lefile lor a trebuit a fi asemenea plătite din casa cleruluĭ, care plătesce până acum o sumă de 60.000 leĭ pe an.

Numěrul scólelor primare de băeți și fete înființate din noŭ, precum s'a probat maĭ sus; colegiul din Bêrlad, scólele reale, îndeplinirea profesorilor pe la tóte catedrele vacante, sporirea ce a fost de trebuință a se face la o parte din profesorĭ, pensiunile, ce potrivit legilor a trebuit a se da acelor retrașĭ, stipendiile ce ministerul a trebuit să acordeze elevilor, micĭ burse pentru a putea urma cursurile facultative, aŭ necesitat asigurarea uneĭ nouě subvențiunĭ pentru casa scólelor în sumă de 250.000 leĭ pe an, care să se tragă din casa cleruluĭ. Un noŭ ajutor pentru casa scólelor aŭ maĭ fost și venitu-rile mănăstireĭ Mavromoluluĭ din Galațĭ, ca la 50.000 leĭ pe an, trecute către ea de la casa cleruluĭ pe temeiul vechilor hrisóve domnescĭ, în puterea hrisovuluĭ publicat, sub No. . . . , și în o mică parte prin sporirea numěrulnĭ internilor solvențĭ în instituturile publice și suirea plăților de la 1.200 la 2.000 leĭ pe an, pentru internatul gimnasial.

Insá tóte economiile și prisosurile acestor nouě venituri asigurate, se găséŭ acoperite și covîrșite pentru acest an, prin costisitórele reparațiĭ radicale ce a trebuit a se face la biserica Mavromolu și la încăperile fereḑenluĭ, ce cădea în ruine, fără să aducě nicĭ un venit și la încăperile scolastice din capitală; cheltuelile se sue peste 300.000 leĭ; asemenea din despăgubirea ce este a se da pentru desființarea contractuluĭ scóleĭ de arte în sumă de 4.000 galbenĭ séŭ 148.000 leĭ, osebit de 70.000 leĭ, costul reparațieĭ facute la atelierele aceleĭ scolĭ, și care a trecut peste suma subvențiuneĭ din care urma a se face; asemenea pentru cheltuelile necesitate prin cumpěrărĭ și tipărituri de cărțĭ, împărțirĭ de premiĭ, etc., încât deficitul anuluĭ financiar curent se póte calcula.

Un asemenea deficit în budgetul caseĭ scólelor nicĭ póte a nu urma, căcĭ afară de câștiurile a treĭ moșiĭ, tóte cele-alte venituri alcátuindu-se numaĭ din subvențiunĭ fixate o-dată pentru tot-d'a-una, nicĭ pot sta în raport cu cheltuelile necesitate și sporite pe fie-care an, cu desvělirea și sporirea progresivă a așeḑămintelor de învățătură, carĭ abia fiind la începutul lor, nu'șĭ aŭ încă fixată complectarea lor.

Statistica scólelor Moldoveĭ înfățișéză un numěr de 136 așeḑěminte de învățură publică și privată dupe lista lit. . . . .

Scólele publice înfățișéză un numěr de 168 profesorĭ și profesorese de tóte rangurile dupe lista litera . . . , și 9.043 scolarĭ, carĭ împreună cu 957 ce frecuentaŭ scólele private, daŭ un total de 10.000 scolarĭ, dupe raportul inspectoruluĭ general, făcut la finitul anuluĭ 1857—1858, căcĭ statistica anuluĭ curent 1858—1859, nu s'a putut încă pregăti.

Din aceste scolĭ, 25 sunt sătescĭ, 24 primare de băeți, din carĭ 5 în capitală, 12 primare de fete, din carĭ 2 în capitală, o scólă centrală de fete în Iașĭ, cu un internat de 60 eleve, din carĭ 50 gratuite și 10 solvente, 2 scolĭ reale în Iașĭ și Galațĭ, un colegiŭ

www.dacoromanica.ro

în Bêrlad și unul în Iași, cu un internat de 160 elevĭ, din carĭ 126 gratuiți și 34 solvenți; o facultate de filosofie și una de legĭ, cu câte 2 clase; o scóla de arte în capitala și treĭ seminariĭ la Socola, Roman și Huși cu câte un internat de elevĭ gratuiți și 13 scolĭ catihetice primare în fie-care politie reșidențiala; asemenea un internat de 50 de preparanḑĭ gratuiți în încăperile de la Treĭ-Erarhĭ. Maĭ este scóla centrală arméná din Iași și treĭ sucursale la Botoșanĭ, Roman și Ocna.

Cheltuelile materiale ale tuturor așeḑămintelor publice din capitala și léfa profesorilor publicĭ din tótă ṭéra sunt în sarcina caseĭ scólelor. Cheltuelile materiale a scólelor ținutale, afară de Vasluiŭ și Mihăilenĭ, sunt în sarcina comunităților respective, prin Eforiĭ și se găsesc fórte rĕŭ îngrijite de către ele, cu tóte stăruințele de la minister în tot timpul. Seminariile 'șĭ aŭ veniturile lor propriĭ, séŭ subvențiĭ din casa cleruluĭ și se administréză în deosebĭ prin epitropiĭ alcatuite de episcopul eparhiot și ministerul instrucțieĭ.

Scólele coloniilor din Basarabia precum și scólele armene 'șĭ aŭ de asemenea venitурile lor propriĭ, administrate prin Eforiile respective, sub controla Ministeruluĭ.

Tótă administrația morală și materială a învĕțămêntuluĭ public și a scólelor se urméză dupe legiuirea coprinsă prin Așeḑămêntul scólelor, promulgat în anul . . . . , carele dupe o cercare de maĭ mulți anĭ a dovedit că lasă mult de dorit, sub osebite puncte de vedere.

Lista de profesorii institutuluĭ gimnasial

D-luĭ Aga Theodor Vieisa, inspector general al scólelor.
» Dimitrie Stoica, profesor de literatura română și latină, de stil de antichitați și Mitologie, la clasele gimnasiale superióre.
» Licențiatul Vasile A. Urechiă, profesor de istoria universală și a patrieĭ; are clasele gimnasiale superióre și facultatea de filosofie.
» Ștefan Miclea, profesor de istoria naturală; are clasele superióre gimnasiale.
» Ión Pop, profesor pentru matematicĭ; are clasele superióre gimnasiale.
» Alexandru Metaxa, profesor de limba și literatura elenă; are clasele gimnasiale.
» Zaharia Columb, profesor de gramatica latină, română și germană în clasele gimnasiale inferióre.
» Constantin Kirniski, profesor pentru istoria universală; are clasele gimnasiale inferióre.
» Grigore Cobalcescu, profesor de istoria naturală, are clasele inferióre gimnasiale.
» Ión Pangrati, profesor de matematicĭ; are clasele gimnasiale inferióre.
S-ția Sa Iconomul George Ionescu, profesor de religie și director al internatuluĭ gimnasial.
D-luĭ Anton Parteni, profesor de caligrafie și desemn; are clasele gimnasiale inferióre.
» Emilian Kertes, profesor de desemn și geografia descriptivă; are clasele superióre gimnasiale.
» Malgouverné, profesor de limba francesă; are clasele I-a, a V-a și a VI-a din gimnasiŭ.
» Ludvig Iordan, profesor de limba francesă; are clasele a II-a, a III-a și a IV-a din gimnasiŭ.
» Iosef Maisner, profesor de limba germană; are clasele superióre gimnasiale.
» D. Botez, bibliotecar.

www.dacoromanica.ro

Lista de profesorii gimnasiului din Bêrlad

D-luĭ Ulis Filaletis, profesor de gramatica română, caligrafie, istorie, geografie și limba francesă, cu îndatorire a preda acéstă limbă și la scóla de fete.
» Ión Vêrgolicĭ, profesor de limba latină, aritmetică, geologie și botanică.
Pentru predarea religieĭ s'a însărcinat pe catihetul acesteĭ politiĭ.

Lista de profesorii facultăţeĭ juridice și filosofice

D-luĭ Dr. Simion Barnuțiŭ, profesor de filosofie și dritul natural, cu îndatorire de a preda și în gimnasiŭ introducerea la filosofie.
» V. Al. Urechiă, profesor de istoria și literatura română și universală.
» Petru Suciu, profesor de istorie, institutele drituluĭ roman și pandectele.
» Licențiatul Teodor Veisa, profesor de dritul civil.
» Dr. George Apostoleanu, profesor de dreptul penal și procedura penală.
» Iacob Lupașcu, profesor de dritul comercial.

Listă de profesorii scóleĭ reale din capitala

Pentru predarea matematecelor, istorieĭ naturale și a limbeĭ germane, s'a însărcinat D-luĭ Dr. Anton Velini.

Pentru predarea religieĭ s'a însărcinat S-ția Sa Iconomul Ión Lohan.

Pentru predarea desemnuluĭ și a caligrafieĭ s'a însărcinat D-luĭ Parteni Antoni.

Pentru predarea istorieĭ, geografieĭ și limba română, s'a însărcinat D-luĭ Mihail Gheorghiu.

Ear pentru ocuparea catedreĭ de limba italiană la acéstă scólă, cum și la gimnasiŭ, s'a publicat concurs.

Lista de profesorii scóleĭ reale din Galaţĭ

D-luĭ Dimitrie Gheorghiu, profesor de matematicĭ, istoria naturală și caligrafia séŭ desemnul.
» Ión Adrian, profesor de istorie, geografie și limba română.
» Audisio Iasénto, profesor de limba italiană.
» Kumbari, profesor de limba grecéscă.
Pentru predarea religieĭ, s'a însărcinat catihetul politieĭ Galațĭ.

Lista de profesorii scólelor primare din capitală

D-luĭ Dr. Anton Velini, director și profesor la scóla pregátitóre.
» Ión Darzeŭ, profesorul claseĭ a IV-a din Treĭ-Erarchĭ.
» Neculaĭ Mácărescu, profesorul claseĭ a III-a din Treĭ-Erarchĭ.
» Ión Stavrat, profesorul claseĭ a II-a la acéstă scólá.
» Ión Gusti, profesorul claseĭ I din acéstă scólá.
» Mihail Colea, supleant.
S-ția Sa Iconomul Ión Lohan, profesor de religie și caligrafie, cu îndatorire de a preda și la scóla preparandală.
D-luĭ Nicolae Turculețu, profesor la scóla din Tátărescĭ.
S-ția Sa Iconomul Amfilochie Ionescu, supleant.

www.dacoromanica.ro

D-luĭ Toma Săvescu, profesor la scóla din Sararie.
» B. Praja . . . . supleantul acesteĭ scolĭ.
» Ión Praja, profesor la scóla din Păcurarĭ.
» Alexandru Urzică, supleantul sĕŭ.
» Dimitrie Haralambie, profesor la scóla din Têrguşor.
» Basilie Ciorneĭ, supleantul acesteĭ scolĭ.

Profesorii din scóla centrată de fete

D-na Elisa Barbe Andre, directóre.
» Maria Costin, profesorésă la clasa I-a de externe.
» Profira Hontru, profesorésă la clasa II-a de externe.
» Elena Boian, profesorésă la clasa III-a de externe.
D-luĭ Mihail Georgiu, profesor de istorie, geografie şi de sciinţele naturale, cu indatorire de a ţine comptabilitatea şi corespondinţa.
S-ţia Sa Iconomul Ión Poenaru, profesor de aritmetică, catichism şi duhovnic.
D-luĭ Teodor Zăhăreanu, profesor de gramatica română şi caligrafie.
» Mihail Tiedmain, profesor de limba francesă în clasele inferióre.
D-na Clara Dolniskì Stasski, profesorésă de desemn.
» Ruxandra Gavriliu, invĕţătóre la lucru de mână.

Scólele filiale de fete

D-na Elenca Ducu, profesorésă de clasa I-a şi lucru de mână la scóla din Beilic.
D-luĭ Ión Ştefánescu, profesor pentru clasa a II-a şi a III-a.
D-na Ana Popovicĭ, profesorésă pentru clasa I-a şi la lucru de mână la scóla de pe Podul-lung.
D-luĭ Ştefan Zăhăreanu, profesor pentru clasa a II-a şi a III-a.

Profesorii şi profesoresele scólelor ţinutale

D-luĭ Ión Viţu, profesor la scóla de băeţĭ din Galaţĭ.
» Tertulian Tobias, adjunct la acéstă scólă.
» Roşanu, supleant la acéstă scólă.
D-na Hristofor, profesorésă la scóla de fete din acest têrg.
D-luĭ Ión Grigorescu, profesor la scóla de băeţĭ din Tecuciŭ.
» George Stănilescu, adjunct la acéstă scólă.
» Ión Smeul, supleant la acéstă scólă.
D-na Elena Cernat, profesorésă la scóla de fete din acest têrg.
D-luĭ Vasile Cernat, supleant la acéstă scólă.
» Ión Popescu, profesor la scóla de băeţĭ din Bêrlad.
» Ión Smeul, adjunct la acéstă scólă.
» Stefan Georgescu, supleant la acéstă scólă.
D-na Zoe Evolski, profesorésă la scóla de fete din Bêrlad.
» . . . . Filaret, supleantă la acéstă scólă.
D-luĭ Ión Dumbravă, profesor la scóla de băeţĭ din Huşĭ.
» Papazolu, adjunct la acéstă scólă.
» D-l Adrian, supleant la acéstă scólă.

www.dacoromanica.ro

D-na Profira Lupuşor, profesorésa la scóla de fete din acest târg.
D-luĭ Vasile Casian, profesor la scóla de băeţĭ din Vasluiŭ.
» Gheorghe Dumbravă, adjunct la acéstă scólă.
» Gheorghe Candelaş, supleant la acéstă scólă.
D-na Ecaterina Radovicĭ, profesorésa scóleĭ de fete din acest târg.
D-luĭ George Rozali, profesor la scóla de băeţĭ din Focşanĭ.
» Costache Ţelini, adjunctul acesteĭ scolĭ.
» Petrescu, supleantul acesteĭ scolĭ.
» A. Hristodulo, profesorul scóleĭ de băeţĭ din T.-Ocneĭ.
» A. Stavrat, adjunctul acesteĭ scolĭ.
» Georgie Stoica, supleant.
D-na Maria Paladi, profesorésă la scóla de fete din acest târg.
D-luĭ C. Platon, profesorul scóleĭ de băeţĭ din Bacăŭ.
» Mihail Frunzá, adjunctul acésteĭ scolĭ.
» Ştefan Ţirţescu, supleantul acesteĭ scolĭ.
» Ión Zamfirescu, profesor la scóla de băeţĭ din Roman.
» Ştefánescu, adjunct la acéstă scólá.
» Paladi, supleant la acéstă scólă.
» Ión Homiceanu, profesor la scóla de băeţĭ din T.-Petreĭ.
» Halunga, adjunct la acéstă scólă.
» Nádejde, supleant la acéstă scóla.
D-na Elena Radovicĭ, profesorésa scóleĭ de fete din acest târg.
D-luĭ Nicolae Verdeanu, profesorul scóleĭ de băeţĭ din Falticenĭ.
» Cocea, adjunct la acéstá scólă.
» Sivolca, supleant la acéstă scólá.
» Mihail Averescu, al doilea supleant la acéstá scólá.
» Costache Paulini, profesorul scóleĭ de báeţĭ din Mihăileni.
» Nicolae Popescu, supleant.
» Mihail Alboteanu, profesor la scóla de băeţĭ din Dorohoiŭ.
» Grigore Platon, adjunct la acéstá scólá.
» Ión Cornescu, supleant la acéstá scólá.
» Vasile Paulini, profesor la scóla de băeţĭ din Botoşanĭ.
» G. Vasiliu, adjunctul acesteĭ scolĭ.
S-ţia Sa Ereul Costantin Nádejde, supleantul acesteĭ scolĭ.
D-luĭ Ión Bunescu, profesor la scóla de baeţĭ din Hârláŭ.
D-luĭ Ión Verdeanu, profesor la scóla de báeţĭ din T.-Frumos.
» Teodor Verdeanu, adjunctul acesteĭ scolĭ.
» Ştefan Averescu, supleantul acesteĭ scolĭ.
D-na Profira Băláceanu, profesorésă la scóla de fete din acest târg.
D-luĭ Constantin Rojniţă, profesor la scóla de băeţĭ din Odobescĭ.
» P. C. Dobrea, adjunctul acesteĭ scolĭ.
» George Scânteie, supleantul acesteĭ scolĭ.
D-na Ana Nicolaŭ, profesorésá la scóla de fete din Odobescĭ.
» Elenca Nicolaŭ, supleantá la acésta scólă.
D-luĭ Nicolae Braşoveanul, profesor la scóla de báeţĭ din Panciu.
» A. Sava, profesorul scóleĭ de băeţĭ din Herza.

www.dacoromanica.ro

Profesorii de pe la scólele de pe partea din Basarabia anexata catre Moldova.

D-luĭ Simion Brâncoveanu, profesor la scóla de baeţĭ din Bolgrad.
„ Alexandru Coşula, profesor la scóla de băeţĭ din Ismail.
S-ţia Sa Ereul Constantin Buhnea, profesor de limba română la scóla de baeţĭ din Têrgu-Reni.
D-luĭ George Andreiŭ, profesor tot la acéstă scólă.
D-na Maria Dervini, născută Tutov, directóre la scóla de fete din Ismail.
D-luĭ G. Gheţu, profesor la scóla din colonia Satul-Noŭ.
„ George Moroşanu, profesor la scóla din colonia Taşbunari.
„ G. Stroeanu, profesór la scóla din colonia Volcăneţĭ.
„ B. Brânţâ, profesor la scóla din colonia Şănirlikita.
„ N. Petru, profesor la scóla din colonia Erdekburno.
„ Dimitrie Moroşanu, profesor la scóla din colonia Colibaşĭ.
„ Neculaĭ Necolaŭ, profesor la scóla din Satul Babele.
„ Georgie Romanescu, profesor la scóla din Têrgul Kilia.
„ Iòn Sireţeanu, profesor la scóla din colonia Sloboţia.
„ Em. Dumbrava, profesor la scóla din colonia Valeni.
„ Vasile Ştefănescu, profesor la scóla din colonia Frecăţiu.
„ Z. Pánescu, profesor la scóla din colonia Kartal.

Lista de profesorii scólelor satesci

D-luĭ Iòn Borcea, profesorul scóleĭ de pe moşia Costulenĭ, proprietatea cleruluĭ, ţinutul Iaşĭ.
„ George Boleanu, profesor de la scóla de pe moşia Páltinişĭ, proprietatea cleruluĭ.
„ Lupu Bondescu, profesor la scóla de pe moşia Borcea, proprietatea cleruluĭ, ţinutul Suceveĭ.
„ Scarlat Constantin, profesor la scóla de pe moşia Ruşiĭ, proprietatea cleruluĭ.
„ Pandele Brădeanu, profesor la scóla de pe moşia Stânescĭ, proprietate a cleruluĭ.
„ Georgie Mardari, profesor la scóla de pe moşia Kordárenĭ, proprietate a cleruluĭ.
„ Iòn Antoniu, profesor la scóla de pe moşia Răchitenĭ şi Adjudenĭ, proprietate a scólelor, ţinutul Roman.
„ Dimitrie Dáscălescu, profesor la scóla de pe moşia Hármănescĭ, proprietate a cleruluĭ, ţinutul Suceveĭ.
„ George Simionescu, profesor la scóla de pe moşia Gheràescĭ, proprietatea cleruluĭ, ţinutul Roman.
„ Iòn Moga, profesor la scóla de pe moşia Ivănescĭ, proprietatea cleruluĭ, ţinutul Fálciŭ.
„ Alexandru Hancu, profesor la scóla de pe moşia Sinescĭ, proprietatea cleruluĭ, ţinutul Iaşiĭ.
S-ţia Sa Erodiaconul Ion Patron, profesor la scóla de pe moşia Mácărescĭ, proprietatea cleruluĭ, ţinutul Iaşiĭ.
„ „ Ereul George Lateş, profesor la scóla de pe moşia Rădăşanĭ, proprietatea cleruluĭ, ţinutul Suceveĭ.
D-luĭ Neculaĭ Petcu, profesor la scóla de pe moşia Braniştea şi Ţipescĭ, proprietatea cleruluĭ, ţinutul Covurluiŭ.

www.dacoromanica.ro

D-luĭ Gheorghe Nedelcu, profesor la scóla de pe moșia Bogdánescĭ, proprietatea cleruluĭ, ținutul Suceveĭ.

» Antonie Antoniu, profesor de la moșia . . . . mŏnăstireĭ Bogdana, proprietatea cleruluĭ, ținutul Bacăŭ.

» Constantin Istrate, profesor la scóla de pe moșia Bicazul, proprietate a cleruluĭ, ținutul Neamțu.

» Ión Florescu, profesor la scóla de pe moșia Preutesciĭ, proprietate a cleruluĭ, ținutul Suceveĭ.

» Vasile Udrea, profesor la scóla de pe moșia Boloșanĭ, proprietate a cleruluĭ.

» Kota, profesorul scóleĭ din Vrancea, ținutul Putneĭ.

» . . . . . , profesor la scóla din mŏnăstirea Vorona, întreținută in totul de acéstă mŏnăstire.

S-ția Lor Erodiaconul Markian, Erodiaconul Cálinic și Monahul Sebastian, profesorĭ la scóla din mŏnăstirea Doljescĭ.

» » Erodiaconul Inokentie și Eromonahul Eronim, profesorĭ la scóla din mŏnăstirea Slatina, întreținută în totul de egumen.

S-ția Sa Iconomul Georgie Popescu, profesor la scóla de pe moșia Micláușeniĭ, proprietate a D-neĭ Vorniceseĭ Ecaterina Sturdza, care întreține în totul acéstă scólă.

» » Ereul Ión Bâzgan, profesor la scóla de pe moșia Válenii, proprietate a caseĭ scólelor, din ținutul Fálciŭ.

Listă de scólele publice și private din țéră

2 Gimnaziurĭ, unul în Iașĭ, cu internat și altul la Bêrlad fără internat, inființat în anul 1858.

2 scolĭ reale, una în Iașĭ, alta la Galațĭ.

5 scolĭ primare de băețĭ în capitală și anume: 1 în Treĭ-Erarchĭ, a 2-a în suburbia Sĕrărieĭ, a 3-a în acea din Tátărașĭ, a 4-a în acel din Pácurarĭ și a 5-a în acel din Têrgușor.

1 scólă centrală de fete, cu internat în capitală.

2 scolĭ filiale de fete în capitală.

1 scólă preparandală în capitală.

1 scólă de meseriĭ în capitală.

1 scólă militară în capitală.

19 scolĭ primare de băețĭ prin ținuturĭ și anume: 1 în galațĭ, 2 la Tecuciŭ, 3 la Bêrlad, 4 la Hușĭ, 5 la Vasluiŭ, 6 la Focșanĭ, 7 la Miháilenĭ, 8 la Dorohoiŭ, 9 la Botoșanĭ, 10 la Hârlăŭ, 11 la Têrgul-Frumos, 12 la Odobescĭ, 13 la Panciu, 14 la Têrgu-Ocna, 15 la Bacăŭ, 16 la Roman, 17 la Peatra, 18 la Fálticenĭ și 19 la Herța.

10 scolĭ de fete prin ținuturĭ și anume: 1 la Bêrlad, 2 la Tecuciŭ, 3 la Odobescĭ, 4 la Piatra, 5 la Têrgul-Neamțuluĭ, 6 la Huśĭ, 7 la Têrgul-Frumos, 8 la Vasluiŭ, 9 la Têrgul-Ocneĭ și 10 la Galațĭ.

3 seminariĭ și anume: 1 la Socola, 2 la Hușĭ și 3 la Roman.

13 scolĭ catihetice, câte una în fie-care district.

25 scolĭ sătescĭ și anume: 1 la Costulenĭ, 2 la Păltiniș, 3 la Borcea, 4 la Ruși, 5 la Stánilescĭ, 6 la Cordărenĭ, 7 la Răchitenĭ, 8 la Hărmănescĭ, 9 la Gherăeștĭ, 10 la Ivanescĭ, 11 la Sinescĭ, 12 la Măcărescĭ, 13 la Rădășanĭ, 14 la Braniștea și Țipescĭ, 15 la

www.dacoromanica.ro

Bogdánescĭ, 16 la moşia mŏnástireĭ Bogdana, 17 la Bicaz, 18 la Preutescĭ, 19 la Boloşcanĭ, 20 la Vrancea, 21 la mŏnăstirea Vorona, 22 la mónăstirea Doljascĭ, 23 la mŏnăstirea Slatina, 24 la moşia Válenĭ şi 25 la moşia Micláuşenĭ.

5 scolĭ armenescĭ şi anume: 1 în Iaşĭ, 2 la Roman, 3 la Botoşanĭ, 4 la Focşanĭ şi 5 la T-Ocna.

5 pensionate private de băeţĭ în capitală şi anume · 1 al D-luĭ Cazu, 2 al Ð-luĭ Atanasiadi, 3 al D-luĭ Frai, 4 al D-luĭ Iordan şi 5 al D-luĭ Aivas.

5 pensionate private de demoazele, din capitalá, şi anume: 1 al D-luĭ Joye, 2 al D-luĭ Haidig, 3 al D-luì Petit, 4 al D-luĭ Maisner şi 5 al D-luĭ Sachetti.

6 pensionate private de băeţĭ prin ţinuturĭ şi anume: 1 al D-luĭ Terderber, în Botoşanĭ, 2-a al D-luĭ Pepi în Galaţĭ, 3 al D-luĭ Edinakevicĭ, în Bacău, 4 al D-luĭ Eavorski în Peatra, 5 al D-luì Karl în Bêrlad şi 6 a D-luĭ Kvitnisky, în Botoşanĭ.

9 pensionate private de demoazele prin ţinuturĭ şi anume: 1 al D-luĭ Frici în Peatra, 2 al D-luĭ Copel în Bacău, 3 al D-luĭ Maer la Bacáŭ, 4 al D-luĭ Bitru la Roman, 5 al D-luĭ Scoti în Galaţĭ, 6 al D-luĭ Papadopulo la Galaţĭ, 7 al Diaconuluĭ N. Ionescu în Peatra, 8 al D-luĭ G. Crudul la Focşanĭ şi 9 al D-eĭ Cocea în Fálticenĭ.

2 pensionate evreescĭ de báeţĭ în capitală şi anume: al D-luĭ Şor şi al D-luĭ Isaak Şvalb.

2 pensionate evreescĭ de fete în capitalá şi anume: 1 al D-luĭ Sircus şi 2 al D-luĭ Blumental.

Scólele publice din partea din Basarabia anexată către Moldova.

1 scólá centralá de băeţĭ în Bolgrad.

1 scólá de báeţĭ în Ismail.

1 scólă de băeţĭ în Têrgul Reniĭ.

2 scolĭ de fete şi anume 1 în Bolgrad şi 2-a la Ismail.

12 scoli elementare de prin coloniĭ şi anume: 1 la satu noŭ, 2 la Táşbunari, 3 la Volcănescĭ, 4 la Minirlikita, 5 la Erdecburno, 6 la Colibaşĭ, 7 la satul Babel, 8 la Sloboţia, 9 la Têrgul Kilia, 10 la Válenĭ, 11 la Frecăţeĭ şi 12 la Kartal.

136 total.

Ear din statistica publicată în anul trecut 1.857 şi coprinsă în memuarul asupra scólelor, la faţa 26, numĕrul scólelor publice şi private era de 62.

Listă de eleviĭ aflătorĭ în scólele din principat

3.363 la scóle primare de băeţĭ.
1.204 la scólele elementare din coloniile bulgare.
1.000 la seminarĭ şi la scólele catihetice.
365 la scólele armene.
238 la gimnasiĭ.
615 la scólele şi pensionatele private din capitalá.
506 la micile scolĭ eclesiastice, unde se învéţă cetirea, scrierea şi cântările bisericescĭ.
459 la scólele de fete.
342 la scólele şi pensionatele private din ţinuturĭ.
1.908 scólele sătescĭ, séŭ comunale.
10.000 Iar dupe statistica publicatá în anul trecut 1857 şi coprinsă în numĕrul asupra scólelor, la faţa 26, numĕrul elevilor, carĭ frecuentaŭ scólele publice şi private era de 4.244.»

www.dacoromanica.ro

*

Acéstă dare de sémă este fórte complectă, de şi cam optimistă, maĭ ales considerând marele deficit financiar de 436.000 leĭ ce exercițiul anuluĭ 1858, aŭ lăsat de plată anuluĭ 1859.

Acest deficit este constatat de preşedintele consiliuluĭ de miniştri, din anul 1859, în darea de sémă cátre Divanul ad-hoc din 1859. [1])

Administrațiunea Cneazuluĭ Cantacuzin, în timpul Cáĭmăcămieĭ luĭ Vogoride, nu putem ḑice că n'a fost folositóre scóleĭ: interesat cum era Caĭmacamul să'şĭ facă amicĭ din corpul didactic, el primi nepregátitele propunerĭ ale ministruluĭ séŭ Cantacuzino, în favórea înmulțireĭ de scolĭ de tótă categoria, cu neprevedere de fondurĭ speciale, de personal didactic, material scolar, locale, cărțĭ, etc., ceea ce le compromise existența chiar de a duoa ḑi.

Alegerea Domnitoruluĭ Alex. Ión I Cuza, la 5 Ianuarie 1859, gási situațiunea scólelor fórte compromisă şi trebui tótă înțelepciunea românesculuĭ şi luminatuluĭ guvern al répoposatuluĭ M. Costachi, pentru ca acea situațiune a scólelor, să se îndrepte şi în urma, nemuritorul în memoria cultureĭ naționale, guvernul luĭ Kogălniceanu, să înzestreze Moldova cu nouĕ şi de mare folos instituțiunĭ scolare şi culturale, încoronându-le cu creațiunea Universitățeĭ din Iaşĭ, la 1860.

*

Dar se cuvine sa maĭ spicuim câte ceva din actele anuluĭ 1858, relative la scólele din Moldova.

Restaurarea gimnasiuluĭ şi înființarea de scolĭ diverse, aŭ ocasionat urmatorul referat al unuĭ harnic şi iubitor de cultură românéscă, impiegat al scólelor, D. Melidon, provocat de raportul inspectoruluĭ general Veisa:

«Subscrisul luând în de aprópe cercetare devisul propus de D-luĭ inspectorul general, pe lângă raportul sĕŭ No. 82, pentru cheltuelile ce vor cere aşeḑámintele de învĕtátura publică, ce urméză a se înființa din noŭ, cu începere de la 1 Septembre viitor, cu cáḑutul respect referéză, că dupe calculațiunea fácută, aceste cheltuieli, pentru aceĭ duoĭ anĭ d'ântêiŭ, vor fi numaĭ următórele:

Pentru scólele de fete ținutale închirierea localuluĭ, cumpĕrarea mobilațieĭ şi cheltuelile trebuitóre pentru restul anuluĭ curent, rĕmân a se acoperi din baniĭ adunațĭ prin subscripțiile înființate de D-luĭ inspectorul în fie-care politie, la revisia ce a fácut, rĕmânênd ca restul unor asemenea subscripțiĭ să se întrebuinţeze la zidirea séŭ cumpĕrarea uneĭ case de scólá, pentru care s'a şi scris comitetuluĭ de inspecție a regula strîngerea subscripțiilor până la 12 August viitor, şi regularea celor de trebuință pentru deschiderea scólelor. Iar cu începere de la 1 Ghenarie, anul viitor, atât chiria, cât şi cheltuelile anuale, vor trebui să rĕmânĕ în conta Eforiilor, conform pildeĭ urmate cu tóte scólele primare ținutale, pentru care s'a şi dat cuvenitele ordine Eforiilor respective, pentru prevederea prin budgete a unor asemenea sumĭ, miḑlocindu-se acésta şi la Ministerul din láuntru; aşĭa dér, în privire, că acum de îndatá pentru cele d'ântâiŭ 2 clase nu este nevoe de supleente, casa scólelor va trebui sá întâmpine numaĭ salariarea

[1]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

uneĭ profesoresĕ pentru fie-care scólă, care pentru 12 scolĭ, ce aŭ a se înfiinţa socotindu-se câte 3.600 leĭ de persóná, alcátuesce o sumá anuala de 43.200 leĭ.

Pentru scólele sucursale de băeţĭ, aceea din Cahul va trebui a fi întreţinută, conform regulamentuluĭ de Eforie, aceea din Nicorescĭ de obştea târguluĭ, conform declaraţieĭ séle, iar aceea din Leova şi Tocenĭ de cátre proprietariĭ târgurilor, conform § 16, din aşeḑámêntul scolar; pentru care acestea asemenea s'aŭ înaintat cuvenitele lucrărĭ, rĕmânênd casa scólelor a acoperi salariarea profesorilor, care pe analogia de 3.000 leĭ, dupe pilda altor asemenea scolĭ, va închipui o sumă anuală de 12.000 leĭ.

Pentru colegiul din Bêrlad, Epitropia proprietaţeĭ aceluĭ oraş a dăruit o casá încăpatóre, căreia însă 'ĭ trebuesce o reparaţie în sumá de 43.000 leĭ, dupe devisul făcut.

Pentru acéstă reparaţie s'a fácut poftire Eforieĭ a o face pe conta sa, de la care încă nu s'a primit hotărâtóre sciinţă déca primesce séŭ ba; la orĭ-ce cas însá clasa I şi a II-a a colegiuluĭ se pot deschide în încăperile scóleĭ primare. Aşĭa dér, casa scólelor nu va avea la început decât salariile a duoĭ profesorĭ trebuitorĭ pentru sciinţele in limba românä, care pe analoghie de 10.000 leĭ unul, dupe pilda colegiuluĭ din Iaşĭ, va alcătui o sumă anuálá de 20.000; cât pentru profesorul de limba latină, socotinţa subscrisuluĭ ar fi a se întrebuinţa pe profesorul clasuluĭ Codreanu de la scóla primará din Bêrlad, unde nu maĭ cere trebuinţa de a fi un profesor de limba latină acum când este o catedrá latinä la colegiŭ. Prin asemenea chip, scóla primară redusá pe piciorul tutulor scólelor ţinutale ar înfăţişa ieconomia lefeĭ unuĭ profesor, care sporitá puţin se va da profesoruluĭ latin de la colegiŭ, care va trebui ca sá predea tot-d'o-dată şi limba francesă, atât la colegiŭ, cât şi la scóla de fete din acea politie.

Scóla reala din Galaţĭ póte acum de o-dată, pentru ceĭ duoĭ anĭ, ântêiŭ a se aşeḑa în coprinsul scóleĭ primare, dupe chiar încredinţarile D-séle inspectoruluĭ; prin urmare nu va trebui decât salariarea a duoĭ profesorĭ pentru osebitele sciinţe, carĭ pe analogie de 8.000 leĭ unul, adecá ceva maĭ puţin decât la colegiŭ, unde eĭ sunt cu 10.000 leĭ, vor cere o sumá anuală de 16.000 leĭ.

Pentru limbile stráine, care va fi gréca şi italiana, ce sunt limbele comerciale a portuluĭ Galaţĭ, se vor întrebuinţa profesoriĭ astáḑĭ aflátorĭ 'a scóla primară, unde nu maĭ urméza acum asemenea trebuinţá.

Pentru anul I-iŭ, séŭ póte şi pentru al II-lea, scóla reala din Iaşi se va putea deschide în coprinsul colegiuluĭ; prin urmare nu va trebui altă cheltuiala, decât salariarea a duoĭ profesorĭ, ca şi la Galaţĭ, adecă o sumá anuala de 16.000 leĭ; cât pentru limba francesá, eleviĭ pot frecuenta catedra colegiuluĭ.

Dupe o asemenea regularisire, nu va cere trebuinţa pentru anul ântêiŭ decât de o sumá de 103.200 leĭ, din casa scólelor, pentru ca tóte aceste noue aşeḑáminte sá póta funcţiona cu începere de la 1 Septembre viitor, care analoghisindu-se numaĭ pe restul de patru lunĭ a anuluĭ curent, până la facerea noului budget al caseĭ scólelor se reduce numaĭ la suma de 34.400 leĭ.

Şeful secţiuneĭ scólelor, *Melidon.*

Dupe acest referat, s'a fácut raportul din 23 Iunie, cu No. 6.742, catre Caimacamul Vogoride, cerênd, în interesul propagareĭ lumineĭ şi a întindereĭ învĕţâmêntuluĭ public, a autorisa liberarea în casa scólelor a uneĭ subvenţiĭ de 250.000 din casa cleruluĭ, «de-o-cam-data, ḑice, din § extraordinar, pentru anul curent, iar penfru viitor să se trécĕ

www.dacoromanica.ro

prin budgetul acelei case.» S'a publicat concurs, pentru 20 August, pentru locurile vacante de profesorĭ şi profesorese şi s'a comunicat prin circularea Eforiilor scolare din oraşele Huşĭ, Focşanĭ, Galaţĭ, Renĭ, Kilia, Cahul, Roman, Bacăŭ, Têrgul-Ocneĭ şi Têrgul-Frumos. Acestuĭ raport dându-i-se de principele Caimacam aprobare, prin resoluţia de la 26 Iunie a. c., s'a comunicat ambilor casierĭ aĭ cultelor şi cleruluĭ, în 28 Iunie, cu No. 7.013 şi 7.014, spre cuvenita regulare din parte-le.

Lista de banii trebuitorĭ pentru înfiinţarea şi susţinerea următorelor scolĭ publice

		Leĭ	Par.
Roman	Inchirierea uneĭ case pentru scóla de fete, cu 5 odăĭ pentru clase, duoĕ odăĭ pentru profesorésă şi o cuhnie, pentru un an	3.700	—
	Plata uneĭ profesorese	4.400	—
	Plata uneĭ supleante	3.400	—
	Iar întreţinerea scóleĭ peste un an. rĕmâne în conta Eforieĭ, precum şi micile reparaţiĭ de peste an.		
Bacău	Inchirierea uneĭ case pentru scóla de fete	3.700	—
	Plata uneĭ profesorese	4.400	—
	Plata uneĭ supleante	3.400	—
	Iar întreţinerea scóleĭ peste an, în conta Eforieĭ, precum şi micile reparaţiĭ de peste an.		
Têrgul-Ocneĭ	Inchirierea uneĭ case pentru scóla de fete	2.200	—
	Plata uneĭ profesorese	4.400	—
	Plata uneĭ supleante	3.400	—
	Iar întreţinerea scóleĭ peste an rĕmâne în conta Eforieĭ, precum şi micile reparaţiĭ de peste an.		
Vasluiu	Inchirierea uneĭ case pentru scóla de fete	2.590	—
	Plata uneĭ profesorese	4.400	—
	Plata uneĭ supleante	3.400	—
	Iar întreţinerea eĭ peste an rĕmâne în comptul Eforieĭ, precum şi micile reparaţiĭ de peste an.		
Focşanĭ	Inchirierea uneĭ case pentru scóla de fete	3.330	—
	Plata uneĭ profesorese	4.400	—
	Plata uneĭ supleante	3.400	—
	Iar pentru întreţinerea scóleĭ de fete din Focşanĭ, ca şi a celor-alte scóle, rĕmâne în comptul Eforieĭ, ca şi micile reparaţiĭ de peste an.		
Galaţĭ	Inchirierea uneĭ case pentru scóla de fete	7.400	—
	Plata uneĭ profesorese	6.000	—
	Plata uneĭ supleante	4.500	—
	Iar întreţinerea scóleĭ peste an rĕmâne în comptul Eforieĭ, ca şi micile reparaţiĭ de peste an.		

www.dacoromanica.ro

		Leĭ	Par.
Ismail	Inchirierea uneĭ case în comptul Eforieĭ din aceĭ 12.000 leĭ.		
	Plata uneĭ profesorese	6.000	—
	Plata uneĭ supleante	4.500	—
	Iar întreţinerea scóleĭ peste an rĕmâne în comptul Eforieĭ, ca şi micile reparaţiĭ de peste an.		
Reniĭ	Inchirierea uneĭ case pentru scólă de fete	2.400	—
	Plata uneĭ profesorese	4.400	—
	Plata uneĭ supleante	3.400	—
	Iar întreţinerea scóleĭ peste an precum şi micile reparaţiĭ, rĕmân pe comptul Eforieĭ.		
Chilia	Inchirierea uneĭ case pentru scólă de fete	2.400	—
	Plata uneĭ profesorese	4.400	
	Plata uneĭ supleante	3.400	—
	Iar întreţinerea scóleĭ peste an precum şi micile reparaţiĭ din cursul anuluĭ, rĕmân în sarcina Eforieĭ.		
Cahul	Inchirierea uneĭ case pentru scólá de fete	1.500	—
	Plata uneĭ profesorese, scólă sucursală.	4.000	—
	Plata uneĭ supleante, nu trebue.		
	Iar întreţinerea scóleĭ primare precum şi micile eĭ reparaţiĭ de peste an, rĕmân în comptul Eforieĭ.		
Huşiĭ	Inchirierea uneĭ case pentru scólă de fete	3.000	—
	Plata uneĭ profesorese	4.400	
	Plata uneĭ supleante	3.400	
	Iar întreţinerea scóleĭ precum şi micile reparaţiĭ din cursul anuluĭ, rĕmân în comptul Eforieĭ.		
Têrgul-Frumos	Inchirierea uneĭ case pentru scólă de fete, se dăruesce de têrg.		
	Plata uneĭ profesorese	4.400	—
	Plata uneĭ supleante, nu trebue.		
	Intreţinerea eĭ, cum şi micile reparaţiĭ din cursul anuluĭ, rĕmân în sarcina Eforieĭ.		

Cumpĕrarea mobilaţieĭ la fie-care din aceste scóle, o-dată pentru tot-d'a-una, câte 1.000 leĭ pentru fie-care scólá . . . . . 12.000 —

Scolĭ de băeţĭ carĭ sunt de înfiinţat

Cahul	O scólă primară sucursală, cu duoĕ clase.		
	Plata chirieĭ localuluĭ.	1.500	—
	Plata profesoruluĭ	4.000	
	Iar întreţinerea scóleĭ va rĕmânea în sarcina târgoveţilor.		
Têrguşorul Toceni	O scólă sucursală, duoĕ clase.		
	Plata chirieĭ localuluĭ.	500	—
	Plata profesoruluĭ	3.000	—
	Iar întreţinerea eĭ peste an, pe comptul satuluĭ.		

www.dacoromanica.ro

		Leĭ	Par.
Têrguşorul Leova	O scólă sucursală cu douĕ clase.		
	Plata chirieĭ localuluĭ	500	—
	Plata profesoreluĭ	3.000	—
	Iar întreţinerea eĭ va rĕmânea în comptul sátenilor aceluĭ Têrguşor.		
Têrguşorul Nicorescĭ	Chiria caseĭ se va putea plăti de către boeriĭ din acest têrguşor, potrivit înscrisuluĭ lor.		
	Plata profesoreluĭ	3.000	—
	Intreţinerea scóleĭ peste an, cu tóte cele trebuinciòse . .	2.500	—

Plata a câte un profesor de limba francesă în acele 15 scóle primare de băeţĭ, câte duoĕ ore şi duoĕ ore pe ḑi în limba francesă în scólele primare de fete . . . . . 60.000 —

Scóla reală din Iaşĭ

Plata a duoĭ profesorĭ, unul pentru gramatica română, istoria, geografia, aritmetica şi altul pentru desemn şi sciinţe naturale . . . . . 20.000 —
Un profesor pentru limba francesă . . . . . 6.000 —
Chiria localuluĭ scóleĭ . . . . . 12.000 —
Plata servitorilor şi acelor trebuitóre întru ţinerea scóleĭ, peste an . . . 6.000 —
Scóla reală din Galaţĭ asemenea celeĭ din Iaşĭ . . . . . 44.000 —

Gimnasiul din Bêrlad

Plata a duoĭ profesorĭ pentru obiectele, carĭ se predaŭ în limba română, în anul ântêiŭ . . . . . 16.000 —
Un profesor pentru limbile latină şi francesă 6.000
Intreţinerea scóleĭ peste an 4.000

Bine ar fi ca pentru tóte scólele publice din Moldova să existe profesorĭ de desemn, musica vocală şi gimnasticá, precum există în Prusia.»

Apoĭ, de aci în urma acestuĭ proiect desiderat al inspectoruluĭ scolar, şi a aprobăreĭ Prinţuluĭ Caimacam a sumeĭ de 250.000 leĭ, de care am vorbit maĭ sus, se vĕd în rĕsfoirea dosaruluĭ, o mulţime de petiţiunĭ de bărbaţĭ, femeĭ cu atéstate, şi câte şi maĭ câte, pentru ocuparea acestor catedre de profesorĭ şi profesóre, pentru care s'a publicat concurs la 20 August; şi dupe apreciarea meritelor ce aŭ probat la concurs, se vĕd în dosar ordine date pentru numirea lor pe la locurile vacante. [1])

*

O numire curióşă făcută de Caimacamul Vogoride şi Cneazul Cantacuzino în administraţiunea scólelor, la 27 Iunie 1858, este aceea a profesoruluĭ Malgouverné în postul noŭ de revisor al scólelor. Malgouverné care desorganisase, în favórea sa, în ultimiĭ anĭ aĭ Domnieĭ luĭ Sturdza şi apoĭ sub Grigore Ghica, părăsise ţéra neîmpăcat cu opiniunea publică românéscă; în vremile tulburĭ din urmă, se reîntorsese în Iaşĭ şi deschisese o prăvălie de mode pe numele soţieĭ séle.

[1]) Dosarul No. 403 din 1858.

www.dacoromanica.ro

In ḑilele de agitaţiune a corpuluĭ didactic în contra luĭ Laurian, Malgouverné căută să se amestece în vălmăşag şi acum ca membrul comisiuneĭ de cercetare, apoĭ ca profesor în gimnasiul redeschis, dupe liniştirea turburărilor, 'l vedem in Iunie devenit revisor scolar! [1])

In Iunie 1858, Malgouverné e insărcinat de Ministrul Cantacuzino să asiste la examenele liceuluĭ. Acum Malgouverné reintră in rolul sĕŭ vechiŭ de critic al scóleĭ române. In unul din raportele séle ḑice Ministruluĭ, că se invéţă rĕŭ in liceŭ, că profesoriĭ se adresézä numaĭ la memorie «je ne crois pas ce procédé didactique de nature à donner de la virilité à l'intelligence des élèves dont le jugement et la réflexion auxquels devrait principalement s'adresser le professeur, ne reçoivent ainsi qu'un médiocre degré de culture.»

La ce bun acest inspector ale căruĭ intenţiunĭ ostile pentru scóla romănă eraŭ cunoscute? Un inspector general era in persóna luĭ T. Veisa. Acestuia i se dete egalmente instrucţiunile urmätóre:

1) Să inspectezé pe profesorĭ şi a le constata capacitatea şi progresele elevilor;

2) Să aibă în vedere cá religia străbună predomină;

3) Să caute locale prin oraşele unde nu sunt incă scolĭ de fete;

4) Sá însemneze vêrsta elevilor din scolĭ; să stărue la comitete şi prin ele la părinţĭ, ca să 'şĭ trimită copiiĭ la scólă, décă aŭ 7 anĭ împliniţĭ;

5) Sá activeze intrarea la visterie a subvenţiunilor scóleĭ de arte de la Eforiĭ;

6) Pentru părţile Basarabieĭ să dea raport de starea scólelor:

«Te veĭ sârgui ca programul ce a fost dupe sistemul rosian să fie reformat dupe legile scolare ale ţĕreĭ nóstre.

Veĭ infiinţa 4 clase primare in Ismail.

Cât pentru scóla centrală din Bolgrad, pentru care s'a dat hrisov deosebit, veĭ convinge pe bulgarĭ, că aŭ interes a sci românesce şi veĭ introduce acéstä limbă în clasele superióre. *Limba bulgară este lăsată la clasele primare, dér şi limba română este obligatorie.*

Acésta este o concesiune mare dobânditä de patriotica resistenţá a Consiliuluĭ scolar din Iaşĭ, de à se da aşĭa ḑiselor coloniĭ bulgărescĭ din Basarabia, hrisovul, cu privilegiile ce le acorda Vogoridi, hrisov ce dăm in anexă. [2])

O altá obligaţiune a inspectoruluĭ Veisa era de a stărui să se pótä deschide, la 1 Septembre 1858, clasa I gimnasială in Botoşanĭ, Bêrlad, Galaţĭ şi Focşanĭ, cum şi de a stárui ca să se cládéscă locale acestor scolĭ din baniĭ ce se vor aduna prin subscripţiune, materialul de lemnărie avênd a se da din pădurile Statuluĭ.

Curată ilusiune! [3])

*

La venirea la tronurile ambelor ţĕrĭ, în 5 Ianuarie 1859, a Domnitoruluĭ Alexandru Ión I Cuza, incepe epoca memorabilă a scólelor din Moldova.

Maĭ ântéiŭ, eată cum şeful de cabinet M. Costachi, dä sémä de starea in care Caĭmä-

[1]) Veḑĭ anexa.

[2]) Veḑĭ anexa.

[3]) Dosarul No. 1.161 din 1858, archiva Ministeruluĭ scólelor din Moldova.

www.dacoromanica.ro

cămia luĭ Vogoride a lăsat scólele şi de lucrările sĕvîrşite de guvernămêntul nouluĭ Domnitor în anul 1859: [1])

«Precum în ordinul material, financele sunt Nervul societăţeĭ, pe atâta în ordinul moral şi intelectual, Religia şi instrucţia publică sunt sufletul uneĭ naţiĭ. Dĕcă tóte ramurile administraţieĭ publice aŭ fost parali ate, cu cât maĭ mult cultul şi instrucţia publică, al căruĭ progres este subordonat liniştеĭ şi stabilităţeĭ, aŭ trebuit să se resimtă de luptele trecutuluĭ, de lungul provisoriŭ ce a trecut asupra ţĕreĭ. Către aceste influinţe excepţionale, aŭ venit apoĭ a apĕsa asupra ambelor acestor ramurĭ şi următórele împregiurărĭ:

Aşĭa la scolĭ: un deficit de 436.000 leĭ, ce exerciţiul anuluĭ 1858 a lăsat de plata anuluĭ 1859, adusese scólele în cea maĭ grea crisă materială, făcêndu-le o adevĕrată sarcină şi pentru stat şi pentru profesoriĭ publicĭ de tóte gradele. Profesoriĭ nu primiserä salariile la începutul anuluĭ 1859, pe câte 6 séŭ 8 lunĭ din anul 1858; internatele eraŭ ameninţate de disolvare, lipsite fiind de ţilnica cheltuială; scólele de la o-laltă, sub influinţa tristă a budgetuluĭ, eraŭ paralisate şi în sistemele de învĕţătură, lipsite fiind de personal, unele de programele sistematice; şi maĭ presus de tóte, sub o absolută lipsă de cărţĭ scolastice pentru tóte gradele. Aşĭa: paralisie în acţiunĭ din causa deficituluĭ, paralisie din necomplectarea sistemelor şi a personalului; către aceste numeróse şi presante reclamărĭ din tóte părţile ţĕreĭ de a li se da scolĭ, de care atâta este legată adevĕrata regenerare a patrieĭ. Iată tabloul exact al acestuĭ important serviciŭ cu începerea anuluĭ 1859.

Guvernul, preocupat maĭ 'nainte de tóte, a restatornici echilibrul între venituri şi cheltuelĭ şi ordinea în întrebuinţarea avereĭ publice, nu numaĭ că deficitul de 436.000 leĭ, s'aŭ acoperit, dar incă anul 1860 află o reservă în casele Ministeruluĭ de 994.997 leĭ, 88 banĭ.

Dĕcă de la aplicarea uneĭ nouĕ direcţiunĭ pentru instrucţiunea publică, nu se pot, dupe un an, constata încă resultate însemnătóre, totuşĭ ele se anunţă bine, secondate fiind astă dată, sistemele pentru tóte gradele de învĕţătură, de un personal mult maĭ complect decât în trecut, cât şi de un maĭ mare deposit de cărţĭ scolare, a căror lipsă îngreună predarea celor maĭ elementare cunoscinţe.

Resultatele acestor îmbunătăţirĭ, vor fi maĭ evidente din următórele cifre statistice: In 1858, învĕţătura publică numĕra 75 de scolĭ, cu 5.936 de scolarĭ, în cât suma totală a cheltuelilor aceluĭ an, împărţită prin numĕrul scólelor, dedea de fie-care scólă: 24.000 leĭ; în 1859, numĕrul scólelor s'a sporit la 117 şi împoporarea lor la 8.700, iar costul de fie-care scólă în genere aŭ scăḑut la suma de 14.000 leĭ.

Instrucţia elementară, temelia adevĕrateĭ nóstre regenerărĭ naţionale, aŭ atras tótă îngrijirea guvernuluĭ. Cu tóte pedicele ce resultă din nepreviderile legeĭ în vigóre a instrucţieĭ publice, totuşĭ guvernul póte anunţa Adunăreĭ, înfiinţarea în 1859 a 25 scolĭ sătescĭ, în care pe tótă ḑiua împoporarea sporesce, constatându-se cu plăcere, că pe când cu câţĭ-va anĭ în urmă, în scólele primare din capitală, de maĭ mult timp înfiinţate, nu eraŭ maĭ mult decât până la 30 scolarĭ, în unele din scólele sătescĭ de abia deschise, numĕrul lor s'aŭ urcat până la 40—50.

Dĕcă însă acest important ram al instrucţiuneĭ publice n'a primit încă tótă desvĕlirea şi intinderea dorită, este că înfiinţarea scólelor sătescĭ nu se póte urmări de guvern,

[1]) Acéstă dare de sémă o făcuiŭ eŭ, lucrând cu rĕposatul Manolache Costache Epureanu, în casa ce locuiam în strada Milo la Iaşĭ.

www.dacoromanica.ro

cu succes, până maĭ ântêiŭ nu se vor pregati învĕţatorĭ, a carora instrucţie şi maĭ presus de tôte educaţia morală, să fie garanţiĭ solide pentru crescerea junimeĭ române, în respectul legeĭ şi al datoriilor către patrie.

Pentru acest scop, guvernul pe de o parte va supune adunăreĭ proiect pentru organisarea urgentă de scolĭ normale, carĭ să devină pepiniere de învĕţătorĭ capabilĭ, pentru tôte gradele de insrucţiune, şi din care guvernul să pôtă alege pe conducĕtoriĭ tinerimeĭ sătescĭ; iar pe de alta, spre a înlesni aplicarea acestuĭ proiect, Ministerul în conformitate cu reglementul instrucţiuneĭ publice, sub un control şi o privighere seriôsă, aceea ce lipsea cu totul în trecut, aŭ trimis în străinĕtate şése junĭ, la studiile speciale, reclamate maĭ ales de asemenea scolĭ.

Invĕţătura de gradul al 2-lea, mărginită la începutul anuluĭ 1859, maĭ mult în gimnasiul din Iaşĭ, s'a întins în acest an, prin deschiderea claseĭ I gimnasială din Botoşanĭ şi a uneĭ a 2-a clasă la gimnasiul din Bêrlad, spre a se putea ast-fel maĭ cu grăbire pregăti scolarĭ pentru scôlele speciale, precum: facultatea juridică, care peste câte-va lunĭ va da un ântêiŭ rênd de amploiaţĭ pentru magistratură, scôla militară, acea de geniŭ, etc.

Educaţia secsuluĭ femeesc s'a pus de guvern sub îngrijirea şi inspecţiunea suprema a Mărieĭ Séle D-neĭ Elena. Acéstă mĕsură, pe lângă că garantêză guvernuluĭ o solicitudine generôsă pentru moralitatea junimeĭ şi o controlă seriôsă pentru progresul eĭ, aŭ deşteptat tot-odată în damele nóstre române, dorinţa de a contribui la educaţia secsuluĭ femeesc. Un orfelinat s'a format în Galaţĭ, sub patriotica iniţiativă şi direcţiune a D-nelor: A. Ghica, C. Ventura, N. Vlasto, Celestina Scoti, E. Gerbolini, P. Răducanaki şi P. Fotti; şi ajutorurĭ însemnătôre se adună din tôte părţile pentru o faptă atât de filantropică.

In anul 1859, prin concursul Ministeruluĭ şi iniţiativa orăşenilor din Bacăŭ, Roman, Fălticenĭ, Galaţĭ, s'aŭ maĭ înfiinţat scolĭ pentru fete şi în aceste politiĭ.

O scôlă speciala, care în Moldova de la a eĭ înfiinţare şi până astăţĭ, o mărturisim cu parere de rĕŭ, a mers tot scăţênd şi abătêndu-se de la importanta sa destinaţie, a fost scôla de meseriĭ. Defectuósa metodă de întreprindere, cu care acéstă scôlă se ţinu până la 1858, a făcut pe guvernul din acel timp să cadă (vrênd, credem a face maĭ bine) în o grea complicare, de ale căreia consecinţĭ a pătimit tot guvernul actual. Silit a respecta hotărîrile maĭ de'nainte date în acéstă cestiune,—hotărârĭ în parte şi aplicate,— şi spre a nu primi asupră'şĭ o rĕspundere străină, guvernul a fost paralisat în tôtă îmbunătăţirea ce a dorit a introduce la acéstă scôlă.

Totuşĭ însă, guvernul s'a îngrijit a garanta pe cât maĭ mult pe minister în contra eventualelor pagubĭ ce ar putea resulta din acele încheerĭ; şi până la cercetare de către Adunare a proiectuluĭ de reorganisare a scôleĭ de meseriĭ spre a nu rĕmâne maĭ mult timp fără de scop întreţinerea de către municipalităţĭ, a tinerilor scolarĭ, atelierele eĭ s'aŭ redeschis şi astaţĭ se aflá în stare lucrătôre.»

Din semile oficiale se constată un deficit maĭ mare chiar decât cel anunţat în expupunere de D. Manolache Costache, către Cameră. Acest deficit pe 1858, a fost de 544.143 leĭ, şi plus o datorie de 126.000 de plătit în 1859, pentru desfiinţarea contractuluĭ întreprinţĕtoruluĭ scôleĭ de arte din Iaşĭ, lăsând a ţice, că profesoriĭ nu eraŭ plătiţĭ pe câte 6 lunĭ trecute.

Venitul total de 1.500.000 leĭ, iar spesele neapĕrate numaĭ pentru starea de faţă, la

www.dacoromanica.ro

finea anuluĭ 1858, se urcă la 1.000.600 leĭ, necoprindèndu-se sumele arĕtate maĭ sus de 840.143 lei.

Guvernul cel noŭ, cere decĭ pe 1859, un budget normal de 3.034.458. Un budget normal însă nu se capĕtă de la Camerá decât pe 1860.

Pe 1859, consiliul de miniştri decide a se urma cheltuelile cu baniĭ din casa cleruluĭ, pentru tóte condeile din noŭ infiinţate sub Căĭmăcămia Vogoridi, condeie arĕtate anume în lista anexată aci. [1])

Dér creaţiunile din 1858, necesitară, pentru a fi continuate, adăugirĭ de spese în 1859. Divanul ad-hoc al Moldoveĭ nu are timp a se ocupa cu noul budget pe 1859, şi decĭ adăugirile impuse nouluĭ guvern prin starea de lucrurĭ din 1858, cum şi cele ce însuşĭ le a socotit indispensabile, continuă a se preleva din venitul averilor mŏnăstirescĭ şi a mŏnăstireĭ Mavromolul a căruĭ moşie a fost trecută la scolĭ.

*

Să venim acum a ne ocupa maĭ în de aprópe de fie-care ram scolar.

Din însăşĭ darea de sémă a Cneazuluĭ Cantazino, am vĕdut scólele înfiinţate in 1858, fie de băĕţĭ, fie de fete.

Principala preocupaţiune a fost organisarea scólelor din porţiunea din Basarabia cea reîntórsă patrieĭ dupe 45 anĭ de înstrăinare.

In 1857, Petru Constandache, cu raportul No. 5, din Martie 20, propune Departamentuluĭ bisericesc următórele lucrărĭ pentru scólele din Basarabia:

«In urma şi a altor repetitóre cererĭ din partea acestuia s'a luat disposiţiĭ prin înţelegere cu Departamentul din láuntru şi cel de finance şi s'a statuit trimiterea de 25 profesorĭ trebuitorĭ în Basarabia şi cerêndu-se sciinţa institutuluĭ preparatoriŭ, pentru profesoriĭ scólelor sătescĭ, i-a recomandat un numĕr de 14, pe care Ministerul cultuluĭ, cu adresa No. 5.326, din luna luĭ August, anul 1857, i recomandă la Ministerul de finance, ca să 'ĭ trimită pe la locurile cuvenite, iar pentru 11 de acéştĭ profesorĭ ce maĭ trebuesc pentru complectarea numĕruluĭ, s'a luat disposiţiĭ, ḑice acel Minister, în adresa sa, a se publica concurs, încheindu'şĭ adresa cu recomandarea supliceĭ celor 14 de acum recomandaţĭ profesorĭ, ca să aĭbă în vedere scumpetea lucrurilor de hrană în locurile unde se trimit şi să li se sporéscă lĕfa, măcar până la 200 carbóve pe an, fiind prea puţina suma de 120 carbóve pe an ce li s'aŭ închipuit; de asemenea să li se dea cele trebuitóre scólelor pe unde se trimit, precum şi lemne, luminărĭ şi argatul trebuitor, cum şi hrana necesará pentru transportarea lor pe la locurile ce li se vor destina.

A scris şi tipografieĭ «Buciumuluĭ român», ca ea din cărţile cumpĕrate de Minister, sá 'ĭ trimită 700 abecedare şi tot atâta numĕr de caligrafiĭ.

Patru profesorĭ la Ismail, şi câte unul pentru fie-care politie orĭ pe unde se aflaŭ scóle elementare precum: Renĭ, Cahul, Leova, Kilia, prin tóte coloniile bulgare şi în treĭ sate din domeniile Statuluĭ, spre a se forma scriitorĭ pe la cancelariile sătene; dintre aceste scolĭ numaĭ în Bolgrad şi prin câte-va sate ale coloniştilor bulgarĭ se aflá in fiinţă, iar tóte cele-l-alte, precum s'a ḑis maĭ sus sunt desfiinţate.

Bolgradul fiind supus osebitelor privileghiurĭ abia şi chiar acum are o scólă mixtă, nicĭ primară nicĭ elementará, compusă din douĕ clase şi un singur profesor; prin acele

[1]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

46 sate ale coloniştilor bulgarĭ se află câte-va scóle, cu profesorĭ plătiţĭ de către obştiile sătene şi carĭ predaŭ in limba rosiană. Scóla din Bolgrad posedéză un fond îndestul de insemnător, încât peste cât-va timp s'ar putea infiinţa chiar un gimnasiŭ şi un internat. Subscrisul înţelegêndu-se cu notabiliĭ din Bolgrad, toţi in unanimitate, i aŭ declarat, că déca guvernul Moldoveĭ le ar ingădui să predea catechismul şi tot ce se atinge de religiune în limba lor naţională, eĭ se obligă pe conta lor a infiinţa o scólă maĭ sistematică, dupe programul ce li s'ar trimite de Onor. Departament, cu profesoriĭ trebuitorĭ, carĭ să predea tóte obiectele afară de religiune in limba română ; tot asemenea şi prin cele-l-alte coloniĭ bulgare.

Acestea, fiind lămuririle culese de prin tóte satele aflătóre in acéstă parte a Basarabieĭ reintrupată cu Moldova, subscrisul socóte de datorie a substerne in privirea viitóreĭ reorganisărĭ a scólelor următórele :

1) In Cahul séŭ Frumósa, o politie principală a districtuluĭ de asemenea numire şi în care cea maĭ mare parte din locuitorĭ sunt românĭ, se va putea infiinţa o scólă primară intocmaĭ dupe sistema scólelor primare din Moldova; de la sine se înţelege, că clasa elementară dupe metodul lancastric séŭ mutual va fi basa aceleĭ scóle, până când gradat se vor forma acele patru clase;

2) In Ismail, asemenea o politie a districtuluĭ de aceeaşĭ nnmire şi în coprinsul căreea cea maĭ mare parte din locuitorĭ sunt: rosienĭ, bulgarĭ şi grecĭ, se va înfiinţa, déca mijlócele vor ingădui, o scólă primară şi una reală, in care pe lângă obiectele ce se vor preda in limba naţională, să se introducă dupe limba latină, gréca, modernă şi rosiană; acéstă mĕsură va incuragia forte mult pe neguţătoriĭ din Ismail şi pe toţĭ locuitoriĭ districtuluĭ, carĭ nu vor maĭ fi nevoiţĭ de a trimite pe fiiĭ lor in Rusia pentru indeplinirea studiilor;

3) In cele-l-alte politiĭ şi sate ale domeniilor Statuluĭ, precum: Reni, Leova, Chilia, Tuzla, Caramahmet, Hadgicurtu, Cismea, Gălileşci şi Zolocarĭ, se vor putea înfiinţa scolĭ elementare, dupe sistemul maĭ sus citat, indatorindu-se la intêmplare de lipsă de profesorĭ chiar pe preoţiĭ séŭ diaconiĭ românĭ, ce vor fi capabilĭ, cu salariŭ hotărit de onor. Departament şi plătit din dările locuitorilor, precum aŭ fost sub guvernul rosian;

4) Tóte casele trebuitóre pentru aşeḑarea scólelor, cheltuiala intreţinereĭ lor şi efectele necesariĭ, vor fi pe conta Eforiilor ce urméză a se restatornici in fie-care politie şi cu care subscrisul înţelegêndu-se, va grăbi cât maĭ curênd executarea înfiinţăreĭ scólelor in acéstă parte a Basarabieĭ moldovene, unde se simte fórte mare trebuinţă de învĕţătura limbeĭ naţionale.

Acestea expuindu-le cu respect cunoscinţeĭ Onor. Departament, subscrisul rezemat pe increderea, cu care in curs de 10 anĭ al serviciuluĭ sĕŭ în ramul scolastic, tot-d'auna l'a onorat, nu va pregeta de a intrebuinţa şi astă dată tot acelaşĭ zel şi activitate pentru incuragiarea şi rĕspândirea invĕţătureĭ naţionale, de care acum de 45 de anĭ, acéstă nefericită parte din teritoriul vechiŭ al Moldoveĭ a fost de tot lipsit. Rĕmâne dér ca Onor. Departament să bine-voiască a chibzui, cum va găsi de cuviinţă trimiterea profesorilor trebuitorĭ, nu maĭ puţin şi un deposit de cărţĭ scolastice, prin tóte politiile citate, iar maĭ cu osebire abecedare române şi modele de caligrafie, care sunt neapĕrate pentru scólele elementare.

P. Constandache.

No. 50. 1857, *Martie* 20.

www.dacoromanica.ro

I. Ionescu, fiind dregĕtor al coloniilor din Basarabia, cere Ministruluĭ de finance în 11 August 1857, cu raportul No. 2.346, ca să mijlocéscă la Ministerul de culte să se trimită 25 de învĕţătorĭ sătescĭ din scóla preparandală, pentru ca la 1 Septembre 1857, să începă scólele din coloniĭ.

Iŏn Ionescu, cu mult patriotism cere scolĭ românescĭ prin coloniile chiar bulgărescĭ şi arĕtă că «posiţia ce coloniştiĭ daŭ învĕţătorilor de sate este fórte frumósă şi cât se póte de rĕsplătită.»

La 14 August acelaş an, I. Ionescu, cerea o profesóră de limba românéscă la scóla de fete din colonia Bolgrad.

Asemenea frumóse stăruinţe ale D-lor Constandaki, Iŏn Ionescu, nu ni se par că plăceaŭ mult guvernuluĭ luĭ Vogoridi. Acesta ţinea să plăcă Rusieĭ şi decĭ in loc să favoriseze scóla română în Basarabia, plécă ureche favorabilă la intenţionatele rĕŭ pentru limba română, cererĭ ale coloniştilor bulgarĭ.

De aceea in loc de a trimite imediat învĕţătoriĭ ceruţĭ, Cneazul Cantacuzin, publică un inutil concurs pentru scólele de înfiinţat în Basarabia, iar pe sub mână favoriséză, décă nu inteţesce pe bulgarĭ, a cere recunóscerea de către guvernul Moldoveĭ a pretinselor priveleghiĭ ce le ar fi avut sub muscalĭ.

Aceste machinaţiunĭ se termină cu faimosul hrisov al luĭ Vogoridi, din 10 Iunie 1858, [1]) în contra căruia a protestat atât de energic Consiliul scólelor din Iaşĭ.

Scóla primară din Ismail, se înfiinţéză la 1 Aprilie 1858, iar în 1 Septembre acelaşĭ an, tot acolo se înfiinţéză şi o scólă de fete.

In 1858 la Ismail, eraŭ 56 elevĭ, iar în 1859—1860, se urca cifra la 96.

Scóla din Renĭ se infiinţéză la 29 Iunie 1858. [2])

La Cahul în 1 Septembre 1858, se deschide scóla.

Scolĭ elementare, graţie energiceĭ stăruinţe a luĭ Iŏn Ionescu, se deschid chiar în Octombre, anul 1857, in vre-o duoĕ localităţĭ, şi anume: în Colonia Babele, la 21 Septembre 1857, [3]) şi in Colonia Cismecheoĭ, la Noembre 1857. [4])

Numaĭ in aniĭ următorĭ 1858, şi maĭ ales de la 1859 înainte, se înfiinţéză tóte scólele necesare in Basarabia.

Scólele din Coloniĭ avură o sórtă dificilă, căcĭ fiind intreţinute cu fondurĭ din casa coloniilor, Comitetul din Bolgrad făcea ţile rele învĕţătorilor românĭ.

Numaĭ graţie energieĭ unuĭ Petre Costandache, a unuĭ I. Ionescu, şi maĭ apoĭ a unor energicĭ revisorĭ ca Pavlov, orĭ a unor comitete de inspecţiune ca acel în care era onor. D. Gabriel Teodoru Avineanu, judecĕtor la Cahul, s'a putut în parte măcar realisa scopul cultural românesc în Basarabia, până la ţiua neaşteptateĭ şi nedrepteĭ sale noue răpirĭ de la România. D. Avineanu a fost maĭ mult timp mâna drĕptă a Ministeruluĭ instrucţiuneĭ publice în Basarabia.

---

[1]) Veţĭ anexa.
[2]) Dosarul No. 1.256 şi 388.
[3]) Dosarul No. 1.268
[4]) Dosarul No. 1.266.

www.dacoromanica.ro

*

Din faptele cu referinţe la scólele primare din restul Moldovei, inregistram aci urmátórele, pentru aniĭ 1855—1859:

In 1856, sub Căimăcămia luĭ Balş, Asaki activéză organisarea uneĭ scóle preparande, cu adáogire de studiĭ practice agricole. Tot o-dată cere Sfatuluĭ, ca în contractele de arendare a moşiilor mönăstirescĭ, să se prevadá sume maĭ marĭ pentru dotarea scólelor ce se vor constitui şi pentru léfa invĕţătorilor.

Dăm in anexe aceste acte din 1856 şi 1857. [1])

La 9 Maiŭ 1858, continuă aceste lucrărĭ prin raportul ministerului instrucţiuneĭ publice către Caimacamul Vogoridi, No. 4.660. Se cere autorisare: a numi invĕţătorĭ nu numaĭ din preparandă, ci şi dintre preoţĭ şi diaconĭ, décă nu sunt preparandĭ gata [2]); a plăti lefile invĕţătorilor sătescĭ (de 2.400 leĭ pe an şi osebit 300 leĭ spesele intreţinereĭ scóleĭ) din venitul cleruluĭ, până ce se vor fi trecut aceste sume in contractele nouilor arendaşĭ; Consiliul scolar să fie provocat a pregăti programa preparandeĭ, orariul şi manualul didactic necesar.

Se anexéză şi jurnalul din 4 Iulie 1858, prin care Consiliul scólelor indeplinesce cererile de maĭ sus, şi constată că la examenul preparanţilor scolariĭ din lista anexată aŭ rĕspuns prea bine dupe manualul metodic ce li s'a propus de D. profesor Velini. Consiliul propune numirea celor 14 absolvenţĭ aĭ preparandeĭ la nouele scolĭ sătescĭ.

In lista anexată se póte vedea şi numele primelor scolĭ sătescĭ infiinţate cu preparanţĭ.

Catalogul preparanţilor carĭ s'aŭ examinat la 1 Iulie 1858

No. curent	FAMILIA SI NUMELE	Metodica şi pedagogia	Caligrafia	Purtarea	Unde s'au rĕnduit profesorĭ
1	Borcea Ioane	E. E.	E. E.	I.	Bráesci
2	Bobescu George	II. E.	E. E.	I.	
3	Donea Irimia	bolnav A.	E. E.	I.	Păltinişu
4	Istrat Constantin	I. E.	E. E.	E.	
5	Corivan Nicolae	bolnav A.	E. E.	I.	
6	Florescu Ioane	I. E.	E. E.	E.	
7	Scarlat Constantin	I. I.	E. E.	I.	R.-Roman
8	Bondescu Lupu	E. E.	E. E.	E.	Boróea
9	Brădeanu Pandele	E. E.	E. E.	I.	Stălinesci
10	Kiriţá Constantin	E. E.	E. E.	I.	
11	Mardare George	E. E.	E. E.	E.	Cordăreni
12	Antoniu Ioane	E. E.	E. E.	E.	Ráchiteni
13	Dascalescu Demetru	E. E.	E. E.	E.	Harmanesci
14	Simionescu George.	E. E.	E. E.	E.	Costuleni

Doctorul A. Velini, director şi profesor. Membriĭ consiliuluĭ: *V. A. Urechiă. Doctorul Apostoleanu. T. Zăhărescu. Barnuţiu. Suciu. G. Ionescu Iconomu.*

[1]) Veḑĭ anexa.
[2]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

In 10 August 1857, comunitatea târguluĭ Herța, rógá pe Departamentul instrucțiuneĭ publice sá li se facă scólá, căcĭ ea se obligă a da localul și lemnele.

Ministrul de atuncĭ la scolĭ, Burki, face in 2 Noembre 1857, raport la Caimacamul Vogoridi, și el aprobă deschiderea scóleĭ in anul următor.

In adevĕr, la 21 Ianuarie 1858, sosesce la Herța institutorul A. Sava. [1])

Scóla deschisă cu 37 de elevĭ, avu in 1860 scolarĭ 65.

Din 1857 este scóla din Panciu.

In August 1858, cer scólă primară și locuitorii din Burdujenĭ. Acésta se înființá in Octombre acelașĭ an [2]).

Scóla înființată la Târgul-Neamțuluĭ cu fondurile mŏnastireĭ Neamțuluĭ, continuă a funcționa avênd și un internat, și cu budgetul următor:

Budgetul scóleĭ primară din Târgul-Neamțuluĭ, cu un internat de 18 elevĭ, pe timp de la 1 Septembre 1856, până la 1 Ianuarie 1857

Sume generale		Sume speciale		CHELTUELILE
Leĭ	B.	Leĭ	B.	
				§ I.
12.033	40	—	—	Cheltuelile claselor primare, insă:
		2.833	40	D-luĭ Iosif Patrice, director și profesor de limba latină.
		1.666	80	Profesorul de rugăciunĭ pentru tóte clasele.
		1.333	40	» claseĭ I-a.
		1.500	—	» » a II-a.
		2.000	—	» » a III-a.
		2.000	—	» » a IV-a.
		200	—	Un rândaș.
		500		Cheltuelile extra-ordinare.
		12.033	40	
				§ II.
6.032	—	—	—	Cheltuelile internatuluĭ cu 18 elevĭ, insă:
		4.000	—	Cheltuiala ținereĭ a 18 elevĭ.
		500		Un pedagog și repetitor.
		296	—	Stolnic și sufragiŭ.
		240		Douĭ rândașĭ.
		200		Bucătariŭ.
		296		O spălătoriță ce va fi și la infirmerie.
		500	—	Cheltuelile extra-ordinare.
		6.032	—	
				NB. Șépte stânjenĭ lemne să se dea in natură.
18.065	40			

Adecă: Opt-spre-ḑece mii, șése-ḑecĭ și cincĭ leĭ, patru-ḑecĭ banĭ, cursul pieteĭ, cuprind în total cheltuelile.

G. Asaki.

[1]) Dosarul No. 1.224 și 358, archiva ministeruluĭ de culte.

[2]) Dosarul No. 63 și 1.290, archiva ministeruluĭ de culte.

www.dacoromanica.ro

La 29 Octombre 1859, se înfiinţéză a doua scóla de băeţĭ la Bacaŭ, cu 60 scolarĭ.

Scóla primară din Dorohoiŭ primesce în 10 Septembre 1858, o donaţiune importanta de la rĕposatul Cáminar D. Vêrgolicĭ; acesta 'şĭ lasă averea pentru ajutorul unor copiĭ din scóla publică.

Scóla primară din mŏnăstirea Vorona este fórte importantă, căcĭ în 1858, numĕra 220 de scolarĭ.

Mŏnăstirea plătesce lĕfă profesoruluĭ şi 'ĭ dă şi pámênt de lucru.

In Noembre 1856, orăşenii din Tèrgul Neamţuluĭ cer scólă de fete, la Caimacanul T. Balş.

Acesta pune resoluţiune:

«Departamentul bisericesc se va înţelege cu D-na Ecaterina Balş, patróna scólelor de fete, pentru regularisirea înfiinţăreĭ uneĭ asemenea scolĭ. Localul se va lua de la mŏnăstirea Neamţuluĭ, iar profesórea va fi plătită ca şi la cele-l-alte scolĭ de judeţe.»

G. Asaki, care avea acum iarăşĭ direcţiunea Departamentuluĭ instrucţiuneĭ publice, propune, ca localul să 'l dea mŏnăstirea Agapia, fiind-că mŏnăstiraa Neamţuluĭ dupe hrisovul, sub No. 40, sloboḑit mŏnăstireĭ de Cáimăcămie, nu este obligată decât cu seminarul şi scóla primară de băeţĭ din Tèrgul-Neamţuluĭ.

In Octombre 1858, tot nu era înfiinţată scóla cerută. Sfatul orăşenesc al tèrguluĭ în 28 Septembre anul 1858, cu raportul No. 1.100, cere din noŭ scóla de fete şi pe la finea anuluĭ 1858, se trimite institutóre.

Scóla de fete din Bêrlad este din 9 Noembre 1856. S'a deschis cu 68 de eleve şi în 1860 avea 118.

In 1858, se deschid scólele de fete din Peatra, din Botoşanĭ (Septembre 1), din Galaţĭ (Octombre), din Huşĭ (1 Septembre, institutórea P. Lupuşor), din T.-Frumos (Septembre [1]), din Ismail, precum vĕḑurăm din Vêlcov, din Basarabia (Noembre); din Vasluiŭ, [2]) din T.-Ocneĭ (13 Octombre, cu institutórea Palade).

In 10 Noembre 1859, se deschide scóla de fete din Roman. [3])

La 8 Octombre, se deschide scóla de fete din Bacăŭ, cu 64 de elevĭ, iar în 1860 eraŭ 80 eleve. [4])

La 31 Octombre 1859, s'a deschis scóla de fete din Fálticenĭ. [5])

*

Tóte îmbunatăţirile proiectate în anul 1859, sub Ministrul A. Tiriakiu, în Moldova, sunt arĕtate de V. A. Urechiă, pe atuncĭ director al Ministeruluĭ instrucţiuneĭ publice din Moldova, atât în anexa explicatóre budgetuluĭ pe 1860, cât şi în volumul din operile séle complecte, sub titlul «Didactica.» Ar fi aprópe cu neputinţă să înregistrăm aci extraordinar de numeróse actele din 1859—1860, îmbrăţişând scóla română în genere şi diversele organe culturale.

---

[1]) Dosarul No. 1.363 şi 406.

[2]) Primele fondurĭ pentru deschiderea scóleĭ de fete din Vasluiŭ, s'a adunat prin subscripţiune publică în sumă de 240 galbenĭ. Scóla s'a deschis la Septembre 20.

[3]) Dosarul No. 1.382.

[4]) Dosarul No. 1.379.

[5]) Dosarul No. 1.320.

www.dacoromanica.ro

Totuşĭ dăm loc în anexă următórelor acte, cu referinţe la scóla primara. [1])

1) Instrucţiunĭ relative la predarea diferitelor materiĭ în scólele primare dupe programa lor. Aceste instrucţiunĭ scrise de mine sunt primele, care aŭ fost date învĕţatorilor din Moldova. Ele pot fi în unele părţĭ modificate de didactica de astădĭ, dér nu maĭ puţin constitue un progres asupra trecutuluĭ;

2) Raport asupra budgetuluĭ scólelor din 1859;

Din acest raport se vede, că guvernul din 1859, înfiinţă mai multe scolĭ primare prin judeţe şi destină 60.000 leĭ, pentru tipărirea cărţilor scolastice, pe lângă că dotă colecţiunile sciinţifice şi regulă situaţiunea scólelor primare în mod avantagios faţă cu primăriile;

3) Discursul la deschiderea consiliuluĭ scolar pe 1859, în care se póte îmbrăţişa planul aprópe întreg propus de mine D-luĭ Tiriakiu;

4) Se înfiinţéză în 19 Decembre 1859, un comitet de Dómne sub preşedinţa M. S. Dómneĭ Elena Cuza, însărcinat cu inspecţiunea supremă a tutulor scólelor de fete;

5) Memoriul despre starea învĕţătureĭ publice în Moldova la 1859. Prin acest memoriŭ se desfăşură şi maĭ bine planul urmărit în învĕţămêntul naţional în genere. [2])

Tóte acestе anexe privesc negreşit nu numaĭ învĕţămêntul primar, dér în genere, tóte scólele de orĭ-ce grad. Să inregistrăm totuşĭ în mod separat şi unele acte cu referinţă la scóla sătéscă.

Datorĭ suntem să recunóscem, ca istoric imparţial, că anul 1858, de şi an nefast órecum în istoria politică sub Caimacamul Vogoridi, este totuşĭ o dată memorabilă în istoria scóleĭ sătescĭ din Moldova. Eată jurnalul încheiat de Ministrul Principele D. Cantacuzin în luna Octombre 22. [3])

«Avêndu-se în privire, că cea maĭ importantă legiuire, pentru ţéră este aceea prevĕdută la secţia I, lit. A, din regulamentul scolar, unde prin § 14, se legiuesce înfiinţarea de scolĭ sătescĭ pentru a înzestra pe fiiĭ locuitorilor, cu cunoscinţe neapĕrat trebuitóre stăreĭ lor, şi a forma din eĭ gospodarĭ bunĭ şi ómenĭ cu frica luĭ Dumneḑeŭ.

Avêndu-se în privire, că prin § următor, sub No. 16, se prevede acum de o-data formarea unor asemenea scolĭ, câte una de fie-care ocol, prin urmare în numĕr de 63 şi şi se vor aşeḑa în satele cele maĭ poporate din centrul ocólelor.

Avêndu-se în privire, că pentru a se face un început şi a se da un exemplu numaĭ puţin în privirea celor prevĕḑute de acelaşĭ § 16, pentru moşiile cleruluĭ, pe lângă mĕsurile luate pentru clădirea de case de scólă pe la tóte moşiile cleruluĭ, atât pămêntene cât şi cele închinate, subscrisul a isbutit până acum a deschide la 1 Septembre continit un numĕr de 25 de scolĭ sătescĭ pe la osebite moşiĭ, carĭ acum se găsesc tóte funcţionând.

Avênd în vedere, că pentru têrgurile din noŭ înfiinţate, dupe lista primită de la Ministerul de finance pe lângă adresă No. 6.661 din anul curent 1858, s'aŭ făcut mijlocire la Ministerul din launtru, prin adresa No. 7.012, pentru a se executa pe proprietar a înfiinţa scólele cerute de acelaşĭ § 16, pe temeiul declaraţiilor păstrate în archiva ministeruluĭ din partea unor asemenea feţe.

Avêndu-se în privire, că în urma celor de maĭ sus expuse numaĭ pentru înfiinţarea scólelor de ocóle nu se găsesc încă luate mĕsurĭ de aprópe.

---

[1]) Veḑĭ anexa.

[2]) Veḑĭ anexa.

[3]) Dosarul No. 71 şi 1.180, din 1858, archiva ministeruluĭ cultelor.

www.dacoromanica.ro

Subscrisul recomendéză prin acésta secţieĭ respective (D. Melidon) a înainta de îndată următórele lucrărĭ:

1) Să se ordone tuturor administraţiilor, ca să chibzuéscă pentru fie-care ocol satul cel maĭ potrivit în care s'ar putea aşeda scóla elementară, conform celor prevĕdute de maĭ sus citatul § No. 16, dupe care administraţia să raporteze atât de numele satuluĭ, cât şi de numĕrul fălcilor şi a populaţiuneĭ luĭ, precum şi numele proprietaruluĭ;

2) Indată ce se va primi sciinţa, să se facă pe de o parte îndemnare proprietăţeĭ a pune în lucrare casa de scólă, iar administraţieĭ i se va recomanda a executa aducerea la îndeplinire a unor asemenea lucrărĭ, aşĭa ca până la 1 Septembre anul viitor 1859, tóte asemenea case să se găséscă gata, împreună cu mobilaţia trebuitóre dupe anume plan;

3) Pentru pregătirea unuĭ asemenea plan se va pune însărcinare architectuluĭ Caetanovicĭ, recomandându-i-se a prevedea tóte trebuinţele unuĭ aşeḑămênt destinat pentru scólă;

4) Un asemenea plan dupe ce se va pregăti se va supune aprobăreĭ Sfatuluĭ spre încuviinţare cerêndu-se tot o-dată deslegare şi de către cine urméză a se plăti lefile profesorilor şi cheltuelile scólelor.»

Planul în cestiune, maĭ sus, este gata numaĭ în 6 Martie 1859, dér e făcut prea luxos de óre-ce devisul ţaie suma de 77.228 leĭ. V. A. Urechiă înapoesce acest plan architectuluĭ, spre a 'l modifica la un preţ mult maĭ scăḑut.

Un plan maĭ potrivit era cel din 1857, proectat în forma acésta:

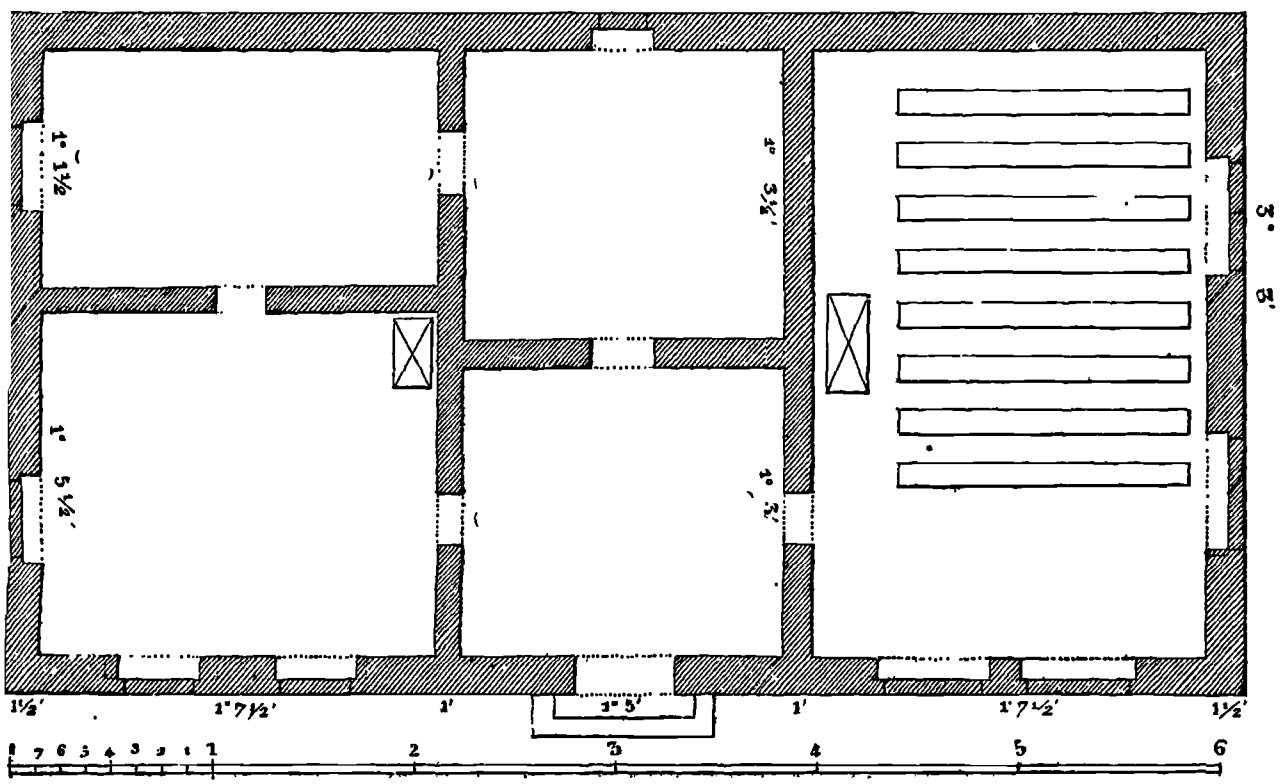

1. Temelia de peatră, zidul de cărămidă şi acoperemêntul de şindrilă.
2. Ferestrele în douĕ canaturĭ şi de sticlă.

www.dacoromanica.ro

3. Uşile şi ferestrele cu balamale şi încuetorĭ de fer.
4. Odăile pardosite cu scândurĭ.
5. Băncile ca acelea ale scólelor ţinutale.
6. Zidirea să se facă dupe plan, sub privigherea architectuluĭ ţinutal.
Planul acesta se dă D-séle revisoruluĭ Iancu Pavlov.

Maĭ târţiŭ numaĭ, la 1859—1860, eŭ am simplificat planul de scólă şi 'l întocmiŭ aşĭa, ca să coste maĭ puţin şi să fie maĭ comod pentru primirea în scolĭ şi de fete micĭ.
Eată acest plan:

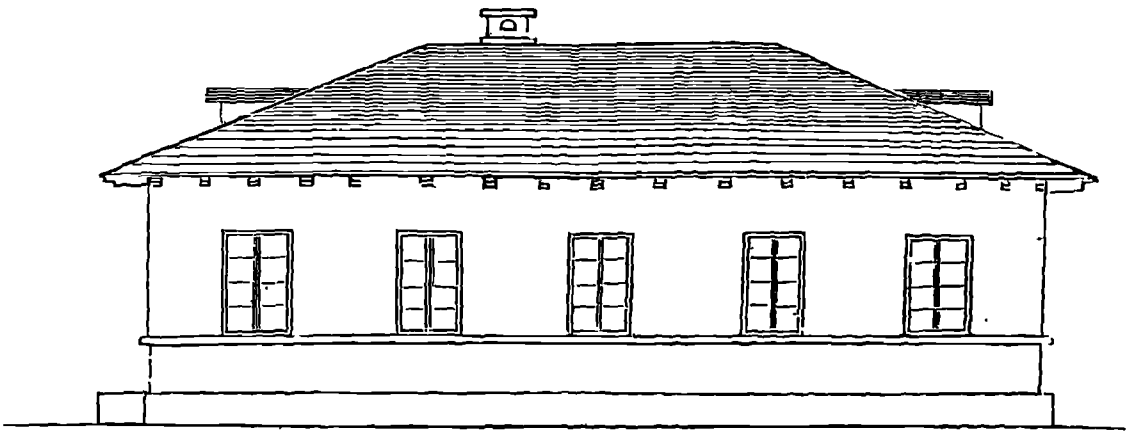

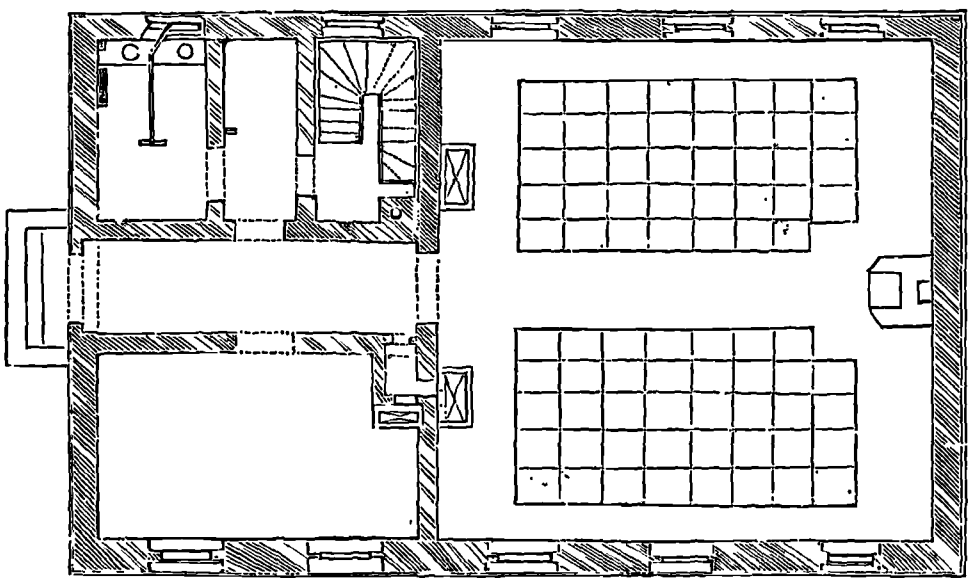

Plan de scólă sătéscă

Dupe acest plan urméză a se construi binaua de cărămidă în grosime de una şi jumĕtate cărămidă, décă cărămida va fi în lungime de o palmă próstă, iar fiind maĭ mică, atuncĭ va fi de douĕ cărămiţĭ. Temelia se va face de piatră, décă va fi înlesnire de asemenea material, iar de nu, se va face de cărămidă arsă. Acoperĕmêntul se va face de

www.dacoromanica.ro

lemn de brad, acoperit cu şindrilă séŭ draniță. Duşumelile se vor face de scândurĭ de brad, şi plafonul de scândurĭ ceruite. Podul de deasupra va fi lipit cu lut, în scop de a ţinea căldură, şi pe unde va fi maĭ mare înlesnire de cărămidă, se va pardosi cu de acest material, aşeḑat numaĭ în lut fără var. Uşile şi ferestrele vor fi de brad décă nu va fi înlesnire de lemn de frasin séŭ stejar. Ferestrele vor fi duble câte în douĕ canaturĭ, fiecare legat cu 4 zăvóre şi 8 balamele şi câte douĕ cârlige. — Uşa antreuluĭ va fi cu lumine d'asupra şi în douĕ canaturĭ, legate cu 4 balamele, o bróscă şi douĕ zăvóre.—Uşile înăuntru vor fi numaĭ de un canat, legate cu douĕ balamele şi o bróscă. In sfîrşit, tótă zidăria, uşile şi ferestrele vor fi dupe dimensiunile arĕtate în plan. — Fundamentul se va sĕpa la adâncime de 4 palme, unde pămêntul va fi bun şi sĕnătos.—Lărgimea temelieĭ va fi de $2^1/_2$ palme la pămênt sĕnătos şi de 3 palme la pămênt slab.—La didire se va întrebuinţa numaĭ var şi nisip.

Acesta e planul cé se impunea arendaşilor moşiilor mŏnăstirescĭ pentru construirea localurilor pentru scóle.

Prima preocupaţiune a guvernămêntuluĭ naţional al luĭ Alexandru Ión I, a fost negreşit scóla sătéscă. Maĭ 'nainte de tóte s'a gândit să îmbunătăţéscă cunoscinţile învĕţătorilor, de aceea pentru pregătirea de învĕţătorĭ se complectă scóla normală din Treĭ-Ierarchĭ (preparandă), cu profesorĭ eminenţĭ ca D-niĭ B. P. Hasdeŭ, pentru partea literară şi Gr. Cobâlcescu, pentru partea sciinţifică, pe când însuşĭ Directorul ministeruluĭ instrucţiuneĭ publice V. A. Urechiă conducea clasa I lancasteriană din Treĭ-Erarchĭ, pentru ca institutoriĭ acesteĭ clase să introducă metodele didactice cele maĭ nouĭ, ca să serve de model candidaţilor din scóla preparandă. Este de negrăit avêntul ce luă preparanda Vasiliană şi scóla primară alipită la ea prin asemenea împreună lucrare a atâtor bărbaţĭ.

O mĕsură importantă s'a luat în Iunie 1859, cât privesce învĕţămêntul fetelor de sătenĭ.

S'a decis, că în scólele de băeţĭ din sate se póte a sĕ admite şi fetele de la 6—12 anĭ. S'a promis învĕţătorilor o adăugire de remunerar îndată ce vor proba, că aŭ în scóla un numĕr de fete.

Eată actele importante schimbate în acéstă privinţa:

Copiĭ din acta cu No. 1.373. din anul 1859

Jurnal

1859, Iunie 19.

Considerând că § 26, lit. *c*, din regulamentul scolar, vede în scólele de fete miḑlocul de a se forma din tinerele patrieĭ, soţiĭ şi mume bune în care rézimă fericirea casnică a familieĭ şi basa pentru crescerea cetăţenilor.

Considerând, că vitalitaeea naţională reşéde tot-d'a-una în masa poporuluĭ şi că singurul miḑloc de regenerare naţională este regenerarea poporuluĭ.

Considerând, că scolĭ pentru sexul bărbătesc aŭ început a se face prin sate.

Considerând, că echilibrarea de inteligenţă între ambele sexe este o garanţie a buneĭ armoniĭ şi a moralităţeĭ familieĭ.

Considerând, că educaţiunea sexuluĭ femeesc este o întêe necesitate în regenerarea poporuluĭ, fiind-că ele sunt menite a face din fie-ce familie câte o scólă, unde pe lângă

www.dacoromanica.ro

educaţiunea sufletéscă să pótă da copiilor lor şi primele noţiunĭ desvoltătóre inteligenţeĭ;

Ministerul simte viŭ trebuinţa de a se începe înfiinţarea grabnică de asemenea scolĭ şi pe la sate.

Considerând însă strîmtorarea de miḑlóce în care se află budgetul instrucţiuneĭ publice;

Considerând şi necesitatea de a se uniformisa cât maĭ mult învĕţătura elementară pentru ambele sexe, spre a nu rumpe echilibrul lor de inteligenţă, ceea ce provócă desarmonie şi nefericire în familie;

Considerând că scolariĭ sătenĭ de partea bărbătéscă, atât dupe regulament cât şi dupe experienţa anilor din urmă, se vĕd a nu putea frecuenta scólele sătescĭ decât în timp de iarnă, când nu sunt chiămaţĭ la lucrul câmpuluĭ;

Considerând că cea maĭ mare parte a anuluĭ scólele rĕmân disponibile;

Considerând că fetele sătenilor maĭ puţin sunt ocupate cu agricultura, maĭ ales în vêrsta de la 6 anĭ până la 10—12;

Considerând că chiar este de datoria guvernuluĭ a conlucra la stavilarea sexuluĭ femeesc de la muncĭ nepotrivite cu slabele séle puterĭ fisice, şi prin urmare daunătóre sanĕtăţeĭ publice;

Ministerul crede, că lipsa de scolĭ de fete pe la sate, se póte, cu puţină cheltuială şi maĭ lesne înlátura, decretându-se, ca cel puţin tot timpul in care scóla sătéscă ar trebui să rémână închisă pentru báeţĭ, din causa lucráreĭ pămêntuluĭ, ea să fie deschisa pentru copilele sátenilor, de la vêrsta de 6—12 anĭ, pe lângă care şi iarna s'ar putea asemenea otárî câte-va ore, în duoĕ ḑile pe fie-ce sĕptĕmână, în care beneficiul scóleĭ să fie iarăşĭ acordat numaĭ fetelor.

Secţia va comunica jurnalul de faţă Consiliuluĭ scolar, cerênd socotinţa în asemenea cas, şi fiind conformă cu aceea a Ministeruluĭ, Consiliul o-dată cu comunicarea observărilor séle, să chibzuéscă grabnic statute şi programul ce ar crede maĭ nemerit pentru instrucţiunea elementară a copilelor sátenilor românĭ.

Directorul Ministeruluĭ, *V. A. Urechiă.*

Onor. Minister de culte şi instrucţiune publică

Consiliul scolar

Raport.

La oficiciul Onor. Minister, No. 4.658, pe lângă care comunică copie de pe jurnalul încheiat, sub data 12 Iunie curent, în obiectul participăriĭ copilelor sătene la învĕţătura publică, cu onóre se rĕspunde: că consiliul cu o vie mulţămire şi în unanimitate aprobă mĕsura ministerială şi hotáresce, ca pentru asemenea scóle să se aplice programa şi statutele astăḑĭ în vigóre pe la scólele filiale din Iaşĭ, iar încât pentru lucrul de mână, consiliul lasă la disposiţiunea onor. Minister, spre a chibzui dupe mĕsurile pecuniare de care póte dispune.

Inspector general al scólelor, *N. Ionescu.*

Dr. Apostoleanu. Suciu. Micle. Iconomu.

No. 79. 1859, Iunie 17.

Asupra raportuluĭ de sus, am dat următórea resoluţiune:

«Se va face referat la consiliul Miniştrilor, prin care se va arĕta considerantele de pe

www.dacoromanica.ro

jurnalul încheiat de subscrisul, cât şi modul cum aceste scolĭ de fete se pot întreţine, cerêndu-i-se învoire de a se prevedea în contractele viitóre de împosesuire de moşiĭ, micul spor până la 3.000 pe an, pentru profesorĭ, spre desdaunare pentru noua sarcină ce li se va da, de a avea clase şi pentru fetele sátenilor, iară până ce asemenea spor se va regula în aşla mod prin contracte, pentru moşiile deja în posesie, să se învoiască Ministerul a le sloboḑi din economiile caseĭ cleruluĭ.

V. A. Urechiă.

PRINCIPATELE-UNITE

Referat

Ministerul cultuluĭ şi al instrucţiuneĭ publice. Secţia I-a.

Considerând, că § 26, litera C, din regulamentul scolar, vede în scólele de fete miḑlocul de a se forma din tinerile patrieĭ, soţiĭ şi mume bune, în care rézimă fericirea casnică a familieĭ şi basa pentru crescerea cetăţenilor;

Considerând, că vitalitatea naţională reşéde tot-d'a-una în masa poporuluĭ, şi că singurul miḑloc de regenerare naţională este regenerarea poporuluĭ;

Considerând, că numaĭ prin rëspândirea învĕţătureĭ şi a moralităţeĭ prin scoli, se póte ajunge la acest scop;

Considerând, că scolĭ pentru sexul bárbătesc aŭ început a se face prin sate;

Considerând, că echilibrarea de inteligenţă între ambele sexe, este o garanţie a buneĭ armoniĭ şi a moralităţeĭ familieĭ;

Considerând, că educaţiunea sexuluĭ femeesc este cea d'ântêiŭ necesitate in regenerarea poporuluĭ, fiind-că ele sunt menite a face din fie-ce familie câte o scólá, unde, pe lângă educaţiunea sufletéscă, se póte da copiilor şi primele noţiunĭ desvoltátóre inteligenţeĭ;

Ministerul simte viŭ trebuinţa, de a se începe înfiinţarea grabnică de asemenea scolĭ şi pe la sate;

Considerând însá strimtorarea de miḑlóce în care se aflá budgetul instrucţiuneĭ publice;

Ministerul, în unire cu consiliul scolar, aŭ chibzuit, ca învĕţătura fetelor prin sate să se facă în aceleaşĭ scolĭ înfiinţate pentru băeţĭ, regulându-se pentru acésta ore şi ḑile osebite, în privire maĭ ales, că scolariĭ sátenĭ de partea bărbătéscă, atât dupe regulament cât şi din experienţa anilor din urmá, se vĕd a nu putea frecuenta scólele sătescĭ decât în timpul de iarnă, când nu sunt chiămaţĭ la lucrul pământuluĭ, în cât cea maĭ mare parte a acestor scóle rĕmân disponibile.

Acéstă mĕsură de cea maĭ ântêe urgenţá pentru ţéră, pe lângá cá asigurézá o largá parte de luminare intelectuálá pentru masa naţiuneĭ, fárá a ingreuia Statul cu cheltuiálá împovarátóre, apoĭ este si fórte favorabilá uniformisăreĭ cât maĭ mult a învĕţătureĭ morale pentru ambele sexe; subscrisul are onóre onóre a o comunica apreciaţieĭ Onor. Consiliŭ de miniştri poftindu'l tot o-dată, ca în privirea sporuluĭ de muncá, ce vor necesita pentru profesoriĭ sátescĭ o asemenea îndouitá sarcină şi în privirea slabuluĭ salariŭ de 2.600 leĭ pe an, ce le este asignuit acum, să bine-voiascá a încuviinţa sporirea acestuĭ salariŭ până la 3.000 leĭ pe an, care spor, pentru moşiile ce aŭ a se împosesui în viitor, să se prevadá prin contracte în sarcina posesorilor, dupe pilda urmatá şi până acum, iar pentru acele ce se gásesc acum imposesuite, să se plátéscă şi acest spor tot din casa cleru-

www.dacoromanica.ro

luĭ, cu începere de la 1 Septembre anul curent, (când urméză a se deschide învĕţătura pentru fete), precum se urméză şi până acum profesorilor de pe la moşiile, unde nu aŭ urmat încă o nouă împosesuire, spre a o prevedea în contract.

V. A. Urechiă.

No. 4.937. 1859, Iunie 24.

Consiliul de miniştri aŭ aprobat mĕsura şi atuncĭ s'a luat dispositiunea următóre:

«Se aprobă dispositiunile prevĕdute de consiliŭ, pentru care se va şi face cunoscut profesorilor sătescĭ, a începe cursurile pentru fete, dupe dispositiunile ce înşişĭ vor chibzui de maĭ potrivite în împregiurările locale, iar sporirea de salariŭ, prevĕdută pentru asemenea mĕsurĭ, nu li se va sloboḑi decât de la data, când în catalógele ce vor presinta, se va găsi coprins numĕrul de 10—15 eleve.»

V. A, Urechiă.

Onor. Minister de culte şi de instrucţiune publică

Consiliul scolar

In urma oficiuluĭ Onor. Minister, cu No. 7.116, din anul contenit 1859, atingĕtor de reorganisarea scólelor sătescĭ, în chip de a putea fi frecuentate şi de fete, însărcinând pe D-luĭ Doctorul Anton Velini, spre a studia şi a presenta un proiect de cele maĭ sus arĕtate, de la D-luĭ s'a primit referatul cu data din 13 Decembre, anul contenit, prin care opinéză, ca băeţiĭ să înveţe numaĭ în lunile de iarnă, iar în lunile de vĕra să înveţe fetele; Consiliul însă este de părere, ca sá se lase în buna chibzuinţă a profesoreluĭ, ca adĕcă, să înveţe băeţiĭ înainte de masá, iar dupe masá sá înveţe fetele, iar de cum-va D-luĭ profesorul ar socoti că ar fi maĭ potrivit, atuncĭ póte ca fetele sá inveţe impreună cu băeţiĭ în aceleaşĭ ore, punêndu-se însă înaintea D-lor profesorĭ, că numaĭ aceĭ însuraţĭ, să urmeze a învĕţa şi pe fete de la vêrsta de ḑece anĭ înainte, iar aceĭ neînsuraţĭ, numaĭ până la aceea de ḑece anĭ.

Preşedintele consiliuluĭ, *V. A. Urechia.*

Micle. G. I. Iconomu. Z. Columb.

No. 10. 1860, Ianuarie 8.

*

Eatá unele din datele, la care se deschise scolĭ sătescĭ, în 1858 şi 1859.

In 27 August 1858, scóla la Hármănescĭ, judeţul Suceava.
" Septembre " " " Coştulenĭ, " Iaşĭ.
" " " " " Stănilescĭ " "
" 29 " " " " Satul-Ruşĭ [1])
" " " " " Bogdănescĭ. [2])
" " " " " Satul Preutescĭ.
" August " " " Mărăşescĭ. [3])
" Septembre " " " Rădăşenĭ, judeţul Suceava.
" Decembre " " " Sinescĭ " Iaşĭ. [4])

[1]) Dosarul No. 73 şi 1.298.
[2]) Dosarul No. 72 şi 1.297.
[3]) Dosarul No. 77 şi 1.302.
[4]) Dosarul No. 79 şi 1.303.

www.dacoromanica.ro

In Octombre 1859, scóla la Cotul-Vameşuluĭ.
„ „ „ „ „ Pipirig, judeţul Neamţu.
„ „ „ „ „ Lipova.
„ 22 „ „ „ „ Scóla mixtă din Nánescĭ, judeţul Bacăŭ.
„ 17 „ „ „ „ Bunescĭ.
„ Noembre „ „ „ Sabaşa, judeţul Suceava.
„ „ „ „ „ Mŏnăstirea Coşula.
„ „ „ „ „ Satul Creţescĭ.
„ Decembre „ „ „ Budesciĭ-Precesteĭ, judeţul Neamţu.
„ Noembre 1858 „ „ Mŏnăstirea Bogdana.

In 26 Iunie 1858, D-luĭ Logofĕtul Iordache Costache Boldur, prin testament obligă pe fiul sĕŭ a ţine o scólă normală pe moşia sa Hudescĭ, asigură 300 galbenĭ în moşie şi cedéză 53.172 leĭ, ce are de luat de la Stat pentru ţiganiĭ desrobiţĭ.

In 10 Iulie 1859, scóla de la Bîrcu şi Goşmanĭ.

Invĕţátorul, preotul G. Ionescu, primesce léfa încă de la 1 Martie.

*

Trecĕnd de la scólele primare la cele secondare, constatăm următórele: Deschiderea de scolĭ reale în Moldova, în luna luĭ Octombre, de şi ele nu figuraŭ în budgetul pe acel an.

Profesoriĭ numiţĭ la scóla reală din Iaşĭ aŭ fost D-niĭ doctor A. Velini, M. Gheorghiu şi Partenie.

Noul guvern al luĭ Alexandru Iŏn I Cuza, a găsit în Ianuarie aceste scolĭ reale fără nicĭ o regulă şi lefile neplătite până la Ianuarie. Eată reclamaţiunea profesorilor şi lucrárile urmate în acéstă privinţă:

Onorabiluluĭ Minister al cultelor şi al instrucţiuneĭ publice

Profesoriĭ scóleĭ reale din Capitală

Infiinţându-se, conform regulamentuluĭ scolar, scóla reală aicea în Capita'ă, subscrişiĭ, prin decrete chiar de la înfiinţarea acesteea, aŭ fost însărcinaţĭ cu predarea diferitelor obiecte prescrise în programul respectiv. Despre succesul acesteĭ scóle, Onor. Minister se póte convinge de pe notele examenuluĭ ântĕiŭ al anuluĭ 1858—1859 şi din raportul D-luĭ delegat, ce aŭ examinat la acéstă scólă. Insă subscrişiĭ, pentru asemenea posturĭ de şépte lunĭ, adecă de la Octombre anul 1858 şi până acum, n'aŭ primit nimic din salariile, ce li s'aŭ asignat prin decrete.

De aceea déră, cu respect se rógă Onor. Minister să bine-voiască de a regula solvirea salariilor cuvenite lor până acum, în privire, nevoilor urgente ce 'ĭ înconjură.

Dr. A. Velini. Partenie. M. Gheorghiu.

Referat

Sameşia scólelor şi a milelor

Maĭ 'nainte de a se pune in lucrare resoluţiunea însemnată pe suplica de faţă, subscrisul cu respect referéză Onorabileĭ Camere, că Onorariul acestor profesorĭ nu figuréză prin budgetul anuluĭ trecut 1858, dupe care ar trebui să se urmeze potrivit con-

www.dacoromanica.ro

venţiuneĭ, în câtă vreme acest al anuluĭ curent nu va fi întărit; însă D-niĭ profesorĭ dupe ordinul No. 10.641, ce se păstrĕză la casierie, se cunósce funcţionând încă de la 4 Octombre anul trecut, şi suma, ce li se cuvine până la 1 Ghenarie anul curent, s'a dat în rămăşiţă, ce are a se plăti prin suma anuluĭ trecut 1858; prin urmare se cere deslegarea atât pentru anul trecut, precum şi pentru acest curent.

Sameş, *Antoniad.* 1859, Maiŭ 8.

Resoluţiile puse: «Va regula slobozirea salariilor cuvenite.» Alta: «Sá se slobódá.»

Nicĭ în 17 Octombre 1859, nu eraŭ plătite aceste lefĭ, precum se vede din următórea ordine către sămeşia scólelor:

Ordinul cu No. 892, din 17 Octombre 1859, către casieria Statuluĭ

Asupra tânguireĭ primite de la profesoriĭ scóleĭ reale din capitală, că nu li s'ar fi plătit salariile cuvenite, să scrie casierieĭ a regula de îndată plătirea.

V. A. Urechiă.

La Galaţĭ încă era scóla reală, care mergé tot aşa de rĕŭ, în tóte privinţele.

La Bêrlad gimnasiul Codreanu, înfiinţat în Octombre 1858, cu 18 elevĭ, în 1860 abia are 39 de scolarĭ şi încă, dupe ce în 1859 Ministerul a acordat acestuĭ gimnasiŭ douĕ burse de scolarĭ. [1])

Gimnasiul din Bêrlad 'l-a cerut Epitropia proprietăţeĭ oraşuluĭ, oferind case pentru instalarea luĭ. Până ce să se repare casele acestea, clasa I gimnasială s'a deschis cu 16 scolarĭ, la 1 Octombre, chiar în localul scóleĭ primare, cu duoĭ profesorĭ: D-niĭ Vêrgolicĭ şi Ulis Filalite. Maĭ apoĭ, în Martie 1859, Ulis Filalite a trecut la scóla din Galaţĭ, în locul demisionatuluĭ Adrian, iar în locul luĭ Filalite, la Bêrlad, a fost numit D. Panaite Chenciu. [2])

La 1 Septembre 1859, directorul Ministeruluĭ instrucţiuneĭ publice, V. A. Urechiă, a deschis cu solemnitate gimnasiul din Botoşani, punêndu-l sub direcţiunea profesoruluĭ Paulini. [3]) Deschis cu 10 elevĭ, la 1860, abia avu 43, în duoĕ clase.

*

O bună mĕsurĕ s'a luat de guvernamêntul cel noŭ al luĭ Alexandru Ión I Cuza, prin desfiinţarea scólelor catihetice din judeţe.

In urmarea mĕsurilor luate de acest Minister, pentru întrunirea scólelor catehetice ţinutale cu acele publice primare ordinare, se publică spre sciinţa şi regula cuĭ se cuvine, că scolariĭ desfiinţatelor scolĭ catehetice, urmând cursul primar, vor avea aceleaşĭ drepturĭ şi beneficiĭ ca până acum, fiind-că în scólele primare pot învĕţa, în ore libere şi benevole, obiectele speciale ale programuluĭ catehetic, precum: leturgia, tipicul, cântările, etc. [4])

No. 11.233. 1859, Decembre 15.

---

[1]) Dosarul No. 1.378, archiva Ministeruluĭ de Culte.

[2]) Dosarul No. 472, din 1859.

[3]) Dosarul No. 1.376.

[4]) Desfiinţarea scólelor ziise *catehetice*, a curmat abusurile hirotonireĭ de candidaţĭ ignoranţĭ şi a dat mijlóce maĭ multe la complectarea personaluluĭ scólelor primare la sate şi din oraşe.

www.dacoromanica.ro

Acéstă desfiinţare, pe care o aveaŭ în vedere şi guvernanţii de la finea anuluĭ 1858, necesitase înfiinţarea seminariilor eparchiale. Am vĕdut maĭ în urmă înfiinţarea seminariuluĭ de la Huşĭ, sub Gr. Ghica.

La Roman Iconomul D. Matcaş este insărcinat, în Martie 1858, cu adresa No. 2.008, dată prin telegraf, ca împreună cu locotenentul de Episcop, să caute case pentru a se înfiinţa seminariŭ.

Cu raportul No. 2.358 al Directoruluĭ Departamentuluĭ cultelor, din 12 Aprilie 1858, să cere aprobarea Caimacamuluĭ Vogoridi, să se organiseze seminariŭ în Roman.

Seminariul se deschide la 1 Septembre 1858, în presenţa delegatuluĭ Ministeruluĭ, D. Christodulu-Cerkez. [1])

Acest seminariŭ avu în anul I 76 de scolarĭ şi în anul următor 86.

La mŏnăstirea Neamţuluĭ incă era un seminariŭ, conform hrisŏvelor anteriŏre, dar mergea fŏrte rĕŭ. In 10 Aprilie 1858, cu adresa No. 2.382, prŏvŏcă Ministerul pe stariţul mŏnăstireĭ şi pe Sobor, ḑicĕndu-le :

«Cu mâhnire se privesce, că acele sânte mŏnăstirĭ, în contra principiilor consfinţite de chiar aşeḑămĕntul de care se cârmuesc . . . . , stă pe loc de anĭ îndelungaţĭ şi nu face nimic pentrŭ luminarea ţĕreĭ. Prin urmare, décă din trecut se scie, că a pus atâta ingreuere la înfiinţarea de scŏle înăuntrul mŏnăstirilor şi la Tĕrgul Neamţu, precum ântĕiŭ se proectase; décă se scie, că desfiinţând internatul din Tĕrgul-Neamţuluĭ în timp de iarnă, de aŭ maĭ rĕmas copiĭ rĕtăcind, până ce i a adunat părinţiĭ lor...

Ministerul face mŏnăstirilor severe imputărĭ şi pe lângă acésta le maĭ cere să oblige pe arendaşiĭ lor în deobşte, să facă case de scŏlă, dupe planul trimis de maĭ 'nainte de Mitropolie, să dea acestor scŏle câte un rĕndaş, luminatul şi încălḑitul şi să plătéscă învĕţătorilor câte 2.400 leĭ pe an, orĭ să numéscă mŏnăstirile învĕţătorĭ dintre călugăriĭ bĕtrânĭ, carĭ să deprindă pe fiiĭ de sătenĭ a ceti, a scrie, a socoti şi principiile religiuneĭ.

Seminariul de la Socola atrage atenţiunea Departamentuluĭ bisericesc încă din 1857, dupe cum am vĕḑut, dupe intrigile maĭ cu sémă a Vlădicăĭ Suchupan, care era rĕnduit membru în comisiunea de anchetă a seminariuluĭ. Adevĕrul e, nu că seminariul mergea rĕŭ, ci că Filaret Scriban se declarase partisan al unireĭ Principatelor şi decĭ Căimăcămia voia să 'l inlătureze spre pedépsă, din fruntea seminariuluĭ.

Se născu conflict între Mitropolitul Sofronie, care ţinea cu Scriban şi între Şeful Departamentuluĭ bisericesc.

Dăm în anexă [2]) actele relative la acest conflict din 1857.

In 1856, Archimandritul Melchisedec, abandonă postul de profesor şi inspector al seminariuluĭ Veniamin şi trece ca rector la seminarul din Huşĭ.

In acelaşĭ an, se trimit la Atena pentrŭ studiile teologice absolvenţiĭ: Clement Nicolaŭ, Filaret Dimitriu şi G. Erbiceanu; iar Ghenadie Enăceanu şi Erodiaconul Damaschin aŭ fost trimişĭ la Halchi, în seminariul cel mare al patriarchieĭ de Constantinopole. Personalul didactic al seminariuluĭ Veniamin, în 1858, se îmbogăţesce prin numirea luĭ Aug. Scriban, care a studiat la St. Peterburg, la catedra de retorică, etc.

In 1859, Departamentul instrucţiuneĭ publice intră cu referat la consiliul de mini-

[1]) Dosarul No. 196 din 1858.

[2]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

ştri, sub No. 7.367, din 15 Septembre, şi cere desfiinţarea Epitropieĭ speciale de la seminariŭ şi trecerea seminariilor sub directa administraţiune a Departamentuluĭ, pe considerantele ce se pot vedea maĭ la vale.

Referatul No. 7.367, adresat Consiliuluĭ de miniştri la 15 Septembre 1859

Monitorul oficial de Sâmbătă 31 Octombre 1859.

Din alăturatul în original raport, sub No. 26, presentat de secretarul cancelarieĭ Epitropieĭ seminaruluĭ central din Socola, Onor. consiliŭ se va putea lămuri îndestul de împregiurările complicate, în care aŭ căḑut lucrările privitóre, atât pe a Epitropieĭ, cât şi pe acelor alte 2 seminariĭ eparhiale din ţéră, şi care până acum aŭ adus dupe sine intrerumperea şi deşĕvârşita desorganisare a unor aşeḑăminte de educaţiune publică, cu atât maĭ importante, cu cât ele se găsesc menite specialmente, a produce pentru ţéră preoţiĭ trebuincioşĭ pentru conducerea morală şi religióşă a naţiuneĭ.

In vederea unor asemenea împregiurărĭ:

Considerând cap. . . . din regulamentul organic;

Considerând art. . . . din actul constitutiv din $^{7}/_{19}$ August;

Considerând, că părtăşia Mitropolituluĭ la atribuţiile Ministeruluĭ cultelor şi instrucţiuneĭ publice, legitimă sub Regulamentul, care făcea din religiunea ortodoxă o religiune domnitóre în Stat, este nelegitimă dupe convenţiune, prin care tóte culturile creştine sunt nivelate în drepturĭ şi datoriĭ;

Considerând art. 37 din acéstă convenţiune, prin care acéstă garanţiă, exclusiv a P. S. Mitropolitul, se cunósce abrogată, ca contrară nouluĭ regim;

Considerând, că încă de la 1849, şi chiar sub regimul reglementar, s'a constatat neeficacitatea comitetelor asupra învĕţăturei publice, prin oficiul princiar No. 46 din acel an, (Manual tom. II, pag. 303), şi le aŭ şi desfiinţat în genere, încât, numaĭ prin o curióşă contraḑicere, mĕsura găsită de nepotrivită pentru instrucţiunea din ţéră, s'a menţinut totuşĭ în privinţa instrucţiuneĭ din seminar;

Considerând, că chiar şi dupe oficiul No. 46, aŭ urmat nouĭ desaprobărĭ a menţinerei Epitropiilor, atât prin tristele resultate ale învĕţăturei şi ale neuniformisáreĭ şi spre vederata daună a educaţiuneĭ naţionale, cât şi prin promulgarea nouluĭ aşeḑămênt scolar din 1851;

Considerând § 98 din acest aşeḑămênt, care special abrógă sistemul de Epitropiĭ;

Considerând § 63 din acest aşeḑămênt;

Considerând, că statutele pentru reorganisarea seminariilor, alcătuite în 1851, de şi voind prin § 8 óre-cum a se întemeia pe § 64 din regulamentul scolar, sunt însă în vederată imponcisiere cu principiile generale pe care legiuirea scólelor din 1851 este întemeiată;

Considerând necuviinţele urmate în anul acesta, la seminarul din Socola;

Considerând, art. 4 din jurnalul încheiat la 23 Maiŭ contenit, între P. S. Mitropolitul şi Exc. Sa Ministrul cultelor, şi prin care P. S. însuşĭ recunoscea necesitatea de reorganisare radicală la seminariŭ, spre a 'l pune în stare de a produce tot binele ce se aştéptă;

Considerând, în fine, că prin acelaşĭ articol P. S. Mitropolitul pătruns de convingere, că progresul scólelor cere privigherea directă a Ministruluĭ de instrucţiune publică, fórte nemerit subórdonéză studiereĭ şi aplicăreĭ acestuĭ Minister, proiectul de reorganisare al scólelor clericale, în care prin acel jurnal s'a însărcinat Epitropia.»

www.dacoromanica.ro

Pe asemenea considerante, și pe temeiŭ că convenţiunea cere centralisarea tutulor averilor Statuluĭ, precum în curând se și recularisară și averile mŏnăstirescĭ, seminariile se luară de minister și ele primiră prefacerĭ, sub noua administraţiune a Departamentuluĭ, ba și o nouă organisaţiune.

In darea de sémă a Ministruluĭ Manolache Costache, către Divanul ad-hoc pe 1859, se amintesce despre anchetele urmate la Epitropia seminarésca în 1858 și în Maiŭ 1859 și despre concentrarea administrăreĭ centrale, cu avutul lor, în Ministerul instrucţiuneĭ publice, spre a se pune capĕt decadenţeĭ, în care se înglodaŭ mereŭ acele importante aşedămênte, menite a ridica în ţéră morala și respectul către religie. Acéstă mĕsură a avut imediate resultate de economiĭ în cheltuelile scólelor catihetice, carĭ existaŭ necomplete, în neregula cea maĭ mare și de prisos, alăturea cu cele primare, unde aspiranţiĭ de a intra în seminariĭ puteaŭ găsi aceleaşĭ studiĭ pregătitóre. Un alt resultat al concentrăreĭ administraţiuneĭ scólelor seminaricescĭ, în Minister, a fost progresiva lor reîmpoporare cu scolarĭ. Nu trebue însă să negăm, că adevĕratele resultate ale acesteĭ mĕsurĭ, staŭ atârnate de la sórta ce se face cleruluĭ în ţéră, dupe cum din proiect urméză a se supune studiuluĭ Adunăreĭ, cât și de la aprobarea ce Adunarea va da proiectuluĭ de lege, pregátit pentru radicala reorganisare a seminariilor.

Inflorirea acestora, fiind în legătură cu chirotoniile încredinţate cleruluĭ înalt, s'a staruit cu tóte puterile, de a se opri acele nelegale. Décă promisiunĭ solemne, că nisce asemenea hirotoniri vor conteni, s'aŭ dat Ministeruluĭ, ele totuşĭ s'aŭ reînnoit, cu dauna a unuĭ însemnat numĕr de candidaţĭ eşiţĭ în 1859 din seminariĭ.

Eată publicaţiunea înaintată, pentru a opri chirotoniile de preoţĭ și chiar de călugărĭ ignoranţĭ:

«Este cu d'inadinsul oprit, de a se maĭ primi în tagma preoţéscă alţĭ candidaţĭ, decât numaĭ pe aceĭ ce vor fi deplinit cursul învĕţăturilor teologicescĭ. De unde de la sine se înţelege, că acéstă legiuire privesce nu numaĭ pe aceĭ ce aŭ a fi preoţĭ de mir, ci maĭ vêrtos și maĭ mult pe aceĭ ce aŭ a fi asupra lor povĕţuitorĭ; apoĭ, fiind-că numaĭ din preoţiĭ din partea monahicéscă, dupe canóne, se pot orêndui în treptele cele maĭ 'nalte bisericescĭ; pentru acésta, pomenitul articol al reglementuluĭ se aplică, dupe drept cuvênt, maĭ vêrtos asupra preoţilor monahicescĭ; drept acésta, sus pomenita legiuire, va avea deplină a sa aplicaţie, la darea de orĭ-cé fel de cin, séŭ dregătorie bisericéscă, adecă, la întêmplare de loc vacant, de protoereŭ, proestos, dicasteriot, egumen, archimandrit și archiereŭ, nimenĭ nu se va putea rêndui, nicĭ hirotonisi, ci numaĭ din acele feţe, carĭ vor înfăţişa maĭ ântêiŭ atestat de deplinirea cursuluĭ învĕţăturilor teologicescĭ, de carĭ feţe se află acum destule în ţéră, parte intrate în cliros, parte doritóre de a intra, înţelegêndu-se, că asupra acelor din Ieromonahĭ, carĭ aŭ apucat a lua cinurĭ bisericescĭ și anume: Archimandrit și protosingel, acéstă legiuire nu 'şĭ are lucrarea eĭ.»

*

Pentru pregătirea de profesorĭ superiorĭ, primele guverne ale Domnitoruluĭ Alexandru I, ajută cu burse pe scolariĭ din facultatea filosofică, ba chiar și pe aceĭ de la facultatea de drept. Aşĭa resultă acésta, din actul următor:

Copie dupe adresa Ministeruluĭ trebilor străine, cu No. 1.711, din Ianuarie 1859, către acela al cultelor și al instrucţiuneĭ publice

Referatul aceluĭ Onor. Minister, sub No. 3.992, arĕtător cereresĭ, ce aŭ făcut studenţiĭ din facultatea juridică și filosofică, de a li se sloboḑi subvenţiunea cuvenită pe lunile de

www.dacoromanica.ro

la 1 Ghenarie anul curent, din economiile caseĭ scólelor, r -se de Consiliul Mi-
niştrilor, in coprindere: «Avêndu-se în privinţă, că propă n ţăturilor trebue sa
«fie ţinta cea d'ântêiŭ a guvernăméntuluĭ; că o asemenea utea fi ajunsă, décá
«guvernul nu ar veni în ajutorul celor lipsiţĭ de mijlócel tenţă şi carĭ se deo-
«sibesc prin talente şi zel;

«Considerându-se, că stipendiştiĭ aci arĕtaţĭ, aŭ şi fost umi n asemenea stipendiĭ
«de 75 leĭ pe lună de fie-care, de la 1 Septembre 1858, omiile caseĭ scólelor.

«Luându-se în privire lovirea ce s'ar face în viitorul t rĕtaţĭ în referatul de
«faţă, şi în general şi studiilor juridice, dècă guvernul de a fi maĭ puţin generos
«decât cel trecut şi am refusa aşĭa stipendiĭ;

«Consiliul încheiá:

«Că Ministerul cultelor să slobódă stipendiile coprinse în referatul de faţă, conform «reguleĭ păzită, de la 1 Septembre 1858, până la 1 Ianuarie 1859.»

Conform dér acesteĭ încheerĭ, cu onor se face cunoscut acestuĭ Onor. Minister, spre regulă.

p. Ministru, *Antoniad.*

Cu acestaşĭ scop se trimit bursierĭ şi în străinĕtate, la studiĭ speciale. Aşĭa in 1859, dupe propunerea directoruluĭ Ministeruluĭ de culte din Moldova V. A. Urechiă, din luna Iulie, Consiliul Miniştrilor aprobă, ca din sporul arendăreĭ moşiilor din acel an, să se trimită 3 tinerĭ în străinĕtate şi anume: Bosie, Ciurea şi Codrescu, cel d'ântêiŭ pentru drept şi ceĭ douĭ din urmă pentru medicină.. Asemenea profesorul Cobâlcescu, dobândesce in acestaşĭ an, o bursă de 240 galbenĭ pe an, ca să studieze la Paris sciinţele naturale. Tot ast-fel D-niĭ P. Poni şi Alex. Odescu în Septembre 1859, dobândesc burse, în Franţa, cel d'ântêiŭ pentru sciinţele naturale şi al douilea pentru litere.

Deja la Paris, eraŭ maĭ mulţĭ bursierĭ din Moldova, din carĭ ceĭ maĭ mulţĭ şi astăţĭ sunt ilustraţiunĭ ale ţĕreĭ. Aşĭa vom cita pe D-niĭ: N. Culianu, G. Mârzescu, A. Peiu (rĕposat), C. Vasiliu Pilat (acum general), V. Agapi (Doctor med.), D. Chinez (rĕposat), D. Ulea (Dr. med. rĕposat), etc. [1])

In 1859, Ministrul instrucţiuneĭ publice din Bucurescĭ, propune celuĭ din Moldova, cu adresa No. 643, din 14 Martie, să se numéscă corespondent şi ingrijitor de bursierĭ profesorul de la facultatea de drept din Paris, D. Royer Collard. Acéstă numire este aprobată la 1 Iulie 1859. [2])

Am vĕţut, că şi alţĭ bursierĭ s'aŭ trimis din partea seminaruluĭ Veniamin: Mitropolitul Moldoveĭ, cu anaforaua No. 36, din 29 Aprilie 1856, a cerut Domnitoruluĭ Ghica trimiterea la Atena a 3 clericĭ, conform § 16 din aşeţămêntul seminariuluĭ central. S'aŭ trimis Erodiaconul Clemente, G. Erbiceanu şi G. Dimitriu, cu câte 120 galbenĭ, unul pe an. [3])

In acelaşĭ an 1856, s'aŭ trimis şi la Halchi alţĭ treĭ tinerĭ şi anume: Erod. Eronim, Erod. Damaschin şi Monachul Ghenadie, cu câte 80 galbenĭ, unul pe an. [4])

---

[1]) Dosarul No. 1.297 din 1859.

[2]) Dosarul No. 1.330, archiva ministeruluĭ de culte.

[3]) Dosarul No. 1.048 şi 1.625.

[4]) Dosarul No. 1.052, archiva Statuluĭ.

www.dacoromanica.ro

La ocasiunea impărțireĭ premiilor pe 1859—1860, V. A. Urechia, Directorul Ministeruluĭ instrucțiuneĭ publice, va obține de la ilustrul sĕŭ Ministru, M. Kogălniceanu, sa se trimită alțĭ 5 junĭ bursierĭ, de astă dată in Italia. Vom reveni asupra acestuĭ fapt, maĭ departe.

*

In aniĭ 1858 și 1859, se țin in Iașĭ primele cursurĭ libere gratuite. Cel d'ântêiu curs liber a fost inaugurat în ḑiua de Duminica Tomeĭ 1858, de către profesorul Stefan Miclea. Consiliul scolar, compus din D-niĭ: T. Veisa, D. Pop, Z. Columb, Partenie Antonie, Dr. Apostoleanu, Barnuțiŭ, Suciu, cu jurnalul No. 48, din 17 Martie 1858, aŭ aprobat facerea : cestuĭ curs liber, de fisica populară, in sala cea mare a Academieĭ, de la 12 până la 1 p. m.

Experimentele făcute de profesorul Miclea atrăgea numeros auditoriu la aceste cursurĭ.

In 1859, cu adresa Ministeruluĭ trebilor străine No. 4.166, din 10 Septembre, se comunică Ministruluĭ instrucțiuneĭ publice scirea, că la cererea D-luĭ D. S. Miclescu Ministrul financelor, consiliul de miniștri a aprobat deschiderea unuĭ curs public de comptabilitate și de economie politică și finance. Acéstă aprobare a dat'o, «avênd în vedere rĕspândirea luminilor în țéră prin orĭ-ce midlóce, ca cea maĭ salutară mĕsură pentru inaintarea națională.»

I. Ionescu, a fost numit chiar cu decretul domnesc No. 7.565, din 19 Septembre 1859, de și fără léfă, sá facă cursul public, maĭ sus arĕtat, «pentru a se pregăti un personal cu asemenea cunoscințĭ speciale fórte neapĕrate, in privința noueĭ organisațiunĭ a diferitelor ramurĭ de administrație.»

I. Ionescu dă, in 25 Septembre, programa cursuluĭ. Avea să țină 15 lecțiunĭ din comptabilitate și 16 din economia politică.

Toțĭ funcționariĭ de pe la Ministere sunt îndemnațĭ cu stăruința, sa urmeze la ascultarea cursurilor acestora, carĭ se vor ține in sala gotică de la Treĭ-Erarchĭ.

Profesorele a ținut câte-va cursurĭ de séră. La unul din acestea, fiind de fată Ministrul de finance Miclescu, a făcut o verde criticá a actelor acestuia.

Inde irae!...

Președintele Ministeruluĭ, M. Costache, scrie Ministruluĭ de Culte, Teriakiu, cá «luând incredințare, că cursul de economie politică și de comptabilitate, deschis de D. I. Ionescu, a trecut peste scopul menireĭ luĭ și a eșit din sfera specialá, care a motivat întocmirea acestuĭ curs, transformându'l dintr'un studiŭ special de comptabilitate, într'un curs de discuțiĭ și apreciațiĭ politice, subscrisul are onorul a pofti, ca să bine-voițĭ a avisa la inlocuirea D-luĭ Ionescu prin o altá persóná, care în predarea lecțiunilor sale să se ocupe cu strictețe numaĭ cu materiile speciale unuĭ asemenea curs.»

Ministrul Teriakiu face cunoscut acésta D-luĭ I. Ionescu, cu adresa No. 9.427 din 29 Octombre.

Profesorul Mandinescu a fost invitat să continue cursul liber in locul D-luĭ I. Ionescu. Eĭ! Nu era tocmaĭ lesne luĭ Mandinescu sá succédá unuĭ I. Ionescu (de la Brad) și de aceea lucrul rĕmase baltă. [1])

[1]) Dosarul No. 1.310.

www.dacoromanica.ro

*

Ne rămâne a inregistra câte-va informaţiunĭ şi despre scóla de arte din Iaşi.

Dăm în anexă [1]) catalogul ucenicilor din acéstă scólă, la 23 Aprilie 1858.

Un alt catalog, iarăşĭ anexat [2]) aci, coprinde numele elevilor pregătiţĭ până la 1859, pentru a căpăta calificaţiunea de maistri şi de călfĭ.

In acéstă listă se arétă şi judeţele, unde aveaŭ să fie aşeḑaţĭ.

Conflictul cu fostul antreprenor al scóleĭ de arte şi meseriĭ, continuă în 1859 şi inainte, dér scóla se readuce în stare bună, restaurându-se localul în 1859, dupe planul aci anexat. [3])

Anexăm aci programele de la aprópe tóte categoriile de scolĭ din Moldova, la finele anuluĭ 1859. [4])

*

Scólele private din Moldova sunt maĭ de aprópe priveghiate in aniĭ aceştia şi maĭ ales de la 1859 înainte.

Deja în 12 Aprilie 1858, atât prin fóia oficiálă, cât şi direct catre conducĕtoriĭ scóle-scólelor private, Ministrul instrucţiuneĭ publice a scris circulare ḑicêndu-le: «Avêndu-se in privire, că pe la unele din aşeḑâmêntele de învĕţătură privată predarea limbeĭ române se găsesce în mare neîngrijire, că pe la unele nu este obligatorie pentru elevĭ şi că pe la altele nu se găsesce de fel coprinse între obiectele de învĕţătură», Ministerul face obligatoriŭ cursul de limba románéscă, sub pedépsă la din contra de închiderea scóleĭ. [5])

Ministrul din 19 Maiŭ 1858, maĭ scrie institutorilor din judeţe, să aiba ochĭ asupra scólelor private.

In 1859, Ministerul instrucţiuneĭ publice a constrins mai de aprópe scólele private, să se supună la prescripţiunile legeĭ scolare, în privinţa programeĭ şi a limbeĭ.

In 15 Iulie 1859, Ministrul instrucţiuneĭ publice din Iaşĭ scrie tuturor directorilor scóleĭ private, trimiţêndu-le programul public, lista cărţilor didactice şi aceea a individilor, cu drept de a profesa şi li se vestesce, că la redeschiderea în tómnă a scólelor, Ministrul va opri de la profesiune pe orĭ-cine nu va avea în regulă autorisare şi va închide

---

[1]) Veḑĭ anexa.

[2]) Veḑĭ anexa.

[3]) Veḑĭ anexa.

[4]) Veḑĭ anexa.

[5]) Principalele pensionate cărora li s'au trimis circulare sunt acestea: Katz (No. 2.542), Atanasiade (2.543), Frei (2.544), Iordan (2.545), Eivas (2.546), Joye (2.547), Hadik (2.548), Vroblesky (2.549), Petit (2.550), Meisner (2.551), Ferderber (Botoşanĭ 2.552), Quitnisky (idem 2.553), Peri (Galaţĭ) 2.554), Scoti (idem 2.555), Edinachevicĭ (Bacăŭ 2.556), Kopel (idem 2.557), Mayer (idem 2.558), Iavorsky (idem 2.559), Fritsch (Piatra 2.560), Diaconul N. Ionescu (idem 2.561) Kayol (Bêrlad 2.562), Bitrou (Roman 2.563), Crudul (Focşanĭ 2.564), Metei (Botoşanĭ), Gall (Iaşĭ), Sacheti (Iaşĭ). In 1859—1860 maĭ sunt următórele pensionate nouĭ: Pondichi la Bêrlad, Blanchin la Botoşanĭ, Danilan la Botoşanĭ, Simionovicĭ idem, Olivare (Bêrlad), Papadopolu (Galaţĭ), Mitropolu (idem), Tecla-Zgorska (Focşanĭ), Sofia-Cociu (Fălticenĭ). Maĭ eraŭ şi scóle speciale pentru evreĭ.

www.dacoromanica.ro

«acele institute, carĭ s'ar gasi incă în stare anormala, nepotrivită cu tendințele de uniformisare ale educațiuneĭ românescĭ.» [1])

Mare svon se ridică din partea directorilor de scolĭ private, carĭ pun în mișcare pe toțĭ consuliĭ contra acesteĭ mĕsurĭ. Ministrul explică prin jurnalele oficiale, că el «n'a înțeles a nesocoti meritele multora din directorĭ de scolĭ private și n'a pus în categorie de anormale tóte scólele private. Decĭ directoriĭ, carĭ aŭ pensionatele in regula așeḑată de lege, n'aŭ de ce să se témă . . . Cât pentru obiecțiunile aduse la aplicarea programelor publice prin scólele private, Ministerul nu le iea în sémă, căcĭ nu le admite legea.

Tot-d'o-dată, cu asemenea explicațiunĭ categorice, V. A. Urechiă, publică în *Ștéoa Dunăreĭ*, din 25 August, următorul articol :

Rĕsvrătirea Directorilor !

S'aŭ ridicat *limbele* asupra Ministeruluĭ de culte și instrucțiunea publică !...

Când ḑicem *limbele*, trebue să se înțelégă acele ale unora din D-niĭ și D-nele directorĭ și directorese de pensionate private.

Și pentru ce acéstă cruntă rĕsvrătire ? Pentru ce pe tóte stradele Iașilor, la otelul de Europa, ca și la preămblărĭ, sá n'auḑĭ decât recriminărĭ și blăsteme de directorĭ de pensionate ? Fi-va că adresa Comisiuneĭ centrale le-aŭ pus *à la grande mode* ? Și acésta se póte, căcĭ adevĕrata causă întru cât-va sémĕnă : și aci este de imputat Ministruluĭ de culte și instrucțiune publică o aplicare de lege, dăunătóre intereselor unor indivizĭ...

Dér lásând pentru astáḑĭ comparațiunea, sá vorbim numaĭ despre mĕsura luată de Ministerul cultelor și instrucțiuneĭ publice și asupra căreĭa limbele directorescĭ s'aŭ rĕsculat.

§ 261, din așeḑamêntul *în vigóre* al instrucțiuneĭ din țéră, ḑice : «Spre a nu putea fi vatámătóre elevilor schimbarea lor de la un pensionat la altul, séŭ la vre-o scóla publica, învĕțăturile pensionatelor vor fi conforme și asemĕnate cu acele ale scólelor publice.»

§ 264, maĭ ḑice : «Cursul învĕțaturilor în pensionate *va fi împarțit ḑupe programul scólelor publice.*»

Ministrul instrucțiuneĭ publice, chiamat de a aplica cu scrupulozitate legiuirile existente, necontrare Convențiuneĭ, s'a creḑut dator, și ca organ al legeĭ și ca *român*, de a cere prin circulară, (in interesul atât al țĕreĭ, cât și al părinților, ce aŭ copiĭ în pensionate), de a se aplica de D-niĭ directorĭ in totul programele scólelor publice, conform § 261, 264 și 265.

Inde irae !

Și fiind-că, de la *sentimentele* unora din străiniĭ, directori de pensionate, pâna la acele ale multora din *boerĭ*, educațĭ prin ele, nu este departe, nicĭ c'aŭ întărḑiat *unia* din protipendadă a face *chorus* cu directoriĭ și a imputa Ministruluĭ aplicarea legilor în vigóre și tendința de a realisa § § cele maĭ românescĭ și maĭ de viitor pentru educatiunea pe base românescĭ a generațiunilor actuale!

Ceea ce supĕră și maĭ mult pe D-niĭ directorĭ este, că circulara ce li s'a adresat de astá dată, le declară, fará maĭ multá parigorie, că neaplicând eĭ § 261, 264 și 265, Ministerul va aplica asupră-le § 274, care stipulézá că :

---

[1]) Dosarul No. 1.296 din 1859, archiva Ministeruluĭ de culte.

www.dacoromanica.ro

«Neurmarea acelor instrucțiunĭ din partea directoruluĭ, adeverindu-se prin inadinsă «cercetare, și dupe ce Departamentul va vedea, că deșteptările ce va face rămân fără «resultatul dorit, va trage dupe sineșĭ *inchiderea pensionatuluĭ.*»

Pentru astădĭ, in privirea încriminateĭ circulărĭ, ne mulțămim a arăta, cu legea în mână, legalitatea eĭ cea maĭ mare. Curând vom dovedi și aceea, că legea scolară, în acéstă privință, este *națională* și de cea maĭ sublimă prevedere pentru naționalitatea româna și viitorul invățăturilor din pensionate din țéră.

In adevăr țéra, în suveranitatea sa, in juridicțiunea eĭ omnipotentă d'inăuntru, ce voesce să facă decât că, cu un regulament de instrucțiune, in vigóre incă, tinde de a stabili un principiŭ ale căruia consecințĭ să fie, ca românul, învățat in sinul patrieĭ, să iasă, maĭ 'nainte de tóte, román cu trup și suflet, din orĭ-ce scolĭ, fără excepție de publică séŭ privată?

Pe lângă tóte cele-l-alte privilegiĭ ale unuĭ trecut ruginit, am avut și pe acela de a vedea o mare parte a elevilor, produșĭ de pensionatele particulare, neposedând cele maĭ micĭ note de istoria séŭ literatura națională, numaĭ și numaĭ pentru că in acele pensionate, afară de câte-va precepte de limbă, literatură, istorie și geografia francesă, nu se predă maĭ nimic. Regulamentul invățăturilor publice, pe cât vědurăm, elaborat in ântéiĭ anĭ aĭ domnieĭ răposatuluĭ Principe Grigorie Ghica, a țintit intre alte prevederĭ, rămase in germene, la stârpirea și a acesteĭ anomaliĭ predomnitóre și ea în felul eĭ, de stat in stat.

Am intreba pe D-niĭ directorĭ, ce posedă pensionate particulare, pe D-niĭ directorĭ, carĭ încriminéză demarșa Departamentuluĭ cultuluĭ și al instrucțiuneĭ publice, pe care nu putem a 'l lauda destul pentru buna, de și tardiva sa, mĕsură, când românii, petrecĕtorĭ in statele cele-l-alte, ar cuteza a blamă o mĕsură analogă din partea guvernelor respective, ce li s'ar rĕspunde?

Vom intreba pe toțĭ străiniĭ bine cugetătorĭ și iubitorĭ aĭ autonomieĭ patrieĭ lor, suferire-ar eĭ acasă la dênșiĭ, ca câțĭ-va interesațĭ să prindă a pune programa lor maĭ presus decât programa generală, dupe care se invêrtesce educațiunea publică a țĕreĭ?

Vom maĭ intreba pe părințiĭ, carĭ aŭ avut copiĭ dațĭ prin cele maĭ multe din pensionatele private, cât de in urmă i-aŭ a găsit la ora trecereĭ in colegiul național, și câte duzinĭ de cunoscințĭ le aŭ fost de lipsă, spre a 'șĭ putea reincepe cursurile regulate, pe băncile unde studiază ceĭ-l-alțĭ fiĭ aĭ patrieĭ?

Ne imputațĭ, D-lor, puțin patriotism in menținerea, séŭ exercițiul drepturilor nóstre naționale, recunoscute de curênd, cu atâta solemnitate, de Europa întrégă, ne incriminațĭ, când nu vĕ atinge cine-va la o atare córdă; de indată însă ce nu vĕ vine la socotélă fermitatea tenacitățeĭ nóstre, vĕ siliți a vĕ preface singurĭ in ceĭ maĭ aprigĭ incălcătorĭ aĭ eĭ!

Socotélă rotundă: un román 'șĭ póte face instrucțiunea orĭ unde, iar educațiunea, décă 'șĭ o face în patrie, trebue a avea de scop ca să 'l formeze román, o maĭ dicem incă o dată! Ministrul de cu'te 'șĭ a înțeles fórte bine misia in fața țĕreĭ și a viitoruluĭ: El nu, nu voesce a exclude nicĭ pe una din limbele străine din pensionatele private, dér voesce, dér este dator de a pune pe cea română la locul ce i se cuvine, ca limbă predomnitóre în stat, ca limbă aptă de a trezi în inimele nóstre marele și demnele virtuțĭ de alte dăți, singure propriĭ a ne constitui în vrednicĭ cetățenĭ aĭ viitoruluĭ.

Altă dată maĭ mult.

Stéoa Dunăreĭ No. 173. Iașĭ, 1859, August 25.

www.dacoromanica.ro

*

In anul 1859, am făcut prima statistică scolară in regulă, dupe formularul acesta:

Formular de statistică scolară în 1858

Către,

Pentru luna Octombre curent să se trimită, până la 15 Noembre viitor, pentru fiecare scólă, următórele însemnărĭ statistice asupra elevilor înscrişĭ:

		No. specif.	No. total
	Numĕrul total al elevilor . . .		
	Impărţire statistică		
I. Dupe religiune	Ortodoxĭ		
	Catolicĭ		
	Armenĭ		
	Evreĭ		
	Diverse		
	Total . . .		
II. Dupe naţionalitate	Românĭ		
	Grecĭ		
	Armenĭ		
	Germanĭ		
	Slavĭ		
	Evreĭ		
	Total . . .		
III. Dupe etate	Până la anĭ 7		
	„ „ „ 10		
	„ „ „ 15		
	Maĭ sus		
	Total . . .		
IV. Condiţiunile sociale	Privilegiaţĭ		
	Negustorĭ		
	Meseriaşĭ		
	Agricultorĭ		
	Salariaţĭ		
	Clericĭ		
	Total . . .		
V. Vac.	Vaccinaţĭ		
	Nevaccinaţĭ		
	Total . . .		
VI. For.	Forul scóleĭ		
	Vecinĭ		
	Total . . .		

Către aceste, D-niĭ profesorĭ sunt invitaţĭ a adăugi şi de la sine orĭ-ce notiţiĭ particulare vor putea da asupra scólelor, din punctul de vedere statistic.

Director, *V. A. Urechiă.* *Capul oficiuluĭ administrativ.*

www.dacoromanica.ro

La finea anuluĭ 1859, iată cifrele statistice ale tuturor scólelor din Moldova :

STATISTICA SCOLARILOR PE 1854—1859

SCÓLELE de băeţĭ din :	1855 No. total al scolarilor	1855 Scolariĭ carĭ au absolvit cursul	1856 No. total al scolarilor	1856 Scolariĭ carĭ aŭ absolvit cursul	1857 No. total al scolarilor	1857 Scolariĭ carĭ au absolvit cursul	1858 No. total al scolarilor	1858 Scolariĭ carĭ aŭ absolvit cursul	1859 No. total al scolarilor	1859 Scolariĭ carĭ aŭ absolvit cursul
1 Treĭ-Erarhĭ.	267	36	308	43	279	57	306	57	412	40
2 Pĕcurarĭ . .	76	—	53	—	66	—	66	—	107	—
3 Tĕrguşoru .	59	—	55	—	77	—	71	—	75	—
4 Sărĕria . . .	73	—	89	—	79	—	92	—	98	—
5 Tătăraşĭ . .	124	—	140	—	139	—	113	—	96	—
6 Roman . . .	163	21	209	28	209	23	232	22	214	21
7 T.-Neamţu .	—	—	95	7	103	9	125	9	128	10
8 Botoşanĭ . .	151	9	132	8	151	6	139	5	163	10
9 Bĕrlad . . .	165	8	224	10	223	13	233	23	269	23
10 T.-Pĕtra . .	141	8	127	14	148	11	144	12	158	15
11 Mihăilenĭ . .	50	5	60	7	62	8	48	6	45	7
12 Fălticenĭ . .	138	9	147	11	136	18	131	11	127	14
13 Doroholŭ . .	66	8	64	10	55	5	71	5	85	9
14 T.-Frumos .	63	—	76	—	91	8	74	7	71	7
15 T.-Ocna . . .	61	4	66	3	85	5	82	5	112	12
16 Bacăŭ	112	6	118	8	133	10	151	11	173	11
17 Vasluiŭ . . .	40	—	48	—	50	6	68	9	83	11
18 Huşĭ	203	10	218	9	214	9	236	71	228	11
19 Focşanĭ . . .	75	4	82	6	119	7	120	7	127	12
20 Tecuciŭ . . .	72	5	67	7	75	4	97	5	106	9
21 Galaţĭ	121	10	167	7	198	9	228	14	293	11
22 Hărlăŭ . . .	—	—	—	—	70	—	82	—	87	6
23 Scóla militară	69	—	39	—	—	—	—	—	—	—
24 Scólele armene din:										
1 Botoşanĭ . .	70	—	135	8	82	—	41	—	—	—
2 din Iaşĭ . . .	47	8	41	7	39	—	—	5	46	4

	1855 No. total al scolarilor	1855 Scolariĭ carĭ au absolvit cursul	1856 No. total al scolarilor	1856 Scolariĭ carĭ aŭ absolvit cursul	1857 No. total al scolarilor	1857 Scolariĭ carĭ au absolvit cursul	1858 No. total al scolarilor	1858 Scolariĭ carĭ aŭ absolvit cursul	1859 No. total al scolarilor	1859 Scolariĭ carĭ aŭ absolvit cursul
3 de arm. din Roman . . .	40	—	40	—	41	—	61			
4 Gimnasiul naţional . .	152	8	195	8	202	5	256	29	246	19
SCÓLELE DE FETE DIN :										
1 Beilic	52	—	50	—	43		38		48	
2 Podu-Lung.	22	—	21		36		52	—	68	—
3 Tecuciŭ . . .	47	—	62		73		51	—	55	
SCÓLELE DE BĂEŢĬ DIN .										
1 Odobescĭ. . .	—		121		116		102	8	87	5
2 Panciu . . .	—	-			40		47	—	35	
I. SCÓLA PREPARANDALĂ	—	—	13	13	18	18	35	85	31	13
II. FACULT. JURIDICĂ . .	—	—	8		5		8		24	—
Scóla de fete din Odobescĭ	—	—	28		43		27	—	29	—
Scóla centrală	143	9	143	7	142	7	169	7	169	5
Scóla de băĭeţĭ din Vrancea.	—	—		—	35	—	29	—	103	—
Scóla de fete din Bĕrlad. .		—			59	—	73	—	83	
SCÓLELE REALE DIN :										
1 Galaţĭ . . .	—	—				—		—	7	
2 Iaşĭ	—	—				—	22	—	23	—
SCÓLELE DE BĂEŢĬ DIN										
1 Herţa . . .	—						53		55	—
2 Ismail . . .	—	—					91	—	123	—
3 Belgrad. . .	—	—					45		—	—
4 Chilia. . . .	—	—			—		25	—	28	

	1858 No. total al scolarilor	1858 Scolariĭ carĭ aŭ absolvit cursul	1859 No. total al scolarilor	1859 Scolariĭ carĭ aŭ absolvit cursul
5 Renĭ	20	—	28	—
DIN COLONIILE :				
6 Babele . . .	17	—	15	—
Erdemburno:	7	—	—	—
7 Tasibunaru.	20	—	32	—
8 Colibaşiĭ . .	30	—	15	—
9 Sloboda . . .	48		27	
10 Bolcănescĭ .	14	—	13	—
11 Vălenĭĭ . . .	16	—	18	—
12 Cisimechioĭ.	44	—	—	—
13 Cartal. . . .	22	—	25	—
14 Trecatişĭ . .	16	—	21	—
15 Agiapialu . .	10	—	18	—
Sem. din Huşĭ	—	—	86	13
SCÓLELE DE FETE DIN :				
1 Bolgrad . . .	15	—	—	—
2 Ismail . . .	22	—	47	—
Sc. Armene din:				
1 Focşanĭ . . .	29	—	26	—
2 Ismail . . .	16		25	—
Clasa gim. din Bĕrlad	—	—	18	—
Seminarul din Roman. . . .		—	89	—
Sc. din mŏnăst. Doljescĭ . . .		—	18	—
SCÓLELE DE FETE DIN :				
1. T.-Frumos .	—	—	20	—
2 Galaţĭ . . .		—	125	—
3 T.-Ocna . . .	—		50	—
4 Vasluiŭ . . .	—	—	40	—

	59 No. total al scolarilor
5 Huşĭ	49
6 T.-Piatra . .	42
7 T.-Neamţu .	32
Scóla armănă din Bacăŭ . .	34
Inst. elin. din Galaţĭ	54
Scóla comerc. grĕcă	43

SUMA TOTALĂ pe FIE-CARE AN

Anĭ	Frecuentatorĭ	Absol.
1855	2.825	168
1856	3.437	210
1857	3.735	252
858	4.482	294
1859	5.410	316
	19.289	1.240

www.dacoromanica.ro

*

In 1858, comunitatea evreească din Iaşĭ, încercă a deschide scolĭ, punênd pentru acésta darea gabeleĭ. [1])

In Iaşĭ funcţionaŭ scolĭ private evreescĭ şi anume, pentru fete a luĭ Leon Sirkus, a lui Blumenthal, a luĭ Zwalb, iar pentru băeţĭ a luĭ Winternitz.

*

Se cade a nu uita, să menţionăm incercările de a se deschide scólă românéscă la schitul român din muntele Athos.

Domnitorul Gr. Ghica, patronă infiinţarea acestuĭ schit şi, pricepênd însemnătatea culturală a uneĭ scolĭ române în părţile acelea îndepărtate ale peninsuleĭ balcanice, o ajută cu banĭ.

MUNTENIA

Aniĭ, de care m'am ocupat cu scólele din Moldova, sunt egalmente de mare importanţa şi pentru scólele muntene.

Redeschise scólele, tot pe temeiul legeĭ celeĭ reacţionare din 1847, am vĕdut, că din dată s'aŭ fost rênduit comisiunĭ cercetătóre programelor. Deja în 1856, comisiunea însărcinată cu cercetarea şi formarea uneĭ programe de învĕţăturĭ [2]) a presintat în 12 Ianuarie raportul sĕŭ şi programele elaborate. [3])

Acéstă lucrare a comisiuneĭ rémâne neaplicata in anul 1856.

La 2 Decembre acést an, G. Costaforu e numit de Căimăcămie director al scólelor, cu ofisul No. 575. [4])

In Octombre, anul urmator 1857, G. Costaforu e trimis in Europa, să studieze organisaţiunea gimnasiilor şi să fotocméscă şi un plan de bibliotecă sistematică.

Maĭ mult de 6 lunĭ călĕtoresce Costaforu prin Belgia, Francia, Prusia, Elveţia, Italia, Saxonia, etc., şi întorcêndu-se, presintă, în Iulie 1858, raportul sĕŭ, care acum, dupe ce a costat pe Stat 1.500 galbenĭ, va activa cel puţin reforma învĕţămêntuluĭ în ţéra românéscă. [5])

In lipsa luĭ Costaforu din ţérä, Ministrul instrucţiuneĭ publice, Gr. Bengescu, supune Domnitoruluĭ planurile lucrate de architectul Şlater, în înţelegere cu D-niĭ architecţĭ Orĕscu şi Beneş, pentru edificarea palatuluĭ Academieĭ, pe locul unde a existat colegiul luĭ S-tul Sava.

In Septembre 1857, Caimacamul decretézä acéstă construcţiune.

Eatá oficiul Caimacamuluĭ Al. Ghica, pentru inceperea construireĭ nouluĭ palat:

Noĭ, Prinţul Alexandru Dimitrie Ghica,

Caimacamul Ţĕreĭ-Românescĭ.

Către Departamentul cultuluĭ şi al instrucţiuneĭ publice

Vĕdênd raportul aceluĭ Departament, din Septembre, No. 2.752, prin care ni se arétă, cá locul, ce slujesce astădĭ învĕţăturilor publice în capitală, nu corespunde în nicĭ în-

---

[1]) Dosarul No. 1.162, archiva ministeruluĭ de culte.

[2]) Acéstă comisiune era compusă din G. Hill, Ulis de Marsillac, I. Zalomit, A. Creţescu, A. Marin, I. Maxim şi Em. Constantinescu.

[3]) Vedĭ anexa.

[4]) Dosarul No. 906 din 1856.

[5]) Dosarul No. 57.

www.dacoromanica.ro

tr'un chip trebuinţelor destinaţieĭ séle şi că este cu totul nepotrivit unuĭ aşeḑămênt, ce trebue să fie centrul învĕţăturilor din ţéră.

Considerând, că sunt trecuţĭ acûm ḑecĕ anĭ, de când legiuitórea obştéscă Adunare, a declarat neapĕrată trebuinţa de a se clădi cuviinciósele încăperĭ pentru învĕţăturĭ, şi a pus în disposiţiunea guvernuluĭ, prin art. 10, din legiuirea anuluĭ 1847, trebuinciósele fondurĭ pentru îndeplinirea uneĭ aşa de simţită trebuinţă;

Considerând, că orĭ şi care ar fi starea lucrurilor ce vor isvorî din împrejurările de faţă, importanţa şi folosul uneĭ asemenea clădirĭ va fi tot aceea;

Considerând, că este o sântă datorie, impusă nouĕ prin legiuire şi prin voinţa acelor iubitorĭ de omenire românĭ, carĭ aŭ înzestrat cu atâtea bogăţiĭ aşeḑămêntele de bine-facerĭ, de a nu lăsa să se maĭ amâne o aşĭa importantă lucrare.

Vĕḑênd planurile alcătuite de comisiunea instituată de acel Departament, şi compusă de architecţiĭ A. Orĕscu, Şlater şi Beneş, pentru clădirea uneĭ academiĭ, pe locul colegiuluĭ S-tuluĭ Sava, dupe programa ce s'a dat aceleĭ comisiunĭ;

Vĕḑênd devisul aproximativ, alcătuit tot de acele persóne, şi care se urcă la suma de un milion opt sute nouĕ-ḑecĭ şi douĕ de miĭ şése sute nouĕ-ḑecĭ (1.892.690) leĭ.

Noĭ, pe temeiul art. din regulament şi art. 10 din legiuirea din anul 1847, aprobăm raportul aceluĭ Departament, pentru clădirea Academieĭ, dupe planurile şi devisul însemnate maĭ sus, şi cu orênduelile propuse în acel raport, ca adică executarea lucrăreĭ să se facă prin de aprópe stăruinţă şi privighereа Eforieĭ scólelor;

Ca architect al lucrărilor, sub directa privighere şi controlare a Eforieĭ, Noĭ, din acele treĭ persóne, ce ni se recomandă de Departament, orênduim pe D. A. Orĕscu, inginerul şi architectul Statuluĭ, căruia i se va da un ajutor desemnator, cu o léfă pe lună de 500 leĭ, un scriitor cu o léfă pe lună de 200 leĭ şi douĭ conductorĭ impiricĭ de clădirĭ, ce se vor orêndui de catre Departamentul din întru din funcţionariĭ în fiinţa; se va pune în disposiţiunea D-luĭ Orĕscu, pentru diferitele séle cheltuelĭ în împlinirea însemnateĭ însărcinărĭ ce se pune asupra'ĭ, o sumă de galbenĭ una mie (1.000), carĭ să i se rĕspunḑă treptat, dupe trebuinţele séle.

Suma de 1.892.690 leĭ, trebuinciósă pentru clădirea Academieĭ, se va lua treptat, dupe trebuinţă, din casa centrală, viind şi Eforia scólelor în ajutor cu suma ce va chibzui că póte dispune din capitalurile séle.

Pe aceste temeiurĭ, acel Departament va invita pe Eforia scólelor, a lua îndată cuviinciósele mĕsurĭ pentru dărimarea îndată a vecheĭ zidăriĭ şi punerea fondaţiilor noueĭ Academiĭ.

Cunoscênd şi preţuind cea bine-făcĕtóre stăruinţă a membrilor Eforieĭ, pentru desvoltarea instrucţiuneĭ publice, suntem încredinţaţĭ că vor pune tótă stăruinţa într'o lucrare, prin care vor dobândi nouĭ titlurĭ la recunoscinţa publiculuĭ.

Cu plăcere exprimăm via nóstră mulţămire şefuluĭ ad-interim aceluĭ Departament, pentru láudata iniţiativă ce a luat în acéstă bine-facere.

(Urméză iscălitura Marieĭ Sale).

No. 1.290. 1857, Septembre 10.

G. Costaforu reîntors la post, se pune pe lucru, şi în 11 August 1858, obţine decretul Caimacamuluĭ Al. D. Ghica, aprobând nouele programe gimnasiale. [1])

---

[1]) Veḑĭ anexa. Modificaţiunile principale din Eforie în anul 1858 sunt:

In 22 Martie, Arsaki cere Caimacamuluĭ să fie demisionat din Eforia scólelor, în care se află de la 1850. In 20 Maiŭ acelaş an, demisionéză şi D. colonel Florescu. In 31 Iulie acelaş an, D. I. A. Filipescu este numit efor, cu ofisul Caimacamuluĭ Alexandru Ghica No. 1.004. Apoĭ în 27 August acelaşĭ an, sunt numiţĭ în Eforie Aristid Ghica, Gh Costaforu şi Al. G. Golescu.

www.dacoromanica.ro

In 28 August 1858, prin raport la Caimacam, Eforia organiséză colegiŭ şi la Craiova.

Anexând [1]) aci programa, dupe care s'a făcut studiile secondare superióre, de la 1 Septembre 1855, până la 1 Iunie 1856, lectorul va putea însuşĭ compara noul program adoptat la 1858, şi va găsi, ca şi noĭ, acest din urmă program, superior tuturor celor anteriére.

Alăturăm şi statul lefilor din Februarie 1857, în care se pot vedea de asemenea tóte modificaţiunile supravenite în personalul tuturor scólelor din Muntenia, până la acéstă dată, în comparaţiune cu statul modificat din 1856.

*

In Octombre 1858, nu maĭ este director scólelor Costaforu. Eforia se tânguesce în contra luĭ, că a dispărut de la post, lăsând şi catedrele neocupate. [2])

V. Boerescu este apoĭ însărcinat cu direcţiunea scólelor. In acéstă calitate el provócă o adunare a profesorilor primarĭ din Bucurescĭ, în Octombre 1858, punêndu'ĭ următórele însărcinărĭ:

«Comisiunea compusă din D-niĭ profesorĭ primarĭ din Bucurescĭ, convocată în urma jurnaluluĭ Eforieĭ de la 10 Octombre, are a se ocupa şi a da relaţiune Eforieĭ despre următórele obiecte:

1) A lua în considerare raporturile D-luĭ revisor, precum şi programele presintate de profesoriĭ primarĭ la 1857, şi a expune opiniunea sa asupra modificăreĭ, ce s'ar putea face în programul actual;

2) A arĕta décá metoda lancasteriană are inconveniente, şi déca este bine a se maĭ consemna acéstă metódă;

3) A se pronunţa déca este bine a se maĭ consemna divisiunea actuală de patru clase elementare, séŭ décă n'ar fi maĭ util ca instrucţiunea primară să se împarţă în douĕ divisiunĭ, dintre care una elementară şi alta reală;

4) Asemenea din cărţile didactice, carĭ există, a arĕta pe acelea carĭ presintă inconveniente, séŭ ce cărţĭ lipsesc şi s'ar putea adăoga.

Comisiunea va maĭ putea examina şi pune pe tapet şi alte chestiunĭ decât cele arĕtate aci.

Pentru o maĭ regulată mergere a desbaterilor, se va alege un vice-president şi douĭ secretarĭ. Vice-presidentul va conduce desbaterile în lipsa presidentuluĭ, care este directorul scólelor. Secretariĭ vor ţinea procese-verbale regulate de ceea ce se ḑice. Asupra fie-căreĭ materiĭ se va redacta apoĭ un raport, care se va supune la cunoscinţa Eforieĭ.»

B. Boerescu.

1858, Octombre 17.

Dăm în anexă [3]) şi posedăm chiar în original jurnalele încheiate de acéstă comisiune, care urmăresce chiămarea sa, până târḑiŭ în 6 Iunie 1859, când 'şĭ închee lucrările séle definitive.

---

[1]) Veḑĭ anexa.

[2]) Veḑĭ anexa.

[3]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

*

Tot în Septembre 1858, Eforia închee jurnalul No. 46, prin care înfiinţéză o comisiune consultativă pe lângă Eforie, alésă din corpul didactic şi numită Comisiune gimnasială.

Eată jurnalul, prin care acéstă comisiune s'a constituit:

Copie din dosarul No. 1.005 din 1858, pentru alegerea uneĭ comisiunĭ din corpul profesoral, cu însărcinarea asupra metódelor, cărţilor didactice şi a regulelor de disciplină

Jurnal

«Eforia scólelor, considerând, că de la D-niĭ profesorĭ depinde în mare parte buna aplicare a programuluĭ; că D-lor pot a se pronunţa maĭ bine asupra metódelor, cărţilor didactice şi chiar regulelor disciplinariĭ; că din unirea şi constituirea D-lor în corp, depinde în mare parte progresul instrucţiuneĭ naţionale; s'a chibzuit a se convoca de D. director toţĭ D-niĭ profesorĭ gimnasialĭ, pentru ca din sînul D-lor să se alégă o comisiune, compusă din 10 membri. Acéstă comisiune, care se va aduna şi va delibera împreună cu D. director, va avea vot consultativ şi va putea face cunoscut Eforieĭ resultatul deliberăreĭ séle asupra cestiunilor de aplicaţie de metóde, de cărţĭ didactice, séŭ şi alte cestiunĭ, care intereséză instrucţiunea în general.»

Profesoriĭ se adunară la 19 Septembre 1858.

Dintre 17 profesorĭ carĭ s'aŭ întrunit, s'aŭ ales prin vot secret membri, D-niĭ: Zalomit, Hill, Roques, Aaron, Cernătescu, Marin, Ioranu, Nicefor, Neimaister şi Orĕscu.

Sub preşedinţa luĭ I. Zalomit, avênd de secretarĭ pe Nichifor şi A. Marin, comisiunea, în şedinţa din 26, aceeaşĭ lună, a alcătuit statutul următor:

Statutele comisiuneĭ gimnasiale.

Compunerea comisiuneĭ

Art. 1. Comisiunea gimnasială se compune din 10 membri, profesorĭ, aleşĭ prin votul tuturor profesorilor gimnasialĭ.

Art. 2. Acéstă comisiune se va realege dupe duoĭ anĭ, la începutul anuluĭ scolastic. Membriĭ actualĭ pot fi realeşĭ.

Art. 3. Presidentul sĕŭ de drept este D. director al scólelor. Comisiunea va maĭ alege un vice-preşedinte şi duoĭ secretarĭ.

Art. 4. Preşedintele va conduce desbaterile, el va fi mijlocitor între Eforie şi comisiune şi va avea vot deliberativ ca şi ceĭ-l-alţĭ membri. Vice-presidentul va ramplasa pe president la trebuinţă. Secretariĭ vor ţine procesele verbale şi vor încheia jurnale despre desbaterĭ; şi vor face raporturile cátre Eforie.

Atribuţiunile Comisiuneĭ

Art. 5. Puterea acesteĭ comisiunĭ este consultativă, şi opiniunile eĭ se vor supune la aprobarea onor. Eforiĭ.

Art. 6. Acéstă comisiune va putea discuta cestiunĭ de aplicaţie, de metódă, de disci-

www.dacoromanica.ro

plină, de cărţĭ didactice, séŭ şi alte cestiunĭ, carĭ intereséză instrucţiunea publică în general.

Dreptul de iniţiativă este al comisiuneĭ, ca şi al Eforieĭ.

Modul de a lucra al comisiuneĭ :

Art. 7. Comisiunea se va aduna de ordinar la fie-care două săptămânĭ, Lunĭ séra, la 7 ore, în sala Eforieĭ. Se póte însă convoca şi extraordinar de către presidentul săŭ. Când 4 membri vor susţine şi vor motiva formarea uneĭ Adunărĭ extraordinare, preşedintele va fi dator a o convoca.

Art. 8. Hotărîrile se vor adopta prin vot secret şi dupe majoritate.

Art. 9. Spre a fi aceste hotărîrĭ valabile, cată să fie faţă cel puţin 7 membri din 11.

Art. 10. Hotărîrile adoptate se vor comunica prin prezident la Eforie. Eforia i va face observările séle, până ce în fine i va da votul săŭ definitiv şi se va pronunţa, décă încuviinţéză séŭ nu a se lua măsurile cuvenite pentru aplicarea lor. Eforieĭ însă i se va face cunoscut şi opiniunile minorităţeĭ.

Art. 11. Fie-care din membriĭ va putea primi din partea comisiuneĭ lucrărĭ analoge cu specialitatea sa.

Art. 12. Aceste statute fiind aprobate de membriĭ comisiuneĭ, se supun şi la aprobarea Onor. Eforiĭ.

Art. 13. Nicĭ o schimbare nu se póte face la aceste statute, decât tot dupe modul cum s'a făcut şi ele.

B. Boerescu. Joranu. H. Hill. Aaron Florian. R. Neimaister. Zalomit. G. E. Nichefor. P. I. Cernătescu. Al. Orescu. A. Marin.

1858, Septembre 26.

*

Dintre cele maĭ importante lucrărĭ ale acesteĭ comisiunĭ, avem a menţiona proiectul de ortografie cu litere latine, presentat de D-niĭ Poenaru, Nichefor şi Nestor, proect provocat de Eforia scólelor. [1]) Vom reveni asupra acestuia la rubrica cultureĭ generale.

*

In vedere cu noile programe, se fac unele modificaţiunĭ în personalul didactic. Acestea sunt arătate în următorul raport, către Domnitorul Alexandru Ion I, pentru semestrul scolar 1859—1860.

Măriĭeĭ Sale Alexandru Ion I, Domn al Principatelor-Unite Ţéra-Românéscă şi Moldova

Prea Inălţate Dómne,

In conformitate cu progresul instrucţiuneĭ publice, s'a simţit neapărată trebuinţă de a se face óre-care modificărĭ în programa gimnasiuluĭ de aci şi din Craiova, pentru curentele an scolar 1859—1860, carĭ modificărĭ s'aŭ şi pus în lucrare, dupe dispositiunile precisate în jurnalele acesteĭ Eforiĭ, de sub No. 75 şi 76, din 31 ale trecuteĭ luĭ August, iar modificările privitóre la partea financiară şi care variază de apuntamentele, ce eraŭ fixate dupe programa de maĭ 'nainte, sunt cele următóre:

[1]) Dosarul No. 1.005.

www.dacoromanica.ro

I. In gimnasiul capitaleĭ

1. D-luĭ Alecu Pop, profesor de calcul și caligrafie, cu léfa de leĭ 500 pe lună, i se adaogă încă leĭ 100 pe lună, căcĭ în loc de opt lecțiunĭ dupe programa veche, face acum 12 lecțiunĭ.

2. S-țieĭ Sale diaconuluĭ Theodor, profesor de religiunea ortodoxă, pe lângă léfa sa de 150 leĭ pe lună, i se maĭ adaogă încă leĭ 150 pe lună, căcĭ leafa ce avea era prea mică și în disproporțiune cu a celor-l-alțĭ profesorĭ.

D-luĭ Iuliŭ Baraș, profesor de istoria naturală, pe lângă léfa sa de leĭ 600 pe lună i se maĭ adaogă încă leĭ 200, căcĭ maĭ 'nainte avea în treĭ clase șése lecțiunĭ și acum are a face în 5 clase 10 lecțiunĭ.

Aceștĭ 200 se vor da din ceĭ prevĕdețĭ în programa veche, pentru un curs de istoria naturală la clasa VIII.

II. In gimnasiul din Craiova

a) D-luĭ G. M. Fontanini, inspectorul gimnasial și profesor de limba latină în pararel cu cea română și de geografie, pe lângă léfa sa de leĭ 750 pe lună, i se maĭ adaogă leĭ 50 spre a se face 800, căcĭ i s'a maĭ adăogat două lecțiunĭ prin noua programă, și pe lângă léfa sa de inspector de leĭ 300 pe lună—afară de leĭ 100 ce primesce acum ca diurnă—i se maĭ adaogă leĭ 100, fiind-că léfa ce avea este în disproporțiune cu greutatea sarcineĭ;

b) D-luĭ . . . . Arnold, profesor de limba germană i se maĭ adaogă 50 leĭ pe lună, pe lângă leĭ 450, ce avea, pentru ca să aĭbă aceeașĭ léfă, cu alțĭ profesorĭ de categoria sa;

c) D-luĭ Basiliu Caloianu, profesor de istoria generală i se adaogă leĭ 100 pe lună, peste leĭ 500 ce avea, spre a se maĭ apropia de léfa aceluiașĭ profesor, din gimnasiul capitaleĭ.

Acéstă chibzuire Eforia o supune, dupe datorie, la cunoscința Mărieĭ Tale, și vĕ rog să bine-voițĭ a 'ĭ da înalta aprobare, de a se plăti numitele adaose, de la Septembre curent, din fondul economiilor scólelor.

Membrul Eforieĭ instrucțiuneĭ publice, *B. Boerescu.*

Deja în 22 Iulie 1859, Eforia cu jurnalul No. 46, a chiămat să ocupe catedrele din cursurile superióre anexate la liceŭ, pe următórele persóne:

1) A. Tr. Laurian, pentru catedra limbelor clasice, cu léfa de 800 leĭ pe lună;

2) I. Eliade Rădulescu, la catedra limbeĭ și literatureĭ române. [1]

---

[1]) Eliade refusă catedra prin următórea adresă, ce conservăm în original:

Onorabileĭ Eforie a instrucțiuneĭ publice

Simțitor la propunerea Onorabileĭ Eforie, prin adresa cu No. 1.776, din 25 Iulie anuluĭ curgĕtor, de a accepe catedra de literatura română în colegiul capitaleĭ, cu durere am onóre a arĕta, că materialemente timpul nu 'mĭ ajunge nicĭ pentru ocupațiunile cu care deja sunt îndatorat către public, și nu pot lua asupră'mĭ sarcine noue, fără a compromite și pe cele vechĭ.

Maĭ târdiŭ m'aș stima ferice de a'mĭ termina viața ast-fel cum am început'o, împărtășind, câte am putut culege în curs de atâția anĭ, studióseĭ junimĭ.

I. Heliade. Bucurescĭ, 1859, August 15.

Resoluțiunea luĭ V. Boerescu

Se va conserva catedra până ce D. Eliad se va înlesni a o primi, fiind-că nu o refusă absolut, însă nu i se va plăti léfa, decât când va primi cursul.

V. Boerescu.

www.dacoromanica.ro

3) Pană Buescu, pentru catedra de economia rurala și agronomie, catedră care s'a alăturat ca curs superior pe lângă gimnasiŭ, cu léfă de 500 leĭ pe lună.

La 22 August 1859, I. Maiorescu e numit de Eforie profesor de istoria critică și statistică la clasa VI-a, a VII-a și a V-III-a, cu léfă de 800 leĭ pe lună, iar D. Cernătescu rĕmâne pentru clasele a III-a, a IV-a și a V-a de aceleașĭ materiĭ.

In Octombre 1859, C. Aristia este numit profesor de limba elenă la liceul S-tul Sava, pentru clasele a VII-a și a VIII-a.

B. Boerescu, care cu ofisul No. 1.190, din 1 Septembre 1858, succedase luĭ G. Costaforu la direcțiunea scólelor, se demite. In 2 Octombre 1859, I. Zalomit ține pe câteva ḑile postul de director al scólelor, până la 15 Octombre, când este rĕnduit definitiv director al scólelor profesorul I. Maiorescu.

In Iunie 1859, D. A. G. Golescu, este absent din Eforie fiind la Iașĭ. Laurian e numit în locu'ĭ, ca membru onorific, prin raportul către Domnitor, semnat de C. A. Crețulescu, sub No. 2.016.

*

Din directoratul luĭ B. Boerescu, avem regulamentul întocmit de el asupra datoriilor și atribuțiilor sub-directoruluĭ și a epistatuluĭ colegiuluĭ, pe care le dăm aci în anexă. [1])

*

Scólele primare din țéra românéscă, întâmpinând dificultate de a fi ocupate cu bunĭ institutorĭ, Eforia se gândesce la acéstă lipsă și crede a o înlătura, prin mĕsurile propuse în actul de la vale:

«Eforia vĕḑênd lipsa ce este de institutorĭ și de institutrice pentru scólele primare, considerând că maĭ ales acéstá clasă de învĕțătorĭ publicĭ, spre a putea rĕspunde la delicata sarcină ce aŭ de a da educațiune, maĭ vêrtos morală, poporuluĭ, este trebuință a lua ea însășĭ o educațiune specială, ast-fel ca fie-care institutor să fie un exemplu viŭ de modestie și de sîrguință, a chibzuit, ca până la întórcerea scolaruluĭ, ce s'a hotărît a se trimite spre a studia pedagogia și care la întórcerea sa va fi însărcinat a dirigia o scólă normală pentru institutorĭ, de o cam datá să se iea următórele mĕsurĭ:

1) Treĭ-ḑecĭ stipendiștĭ din ceĭ 50, ce se țin în pensionatul sucursal al colegiuluĭ din capitală, să se priméscă prin concurs, care se va face la începutul fie-cáruĭ an scolastic;

2) Un stipendist va fi dator, dupe sĕvîrșirea studiuluĭ, a servi în curs de 10 anĭ Statuluĭ, în calitate de institutor în scólele primare;

3) Stipendiștiĭ vor fi primițĭ din scolariĭ scólelor primare, ce vor fi făcut clasa a IV-a și carĭ vor fi din familiĭ scăpătate, ast-fel ca funcțiunea de institutor să fie adevĕrată carierá pentru dênșiĭ;

3) Ḑece din 20 bursiere, ce se țin în pensionatul domnesc de fete din capitalá, se vor lua tot din familiĭ scăpătate, și interna, cu îndatorirea de a servi Statuluĭ, dupe sĕvîrșirea studiilor, în curs de 10 anĭ, în calitate de institutrice;

5) Pentru îmbrăcăminte și cărțile trebuincióse, de fie-care stipendist séŭ stipendistă, se va da din casa scólelor câte leĭ 450 pe an, carĭ fac 40 persóne leĭ 18.000 pe an;

---

[1]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

Acéstă a eĭ chibzuire, Eforia o supune prea plecat Inălțimeĭ Vóstre, că de veți socoti de cuviință să bine-voiți a 'ĭ da înalta aprobație, spre a se pune în lucrare.» [1])

In 25 Ianuarie 1858, cu jurnalul Eforieĭ No. 997, se cere Caimacamuluĭ înființarea de 5 scolĭ primare în Bucurescĭ, adecă câte una din fie-ce despărțire.

Eforia ḑice în raportul sĕŭ către Caimacam: «Luând în considerare, că potrivit cu dispositiunile regulamentuluĭ scólelor, în capitala Bucurescĭ trebue să se afle înființate 5 scolĭ primare, adecă câte una de fie-care despărțire; că de la început s'aŭ și înființat acest numĕr de scolĭ și s'aŭ aflat pe deplin până 1848, iar la redeschiderea scólelor, dupe suspendarea ce li se făcuse la acea epocă, a rĕmas scóla la despărțirea din Roșu neînființată până acum», din causă că nu s'a aflat local potrivit, Eforia dispune să se deschidă acéstă scólă în decurgerea anuluĭ scolastic 1858, în coprinsul localuluĭ de la S-tul Sava, numaĭ clasele I-a și a II-a, iar a III-a și a IV-a se vor organisa treptat.

Caimacamul aprobă acéstă propunere.

In 1859, se aplică la scólele primare noul program, la elaborarea căruia a luat, parte dupe cum vĕḑurăm, institutoriĭ primarĭ, adunațĭ în conferințe.

Eată circulara, prin care acest program se pune în aplicațiune:

Circulară către tóte comitetele din judeţe

«Vi se alătură... exemplar din noul program al scólelor primare, care are a se pune în lucrare de la 15 August anul curent, împreună cu instrucțiunile relative la punerea în lucrare a acestuĭ program. Veți împărți aceste exemplare pe la toțĭ D-niĭ profesorĭ publicĭ și privațĭ și la D-niĭ membriĭ aĭ comitetuluĭ, și sunteți invitațĭ a priveghia întocmaĭ a sa urmare.

Cărțile didactice cele nouĭ se vor termina maĭ târḑiŭ tot în curentul anuluĭ acestuia, când vi se vor face cunoscut. Până atuncĭ D-niĭ profesorĭ se vor servi cu cele vechĭ, séŭ îșĭ vor face texturĭ, conformându-se, pe cât se va putea, cu textul programuluĭ, care se va afișa în fie-care clasă.»

10 exemplare	Comitetuluĭ	districtuluĭ	Mehedinți	No.	1.915	din	$^5/_8$	1859.
10 idem	»	»	Gorj	»	1.916	»	»	»
10 idem	»	»	Romanați	»	1.917	»	»	»
20 idem	»	»	Dolj	»	1.918	»	»	»
10 idem	»	»	Vâlcea	»	1.919	»	»	»
10 idem	»	»	Teleorman	»	1.920	»	»	»
10 idem	»	»	Vlașca	»	1.921	»	»	»
15 idem	»	»	Brăila	»	1.922	»	»	»
15 idem	»	»	Râm.-Sărat	»	1.923	»	»	»
10 idem	»	»	Buzĕŭ	»	1.924	»	»	»
15 idem	»	»	Prahova	»	1.925	»	»	»
10 idem	»	»	Argeș	»	1.926	»	»	»
10 idem	»	»	Dâmbovița	»	1.927	»	»	»
10 idem	»	»	Muscel	»	1.928	»	»	»
15 idem	»	»	Oltul	»	1.929	»	»	»
10 idem	»	»	Ialomita	»	1.931	»	»	» [2])

[1]) Dosarul No. 839, din 1855.

[2]) Dosarul No. 45, din 1859.

www.dacoromanica.ro

Acéstă circulare, aprópe identică, este comunicată şi celor 4 scolĭ primare din capitală în 5 August 1859, sub No. 1.910—1.914.

Asemenea se comunică noul program şi următorilor directorĭ de scóle private:

«Vi se comunică şi D-vóstre câte 4 exemplare, împreună cu instrucţiunile relative la executarea sa. Sunteţĭ invitaţĭ, D-lor, a substitui în locul programuluĭ vechiŭ pe cel noŭ, şi a priveghia ca D-niĭ profesorĭ, ce aveţĭ, sá se conformeze întocmaĭ.»

D-luĭ N. Mitilineu.
» A. Tabacopolu.
» A. Şevitz.
» St. Raşianu.
» A. de Vuiţi.
» I. Rîureanu.
» I. Gaf.
» I. Pop.
» A. Vichy.
» I. Deliani.
» A. Apostolatu.
D-niĭ C. Codreanu şi N. Florescu.
D-luĭ A. T. Mavrocordat.

Programul comunicat pe lângă circulările de maĭ sus, se póte vedea în anéxa [1]) de la acéstă pagină.

Acest program se punea în execuţiune, din nenorocire înainte de a se fi pregătit cărţile didactice în raport cu el. Şi cu tóte acestea Eforia creḑu util, cu referinţă la cărţile didacti e, a comunica institutorilor, în 28 August 1859, sub No. 2.007—2.023, următórea circulare:

Domnule,

«Amestecul cărţilor didactice, ce s'aŭ vĕḑut prin cele maĭ multe scolĭ, la revisiile fácute atât de D-l revisor, cum şi de către subsemnatul, este nu numaĭ o abatere din instrucţiile Eforieĭ, dér şi o pedică pentru progresul scolarilor, căcĭ, spre exemplu, la lectură, cum s'ar putea trage atenţiunea scolarilor asupra unuĭ capitol, pe care D-ta îl citescĭ scolarilor, când eĭ toţĭ nu aŭ aceeaşĭ carte?

Eştĭ dér invitat ca să nu te servĭ cu alte cărţĭ, decât cu cele în fiinţă ale Eforieĭ, până la tipărirea altor cărţĭ maĭ propriĭ, carĭ s'aŭ şi pus în lucrare.

Acéstă mĕsură o veĭ comunica şi colegilor D-tale.»

No. 2.227, oraşul Severin, şi termină cu No. 2.242, la profesorul superior al oraşuluĭ Brăila.

Tot cu referinţă la unele cărţĭ didactice, s'a maĭ dat şĭ următórea circulare către institutoriĭ scólelor primare din capitală, scóla de arte, de agricultură, acóla de medicină şi chirurgie, şi către pensionatele private din capitală:

Domnule,

Eforia a recunoscut de necesitate absolută şi a decis, ca între cărţile didactice de clasele a II-a, a III-a şi a IV-a primare, ca carte de citire să se introducă şi cartea intitu-

[1]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

lată: *Evangheliile şi epistolele Duminicilor şi ale sĕrbătorilor de peste tot anul*, de părintele Nifon Bălăşescu.

Sunteţĭ déră invitaţĭ, D-le, ca în tóte Sâmbetele şi ajunurile sĕrbătorilor marĭ, să se citéscă în clasele maĭ sus arĕtate, apostolul şi evanghelia ḑileĭ următóre. Cu modul acesta scolariĭ din frageda lor copilărie se vor familiarisa cu S-ta scriptură, care este legea luĭ Dumneḑeŭ şi prin urmare fundamentul uneĭ bune educaţiunĭ.

Veţĭ bine-voi, D-le, a comunica în copie acéstă decisiune a Eforieĭ şi celor-l-alţĭ D-nĭ colegĭ aĭ D-tale, spre a se conforma întocmaĭ.

Preţul unuĭ exemplar este douĭ sfanţĭ.

No. 3.002. Inst. superior al colóreĭ de Verde. 1859, Octombre 23.
No. 3.003. » » » » » Roşiu.

Pentru a împedica abandonarea scólelor primare de către scolarĭ, încă înainte de terminare, a tus-patru clasele primare, se înfiinţéză un absolutoriŭ a uneĭ scolĭ primare şi se cere presentarea luĭ obligatoriă, pentru aceĭ ce vor să intré în gimnasiŭ. Eată circularea pentru acésta, adresată tutulor institutorilor superiorĭ:

Circulare către institutoriĭ superiorĭ aĭ scólelor primare din districte şi capitală

Ca scolariĭ să nu se lase de scólă maĭ 'nainte de a fi terminat tóte învĕţăturile celor 4 clase, Eforia a socotit de cuviinţă, ca pe viitor, începênd chiar de estimp, să se dea scolarilor ce vor fi terminat tóte clasele câte un certificat. Pentru acest sfîrşit, se trimite D-tale un numĕr de certificate potrivit cu numĕrul scolarilor ce aŭ fost în anul trecut în clasa IV-a, din care să daĭ numaĭ la scolariĭ ce vor fi demnĭ de a eşi din acéstă clasă. Intr'însul se vor trece tóte însemnările, ce se arĕtă şi iscălindu-se de toţĭ profesoriĭ claselor respective, se va da apoĭ scolaruluĭ.

Vi se adaogă, că fără certificat complect al claselor primare, nicĭ un scolar nu va fi primit a intra în clasele gimnasiale.

1859, August 18.

*

Scóla din Ploescĭ, care, precum scim, se bucură de fondurĭ propriĭ, primesce în 1859, o adăugire de studiĭ, care o disting de tóte cele-l-alte scolĭ primare din ţérá. Anume se adaogă o clasă comercială şi prin urmare programul, întocmit pentru scóla din Ploescĭ, este modificat, dupe cum se póte vedea din anexele [1]) la acéstă pagină, relative la afacere.

In acest an 1859, luptele dintre partidele politice daŭ ocasiune la o neînţelegere între Eforie şi ministrul instrucţiuneĭ publice, A. G. Golescu. Acesta scrie, în 20 Octombre 1859, sub No. 3.013, Eforieĭ scólelor:

Domnilor eforĭ,

«S'a observat de multe orĭ, că uniĭ din profesorĭ iaŭ parte la manifestărĭ politice, precum se aduce d. e. alăturatul în copie rĕspuns al institutoruluĭ de la Buzĕŭ; şi fiind-că acésta póte să vatĕme autoritatea şi respectul ce se cuvine unor asemenea funcţionarĭ,

[1]) Veḑĭ anexele.

www.dacoromanica.ro

subsemnatul vĕ invită, D-lor eforĭ, ca prin circulare să daţĭ în cunoscinţa tuturor profesorilor de prin districte, cum şi a face cunoscut celor din capitală, a se abţine de la asemenea urmărĭ.»

Ministru, *A. G. Golescu.*

Supĕrarea pe institutorul din Buzĕŭ provine din faptul, că acesta manifesta sentimente ostile noului guvern, prin declaraţiunea luĭ, adusă aci în întregime:

Copie dupe hârtia D-luĭ Dimitrie Kirculescu, cu No. . . . din 26 August 1859, către administraţiunea districtuluĭ Buzĕu

«Subscriindu-mĕ la împrumutul naţional cu suma de leĭ 500, ce 'mĭ-a fost prin putinţă, am fost mâhnit, că mărginitele'mĭ mijlóce nu'mĭ permit a veni cu maĭ mult în ajutorul de care acéstă sîrmană ţéră este atât de mult întrebuinţată. Astăţlĭ însă, când împregiurărĭ cu totul neaşteptate ivite de curênd in acest district, mĕ fac a perde aceeaşĭ încredere ce aveam maĭ 'nainte;

Viŭ D-le administrator a vĕ anunţa, că abţinêndu-mĕ de o cam dată de la ajutorul cu care atuncĭ m'am oferit îl păstrez a 'l depune pe altarul patrieĭ, într'un timp mai favorabil principiilor ce profesez.»

D. Kirculescu.

Ministru A. G. Golescu supĕrat, pune resoluţiunea următóre:

«Se va face o nouă circulare către D-niĭ institutorĭ de districte, avêndu-se în vedere circularea cu No. . . . . din Decembre 1858, către comitetul de inspecţiune. [1]) Iar D-luĭ Kirculescu, pe lângă circulare, i se face aspru reprimandă pentru adresa către administratorul de Buzĕŭ.»

.1859, Octombre 21.

Ca să satisfacă cererea Ministruluĭ, Eforia adreséză institutorilor următórea circulare:

Circulare către D-niĭ institutorĭ aĭ scólelor primare din capitală şi districte

«Prin circulara sa, comunicată D-vóstre, prin comitetele de inspecţiune, în luna Decembre anul expirat, Eforia instrucţiuneĭ publice, provocată prin ordin guberniale, v'a scris ca să vĕ feriţĭ de orĭ-ce ar putea vĕtáma ordinea legală şi specialmente de manifestărĭ politice.

Adresându-se către D-vóstră, către partea cea maĭ inteligentă a naţiuneĭ, Eforia era convinsă, că cuvintele eĭ vor fi bine înţelese de către toţĭ, că nu va maĭ fi adusă în trista posiţiune de a repeţi asemenea admoniţiunĭ. Cu tóte acestea, ea a primit din noŭ adresa Onoratuluĭ Minister al cultelor şi al instrucţiuneĭ publice, cu No. 3.013, prin care, asupra unora dintre D-niĭ institutorĭ se ridică cele maĭ grele imputărĭ, probate prin acte, la a cărora citire Eforia n'a putut a nu simţi cea maĭ profundă durere.

D-lor, scóla fiind destinată a rĕspândi adevĕrata sciinţă în tóte clasele societăţeĭ, fără distingere, luminând mintea tinerimeĭ, formând inima, deşteptându'ĭ, din cea maĭ fra-

---

[1]) In 1858, Căimăcămia cerea institutorilor să se abţină de la politică, pentru că dênşiĭ, ca tot ce era maĭ inteligent în ţéră, se declaraseră pentru unire, principe strein, etc.

Căimăcămia, ca tóte guvernele rele, împedica pe corpul didactic, nu de la politică, ci de la politica care nu'ĭ convenea dênseĭ.

www.dacoromanica.ro

gedă a eĭ etate, ideea de autoritate și de sanctitatea legilor, și deprindênd'o în respectul și supunere către ordinea legală și către autorităţile Statuluĭ, ce o menţin, e din natura sa un institut universal, și prin urmare neutral, cu care scoborîrea în arena luptelor politice și participarea la manifestărĭ de acestea e cu totul incompatibile. Profesorul orĭ institutorul, care nu póte resista pasiuneĭ de a se amesteca în aceste lupte de partide și de a lua parte la manifestărĭ politice, arétă în fapt că n'are cea maĭ mică idee de natura scóleĭ și de misiunea sa într'insa, și că prin urmare e nedemn de numele ce pórtă și de postul ce ocupă.

Eforia scie prea bine, că ceĭ maĭ mulţĭ dintre D-vóstre se mărginesc în cercul atribuţiunilor lor; are însă și probe, că uniĭ s'aŭ depărtat din acéstă sferă. De aceea, ea se vede constrînsă, a ridica pentru cea din urmă óră vocea sa cea admonitorie, ca să vĕ pĕtrundeţĭ de sanctitatea misiuneĭ ce vĕ e concredută; căcĭ dupe acésta, verĭ-ce abatere, de natura celor specificate maĭ sus, se va pedepsi cu depărtarea din funcţiune.

No. 3.201. Institutoreluĭ superior din Mehedinţĭ.
No. 3.202. „ „ „ Dolj.
No. 3.203. „ „ „ Gorj.
etc. până la 3.021. 1859, Octombre 31.

In special institutoreluĭ Kirculescu Eforia i adreséză următórea admoţiune:

Către institutorul claseĭ superióre primare din Buzĕŭ. Aceeaşĭ dată

Domnul meŭ,

«Circularea, ce astădĭ s'a trimis și D-tale, e provocata maĭ de apróp̆e, prin purtarea D-le, și specialmente prin actul ce aĭ adresat administraţiuneĭ locale, în privinţa participăreĭ D-le la împrumutul naţional.

Citind Eforia acest act a rĕmas în uĭmire, și nu găsesce cuvinte spre a'șĭ exprima tótă indignaţiunea sa, precum și severa reprimandă ce meriţĭ pentru o faptă, care a aruncat umbră peste tot corpul institutorilor și 'l a compromis înaintea guvernuluĭ.

Eforia speră. că aceste observărĭ, precum și cele coprinse în circularea de astădĭ, vor ajunge ca să cunoscĭ D-ta, gravitatea abatereĭ, de care te aĭ făcut culpos, precum și necesitatea de a te márginі în cercul atribuţiunilor unuĭ institutor.

Acéstă speranţă e singura causă a indulgenţeĭ, ce a avut astă dată Eforia către D-ta.»

Asemenea admoniţiunĭ, adresate corpuluĭ didactic, provócă în Divanul ad-hoc o furtună contra Ministruluĭ A. G. Golescu, și pentru ca să îmblânzéscă rĕul efect produs, se grăbesce a scrie din noŭ Eforieĭ, inculpând'o că a făcut exces de zel, că el nu i a cerut mustrărĭ de felul celor comunicate tuturor institutorilor. Ministrul ia ocasiune din acéstă împregiurare, ca să propună Eforieĭ publicarea unuĭ buletin al scólelor, care să serve de organ de povĕţuirĭ didactice, etc.

Copie dupe adresa Ministeruluĭ cultelor cu No. 3.284, din 21 Noembre 1859, către Eforia scólelor

Domnilor eforĭ,

Circularea D-vóstre, din 31 Octombre, către institutoriĭ primarĭ din judeţe, nu reproduce întocmaĭ spiritul adreseĭ ministeriale, care a provocat'o. Subsemnatul ţintea la un

www.dacoromanica.ro

indemn, iar nu la o mustrare. Décă ar fi cugetat o mustrare el ar fi cerut'o anume pentru profesorul ce a meritat'o, iar nu pentru toţĭ in deobşte.

Acéstă neînţelegere subsemnatul nu o póte atribui decât la un exces de zel, provenit din o greşită apreciare a spirituluĭ politiceĭ, care insuflă pe guvernul actual. Pentru aceea el se crede dator, a vĕ declara D-lor Eforĭ, că guvernul doresce, peste tot ce se face séŭ se ḑice în numele luĭ, un spirit împăcător, fără ca acésta să împedice câtuşĭ de puţin mĕsurile de represie la cas de trebuinţă.

Ministerul se unesce a crede cu D-vóstră, că nu se cuvine institutorilor primarĭ a se coborî în arena luptelor de partide politice, şi că în loc de a perde timpul lor în preocupaţiĭ şi lucrărĭ de o natură politică, cu totul străină ocupaţiilor pentru care sunt plătiţĭ, maĭ bine ar face, şi ar da o adevĕrată probă de patriotism, décă s'ar ocupa cu zel, în tot timpul ce le rĕmâne liber, spre a se iniţia maĭ adânc în cunoscinţele pedagogice, care le sunt neapĕrate la misia importantă ce le este încredinţată. Spre a putea însă a se ajunge la acest scop, circulările trebue să fie bine voitóre îndemnătóre şi considerate ca cărţĭ de învĕţătură, iar nu ca epistole de admonestaţiune. Institutoriĭ primarĭ la noĭ aŭ o mare trebuinţă de asemenea circulare instructivă şi subsemnatul aştéptă în privinţa acésta de la D-vóstre tot concursul, ce este în drept a aştepta de la un corp atât de învĕţat; convins despre acésta, el profită de ocasiunea acésta, ca să vĕ invite, D-lor eforĭ, a delibera asupra înfiinţăreĭ unuĭ organ oficial, care sub numire de *Buletin al instrucţiuneĭ primare*, să pótă servi de intermediar didactic între D-vóstre şi corpul institutorilor primarĭ.

Instrucţiunea primară se adreséză la o vêrstă fragedă, când inima e primitóre de orĭce impresie bună séŭ rea; misiunea institutoreluĭ dér este fórte delicată, şi nu trebue să 'l lăsaţĭ fără busolă şi fără ajutor.

Buletinul va avea dĕră de scop a lumina pe institutoriĭ primarĭ asupra datoriilor lor, a întreţine şi a desvolta în eĭ cunoscinţele, carĭ se raportéză la materia lecţiilor lor şi la metodele de învĕţătură şi de disciplină scolastică; a rĕspândi în acelaşĭ timp cunoscinţele cele maĭ usuale de igienă, de economie domestică, rurală şi industrială, a presenta în fine pe lângă acestea o mică scólă de morală practică, pe de o parte faptele frumóse de curagiŭ, de virtute, de devotament şi de bine-facerĭ, culese din istorie, ca nisce fapte carĭ fac gloria şi mărirea omenireĭ; pe de altă parte, exemple bine alese, de greşelĭ, de rătăcirĭ şi de nenorocirile carĭ decurg din ele, şi carĭ pot servi de învĕţătură morală, pentru stârpirea viciurilor în societate.

Sunteţĭ rugaţĭ, D-lor eforĭ, a grăbi preparativele pentru înfiinţarea unuĭ asemenea buletin, fără a vĕ lăsa împedicaţĭ de lipsa de fond, pentru care Ministerul va face cuvenita punere la cale, dupe chibzuirea şi socotéla ce 'ĭ veţĭ trimite în privinţa acésta.

Ministru, *A. G. Golescu.*

Eforia rĕspunde Ministruluĭ, cu raportul No. 3.618, din 29 Noembre 1859, căutând a'şĭ justifica circularea, iar de buletin nu face multă vorbă.

Eată rĕspunsul Eforieĭ şi replica ultimă a Ministruluĭ A. G. Golescu:

Rĕspunsul Eforieĭ, cu No. 3.618, din 26 Noembre acelaşĭ an

Domnule Ministru,

Adresa D-vóstre, cu No. 3.248, din 21 ale luneĭ curente, a lăsat în inimile subscrişilor, o impresiune cu atât maĭ neaşteptată, cu cât acest corp, ca unul ce este însărci-

www.dacoromanica.ro

nat nu numaĭ cu privegherea, ci și cu administrațiunea instrucțiunuĭ publice, osebit de consciința ce avea de modul cu care se cuvine a'și îndeplini acéstă înduoită a sa îndatorire, se felicita, că la douĕ ședințe, la care ațĭ bine voit a asista și D-vóstre, s'a aflat în perfectă coînțelegere cu D-vóstre, atât asupra principiilor relative la conducerea și desvoltarea instrucțiuneĭ publice, și la menținerea uneĭ discipline maĭ riguróse, cât și asupra moduluĭ de a aplica aceste principiĭ.

Ziceți, D-le Ministru, că Eforia cu circularea sa din 31 Octombre, nu ar reproduce întocmaĭ spiritul adreseĭ ministeriale (No. 3.013), care a provocat'o, că ea ar fi o mustrare pentru toțĭ profesoriĭ in general, când adresa ministerială țintea numaĭ la un îndemn, și în fine că circularea Eforieĭ ar fi o epistolă de admonițiune, în loc să fie o circulare bine-voitóre, îndemnătóre și considerată carte de învĕțătură.

Eforia 'și ea libertatea, D-le Ministru, a vĕ supune spre rĕspuns, că ea însăși are a reclama o maĭ drĕptă apreciare a circulăreĭ sale, care subscrișiĭ nu sunt la îndouire, că o veți acorda, déca veți bine-voi a lua în considerațiune următórele explicărĭ:

Prin adresa D-vóstre, cu No. 3.013, în care ziceți, că s'a observat de multe orĭ, că uniĭ din profesorĭ iaŭ parte la manifestărĭ politice, precum se vede din actul ce ațĭ alăturat, și în care adăogațĭ, că acésta póte să vatĕme autoritatea și respectul funcționarilor, invitați pe Eforie, ca prin circulare să dea în cunoscința *tuturor profesorilor de prin judeţe şi din capitală a se abţine* de asemenea urmărĭ.

Eforia primind acéstă adresă, nu s'a preocupat și nicĭ s'a gândit, că ar fi în căderile eĭ, de a se preocupa cu spiririul politic, ce insuflă pe guvernul în ființă,—datoriile eĭ rĕmânênd tot acelea sub verĭ-ce guvern legal,—ci avênd în vedere casurĭ excesive, analoge aceluia pentru care ațĭ alăturat actul menționat, casurĭ de carĭ D-vóstre și în adresa din urmă, cu drept cuvênt ziceațĭ, că nu pot fi apĕrate *de mĕsurĭ de represiune*, și a recapitulat în spirit, grelele îndatoririĭ puse asupra eĭ, prin legile în vigóre, și în consciința acestor datoriĭ sacre, a scris circulara din 31 Octombre, care dupe părerea sa are tocmaĭ caracterul instructiv și bine-voitor, ce pe bun temeiŭ pretindețĭ de la asemenea circulărĭ.

Ea e *instructivă*, pentru că definesce natura scóleĭ, arĕtă scopul eĭ și specifică ocupațiunile unuĭ institutore; ea e tot de o dată *bine-voitóre*, pentru că declarând amestecul în luptele partidelor politice și participarea la manifestărĭ de acestea, ca necompatibile cu misiunea institutorilor, și admonindu'i a se ferĭ de acestea, voesce în interesul lor propriŭ, precum și al instrucțiuneĭ publice, a menține principiul de inamovibilitate, și a feri pe institutorĭ de sórta partidelor politice, carĭ se ridică și cad, dupe împregiurărĭ.

Afară de acésta, Eforia, dupe adresa D-vóstre, cu No. 3.013, ar fi putut emite circularea sa către toțĭ profesoriĭ, ea însă a mărginit'o la institutoriĭ primarĭ; asemenea, cu observațiunea exprimată în general în adresa D-vóstre cu No. 3.284, că «preocupațiunile și lucrurile de natură politică sunt cu totul străine, ocupațiunilor, pentru care sunt plătiți institutoriĭ,» Eforia a restrâns'o numaĭ la participarea în luptele partidelor politice și la manifestărĭ politice, fără a gândi că ar putea contesta institutorilor exercițiul drepturilor politice ca cetățenĭ.

Aceste explicărĭ, s'a simțit Eforia datóre, a vi le da, D-le Ministru, pentru că crede, că nu i s'a apreciat circularea, din adevĕratul eĭ punct de vedere, și pentru că se teme, că observațiunile coprinse în adresa D-vóstre, ocasionate de divergența din punctul de înțelegere al aceleĭ circulărĭ, ar paralisa tótă activitatea Eforieĭ, în împlinirea greleĭ sale sarcine, pentru care luminatul și patrioticul concurs al D-vóstre i este neapĕrat de lipsă.

www.dacoromanica.ro

In fine Eforia, insuflată de sincera dorință de a păși în tóte lucrările sale în perfectă armonie cu D-vóstre, speră că acest incident, dupe explicările date, nu va altera acordul dorit. Cât pentru cea-l-altă parte a adreseĭ D-vóstre, relativă la Buletinul instrucțiuneĭ, se va ocupa cu acésta, îndată ce Eforia va termina lucrările relative la budgetul ce se grăbesce a încheia.

Replica Ministeruluĭ cultelor, adresa cu No. 3.418, din 5 Decembre, către Eforie pe care se vede scris de I. M.: »La dosar«

Domnilor eforĭ,

Subsemnatul n'a cugetat a vĕ causa, prin adresa sa, sub No. 3.284, o impresiune neașteptată, séŭ câtușĭ de puțin neplácută; el scia că onor. Eforie este însărcinată și cu privegherea și cu administrarea instrucțiuneĭ publice și tocmaĭ pentru aceea s'a adresat la intervenirea eĭ, pentru redigiarea uneĭ circulărĭ, ce cerea trebuința a se face către corpul profesoral, mulțămindu-se a indica numaĭ sensul și tonul eĭ general, prin o resoluțiune pusă în termeniĭ următorĭ: «Sá se invite Onor. Eforie *a îndemna* pe toțĭ profesoriĭ a nu maĭ lua parte la manifestațiunĭ politice.»

Aflând maĭ în urmă, că acea circulare nu s'a făcut tocmaĭ pe un ton îndemnător, subsemnatul a trebuit să caute din ce a putut proveni acésta, și a gásit în adevĕr, că adresa sa, sub No. 3.013, n'a reprodus ḑicerea *a îndemna;* acéstá schimbare însă tot nu i s'a părut de natură a motiva, în casul de față, o mustrare séŭ admonițiune generală, și pentru aceea el a creḑut că este de a sa datorie a da Onor. Eforiĭ óre-care explicărĭ, spre a preveni orĭ-ce neînțelegere de asemenea natură, pe viitor.

Este adevĕrat că subsemnatul a fost și este încă în perfectá coînțelegere cu D-vóstre, pentru menținerea uneĭ discipline maĭ riguróse în scolĭ; acésta privesce însă numaĭ la disciplina interióră, numaĭ la faptele carĭ se petreceaŭ în scolĭ, iar nu la cele externe, carĭ numaĭ atuncĭ pot provoca intervenirea guvernuluĭ, când degeneréză în manifestárĭ politice. Cât despre institutoriĭ primarĭ, pe carĭ cu drept cuvênt îĭ deosebiți din ceĭ-l-alțĭ profesorĭ publicĭ, părerea subsemnatuluĭ este că timpul lor trebue sá fie consacrat în totalitate pentru instrucțiunea primară și pentru studiile complimentare și pedagogice, care sunt de lipsă spre o maĭ bună îndeplinire a datoriilor lor. Pentru aceea sunt plátiți de țéră, pentru aceea cugetá guvernul a maĭ adáoga la onorariile lor actuale. Așĭa dér, nu numaĭ că eĭ nu trebue sá iea parte la manifestárĭ politice, dér nu se cuvine nicĭ sá se lase a se absorvi în preocupárĭ străine, de la misia pentru care sunt plátiți; se înțelege de sine, că acéstă regulá disciplinară nu póte fi împinsă până a'ĭ împedica în libera exersare a drepturilor lor de cetățenĭ.

Aci totul depinde de la apreciarea și de la tactul direcțiuneĭ scólelor. Miḑlocul care se pare maĭ nemerit spre a menține pe institutoriĭ primarĭ în calea cea bună, este indemnul; de aci necesitatea unuĭ buletin special pentru instrucțiunea primară, când însă nu va fi nicĭ acésta îndestul, atuncĭ se cuvine a se lua mĕsurĭ excepționale de mustrare séŭ de represie, însă individuale, și numaĭ pentru fapta de a se fi părăsit interesele instrucțiuneĭ primare, iar nicĭ o dată pentru natura opiniilor politice, carĭ vor fi causat acéstă abatere.

Aceste regulĭ sunt dictate de natura lucruluĭ, de interesul instrucțiuneĭ primare, precum și de cea maĭ strictă echitate către institutoriĭ primarĭ. Subsemnatul este încredințat, că și D-vóstră sunteți de aceeașĭ convincție întru acésta și explicările séle n'aŭ

www.dacoromanica.ro

alt scop, decât a ridica orĭ-ce nedomirirĭ ar maĭ fi putut rĕmânea asupra unor pasagiĭ repetate de D-vóstre din precedenta sa adresă, şi a consolida cu atât maĭ bine acordul, ce cu marea sa mulţămire vede, că domnesce între Ministerul sĕŭ şi corpul atât de luminat, care presidă la direcţiunea instrucţiuneĭ publice. [1])

A. G. Golescu.

In August 1859, din ordinul consiliuluĭ de miniştri, se decide a se deschide scólă publică la Oltenița.

In acelaş an şi lună, conform celor ḑise la «adaosurĭ la paragraful IV, din budgetul anuluĭ 1859, aprobat de Cameră» şi conform art. 21, din regulamentul scólelor, Eforia cere numirea luĭ Teodor Ciocaneli, ca revisor pentru pensióne şi scolĭ private de ambe sexe. [2])

In Iunie 1859, se înfiinţéză o scólă de 4 clase, la Ruşiĭ-de-Vede, din venitul S-tuluĭ Spiridon. De 11 anĭ de când nu maĭ este capitala judeţuluĭ Teleorman, nu maĭ are scólă primară. Ruşiĭ-de-Vede este pe moşia S-tuluĭ Spiridon, decĭ el să plătéscă léfă învĕţătoruluĭ de 400 leĭ pe lună.

In anul acesta, 1859, Eforia averilor Brâncovenescĭ, fie din scop de propagandă politică, fie din sentimente maĭ nobile, promite Eforieĭ să înfiinţeze scolĭ primare de fete în tóte oraşele de reşedinţă judeţiană şi la mŏnăstirele de călugărĭ şi de călugăriţe.

Epitropia Aşeḑămintelor Brâncovenescĭ

Onor. Eforiĭ a instrucţiuneĭ publice

Mŏnăstirile şi schiturile brâncovenescĭ, care în virtutea drepturilor familieĭ, consfinţite şi prin legile ţĕreĭ, se află sub patronagiul meŭ, aŭ avut de la fundarea lor destinaţiunea de a fi locaşurĭ sfiinte, pentru mărirea luĭ Dumneḑeŭ, şi locurĭ de retragere pentru persónele, carĭ fugind din valurile lumeĭ, doresc a'şĭ căuta pacea şi liniştea în acele adăposturĭ. Orĭ cât sunt de laudabile scopurile ce le aŭ avut fericiţiĭ fundatorĭ, la înălţarea şi dotarea acelor aşeḑăminte, trebuinţele de acum ale ţĕreĭ, spiritul timpuluĭ şi progresul care ne împinge, cer ca aceste fundaţiunĭ religióse şi pióse, să fie productive de folóse reale, şi pentru ţéră şi societate.

Am socotit, că n'aşĭ putea respecta intenţiile fundatorilor şi tot-d'o-dată a corespunde la glasul presentuluĭ, decât, când cu destinaţia ce aŭ acele mŏnăstirĭ şi schiturĭ de a fi locaşurĭ pentru mărirea luĭ Dumneḑeŭ şi locurĭ de adápost pentru persónele carĭ se retrag din lume, a'şĭ uni şi pe aceea, de a fi mŏnăstirile de părinţĭ, scóle şi seminare pentru băeţĭ, iar schiturile de maicĭ, pensionate de educaţiune şi învĕţătură pentru fete. Spre a avea în privinţa acésta şi aprobaţiunea puterei bisericescĭ, m'am adresat către Prea S-ţia Sa Párintele Episcop al Rômniculuĭ, chiriarhul loculuĭ unde se aflá maĭ tóte aşeḑámintele mele ctitoricescĭ; de la care am primit rĕspuns, că intenţiunea mea nu este contrariá dogmelor şi canónelor bisericescĭ şi că prin urmare ĭ da, bine-cuvêntarea ce-

---

[1]) Spre a se vedea cum consideraţiunile politice determinaŭ maĭ adesea simpatiile, orĭ antipatiile guvernelor, pentru corpul didactic, aducem în anexă unele acte, din care lectorul 'şĭ va forma convingerea, că Caimacamul din urmă, între 1856—1858, curtenea pe institutorĭ şi le acorda gratificaţiunĭ.

[2]) Dosarul No. 51, din 1859, archiva ministeruluĭ de culte.

www.dacoromanica.ro

rută. Nu 'mĭ rĕmâne acum alt decât, cu reserva ce a rĕmas din administrațiunea așeḑămintelor pe anul trecut, să ĭncep cu mŏnăstirea De-un-Lemn, spre a realisa ideea unuĭ pensionat de fete, ținut în tôte cele trebuincióse, cu cheltuiala din fondul așeḑămintelor. Dar în drumul acesta, am de învins multe și marĭ greutățĭ: să construesc un edificiŭ, destinat pentru a fi institut; să pregătesc personalul, care va fi destinat cu direcțiunea pensionatuluĭ, și cu învĕțătura fetelor; să compun un regulament pentru întréga organisațiune și administrațiunea institutuluĭ; să destinez din fondul așeḑămintelor un fond special, din care la eșirea fetelor din institut să li se facă un ajutor în banĭ, ca zestre, spre a se putea căsători cu folos, și altele asemenea.

Avênd desĕvîrșită încredere în zelul și activitatea, cu care Onor. Eforie este gata a sprijini tot ce privesce la educațiunea și învĕțătura junimeĭ ţĕreĭ, mĕ adresez la luminile eĭ, și cu onóre o roḑ ca, luând în considerațiune intențiunea mea, să bine-voiască a 'mĭ comunica tot ce va socoti că intereséză fundarea institutuluĭ de care e vorba, precum și desvoltarea și prosperarea luĭ. Aceste opiniĭ bine-voitóre mĕ vor ușura la greutățile ce am să înving, 'mĭ vor servi de normă la tot ce am să fac, și décă institutul va merita vre-o laudá, acésta din cea maĭ mare parte se va cuveni Onor. Eforiĭ.

Principe, *Bibescu Basarab Brâncoveanu.*

Director, *Aaron Florian.*

Eforul principele Bibescu cere Eforieĭ scólelor să publice concurs pentru scólele ce va înființa de la anul 1860, la Severin, T.-Jiu, R.-Vêlcea, Pitescĭ și Târgoviștea.

Pentru local și mobilare, Eforia Brâncovenéscă publică concurs pe 1 August 1860.

In 28 Iunie 1859, ctitorul așeḑămintelor Brâncovenescĭ 'șĭ propune să înființeze 20 de stipendiĭ pentru băețĭ și fete sĕrace.

Dám în anexă [1]) adresa către Eforia scólelor și regulamentul de admisiune al bursierilor, acte redactate de directorul Așeḑămintelor Brâncovenescĭ, profesorul Florian Aaron.

*

Intrat în calea facerilor de bine, Principele Bibescu, propune Eforieĭ scólelor, tot în Iunie 1859, să înființeze 5 externate de fete în Bucurescĭ. Dăm în anexă [2]) actele relative la acéstă fundațiune.

Fiind-că ctitorul Așeḑămintelor Brâncovenescĭ maĭ propune Eforieĭ și diverse premiĭ literare, Eforia scólelor, invitând pe principele Bibescu, în ședința eĭ, din 13 Iulie 1859, încheiă un jurnal pentru tôte donațiunile, pe care le acceptă în numele ţĕreĭ, mulțămind titoruluĭ. Micele modificațiunĭ ce introduce Eforia se pot vedea în anexatul jurnal din 13 Iulie al Eforieĭ scólelor.

Câte s'aŭ realisat din atâtea ademenitóre promisiunĭ?

La Decembre 1859, Noembre 16, 17 și 18 s'aŭ deschis, ce e dreptul, scóle gratuite de fete, din capitală, din fondurile Brâncovenescĭ. Acum ctitorul adreséză Eforieĭ scólelor adresa, ce dăm la vale, și din care apare, că principele Bibescu, dupe ce în Iunie trecut

[1]) Veḑĭ anexa.
[2]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

promisese scolĭ de fete prin tóte orașele de reședință din țéră, acum se mărginesce a cere autorisare, să deschidă scolĭ de fete în Oltenia, începênd cu Craiova și Caracal.

Dăm aci numaĭ adresa titoruluĭ din 11 Decembre, dupe dosarul No. 58, din 1859, archiva Ministeruluĭ de culte, iar actele isvorîte din acéstă adresă le anexăm. [1])

Adresa titoruluĭ cu No. 1.378, din 11 Decembre anul 1859

Domnilor membrĭ aĭ Eforieĭ instrucțiuneĭ publice

Scólele gratuite de fete, instituite în capitală și susținute din fondurile Aședămintelor Brâncovenescĭ, aducênd, prin eficacele concurs ce ațĭ bine-voit a 'mĭ da la înființarea lor, resultatul dorit, am hotărît a întinde acéstă facere de bine, prin creația de asemenea institute, și în alte părțĭ, unde doresc ca sexul femeesc să se împărtășéscă de folósele crescereĭ și învățătureĭ.

Pátruns dar de datoria mea de ctitor și luând în băgare de sémă, că maĭ tóte proprietățile Aședămintelor ce patrónă, se află în districtele Românieĭ micĭ, am găsit de cuviință, a întemeia aci asemenea scóle gratuite de fete, dupe forma celor din capitala Bucurescĭ, începênd cu orașele Craiova și Caracal, și dupe cum mĕ vor ierta fondurile de care dispun, mĕ voiŭ sili a întinde acéstă facere de bine treptat în tóte districtele, începênd cu cele carĭ posed proprietățĭ de ale Aședămintelor; încât folósele educațiuneĭ sexuluĭ femeesc să se lățéscă cu încetul în tótă țéra, acésta fiind dorința mea, mĕ adresez la luminele și buna-voință a D-vóstre, rugându-vĕ cu onóre, ca dupe zelul și activitatea cu care m'ațĭ ajutat la înființarea institutelor din Capitală, să bine-voițĭ a 'mĭ da concursul D-vóstre și la realisarea celor proiectate pentru Craiova și Caracal și succesiv pentru cele-alte capitale ale dístrictelor țĕreĭ.

Indată ce voiŭ avea rĕspunsul D-vóstre, aprobațiunea și ajutorul ce cer, voiŭ lua din parte'mĭ tote mĕsurile necesare pentru efectuarea aceloĭ intențiunĭ.

Principele *Bibescu-Basarab de Brâncoveanu.*

Director, *Aaron Florian.*

Până în fine, în 1861, s'a promis de titorul Aședămintelor Brâncovenescĭ, scolĭ de fete și prin cele-alte județe ale țĕreĭ.

*

În privința scólelor sătescĭ din România, extragem următórele documentate informațiunĭ, pentru aniĭ 1855—1859, din cartea nóstră «Scólele sătescĭ în România» (1868 Bucurescĭ). Póte e cam aspră critica acesteĭ lucrărĭ la adresa Eforieĭ bucurescene, dér nu e maĭ puțin adevĕrat, că acea Eforie lucra cam nepregătită.

La începutul anuluĭ 1855, aflăm în Țéra românéscă înaintate unele lucrărĭ doveditóre a uneĭ salutare reacțiunĭ în favórea scólelor sătescĭ desființate în 1848.

Incă din 7 Februarie 1855, Departamentul Credinței comunică Eforieĭ scólolor sciință că Domnul Stăpânitor, asupra referatuluĭ aceluĭ Departament, cu No. 148, însoțit de al Eforieĭ scólelor, cu No. 1.409, din 13 Decembre 1854, «atingător de rămășițele ce pretindea din contribuțiunile a câte 2 leĭ de familie aĭ candidaților de sate, (anexele No. 54),

[1]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

a bine-voit a aproba reînfiinţarea de scolĭ sătescĭ. — Departamentul credinţeĭ rógă dér Eforia să grăbéscă a organisa în scurt timp scóle sătescĭ.»

*

Eforia procede dupe vechiul obiceiŭ; ea nu se preocupă decât în mod *forte secundar* de local şi de învĕţătorĭ, [1]) ci asupra adreseĭ provocătóre a Ministruluĭ credinţeĭ decide: să se céră visterieĭ sciinţă de numĕrul satelor şi târgurilor din fie-care judeţ, care aŭ familiĭ în numĕr de 100 şi maĭ mult.

Visteria trimite în 28 Februarie 1855, cu adresa No. 1.228, listele cerute, iar Eforia închee, asupra adreseĭ acesteia, resoluţiunea: «Când se vor deschide scólele se va lua în băgare de sémă alăturata listă.»

*

Episcopul de Rômnic, între acestea, auḑind de lucrările pentru organisarea de scolĭ sătescĭ, cere de la Domnitor învoire ca să deschidă scolĭ sătescĭ preoţiĭ pe la sate. Eforia vestesce în 23 Aprilie 1855, acestuĭ episcop, că se învoesce preoţilor de la unele sate, *ce dupe cercetarea iĭ va socoti capabilĭ*, să deschidă scóle de sate, în care să facă studiile însemnate în acest program:

Clasa I.

1) Silabire, cetire şi scriere;
2) Invĕţătura pe d'inafară a rugăciunilor;
3) Deprindere la scrierea numerilor aritmetice;
4) Principiĭ de numĕrat şi calcul din gând.

Clasa II.

1) Cetirea;
2) Scriere dupe model de caligrafie şi dictando;
3) Prescurtare de Istoria sântă;
4) Elemente de aritmetică: cele 4 lucrărĭ cu numere întregĭ;
5) Catihismul.

Eforia vestesce, prin circularea sa din 6 Maiŭ 1855, No. 637—641, către comitetele scolare din *Gorj, Dolj, Mehedinţĭ, Vâlcea* şi *Romanaţĭ* învoirea dată unora preoţĭ de a deschide scóle prin sate.

Déră Episcopia nu urmăria simplu deschiderea scólelor, ci remunerărĭ pentru preoţĭ. Ea cere, prin adresa No. 608, din 16 Maiŭ 1855, lefĭ pentru preoţiĭ ce aŭ să deschidă scolĭ sătescĭ. — La acéstă cerere Eforia rèspunde în 3 Iunie, cu adresa No. 849, că: «nu are miḑlóce spre a face remuneraţiĭ preoţilor şi că a socotit că S-ţia lor preoţiĭ, luând sarcina instrucţiuneĭ copiilor din sate, aŭ voit a îndeplini o datorie crescinéscă.»

Nu avem sciinţă, că în urma unuĭ ast-fel de rĕspuns să se fi înfiinţat scolĭ sătescĭ de către preoţĭ. Un singur raport de la administratorul din Mehedinţĭ, cu No. 7.386, din 11 Iunie 1855, arĕtă cá deputaţiĭ satuluĭ *Broscariĭ* şi *Bânju mare* întrĕbă: «cine să plătéscă preoţilor dascălĭ lefile? Părinţiĭ copiilor ce au copiĭ la scólă, séŭ toţĭ la o laltă?

[1]) De învĕţătorĭ tot s'a maĭ preocupat, cum vom vedea.

www.dacoromanica.ro

și câte cât? și de trebue să se repare casa de scólă, și de cine?»—La acest raport Eforia rěspunde: că «acelor scóle nu li se dá nicĭ o subvenţiune din partea Eforieĭ, nicĭ în privirea remuneraţiuneĭ preoţilor, nicĭ în privirea reparaţiuneĭ caselor de scólă. [1])

Maĭ duoĭ anĭ trecuse de când se ordonase înfiinţarea de scolĭ sătescĭ și nimic în realitate nu se dobândise. Acésta îndémnă, se pare, pe Domnitor, ca în Septembre 1855, sá maĭ restringă numěrul scólelor, pe hârtie proiectate, hotărind, ca în loc de a se înfiinţa scolĭ prin tóte satele, să se deschidă: *scolĭ centrale sătescĭ prin fie-care judeţ, pe unde dorinţa va arĕta și trebuinţa va dovedi.*

Eforia, care la începutul anuluĭ ceruse de la visterie listá de satele din ţérä, întrébă acum cu circulările No. 1.315—1.330, pe comitetele scolastice: «Câte sate fruntașe se aflá în coprinsul aceluĭ judeţ, și ce populaţie are fie-care și la care din ele, dupe părerea comitetuluĭ, ar fi maĭ de neapĕrată trebuinţá a se înfiinţa de o cam dată scólá comunalá?» — In fine urmărind de la comitete adunarea listelor satelor, Eforia deschide în 24 Septembre 1855, publicaţiunĭ la *Vestitorul românesc*, pentru concurs de ocuparea scólelor sătescĭ.

Eată în extenso publicaţiunea Eforieĭ:

«Conform înalteĭ Mărieĭ séle resoluţiunĭ, dată la raportul onoratuluĭ Departament al credinţeĭ, cu No. 148, din anul următor, și al acesteĭ Eforiĭ, cu No. 149, din 13 Decembre anul trecut, urmând a se deschide scolĭ sătescĭ centrale prin fie-care judeţ, se publică, că la 1 Decembre viitor, se va deschide la Eforie concurs pentru institutoriĭ ce sunt a se numi la aceste scolĭ. Cunoscinţele ce se vor cere de la concurenţĭ sunt:

1) Cetire;

2) Scriere;

3) Religiune: Istoria sântă și Catihismul;

4) Elemente de Gramatica româna;

5) Din Geografie: divisiunile principale ale globuluĭ și maĭ în special geografia ţĕreĭ cu cunoscinţe istorice;

6) Aritmetica: cele 4 lucrărĭ, numere complexe, sistema greutăţilor și mĕsurilor din ţérä;

7) Cunoscinţĭ de plugărie și din geometrie: aplicaţiune la mĕsurătórea pogónelor.

*

In 22 Octombre acelaș an 1855, Departamentul credinţeĭ scrie Eforieĭ, cu adresa No. 6.075, (anexa No. 56) că: «cât însă pentru mĕsura luatá, ca prin concurs sa se alégă învĕţătorĭ acelor scolĭ (sătescĭ), Departamentul nu este de părere, pentru cá onorata Eforie cunósce însășĭ cu câtá dificultate se găsesc concurenţĭ pentru posturĭ de profesorĭ, unde folósele sunt maĭ marĭ, în vreme ce pentru învĕţătoriĭ de sate nu o să se găsescă nicĭ o dată; prin urmare este rugatá onorata Eforie, ca luând în consideraţiune aceste împregiurărĭ, anume neapĕrata trebuinţă ce este de a se înfiinţa cât maĭ curênd acele scolĭ, să bine-voiască a depărta orĭ-ce pedicĭ ar miḑloci cât maĭ în graba punerea lor în lucrare și a se mulţămi acum la început, ca candidaţiĭ de învĕţătorĭ sa trécă un examen prin care să se verifice décá sunt capabilĭ de însărcinarea lor.»

Premisele adreseĭ D-luĭ Câmpineanu, Ministrul credinţeĭ, ar fi îndreptăţit pe nescine

[1]) Veḑĭ în lucrarea mea »Scólele sătescĭ în România«, rĕspunsul Eforieĭ, cu No. 1.185, din 1 August 1855.

www.dacoromanica.ro

să aştepte alte conclusiunĭ. Rĕŭ a făcut Eforia, ḑicea D-sa, de a deschide concurs, când bine scie Eforia că nu se găsesc decât cu anevoe mare profesorĭ de judeţe, necum să se găséscă învĕţătorĭ pentru sate cu mica léfă ce li se acorda. D-luĭ ar fi putut adăogi: cu lipsa de săteni carĭ să fi trecut cel puţin duoĕ clase primare. Conclusinnea logică era: să se pregătéscă învĕţătorĭ într'un timp dat, pentru scólele ce eraŭ a se deschide. Zelul patriotic împinge pe Ministrul însă să ḑică Eforieĭ: luaţĭ pe cine s'o întêmpla, daţi'ĭ titlul de învĕţător şi, *fiat-lux*, sa se facă scólă. — Eforia se sperie ea însăşĭ de realitatea negativă a concursuluĭ şi se grăbi a rĕspunde Ministruluĭ credinţeĭ, la adresa maĭ sus adusă că: «Eforia are tótă voinţa de a înfiinţa scóle de sate; că concursul candidaţilor n'are de obiect decât a se examina concurenţiĭ décà aŭ calităţile neapĕrat trebuincióse spre a fi învĕţătorĭ la sate, că prin urmare părerea acesteĭ Eforiĭ şi a onoratuluĭ Departament nu sunt neunite, precum se exprimà acel onorat Departament, şi că în fine onoratul Departament, fie încredinţat că acésta Eforie posedă voinţă . . . . spre a face *tot ce este cu putinţă din parte'ĭ* spre înfiinţarea scólelor de sate.» [1])

Treĭ ḑile dupe acest rĕspuns, Eforia institue o comisiune de profesorĭ, compusă de D-niĭ Maxim, George Pop şi Alexandru Pop, ca sa examineze candidaţiĭ pentru reînfiinţarea scólelor comunale, care candidaţĭ vor începe a se înfăţişa la Eforie de la 1 Decembre viitor şi resultatul examenuluĭ să 'l comunice Eforieĭ, etc.

*

Resultatul concursuluĭ fu cel prevĕḑut de Ministerul credinţeĭ. Comisiunea examinătóre raportéză, cu adresa înregistrată la No. 1.876, din 7 Decembre 1855, că s'aŭ presintat *numaĭ duoĭ candidaţĭ* [2]), pe carĭ i-aŭ examinat dupe programul publicat la concurs. Eforia vĕḑênd asemenea resultat, amână pe altă dată pe ceĭ duoĭ concurenţĭ şi se hotărî să iea o mĕsură maĭ radicală. Ea supuse Domnitoruluĭ, cu raportul No. 1.910, din 9 Decembre 1855, o chibzuire nouă, următórea:

1) In capitala fie-căruĭ judeţ se va deschide câte o scólă normală pertru învĕţătura candidaţilor învĕţătorĭ de sate;

2) Direcţiunea şi facerea lecţiunilor în fie-care scólà se va încredinţa un singur profesor, cu onorar de leĭ 500 pe lună.

3) Numaĭ din satele cu 100 familiĭ cel puţin se va lua câte un candidat;

4) Alegerea candidatuluĭ se va face de însuşĭ profesorul scóleĭ normale de judeţ. Acest profesor se va preâmbla, spre acest sfîrşit, în fie-care sat şi va îndemna pe juniĭ ce i-se va părea cu bune disposiţiunĭ naturale a îmbrăţişa cariera de învĕţătorĭ;

5) Candidaţiĭ nu se vor lua decât cu buna voĭe a lor şi numaĭ în vêrstă de la 16 pânà la 20 de anĭ;

6) Candidaţiĭ unuĭ judeţ vor urma in scóla normalà de la 1 Aprilie până la 1 Octom-

---

[1]) Veḑĭ adresa Eforieĭ No. 1.799, din 23 Noembre 1855.

[2]) Departamentul credinţeĭ No. 7.378, din 20 Decembre 1855, alătură Eforieĭ petiţia a 4 junĭ românĭ, carĭ cer să fie candidaţĭ:

Resoluţia: se va rĕspunde, că pentru organisarea scólolor de către Eforie a făcnĭ la Domn raportul sĕŭ No. . . . . şi dupe intărirea acestuĭ raport, Eforia va face cele cuviinţă. Iar dintre candidaţĭ nu *s'a înfaţişat la Eforie* decât duoĭ la ḑiua ce era hotărită pentru examen, carĭ s'aŭ examinat îndată, şi li s'aŭ dat voĭe să se reintórcă la locul lor, că se vor insciinţa despre hotărîrea Eforieĭ în a lor privinţă.

Duoĭ din 4 reclamanţĭ sunt tocmaĭ ceĭ deja examinaţĭ.

www.dacoromanica.ro

tombre, iar de la 1 Octombre până la 1 Aprilie fie-care candidat va da lecţiĭ în scóla satuluĭ sĕŭ;

7) Profesorul scóleĭ normale va fi dator în cursul celor 6 lunĭ de iarnă a se preămbla prin judeţ în revisia scólelor de sate, observând şi îndreptând pe candidaţĭ în predarea lecţiilor.

8) Fie-care candidat va fi dator a urma în scóla normală *cincĭ* anĭ.

Eforia cere în fine ordine către Departamentul din lăuntru pentru clădirea de scóle dupe anexatul plan.

*

In 22 Decembre acelaş an 1855, secretarul de stat, cu adresa No. 5.058, scrie Eforieĭ, alăturând copie dupe o adresă Episcopuluĭ de Rômnic, cu No. 1.648, din 8 Decembre, pentru înfiinţarea de scolĭ prin preoţĭ pe la sate, cu resoluţiunea Domnitoruluĭ: «In de aprópe băgare de sémă şi chibzuire a Eforieĭ scólelor.»

Episcopul cerea de la M. S. Domnitorul, cá «pentru cele câte dece scolĭ ce aţĭ (Voda) chibzuit a se înfiinţa în fie-care judeţ, sá fie aşeḑate în satele ce se coprind în alăturata listă; apoĭ indică şi preoţiĭ, carĭ se găsiră destoĭnicĭ de acele scolĭ, şi cere să poruncéscá Domnitorul *«pregătirea incăperilor*, hotărîndu-se de către M. Sa şi *lefile»;* maĭ cere, ca tot-d'a-una ḑisele scolĭ să aibă învĕţatorĭ clericĭ şi să pórte numirĭ de scolĭ *bisericescĭ*. Maĭ adaugă dupe aceea, să se dea ordin ocârmuitorilor, să executeze pe cântareţiĭ şi paracliserĭĭ, ce nu ar înţelege să mérgă de bună voïe la scólă.

Eforia cu raportul No. 75, din 27 Ianuarie 1856, rĕspunde Domnitoruluĭ în privinţa cereresĭ Episcopuluĭ de Rômnic, că îndată ce se va aproba raportul eĭ, cu No. 1.210, din anul trecut, atingĕtor de infiinţarea scólelor de sate, va chibzui, ca la alegerea învĕţătorilor acelor scóle, să se prefere preoţiĭ, carĭ vor avea o capacitate egală cu ceĭ laicĭ, însă preoţiĭ învĕţátorĭ să fie în privinţa instrucţiuneĭ de a dreptul sub ordinele acesteĭ Eforiĭ, care 'ĭ va numi, «numaĭ dupe un examen ce vor da înaintea comisiuneĭ ce se va rêndui de dênsa şi Eforia va avea drept a'ĭ destitui tot-d'a-una, când nu 'şĭ vor îndeplini datoriile de institutorĭ.»

*

Nu e de prisos a maĭ înşira aci vanele corespondenţe urmate între Minister şi diverse autorităţĭ în curgere de maĭ duoĭ anĭ de ḑile. Destul este pentru istoria nóstră sá arátám, că trecu şi anul 1855, 1856 şi 1857, maĭ tot, fără sá fi realisat măcar o scólă satéscă; numaĭ în acest de pe urmă an reîncepe lucrărĭ pentru reînfiinţarea scólelor sătescĭ.

Prima lucrare ce aflăm în dosarele Eforieĭ relativă la acéstá la acéstă afacere este din 19 Ianuarie 1857. Acésta este o adresá a Ministeruluĭ Cultuluĭ şi instrucţiuneĭ publice din Muntenia, cu No. 237, care vestesce Eforieĭ scólelor şi 'ĭ alătură copie dupe oficiul Caimacamuluĭ Alexandru *Dimitrie Ghica*, cu No. 12, din 11 Ianuarie 1857, pentru redeschiderea scólelor sátescĭ. Ministerul adaogă Eforieĭ invitare să iea dispositiunĭ pentru aflarea şi alegerea institutorilor trebuitorĭ, anuăţându'ĭ cá el a luat înţelegere cu Ministerul din lăuntru pentru reparaţiunea scólelor ce vor maĭ fi existând şi reclădirea celor din noŭ dupe trebuinţă.

www.dacoromanica.ro

Oficiul Căimăcamieĭ hotaria înfiinţarea scólelor satescĭ, începênd de la satele cele maĭ mult populate, şi pentru acest scop ordona Eforieĭ, sa deschida concurs pentru examinarea candidaţilor, carĭ, găsindu-se destoinicĭ, sa se numéscă institutorĭ, folosindu-se Eforia de preoţiĭ bisericelor satescĭ, aceĭ carĭ la ântêia intocmire a acestor scóle au fost pregătiţĭ (?) a fi învĕţătorĭ.

»Institutoriĭ sătenĭ vor fi îndatoraţĭ sa nu lucreze vêra pamêntul, sa mérgă la scóla centrală a judeţuluĭ, unde vor urma sub de aprópe direcţiunea profesoruluĭ a se imputernici şi a se desĕvêrşi la cele ce ar maĭ fi de lipsa, pe timpul ce se va găsi de Eforie că este de ajuns. Se va publica în tótă téra, că toţĭ aceĭ carĭ pe viitor vor voi a se înrola intre candidaţiĭ de institutorĭ, sá fie datorĭ a urma învĕţăturile scóleĭ centrale din judeţ, şi găsindu-se destoinicĭ, se vor numi institutorĭ în locurĭ vacante. Până în primăvêra viitóre se vor repara încăperile de scólă ce s'aŭ fost infiinţat şi care astădĭ sunt în derapănare; asemenea unde nu vor maĭ fi existând asemenea cládirĭ să se îngrijéscă a se găsi incăperile putinciósę. Cărţile elementare, ce se vor hotarî pentru învĕţătura copiilor de sătenĭ, se vor vinde lor cu cel maĭ mic preţ şi se vor da gratis la ceĭ sĕracĭ. Fie-care proprietar va fi de aprópe priveghetor pentru buna stare a scólelor şi silinţa institutorilor, înţelegându-se pentru acest sfirşit cu profesorul districtuluĭ.—Cârmuitoriĭ judeţelor sunt chiămaţĭ de aci înainte a avea cea maĭ mare silinţá la înaintarea învĕţătureĭ şi moraleĭ în judeţele lor, ca să merite cu d'inadinsul titlul de preşedinţĭ aĭ comitetelor de instrucţiune publică. Sumele ce se vor aduna pe anul curent şi in viitor din ceĭ câte duoĭ leĭ de familie, se vor vĕrsa regulat în casa Eforieĭ scólelor, rĕmânênd de acum înainte în primitiva şi speciala lor destinaţiune. Departamentul Credinţeĭ şi instrucţiuneĭ publice, in înţelegere cu cel al trebilor din launtru, al finanţelor şi cu Eforia scólelor va aduce la îndeplinire, etc.»

*

In consecinţa cu oficiul de mai sus, în extract adus, Eforia înaintéză publicaţiunea prin care, intre altele, spune, spre a putea pe loc pune în lucrare patriotica dorinţă a principeluĭ Caimacam, «de o cam dată nu va cere la numirea de învĕţătorĭ decât a sci să citéscă şi să scrie, catihismul şi cele 4 lucrári de aritmetică.» Nivela culturale viitóre a candidaţilor o stabilesce publicaţiunea ast-fel:

Cetirea, Scrierea, Catihismul, Istoria sântă.—Din geografie: *Divisiunile principale ale globuluĭ, Geografia Europeĭ şi maĭ în special aceea a Ţĕreĭ-Românescĭ.*—Din aritmetică: *Numerile complexe, sistema greutăţilor şi mesurilor* din téră.—Cunoscinţe de plugárie şi din geometrie: aplicaţiune la mĕsurátórea stânjinilor şi a pogónelor.

*

In urmarea acesteĭ publicaţiunĭ, Eforia scólelor, închee in 18 Februarie 1857, jurnalul cu No. 9, prin care hotăresce, în vedere cu fondurile, 654.814, parale 26, anuala contribuţiune a satelor, pentru instrucţiune, înfiinţarea a 2.000 scolĭ, pentru satele cele maĭ populate.

Intre acestea, în 26 Februarie 1857, Eforia prinii adresa Episcopuluĭ *Filoteiu* de Buzĕŭ, cu No. 357, prin care observă, cât de anevoe este ca candidaţiĭ de învĕţătorĭ să vină spre examinare la Bucurescĭ, şi vestesce că P. S. Sa, a îndemnat pre preoţiĭ epar-

www.dacoromanica.ro

hieĭ séle, să se facă eĭ învĕţătorĭ, decât cere de la Eforie, să încuviinţeze examinarea lor în capitala fie-căruĭ judeţ de către profesoriĭ respectivĭ de acolo.

La acéstă cerere Eforia rĕspunde, în Martie 15, cu adresa No. 405, cum că va profita la timp de bine-voitórea proposiţiune a episcopuluĭ.

*

De ce Eforia nu profită îndată? Ni se pare, că din causă, că dupe publicaţiunile arĕtate, iarăşĭ nu găsi candidaţĭ, orĭ cât de înjosita, cum s'a vĕdut, lăsă nivela examenuluĭ. Acésta o documentéză însuşĭ jurnalul Eforieĭ, din 9 Martie 1857, prin care, revenind asupra jurnaluluĭ din Februarie, dice că: *vedĕnd că în urma publicaţiunilor ce am făcut nu s'a arĕtat* maĭ nimenĭ [1]) *şi atribuind acésta la puţinatatea lefeĭ* maĭ cu sémă, *ridică léfa la 600 de leĭ* pe an, plus pogónele, etc., şi scade numĕrul de scolĭ pe hârtie de la 2.000 la 1.000, hotărând tot-d'o-dată, că examinarea candidaţilor, sa se facă de institutoriĭ scólelor centrale de judeţe. Acéstă disposiţiune Eforia o supune la aprobarea domnéscă, în 12 Martie 1857, cu raportul No. 378.

In 25 Maiŭ 1857, încă nicĭ dupe atâtea concesiunĭ făcute în favórea ignoranţeĭ doritorilor de a se face învĕţătorĭ sătescĭ, nu se găsiseră decât prea puţinĭ învĕţătorĭ, dupe cum stă dovadă declaraţiunea ce face Eforia către Ministerul de interne, cu No. 737. Atuncĭ cere Eforia de la acel Minister, ca să repeteze poruncile către cârmuitorĭ pentru găsirea de învĕţătorĭ şi numaĭ la satele, unde nu se vor putea găsi, să se îndemne a trimite candidat la scóla districtuala, care îndemnare, spera Eforia, că sateĭe o vor încuviinţa cu tótă a lor mulţămire.

In cât-va, acéstă mĕsură a reuşit a da pe icĭ ge colea, câte un ignorant candidat de învĕţător, déră ca să se vĕdă cum de puţin se realizase înfiinţarea de scolĭ, dupe atâta timp şi preschimbărĭ de hârtiĭ, vom aduce acĭ în resumat raportul revisorului scólelor sătescĭ, din districtul cel maĭ apróp de centru, din districtul órc-cum model. Acest raport arĕtă starea în care s'a găsit fie-care şcólă la 18 Septembre 1857. Dice acest raport, care de bună sémă numaĭ pesimist nu era, că în plasa *Snagovu* se află 25 de scolĭ, însă dintr'acestea, abia vre-o 11 în bună stare, bine înţelegêndu-se, că starea bună era numaĭ că nu ploua într'însele. Cele-l-alte, séŭ că nu există de loc, séŭ, că revisorul le adnotéză, că sunt în próstă stare.

Plasa *Mostişţea* şi *Dâmboviţa* 42 scolĭ, însă din acestea 17 nu sunt, séu sunt în próstă stare, adecă iarăşĭ maĭ próste de cum sunt próste cele-l-alte; dovédă póte sta la acésta rĕspunsul ce dă revisorul în acelaşĭ tabloŭ la întrebările despre *mobilierul* şi învĕţătoriĭ la aceste scolĭ; el constă că din 67 scolĭ 44 n'aŭ bancĭ, 46 n'aŭ semi-cercurĭ, 54 n'aŭ table de litere, 55 n'aŭ tabla de socotélă, 48 n'aŭ scaune şi mésă pentru învĕţător şi 47 n'aŭ învĕţător şi pe unde sunt învĕţătorĭ, aceştia séŭ că n'aŭ scólă, séu că n'aŭ mobilierul necesar încât de la eĭ nu se póte nimic aştepta. (Vedĭ anexa).

*

Situaţiunea scólelor din judeţul Ilfov, cel maĭ apropriat de centrul de unde se dedea impulsiunea, este tristă oglindă şi aceleĭ acelor alte judeţe. Acéstă situaţiune ceru de la Eforie formarea de instrucţiunĭ pentru revisoriĭ şi învĕţătoriĭ scólelor sătescĭ

[1]) Vedĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

Acest regulament este întocmit în Octombre 1857. El impune revisorilor îndatorirea de a învăța impreună cu învățătorii sătesci cursul învățăturilor din scóla centrală a județului și anume învățăturile din clasa I-a, a II-a și a III-a, precum și aplicația geometriei la măsuratórea pământului și măsurilor obicinuite în țéră; elemente din istoria țăreĭ și ére-care cunoscințe plugărescĭ. Prin acelaș regulament se hotărésce vêrsta de admisibilitate a scolarilor la sate intre 7 și 15 anĭ; cei carĭ trecu peste 15 anĭ se pot primi déră se pun pe o bancă deosebitá; iar la art. 25 din acest regulament se hotărésce ca la nicĭ o scólá comunalá de băeți să nu se primésca în scólă de fete.

In fine regulamentul impune metoda lancastriana in scólele comunale.

Puțin se putea definitivmente aștepta de la revisorĭ, luațĭ tot din învățătoriĭ de sate, carĭ eraŭ de o egalá ignoranță, cu ceĭ pe carĭ urma sa'ĭ revisuéscă. Décă ne am mulțămi numaĭ cu cifre, am constata la 16 Noembre 1857, dupe adresa, cu No. 2.345, catre Ministerul financelor, pe lânga care Eforia anexéza lista tutulor învățătorilor de sate spre scutire de bir, că in tótă România de dincóce de Milcov (Muntenia) existaŭ la acea dată un numĕr de 471 scóle séŭ cel puțin de *învețătorĭ plătițĭ.* [1])

*

In Maiŭ 1857, Eforia ordonă, ca cu inceperea anuluĭ scolastic viitor, institutoriĭ scólelor primare districtuale, sá fie indatorațĭ a primi candidațĭ de învățătorĭ din sate și să-ĭ pregătéscă in curgerea semestruluĭ de iarnă.

Eată circularea acésta:

Copie dupe ordinul Eforieĭ scólelor, cu No. 840, din 30 Maiu 1857, către inspectorul gimnasiuluĭ din Craiova. [2])

Eforia a găsit de cuviință, ca cu inceperea anuluĭ scolastic viitor, D-niĭ institutorĭ aĭ scólelor primare districtuale, să fie îndatorațĭ a primi pe candidațiĭ de învățătorĭ, ce se vor trimite de către cârmuirile respective din acele sate de la o suta de familiĭ în sus, unde nu se vor putea găsi învățătorĭ, care candidațĭ să se așeḑe între eleviĭ regulațĭ și sá se pregătéscă la învățăturile preliminariĭ, in curgerea semestruluĭ viitor de iarnă, ca indată dupe aceea examinându-se, să se și numéscă învățătorĭ la satele lor respective.

Drept aceea, Eforia vĕ invită a indatora pe D-niĭ profesorĭ aĭ scólelor primare locale, ca pe de o parte sá nu înceteze de a se sili să găséscă învățătorĭ de sate, carĭ examinându-se să se raporteze Eforieĭ; iar pe de alta îndatá ce se vor reîncepe scólele la 15 August viitor, să primésca între scolarĭ, pe candidațiĭ ce vi se vor trimite de cârmuirĭ și sub-cârmuirĭ, și să se siléscă, ca preparându'ĭ până la primăvéra viitóre, séŭ și maĭ curênd de se va putea, să faceți cunoscute numele lor și satele unde vor a fi orênduiți, spre a li se putea trimite cărțile de numire. Veți face cunoscut acéstă ordine chiar Onor. Comitet de instrucțiune publică.

Se maĭ adaogá fiind-că dupe sciința ce a luat Eforia, mulțĭ din D-niĭ institutorĭ fac pedicĭ la primirea candidaților, sub pricinuire, că n'aŭ dovadă în regulă de a lor bună conduită; de aceea, se face cunoscut D-vóstre, că asemenea neorênduelĭ să faceți să inceteze, și pe viitor, cercetându-se și găsindu-se destoinic candidatul numaĭ la cetire, scriere, cele 4 lucrárĭ și catihismul, se va recomanda Eforieĭ, mulțămindu-se D-niĭ in-

[1]) Vedĭ anexele.
[2]) Dosarul No. 944, din 1857.

www.dacoromanica.ro

stitutorĭ numaĭ pe sciinţa ce vor avea, séŭ de-adreptul, séŭ de la proprietarĭ, séŭ de la sat, séŭ de la sub-cârmuire, că înfăţişatul candidat este om cunoscut şi tără rele purtărĭ. Şi asemenea dovadă se va trimite Eforieĭ, d'impreună cu notele examinăreĭ vèrsta candidatuluĭ, religia, numele plăşeĭ şi al satuluĭ unde este a se orêndui.

Maĭ înregistrăm aci următorele acte, cu referinţă la scóla sătéscă, acte carĭ nu se afla anexate la lucrarea nóstră anterióră despre scólele sătescĭ.

Circulare către institutoriĭ superiorĭ din tóte judeţele

Domnule,

Dupe atâtea circulărĭ instructive şi în maĭ multe rênduri repetite, în privinţa formelor, ce trebue'a se observa la numirea şi destituirea învĕţătorilor sătescĭ, Eforia vede cu o mare neplăcere, că în corespondenţa D-vóstre, nu observaţĭ strict îndeplinirea acelor formalităţĭ şi cu acésta ocasionaţĭ o corespondenţă zadarnică şi o încurcătură în comptabilităţĭ, încât Eforia se vede maĭ adesea expusă la observaţiunile Controluluĭ, şi fără a merita câtuşĭ de puţin acele observaţiunĭ, pentru că autorul fapteĭ sunteţĭ D-vóstre.

Pusă într'o asemenea posiţiune neplăcută, Eforia se vede constrînsă a vĕ observa încă o dată şi pentru cea din urmă óră:

1) Asupra admisiunilor: se va respinge verĭ-ce raport al D-vóstre, décă nu va fi însoţit şi de demisiunea în scris a demisionatuluĭ, scrisă de însuşĭ şi însoţită de cartea de autorisaţiune a sa;

2) Asupra destituirilor:

Se va respinpe asemenea verĭ-ce raport de destituire, déca nu va fi acompaniata de un raport al revisoreluĭ, în care să se aréte motivele pentru care se destitue, şi pe care raport original îl veţĭ trimite pe lângă raportul D-vóstre la Eforie; séŭ act legal din partea satuluĭ coprindĕtor de abaterile din datoriĭ ale învĕţătoruluĭ, şi acésta numaĭ când învĕţătorul ar fi căḑut în viciurĭ imorale, precum este beţia séŭ furtişagul dovedit;

3) Asupra lefilor:

Se va respinge asemenea verĭ-ce raport de destuire, de morţĭ, séŭ de demisiunĭ, décă nu veţĭ precisa data, precum şi déca în intervalul verĭ-uneea din categoriile numite, Eforia, necunoscênd împregiurarea, vĕ va trimite lĕfa, sunteţĭ obligaţĭ a înapoia lĕfa acestuia, fără să maĭ aşteptaţĭ ordin anume într'acésta.

Décă, şi în urma acesteea, D-le, vĕ veţĭ abate din nou de la cele în acéstă descrise, Eforia va fi nevoită a alerga la mĕsurĭ neplăcute şi D-vóstre şi eĭ.

No. 3.425, către institutorul superior din Severin.
No. 3.426, » » » » Têrgul-Jiuluĭ.
No. 3.427, » » » » Caracal.
No. 3.428, » » » » Râmnicul-Vălceĭ.
No. 3.429, » » » » Turnu.
No. 3.430, » » » » Giurgiu.
No. 3.431, » » » » Têrgovişteа.
No. 3.432, » » » » Câmpu-Lung.
No. 3.433, » » » » Buzĕŭ.
No. 3.434, » » » » Ştirbeiŭ.
No. 3.435, » » » » Brăila.

www.dacoromanica.ro

No. 3.436, către institutorul superior din Ploescĭ.
No. 3.437, » » » » Pitescĭ.
No. 3.438, » » » » Focşanı.
No. 3.439, » » » » Slatina.
No. 3.440, » » gimnasiului » Craiova.

Copii din dosarul No. 953, din 1858.

Circulare către institutoriĭ superiorĭ aĭ scólelor publice din 22 Februarie 1858, din reşedinţele districtelor.

Eforia, şi printr'acésta, repetéză îndatorirea pusă asupra D-tale, prin ordinile atingĕtóre de acele condiţiĭ, carĭ trebue a se pazi la recomandaţiile candidaţilor, pentru numirea de învĕţătorĭ sátescĭ, carĭ condiţiĭ urméza a se îndeplini pe viitor cu exactitate, adecă se va însemna în lista de recomandaţie:

1) Numele şi pronumele candidatuluĭ;

2) Numĕrul actuluĭ legal de nascere şi botez, prin care se verifica a sa vêrsta, ce se cere de la 20 anĭ în sus;

3) Numĕrul sub care s'a legalisat, de către administraţie, actul prin care locuitorii satuluĭ garantézä despre moralitatea individuluĭ şi îl recomanda a se numi învĕţător;

4) Numĕrul populaţieĭ satuluĭ în care se cere a se înfiinţa scóla, de a fi adeca de la 100 familiĭ în sus;

5) Notele despre învĕţatura candidatuluĭ să fie în adevĕr recomandabile.

Tóte actele atingĕtóre de recomandarea candidaţilor şi a lor orênduire de învĕţatorĭ aŭ a se pástra în archiva aceleĭ scóle şi se vor revisui din timp în timp de către D. revisor general al scólelor.

Examinarea candidaţilor se va face sub preşedinţa unuĭ membru al Onor. Comitet, de către D-ta şi cel-l-alt profesor. Resultatul examinăreĭ se va subsemna iarăşĭ de catre D-vóstre amânduoĭ institutoriĭ, şi se va înainta la Eforie. Candidaţiĭ de învĕţatorĭ se vor alege numaĭ din fiĭ de sătenĭ séŭ preoţĭ şi să se prefere cel ce se află locuitor în acel sat. Logofĕtuluĭ de sat şi epistatuluĭ de moşie nu le este ertat a ocupa şi funcţia de învĕţator séŭ vice-versa. Precum nimenĭ nu póte fi numit învĕţator dupe principiul adoptat, decât numaĭ îndeplinind tóte condiţiile de maĭ sus fixate; asemenea trebue să fie şi stabilitatea sa garantată de orĭ-ce intrigă, spre a nu se destitui învĕţatorul decât în casurĭ de adevĕrată abatere a sa de la îndatoririle prescrise pentru exactitate în exercitarea de serviciŭ şi moralitate; tot asemenea şi însuşĭ nu se póte retrage din funcţie, decât dându'şĭ formal demisia, însoţită de cartea orênduireĭ séle; care aceste duoĕ acte le va da prin revisor, spre a se înainta de către D-ta făra amânare la Eforie.

Nu va putea însă demisionatul a lipsi maĭ 'nainte din funcţie, decât numaĭ dupe numirea unuĭ alt învĕţător în loc; iar lipsind din funcţie, fara a împlini acéstă formalitate, i se va popri léfa pe acel trimestru.

Aceste disposiţiĭ D-ta le veĭ face cunoscute şi D-luĭ revisor al scólelor din acel district, maĭ adăogându'ĭ a avea în de aprópe vedere, ca în casul când în vre-un sat, unde este rênduit învĕţător, nu ar fi în buna stare, să îngrijéscă atuncĭ, ca până la dregerea acesteia, învĕţătorul să adune pe scolarĭ în casa de sfat, séŭ în a sa propriă locuinţă, spre a nu se întrerumpe cursul învĕţăturilor; căcĭ sub nicĭ un chip, învĕţătorul nu se va putea suferi a lua léfă, fară de a a avea scolă, şi neîndeplinind datoriile séle, cu tótă

www.dacoromanica.ro

ceruta exactitate, nu i se va da deslegare de a primi nicĭ cele duoĕ chile de bucate ce legiuirea acordá invĕţătoruluĭ din magasia de reservă a satuluĭ, care deslegare urméza a se da de Eforie, numaĭ dupe decurgerea a duoĕ trimestre.

In fine, D-ta veĭ avea de aprópe priveghere şi asupra revisoruluĭ, ca sá pázéscá cu exactitate indatoririle funcţieĭ séle, şi sá raporteze fárá amánare, pe fie-care trimestru, despre cáte scóle va fi revisuit in acest interval, arĕtând décá invĕţătoriĭ se aflá la postul lor şi cum îşĭ implinesc datoriile; fiind-cá maĭ 'nainte de a se primi raportul revisoruluĭ nu se póte elibera invĕţătorilor lefile trimestriale, nicĭ predisele duoĕ chile de bucate.

Circulare către comitetele de inspecţiune scolară, din 26 Maiu 1858.

Cu inceputul luneĭ curente, s'a inceput vacanţiile scólelor comunale, şi conform instrucţiuneĭ pentru revisoriĭ şi invĕţátoriĭ scólelor sătescĭ, fiind aceştĭ indatoraţĭ a urma în scóla publica din reşedinţa districtuală, prescrisul curs de invĕţatura, spre a se fortifica toţĭ dupe cuviinţá la invĕţăturile destinate, atât pentru cariera revisorilor, cât şi a invĕţătorilor comunalĭ; de aceea este, cu onóre invitat acel Onor. comitet, ca în privinţa disuluĭ curs, sá ia cuvenitele disposiţiunĭ de a se pune in lucrare şi a se păzi regulele următóre:

1) Conform predisele instrucţiunĭ ce se alatură aci, să se urmeze regulat predisul curs de invĕţăturĭ de cátre revisor şi invĕţător;

2) Revisorul este obligat, sá dea ajutor institutoruluĭ superior, intru a fortifica la invĕţăturile clasei I-a şi a II-a pe ceĭ maĭ slabĭ dintre invĕţătoriĭ actualĭ, şi pe nouii candidaţĭ, până la facerea examenuluĭ, care se va ţinea la 16 August viitor, potrivit art. 6 din predisele instrucţiunĭ, şi resultatul examenuluĭ se va iscăli de Onor. Comitet şi de institutoriĭ examinatorĭ;

3) Fiind-ca pentru cariera invĕţătorilor sătescĭ este o condiţie indispensabila de a cunósce aceştia şi cántările bisericescĭ, drept aceea, în casul cánd nicĭ unul din D-niĭ institutorĭ aĭ scóleĭ centrale de district, nu ar cunósce arta acestor cántărĭ, să îngrijésca apoĭ Onor. Comitet, ca prin influenţa sa morala, sa induplece pe unul din ceĭ maĭ capabilĭ, dintre preoţiĭ, diaconiĭ séŭ cántăreţiĭ bisericilor locale, de a se insărcina, sa invete gratis pe invĕţátorĭ cántările sánteĭ nóstre biserici, in tot timpul citatuluĭ curs de invĕţátura;

4) Examinarea candidaţilor pe timp de vacanţiĭ şi in tot cursul anuluĭ scolastic, se va face de cátre institutoriĭ scóleĭ publice, din reşedinţa districtuálá, sub preşedinţa unuia din membriĭ Onor. Comitet, şi resultatul examináreĭ, se va iscáli de catre D-lor impreuná;

5) Cât pentru datoriile revisorilor şi ale învĕţătorilor de sate, in tot cursul anuluĭ se vor observa articolele respective, din prescrisele instrucţiĭ întru tótá întinderea lor;

6) D. institutor superior, să aibă maĭ cu sémá în vedere, de a invĕţa pe invĕţa pe invĕţătorĭ şi pe revisor, metóda de invĕţa pe copiĭ, adică mijlocul cel maĭ practic, cel maĭ lesnitor, cel maĭ ralional şi cel maĭ firesc, de a face pe copiĭ să învete invĕţăturile elementariĭ; să se siléscá invĕţătoriĭ a fi iubiţĭ de copiĭ, şi a atrage pe aceştia să vină cu placere la scólá.

www.dacoromanica.ro

Copie dupe adresa Ministeruluĭ cultelor, cu No. 1494, din 22 Iulie 1859, către Eforia scólelor naţionale [1])

Domnilor Eforĭ,

D. Ministru, Secretar de Stat la Departamentul afacerilor interne, prin adresa cu No. 3.434, de la 14 ale curenteĭ, comunică sub-semnatuluĭ, că D. Ministru al financelor, a primit listá de numĕrul amendamentelor depuse şi primite de Onor. Adunare electivă, cu ocasia cercetăreĭ budgetuluĭ aceluĭ Minister pe anul curent.

Intre aceste amendamente, fiind şi acela pus de D. Bratianu, ca adaos § 19 din budget, pentru scólele sátescĭ, şi alăturat în copie pe lângă menţionata adresa, sub-semnatul grăbesce, cu onóre a 'l comunica D-vóstre, D-lor Eforĭ, cu invitare, ca să luaţi dispoziţiile cuvenite, pentru regularea intrebuinţăreĭ sumeĭ coprinsă in acel amendament, comunicând şi subsemnatuluĭ resultatul spre sciinţă şi cuvenita urmare.

Ministru, *Constantin A. Creţulescu.* Şeful secţieĭ, *Turnavitu.*

Copie dupe amendamentul dis la § 19

«Se deschide Ministeruluĭ de instrucţiune un credit de 200.000 lei la Ministerul de finance, ca adaos la art. 19, din budget, pêntru adăogirea scólelor sátescĭ.»

Primit de Adunare in unanimitate, in şedinţa ţinută de dênsa la 25 Iunie trecut.

Circularea din 13 Septembre 1858, către Comitetele de inspecţie a scólelor jos insemnate

Eforia scólelor avênd in vedere ingrijirile particulare ale inaltuluĭ guvern, carora scólele comunale sunt un obiect special, precum viitorul ce prepar aceste scolĭ naţuneĭ nóstre, prin propagarea bine-facerilor instrucţiuneĭ in masa poporuluĭ; pe de altă parte luând in consideraţiune, că numĕrul de 120 scóle, ce miḑlócele séle de astăḑĭ a facut'o sa hotarésca pentru fie-care district, nu este incă complet, şi e departe incă de a fi complet;

Invită pe acel Onor. Comitet, ca pe de o parte sa 'ĭ dea cât maĭ fără intârḑiere relaţiĭ despre adevĕrata stare a scólelor in fiinţă, iar pe de alta să 'ı facă cunoscut, causele pentru care acésta instituţiune frumósă a progresat aşia de puţin, precum şi miḑlócele propriĭ ce Onor. Comitet crede, că i ar putea da tótă impulsiunea cuvenită,

Spre a face să inceteze asemenea neregularităţĭ, a chibzuit, ca décă institutorul va lipsi din scólá peste voia acordatá, fără ca maĭ ântêiŭ sá aréte Eforieĭ séu Comitetuluı causa legală a lipseĭ lor; séŭ décá va lipsi fără a ingriji ca alt cine-va sá le implinésca locul, li se va opri din léfá o parte analogă ḑilelor de lipsă, spre a se da supleantuluı, séu institutoruluĭ, care le va ţine locul in lipsá. Acéstă hotărire se va face cunoscut institutorilor primarĭ din capitală şi comitetelor din judeţe, pentru ca acestea, sa o faca cunoscută institutorilor de judeţe.

P. Poenaru. A. Ghica. G. Costaforu. V. Boerescu.

Circularea din 11 Noembre 1858, către Comitetele scolare: Mehedinţĭ, Gorj, Vâlcea, Argeş, Muscel, Dâmboviţa, Prahova, Buzĕu şi Râmnicul-Sărat.

Prin D. revisor obştesc al scólelor, Eforia a luat sciinţă, că învĕţatorĭĭ comunalĭ din acel judeţ, n'ar fi ţiind scólele deschise în timpul prescris de lege, adecá de la 1 Noem-

[1]) Dosarul No. 1, din 1859.

www.dacoromanica.ro

bre şi până la ultima ḑi a luĭ Aprilie, sub cuvênt, că părinţiĭ îşĭ iaŭ copii la munca câmpuluĭ, maĭ 'nainte de finele luĭ Aprilie.

Eforia, ca să pótă pe de o parte a da copiilor ţĕranĭ învĕţatură, iar pe de alta a nu'ı smulge nicĭ de la munca câmpuluĭ, invită pe acel Onor. Comitet, a da informaţiĭ positive Eforieĭ, de epoca în care copilul ţĕranuluĭ ese la câmp, precum şi de aceea când încetéză munca câmpuluĭ, în fine ca să se pótă modifica instrucţiile în interesul cât se va putea şi al instrucţieı şi al agricultureĭ.

*

Intre mĕsurile luate de Eforia scólelor, în favórea scolarilor sĕracĭ, a fost aceea din 9 August 1857. Eforia provócă prin circulărĭ, pe toţĭ institutoriĭ din ţĕră şi Comitetelé de inspecţiune, ca să înfiinţeze, prin subscriere benevolă, fondurĭ pentru ajutorarea scolarilor sĕracĭ, cu carţĭ şi unelte de scóla.

*

Cât privesce gimnasiul de la S-tul Sava, din anexatele raporturı, la ocasiunea examenelor anuale, pe 1855—1856, 1856—1857, 1857 1858, 1858 1859, se pot constata realele progrese din tóte privinţele, a învĕţamêntuluĭ secundar şi superior din Muntenia. [1])

La examenul de vĕra, din 1859, statistica scólelor arĕta, ca în scólele publice de baeţĭ din tóte gradele, fusese o populaţiune de 4.634 elevı, şi 469 fete. Populaţiunea scólelor sătescĭ, orĭ-cât le am vĕḑut funcţionând cu anevoie, era de 35.450 scolarĭ, iar populaţiunea scólelor private, se declară a fi fost 4.212 scolarĭ şi 597 fete.

*

Pe când scólele ast-fel prosperaŭ, Comisiunea cĕntrala din Focşanĭ, în interesul unificareĭ legislaţiuneĭ scólelor din ambele Principate, căuta sa înzestreze scóla cu o noua lege, comuna la ambele ţĕrı.

In 6 Iulie 1859, cu adresa No. 72, Comisiunea centrală cere Ministruluĭ instrucţiuneĭ publice din Iaşĭ, să'ĭ comunice sciinţe statistice despre starea scólelor din Moldova. Ministrul acesta, cu adresa No. 6.311, din 18 August 1859, declară existente în Moldova, la data acésta urmátórele scolĭ:

19 scolĭ sătescĭ.
35 » primare judeţene de băeţĭ.
11 » » » » fete.
1 scólă centrală de fete, cu 158 eleve în 6 clase, cu 7 profesóre şi 5 profesorĭ.
1 » preparandală de învĕţăturĭ sătescĭ, cu 38 elevĭ.
1 » de arte şi mesteşugurĭ, cu 7 ateliere.
1 » militară, cu 22 elevĭ în 3 clase, şi 7 profesorĭ.
1 » reală, cu 22 elevĭ în Iaşĭ.
1 » » » 19 » la Galaţĭ.

[1]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

1 gimnasiŭ la Iaşĭ, cu 125 elevĭ.
1 » » Bêrlad.
1 bibliotecă, cu un cabinet de aparate sciinţifice. Clase facultative, cu 24 studenţĭ.
3 seminariĭ, din care unul cu 8 clase.
12 scolĭ private în Iaşĭ, şi
22 » » » judeţe.
5 » armenescĭ în Iaşĭ, T.-Ocneĭ, Roman, Botoşanĭ şi Focşanĭ.
4 pensionate evreescĭ în Iaşĭ.
11 scolĭ elementare în coloniile din Basarabia. [1])

De la Ministerul instrucţiuneĭ publice din Bucurescĭ, cerênd egalmente Comisiunea centrală informaţiunĭ, ca de la cel din Iaşĭ, eată actele carĭ urmară :

Copiĭ scóse din dosarul No. 40, anul 1859. al Eforieĭ scólelor

Copie dupe ordinul Ministeruluĭ cultelor, cu No. 1.813, din 8 Iulie 1859, către Eforie

Domnilor Eforĭ,

Comitetul ales din sînul Comisieĭ centrale, insárcinat cu elaborarea proiectuluĭ de lege, privitóre la organisarea instrucţiuneĭ publice, prin raport către comisiune şi care s'a primit aci, pe lângă adresa acesteia, cu No. 71, cere sciinţe relative la ramura instrucţiuneĭ publice. Sub-semnatul grábesce dêră a comunica D-vóstre citatul raport în copie, şi vĕ invită ca sá bine-voiţĭ a trimite sciinţele cerute, cât maĭ neîntârdiat, spre a le putea transmite şi dênsul dupe cerere.

Ministru, *Constantin A. Creţulescu.*

Copie dupe adresa menţionată a Onor. Comisiunĭ centrale a Principatelor-Unite

Comitetul însărcinat cu elaborarea proiectelor de lege privitóre la organisarea instrucţiuneĭ publice, avênd trebuinţa de a avea la disposiţia sa, atât legiuirile actuale, ce reguléză acest ram al administraţiuneĭ publice, cât şi párerile Ministeruluĭ instrucţiuneĭ publice din Moldova şi a Eforieĭ scólelor din Ţéra-Románéscă, asupra îmbunatăţirilor, ce socot că ar trebui a se face în învĕţătura publică din Principatele-Unite, are onóre a ruga pe Cmmisiunea centrală, ca să bine-voiască a mijloci către autorităţile maĭ sus citate, trimiterea cât maĭ în graba a legiuirilor şi sciinţelor maĭ sus cerute.

C. N. Brăiloiu. Ştefan Golescu. Mălinescu. Kogălniceanu. P. Roset.

Rĕspunsul Eforieĭ dat Ministeruluĭ

Domnule Ministru,

La adresa D-vóstre din 8 ale aceştia, Eforia a chibzuit cu seriositate, asupra cerereĭ Onor. Comitet al Comisiuneĭ centrale. Reorganisarea instrucţiuneĭ, dupe trebuinţele speciale ale ţĕreĭ nóstre, este o cestiune, care cere mult lucru şi multă deliberare. A se da numaĭ nisce ideĭ generale asupra moduluĭ cum să se reorganiseze acésta instrucţiune, asupra principiilor fundamentale, lucrarea ar fi maĭ scurta şi Eforia ar putea-o face în

[1]) Dos. No. 1.308, arhiva Ministeruluĭ de culte.

www.dacoromanica.ro

maĭ puţin timp, dér ea se teme ca acéstă lucrare să nu fie prea incomplectă, şi să nu presinte lacune a căror lipsă să facă a nu se înţelege fondul. Eforia dér ar fi maĭ dispusă a face un proiect complect, în care să'şĭ dea ideile séle pe larg asupra tuturor cestiunilor, ce ating instrucţiunea, şi trebuinţelor ce Eforia cunósce din experienţă; însă pentru acésta iĭ trebue un timp lung, meditaţiĭ şi consultărĭ de legĭ din alte ţérĭ, căutărĭ statistice, şi altele carĭ nu se pot termina aproximativ, decât in timp de vre-o şése lunĭ.

Bine-voesce dér D-le Ministru, a face acestea cunoscute Onor. Comitet al Comisiuneĭ centrale, rugându'l, ca să ne rĕspundă despre cele arĕtate.

No. 1.676. $^{15}/_{7}$.

Ministerul prin adresa No. 2.390, din 25 August acel an, comunică Eforieĭ încuviinţarea opinĭuneĭ emisă în 15 Iulie de către Onor. Comisiune centrală, în următorul mod :

Domnilor Eforĭ,

Coprinderea adréseĭ D-vóstre, cu No. 1.676, de la 16 Iulie din urmă, comunicându-se D-luĭ preşedinte al Comisiuneĭ centrale, acesta rĕspunde, prin adresa cu No. 127, de la 19 curent, că comisiunea a declarat, că va avea mulţămire să primésca de la acea Onor. Eforie un proiect, ca acela ce promite a elabora; prin urmare, sunteţĭ invitaţĭ, D-lor, a vĕ ocupa în facerea ţisuluĭ proiect, spre a se trimite în timpul ce aţĭ promis.

p. Ministru, *Gr. Alexandrescu.*

*

Cursurile speciale şi inalte, încă merg prosperând în Ţéra-Românéscă. In 18 Iulie 1859, Directorul de atuncĭ al scólelor V. Boerescu, conformându-se invitaţiuneĭ Ministeruluĭ justiţieĭ, din Octombre 1858, iĭ trimite o listă de tinerii carĭ aŭ trecut facultatea de drept, spre a putea ocupa tribunalele cu ómenĭ specialĭ şi luminaţĭ.

Lista e de 58 de nume, pe când în 1856—1857, era de 27. [1])

Pe lângă cursurile obligatoriĭ de facultate, se maĭ deschid în 1858—1859 şi cursurĭ libere. Aşĭa, Dr. Iulius Baraş, este autorisat să reîncépă în Noembre 1858, în tóte Duminicile de la 12—1 p. m., un curs gratuit şi popular de astronomie. [2])

Asemenea se aprobă luĭ Marsillac, facerea unuĭ curs liber de literatura francesă, dupe urmatorul program :

Cours d'histoire littéraire autorisé par le Conseil de l'instruction publique.

V-ème année

Histoire de l'éloquence sacrée en France

1-re période. — Lutte contre le Paganisme. St. Polycarpe; St. Pothin; St. Irénée.
2-e période. — Lutte contre l'Hérésie. St. Hilaire de Poitiers; St. Martin de Tours; Sulpice-Sévère.

[1]) Veḑĭ anexa.
[2]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

3-e période. — Promulgation du dogme. St. Loup de Troyes; Eucher de Lyon; Germain d'Auxerre; Sidoine Apollinaire; Salvien; Avit de Vienne; Césaire d'Arles; Médard de Noyon; Grégoire de Tours; Fortunat de Poitiers; Eloi; Ouen, etc.

4-e période. — Justification et développement du dogme par la science. Scolastique. Alcuin; Flodoard; Sylvestre II; Bérenger; Lanfranc; Roscelin; St. Anselme; Abailard; Pierre le vénérable; Pierre Lombard; Royer Bacon; Bonaventure; Pierre d'Ailly; Gerson.

5-e période. — Prédication populaire. Pierre L'hermite; St. Bernard; Foulques de Neuilly; les Dominicains et les Franciscains.

6-e période. — La Réforme. Les Jésuites. Calvin. Anne Dubourg. Théodore de Bèze. Le cardinal de Lorraine. Le cardinal de Tournon. Les prédicateurs de la ligue.

7-e période. — Ascétisme. St. François de Sales; le père d'Argentan; le père Lejeune; le père le Colombier; le père Croiset; le père Crasset, etc.

8-e période. — Jansénisme. Port-Royal. Saint-Cyran-Antoine. Arnaud; Pascal; Nicole; Arnaud d'Andilly; Silvestre de Sacy.

9-e période. — Les gloires de la chaire. Bossuet; Fénélon; Bourdaloue; Fléchier; Massillon.

10-e période. — Lutte contre la philosophie. Don Calmet; Berthier; Guénée; Bergier; Nonotte; Poulle; Neuville, etc.

11-e période. — Controverse moderne. De Maistre; Chateaubriand; de Bonald; Lamennais; Frayssinous; Lacordaire; Gerbet; Veuillot; Ravignan; Nicolas; Desdouits, etc.

12-e période. — Prédication dogmatique contemporaine. De Quélin; Combalot; Coeur; Coquereau; Bautain; Félix, etc.

Ulysse de Marsillac.

«Se aprobă, reservându'şĭ direcţiunea dreptul de a face D-luĭ Marsillac observaţiĭ în curentul anuluĭ; i se va împărtăşi acésta.»

V. Boerescu.

*

In aniĭ de carĭ ne am ocupat până în acésta parte a lucrăreĭ nóstre, se organiséză de neuitatul Dr. Davila scóla de chirurgie, acésta a fost înfiinţată în spitalul oştireĭ.

Am arĕtat, că prima scólă de chirurgie, se datoresce D-luĭ Dr. N. Creţulescu. Acesta a suferit apoĭ întrerumpere. Acum, cu circulară către institutoriĭ superiorĭ din capitală, din 29 Februarie 1856, li se face cunoscut, să vestéscă scolarilor din clasa ultimă, «că aceĭ dintr'inşiĭ, carĭ ar a ea aplicare a se forma pentru cariera chirurgieĭ, să mérgă, insoţiţĭ de părinţiĭ lor a se înfăţişa Sâmbătă la D. Oberstab Dr. Davila, la 3 a viitóreĭ lunĭ, la 9 ore diminéţa, in cancelaria ţisuluĭ spital. [1])

Tineriĭ se cer să fie de 15 anĭ, şi cel puţin cu 4 clase primare.

[1]) Dosarul No. 868.

www.dacoromanica.ro

Dăm în anexă actele diverse, împreună cu proiectul de organisare al scóleĭ, din care maĭ pe urmă avea să nască actuala facultate de medicină.

In primul an, scóla avea să primésca 50 de elevĭ. La 23 Noembre 1857, în urmă asimilaţiunea scóleĭ de medicină din Bucurescĭ, cu scólele din Francia, prin decretul Impĕratuluĭ Napoleon [1]) No. 4, s'a adoptat un regulament noŭ, fixându-se studiile teoretice pe 5 anĭ, iar cele practice pe 3 anĭ, in total 8 anĭ. La 1861—1862, dupe unirea Principatelor, s'a primit în scólă 40 de elevĭ din Moldova [2]), pe lângă 67, carĭ eraŭ din ţéra Muntenéscă.

Importanţa acesteĭ scolĭ devine pe tótă ḑiua maĭ mare, graţie fundatoruluĭ eĭ Dr. Davila. In curênd scóla de medicină numĕră 46 de elevĭ din Bulgaria şi Rumelia şi 35 din alte provinciĭ române.

Până la 1861—1862, dintre eleviĭ scóleĭ de medicina, 14 aŭ isbutit sá iea diploma de doctorĭ în Paris, 14 în Turino şi 2 în Florenţa. Ajunge aceste cifre, ca să se vada insemnătatea spornică a scóleĭ. [3])

Pe lângă acésta se înfiinţă în curênd şi scóla de veterinărie şi de farmacie.

*

De maĭ multe orĭ, dupe cum am vĕḑuĭ, a fost vorba să se înfiinţeze în Bucurescĭ o scólá de comerciŭ.

In August 1855, Paharnicul Gr. Bengescu II, propuse Domnitoruluĭ organisarea uneĭ asemenea scolĭ. Domnitorul o recomandă luĭ Câmpineanu, Ministrul credinţeĭ, cu ofisul No. 558, şi acesta o trimite în studiul Eforieĭ, cu adresa No. 2.264, din 25 August. Numaĭ la 11 August 1857, Departamentul credinţeĭ, cu adresa No. 4.691, către Eforie, revine asupra înfiinţăreĭ scóleĭ de comerciŭ. Eforia presentéza Domnitoruluĭ anaforaua sa, cu No. 804.

Asupra acesteea, Domnitorul pune urmatórea resoluţiune:

«Acéstă scólă a se întocmi de o dată este peste putinţă, din lipsa de profesorĭ specialĭ, carĭ să unéscă practica cu teoria, când tot scopul acesteĭ scolĭ este a forma acum tinerĭ bunĭ, bine deprinşĭ la ţinerea de socotelĭ comerciale şi apoĭ să păşéscă treptat la dirigiarea operaţiilor generale ale comerciuluĭ.

Drept care, spre a rosti formarea uneĭ asemenea scolĭ, Eforia va lua îndată mĕsurĭ a înfiinţa de o cam dată cursurile de aritmetică comercială, cu aplicaţia eĭ la aşternerea socotelilor şi la ţinerea registrelor şi cu cunoscinţĭ universale de moneḑĭ, greutăţĭ şi mĕsurĭ, însá persóna ce se va alege profesor, urméză a fi diriginte de cantor, orĭ de banca séŭ casá neguţătoréscă însemnată, fie şi în limba străină, ca dintr'acestia, să se póta forma ceĭ d'ântêĭ comptabilĭ.»

Apoĭ la 11 Ianuarie 1857, Principele Caimacam Alex. D. Ghica, ordonă Ministeruluĭ credinţeĭ: «Relaţiile comerciale şi industriale ale ţĕreĭ nóstre, desvoltându-se din

---

[1]) Dăm în anexă acest decret, cu corespondenţa relativă.

[2]) Dosarul No. 1.290. Davila cere, cu adresa No 205, din 28 Aprilie 1859, la Ministerul de culte din Moldova, să i se trimită 15 elevĭ, câte unul de fie-care judeţ. In 17 Septembre 1858, Domnitorul Cuza, ordonă, şi Directorul Ministeruluĭ V. A. Urechiă, a dispus alegerea prin concurs de băeţĭ, cu 4 clase gimnasiale.

[3]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

ḑi în ḑi şi devenind astădĭ cea maĭ principală condiţie a avuţieĭ nóstre naţionale, trebuinţa de a se introduce şi aci instituţiile, ce şi în alte staturĭ, sunt destinate a desvolta şi protege comerciul, a ajuns a fi fórte simţitóre, căcĭ nu este de tăgăduit, că desvoltarea ce a dobândit comerciul nostru până acum, provine din excepţionala şi fericita posiţie a ţĕreĭ nóstre, iar nu prin disposiţiunĭ speciale luate de guvern...» Domnitorul cere înfiinţarea uneĭ scolĭ de comerciŭ, şi ordonă Eforieĭ să'ĭ presinte proiectul grabnic. Eforia ḑice, că nu are banĭ în budget pentru asemenea scóla, dér că va face subscripţiunĭ între negutitorĭ, pentru fundaţiunea eĭ.

Cu multă înţelepciune, Eforia nu înfiinţéză o anume scóla de comerciŭ, în care să învete scolariĭ aceleaşĭ obiecte, în cea maĭ mare parte, carĭ se predaŭ şi la gimnasiŭ, ci adaogă pe lângă aceste obiecte, pe cele speciale comerciale, in gimnasiŭ, şi închee jurnalul No. 64, ce dám în anexă. [1]), şi prin care se explicá în ce mod tineriĭ comercianţĭ, urmând de la clasa V-a liceală, materiile comerciale, în timp de duoĭ anĭ, vor avea drept la diploma de scóla de comerciŭ.

Cu referinţă la comerciŭ, găsim în 1859, urmátórea adresá a Ministruluĭ de finance, cátre cel de instrucţiune publică:

Ministerul financelor Ţĕreĭ-Românescĭ [2])

Domnule Ministru,

Am observat D-le Ministru, cá maĭ pe tóte ḑilele mulţime de comercianţĭ şi industriaşĭ, încetând din viéţá, încetéză tot-d'o-dată de maĭ multe orĭ, şi operaţiile stabilimentelor lor, maĭ cu sémá acolo unde rĕposatul nu se bucurá de vre-un moştenitor de genul masculin, ajuns în vêrsta majoră. Acéstă împregĭurare m'a impresionat, căcĭ perind capul familieĭ, n'ar trebui să lăsăm a peri şi elementele, ce ar aduce cu sine desvoltarea comerciuluĭ şi a industrieĭ, isvor fórte necesar într'o societate ca a nóstrá, care a intrat pe cale de regenerare şi de progres. Acésta ḑic, m'a făcut, în preocupaţiunile mele, sá cuget la miḑlócele ce ne ar mântui de acest rĕŭ, încuibat în ţéra nóstră şi am gásit, că singurul remediŭ în acest moment oportun de regenerare, ar fi acela de a se introduce in stabilimentele de institute, pentru crescerea şi instrucţiunea junelor române, ţinerea registrelor necesariĭ verĭ-cărul comerciant şi industriaş.

Reuşind la introducerea uneĭ asemenea sciinţe, puteţĭ judeca, D-le Ministru, la ce resultate salutariĭ vom ajunge pentru societatea nóstra; putem, ḑic în curênd, a avea resultatul, că junele române, chiar de n'ar deveni sóţe şi mame de familie, tot ar putea aduce un mare bine părinţilor lor, fie eĭ de orĭ-ce profesiune, maĭ ales comercianţiĭ şi manufacturieriĭ, căcĭ care tată n'ar avea o deplină satisfacere morală a îngrijirilor ce a depus pentru fie-sa? Cu atât maĭ mult când ele ar deveni sóţe, căcĭ atuncĭ ar depune concursul lor la uşurarea ocupaţiunilor bărbatuluĭ, tovărăşie drĕptă la ostenelĭ, precum legea naturalá comandá. In fine, in casurile de mórte a soţuluĭ, o femee instruită ast-fel, în ţinerea registrelor şi cu cunoscinţe complecte de tóte afacerile stabilimentuluĭ consórteluĭ sĕŭ, póte continua comerciul, séŭ industria ce moştenesce; ea devine ast-fel folositóre şi sieşĭ, pentru cá nu declină din posiţiunea sa; ea se face folositóre şi societăţeĭ, căcĭ cu cât comerciul se laţesce, cu cât industria se desvoltă şi se

[1]) Veḑĭ anexa.
[2]) Dosarul No. 36, din 1859.

www.dacoromanica.ro

întinde, cu atât concurența cresce, și din ea isvoresce reducerea obiectelor de consumație, în sfîrșit ea, femeea, devine direct folositóre și Statului, căci continuă a plăti impositiile fiscale, pentru comerciul, séŭ industria ce exercită.

Sper, D-le Ministru, că veți privi aceste considerații, cu tot interesul ce meritá și cá acum, cu ocasiunea formăreĭ budgetuluĭ pentru anul viitor, veți insera și prevederile cuvenite, ca să ajungem la ținta ce ne propunem.

p. Ministru, *C. Bălcescu.*

No. 7.163.

*

O altá scólă specialá, platitá din fondurile scólelor, este aceea militara, pentru fii de militarĭ, din Septembre 1859.

*

In Octombre 1858, pe lângă Eforia drumurilor de la Ministerul de interne, aflăm o scólă de elevĭ conductorĭ, din scóla practicá de podurĭ și șosele.

*

La § bursierilor în străinătate, în 1856, dupe aprobația Consiliuluĭ administrativ extraordinar, asupra raportuluĭ Eforieĭ No. 777, din 25 Maiŭ, sunt trimiși la Paris D-niĭ Ananescu (sciințe matematice), N. Capșa, sciințe aplicate la arte și mestеșugurĭ și Aurelian (agronomie).

In acestașĭ an 1856, la Iunie 18, archidiaconul Iov, fost egumenul mănăstireĭ Văcarescĭ, lasă 20.000 leĭ [1]) pentru scólele naționale.

Eforia decide, ca cu venitul acestor banĭ, încá să se trimitá tinerĭ la studiĭ.

Dám în anexá [2]) raportul Eforieĭ, No. 308, pentru trimiterea ca bursierĭ a lor Mihail Capușineanu, D. Petrescu, Ión Maxim și Alex. Crețescu. Anexam egalmente și unele acte relative la studiile D-luĭ Petrescu, cât și în genere la stipendiștĭ în Paris.

Observám, cá în 4 Decembre 1858, bursierul Paul Viorénu, terminându'șĭ studiile de drept, din bursa luĭ s'a dat ajutor D-luĭ C. Boerescu, până la 1861.

In 1859, se dŭ ajutóre de câte 100 galbenĭ la Paris, pe 2 anĭ, pentru studiul dreptuluĭ luĭ P. Pizu și I. N. Șoimescu.

Asemenea D-luĭ Anastasie Stolojan. Maĭ mult, chiar și evreuluĭ Solomon Goldenstein, feciorul Minzeĭ Telelóicăĭ, se dá ajutor de studiĭ în Paris.

D. Ión Burlan, fost stipendist la Constantinopole, încă capětá un stipendiŭ de 100 galbenĭ, pentru duoĭ anĭ la Paris.

In August 1859, direcțiunea scóleĭ de arte din Bucurescĭ, cu raportul No. 134, din 18 August, cere Eforieĭ scólelor, să se trimită în Belgia și Franța eleviĭ absolvenți: Patărlăgeanu Ghiță, Ión Pavelescu, Stelian Stroe, Constantin Stan, Mărăcinescu Miha-

[1]) Dosarul No. 894.

[2]) Vedĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

Iache și Albotèscu Tache. Aceștia sunt trimiș pentru a terminat studiile technice și practice.

Eforia aprobă, prin jurnalul No. 73, din 17 August 1859. [1])

Deja în 13 Octombre 1858, Eforia a fost acordat subvenţiune de 50 galbenĭ la duoĭ din scolarĭ aĭ scóleĭ de arte, carĭ la Viena învĕţaŭ la fabrica de maşinĭ K. K. Wurm.

Din Iunie 1857, era bursier la Paris și D. Spiridon Jorceanu, înscris la scóla politechnică. [2])

*

Despre scólele private din Muntenia se cade a inregistra actele din 1856.

Prin raportul Eforieĭ către Vodă Barbu Ştirbeiŭ, sub No. 578, din 10 Aprilie 1856, se spune că: «în capitală se află 80 scóle private de ambele sexe, cu 4.614 scolarĭ, din care 9 internate de băeţĭ și 9 de fete, și 62 scolĭ private de băeţĭ și una de fete.»

Eforia arĕtă, că aceste scolĭ sunt obligate să pázéscá instrucţiunile ce li s'a dat. [3])

In 8 Martie 1852, cu jurnalul Eforieĭ, No. 539, Eforia cere, de astá dată, înfiinţarea unui revisor special, pentru revisuirea lor, cu léfă de 600 leĭ pe luná.

*

Puternică este bagheta patriotismuluĭ, cu care, în pustiul secularei ignoranţe, a fost isbitá stânca, din care ţîşni isvorul cultureĭ. Pârâiaş mic de tot, la 1828, 30 de anĭ dupe acea, *pârâiaşul* a devenit *gârlă mare* și de nu va întâlni stavile noĭ, va rĕcori și mánoşa, din ce în ce maĭ mult, câmpiile ţĕreĭ.

Nu cunóscem dobândă maĭ mare culturalá, ca aceea a lepĕdăreĭ alfabetuluĭ cirilic în favórea celuĭ latin în 1859—1860.

«Cea d'ântêiŭ autoritate din Moldova, care adoptá scrierea cu latine, fu Ministerul de culte în 1859 și 1860, adecă maĭ 'nainte de decretarea alfabetuluĭ latin de Ministrul din Muntenia D. I. Ghica. Pentru a se putea introduce scrierea cu litere latine cât maĭ uniform în scolĭ, autorul acestor anale a întocmit în 1860, un alfabet mic în tabele separate. Circularea No. 1.152, din *Monitorul oficial* No. 283, din 27 Septembre 1860, s'a anunţat editarea acesteĭ cărţĭ, ţicêndu-se:

«In vederea trebuinţeĭ de uniformitate în scrierea cu litere latine, în scólele publice din ţérá, nu maĭ puţin și pentru a se înlesni copiilor începĕtorĭ cumpĕrarea celor d'ântêiŭ pagine de abecedar, (carĭ eĭ le rump atât de mult până sá invețe), se publică, ca s'a tipărit pentru scolĭ, alfabetul in paginĭ despărţite. Fie-care costá micul preţ de 4 parale, incât presintá și inlesnirea de a și le procura și scolariĭ ceĭ maĭ sĕracĭ, carĭ, învĕţându'şĭ lecţiunile pe asemenea paginĭ separate, vor avea și avantagiul a nu strica în câteva ţile o carte întrégă.»

In puţine luni, se scrie cu litere latine la tóte Ministerele Moldoveĭ. Ácest mare fapt se petrece și la Bucurescĭ.

---

[1]) Dosarul No. 1.728.

[2]) Veţĭ în anexă tóte actele relative la bursierĭ.

[3]) Veţĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

Raport la Domn

Literile cirilice séŭ slavone sunt o introducțiune straină în limba nóstră, încă din secoliĭ barbarismuluĭ, când s'a lepĕdat literile nóstre străbune cele latine, și când națiunea română s'a cotropit de alte elemente. Eforia instrucțiuneĭ publice a lepĕdat încă de maĭ mulțĭ anĭ literile cirilice și aŭ introdus pe cele latine cu un sistem de ortografie. Acum, dupe o nouă discuțiune a Comisiuneĭ gimnasiale, cu data de la 23 Octombre 1858, [1]) Eforia a adoptat o ortografie simplă, însă fondată pe rațiune și pe natura limbeĭ nóstre. Dér literile străbune nu se pot propaga destul de răpede, pe cât timp autoritățile publice vor întrebuința tot pe cele străine; pe de altă parte, din nerecunóscerea oficială și neexplicarea publică a unuĭ singur sistem de litere și ortografie, resulta o mare confusiune în scrierile autoritățeĭ.

De aceea, Eforia cu onóre recomandă Marieĭ Vóstre sistemul séŭ de ortografie, pe care îl alătură aci, și décă îl veți încuviința, să bine-voiți, Prea Inălțate Dómne, a ordona tuturor autorităților civile și militare, ca de acum înainte să se serve cu literile străbune, dupe sistemul ce se presintă.

No. 1.382. 1859, Iunie 18.

Intervenind la Ministerul cultelor, pentru a 'l înainta acest raport Domnitoruluĭ, Ministerul îĭ întórce Eforieĭ rĕspunsul acesta:

Domnilor Eforĭ,

Raportul aceleĭ Onor. Eforiĭ, cu No. 1.382, pentru introducerea alfabetuluĭ latin și a ortografieĭ chibzuită de Comisiunea gimnasială în cancelariĭ, de comun, subsemnatul nu l'a supus la cunoscința Marieĭ Sale Domnuluĭ, fiind-că nu s'a crĕdut în stare a 'l susține, maĭ înainte de a lua o înțelegere cu toțĭ D-niĭ Miniștri întru acésta. Spre acest sfîrșit, subsemnatul s'a și adresat către toțĭ colegiĭ séĭ în parte, trimițêndu-le și câte un numĕr de exemplare dupe modelul primit. In adástarea rĕspunsurilor, s'a primit acum de la D. Ministru al afacerilor interne, adresa cu No. 3.651, prin care declară, că este determinat a adopta sistemul de scriere cu litere și ortografia recomandată de acea Onor. Eforie, și a 'l practica, cel puțin acum în cancelaria sa; dér fiind-că spre acésta, are trebuință de maĭ multe exemplare modeluri, spre a se împarți amploiaților din diferitele secțiunĭ, cere a i se trimite un numĕr de 65 exemplare din cele tipărite. Subsemnatul vĕ comunică cu onóre D-vóstre acéstă cerere, și vĕ invită, D-lor Eforĭ, ca să bine-voiți a trimite la acest Minister, un numĕr maĭ însemnat de aceste modeluri de scriere cu ortografie, spre a se putea trimite, atât Ministeruluĭ interior, cât și celor-alte, treptat dupe cererile ce i se vor presinta.

Ministru, *Constantin A. Crețulescu.*

No. 2.038. Iulie 27.

I s'a rĕspuns la 4 August, cu adresa No. 1.894, trimițêndu'ĭ spre sfîrșitul acesta 200 exemplare. Aci încheindu-se lucrările dosaruluĭ acestuia.

Decĭ introducĕtorul în cancelariile muntene a alfabetuluĭ latin, a fost D. prețedinte al Academieĭ române, Iŏn Ghica, fost Ministru de externe în 1859.

---

[1]) Dăm în anexă procesele verbale ale Comisiuneĭ rênduită cu regularea nouluĭ alfabet latin, pentru limba românéscă.

www.dacoromanica.ro

*

In acelaşĭ timp, în care limba 'şĭ relua haina străbună atât de frumósă, în care latinitatea eĭ devenea necontestabilă chiar pentru duşmaniĭ ceĭ maĭ inverşunaţĭ, Eforia scólelor din Bucurescĭ, ca şi Ministerul instrucţiuneĭ publice din Moldova, se preocupaŭ şi de istoria ţĕreĭ.

Am vĕḑut, că la 1856, Eforia din Bucurescĭ ceruse Domnitoruluĭ autorisare de a tipări unele manuscripte istorice de la biblioteca de la S-tul Sava. [1]) Am vĕḑut iarăşĭ înfiinţarea Comisiuneĭ documentale.

In 1859, Comisiunea documentală, care nu făcé mare trébă, cere totuşĭ un adaos de 4 scriitorĭ, şi 200 leĭ sporire la léfa secretaruluĭ.

Acésta la 11 Maiŭ 1859, cu raportul sĕŭ No. 36, arétă cá nu póte face marĭ progrese, din causă că n'are destuĭ scriitorĭ!

In 1859—1860, e vorba de a se face maĭ bine, constituindu-se o societate, cu misiunea de a aduna materialul necesar la istoria ţĕreĭ. Se prevĕd chiar fonduri, pentru asemenea constituire a societăţeĭ, prin budgetul Statuluĭ.

Eată jurnalul de constituire:

Dosarul No. 314/4, din anul 1860, relativ la Comisiunea întocmită pentru adunarea materialuluĭ necesar la Istoria Ţĕreĭ.

Jurnal

Astaḑĭ la 5 Noembre 1860, subscrişiĭ, convocaţĭ de D. Ministru al cultelor şi instrucţiuneĭ publice, prin circulările cu No. 3.462, 3.468 şi 3.726, a compune o comisiune, cu scop de a se ocupa cu sorginţele istorice ale naţiuneĭ române, dupe ceĭ d'ântêĭ termenĭ fixaţĭ de D. ministru, pentru 30 Septembre şi 25 Octombre, s'aŭ adunat in localul Ministeruluĭ cultelor, şi sub preşedinţia D-luĭ Ministru, a luat următórele decisiunĭ:

1. Am ales de preşedinte provisor pe A. T. Laurian, şi de secretar pe D. G. Sion.

2. In viitórea şedinţă, care se va ţinea în localul Academieĭ de la S-tul Sava, la 12 ale curenteĭ, séra la 6 ore, D. secretar va presinta Comisiuneĭ un proiect de statute, pentru constituirea şi modul lucrărilor Comisiuneĭ.

3. Aceste statute se vor determina prin deliberaţiunĭ comune, şi se vor decide prin majoritatea voturilor.

4. Statutele se vor inainta D-luĭ Ministru al cultelor, spre a le supune sancţiuneĭ Domnitoruluĭ.

Ministrul cultelor şi instrucţiuneĭ publice, *Dimitrie Ghica.*

Laurian, I. Maiorescu. G. Sion. Aron Florian. P. I. Cernătescu. Odobescu.

No. 4.085. 1860, Noembre 9.

D-luĭ Ministru secretar de Stat la Departamentul cultelor şi instrucţiuneĭ publice din Moldova

Dupe iniţiativa luată de Adunarea legislativă de aci, s'a luat dispositiunĭ prin acest Minister, spre a se constitui o Comisiune pentru elaborarea istorieĭ ţĕreĭ, la care s'a invitat a lua parte maĭ mulţĭ bărbaţĭ competinţĭ, şi anume D-niĭ Laurian, Maiorescu, I.

[1]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

Eliade, Aron Florian, I. Brătianu, P. Cernătescu, G. Sion și Odobescu, carĭ adunându-se în ședințe, se procedez dupe nisce statute regulate la complectarea acestuĭ mare op. Și fiind-că la o asemenea lucrare națională și de mare importanță, are de o potrivă interes și țéra suroră, sub-semnatul are onóre a vĕ înainta în copie adresa circulară, cu care predecesorul meŭ Ministru, s'a îndreptat la fie-care din membriĭ aleșĭ, și tot-d'odată vĕ rógă, D-le Ministru, ca considerând importanța acesteĭ lucrárĭ, să bine-voițĭ a lua și din parte-vĕ disposițiile cuvenite, pentru constituirea uneĭ asemenea Comisiunĭ în țéra surora. Din parte'mĭ vĕ promit a vĕ comunica și basele dupe care are a se conduce Comisiunea de aci, în lucrarea sa, ca avêndu-le în vedere, sá putem printr'o prealabilá înțelegere să facem, să fie o omogenitate de lucrare ast-fel, ca producțiunile ambelor Comisiunĭ, să coprinda dupe una și aceeașĭ sistemă, sorgintele ce vor servi maĭ în urmă, la complectarea istorieĭ țĕreĭ.

In adăstarea rĕspunsuluĭ D-vóstre, am onóre, cu acéstă ocasiune, a vĕ mărturisi simțimintele de stimă și prea osebita mea consideraţiune.

Ministru, *Dimitrie Ghica.*

Ministerul Moldoveĭ, prin adresa No. 15.560, din 24 Noembre 1860, rĕspunde, că la votarea budgetuluĭ viitor, va mijloci la Cameră acordarea mijlócelor pentru cheltuelile ce necesită o asemenea lucrare; că până atuncĭ el adastă realisarea promisiuneĭ de a i se trimite basele dupe carĭ se conduce Comisiunea din Bucurescĭ, spre a le avea în vedere.

Comisiunea a fost apoĭ convocată cu adresa următóre:

Domnilor,

«Istoria Românieĭ, așĭa precum o aŭ națiunile civilisate, este o operă, care încă nu o avem; D-vóstre însă simțițĭ ce este pentru o națiune istoria sa; ea este imaginea trecutuluĭ, din care resultă învĕțăminte și exemple pentru viitor, ea conservă drepturile și ne aduce aminte datoria, ea laudă virtutea, trâmbiță gloria, dă omagiŭ eroilor, și ne face a ne înfiora de viţiŭ, a desprecia lașitatea, a admira bravura. In partea sa analitică istoria ne face a vedea trăind nisce fapte și evenimente, ce alt-fel s'ar crede mórte; prin partea sa sintetică, istoria ne aréta rațiunea de a fi a lucrurilor, și ne explică fenomele vieţeĭ sociale, precum sciințele naturale ne explică pe acele ale vieţeĭ fisice.

Cum dérá o națiune ar putea progresa fără istorie, pe când nu póte progresa fără alte sciințe positive? cum o naţionalitate ar putea cresce, pe când îĭ lipsesce istoria, basa individualitățeĭ séle? Dérá Româniĭ sunt o națiune ce voesce a progresa; Româniĭ aŭ o naţionalitate; istoria lor există prin faptă, se conservă prin acte, se constată prin drepturĭ; rĕmâne ca aceste elemente primordiale să se adune, să se compileze, să se coordoneze, și sá se combine, spre a forma o adevĕrată istorie. Deja maĭ mulțĭ românĭ de merit, în trecut și în present, aŭ tractat istoria nóstrá, în diverse epoce, séŭ sub diferite puncturĭ de vedere; dér tóte aceste opere, carĭ pot fórte mult a veni în ajutorul uneĭ istoriĭ naționale, se pot considera ca nisce párțĭ izolate ale unuĭ tot incomplect; despre acest tot este acum vorba.

Ceea ce ne lipsesce maĭ ales spre formarea uneĭ istoriĭ naționale este adunarea documentelor relative la dênsa. Acéstă singurá lucrare preliminară póte cere maĭ mult timp, spre a se putea realisa. In budgetul Ministeruluĭ instrucțiuneĭ publice se află prevĕdută o sumă pentru premiĭ și încuragiărĭ sciințifice; ce altá încuragiare maĭ productivă s'ar putea face decât lucrarea pentru o istorie naţionalá?

De aceea, o parte din acea sumă din anul acesta, se destinéză pentru acest scop.

www.dacoromanica.ro

In mijlocul preocuparilor nóstre politice și de reforme sociale, nu trebue să se uite sciința și maĭ ales istoria. Acéstă lucrare este cu atât maĭ necesar a se începe acum, că póte dura maĭ mulțĭ anĭ, și un început de timpuriŭ ne face a câștiga în viitor.

De aceea, D-lor, m'am adresat la D-vóstre, ca împreună să formațĭ o Comisiune spre adunarea materialurilor, și formarea uneĭ istoriĭ naționale. Singura mea preocupare în acéstă materie a fost specialitatea, și m'am adresat la tóte persónele ce am crédut maĭ speciale în istorie; sciința le este ținta, și sciința este câmp întins de exploatare, abstractă de orĭ-ce altă considerațiune.

Aceeașĭ mĕsură am comunicat și guvernuluĭ din țéra surorĕ, și sper că aceleașĭ dispositiunĭ se vor lua și acolo.

Bine-voițĭ dér, D-lor, să vĕ unițĭ într'o ședință preparativă la Ministerul cultelor, la 30 ale acesteia, la 11 ore. In acea ședință se va trata cele d'ântêĭ mĕsurĭ, ce ar fi a se lua, apoĭ avênd și comunicarea ce ni se va face din Moldova, se va procede la alte mĕsurĭ, până ce se va constitui definitiv acéstă Comisiune. In orĭ-ce chip, până la acea epocă, bine-voițĭ a ne onora cu rĕspunsul D-vóstre. Sper D-lor, că apreciind interesul acesteĭ misiunĭ, nu vețĭ lipsi a servi prin luminile D-vóstre o cestiune, ce intereséza atât de mult națiunea română.»

*

In anul în care România se gândea la istoria țĕreĭ, Domnitorul Alexandru Ión, nu putea să uite ce datorie are România pentru Nicolae Bálcescu. Cuza cere Miniștrilor, să se aducă în téra cenușa mareluĭ istoric și să i se publice operile, cu adresa No. 450, din 12 Octombre 1859. [1])

Se scie că D. N. Ionescu, a fost însarcinat sa mérgă la Palermo, pentru a readuce rĕmășițele luĭ Bălcescu.

Se scie și aceea, că D. N. Ionescu, n'a maĭ găsit nimic din ceea ce fusese altă data marele scriitor....

*

Din respect al sciințelor, tot luĭ Davila se cuvine onorul inițiativei luată în 1 Maiŭ 1856, de a se înființa o grădină botanică, pe câmpia de la Cotroceni, plătindu-se pentru loc èmbatic la mónăstirea Cotroceni. Domnitorul a aprobat propunerea luĭ Davila, cu resoluțiunea următóre:

«Recomandăm la șeful Departamentuluĭ credinței, ca să chibzuéscă asupra întocmireĭ uneĭ grădinĭ botanice. La ziua și ceasul hotărît, se vor afla fată D-niĭ: Dr. Davila și Ogman grădinarul, spre a da tóte sciințele. Este un obiect din cele maĭ de neapĕrată trebuință în orĭ-ce societate ce începe a se regula. Urméză dér a nu maĭ întârzia de a introduce și la noĭ asemenea înlesnirĭ, facênd începerea și desvoltând din an în an, dupe mijlócele ce vor avea.»

In 18 Februarie 1858, se înființéza societatea medicală, sub președinția D-luĭ Dr. N. Crețulescu, avênd de secretar pe Dr. Davila.

Caimacamul aprobă statutele societățeĭ, cu ofisul No. 1.727.

---

[1]) Vedĭ anexele.

www.dacoromanica.ro

Ia Iaşĭ continuă a se desvolta societatea de medicĭ şi naturaliştĭ, maĭ ales dupe ce, in 17 Maiŭ 1856, Domnitorul a ordonat Ministruluĭ instrucţiuneĭ publice, să i se plătéscă tóte sumele datorite din trecut. [1])

*

Biblioteca din Iaşĭ, la 24 Octombre 1859, este sub direcţiunea prea învĕţatuluĭ bărbat B. P. Hasdeŭ. In curênd D-sa o va înzestra cu un fórte frumos dar de numeróse cărţĭ, din partea părinteluĭ sĕŭ.

In Noembre 1856, Ministrul pe culte din Bucurescĭ G. Bengescu II, iea decisiunea să se înfiinţeze o biblioteoă specială pe lângă Ministerul de culte. Acéstă bibliotecă n'a prosperat.

*

Acum, înainte de a termina, câte-va informaţiunĭ relative la bibliografie.

In 2 Noembre 1859, directorul Ministeruluĭ de culte V. A. Urechiă, provócă înfiinţarea uneĭ foĭ speciale, pentru instrucţiunea publică:

«Considerând sporul însemnat ce aŭ luat şi trebue să iea în viitor afacerile relative la instrucţiunea publică;

«Considerând izolarea în care staŭ profesoriĭ din districte, şi maĭ ales magistriĭ sătescĭ, cum şi lipsa lor de tóte isvórele de luminare; librárii, bibliotecĭ, musee, foĭ literare şi sciinţifice, etc., din care sá'şĭ pótă îmmulţi cunoscinţele de tot felul, necesariĭ nobileĭ lor profesiunĭ;

«Considerând, că Ministerul este în imposibilitate de a povĕţui pe juniĭ magistriĭ sateni, adesea şi prin circulărĭ, in tóte cestiunile atât de importante ce se ridică, cu prima înfiinţare, în anul acesta de pe urmă, de scolĭ elementare pe la sate;

«Se decide:

a) Se va înfiinţa o *Revistă sĕptĕmânală a instrucţiuneĭ publice*, redactată sub privegherea directoruluĭ Ministeruluĭ şi a secţiuneĭ respective, dupe impulsiunea subscrisuluĭ;

b) In acéstă fóie se vor publica tóte actele relative la instrucţiunea publică, prescripte-verbale ale Consiliuluĭ scolastic, examene, concursurĭ, etc. Asemenea se vor publica extracte din cele maĭ bune cursurĭ superióre, articole asupra scólelor, a instrucţiuneĭ, a metódelor, a pedagogieĭ, a statisticeĭ scólelor, etc.»

Acéstă fóie nu va apare decât la 24 Ianuarie 1860, şi nu va putea continua din causa demisionăreĭ luĭ Urechiă, din postul de Director al Ministeruluĭ de culte din Iaşĭ. [2])

Maĭ cu temeiŭ se face lucrul la Bucurescĭ, prin actele următóre, din dosarul No. 47:

J u r n a l

Fondul de 10.000 leĭ, prevĕdut prin budget, pentru întreţinerea unuĭ jurnal, se va întrebuinţa la formarea unuĭ asemenea jurnal numit *Instrucţiunea publică*.

Leĭ 400 pe lună, carĭ se daŭ din ast-fel de fond, adecă 200 D-luĭ Barach, pentru

[1]) Dosarul No. 57 curent, archiva Statuluĭ.

[2]) Dosarul No. 1.314.

www.dacoromanica.ro

jurnalul luĭ *Isis*, şi 200 leĭ D-luĭ Buescu, pentru jurnalul séŭ *Agronomia*, se vor desfiinţa de la 1 Ianuarie 1860, căcĭ aceste ajutóre se daŭ pe cât timp Eforia nu avea un jurnal al séŭ, iar acum acest jurnal înfiinţându-se, tot fondul catá sa se întrebuinţeze numaĭ pentru dênsul.

Numitul jurnal se va începe de la 1 Septembre, formatul séŭ va fi hartia în patru, va eşi o dată pe săptămână.

Acest jurnal va coprinde articole de fond, asupra instrucţiuneĭ, literatureĭ, sciinţelor, agriculturei, economieĭ domestice şi altor cestiunĭ instructive. Intr'însul, se va publica asemenea tóte jurnalele şi actele Eforieĭ, carĭ merit publicitate.

Se va numi un administrator cu léfă de 400 leĭ pe lună, care să fie însărcinat cu aranjarea şi publicarea acestuĭ jurnal, cu facerea unuĭ articol de fond, şi cu aflarea materiilor, spre a se umplea colónele jurnaluluĭ.

Una sută leĭ pe lună, se va maĭ da la unul din impiegaţiĭ tipografieĭ, care să fie însărcinat cu expédiarea jurnaluluĭ, cu ţinerea listeĭ de abonaţĭ şi cu comptabilitatea.

Când trebuinţa va cere, se va maĭ da 2 galbenĭ pe lună la un împărţitor pentru Bucurescĭ.

Aşĭa în cât cheltuiala redacţiuneĭ acestuĭ jurnal va fi :

	Leĭ	P.
400 leĭ pe lună, remunerarea administratoreluĭ, pe an	4.800	—
100 leĭ pe lună, remunerarea unuĭ expeditor, pe an	1.200	—
63 leĭ pe lună, léfa unuĭ împărţitor, pe an	756	—
Peste tot . . .	6.756	—

Din fondul de 10.000 leĭ, maĭ rămâne, prin urmare, peste 3.000 leĭ, cu care să se acopere în parte cheltuelile imprimatuluĭ.

Imprimarea se va face în tipografia scólelor, şi fie-care numĕr, cu hârtie, va costa 93 leĭ, aşĭa încât pentru 52 numere pe an, costul va fi de 4.836 leĭ. Acéstá sumă se va împlini parte din restul fonduluĭ menţionat, parte din venitul ce va produce jurnalul, décă se va imprima 500 exemplare; iar pentru un maĭ mare numĕr, se va adaoga numaĭ hârtia.

Jurnalul se va trimite gratis pe la tóte scóle primare, câte un exemplar, precum şi la membriĭ Eforieĭ, iar restul se va împărţi numaĭ ca abonament, care va fi de 12 sfanţĭ pe an, séŭ un sfanţ pe lună, şi se va primi abonament chiar pentru o lună.

Redacţia va fi la tipografia scólelor. Expeditorul, dirigiat de administrator, va ţine o condică regulată de numele abonaţilor, precum şi un registru dat de Eforie pentru comptabilitate. La finele fie-căruĭ an, se va presinta Eforieĭ, de cátre administrator, un tabloŭ de starea jurnaluluĭ; se vor extrage din venitul séŭ cheltuelile in total, séŭ în parte, de imprimărĭ, carĭ se va da caseĭ tipografieĭ, iar restul va intra in casa scólelor.

Décă cu timpul, acest jurnal, atât de trebuincios instrucţiuneĭ, va prospera şi se va simţi trebuinţă a se ameliora, se vor lua nouĭ mĕsurĭ.

De o cam dată se vor imprima liste de abonaţĭ şi se vor invita Comitetele şi profesoriĭ din districte, ca să intervină spre susţinerea acestuĭ jurnal, prin scrierĭ şi facere de abonaţĭ.

Poenaru. Aristide Ghica. G. Costaforu. Laurian. B. Boerescu.

Secretar, *St. Neagoe.*

No. 61. 1859, $^{17}/_{9}$.

www.dacoromanica.ro

Jurnal [1])

Pentru punerea în lucrare a jurnaluluĭ, cu No. 61. din 17 August a. c., Eforia, in ședința sa din 24 Octombre 1859, a aflat de cuviință a insărcina cu redacțiunea fóieĭ periodice, numită *Instrucțiunea publică*, pe D. Laurian, unul dintre membriĭ sĕĭ, cu condițiunile specificate în citatul jurnal, însă cu modificațiunea, ca în loc de a se publica câte o cólă pe sĕptĕmână, să se publice câte un fascicul de 4 cóle în quarto pe fie-care lună. Inceputul se va face cu luna luĭ Noembre a. c.

Acest jurnal, d'impreună cu cel din 17 August, se va comunica atât D-luĭ redactor, cât și inspectoruluĭ tipografieĭ colegiale și casierieĭ scólelor.

Poenaru. Ar. Ghica. I. Maiorescu.

No. 116. 1859, $^{24}/_{10}$.

In Aprilie 1859, D. Pană Buescu scóte *Gazeta agronomică* și Eforia (Ar. Ghica, Poenaru, G. Costaforu și B. Boerescu) o subvenționézá cu 200 leĭ pe lună, cu obligațiune sá dea câte 2 exemplare de fie-care scólă de județ.

In Septembre 1860, s'a suspendat subvențiunea acésta. D. P. S. Aurelian, se asociésa in 1860, la redacțiunea acesteĭ foĭ. Apoĭ în 1861, iar i se dă subvențiunea. [2])

*

In privința cărților didactice în Moldova, Ministrul de instrucțiune publica aduce de la mónăstirea Neamțuluĭ o parte din tipografie [3]) și decide a institui o tipografie a scólelor in Iași, pentru tipărirea de cărțĭ didactice. Acéstă tipografie n'a putut funcționa, cácĭ a reclamat'o pentru sine Comisiunea Centrala de la Focșanĭ.

Pentru anul 1859 cu referință la cărțĭ didactice, V. A. Urechiă scrie:

«De la prima ḑi a intrăreĭ mele la Minister, ca director, m'am preocupat de cestiunea cărților didactice. In 1859, nu puteam face alt-ceva, in pripă, decât ceea ce se vede in notița de la vale, publicata în *Instrucțiunea publică* No. 1.

Deschiderea anuluĭ scolar la 1 Septembre anul contenit 1859, vederând o simțită lipsă de cărțĭ scolastice, Ministerul de culte și instrucțiune publică a intors asupra acestuĭ cas osebita sa îngrijire. Astáḑĭ putem anunța, cá Ministerul posedá un deposit îndestulător de asemenea cărțĭ, format din osebite isvóre, precum se aréta maĭ jos.

Așĭa D. Poenaru, unul din Eforiĭ scólelor din Bucurescĭ, a dánuit scólelor Moldoveĭ 100 algebre de Apeltaer și 100 geometrii de Legendre. Cărțile s'au și primit la Minister, care le a destinat a fi distribuite gratis elevilor celor diligenți din gimnasiile de la Iașĭ, Botoșani și Bêrlad.

Prin Ministerul din Bucurescĭ, s'a cumpĕrat și s'a adus aci 200 desemne liniare a 4 $^1/_2$ leĭ, și 100 aritmeticĭ pentru scólele primare a 4 leĭ exemplarul.

In fine la tipografia «Buciumul Român» din Iașĭ. s'a cumpĕrat, prin avansarea unuĭ

[1]) Dosarul ibidem.

[2]) Dosarul No. 27 din 1859.

[3]) Dosarul No. 129, din 18 August 1859. S'a scris Comisiuneĭ de luare a averilor mónăstirescĭ din Moldova, să trimită literile și teascurile de la mónăstire, spre a se face o tipografie a scólelor, »pentru grabnica rĕspândire a cărților didactice.«

www.dacoromanica.ro

capital de 20.000 leĭ, un deposit avut de cele maĭ trebuincióse cărțĭ scolare, precum se aréta maĭ jos :

	Leĭ	B.
Abecedar român	1	10
» latin	2	20
» frances ilustrat	5	—
Prietenul tinerimeĭ	6	
Evangheliĭ cu explicațiĭ	5	—
Gramatica română	3	20
» latină, de Columb	10	
» latină, de Stoica	10	—
Istoria sânțită	3	20
Istoria biblica	4	—
» nouluĭ testament	3	—
Catechismul dogmatic	5	
» incepĕtor	2	20
Manual de catechism	1	
Istoria naturală	3	—
Biografiĭ pentru clasa III-a	1	
Dicționar frances-român	111	—
Dialogurĭ idem	6	—

Pe lângă acestea, Ministerul, cu spesele séle, a regulat tiparirea de Geologie, Aritmetica elementara și Manual de pedagogie.

Pentru tóte aceste cărțĭ, D-niĭ profesorĭ, séŭ doritoriĭ a le avea, sunt invitațĭ a se adresa d'a dreptul la Minister.»

In Bucurescĭ, Eforia inchee, în 15 Februarie 1857, (Arsaki, Florescu, Poenaru și Costaforu) un noŭ jurnal, cu referință la cărțile didactice. Il dám în anexă, [1]) posedând chiar originalul.

Dupe acest jurnal, Eforia declară, că trebue să viná în ajutorul celor celor ce traduc și compun cărți, și maĭ ales de sciințele înalte, de care se pot vinde maĭ puține. «Vĕdênd Eforia, din experiența, cá nicĭ sistemul ce a fost adoptat întéiŭ de a se cumpĕra proprietatea cărților didactice de la autor, cu prețul maĭ 'nainte fixat, nicĭ acela ce s'a adoptat în urmă, de a se lasa adecá proprietatea cărțeĭ pe sêma autoruluĭ, neputênd insă să o vindă decât cu prețul determinat de Eforie, nu pot corespunde la principiile aședate maĭ sus, fiind-cá, cât pentru cel d'ântéiŭ, deosebit că suma fixata de atât-pe cóla nu era de natura a încuragia immulțirea și îmbunatățirea cărților didactice, și maĭ cu sêmà acelor maĭ nemeritorĭ, din punctul de vedere al calitățeĭ opereĭ, iar nu al cantitățeĭ...»

Eforia dice insă, că sistemul acela nu 'l-aŭ aflat bun, fiind-cá se impedică progresul scólelor, fiind-că Eforia facea monopol in favórea cărților cumpĕrate de ea, de și putea sa se presinte cărțĭ maĭ bune.

Cu al duoilea sistem, de asemenea, impunênd Eforia prețul de vinḑare a cărțeĭ, constituia tot un fel de monopol în favórea eĭ. De aceea Eforia adoptă pe viitor regulele următóre :

[1]) Vedĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

1) Dreptul de proprietate literară este al autoruluĭ şi Eforia nu póte impune un preţ de vîndare;

2) Cărţile elementare bune, adoptate în scolĭ, Eforia le va cumpĕra de la autorĭ, pentru un an de ḑile, cu un preţ maĭ scăḑut;

3) Cărţile didactice sunt obligatoriĭ şi la scólele private sĕŭ subvenţionate;

4) Se póte ca Eforia să schimbe cartea didactică la începutul unuĭ an scolastic;

5) Cárţile didactice pentru clase maĭ 'nalte din gimnasiŭ, séŭ le cumpĕră Eforia de la autor, séŭ traducĕtor, sĕŭ iĭ vine Eforia în ajutor, prin cumpĕrare de cărţĭ, pentru examene, séŭ prin o gratificaţiune;

6) Tóte cărţile didactice se vor tipări obligatoriŭ la tipografia scólelor.

Din cárţile tipárite, séŭ retipărite, in aniĭ aceştia, vom aminti pe cele următóre:

In 1856, manualul de geografie pentru scólele primare, al luĭ Genilie.

Mitologia, de A. Nestor.

Introductio in linquam latinam, de I. Maxim. [1])

Manual de S-ta Scriptură.

Copiĭ celebri, pentru clasa a IV-a primară.

In 1857, tractatul de punctuaţie, de I. Pop.

Aritmetica practică, de Dumitru Pavel, pentru clasa I-a şi a II-a primară.

In 1858—1859, se relitografiază *colecţia de orĭ-ce fel de scrisóre*, în 3.000 exemplare.

Prescurtare de Istoria universalá de Duruy, traducere de Cernătescu.

O nouă ediţiune din lectura anuala de A. Pretorian, dupe cea tipărită in Martie 1857. Luĭ Pretorian Eforia i dă 30 galbenĭ pe cartea acésta, destinată claseĭ a duoa primare.

La Iaşĭ se tipăresce harta Moldoveĭ, cu învecinatele ţĕrĭ. [2])

Tot la Iaşĭ şi tot în Iunie, 1856, G. Asaki a pus sub tipar Psaltirea cu parafrasele Mitropolituluĭ Veniamin. Ministrul instrucţiuneĭ publice Ralet, cumpĕrá din tomul I al acesteĭ opere pentru 6.800 leĭ, ca să póta Asaki tipări tomul al II-lea. [3])

O lucrare fórte importantă proectézá Eforia, în 1856 Martie, aceea a confecţionáreĭ dicţionaruluĭ limbeĭ române. Dăm în anexá [4]) raportul Eforieĭ către Barbu Ştirbeiŭ, prin care propune un premiŭ de 500 galbenĭ, celuĭ care va lucra cel maĭ bun vocabular românesc. Era o curată ilusiune, şi Barbu Ştirbeiŭ om practic, pune pe raportul Eforieĭ caracteristica resoluţiune: «găsitu-sa acel bărbat luminat, care să priméscă acéstă sarcină?»

Maĭ practicá este propunerea luĭ C. G. Florescu, din 24 Februarie 1857. [5]) Acesta propune Domnitoruluĭ, ca dicţionarul limbeĭ române să 'l lucreze o Comisiune de învĕţaţĭ, carĭ vor trimite prin sate persóne din sinul lor, să strângá ḑicerĭ, şi apoĭ vor confecţiona dicţionarul şi vor face şi o gramatică românéscă. Cam în sensul acesta am lucrat, convocând câţĭ-va anĭ maĭ apoĭ, *Societatea academică*.

Eată, aşĭa dér, originile cele maĭ recente ale Academieĭ române.

---

[1]) Dosarul No. 893.

[2]) Veḑĭ anexa.

[3]) Dosarul No. 695.

[4]) Veḑĭ anexa.

[5]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

In Septembre 1858, Roul de Pontbriant cere Domnitoruluĭ ajutor să tipăréscă dicționarul sĕŭ româno-frances. Eforia aprobá lucrarea, dér refusá ajutorul cerut. [1])

In Septembre 1858, Eforia din Bucurescĭ a publicat un conspect, pentru facerea uneĭ hărțĭ a Dacieĭ și a uneĭ cărțĭ elementare de Istoria Românieĭ (jurnalul Eforieĭ din 18 Septembre, semnat de Aristide Ghica, Costaforu și B. Boerescu.)

La concurs intrá maĭ multe opere. Comisiunea, care va judeca manuscriptele, se compune din : Laurian, Eliad, Cernătescu, Maxim și Nichefor.

Comisiunea respinge tóte elaboratele, dintre care era însăși Istoria luĭ Aaron Florian, cum și o hartă a Dacieĭ de D. Atanasie Marian Marinescu.

Eforia însărcinéză în urmă pe Laurian sá lucreze istoria și harta, plátindu-i-se pentru acésta un premiŭ de 200 galbenĭ.

La prima ediţiune se tipáresc 2.500 exemplare.

In 1856, Departamentul Credinţeĭ impune egumenilor de mŏnastirĭ abonarea la *Biblioteca literară*, ce tipárea librarul editor G. Iónid.

Am arĕtat altă dată, care este opiniunea nóstrá despre publicaţiunea librărieĭ luĭ Iónid. Dăm în anexă [2]) o adresá originalá întru acésta, cátre egumenul de Bucovĕţ.

Ca o curiositate maĭ anexăm și altá petiţiune a librărieĭ luĭ Iónid, în care el însuşĭ nu maĭ cere remuneraţiunĭ pentru romanurĭ tipărite, ci pentru cărţĭ scolastice editate, séŭ carĭ de acum înainte 'şĭ propune sá le editeze. [3])

De altmintrelea Iónid obţine, în 1858, de la Caimacamul Alex. Ghica, ofis cátre guvern să fie ajutat cu banĭ, pentru că tipăresce cărţĭ românescĭ. Protestá însá în contra acesteĭ favorĭ librariĭ românĭ Christu Iónin și Romanov [4]), Alex. Danilopulo, Socec și Rusu et Petru. Ast-fel Iónid, nu obţine ajutorul promis de Caimacam.

Intre tipăriturile maĭ bune ale luĭ Iónid, rĕmân volumele de cronicĭ românescĭ. In Maiŭ 1856, profesorul A. Creţescu propusese Eforieĭ tipărirea a treĭ manuscripte de cronicĭ, ce le ḑice necunoscute până astaḑĭ, și pe care le ar fi aflat la mŏnastireá Cozia și pe la alţĭ particularĭ, «precum și alte câte-va notiţe monumentale, ce aŭ putut face într'o călĕtorie peste Olt.»

Réposatul Creţescu se inşélá, căcĭ unele din aceste cronicĭ eraŭ deja tipárite de D. M. Kogălniceanu. Totuşĭ Eforia face raport la Domn, sub No. 775, din 25 Maiŭ 1856, dér Vodă pune resoluţiunea : «Ne va arĕta ce manuscrise sunt și gradul importanţeĭ lor.»

Eforia ceruse Domnitoruluĭ tiparirea descoperirilor luĭ Creţescu, împreună cu manuscrisele din biblioteca de la S-tul Sava.

Lucrul rĕmase baltă, iar în Februarie 1857, Iónid cere Eforieĭ, sá se recomande profesorilor, să facă abonaţĭ pentru *Istoria Moldo-Românieĭ*.

In Septembre 1858, C. Aristia 'şĭ propune de a publica din noŭ «Iliada luĭ Omer» în versurĭ românescĭ.

---

[1]) Dosarul No. 1.004.

[2]) Veḑĭ anexa.

[3]) Veḑĭ anexa.

[4]) Librăria Christ. Iónin și Romanov, asociaţĭ cu Dimitrie Bolintineanu și A. Zane, aveaŭ dreptate să protesteze, căcĭ eĭ proectară, la 1858, publicaţiunea uneĭ bibliotecĭ clasice universale, de altă valóre, decât scrierile publicate de Iónid. Dăm în anexă programa publicaţiuneĭ proectată de aceştĭ bărbaţĭ. (Veḑĭ anexa.)

www.dacoromanica.ro

Limba luĭ Áristia nu maĭ era limba modernă a Românilor, decĭ Eforia nu póte să 'ĭ ajute cu alt-ceva, decât să 'ĭ promită a-ĭ tipări cartea pe credit, la tipografia scólelor. Acéstă promisiune i se dă în Martie 1859.

Un important premiŭ istoric înfiinţéza, în 1859, Eforia aşeḑamintelor Brâncovenescĭ, care adresézá Eforieĭ scólelor actul urmátor:

Epitropia Aşeḑămintelor Brâncovenescĭ [1])

Onor. Eforiĭ a instrucţiuneĭ publice

Literatura uneĭ naţiunĭ devine producţiunea frumósă a spirituluĭ, şi 'şĭ revarsă cu abundenţă facerile de bine asupra societăţeĭ, numaĭ atuncĭ când se dá o direcţie înţelépta, şi când i se face încuragiare atât morală cât şi materială.

Spre a contribui la desvoltarea acestuĭ puternic miḑloc de cultură pentru naţiunea romána, am găsit de cuviinţă a institui, pentru tot-d'a-una, din fondul Aşeḑamintelor brâncovenescĭ ce se aflá sub ctitoria mea, un premiu şi un accesit, ce se vor da la fie-care duoĭ anĭ autorilor, carĭ vor compune, prin concurs, cea maĭ buná şi maĭ folositóre carte originală în limba románă, de interes național românesc.

Alăturând cu onóre actul atingĕtor de acéstă fundaţiune, rog pe Onor. Eforie, ca dupe zelul cu care sprijină tot ce tinde la progresul bine înţeles al ţĕreĭ, să bine-voiască a primi asupra sa sarcina de a executa în modul, ce va socoti maĭ corespunḑĕtor, dispositiunile privitóre la acel institut. Pe cât cred, cá cu acésta am îndeplinit intenţiunile ce le aŭ avut moşiĭ şi strămoşiĭ meĭ la fondarea acelor aşeḑăminte pentru facerea de bine în folosul publiculuĭ şi mărirea ţĕreĭ, pe atât sper, cá sub auspiciile Onor. Eforiĭ, literatura română nutrită prin stimulĭ láudabilĭ, nu va întârḑia a deveni expresiunea uneĭ culturĭ înaintate, spre a se adeveri ḑisa poetuluĭ: *Sint Maecenates, non deerent marones.*

Rog pe Onor. Eforie, ca sá bine-voiasca a mĕ onora cu rĕspuns.

Principele *Bibescu Basarab Brâncoveanu.*

Director, *Aaron Florian.*

No. 601. 1859, Iunie 28.

Eată în ce mod se regulamentéza premiul:

«Spre a se încuragia literatura română, dând ocasiune literaţilor de a 'şĭ exersa talentele, şi spre a înlesni rĕspândirea ideilor şi cunoscinţelor folositóre, am gasit de cuviinţa a crea din fondul Aşeḑămintelor Brâncovenescĭ, ce se află sub ctitoria mea, un premiu care se va numi «Premiul Brâncovenesc» şi un accesit numit asemenea.

«Premiul va fi de 300 galbenĭ, şi se va da la fie-care duoĭ anĭ autoruluĭ, care va compune cea maĭ buná carte originală românéscă de interes național românesc.

«Accesitul va fi de 150 galbenĭ, şi se va da autoruluĭ a căruĭ carte va fi maĭ aprópe de meritul aceleia care va repurta premiul.

«Materia, despre care va trebui sá trateze cartea, va fi: Istoria, Geografia, Statistica Ţĕreĭ Românescĭ, industria, comerciul şi agricultura eĭ; pe lângă acestea, din literatura proprie se vor compune comediĭ din viaţa morală românéscă şi tragediĭ, ale cárora su-

[1]) Dosarul acelaşĭ No. 35.

www.dacoromanica.ro

biecte să fie luate din istoria Ţĕreĭ Românescĭ; asemenea se vor compune şi poeme maĭ lungĭ, orĭ alte scrierĭ morale, care sa trateze subiecte naţionale românescĭ.

«La fie-care duoĭ anĭ, începênd de acum de la creearea acesteĭ fundaţiunĭ, se va publica prin foile publice, materia despre care este a se compune cartea, pentru care este a se da premiul şi accesitul, precum şi condiţiile ce vor trebui să unéscă acele compunerĭ literare, ce se vor înfăţişa la acest concurs.

«Literaţiĭ carĭ se vor simţi stimulaţĭ a'şĭ exersa talentul, pentru onórea lor, şi a intra în luptă pentru dobândirea premiuluĭ Brâncovenesc séŭ a accesituluĭ, vor trimite manuscrisele lor cu duoĕ lunĭ înainte de expirarea termenuluĭ, prevĕdute dupe cum se va arĕta maĭ jos.

«Când materia ce se va tracta, va fi sciinţifică, manuscrisul nu va puţea coprinde maĭ puţin de . . . . cóle tipărite; comediile, tragediile séŭ alte poeme orĭ scrierĭ morale ce se vor compune, vor avea întinderea ce o vor cere proprietăţile acestor felurĭ de scrierĭ literare şi condiţiile ce se vor pune.

«Manuscrisele, când se vor trimite, nu vor purta numele autorilor, decât o devisă ce 'şĭ va alege fie-care; pe lângă acestea vor fi însoţite şi de un bilet sigilat, în lăuntrul căruia va fi însemnat numele autoruluĭ, iar pe d'inafară, devisa dupe manuscrisul respectiv.

«O comisiune compusă de notabilităţile literare române, va examina tóte manuscrisele trimise, şi prin majoritate de voturĭ va alege maĭ ântêiŭ pe cel maĭ bun dintre tóte manuscrisele care va meriti premiul; dupe acésta va procede la votarea manuscrisuluĭ, caruia i se va cuveni accesitul; în fine va vota şi pentru al 3-lea manuscris, pentru care se va face numaĭ o menţiune onorabilă.

«Dupe operaţia acésta, Comisiunea povĕţuită de devisele dupe manuscrise, va deschide biletele carĭ însoţesc manuscrisele spre a cunósce numele autorilor, carĭ aŭ eşit învingĕtorĭ la acéstă luptă literară; dupe acésta se va încheia un proces-verbal, subscris de toţĭ membriĭ, în care se va constata resultatul examinăreĭ manuscriselor.

«Când manuscrisele, ce se vor infăţişa la acest concurs, vor fi puţine, în cât să nu se póta face comparaţie spre a cunósce pe cele maĭ bune, séŭ când i se va párea Comisiuneĭ, că din tóte manuscrisele câte le aŭ examinat, nu corespunde nicĭ unul cu materia dată, séŭ cu condiţiile sub care trebue a se tracta, Comisiunea va fi liberă a nu se pronunţa asupra nicĭ unuia din manuscrise, şi va incheia proces-verbal, prin care se va constata acest cas.

«Alegêndu-se de Comisiune cele treĭ maĭ bune din tóte manuscrisele, se vor comunica ctitoruluĭ numele autorilor triumfanţĭ, spre a le da numaĭ decât premiul şi accesitul ce le aŭ meritat, iar pentru al treilea autor se va face numaĭ o menţiune onoralibilă.

«Manuscrisele cele-l-alte, carĭ aŭ fost trimise la concurs, se vor inainta împreună cu biletele sigilate acelora carĭ le vor cere.

«Când din tóte manuscrisele trimise şi date în examinarea Comisiuneĭ, n'ar merita nicĭ unul premiul séŭ accesitul, atuncĭ se va publica de al duoilea concurs, pentru urmatoriĭ duoĭ anĭ, rĕmânênd tot materia aceea a se tracta de literaţiĭ, carĭ vor voi a intra din noŭ în luptă.

«Manuscrisul care a meritat premiul se va tipări cu cheltuiala din fondul Aşeţamintelor Brâncovenescĭ şi, vînţêndu-se cu preţul ce a costat tipărirea, folosul va fi tot pe séma autoruluĭ, care a compus cartea.

www.dacoromanica.ro

«Pe carte se va însemna și se va tipări: «Carte încoronată cu premiul Brâncovenesc, și tipărită cu cheltuiala din fondurile Aședămintelor Brâncovenescĭ.»

«Manuscrisul care a meritat accesitul, se va întórce autorului, cu obligație, că de 'l va publica cu cheltuiala sa, să însemneze și să tipăréscă și el pe carte: «Carte care a meritat accesitul Brâncovenesc.»

«Ctitorul avênd o desĕvîrșită încredere în luminile și zelul Onor. Eforiĭ a instrucțiuneĭ publice, pentru încuragiarea literatureĭ și rĕspândirea cunoscințelor folositóre, lasă asupra ei, pentru tot-d'a-una, executarea dispositiunilor acesteĭ fundațiunĭ, rĕmânênd asupra ctitoruluĭ Aședămintelor Brâncovenescĭ numaĭ darea premiuluĭ și accesituluĭ, dupe recomandația ce i se va face, și înlesnirea cheltueleĭ pentru tipărirea manuscrisuluĭ încoronat cu premiul.

«S'a făcut în Bucurescĭ la Iunie anul 1859.

Ctitorul Aședămintelor Brâncovenescĭ, *Principele Bibescu Basarab Brâncoveanu.*»

Eforia propune ca subiect pentru acest premiŭ, până la 30 August 1860:

«Un tractat despre coloniile romane în Dacia, coprindênd geografia Dacieĭ, dupe documente, organisarea coloniilor romane din Dacia, adecă modul administrațiuneĭ civile, militare, sacre, etc., drepturile coloniilor, municipiilor, corporațiunilor, etc., basate pe monumente și o colecțiune de tóte familiile și persónele ce figuréză în monumentele descoperite în Dacia.»

Din minuta actuluĭ, pe care o posedăm [1]) în original, se póte vedea, că asemenea premiŭ de 300 galbenĭ (pe lângă accesitul și mențiunea onorabilă), era destinat să 'l iea Laurian. El însușĭ, cu propriul condeiŭ, combină obiectul teseĭ, pentru un timp, când nimenĭ altul nu putea între românĭ să scrie asemenea carte.

*

Din règiunca artelor, vom aminti, că în 15 Aprilie 1858, Mitropolitul din Bucurescĭ, scrie Ministruluĭ bisericesc Gr. Bengescu, și apoĭ, împreună cu el, încheiă un jurnal pentru a se deschide în Bucurescĭ o scólă de musichie «căcĭ s'aŭ împuținat cu desĕvîrșire cântărețiĭ de pe la bisericĭ.» Scóla acésta, împreună cu alta, în duoĕ părțĭ ale orașuluĭ, vor costa 30.000 leĭ.

In 1857, teatrul din Craiova este sub direcția lui Teodorini. La 1858, V. Alexandri, într'o petițiune către Caimacamul Vogoridi, arétă, că Domnitorul Ghica i-a cedat teatrul pe 10 anĭ. Acum D-sa 'l cedă pe 1858—1859 Spătaruluĭ Cracte și artistuluĭ Luchian, iar pe restul de 5 anĭ, până la 1864, Alexandri declară că 'l cedéză luĭ A. Fotino.

Nu maĭ este însă în aniĭ aceștia epoca de prosperitate a teatruluĭ național.... Opera italiană și alte spectacole absorb atențiunea și mijlócele publiculuĭ, și în Bucurescĭ și în Iașĭ.

*

Nu ne putem împedica de a aduce aci, înainte de a închide istoria acestor 4 anĭ, și unele date din efemeridele acestor anĭ.

---

[1]) Vedĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

La Octombre 1856, mult lăudatul Efrosin Poteca, egumenul mănăstireĭ Motru, lasă prin diată scólelor 1.200 galbenĭ.

In acestaşĭ an, 1856, Comisul Christea Harisiade, murind la Paris, lasă scólelor din Iaşĭ 100 galbenĭ, şi alţĭ 100 galbenĭ pentru înzestrarea a 6 fete.

Moştenitoriĭ aŭ făcut proces Ministeruluĭ, căutând să dărême acest testament.

La 5 Iulie 1858, rĕposatul negutător Ión Gheorghiu, donéză scólelor din Bêrlad nisce acareturĭ, o móră de vênt cu velniţă, séŭ povarnă, cu 2 căldărĭ de rachiŭ.

In Iulie 1859, este donaţia de 39.000 galbenĭ, făcută scólelor de Episcopul de Buzĕŭ Filoteiŭ.

Tot în 1859, D. Ión Ghica, dăruesce scóleĭ publice din Têrgovisce preţul a 15 ţiganĭ desrobiţĭ. Comitetul scolar din Têrgovisce numesce pe D. Ión Ghica, «unul dintre patroniĭ acestuĭ district.»

In 3 August 1859, sub No. 1.884, se comunică Domnuluĭ Ghica mulţămirile guvernuluĭ.

D. Antonie Negroponte în 1858, a donat 100 galbenĭ scóleĭ publice din Galaţĭ.

Dar nimic maĭ duios, ca donaţiunea Doctoruluĭ Fĕtu, el din ce nu are, consacréză 1.000 galbenĭ, pentru ca din vĕnitul acesteĭ sume, şi al acelor ce se vor maĭ aduna prin subscrierĭ, să se ajute la învĕţătura în străinĕtate tineriĭ de merit. In 1858, Aga N. Negroponte, testéză 500 galbenĭ in favórea societăţeĭ, înfiinţată de marele patriot Anastasie Fĕtu.

*

Şi acum dupe atâtea bune, şi unele maĭ rĕle:

In 29 Ghenarie 1858, eleviĭ din seminarul R.-Vălcea, făcură act de nedisciplină; 28 seminariştĭ fugiră din scólă.

Un alt act de nedisciplină se întâmplă în Bucurescĭ; scolariĭ claseĭ a VII-a sunt isgoniţĭ de Eforie, în 18 Noembre, anul 1858. [1])

[1]) Veţĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

CAP. VI

ANUL 1860—1864

Studiul asupra învățământuluĭ secundar din România, scris de D. profesor Vitzu, și devenit carte oficială, prin faptul că a fost tipărit de Ministerul instrucțiuneĭ publice, despre istoria scólelor din România de dincóce de Milcov, nu aduce decât informațiunile următóre :

«In fine în tómna anuluĭ 1859, se constitue definitiv facultatea de drept, cu un corp didactic aparte, distinct de cel al gimnasiuluĭ, și dirigindu-se de un decan ales de profesorĭ.

Cursurile facultățeĭ eraŭ divisate în treĭ anĭ, iar profesorĭ aĭ facultățeĭ găsim, în programa din 1859—1860, pe Bosian, decanul facultățeĭ și profesor de dreptul roman, Costa-Foru, profesor de dreptul civil și Vĭorénu de procedura dreptuluĭ civil.

La 8 Octombre 1863, prin decretul domnesc No. 967, al Prințuluĭ Alexandru Ión Cuza, se institue la Academia din Bucurescĭ o *scólă superióră de sciințe*, cu scopul de a forma profesorĭ de sciințe matematice, fisice și naturale pentru gimnasiĭ, precum și pentru pregătirea studenților la specialitățĭ de aplicație sciințifice. Acésta este *facultatea de sciințe*, creeată sub Ministrul de instrucțiune, A. Odobescu.

La 30 Octombre 1863, prin decretul domnesc No. 1.047, se institue la Academia din Bucurescĭ o *scólă superióră de litere*, cu scop de a forma profesorĭ gimnasialĭ în ramurile limbelor clasice și moderne, a Literatureĭ și și Filosofieĭ, Istorie și Geografie.

Acésta este *facultatea de litere*, creeată sub Ministrul de instrucție D. Bolintineanu.

In fine, la 4 Iulie 1864, prin decretul domnesc No. 765, se decide, ca facultățile unite din Bucurescĭ sá pórte numele de *Universitatea din Bucurescĭ*, cu un rector ales de profesoriĭ tutulor facultăților, avênd fie-care facultate câte un decan ales de profesoriĭ respectivĭ aĭ facultățeĭ. Ast-fel, în 1864, *se stabilesce în mod definitiv Universitatea din Bucurescĭ, cu patru anĭ în urma celeĭ din Iașĭ.*

Asemenea D. Vitzu, istoriograful oficial al scólelor secundare, resumă istoria scólelor moldovene de la 1860—1864, în puținele cuvinte de maĭ jos :

Perióda III. Invățământul public din a 3-a perióda, 'l considerăm de la 1860 și până astădĭ.

Acéstă perióda este plină de fapte mărețe, pentru istoria nóstră națională, și în adevĕr, în ḑilele de 5 și 24 Ianuarie 1860, aspirațiunile seculare ale Românilor 'șĭ vĕd realisarea dorințelor lor în unirea țĕrilor surorĭ, sub **Domnul Alexandru Ión I.**

Invățământul național eșind triumfátor din grelele încercărĭ, 'șĭ asigură stabilitatea

www.dacoromanica.ro

în definitiva întemeere a învățământului superior, represintat prin Universitatea de Iași (1860) și Universitatea de Bucurescĭ (1864). De altă parte instrucțiunea publică capătă o unitate în ambele țărĭ surorĭ, prin legea de la 1864, sub imperiul căreia se conduce până astădĭ; de aceea este de cel maĭ mare interes a cunósce resultatele la care aŭ ajuns scólele din cele treĭ ramurĭ de învățământ, stabilite prin legea organică maĭ sus citată, pentru a putea introduce ameliorările impuse, astădĭ maĭ mult decât orĭ când, de progresele sciinței realisate în alte țărĭ, cu o cultură clasică superióră nouă.»

Să cercăm acu n și noĭ a împlini lacunele ce istoriograful oficial al Ministeruluĭ instrucțiuneĭ publice a lásat.

*

Budgetul scólelor moldovene pe anul 1860, votat de Adunarea legislativă și adoptat și de Comisiunea centrală din Focșanĭ, ne presintă următorul aspect, cât privesce scólele:

Se vor întreține 42 scolĭ sătescĭ, plătite câte 3.000 leĭ una pe an (2.700 învățătorul și 300 leĭ cheltuelĭ mărunte).

Se creează 10 scolĭ sătescĭ noue, de la 1 Iulie 1860.

Se acordă un fond de 6.000 leĭ, pentru dotațiunea acestor scóle.

Se acordă lefile a 31 de institutorĭ primarĭ la atâtea scolĭ. (Cl. IV.)

Lefile acestora variéză de la 650 la 750 leĭ pe lună.

Un egal număr de profesorĭ de clasa a III-a, și alțĭ 31 de clasa I și a II-a.

31 de caticheți la districte câte 3.000 leĭ pe an.

4 institutóre de clasa a IV-a la Bârlad, Galațĭ și Iașĭ, de la 7.200—8.500.

20 institutóre de clasa III-a și 20 de clasa I și a II-a.

Asemenea 20 de caticheți la aceste scolĭ.

O scólă nouă de fete la Botoșanĭ, o scólă nouă primară la Bârlad de la 1 Septembre.

In învățământul secundar se constată prin budget existența gimnasiuluĭ central din Iașĭ, cu 19 catedre.

Gimnasiul din Bârlad, cu 5 catedre.

Gimnasiul din Botoșanĭ, cu 4 catedre.

Scolĭ reale sunt una Iașĭ, cu 6 catedre, și a duoa în Galațĭ, cu 7 catedre.

La scólele secundare, se numeră și scóla centrală de fete din Iașĭ, cu 13 catedre.

Învățământul Inalt coprinde facultatea filosofică, cu treĭ catedre, cu câte 14.000 leĭ una; facultatea juridică, cu 6 catedre, și facultatea teologică pentru anul I, treĭ catedre.

La scolĭ speciale e trecută scóla de meserĭĭ, cu 7 meșterĭ conducătorĭ de ateliere, și 2 profesorĭ pentru partea teoretică și 15 călfĭ salariate. Lângă acéstă scólă există un internat.

Internatul gimnasial de la așĭa disa Academie, și internatul scóleĭ de fete, cum și al scóleĭ preparande, aŭ personal separat.

Inspecțiunea generală a scólelor se face de un inspector general plătit cu 15.000 leĭ pe an, și prin delegațiunĭ deosebite, pentru care s'a prevĕdut un fond de 20.000 leĭ pe 1860.

Seminariile, coprinse la cap. XII al budgetuluĭ, ne arétă funcționând seminariul Veniamin, cu 16 profesorĭ, cel de Roman cu 6 profesorĭ, din care unul pentru clasa IV-a, ce se va deschide la 1 Septembre; cel de Hușĭ cu 8 profesorĭ; cel din mănăstirea Neamțuluĭ, cu 5 profesorĭ.

www.dacoromanica.ro

Budgetul pe 1860, este primul budget regulat, votat de Adunare, pentru scóle.

Din el apare şi unele mîntuitóre intenţiunĭ culturale, carĭ aŭ presĕdut la redacţiunea budgetuluĭ acestuia, graţie luminatuluĭ bărbat, care a dobândit de la Adunarea Camereĭ din Iaşĭ acest budget, D. M. Kogálniceanu. Budgetul acesta fu întocmit de autorul acestor anale.

Pe lângâ adăugirile semnalate maĭ sus peste scólele existente la 1859, budgetul creâ un musĕŭ de pictură; despre care avem să vorbim maĭ la vale; îmbunătăţi biblioteca consacrând sumĭ însemnate, pentru cumpĕrarea şi legarea de cărţĭ; institui concursurĭ generale între toţĭ premianţiĭ de gimnasiĭ din ambele Principate, pentru limba latină şi matematicĭ; dotâ cu câte 10 burse gimnasiile din Botoşanĭ şi Bêrlad; acordâ 12 burse la studenţĭ de facultăţĭ din Iaşĭ; hotári îmmulţirea până la 25 a cifreĭ de stipendiştĭ trimişĭ la Paris, la scolĭ speciale, sub privegherea luĭ Royer Collard; destinâ 30.000 leĭ, pentru tipărirea de cărţĭ didactice şi alţĭ 10.000 leĭ, pentru cabinetut de fisică şi himie. [1])

*

In practică, în aplicarea luĭ, acest budget dete şi maĭ marĭ resultate decât cele prevĕdute maĭ sus, în adevĕr, D. M. Kogălniceanu, Ministrul instrucţiuneĭ publice în Moldova la 1860, al căruia Director de Minister era autorul acesteĭ cărţĭ, desvoltă o activitate ce nicĭ până astăzĭ n'a uitat'o corpul didactic din Iaşĭ, şi ajunge să încoroneze lucrarea culturală a Moldoveĭ, prin înfiinţarea la 26 Octombre 1860, a universităţeĭ din Iaşĭ.

Dăm în anexă [2]) documentele înfiinţăreĭ acesteĭ înalte instituţiunĭ ale căreĭ lucrárĭ prealabile se află în dosarul de la Ministerul instrucţiuneĭ publice, din 15 Septembre 1860, cu No. 436.

Dr. Ión Strat a fost primul rector ales al universităţeĭ, în 6 Decembre 1860, iar prorector Filaret Stavropoleos Scriban. [3]) Totuşĭ la 26 Octombre 1860, Barnuţiŭ fu primul rector provisoriŭ.

*

Incă din discursurile rostite la ocasiunea solemnităţeĭ distribuţiuneĭ premiilor, pe anul scolar 1859—1860, se putea vedea tótă iubirea de care Ministrul Kogălniceanu era onorat din partea întreguluĭ corp didactic, cât şi îmbunătăţirile ce se aşteptaŭ de la el. Intre aceste îmbunătăţirĭ, era decretarea învĕţămêntuluĭ primar obligatoriŭ, îmmulţirea scólelor primare, înfiinţarea de grădinĭ de copiĭ, de cursurĭ şi scolĭ speciale de adulţĭ; înfiinţarea facultăţeĭ de sciinţe, ca secţiunea a II-a a facultăţeĭ filosofice; complectarea facultăţeĭ filosofice. [4])

Rĕspunsul Ministruluĭ Kogălniceanu la cuvêntarea luĭ V. A. Urechiă, făcută în numele Consiliuluĭ scólelor, a fost plină de promisiunĭ pentru scólă şi corpul didactic, promisiunĭ, carĭ cele maĭ multe le a şi realisat ilustrul bărbat. [5])

---

[1]) Vedĭ anexa.

[2]) Vedĭ anexa.

[3]) Dăm o facsimilă dupe baso-relieful frumos, cu care statuarul Hegel, autorul minunateĭ statuĭ a luĭ Miron Costin, va înzestra noua Universitate din Iaşĭ, baso-relief represintând solemnitatea inaugurăreĭ Universităţeĭ la 1860.

[4]) Vedĭ anexa.

[5]) Vedĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

*

Intre diferitele creațiunĭ culturale sĕvĕrșite în Iașĭ, la 1860, avem a menționa :

1) Creațiunea în 6 Septembre 1860, a scóleĭ de musică și declamațiune ; [1])

2) Creațiunea scóleĭ de bele-arte și a museŭluĭ de pictură, în 29 August 1860 ; [2])

3) Lucrările înaintate pentru creațiunea unuĭ seminariŭ de ritul catolic.

Prin budgetul pe 1860, M. Kogălniceanu, a fost dobândit de la Adunare, un prim condeiŭ, pentru organisarea acestuĭ seminariŭ. D-sa a venit la acest plan, pentru a împedica propaganda ungurésca din satele catolice prin preoțiĭ maghiarĭ, carĭ împedicaŭ pe sătenii catolicĭ să'și trimită copii la scóla publică primară din sat.

Sub Ministerul luĭ Kogălniceanu, fiind Ministru interimar la instrucțiunea publică autorul acesteĭ opere, s'a isgonit din Moldova un numĕr de preoțĭ catoliçĭ unguri, aplicându-li-se vechĭ decrete ale Congregațiuneĭ fidei, carĭ cereaŭ de la preoțiĭ dintr'o misiune, să cunóscă, până în 6 lunĭ, limba țĕreĭ unde sunt misionarĭ, orĭ să fie expulsațĭ.

Intrebațĭ despre limba românéscă, mulțĭ preoțĭ catolicĭ n'aveaŭ nicĭ o cunoscință ; de aceea aŭ fost dațĭ peste hotar, grație energieĭ și patriotismuluĭ luĭ M. Kogălniceanu, și aŭ fost înlocuițĭ treptat cu preoțĭ catolicĭ italienĭ, până când vor fi formațĭ preoțĭ românĭ în înființândul seminariŭ catolic.

Din nenorocire, națională idee a luĭ M. Koglniceanu și a nóstră n'a înțeles'o ceĭ carĭ aŭ urmat la Ministerul de culte și lucrul rĕmase fără nicĭ o urmare, spre marea plăcere a consululuĭ austriac, care protegea preoțimea și ideile unguresci.

La 1864, se maĭ agită cestiunea seminariuluĭ catolic din Moldova.

Onor. D-l N. Crețulescu, fiind Ministrul instrucțiuneĭ publice la data acésta, și avênd Director al Ministeruluĭ pe autorul opereĭ acesteia, isbutesce să promulge chiar decretul de înființarea aceluĭ noŭ seminariŭ. Se și înaintéză lucrarĭ pentru închiriare de seminariŭ, a caselor din Iașĭ, ḑise ale luĭ Baston, dér lucrul iarăși rĕmâne baltă... Publiciști necunoscĕtorĭ de afacere, prin jurnalul «Dâmbovița» al luĭ D. Bolintineanu, fac o stupidă oposițiune acestuĭ proiect, ḑicênd, că guvernul face interesele catolicismuluĭ... Oposițiunea acésta neașteptată mulțămia însă pe deplin pe agentul austriac, care și el din alte puncte de vederĭ, lucra să împedice fundațiunea seminariuluĭ catolic.

Dăm în anexă [3]) regulamentul din 1864, pentru seminariul catolic, cât și vorbele nóstre despre acest seminariŭ, din cartea «Didactica.»

4) In 9 Septembre 1860, s'a publicat deschiderea în T.-Neamțuluĭ a uneĭ scóle de silvicultură, cu un internat de 20 elevĭ, gratis și 40 solvențĭ. [4])

Asemenea scólă nu putu a se realisa dupe căderea din Minister a luĭ M. Kogălniceanu și eșirea din directorat a luĭ V. A. Urechiă ;

5) Se trimit, dupe stăruința nóstră, primiĭ bursierĭ în Italia : D-niĭ Petru Borș, G. A. Urechiă, Romul Scriban, Ión Morțun și G. Roșu.

Eată actele despre acésta din «Didactica» nóstră :

Bursierĭ în Italia

«In discursul ce am rostit la împărțirea premiilor pe 1859—1860, am propus sa se trimită bursierĭ, maĭ cu sémă în țĕrĭ latine. Indată apoĭ, în Septembre, am și obținut de

[1]) Veḑĭ anexa.

[2]) Veḑĭ anexa.

[3]) Veḑĭ anexa.

[4]) »Monitorul oficial« al Moldoveĭ No. 109.

www.dacoromanica.ro

la neuitatul meŭ Ministru de culte şi instrucţiune publică, D. Kogălniceanu, să se trimită 5 junĭ bacalaureaţĭ la scólele superióre din Turin. Iată adresa No. 10.290, cu care aceştĭ junĭ studenţĭ (D-niĭ Petru Borşiŭ, George A. Urechiă, Romul Scriban, Ión Morţun şi George Roşu), aŭ fost recomandaţĭ Comiteluĭ Cavur, prin intermediul primuluĭ consul al Italieĭ în ţéră, D. Strambio.

Domnule Ministru,

«Nevoia de a apropia pe România pe cât maĭ mult de Italia, tulpina de unde a eşit, este astădĭ viŭ simţită de către M. S. Domnitorul şi de către guvernămêntul sĕŭ.

«Miḑlocul cel maĭ expeditiv, tot-d'o-dată şi cel maĭ energic, e de a felicita şi de a grăbi trecerea ideilor italiane la noĭ, ideĭ carĭ singure pot să readucă vechia unificare de tens dinţe şi de aspiraţiunĭ ale stirpeĭ latine.

«Pentru de a ajunge la acest preţios scop, guvernĕmêntul nu voesce a perde nicĭ o ocasiune, ce i se presintă, şi decĭ, junilor studenţĭ, destinaţĭ a merge anul acesta la Paris, li s'a însemnat, în locul aceleĭ capitale, pe gloriósa capitală a Italieĭ, Turinul, pentru a studia acolo, în scólele italiene, deosebite specialităţĭ. Aceştĭ junĭ sunt... Studiind la scólele italiene, eĭ vor putea maĭ bine pĕtrunde secretul gloriilor moderneĭ Italiĭ şi a readuce în România, cetăţenĭ desvoltaţĭ pentru binele şi viitorul eĭ, precum sunt aceĭ ce împresóră tronul gloriosuluĭ vostru Rege.

«Permiteţi'mĭ, decĭ, D-le Ministru, a recomanda, cu deosebire, pe maĭ sus numiţiĭ studenţĭ, buneĭ voinţĭ a D-vóstre şi a guvernuluĭ din care faceţĭ aşĭa de însemnată parte, cu rugáminte de a regula admiterea lor în scólele naţionale şi spre a fi consideraţĭ ca fiĭ aĭ Italieĭ, légănul cel neperitor al străbunilor Românilor.»

Eată rĕspunsul primit de la Turino şi de la Consulul italian:

Domnule Ministru,

«Cu plăcere m'am grăbit a comunica E. S. D-luĭ Ministru al afacerilor străine al M. S. Regeluĭ Augustul meŭ Suveran, nota D-vóstre, sub data 22 August, No. 9.344, prin care 'mĭ aţĭ fost anuntat purcedarea la Turin a 5 junĭ românĭ, trimişĭ pentru a'şĭ urma acolo studiile universitare.

Guvernámêntul a primit cu vie satisfacţiune aceste noue doveḑĭ de simpatia, pe care o profeséză guvernămêntul M. S. Principeluĭ Stăpânitor şi naţiunea română pentru Italia.

D. Conte de Cavur s'a grăbit a recomanda în deosebĭ pe juniĭ compatrioţiĭ D-vóstre, carĭ deja sunt sosiţĭ la Turin, solicitudineĭ coleguluĭ sĕŭ, D. Conte Mamiani, Ministrul instrucţiuneĭ publice, care va avea pentru dênşiĭ o deosebită îngrijire.

Vĕ transmit aci alaturata scrisóre din partea D-luĭ Ministru al instrucţiuneĭ publice din Turin, şi vĕ rog, D-le Ministru, să primiţĭ încredinţarea consideraţiuneĭ mele celeĭ maĭ deosebite.»

Agentul politic şi Consul general de Sardinia, absent.

Vice-Consul, *Cataneo.*

No. 208. Bucurescĭ, 1860, Octombre $^{20}/_{8}$.

www.dacoromanica.ro

Adresa ministrului italian

Domnule Ministru,

«Scólele din Turin vor fi fericite de a primi pe junii moldoveni, pe carĭ hotărîrea D-vóstre i a trimis, pentru a învĕța cursurile speciale la carĭ sunt destinațĭ. Nu mĕ înduoesc, D-le Ministru, că vor găsi în studenții noștri amicĭ și frațĭ, cu carĭ sunt ca și concetățenĭ, și autoritatea competentă nu va va uĭta sub ce patronagiŭ și în ce scop eĭ se presintă la aședămintele nóstre de instrucțiune publică. Din partea mea mĕ aplaudez, că mi se presintă o ocasiune favorabilă, pentru a mărturisi onorabiluluĭ meŭ colegŭ din Moldova, tótă simpatia, care o simț, pentru interesanta și nobila sa patrie, și cred a fi fidelul interprete al Italienilor, mulțămindu'ĭ cu ardóre de sentimentele ce exprimă pentru țéra nóstră. Identitatea de origină, ce existá între Moldova și Italia, întăresce amiciția lor pe basele nestrămutate ale natureĭ. Vĕ sunt recunoscĕtor de amintirea vechilor titlurĭ ale legăturilor nóstre, și mĕ mândresc de a fi părtaș dorinței pe care binevoiți a forma, de a restrînge legămintele nóstre prin comunitatea ideilor și a instrucțiuneĭ.

Primiți, D-le Ministru, asigurarea înalteĭ mele considerațiunĭ.

Ministrul instrucțiuneĭ publice din Turin, *Terenzio Mamiani.*

No. 1.158. Turin, 1860, Septembre 23.

Se citesce în *Gazetta di Turino,* No. 266:

«Aŭ sosit în Turin 6 românĭ, G. Urechiă, etc. De când Traian conduse colonia romană în Dacia, relațiunea între duoĕ popóre frațĭ, fură întrerupte. Adĭ se începe alianța intelectuală între Italia și România, care în curs de atâția secolĭ a opus la frontierile séle milióne de cadavre năvălitorilor otomanĭ, și care, chinuită când de turcĭ, când de slavĭ, când de nemțĭ, a păstrat în limbă numele mareĭ originĭ latine, caracterul și aspirațiunile Italieĭ.»

Jurnalul *Opinione* tot din Turino scrie:

«Legăturile între România și Italia s'aŭ strîns fórte tare. Acésta este maĭ mult o alianță între duoĕ popóre frațĭ, în privirea evenimentelor ce vor schimba curênd fața Europeĭ. Guvernul Regeluĭ comptéză pe dênsa. Acel al luĭ Cuza s'a arĕtat demn de patria sa, punênd o colónă de fer ilustruluĭ edificiŭ al mareluĭ Traian; punênd fundamente noue vecheĭ și numeróseĭ coloniĭ a Italieĭ. De când imperiul roman căḑu sub ferul barbarilor, Auzonia uitaše pe fata sa cea maĭ micâ România. Ministerul actual din Moldova, o urcă pe marea scenă a popórelor, 'ĭ ardică vĕlul uĭtăreĭ și o arétă lumeĭ, frumósă și plină de viitor, ca și mama sa Italia.

«Istoria singură va sci să 'ĭ dea partea sa de glorie acestuĭ memorabil Minister, ea va pune pe fruntea luĭ, nu frunze de dafinĭ, dér de stejar, arborul vitejiilor, căcĭ a pus fundamentele uneĭ apropiate alianțe între România și vechia Italia. Décă Orientul 'și ațintesce ochiĭ asupra Românieĭ și aștéptă de la ea mult, apoĭ acésta din urmă se uĭtă spre Italia, iar Italia se uĭtă la dênsa, și cu vîrful sabieĭ luĭ Marte, i arétă viitorul. Momentele sunt aprópe, când rasa latină se va libera de jugul străin. Inteleginta 'ĭ arétă drumul, ea precedă mișcările eĭ, și opiniunile merg tot-d'a-una d'inaintea acțiuneĭ.

«Eată pentru ce maĭ mulțĭ studenți românĭ aŭ venit aci ca să studieze, nu atâtea sciințe, pe cât acel spirit de libertate, de care însetéză.

«Acésta e un fapt, carele nu se póte explica, decât prin ideile generóse ce inspiră astăḑĭ pe popórele opresate, de la un capĕt la altul al Europeĭ. Acésta e aurora ce anunță marea ḑi a Unireĭ tuturor Românilor într'un singur stat.» (Din *Ateneul Român,* Iași, pag. 109.)

www.dacoromanica.ro

6) S'a reformat programul seminariilor, și s'a promulgat prin decretul luĭ Alexandru Iôn I, No. 10.188, în coprinderea următóre:

PROGRAMUL PENTRU SEMINARIILE DIN MOLDOVA

CLASE	Religia	Limba Română	LIMBELE CLASICE OBLIGATORII		Istoria, Geografia și Stalistica	Matematica	Istoria naturală, Chimia și Fisica	Caligrafia și Desemnul	
			Limba latină	Limba elenă					
I.	Istoria vechinluĭ Testament.	Exercițiĭ în Gramatica și scrierea română.	Gramatica limbeĭ latine, formele ordinariĭ și regulate, regulele generale ale Sintaxeĭ. Exercițiŭ necurmat din limba romăna în cea latină, tradncerea Istorieĭ sacre.		Istoria Românilor până la tractatele cu turciĭ.	Aritmetica în tótă întinderea.	Zoologia și botanica	Caligrafiă, musică vocală și cântarile bisericescĭ.	Limba francesă.
II.	Catechismul dogmatic și Istoria nouluĭ Testament.	Din limba română tot cele din clasa I-a.	Din limba latină repetarea celor de maĭ sus, apoĭ formele cele maĭ rarĭ și cele neregulate. Sintaxa concordanțeĭ și regulele principale ale Sintaxeĭ. Exercițiĭ necurmate din limba romăna în cea latină. Traducere din Eutropiŭ.		Istoria Românilor până în timpul de față.	Algebra.	Urmarea Zoologieĭ și Botaniceĭ.	Desemnul cu mâna liberă, musică vocala și cântarĭ bisericescĭ.	Limba francesă.
III.	Catechismul creștin și Tipicul bisericesc.	Din limba română tot cele din clasa I-a.	Din limba latină repetarea celor de maĭ sus. Exercițiĭ necurmate din limba română în cea latină. Traducere din Cornelin Nepote, Curtin, Iustin.	Inceputurĭ din limba grécă	Istoria Românilor, în semestrul de iarnă. In cel de véra Istoria vechiă pâna la fundarea Romeĭ.	Algebra în semestrul de iarnă și geometria în cel de véră.	Mineralogia și Geologia.	Desemnul cu mâna liberă, musica vocală și cântarĭ bisericescĭ.	Limba francesă.
IV.	Morala evangelică și aplicația rêndnelelor bisericescĭ.	Gramatica.	Din limba latină repetarea celor de maĭ sus. Sintaxa și maĭ vêrtos nsul modurilor. Exercițiĭ necurmate din limba română în cea latina. Traducere din Livin.	Gramatica limbeĭ grece. Exercițiĭ din limba latină în cea gréca. Cristomație din bucațĭ nșóre în limba grécă și maĭ cu séma din Sf. Parințĭ.	Istoria vechiă de la fundarea Romeĭ până la caderea Imperiuluĭ de Occident	Stereometrie și Trigonometrie plana și sierică.	Introducerea în S-ta Scriptură.	Musica vocală.	Limba francesa.
V.		Retorica.	Din limba latină repetarea celor de maĭ sus. Anticitățile, Prosodia, Metrica. Exercițiĭ: Cesare Ovidn și Cicerone.	Gramatica limbeĭ grece cu tóte regulele eĭ. Exercițiĭ din limba latină în cea gréca. Cristomatie din autoriĭ clasicĭ séŭ bisericescĭ, maĭ vêrtos din Xenofonte, Ciropedia.	Istoria evuluĭ mediŭ de la căderea Imperiuluĭ Occident și pâna la pacea Westfalica.	Introducerea în cursul sciințelor teologice.	Fisica, Cosmografia și elemente de Chimie.	Arheologia biblică.	Istoria bisericéscă pe scurt pâna la desbinarea bisericilor.
VI.		Literatura bisericéscă.	Din limba latină repetarea celor de maĭ sus. Retorica. Mitologia. Traducerea din Lucreţiu. Tacit. și Cicerone.	Gramatica limbeĭ grece și a dialectelor, maĭ vêrtos acelnĭ ionic. Exercițiĭ de limba latină în cea gréca și vice-versa. Xenofonte, Demostene, Erodot, Omer, Iliada și S-tul Grigore Teologul.	Istoria moderna.	Introducerea în S-ta Scriptura partea II.	Agronomia.	Explicația a tns-patru evangeliștĭ dupe regulele ermineitice.	Istoria bisericéscă pe scurt pa nă în ,ilele nostre.
VII.	Propedeutica. Psihologia și Logica.		Istoria literatureĭ latine: Tacit., Virgiliŭ, Oraţiu, Terenţiu și Cicerone.	Istoria literatureĭ grece. Platon (Fedru), Aristotan, și Sf. Grigorie Nazianz.	Teologia dogmatică.	Teologia morală.	Medicina popularu.	Pastorala.	

www.dacoromanica.ro

Avantagiile reorganisăreĭ seminariilor veneaŭ de acolo maĭ ales, că eraŭ întocmite ca și gimnasiile laice, așĭa, că in orașulŭ unde era un seminariŭ de patru clase, nu era nevoïe să se infiinţeze și un gimnasiŭ laic. Obiectele religióse eraŭ adause pe lângă cele din programul laic. Cine nu voia să se facă preot, n'avea decât să urmeze numaĭ obiectele din programul laic. Asemenea înţelepte și economice prevederĭ n'aŭ avut însă durată, și de aci va urma necesitatea înfiinţareĭ, de exemplu la Roman, unde există un seminariŭ mic, încă a unuĭ gimnasiŭ laic, adecă adăugirea în budget a unor sume, carĭ se puteaŭ utilisa maĭ bine aiurea.

7) Infiinţarea de scolĭ regulate in România și pentru evreĭ.

Inca din anul 1858, Ministrul în vederea § 42, din aședamênt și din motivul cererilor primite de la uniĭ din israeliţĭ din capitală, s'aŭ adresat cu îndemnărĭ, cátre comunitatea respectiva, pentru infiinţarea de scolĭ regulate.

In Aprilie 1860, Epitropia acesteĭ comunitățĭ, cu raportul No. 98, a arĕtat, că a pregatit localurile pentru infiinţarea de treĭ asemenea scolĭ, cerênd formarea unuĭ Comitet de inspecţie, compus din D-niĭ Dr. Frenkel, Maierhofer, Big, Valdberg și Goldbaum, pentru a se ocupa cu regulamentarea organisăreĭ și deschidereĭ lor. Acest Comitet, aprobat de Minister, a presintat, în Maiŭ, un proiect de statute, prin care propune urmatórele modificărĭ pentru scólele evreescĭ, de la basele statornicite prin aședămêntul scolar:

a) Ca limba invĕţătureĭ pâna la clasa IV-a primară, să fie acea germană, contra § 7, din legea scolară, pentru că în cursul acestuĭ timp, copiii ce nu sciŭ românesce sa se pótă deprinde cu limba română;

b) Ca copiiĭ avuţilor comunităţeĭ, contra § 1, să platésca o taxă graduală, pentru frecuentarea scóleĭ, spre a se putea cu ea ajuta pe copiiĭ sĕracĭ;

c) A se primi in scolĭ copiiĭ de la vêrsta de 6 anĭ, contra § 89, care statornicesce vêrsta de 7 anĭ;

d) Ţinerea vacanţiilor în lunile Aprilie și Octombre, și contra 196, și acésta pentru ca in aceste lunĭ religiunea comunităţeĭ prescrie cele maĭ multe sĕrbatorĭ; asemenea sĕrbatorile dupe ritul evreesc, contra § 199;

e) In privirea § 241, ceruse cercetarea prealabilă a carţilor de invĕţatură de catre Comitet, pentru a nu fi contrare dogmelor comuneĭ;

f) Numirea și depártarea profesorilor dupe alegerea și recomandarea Comitetului, cu invalidarea § 140 și 154;

g) Maĭ multe modificarĭ in obiectele programuluĭ, contra § 23 și 24;

h) Modificarea § 193, prin sloboḍirea atestatelor numaĭ dupe clasificarea Comitetuluĭ de inspecţiune;

i) Maĭ multe modificărĭ la § inspecţiuneĭ, covêrșitóre latitudineĭ prevĕḍută de așeḍamênt.

Asupra acestor statute, Consiliul scolar a opinat, că nu trebue a se urma nicĭ o abatere de la coprinsul § 40, carele ḍice, că scólele evreescĭ se vor înfiinţa tocmaĭ dupe pilda acelor române, dupe care apoĭ Ministerul, prin adresa No. 5.100, din 22 Maiŭ, a comunicat Comitetuluĭ încheiarea, că modificările cerute la § 23, 24, 88, 243 și 192, 196 și 199, din așeḍamênt, nu sunt de trebuinţă, nefiind ele în opunere cu înţelesul și întinderea ce le doresce Comitetul israelit, și Ministerul socotea, că nisce simple instrucţiunĭ parafrasate pe § § din o lege existentă, ar fi înzestrată maĭ cu puţină putere și supusă la tóte fluctuaţiile politice, decât déca ar sta sub scutul statornic al legeĭ; iar

www.dacoromanica.ro

în ceea ce privesce cele-l-alte modificărĭ, contrare principiilor generale înscrise ca base fundamentale a legeĭ scolare, Ministrul doresce a constata mai ântêiŭ necesitățile unor asemenea modificărĭ, ce nu se pot face decât pe cale legislativa și numai când s'ar dovedi urgente, prin funcționarea maĭ multor scóle israelite.

Prin urmare, Comitetul se va povețui de așeḑamêntul scolar, va propune programul trebuitor pe basele limbeĭ române, ca instrument de învățatură, va recomanda profesoriĭ, carĭ însă nu se vor numi decât dupe formalitățile prevĕḑute de așeḑamênt, și va exercita inspecțiunea prevĕḑută de § 103—105, iar pentru cheltuelile scolare Comitetul va propune budget, spre aprobarea și mijlocirea sloboḑireĭ din veniturile comunitățeĭ prin Ministerul din launtru.

Pe asemenea base Comitetul a presintat, în Iunie, un program și un budget, pentru deschiderea a treĭ scóle primare, care aprobându-se s'au și deschis pe la finele luĭ Octombre, una în dosul Academieĭ, una în têrgul Cuculuĭ și una pe podul Roșu, numerând peste 300 elevĭ și funcționând fie-care cu câte 2 clase primare și cu câte 2 profesorĭ românĭ, 2 evreĭ, 1 german și un profesor de religiune ebraica, iar în Decembre, aŭ cerut și aŭ căpĕtat aprobarea pentru deschiderea incă a uneĭ scolĭ rituale de adulțĭ; iar intreținerea lor se face de catre comunitate, dupe budgetul propus de Comitet și aprobat de acest Minister, și pe temeiul căruia Ministerul din launtru regulase darea cheltuelelor trebuitóre.

Dăm în anexă [1]) hrisovul luĭ Alexandru Ion I, de fondațiune a scólelor române, pentru israeliți, sub Ministerul luĭ Kogălniceanu.

8) Una din cele maĭ importante lucrărĭ din anul 1860, a fost inființarea de 4 scolĭ preparande, pentru pregătirea de învĕțătorĭ, căcĭ cu singura scóla preparandala nu se putea avea numĕrul necesar de candidațĭ pentru învĕțătorĭ satescĭ.

Eată în ce mod sună raportul la Domnitor, pentru aceste scolĭ:

«Lipsa de profesorĭ este una din cele maĭ simțite neajunsurĭ, pentru respândirea învĕțătureĭ pe o cale maĭ întinsă în sînul națiuneĭ.

Immulțirea așeḑamintelor publice de învĕțătură, maĭ cu sêma astaḑĭ, de care țéra are atâta trebuință, este în mare parte împedicată prin lipsa de profesorĭ, și ades, chiar în scólele până acum de maĭ 'nainte înființate, învĕțătura sufere din causa, că nu se pot găsi la îndemâna persóne înzestrate, cu cunoscințe speciale în pedagogie, căcĭ pentru un numĕr îndestul de însemnător de scolĭ elementare și primare, abia se gasesce până acum creată o scólă pregătitóre, pentru profesorĭ în institutul basilian din Iașĭ.

In vederea acestuĭ neajuns, subscrisul a cerut și a dobândit de la Camerĕ, cu ocasiunea votăreĭ budgetuluĭ, patru scolĭ pregătitóre de profesorĭ elementarĭ, în Botoșanĭ, Bacăŭ, Tecuciŭ și Ismail, dupe alăturatul proiect, la care vor fi chiămați și toțĭ dascălĭĭ de pe la bisericile din districtele împrejuratóre, dându-ĭ-se de ajutor spre viețuire in cursul petrecereĭ lor în scóla, câte 30 leĭ din cutiile sătescĭ.

Asemenea disposițiune pentru ajutorul viețuireĭ dascălilor la învĕțatură, subscrisul, a presentat'o și deliberăreĭ Consiliuluĭ Miniștrilor, care prin jurnalul din 26 August contenit, a încuviințat darea acelor 30 leĭ pe lună, din cutiile satescĭ.

Subscrisul, decĭ, cu căḑutul respect, referă Marieĭ Tele, aceste mĕsurĭ, proiectate pentru deschiderea scólelor pregatitóre, rugându-vĕ să bine-voițĭ a le da domnésca încuviințare.

Ministru, *M. Kogălniceanu.*

---

[1]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

Prescript-verbal

Pe temeiul votăreĭ Adunăreĭ şi a aprobăreĭ Mărieĭ Séle Domnitoruluĭ, se decide:

1. De la 1 Septembre, se vor deschide 4 scolĭ preparandale în politiile Botoşanĭ, Bacăŭ, Tecuciŭ şi Ismail.

2. De fie-care dascăl, se va da din cutiile sătescĭ câte 30 leĭ pe lună pentru viețuire, în timpul ocupăreĭ luĭ la scólă.

3. La aceste scolĭ vor fi chiămațĭ toțĭ dascăliĭ de pe la bisericĭ din districtele împrejurătóre.

4. Timpul învățătureĭ va fi în anul curent de 3 lunĭ.

5. Programul învățăreĭ va fi acel al anuluĭ I-iŭ, primar şi practica pedagogică.

6. Fie-care dascăl ce va fi petrecut cursul de la scóla preparandală, stabilit dupe art. 4, pentru anul curent, va putea fi autorisat a deschide, orĭ unde ar voi, scólă, însă numaĭ pentru clasa I primară.

7. In anul următor scóleĭe preparandale acum înființate, vor preda materiile anuluĭ al II-lea primar, şi aşĭa treptat pe fie-care an (în timpul ce prin special şi anual reglement, se va determina de către Minister), se vor complecta scólele cu tóte clasele primare şi acea pedagogică, pentru că dupe un spațiŭ de 4 anĭ, să aibă țéra un numĕr cât se póte maĭ mare de învățătorĭ elementarĭ, putêndu-se guvernul chiar şi până atuncĭ folosi, de cunoscințele anuale dobândite de înscrişiĭ ascultanțĭ la maĭ sus numitele şi din noŭ înființate scolĭ normale.

Acest proces-verbal s'a adus la cunoscința Consiliuluĭ de Miniştri, cu referatul No. 9.327, din 22 August 1860, şi prin *Monitor*, s'aŭ deschis concursurĭ pentru profesoriĭ trebuitorĭ scólelor acestora, înaintea uneĭ Comisiunĭ examinătóre, în luna luĭ Septembre.

Consiliul de Miniştri (Kogălniceanu, E. Alcaz, Boginca, D. Cozadini, Florescu), aprobă înființarea scólelor şi liberarea lefilor din cutiile sătescĭ, cu jurnalul No. 921, din 26 August 1860.

Urméză apoĭ raportul No. 11.326, din 19 Septembre, către Domnitorul Cuza. Acesta încuviințéză, cu decretul No. 11.327.

Scólele acestea preparandale, urméză a se deschide în Octombre, în localele primare de báețĭ, prin îngrijirea şi sub privegherea Comitetuluĭ de inspecțiune.

Clasele se vor ține în orele libere ale scóleĭ primare, şi mărginirea lecțiunelor, se lasă cu totul la dispositiunea profesorilor respectivĭ, cu acésta numaĭ, ca programul anuluĭ I primar, să fie trecut în termenul prescris de proiect. La Bacăŭ şi Botoşanĭ sunt însărcinațĭ cu scóla preparandală istitutoriĭ sup. localĭ, plătindu-li-se $^1/_3$ din salariile destinate de 3.000 leĭ pe an.

La Ismail, institutorul I. Zmeu, primesce direcțiunea scóleĭ preparande, dér în urmă la Noembre, din causa că n'are scolarĭ, cu ofisul domnesc No. 13.698, scóla preparandă din Ismail, a fost strămutată la Pétra. Pentru Tecuciŭ s'a publicat concurs la 10 Octombre. Preparanda din Botoşanĭ, s'a deschis la 16 Octombre 1860, cu 14 elevĭ. S'a scris prefecților să îndemne pe dascaliĭ de la bisericĭ de a intra în preparande;

9) Cu ordonanța din 12 August 1860, la 1 Septembre s'a deschis o scólă de adulțĭ în localul scóleĭ de meseriĭ; profesorul scóleĭ D-l Nanu. Ordonanța dispune cele următóre:

a) In localul scóleĭ de meseriĭ, se va deschide scólă publică de adulțĭ, de la 1 Septembre.

b) Programul acesteĭ scolĭ, va fi acel al scólelor.

www.dacoromanica.ro

c) Consiliul scolar, va fi provocat a hotărî ţilele şi orele de clasă, în considerarea ocupaţiunilor diferite, la care frecuentătoriĭ acesteĭ scolĭ pot fi dedaţĭ.

d) Nicĭ un elev începětor, în vêrstă maĭ mare de 14 anĭ, nu va fi primit în clasa I din cele-l-alte scolĭ primare din capitală, primiţĭ fiind ceĭ maĭ în etate de cât 14 anĭ, numaĭ în scóla de adulţĭ din noŭ înfiinţată;

10) Se institue concursurĭ generale între eleviĭ secundanrĭ:

«Pentru a se putea constata gradele de desvĕlire a fie-căreĭ scolĭ secundare din ambele Principate, cum şi pentru a se stabili un noŭ stimul la progresarea scólelor de acest grad, afectându-se prin budgetul scólelor, votat de Adunarea electivă, premiurĭ, şi aceste pentru concursurĭ în materiĭ de litere şi matematică; se publică nisce asemenea concursurĭ, ce se vor efectua pe următórele base:

1. La acest concurs aŭ a se înscrie numaĭ scolariĭ, carĭ în anul curent aŭ sĕvîrşit un curs secundar.

2. Inscrierea se va face la acest Minister şi la cel din Bucurescĭ, până la 15 Septembre.

3. Materiile concursuluĭ se determină de Consiliul scolar.

4. Resultatul concursuluĭ din Iaşĭ şi Bucurescĭ, se va controla de Comisiunea extraordinară examinătóre, care va cerceta compunerile concurenţilor, şi va hotărî cuĭ se cuvine premiile şi accesitele de 1.500 şi 1.000 leĭ. [1])

11) Se transformă scóla reală din Iaşĭ, în facultatea de sciinţe. Scóla reală dupe 2 anĭ de funcţionare nu isbutise a avea de cât numaĭ 19 scolarĭ.

Prin raportul No. 9.913, către Domnitorul Alexandru Ión I, Ministru Kogălniceanu ţice:

«Avêndu-se pe de o parte în vedere, că scóla reală din capitală, dupe duoĭ anĭ de funcţionare, n'a putut aduna maĭ mulţĭ scolarĭ decât 19, iar pe de alta, că lipsa de populaţiune pentru acéstă scólă secundară, vine de acolo, că în Iaşĭ maĭ sunt duoĕ scolĭ secundare: gimnasiul şi seminariul din Socola.

«Avêndu-se de asemenea în privire, că programul în vigórè al scóleĭ reale, în cele d'ântêiŭ patru clase, pune maĭ fără de nicĭ o osebire, aceleaşĭ materiĭ, carĭ maĭ pe larg se predaŭ în gimnasiul central şi în seminariĭ, în cât scopul de a forma bărbaţĭ specialĭ în aceste scóle, fiind lásat maĭ mult singuruluĭ al 5-lea an, e cu neputinţă a se realisa;

«Subscrisul, în dorinţa de a evita o cheltuială fără de scop, cu întreţinerea maĭ departe a uneĭ scolĭ de la care nu se póte avea bărbaţĭ specialiştĭ, atât de trebuitorĭ ţĕreĭ; şi creţênd tot-d'o-dată, că o asemenea cheltuială s'ar putea întrebuinţa maĭ nemerit şi maĭ cu folos pentru ţĕră, întru deschiderea secţiuneĭ a 2-a a facultăţeĭ filosofice de sciinţă, pentru neîntârziata formare de ingineri civilĭ de punţĭ şi şosele, mecanicĭ şi architecţĭ; vine cu tot respectul, etc.»

Cu decretul No. 13.254, în Noembre 1860, s'a promulgat şi programa facultăţeĭ de sciinţe, secţia 2-a:

No. 13.096. Pentru a se înlesni frecuentarea facultăţeĭ sciinţelor, şi pentru tineriĭ carĭ n'aŭ finit cursurile gimnasiale, şi a se putea ajunge cât maĭ curênd scopul deschidereĭ citateĭ facultăţĭ, prin formarea de ómenĭ specialĭ practicĭ, se publică spre obştésca

[1]) »Monitorul oficial« al Moldoveĭ, No. 256, din 22 August 1860.

www.dacoromanica.ro

sciință și regula cuĭ se cuvine, că la citata facultate se va ține și un curs extraordinar pregătitor pentru sciințele exacte, dupe alăturatul program:

Programul anuluĭ pregătitor, pentru sciințele exacte din facultatea filosofică, pentru tineriĭ carĭ n'aŭ finit cursul gimnasiuluĭ

Semestrul I.

1. Matematica elementară, Aritmetica și Algebra până la Teoria funcțiunilor.
2. Fisica experimentală.
3. Istoria naturală. Mineralogia.
4. Stilistica: Retorica, compunerĭ.
5. Desemnul liniar.

Semestrul II.

1. Geometrie, Planimetrie, Stereometrie, Trigonometrie plană.
2. Fisica experimentală, continuare.
3. Istoria naturală, Zoologia și Botanica.
4. Logica.
5. Desemnul liniar. [1])

12) De și nu în mod oficial, dér nu maĭ puțin cu tacutul asentiment al nemuritoruluĭ Ministru al scólelor din Moldova, din 1860, prin stăruința Directoruluĭ sĕŭ, V. A. Urechiă, s'a creat în Iașĭ societatea «Ateneul român», dupe statutele Ateneuluĭ din Madrid, și neintârdiat în Septembre 1860, a apărut și fóia societățeĭ, purtând acelașĭ nume, sub direcțiunea nóstră.

Acéstă asociațiune provócă în Iașĭ o bună înțelegere, care daĭnuesce până la 1864, când m'am strămutat în Bucurescĭ. [2])

Aci Ateneul român renasce ajutat de noĭ și puternice elemente și în mâna D-luĭ C. Esarcu, peste puținĭ anĭ, va dobândi cel maĭ frumos palat din țéră.

*

Inainte de a trece la budgetul, încă despărțit, al scólelor muntenescĭ, se cade a aduce aci câte-va date, cu referință la scóla urbană și rurală din Moldova, înainte de desființarea Ministeruluĭ instrucțiuneĭ publice din Iașĭ.

La 1860, s'a înființat la Focșanĭ scóla de fete, cu 101 eleve. La 1861, se deschide a treia scólă de băețĭ în Pétra, județul Neamțu. In 1 Februarie acelașĭ an, Ministrul D-l Cuciureanu, rógă pe V. A. Urechiă, care a demisionat din postul de Director al Ministeruluĭ instrucțiuneĭ publice, sa continue a conduce clasele model de pedagogie de la Treĭ-Erarhĭ din Iașĭ, unde introdusesem, pentru încercare, metóde nouĭ didactice. La acéstă clasă model s'aŭ perfecționat excelințiĭ institutorĭ: D-niĭ Grigorescu, I. Beiu, etc.

Tot în 4 Decembre 1861, s'a deschis scóla publică de la Têrgșor, Nămolósa în județul Putna. Iar în 15 Decembre, scóla de fete de la Chilia. [3])

---

[1]) Că mĕsura era nemerită a probat neintârdiata formare de studențĭ bine pregătițĭ, din carĭ dobândirăm o bună serie de inginerĭ. etc.

[2]) Vedĭ anexa.

[3]) Dosarul No. 28.

www.dacoromanica.ro

Tot în Octombre 1861, s'a deschis scóla de fete din Burdujeni, prin învĕţatórea Maria Torac.

Prin circulare s'a cerut aplicarea la tóte scólele primare a legeĭ vaccineĭ (§§ 12 şi 33), hotărîndu-se, ca copiiĭ nevaccinaţĭ, să nu se priméscă în scólă. [1])

La 30 Aprilie 1860, Directorul Ministeruluĭ instrucţiuneĭ publice din Moldova, trimité tuturor învĕţătorilor din sate o circulare, în care se arétă, cá se pregăteaŭ lucrarĭ pentru facerea uneĭ legĭ obligatoriĭ a învĕţámêntuluĭ primar. Eata acéstă circulare:

PRINCIPATELE-UNITE

Ministerul de culturĭ şi instrucţiune publică al Moldovei

Circulare către profesoriĭ sătenĭ

Către D-luĭ profesorul al scóleĭ elementare din satul . . . . districtul . . . . .

In vederea studiilor trebuitóre la confecţionarea uneĭ legĭ de instrucţiune publică, gratuitá şi *obligatorie*, cu care să se înlatureze necontenitele pedicĭ şi greutăţĭ ce întêmpină desvĕlirea şi progresul instrucţiuneĭ elementare prin sate;

Se cere de la toţĭ profesoriĭ sátescĭ, cu încheerea a fie-cáruĭ an scolastic, lamuririle dupe urmátorul tabloŭ:

Tabloŭ de copiiĭ ce nu urméză la scóla

No. de ordin	Numele şi pronumele copiilor de la 7—13 anĭ, carĭ nu frecuentéză scóla sătésca	Numele şi pronumele parinţilor séŭ al tutorilor	Locuinţa	Profesiunea parinţilor	Data nascereĭ copiluluĭ	De sunt frun taşĭ séŭ sĕrmanĭ părinţĭ	De învĕţă copilul unde-va	Motivele pentru carĭ nu frecuentă scóla	La ce muncă sunt întrebuinţaţĭ	Décă ajutándu'i cu cărţĭ ar frecuenta scóla?	Observaţiĭ

Magistriĭ sátescĭ sunt invitaţĭ de a împle cu exactitate rubricele acestui tablou, însa cu cea maĭ mare atenţiune de a nu da aer de *catagrafie* acestor culegerĭ de lámuririĭ, pe carĭ le vor face cât maĭ indirect şi în mod de a nu suscita vre-un prepus între sateni. Magistriĭ vieţuind împreună cu locuitoriĭ, în acelaş sat, pot fără de a cerceta pe la case, cunósce pe fie-care familie. Cât pentru vêrsta şi ziua nascereĭ acelora, o póte culege din registrele bisericescĭ.

Un tabloŭ identic ce va alcătui pentru copilele satenilor ce nu frecuentá scóla, şi ambele se vor comunica Ministeruluĭ, îndeplinite la timpul cuvenit.

Acele pentru 1859, se cer până la 15 Maiŭ cel mult.

p. Ministrul cultelor, *V. A. Urechiă.*

No. 4.033. Iaşĭ, 1860, Aprilie 30.

---

[1]) Dosarul No. 1.161.

www.dacoromanica.ro

In 1860, se primesc fete în scólele publice de băeţĭ din sate, cu circularea următóre:

PRINCIPATELE-UNITE

Moldova şi Ţéra-Românéscă

Ministerul Moldoveĭ.—Departamentul de culturĭ şi iustrucţiune publică

Circulare la toţĭ profesoriĭ sătescĭ

Către profesorele scóleĭ publice elementare din satul . . . ..districtul . . . .

Considerând, că § 26, lit. *c*, din regulamentul scolar, vede în scólele de fete miḑlocul de a se forma din tinerele patrieĭ, soţiĭ şi mame bune, în care rézimă fericirea casnică a familieĭ, şi basa pentru crescerea cetăţenilor;

Considerând, că vitalitatea naţională reşede tot-d'a-una în masa poporuluĭ, şi că singurul miḑloc de regenerare naţională, este regenerarea poporuluĭ;

Considerând, că numaĭ prin rĕspândirea învĕţătureĭ şi a moralităţeĭ, se póte ajunge la acest scop;

Considerând, că scolĭ pentru sexul bărbătesc, aŭ început a se face prin sate;

Considerând, că echilibrarea de inteligenţă între ambele sexe, este o garanţie a buneĭ armoniĭ şi a moralităţeĭ familieĭ;

Considerând, că educaţiunea sexuluĭ femeesc este cea d'ântêiŭ necesitate în regenerarea poporuluĭ, fiind-că ele sunt menite a face din fie-ce familie câte o scólă, unde pe lângă educaţiunea sufletéscă, să pótă da copiilor şi primele noţiunĭ desvoltătóre inteligenţeĭ.

Ministerul simte viŭ trebuinţa de a se începe înfiinţarea grabnică de asemenea scolĭ şi pe la sate;

Considerând însă strâmtorirea de miḑlóce, în care se află budgetul instrucţiuneĭ publice;

Ministerul, în unire cu Consiliul scolar, a chibzuit, ca învĕţătura fetelor pentru sate, să se facă în aceleaşĭ scolĭ înfiinţate şi pentru băeţĭ, regulându-se pentru acésta ore şi ḑile hotărîte.

Executarea acesteĭ mĕsurĭ de cea maĭ d'ântêiŭ urgenţă pentru ţéră, subscrisul o încredinţéză osebiţeĭ D-tale chibzuinţĭ, D-le profesor, pentru a o pune de îndată în lucrare, ţinênd la scóla pusă sub a D-tale conducere şi un clas pentru fete, în care să li se predea învĕţăturile prevĕḑute de program, în orele şi ḑilele ce veţĭ găsi maĭ potrivite, aşĭa spre exemplu: băeţiĭ pot învĕţa înainte şi fetele dupe amiaḑĭ, séŭ vice-versa, séŭ şi ambiĭ în aceleaşĭ ore, décă póte fi potrivit; cu acésta însă, ca profesoriĭ ne însuraţĭ, nu vor primi în clas, decât fete până la vêrsta de 10 anĭ.

Iar pentru încuragiarea D-tale, şi pentru sporul de îngrijire ce póte necesita acéstá nouă regulare, nu maĭ puţin şi pentru speranţele ce subscrisul are, că veĭ sci rĕspunde cu deplinătate la misiunea ce ţi se incredinţéză, subscrisul vĕ face cunoscut, că salariul D-tale va fi sporit la suma de 3.000 leĭ pe an, cu începere de la ḑiua când în catalógele scóleĭ D-tale, se va vedea figurând cel puţin cifra de 10—15 eleve, până când subscrisul speră, că veţĭ raporta şi de punerea în lucrare a oficiuluĭ de faţă.

p. Ministru Secretar de Stat, la Ministerul de culte şi instrucţie publică, *V. A. Urechiă.*

No. 764. Iaşĭ, 1860, Ianuarie 29.

www.dacoromanica.ro

Dupe corespondenţă multiplă şi varie cu prefecturele, revisoriĭ scolarĭ, Ministerul din lăuntru şi Mitropolia, se ajunge a funcţiona scólele sătescĭ, şi în 20 Iulie 1860, Ministerul cultelor, secţia scólelor, prin referatul No. . . . , iea următórele dispositiunĭ:

«In vederea budgetuluĭ pe 1860, se vor înainta la capitolul . . . § . . . . următórele lucrărĭ:

a) Se va alcătui liste de efectele şi mobilele ce lipsesc pe la scólele elementare, şi carĭ nu sunt a se face de nicĭ un arendaş. O asemenea se va presinta în pretoriŭ;

b) Se va publica concurs pentru facerea de sigiliĭ (a vrut să ḑică licitaţie), pentru scólele elementare. Aceste sigiliĭ vor fi alcătuite în modul următor:

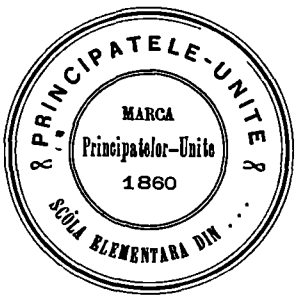

Asemenea sigiliĭ vor fi în aplicare în ceară şi în alb;

c) Se va presenta fără întârḑiere tablourĭ de scólele unde clasele sunt frecuentate şi de eleve;

d) Se vor expedui circulărĭ, către părinţiĭ locuitorĭ ce nu 'şĭ trimit fiĭ la scólă dupe tablourile primite de la profesoriĭ sătescĭ;

e) Se vor trimite profesorilor câte un exemplar din instrucţiunile tipărite;

f) Se vor tipări şi litografia tóte caetele citate prin instrucţiunile de la litera *e*.

p. Ministru, *V. A. Urechiă.*

Dăm în anexă [1]) explicaţiunile anexate pe lângă budgetul anuluĭ 1860, cu referinţă la scólele sătescĭ şi primare. Acolo se va vedea numĕrul scólelor existente în Moldova la data acésta, fie de băeţĭ, fie de fete.

Pentru dotarea scólelor sătescĭ, cu aparate şi mobilier metodic, aflăm înaintându-se lucrărĭ de Ministerul din Moldova. [2])

In 1861 şi 1862, se deschid un numĕr de scolĭ sătescĭ în Moldova. Maĭ ales judeţul Neamţuluĭ şi al Suceveĭ, beneficiază de candidaţiĭ scóleĭ preparandale din Pétra, dupe frumósa stăruinţă a institutoruluĭ Nicolae Vicol.

Un cas curios se presintă în 1861. Preotul catolic Cosma Funtak, din satul Grozescĭ, propune să se dea de către Minister, léfă şi pentru un profesor de limba ungurésca în scóla din sat. [3])

*

Budgetul instrucţiuneĭ publice din Ţéra-Românéscă, votat de camera din Bucurescĭ şi declarat de Comisiunea centrală din Focşanĭ, compatibil cu dispositiunile constitutive

[1]) Veḑĭ anexa.
[2]) Veḑĭ anexa.
[3]) Dosarul No. 196.

www.dacoromanica.ro

ale noueĭ organisărĭ, ne arétă, că în 1860, existaŭ 1.966 de scolĭ sătescĭ. Invĕţătoriĭ eraŭ plătiţĭ cu câte 25 leĭ pe lună.

De la 1 Octombre, li s'aŭ adaos la léfă, încă câte 25 leĭ pe lună.

Se maĭ prevede înfiinţarea din noŭ a 234 de scolĭ sătescĭ.

Vor fi în 1860, 17 revisorĭ de judeţe, dér aceştia vor funcţiona numaĭ până la 1 Octombre, când se vor înfiinţa în locul lor 95 de inspectorĭ de plăşĭ, aleşĭ dintre candidaţiĭ maĭ capabilĭ.

La învĕţămêntul primar, cu 3 institutorĭ şi 4 clase, sunt 5 scolĭ primare în Bucurescĭ, scóla din Brăila, din Craiova, din Focşanĭ, din Pitescĭ, Ploescĭ, Slatina.

La scóla din Ploescĭ, continuă catedrele extraordinare de limbile grécă şi francesă.

Scolĭ primare, cu duoĭ institutorĭ la 4 clase sunt: în Severin, Jiŭ, R.-Vâlcea, Caracal, Turnu, Giurgiu, Buzĕŭ, Călăraşĭ, C.-Lung, Têrgovişte, Oltenița, Ruşiĭ-de-Vede.

Există 12 scolĭ primare, cu câte 2 clase, şi numaĭ cu câte un institutor.

Se înfiinţéză din noŭ 2 scolĭ sucursale la Craiova, cu duoĭ institutorĭ, o scólă sucursală la Ploescĭ, cu duoĭ institutorĭ, 7 scolĭ primare, cu câte 2 clase şi un institutor în Cerneţĭ, Ocna, Calafat, Curtea de Argeş, Văleniĭ-de-Munte, R.-Sărat şi Alexandria.

La rubrica scólelor de fete, constatăm, în budgetul din 1860, 2 externate în Bucurescĭ, cu câte 2 clase, cu o directóre şi un institutor.

Asemenea duoĕ externate de fete, cu câte 2 clase, unul în Ploescĭ şi altul în Slatina.

De la 1 Septembre, se vor înfiinţa 9 scolĭ de fete, la Cerneţĭ, Ocna, Calafat, Curtea de Argeş, R.-Sărat, Văleniĭ-de-Munte, Oltenița, Alexandria şi Roşiĭ-de-Vede, tóte cu o directrice şi un institutor de clasa I şi a II-a.

In Bucurescĭ, există internate de fete, până la 1 Septembre, cu 20 de bursiere, iar de atuncĭ, cu 30. Aceste bursiere se daŭ la pensionate private.

Internatul de fete Lazăr Oteteleşanu, din Craiova, care a avut 25 de bursiere, până la 1 Septembre, va avea de atuncĭ 50 de bursiere.

Intre scolĭ profesionale, este scóla de arte şi meseriĭ de la Mavrogheni, cu un internat de 50 de ucenicĭ, până la 1 Septembre, şi de 80 de la 1 Septembre. Acestă scólă are ateliere de rotărie şi de strungárie.

Institutul de la Panteleimon de agricultură, cu 60 elevĭ, de la 1 Septembre, în loc de 35. Continuă pe lângă acest institut scóla de duţĭ.

La rubrica gimnasiilor, se dá un stat noŭ de la 1 Septembre, cu lefĭ sporite. [1])

In Bucurescĭ există acum gimnasiul separat, cu 4 clase, numit Lazăr.

In Craiova gimnasiul devine cu 6 clase de la 1 Septembre, şi cu stat noŭ. [2])

In Septembre, se maĭ înfiinţéză în Bucurescĭ, un noŭ gimnasiŭ Mateiŭ Basarab, întocmaĭ ca gimnasiul Lazăr.

Internatul de lângă gimnasiŭ, are de la 1 Septembre 60 de bursierĭ, în loc de 50.

Se maĭ proectéză un noŭ internat de la 1 Septembre, [3]) acesta se va aşeda pe lângă Mateiŭ Basarab, tot cu 60 de elevĭ.

Un internat de 25 bursierĭ se înfiinţéză de la 1 Septembre, pentru Craiova.

---

[1]) Veţĭ anexa.

[2]) Veţĭ anexa.

[3]) D-l I. Brătianu, a propus in Cameră, la ocasiunea desbatereĭ budgetuluĭ pe 1860, în şedinţa de la 5 Aprilie, crearea celuĭ al duoilea internat, pentru scolariĭ din districte. In 16 Decembre 1860, se deschise acest internat, pe lângă noul gimnasiŭ Mateiŭ Basarab.

www.dacoromanica.ro

Sub numele de *Academie*, budgetul prevede sporirea facultăţeĭ juridice, la care se adaogá al duoilea profesor de dreptul roman, de la 1 Septembre, duoĭ profesorĭ de dreptul civil, idem, un profesor de economia politică şi un profesor suplininte.

La facultatea filosofică, se înfiinţéză de la 1 Septembre 1860, catedra de Istoria Românilor (8.000 leĭ), literatura limbelor latină şi elenă (8.000 leĭ.)

Cursul de inginerie civilă continuă, cu duoĭ profesorĭ: profesorul de geometria descriptivă, architectură şi construcţiunĭ, al duoilea de mecanică şi geodesie.

Din budgetul scólelor pe 1860, se maĭ daŭ subvenţiunĭ:

74.000 leĭ scóleĭ militare, până la 1 Iulie, când apoĭ, întreţinerea scóleĭ trece la Ministerul ostăşesc.

8.400 leĭ scóla de fete Elisabetană.

Budgetul pe 1860 prevede un noŭ director al Museŭluĭ, carele se va aduce din Pier-Mond.

Pentru bibliotecă nicĭ un fond de îmmulţirea cărţilor.

Se prevĕd 2.000 leĭ pentru cărţĭ didactice, tipăriri de jurnale pentru instrucţiunea publicá, catalóge, modele de desemn, harte, globurĭ.

10.000 leĭ se prevĕd pentru colecţiunea de aparate de fisică şi chimie.

6.000 leĭ, pentru instrumente agrimensoriĭ, pentru scólele din 4 judeţe, dupe pilda anuluĭ trecut.

Se ţin în 1860, 39 de stipendişti la universităţĭ străine, din carĭ 34 sunt din aniĭ trecuţĭ.

Se vor trimite 4 tinerĭ din scóla de chirurgie, să termine medicina la Paris.

Se înscriŭ 40.000 leĭ, pentru ajutorurĭ diverse, la studiĭ în ţéră şi stráinĕtate.

Se institue de la 1 Septembre, o scólă de silvicutură, cu 4 profesorĭ şi 20 de elevĭ.

Asemenea scólá preparatóre, pentru instructorĭ de agricultură, 7 elevĭ şi un profesor.

Scóla de chirurgie şi farmacia costă în 1860, 161.912 leĭ. Despre ea vom vorbi maĭ la vale.

In fine, belele arte sunt representate în 1860, cu 4 maestri de musică vocală, la 4 scóle primare din Bucurescĭ.

Să nu uitám de a adăogi, cá tipografia Academieĭ naţionale, continuă în 1860, cu un budget de 200.000 leĭ.

*

Sá luám însă maĭ de aprópe diferitele ramurĭ scolare din Muntenia.

Şi maĭ 'nainte de tóte, să înregistrăm proiectul de lege din 31 Martie 1860, dat de Ministrul A. G. Golescu, în desbaterea Adunăreĭ, dupe ce 'l a supus la Domnitorul Cuza, cu raportul No. 1.154. Acest proiect de lege are în vedere scóla sătéscă, şi este următorul:

«Instrucţia primară constitue fondul educaţiuneĭ naţionale. Ea este chiămată a forma inima şi intelegenţa poporuluĭ şi a 'l conduce la cunoscinţa datoriilor séle, către Dumnedeŭ, către patrie şi cátre sine însuşĭ.

Acéstă instrucţiune n'a putut lua, până acum, la noĭ, desvoltarea, ce încă dintru început se hotărîse a i se da, prin disposiţiile legiuitóre ale regulamentuluĭ organic. Lipsa cea mare însă şi cea maĭ simţită, a fost şi este încă, nu în numĕrul scólelor, ci în cunoscinţele persónelor investite cu calitatea de institutor.

www.dacoromanica.ro

O scólă preparandă de fie-care judeţ, este o mĕsură transitorie de cea maĭ neapĕrată şi maĭ urgentă trebuinţă, ca să ajungem să avem un sistem de educaţie maĭ solidă pentru popor.

Institutoriĭ actualĭ vor putea frecuenta aceste scolĭ, în tot semestrul de véră, de li se va face maĭ cu sémă un ajutor de 25 leĭ pe lună, peste tot onorariul lor actual.

Persónele carĭ se vor însărcina cu acéstă instrucţie pedagogică, sunt firesce chiămate a dirigia instrucţiunea scólelor sătescĭ, din tot coprinsul judeţuluĭ lor, şi nimenĭ nu le va putea ajuta maĭ mult întru acésta, decât sub-inspectoriĭ de plasă, eşiţĭ chiar din scólele preparande, ce vor fi puse sub direcţiunea lor.

Mĕsurile ce se propun pentru a ajunge la acest scop, se reguléză prin alăturata lege în modul cel maĭ apropriat, cu miḑlócele de care dispune ţéra în ḑiua de astăḑĭ, şi credem că instrucţia primară va primi cu acésta, o răpede şi simţitóre îmbunătăţire, încât să se deschidă un drum neted pentru alte îmbunătăţirĭ maĭ importante, pentru care va dispune maĭ pe larg legea organică, care se va trimite peste puţin în deliberaţiile Corpurilor legislative.»

Proiect de lege

Art. 1. De la promulgarea acesteĭ legĭ, în viitor, se va numi câte un inspector de fie-care judeţ, cu însărcinare de a inspecta scólele sătescĭ; el va primi 600 leĭ pe lună şi 200 pentru cheltuială de transport.

Art. 2. Aceştĭ inspectorĭ vor avea a iniţia în véra acésta pe învĕţătoriĭ actualĭ, în cunoscinţele ce le sunt neapĕrat trebuincióse, pentru a corespunde maĭ bine la misia lor.

Art. 3. Se va închiria îndată un local încăpĕtor în fie-care capitală de judeţ, spre a servi de scólă preparandă, pentru aceştĭ învĕţătorĭ.

Art. 4. Pe lângă 25 leĭ pe lună, ce primesc acum învĕţătoriĭ de sate, ca onorar, eĭ vor maĭ primi drept încuragiare un stipendiŭ de 25 leĭ pe lună, pentru întreţinerea lor, în tot timpul cât va dura cursul pregătitor de véră, în acele scolĭ preparande.

Art. 5. Toţĭ aceştĭ învĕţătorĭ vor avea a da un examen general de concurs, la finitul semestruluĭ de véră, şi vor primi atestate de aptitudine, cu specificare de rangul ce li se cuvine dupe meritele lor.

Art. 6. Dintre ceĭ maĭ de frunte, se vor alege câte unul de fie-care plasă, spre a se numi aspirant la gradul de inspector de plasă, cu onorariŭ de leĭ 100 pe lună (afară de drepturile şi scutirile de care se bucură învĕţătoriĭ sătescĭ în ḑiua de astăḑĭ.)

Art. 7. Toţĭ câţĭ vor căpĕta atestaturĭ de aptitudine, vor fi numiţĭ îndată aspiranţĭ la gradul de institutorĭ primarĭ, cu onorariŭ de leĭ 50 pe lună (afară de drepturile şi scutirile de care se bucură eĭ în ḑiua de astăḑĭ.)

Art. 8. Aceĭ carĭ nu vor fi dat nicĭ o dovadă de înaintare, vor rĕmâne cu caracter provisoriŭ de candidaţĭ şi cu onorariŭ numaĭ de la 25 leĭ pe lună, până se vor putea perfecţiona în următórele semestre de véra; iar neisbutind la acésta, se vor depărta cu totul, pentru causă de neaptitudine.

Art. 9. Aceste onorariĭ sunt provisoriĭ, până ce o lege definitivă va regula posiţia institutoruluĭ, şi onorariul ce i se va cuveni din casa comunală.

Art. 10. Adaosul la chiăltuelĭ, ce va resulta din disposiţiile precedente, se va acoperi cu un adaos de 2 leĭ de familie la contribuţia pentru scólele sătescĭ; iar onorariile inspectorilor de judeţe şi de plasă, precum şi chiria localurilor pentru scólele preparande, se vor plăti din fondurile Ministeruluĭ, trecêndu-se în budgetul anuluĭ curent.

www.dacoromanica.ro

Art. 11. O lege specială va privi la înfiinţarea a patru internaturĭ de scolĭ normale, pentru formarea şi recrutarea institutorilor pe viitor.

Art. 12. Un regulament special de administraţie publică, va regula imediata punere în lucrare a acesteĭ legĭ.»

Asemenea încercărĭ de legiferare în spre ţiua definitivă a unireĭ Principatelor, nu puteaŭ să nu avorteze.

*

Intârţierea votăreĭ budgetuluĭ de către Adunare, aŭ amânat şi îmbunătăţirile proiectate pe 1860.

Ca să judecăm de aceste îmbunătăţirĭ, nu avem decât sá cetim, în anexă, darea de sémă făcută de directorul scólelor I. Măcărescu, la 20 Iunie 1861.

Principala îmbunătăţire a constat în aceea, că pregătirea candidaţilor sătescĭ n'a maĭ rĕmas pe séma institutorilor din judeţ, ci s'aŭ însărcinat cu învĕţătura lor pe inspectoriĭ de judeţ, ajutaţĭ de câte un sub-inspector de fie-care plasă.

S'a încuviinţat şi programa scólelor sătescĭ, sub influinţa programeĭ maĭ bune, ce în asemenea scolĭ era în Moldova.

Desfiinţarea contribuţiuneĭ de 2 leĭ, îngreună, dupé părerea luĭ I. Maiorescu, îmmulţirea scólelor sătescĭ, căcĭ caută să se mărginéscă Eforia la numĕrul de scolĭ, fixat prin budget.

Invĕţămêntul primar urban s'a ameliorat considerabil, prin faptul, că în 1860, la un numĕr însemnat de scolĭ primare, noĭ am dat câte 3 institutorĭ, în loc de unul, care nu putea să ţină însuşĭ 4 clase.

In 1860, s'a aflat în scólele primare urbane 6.115 scolarĭ, adecă pesté 1.000 maĭ mult decât în anul trecut.

Importanta îmbunătăţire a fost în Ţéra Românéscă, nu crearea, ci îmmulţirea scólelor de fete. S'aŭ înfiinţat din fondurile Brâncovenescĭ 5 scolĭ de fete în Cerneţĭ, Jiĭ, R.-Vâlcea, Pitescĭ şi Tĕrgoviste, încă din 1859.

In 1860, Eforia maĭ înfiinţéză câte una în cele 9 oraşé secundare, aşĭa că la finea anuluĭ scolar 1860—1861, eraŭ 38 de scolĭ primare de fete, câte cu o directrice şi un institutor, afară de scóla Lazaro Oteteleşanu, care are câte 2 institutorĭ, ajutaţĭ de 2 directrice.

Populaţiunea acestor scóle la 1860—1861, era de 2.461 fete, decĭ un progres asupra anuluĭ trecut.

Instrucţiunea primară, ca şi cea privată, s'a pus sub inspecţiunea a treĭ inspectorĭ generalĭ, din carĭ unul pentru Bucurescĭ.

La învĕţămêntul secundar, Eforia propuse adausurĭ şi îmbunătăţirĭ în proiectul sĕŭ de budget pe 1860, dér Adunarea respinse proiectul, séŭ le amânase în vedere cu o legislaţiune comună, pentru ambele Principate, ast-fel pe 1860, învĕţămêntul secundar este în *statu-quo* al anuluĭ anterior, dóră că s'aŭ primit maĭ mulţĭ internĭ la diferitele categoriĭ de scóle, că s'a despărţit cu totul gimnasiul Mateiŭ Basarab de S-tul Sava, că s'aŭ adaos clasa VII-a la Craiova, etc.

Eforia ceruse înfiinţarea de scólă de comerciŭ. Am vĕţut maĭ de mult timp, simţindu-se necesitatea uneĭ asemenea scolĭ. Adunarea refusă creditele necesare, şi exprimă dorinţa, să se trimită duoĭ tinerĭ la Genova în Italia, pentru sciinţele comerciale.

www.dacoromanica.ro

Acésta se şi făcu în 1860, peste ceĭ 53 de bursierĭ, întreţinuţĭ în străinĕtate cu spesele Statuluĭ.

Infiinţarea facultăţeĭ filosofice, cu 2 cursurĭ, conform budgetuluĭ, se realisâ ; iar catedre nouĭ de la facultatea de drept, până în Iunie 1861, nu se ocupaseră.

Mult timp, până la 1864, ceĭ 4 profesorĭ vechĭ aĭ facultăţeĭ de drept, se opuneaŭ în mod indirect la introducerea de nouĭ profesorĭ, respingênd de la concurs pe solicitatorĭ. Eĭ constituiră, ceea ce *Satira* numea în 1864 : Quadrilaterul de la drept.

Seminariile aŭ trecut şi în Ţéra Românéscă, sub administraţiunea Ministruluĭ cultelor, dér nu există o lege bine definită în privinţa lor.

Eforia a elaborat o nouă programă, pentru seminariĭ, maĭ desvoltată decât în trecut.

Cât privesce institutele de cultură generală, vĕḑurăm, că budgetul n'a permis vre-o îmbunătăţire.

In noul local al palatuluĭ Academieĭ, noul director al muséuluĭ de sciinţe naturale, Fererati, începe a aşeḑa în 1861, colecţiunile sale. Tot acolo se va muta, nu târḑiŭ şi biblioteca. [1])

Eată acum un tabel comparativ al stăreĭ instrucţiuneĭ publice şi private din Muntenia, pe 10 anĭ, care se închee la finea anuluĭ scolar 1860—1861 :

INSTRUCŢIUNEA PRIMARĂ										Instrucţiunea secundară		Instrucţiunea superióră		TOTALUL
				PUBLICĂ				PRIVATĂ						
				Scolĭ prin sate		Scolĭ prin oraşe şi târg.								
ANUL	No. inspectorilor generalĭ	No. inspectorilor de judeţe	No. sub-inspect. de plăşĭ	No. scólelor	No. scólelor [2])	No. scólelor [2])	No. scólelor [2])	No. scólelor [2])	No. scólelor [2])	No. institutelor	No. scolarilor	No. institutelor	No. studenţilor	
1852						22	2.666	150	5.049	2	355	2	32	8.102
1853						23	3.813	147	3.210	2	376	1	21	7.422
1854						23	3.649	116	1.039	2	354	1	17	5.059
1855						23	3.432	118	4.614	2	310	1	21	8.477
1856						23	3.600	102	4.017	2	324	1	10	7.951
1857						23	3.658	124	3.917	2	420	2	27	8.022
1858				1.011	22.940	23	3.696	117	4.877	2	441	2	31	31.985
1859				1.381	35.450	34	4.540	108	4.807	2	530	2	31	45.362
1860				2.129	53.580	41	5.932	250	4.538	5	718	2	42	64.810
1861	3	17	93	2.157	56 460	75	8.584	120	3.734	17	1.406	4	55	70.250

In acest tabel intră numaĭ scólele carĭ aŭ fost sub directa inspecţiune a Eforieĭ.

*

Anul 1861, din primele ḑile, se anunţă rĕŭ pentru unele scolĭ din Moldova.

Este anul în care se întêmplă conflictul între Cneazul Cantacuzin, Ministrul cultelor din Moldova, şi între Consiliul superior al scólelor.

[1]) Veḑĭ anexa.

[2]) Scóle şi scolarĭ de ambe-sexe.

www.dacoromanica.ro

Faptele sunt incă prea recente, pentru ca să ne permitem de a le judeca aci.

Ne mărginim a anexa maĭ multe acte relative la acest conflict şi pentru nouele generaţiunĭ, carĭ nu 'l cunosc, vom adăugi scurta informaţiune, că acest conflict s'a stârnit din causa înlăturăreĭ de la direcţiunea centrală de fete a bătrânuluĭ profesor N. Verdeanu, în favórea uneĭ străine D-na Gross.

Regulamentul în vigóre la scolĭ, cerea ca directorele scóleĭ de fete să fie dintre profesoriĭ românĭ, (§ 70.)

Un text positiv de lege era calcat.

Consiliul scólelor era în dreptul săŭ să céră respectul legeĭ, dér Cneazul autoritar împinge lucrul până la extrem, şi atuncĭ un numĕr de 16 profesorĭ, ceĭ maĭ mulţĭ membrĭ aĭ Consiliuluĭ, demisionéză, protestând contra călcărilor de legĭ. Partea regretabilă începe apoĭ, căcĭ atât gimnasiul cât şi facultăţile se desorganiséză, iar scolariĭ petrec în numeróse scene de nedisciplină, nu numaĭ la internatele de băeţĭ, ci şi la cel de fete.

Conflictul, care a început în 29 Octombre 1861, [1]) duréză până târdiŭ în 1862, cu tótă protestaţiunea preseĭ liberale, cu tótă intervenţiunea Adunăreĭ, acum concentrată în Bucurescĭ.

Manifestaţiunĭ, protestaţiunĭ, cercetărĭ de diferite Comisiunĭ, se succed unele altora, fără a ajunge la scop. In primă-véra anuluĭ 1862, se strămut definitiv şi cancelariile ministeriale, din Iaşĭ la Bucurescĭ. [2])

In Iaşĭ, rĕmâne provisoriŭ, până se vor expedia dosarele Ministeruluĭ de culte, ca loco-ţiitor de director D. Melidon, vechiŭ şi laborios impiegat al scólelor. Acesta numaĭ este negreşit în stare, cu tótă bună-voinţa, să împace conflictul.

Numaĭ cu venirea la Minister a Generaluluĭ Tell, se aduce îndreptare situaţiuneĭ scólelor din Iaşĭ. Acesta înfiinţează, în locul desorganisatuluĭ Consiliuluĭ scolar, un Comitet extraordinar de inspecţiune, sub preşedinţa luĭ V. A. Urechiă, din D-niĭ T. Maiorescu, G. Mârzescu, Octav Teodori, etc.

Aceştia cu mult tact, pe cât şi energie, restabilesc liniscea în scóle, rechiamă pe profesoriĭ demisionaţĭ la posturile lor şi cursurile se redeschid peste tot.

Administraţiunea scólelor din Moldova şi în special din Iaşĭ, de către acest Comitet, a fost fórte seriósă şi bine făcĕtóre. Comitetul duréză până la noua lege scolară din 1864.

*

Din faptele particulare ale anuluĭ 1861—1864, vom înregistra acum cele următóre:

Sub Ministru Barbu Catargiu, Ministrul instrucţiuneĭ publice din Ţéra Românéscă, cere desfiinţarea Eforieĭ muntene şi a Consiliuluĭ superior din Moldova. Consiliul încheiă jurnalul ce dăm în anexă [3]), aprobând aceste disoluţiunĭ şi formarea provisorie a unuĭ Consiliŭ de instrucţiune publică pentru ambele ţĕrĭ unite. Acest Consiliŭ va dura până la organisarea definitivă printr'o lege specială [4]).

Creaţiunea acestuĭ Consiliŭ provisoriŭ nu împedică funcţionarea Comitetuluĭ din

---

[1]) Veţĭ anexa.

[2]) Dosarul No. 10, din Maiŭ 1862.

[3]) Veţĭ anexa.

[4]) Acest jurnal al Consiliuluĭ de Miniştriĭ, s'aŭ publicat de V. A. Urechiă, în Anuarul instrucţiuneĭ publice.

www.dacoromanica.ro

Iaşĭ, cu tóte că el a protestat pentru supresiunea vechiuluĭ Consiliŭ al scólelor, prin următórele acte:

»Aşeḑĕmêntul scolastic, carele dirige de la aniĭ.... învĕţămêntul public şi privat din acéstă parte a Românieĭ, a fost în aceştĭ de pe urmă douĭ anĭ, în împregĭurărĭ triste, pe care ne abţinem de a le maĭ aminti D-vóstrĕ, lovit în litera şi în spiritul sĕŭ şi putem ḑice, anulat, făşiĭ făşiĭ, prin ordonanţe şi decrete administrative.

Una din cele maĭ marĭ lovirĭ, date Statuluĭ scólelor, a fost, D-le ministru, aceea prin care s'a desfiinţat Consiliul scolastic, prevĕḑut la Secţia III, cap. I, partea II a legeĭ aceşteia, sub pretextul puţin serios, că unirea Moldoveĭ cu Valachia ar fi cerut acéstă călcare de lege.

Atributele asemnate de statut Consiliuluĭ şcolar, în casul chĭar când un decret domnesc ar fi suficient ca să obóre o lege, acestea nu pot, D-le ministru, justifica desfiinţarea aceluĭ Consiliŭ, din punctul de vedere al unireĭ românilor. In adevĕr, acéstă autoritate şcolastică, nu are alte atribute, de cât acele a priveghia la îndeplinirea celor ce cer legile de la fie-care din impiegaţiĭ scolasticĭ; de a propune în cunoscinţă de lucru, reformele şi îmbunătăţirile ce sunt de nevoĭă pe la fie-ce şcólă; de a avea ca ţintă neînlăturată, progresul şi buna stare intelectuală şi morală a generaţiuneĭ june, ce naţiunea încredinţéză aşeḑĕmintelor de educaţiune publice şi private.

Déră orĭ şi care comitet de inspecţiune şi chĭar subscrisul, nu are pe o tréptă maĭ sus séŭ maĭ jos, aceleaşĭ sarcinĭ şi atribute? Cu tóte acestea ele nu daunéză, nu ştirbesc nicĭ de cât, existând, autoritatea centrală, scopurile marĭ politice şi naţionale.

Subsemnaţiĭ nu cred, că *unirea* póte fi atât de puţin înrădăcinată în inima românilor, în cât să fie periclitată prin aceea, că scólelor din fosta Moldova, li se vor respecta *legile*, pe basa cărora dovediră că fac progrese. Unirea este maĭ tare, decât să pótă fi mişcată, prin acea împregĭurare, că pentru cumpĕrarea a duoĭ leĭ cridă la şcolĭ, nu se va maĭ cere deslegărĭ de la Bucurescĭ; că pentru suplinirea unuĭ învĕţător, institutor séŭ profesor bolnav, nu se va maĭ cere voĭe de la Bucurescĭ, de unde să vină, după ce nu va maĭ fi de lipsă. Nu prin păstrarea în şcolĭ de cărţĭ scolastice, care să aibă şi editura Iaşilor, séŭ aprobarea consiliuluĭ de aci, în locul editureĭ şi aprobăreĭ de la Bucurescĭ, se va aduce perturbare în sistema de guvernare din centru. Nu prin aceea, că se vor face la Iaşĭ şi nu la Bucurescĭ programe de óre pe la şcolĭ, se va periclita unitatea naţională. Ea nu va fi periclitată nicĭ din aceea, că interesele de tótă natura, ale şcólelor din fosta Moldovă, vor fi protese şi administrate de aceĭ carĭ, la faţa loculuĭ fiind, maĭ lesne pot face acésta, decât de ar fi la Bucurescĭ.

Domnule ministru,

Subsemnaţiĭ membri aĭ comitetuluĭ şi întregul corp profesoral a salutat ministerul, din care aţĭ lua o aşia de alésă parte, ca o sosire a *legalităţeĭ*, a reintrăreĭ şcólelor, atât de bântuite de arbitrar, sub scutul legeĭ.

Tarĭ în acéstă convingere, eĭ cutéză, D-le ministru, a vĕ cere, ca mijloc, *sine qua non* de reintrare în acea sântă *legalitate, rechiămarea de îndată a consiliuluĭ scolastic,* demisionat în Februariŭ 1861, în urma conflictuluĭ ce cunósceţĭ.

Obiecţiunea, ce ar putea a se face acesteĭ reintrare în lege, că este deja la Bucurescĭ un alt consiliŭ pentru tótă ţéra, nu póte avea loc:

a) Pentru că consiliul scolastic din Moldova este hotărît, este instituit de legea scólelor, lege votată de Adunarea Moldoveĭ şi în regulă promulgată;

www.dacoromanica.ro

b) Pentru că ministerul e liber de a consulta, (după ce a consultat opiniunile consiliilor sale legalĭ) şi pe orĭ-care alte persóne, în care 'şĭ are încredere;

c) Pentru că, în extrem, chiar décă consiliul central ar rêmâne pe lângă D-vóstrĕ în Bucurescĭ, atribuţiunile acestuia, *până la o altă lege şcolară,* nu pot fi în coaliţiune cu acele ale consiliuluĭ scolastic, instituit de legea în vigóre, pentru şcólele din acéstă parte a Românieĭ.

Aceste considerente, din punctul de vedere al legalităţeĭ, sunt victorios întărite şi de practica ḑilnică. Lipsa consiliuluĭ şcolastic s'a simţit de îndată de însuşĭ Ministerul de culte, din ḑiua când acesta a voit să se ocupe serios de interesele scólelor din Moldova. Infiinţarea chiar a acestuĭ comitet, din care iaŭ parte subsemnaţiĭ, e o probă eclatantă la acele ce ḑicem.

Déră ce este acest Comitet din Iaşĭ? Este el comitetul de judeţ, prevĕḑut de legea şcólelor şi de reglementul de la 1831?

Subsemnaţiĭ se bucură, în interesul şcólelor, de atribute mult maĭ largĭ decât acele ale orĭ-căruĭ comitet de district; eĭ aŭ unele atribute chiar şi maĭ întinse decât le avea consiliul cel legal ale şcólelor.

Ast-fel, comitetul acesta din Iaşĭ, nu este nicĭ comitet de judeţ, nicĭ consiliul hotărît de lege. Iată cum o călcare de lege e grea de neconsecuenţiĭ!

Aci e locul să vĕ facem, D-le Ministru, o declarare. Décă noĭ am primit sarcina de membri aĭ consiliuluĭ acestuia, a fost numaĭ, ca să facem scândură de salvare a învĕţătureĭ publice, care pe fie-ce ḑi se scofundă şi ameninţă perire, spre mulţămirea neamicilor românismuluĭ. Pe cât timp n'am zărit la orisont verĭ-o lucóre, care să vestéscă seninul pentru şcólele din Moldova, noĭ am ascuns în inima nóstră şi indignare şi speranţă. Astăḑĭ n'avem ce face cu ântêia, dar nu ne înşelăm, creḑênd sosit momentul realisăreĭ celeĭ a duoa.

Vĕ rugăm, prin urmare, D-le Ministru, ca să primiţĭ încredinţarea prea distinseĭ nóstre consideraţiunĭ.

V. A. Urechiă. T. Maiorescu. G. Mârzescu, etc.

*

Pentru a se vedea mersul scólelor din Moldova, anexăm discursul ce am rostit, în numele Comitetuluĭ scolar din Iaşĭ, la ocasiunea solemnităţeĭ premiilor pe anul scolar 1863—1864, Iunie 29. [1])

Anexăm [2]) egalmente, cu titlul de document de consultat (însă cu óre-care îngrijire, fiind-că este elaborat din timpul confiictuluĭ, de care maĭ sus vorbirăm) şi relaţiunea statistică de starea scólelor din Moldova, memoriŭ presintat Ministeruluĭ de instrucţiune publică, la 1 lanuarie 1862, de Radu Melidon. Acest memoriŭ face de altmintrelea istoricul şi al faptelor anterióre conflictuluĭ, şi din acest punct de vedere este recomandabil.

Anexăm [3]), pentru cunoscinţa celor doritorĭ, programele gimnasiilor din Bucurescĭ pe 1861 până la 1863.

---

[1]) Veḑĭ anexa.
[2]) Veḑĭ anexa.
[3]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

In 1864 se înfiinţéză prima şi a duoa clasă a gimnasiuluĭ din Ploescĭ cu statul următor :

Statul personaluluĭ gimnasiuluĭ din Ploescĭ

1 profesore de limba română şi latină, de istorie şi geografie clasa I şi II pe lună 1.000 leĭ, adecă pe an	12.000
1 profesore de matematică şi sciinţele naturale clasa I şi II. pe an . . .	12.000
1 catehet clasa I şi II, pe an	7.200
1 maestru de desen, pe an	3.600
1 profesore de limba francesă, pe an	4.800
Intreţinerea a 10 internĭ pe séma Statuluĭ, pe an	10.400
	50.000

Aaron Florian. I. Maiorescu. Laurian. Veniamin.

In 1861 sunt marĭ perturbaţiunĭ în Eforia scólelor din Bucurescĭ. La 11 Februarie, dupe raportul luĭ Barbu Vladoianu, Ministrul cultelor, Ioan Eliad este numit al 4-lea membru al Etorieĭ.

La Februarie 22, anul 1861, demisionéză din Eforie Aristide Ghica, care la Martie în 15 este înlocuit prin Simion Marcovicĭ; la 3 Aprilie 1861 Marcovicĭ ia direcţiunea scólelor, cu ofisul domnesc No. 154, dér neîntârdiat e înlocuit prin I. Maiorescu; în Iunie 21 demisionéză I. Maiorescu, fiind în conflict cu membriĭ Eforieĭ. La Iulie 10, acelaşĭ an, noul ministru al instrucţiuneĭ publice, Melinescu, numesce pe A. Papiu, care îndată demisionéză, dicênd că »starea actuală a administraţiuneĭ superióre a instrucţiuneĭ publice m'aŭ convins, că în asemenea împrejurărĭ, serviciile mele nu ar putea să aĭbă efect«. Avea dreptate: confusiunea era fórte mare în Eforie. La 24 Iulie cu No. 9.792, e numit loco-ţiitor de director al Eforieĭ I. Zalomit, iar I. Maiorescu rămâne membru.

O asemenea stare de lucrurĭ motivâ desfiinţarea Eforieĭ de care vorbirăm şi infiinţa-Consiliuluĭ superior al instrucţiuneĭ publice.

In Iaşĭ, în 1861 şi 1862, Consiliul scolar nu era maĭ în regulă, în urma conflictuluĭ cu Cneazul Cantacuzin.

Profesoriĭ demisionaţĭ ne maĭ luând parte la Consiliŭ, la 30 Maiŭ 1862, în Consiliŭ nu maĭ era de cât: Filaret, Scriban, Arch. Suchupan, S. Barnuţu, P. Suciu, A. Velini, D. Popp, Stef. Micle, Partenie, G. Ionescu preot. [1])

Va să dică lipsesc din Consiliŭ I. Strat, G. Mârzescu, V. A. Urechiă, Cálinescu, G. Petrescu, Z. Columb, N. Ionescu, Stefan Emilian, etc., adecă maĭ cu deosebire elementul pur moldav.

Anul 1863, sub Ministerul întrunit al instrucţiuneĭ publice, lasá bune urme în istoria cultureĭ nóstre, graţie trecereĭ la acel Minister a unor bărbaţĭ ca D-niĭ Odobescu şi D. Bolintineanu.

Ministrul A. Odobescu a cercat, în Septembre 1863, să impună unitatea de ortografie cu litere latine în tóte scólele, cum şi fixarea programeĭ analitică a obiectelor ce se

[1]) Vedĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

predaŭ în liceŭ. Consiliul superior al scólelor admite continuarea în scolĭ a ortografieĭ, fixată în trecut de Eforie, cât și detailarea programeĭ. [1])

Se respinge în acestașĭ an, cererea Ministruluĭ de finance, de a se considera ca lege un vot dat de Adunare la 1860, stavilitor cumululuĭ de catedre.

Ministrul de culte din 1863, Iunie 22, rĕspunde celuĭ de finance, că asemenea vot n'a fost transformat în lege. [2])

*

In decursul anuluĭ 1862 avem de notat unele acte maĭ deosebite. Așia în 22 August acel an, Consiliul scolar (Aaron Florian. Laurian, P. Poenar, I. Zalomit, I. Strat), încheiă jurnalul prin care ḑic, că: »avênd în vedere că cariera profesorilor este mărginită și că pentru stimularea zeluluĭ și a activitățeĭ lor, urméză a fi încuragiațĭ, . . . verĭce licențiat séŭ doctor în litere, în matematică, în sciințele naturale séŭ fisice, carĭ aŭ învĕțat în țéră, séŭ străinĕtate, să intre maĭ ântêiŭ profesor la clasele gimnasiale inferióre, apoĭ, când vor fi locurĭ vacante, se vor înainta la cele superióre, și, în fine, la facultățĭ *caeteris paribus*, observându-se dreptul de întâitate.»

Acéstă dispositiune Ministrul Odobescu o primesce, cu reserva de a se exige concurs de la trecerea din gimnasiŭ la facultate.

Consiliul (aceașĭ membri, maĭ puțin Strat) revine asupra acesteĭ mĕsurĭ, prin procesul-verbal de la 6 Septembre, și, de óre-ce Ministrul n'a primit înaintarea fără concurs, decât de la gimnasiul inferior la cel superior, Consiliul renuunță cu totul la propunerea primitivă, iar Ministrul admite acéstă nouă propunere, pe considerare, că afacerea va fi definitiv resolvată în noul proiect de lege. [3])

La învĕțămêntul primar anexăm [4]) regulamentul întocmit de Consiliul superior din 1862, pentru externatele de fete, de curênd înființate în Țéra Românéscă, cu budgetul, egalmente aci anexat.

Vorbind de asemenea școlĭ de fete, este ocasiunea să amintim, că în acestașĭ an Comitetul școlar din Iașĭ a organisat o primă expositiune a lucrărilor confecționate de tóte școlele publice și private din Iașĭ.

Iată avisul cu care s'aŭ vestit solemnitatea deschidereĭ acesteia la Iașĭ:

Școla centrală de fete

Expositiunea lucruluĭ de mână

1) Expositiunea lucruluĭ de mână de la tóte școlele publice și private de fete din Iașĭ, se va deschide în salónele școleĭ centrale de fete.

2) Solemnitatea deschidereĭ se va face la orele 12, în 25 Iunie, de către comitetul școlelor și în presența Dómnelor din jurul expositiuneĭ.

Solemnitatea se va începe prin imnul național și corurile vocale, cântate de elevele școleĭ centrale. Dupe acésta, D. V. A. Urechiă, prețedintele comitetuluĭ, prin câte-va cuvinte, va explica scopul expositiuneĭ și va proclama deschiderea eĭ.

---

[1]) Vedĭ anexa.
[2]) Vedĭ anexa.
[3]) Vedĭ anexa.
[4]) Vedĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

3) Expositiunea va dura de la 25—30 Iunie inclusiv.

4) Publicul este admis la ea în fie-care ḑi, de la 10—3 ore dupe amiaḑĭ.

5) Sunt invitate prin acest program, să asiste, la solemnitatea deschidereĭ expositiuneĭ, tóte autoritățile administrative și judiciare ale județuluĭ.

Membriĭ Comitetuluĭ școlar, *V. A. Urechiă, N. Culianu, T. I. Maiorescu, G. Mârzescu, I. Pangrate, O. Teodori.*

Anexăm [1]) aci un certificat de absolvirea școleĭ primare din Bucurescĭ 1862, spre a se vedea deaprópe coprinderea programelor învĕțămêntuluĭ primar la data acésta.

Exemplul Moldoveĭ începe a se impune la Bucurescĭ. Ministrul D. Bolintineanu, la Noembre 1863, simte nevoia a se crea în Bucurescĭ o școlă preparandă, cum era acea a luĭ Vasile Lupu din Iașĭ.

Acésta apare din referatul sĕŭ No. 31.525, de la 4 Noembre 1863, către Consiliul de miniștri, propunênd crearea școleĭ acesteia normale, din baniĭ ce se vor obliga să dea mŏnăstirele pămêntene, ḑise închinate. Adevĕrat că acest referat al luĭ D. Bolintineanu rĕmase fără nicĭ o consecință [2])

La rubrica școlelor sătescĭ, maĭ înainte de tóte se cuvine să înscriem aci programul întocmit la 1862, de Consiliul superior pentru școlele din ambele principate.

Ministerul cultelor si al iustrucțiuneĭ publice

Consiliul superior de instrucțiune

Program de scólele sătescĭ din România

Despărțirea I

1. Cunóserea literilor, silabisirea, dupe table.
2. Formarea literilor dupe modele.
3. Scrierea numerilor și calcularea din memorie asupra celor patru lucrărĭ aritmetice, cu numere întregĭ.
4. Invĕțarea sântelor rugáciunĭ pe de rost.

Despărțirea II

1. Cetirea și scrierea caligrafică, dupe model și dictando.
2. Elemente de catechism, partea I-ia.
3. Din aritmetică, cele patru lucrărĭ cu numere întregĭ.
4. Din geografie, divisia pămêntuluĭ în continente și oceane pe chartă, fără text.
5. Culegere de animale, plante și minerale.

Despărțirea III

1. Cetirea pe cărțĭ bisericescĭ.
2. Elemente de catechism, partea II și III.
3. Istoria sacră, pe scurt.
4. Cele patru lucrărĭ aritmetice, cu numere complexe.

---

[1]) Veḑĭ anexa.

[2]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

5. Geografia Principatelor-române: împărțirea lor, orașele, rîurile, lacurile, munții. Numirea țerilor vecine. Tóte acestea maĭ mult într'un mod practic și cu arĕtare pe chartă.

6. Scrierea caligrafică și dupe dictando.

Despărțirea IV

1. Memorisația de parabolele din Evangelie, cu explicarea lor morală, și datoriele creștinuluĭ.

2. Cetirea, cu înțelegere din cartea coprindĕtóre de cunoscințe relative la economia de câmp și casnică.

3. Memorisațiunĭ din biografiile Domnilor românĭ celor maĭ renumițĭ.

4. Părțile cuvêntuluĭ și formele gramaticale într'un mod practic, precum și aplicarea celor maĭ ușóre regule ortografice la scriere.

5. Impărțirea politică a Europeĭ numaĭ pe chartă. Mĕsurile de greutățĭ și lungime, mĕsurarea pogónelor și fălcilor; cotitul vaselor.

6. Scurtă descriere a animalelor, a plantelor și a mineralelor folositóre și necesare la economia casnică, carĭ se pot cresce, produce și afla în patrie.

7. Caligrafia dupe model și dictando.

Ministru, *D. N. Racoviția.*

Membri consiliuluĭ superior de instrucțiune: *Neofit Episcopul de Edes. Archimandritul Melchisedec. P. Donicĭ. I. Zalomit. Dr. Davila.*

Se aprobă pentru întocmaĭ aplicare în scólele sătescĭ.

Director pentru instrucțiune publică, *G. Melidon.*

Bucurescĭ, 1862, Septembre 1.

De la 1 Septembre 1862, urmând a se aplica în tóte scólele sătescĭ din România, programul de maĭ sus, cum și acelașĭ program pentru scólele primare, ce lectorul a putut vedea din atestatul scolar anexat maĭ sus, Ministrul din acel timp, Alexandru Odobescu, se vĕdu în fața uneĭ dificultățĭ pentru numirea institutorilor și a învĕțătorilor. Acestora legea scólelor din Moldova le cerea maĭ multe studiĭ decât legea scólelor Muntenescĭ. Ministrul provocă în privința acésta pe Consiliul superior al scólelor, prin adresa următóre:

Ministrul cultelor și instrucțiuneĭ publice

De la aspiranțiĭ la posturĭ din scólele primare, carĭ n'aŭ funcționat până acum ca institutorĭ în acele clase, se va cere, ca condiție neapărată, absolvirea celor patru clase gimnasiale inferióre; iar institutoriĭ, carĭ s'aŭ aflat, séŭ se află în posturĭ de institutorĭ aĭ claselor primare, vór fi dispensațĭ de acéstă condițiune, rĕmâind insă, cu tóte acestea, ca să decidă concursul între maĭ mulțĭ aspiranțĭ.

Avênd în vedere, că de la 1 Septembre, anul contenit 1862, programul învĕțăturilor primare este unul și acelașĭ pentru scólele de dincóce și dincolo de Milcov;

Considerând, că pentru ocuparea posturilor de institutorĭ la scólele de dincolo de Milcov, regulamentul acolo în vigóre, prescrie absolvirea de 4 clase gimnasiale;

Subscrisul, la publicarea concursurilor pentru ocuparea posturilor vacante la scólele de dincóce de Milcov, a coprins condițiunea a poseda aspiranțiĭ, și pentru acestea, absolvirea aceloraşĭ 4 clase gimnasiale, cerute pentru ceĭ de peste Milcov, pentru a da instrucțiuneĭ primare garanțiĭ egale și solide de propășire;

www.dacoromanica.ro

Considerând însă, că maĭ mulțĭ din aspiranțiĭ înscrișĭ pentru scólele de dincóce arétă, că de și nu posed absolvirea expresă a claselor gimnasiale, totuși, prin practică de maĭ mulțĭ anĭ ca institutorĭ în clasele inferióre, ar poseda cunoscințele trebuitóre pentru ocuparea posturilor primare superióre, carĭ se găsesc vacante; sub-scrisul are onóre a invita pe onor. Consiliŭ de a opina asupra casurilor de maĭ sus.

Primițĭ, vĕ rog, D-lor, asigurarea distinseĭ mele considerațiunĭ.

Ministru, *Al. Odobescu.*

Capul biurouluĭ, *Ornescu.*

No. 26.445. Bucurescĭ, anul 1863, Septembre 10.

Eată resultatul dat de Consiliŭ:

Proces-verbal

Astădĭ Marțĭ, 10 Septembre 1863, Consiliul superior de instrucțiune, deliberând asupra adreseĭ D-luĭ Ministru cultelor, sub No. 26.445, opinéză:

De la aspiranțiĭ la posturĭ din scólele primare, carĭ n'aŭ funcționat până acum ca institutorĭ în aceste clase, se va cere condiție neapĕrată absolvirea celor 4 clase gimnasiale inferióre; iar institutoriĭ, carĭ s'aŭ aflat, séŭ se află în posturĭ de institutorĭ aĭ claselor primare, vor fi dispensațĭ de acéstă condițiune, rĕmânênd însă cu tóte acestea, ca sá decidă concursul între maĭ mulțĭ aspiranțĭ.

Aaron Florian. I. Zalomit. G. Costaforu. Laurian.

*

Am vĕdut incercările, carĭ aŭ succedat, pentru înființarea uneĭ scóle de comerciŭ în Bucurescĭ. In 28 Noembre 1861, D. D. Ghica președintele Consiliuluĭ de Miniștri, cu adresa No. 1.224, provocat de Ministrul financelor, îndémnă pe Ministrul instrucțiuneĭ publice, N. Nicolescu, să elaboreze un proiect de lege, pentru o scólă de comerciŭ. Eforia, provocată să facă acésta, de Ministrul cultelor, cu adresa No. 17.229, trăgăna afacerea, așia, că numaĭ în 1864, Ministrul N. Crețulescu, avu mulțămirea să subsemneze decretul de înființarea primeĭ scolĭ de comerciŭ.

Dăm în anexă [1]) discursul rostit la inaugurarea scóleĭ, de V. A. Urechiă, directorul Ministeruluĭ instrucțieĭ publice, cum și actele originale de fundațiunea scóleĭ, cu statul și programa.

Imediat, la 16 Septembre 1864, se decretéză și pentru Galațĭ o a duoa scólă de comerciŭ, numindu-se la direcțiunea eĭ pe D. C. Troteanu. [2])

Din inițiativă privată, încă a fost o cercare, la 1864, de a deschide o scólă de comerciŭ, prin subscriere dintre negutitoriĭ, cărora N. Flügel le a adresat anexatul apel.

Intreprinderea nu reuși, Flügel maĭ adresă Ministeruluĭ cultelor și instrucțiuneĭ publice din Bucurescĭ un memoriŭ în privința scólelor de comerciŭ, care memoriŭ de și rĕmase fără nicĭ o lucrare, contribui totuși, probabilmente, la activarea fundațiuneĭ scóleĭ de comerciŭ, de care ne am ocupat maĭ sus.

---

[1]) Vedĭ anexa.

[2]) Vedĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

*

Invĕţămêntul înalt este cu deosebire în câştig la 1863. Am vĕdut deja înfiinţată de maĭ mulţĭ anĭ o scólă de inginerie. Din acéstá scólă ministrul, D. A. Odobescu, la 8 Octombre 1863, face, cu decretul Domnitoruluĭ Cuza No. 997, o scólă superióră de sciinţe, cu anume programă şi statut. [1])

Duoĕ alte acte din acestaşĭ an, avem de înregistrat aci, la învĕţámêntul înalt, ambele ale ministruluĭ D. Bolintineanu, cel ântêiŭ transformă facultatea deja creată prin budgetul Adunăreĭ, cu duoĕ catedre de litere, în scólă superióră de litere, cu scop de a forma profesorĭ gimnasialĭ:

Alexandru Ioan I,

Cu mila luĭ Dumneḑeŭ şi voinţa naţională Domn Principatelor-Unite-Române.

La toţĭ de faţă şi viitorĭ, sănĕtate:

Asupra raportuluĭ presintat de Ministrul Nostru secretar de Stat la Departamentul cultelor şi instrucţiuneĭ publice, sub No. 30.222,

Am decretat şi decretăm:

Art. 1. Se institue la Academia din Bucurescĭ o *scólă superióră de litere* cu scop de a forma profesoriĭ gimnasialĭ în ramurile limbelor clasice şi moderne, ale literatureĭ şi filosofieĭ, istorieĭ şi geografieĭ.

Art. 2. Regulamentul acesteĭ scóle se aprobă, şi se va pune în lucrare la Noembre anul curent.

Art. 3. Spesele necesare se vor acoperi, până la 31 Decembrè 1863, din reservele budgetuluĭ instrucţiuneĭ publice, iar de la 1 Ianuarie 1864, se vor trece în budgetul Statuluĭ, conform trebuinţeĭ, până la complectarea cu tóte catedrele necesare.

Art. 4. Ministrul Nostru secretar de Stat la Departamentul Cultelor şi instrucţiuneĭ publice este însărcinat cu executarea decretuluĭ de faţă.

Dat în Bucurescĭ, la 30 Octombre 1863.

Alexandru Ioan.

Ministru cultelor şi instrucţiuneĭ publice, *D. Bolintineanu.*

No. 1.047.

Acest decret e apoĭ indirect infirmat cu un al duoilea decret, cu data din 4 Iulie 1864, în coprinderea următóre:

Alexandru Ioan I,

Cu mila luĭ Dumneḑeŭ şi voinţa naţională Domn Principatelor-Unite-Române,

La toţĭ de faţă şi viitorĭ, sănĕtate:

Asupra raportuluĭ Ministruluĭ Nostru secretar de Stat la departamentul cultelor şi instrucţiuneĭ publice sub No. 21.133,

Am decretat şi decretăm:

---

[1]) Vedĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

Art. 1. Facultățile din Bucurescĭ, unite împreună, vor purta numele de *Universitatea din Bucurescĭ*,

Art. 2. Profesoriĭ facultăților se vor aduna împreună și vor alege pe rectorul Universității.

Art. 3. Profesoriĭ fie-căreĭ facultăți în parte vor alege pe Decanul facultăteĭ respective.

Art. 4 și cel de pe urmă. Ministrul Nostru secretar de Stat la Departamentul cultelor și instrucțiuneĭ publice este însărcinat cu executarea ordonanțeĭ de față.

Dat în Domnésca Nóstră capitală, Bucurescĭ, la 4 Iulie, în anul mântuireĭ 1864, iar al Domnieĭ Nóstre al șéselea.

Alexandru Ioan.

Ministru cultelor și instrucțiuneĭ publice, *D. Bolintineanu.*

No. 765.

Pe de o parte, în decretul acesta Bolintineanu, gelos de laudele bine meritate ale luĭ M.Kogălniceanu, ținea numaĭ decât să fondeze și dênsul o Universitate în Bucurescĭ, și pe de altă parte distrugea, cu decretul din 1864, unde vorbia de facultatea de litere din acéstă Universitate, scóla specială cu direcțiune *normală* creată în 30 Octombre 1863.

Deja în August 1863, *Monitorul oficial* din Bucurescĭ publicase un proiect de completarea facultăților de litere și de sciințe.

Acest proiect nu se aplică. In 31 August 1863, Consiliul superior propune ministruluĭ Odobescu programul pentru facultățile de litere și de sciințe. Ministrul Odobescu le respinge, ḑicênd că: »Consiliul superior elaborând o programă maĭ detailată pentru scóla superióră de sciințe; aceea se va pune la dosar, rĕmânênd ca la timpul oportun să se facă o asemenea lucrare pentru scóla superióră de litere«.

Indată apoĭ, succedând la Minister D-luĭ Odobescu, poetul D. Bolintineanu, acesta șterge resoluțiunea de maĭ sus a D-luĭ Odobescu și pune una nouă în coprindere: »pentru punerea în lucrare a facultăteĭ literare, nefiind marĭ nevoĭ de marĭ cheltuelĭ, se póte pune de acum în lucrare. Va rĕmâne a se face formele«.

Iată cum s'a născut facultatea de litere, decretată apoĭ, precum vĕḑurăm, de Ministru Bolintineanu.

Eată actele originale pe lângă cele ce vom da în anexă:

Proces-verbal

Sâmbătă, 31 August 1863

Avênd in vedere proiectul de completarea facultăților de litere și de sciințe, încuviințate de guvern și publicat prin *Monitorul oficial* din anul trecut;

Avênd în vedere trebuința cea simțită de a poseda, pe de o parte, profesorĭ gimnasialĭ capabilĭ de misiunea lor, iar de altă parte, ingineri civilĭ înzestrațĭ cu cunoscințele necesare; și considerând, că prepararea lor nu se maĭ póte amâna fără o perdere învederată pentru instrucțiunea publică;

Consiliul superior a socotit de cuviință, pentru maĭ ușóră realisare a sus citatuluĭ proiect deja incuviințat, însă neaplicat până acum, a 'l restrînge la catedrele însemnate în alăturata programă, dintre carĭ patru sunt în ființă și alte patru se pot înființa numaĭ decât, rĕmânênd cele-alte pentru anul viitor, și opinéză: 1) a se supune D-luĭ

www.dacoromanica.ro

Ministru spre aprobare alăturata programă A) de facultatea literilor și B) de facultatea sciințelor; 2) a se invita D. Ministru ca să bine-voiască a lua măsurile necesare pentru remunerarea acelor patru profesorĭ pe anul acesta.

Acest diurnariŭ se va supune la aprobarea D-luĭ Ministru.

Aron Florian. P. Poenaru. Laurian, I. Zalomit. I. Strat. Davila.

A) Programa pentru facultatea literilor

Acéstă facultate va fi tot-d'o-dată și scólă normală, pentru formarea profesorilor gimnasialĭ în ramurele limbelor clasice și moderne, istorieĭ și geografieĭ, literatureĭ și filosofieĭ, și va coprinde următórele catedre:

a) Catedra de istoria filosofieĭ și de filosofie;

b) Catedra de istoria literatureĭ clasice și moderne;

c) Catedra de istoria critică și universală;

d) Catedra de istoria critică a țĕrilor române, împreună cu istoria literatureĭ române;

e) Catedra de gramatica comparativă a limbelor elenă, latină, română, italiană, francesă, ispanică și portugalică;

f) Catedra de archeologia clasică;

g) Catedra de pedagogică (despre educațiune) și de metodică (despre arta de a învĕța).

Dintre aceste catedre duoĕ sunt în ființă, adică *b)* și *d)*; urméză a se înființa anul acesta încă duoĕ, adică *a)* și *c)*, rĕmânênd ca cele-alte să se înființeze în anul următor.

Sciințele maĭ sus indicate se vor împărți pe un curs de duoĭ anĭ, și anume:

Anul I

a) Istoria filosofieĭ;

b) Istoria literatureĭ clasice;

c) Istoria critică universală antică;

d) Istoria critică a țĕrilor române;

Anul II

a) Filosofia (Psichologia, Logica, Metafisica și Ethica);

b) Istoria literatureĭ moderne;

c) Istoria critică universală medie și modernă;

d) Istoria critică a românilor și a literatureĭ române:

e) Gramatica comparativă,

f) Archeologia clasică;

g) Pedagogia și metodica;

B) Pentru facultatea sciințelor

Acéstă facultate, în partea teoretică, va servi a forma profesorĭ gimnasialĭ, în ramul sciințelor matematice și fisice, éră în partea practică, va servi a forma ingineri civilĭ; și va coprinde următórele catedre:

a) Catedra de geometria descriptivă, cu aplicarea eĭ la construcțiunĭ, de architectură și de drumurĭ;

b) Catedra de geometria analitică, de topografie și de geodesie;

c) Catedra de calcul infinitesimal și de Mecanica elementară și superióră;

www.dacoromanica.ro

d) Catedra de desemnul topografic, architectonic și machinistic;

e) Catedra de sciințe naturale.

Dintr'aceste catedre, treĭ sunt în ființă, adecă *a, c* și *e;* urméză a se înființa încă duoĕ, adecă *b* și *d.*

Sciințele maĭ sus indicate, se vor împărți pe un curs de duoĭ anĭ, și anume :

Anul I

a) Geometria descriptivă, cu aplicarea eĭ la umbre și perspectivă;

b) Geometria analitică și topografia teoretică și practică;

c) Mecanica elementară ;

d) Desemnul de topografie și de mașinĭ;

e) Sciințe naturale.

Anul II

a) Construcțiunĭ séŭ principiurĭ de architectură și de drumurĭ;

b) Geodesia teoretică și practică;

c) Mecanica superióră, precedată de cunoscința în calculul infinitesimal;

d) Desemnul architectonic și de mașinĭ;

e) Sciințele naturale.

Aaron Florian. P. Poenaru. Laurian. I. Zalomit. I. Strat. Davila.

Era dat, ca tot ilustrul bărbat, M. Kogălniceanu, și numaĭ puțin ilustrul sĕŭ colaborator D. N. Crețulescu, să complecteze opera, abia schițată, în parte, de D-niĭ Odobescu și Bolintineanu ; eĭ trecură în noua lege a scólelor, din 1864, existența legală a universitățeĭ a doua române, din Bucurescĭ.

*

Seminariile Muntene și Moldovene încă preocupă atențiunea publică și a guvernuluĭ de la 1860—1864.

Seminariile muntene sunt tot inferióre celor din Moldova. Se póte vedea acesta din chiar programul examenelor anuluĭ școlar 1862—1863.

Seminarul Mitropolitan.

Anul 1862—1863.

Examenele acestuĭ an scolastic, de învĕțăturile urmate în acest institut, se vor începe la 24 Iunie, și vor urma până la 27; începêndu-se diminéța de la 9 ore și continuând până la 12, pentru sciințe; iar după amiaḑĭ de la 2—4 ore, pentru cântărĭ. Se invită dar, în prediṣul timp, toțĭ ceĭ ce vor avea plăcerea a asista la aceste examene.

PROGRAMUL SEMINARIULUI MITROPOLITAN.

Sciințe:

Clasa I

Istoria vechiuluĭ Testament.

Aritmetica: Numere întregĭ, fracțiile vulgare, ḑecimale și complexe.

Istoria Românieĭ până la România pură.

www.dacoromanica.ro

Etimolopia limbeĭ latine în comparare cu cea română şi traduceri din Istoria Sacră.
Zoologia.
Caligrafia.

Profesor, *M. Dimitreanu.*

Clasa II

Catechismul.
Geografia.
Gramatica şi Santaxa limbeĭ române.
Istoria bisericéscă a vechiuluĭ Testament.

Profesor, *I. Germănescu.*

Clasa III

Principiĭ de Retorică, cu exerciţiĭ de compunere.
Istoria bisericéscă.
Liturgica.
Prescurtare de Istoria Românilor.

Profesor, *I. Ionescu.*

Clasa IV

Retorica cu exerciţiĭ de cuvinte bisericescĭ.
Teologia Dogmatică.
» Moralá.
» Pastorală.

Profesor, *I. Benescu.*

Cântărĭ

Clasa I.

Principiĭ de Gramatică, şi
Cântarea celor opt glasurĭ pe Anastasimatar.

Profesor, *O. Dumitrescu.*

Clasa II.

Un rînd de Docsologiĭ.
Heruvicele, Chinonicele şi Acsiónele săptămâneĭ.
Podobiile.

Profesor, *O Dumitrescu.*

Clasa III.

Un rând de Docsologiĭ maĭ marĭ.
Partea I de Heruvice. Chinonice şi Acsióne pentru Duminicĭ.
Parisimierul tot.
Acsiónele praznicelor şi cele treĭ Liturghiĭ.

Profesor, *I. Zaharia.*

www.dacoromanica.ro

Clasa IV.

Partea II-a Herov. Chinon. şi Acsióne.

Treĭ polielee.

Chenonicile praznicelor şi alte Irmóse şi un rînd de Herovice grecescĭ.

Profesor, *I, Zaharia.*

Cercetat de Consiliul superior : *Aaron Florian. I. Zalomitu. A. T. Laurian. I. Stratu. Boerescu. Davila. Costa-Foru.*

Aprobat de Ministerul instrucţiuneĭ şi cultelor,

Ministru ad-interim, *A. Odobescu.*

Directorul Instrucţiuneĭ, *G. R. Melidon.*

Despre seminarul Veniamin amintim, că la 26 Octombre 1859, s'aŭ desfiinţat Epitropia specială a seminariuluĭ, care trecu suh directa administrare a ministruluĭ instrucţiuneĭ publice.

La 1860, dupe secularisarea averilor monastirescĭ, ministrul de culte, M. Kogălniceanu, a reformat seminariul Veniamin.

Iată cum judecă acésta reformă D. profesor C. Erbiceanu:

«La 1860, fiind ministru de culte D. Mihail Kogălniceanu, aŭ reformat dupá secularisare şi Seminariul, acéstá reformá este tot ce póte fi maĭ bun, pentru că studiile religióse se întreţin, sciinţele náturale, fisice şi matematice se adaugă, precum şi limbile moderne, francesă în tóte clasele. De asemenea salariile profesorilor s'aŭ sporit fórte simţitor, aşĭa că acéstă reformă va face tot-d'auna onóre acestuĭ bărbat de Stat distins. Spre a proba şi maĭ evident beneficiile acesteĭ reforme, transcriem aicĭ budgetul anuluĭ 1860, care comparându-se cu cel trecut, face şi maĭ bine vĕdută îmbunătăţirea ce s'aŭ adus acestuĭ institut.

1) Profesor de obiectele Catihetice, cursul inferior salar 10.000 leĭ.
2) „ „ Limba română idem.
3) „ „ Latina idem.
4) „ „ Grécă, 5.000 leĭ.
5) „ „ Statistica, 10.000 leĭ.
6) „ „ Matematica 10.000 leĭ.
7) „ „ Istoria Naturală 10.000 leĭ.
8) „ „ Caligrafie şi desemn 10.000 leĭ.
9) „ „ Limba francesá 10.000 leĭ.
10) Introducerea în Sf. Scriptură în clasa IV se va preda de rectorul seminariuluĭ obligător.
11) Profesor de Musica vocală 5.000.

Cursul superior

1) Profesor de propedeutică 12.000 leĭ.
2) Literatura latină, 12.000 leĭ.
3) „ elenă 12.000 leĭ.
4) Istoria şi statistica laică şi eclesiastică 12.000 leĭ.
5) Fisica, Agronomia şi Medicina populară 12.000 leĭ.
6) Arheologia, Ermineutica şi Pastorala 12.000 leĭ.

www.dacoromanica.ro

7) Teologia dogmatică şi morală 12.000 leĭ.

8) Literatura şi Retorica 12.000 leĭ.

Se salariază catedra de introducere în teologie şi Sf. Scriptură cu 9.000 leĭ.

Introducerea în Sf. Scriptură se va preda de Rector, obligator, în clasa V şi VI.

Insemnăm, că punêndu-se în aplicaţie acest program, s'aŭ maĭ unificat unele catedre: desemnul, caligrafia şi limba francesă aŭ fost o catedră, latina şi română o catedră.

Pe lângă acésta s'a maĭ prevĕḑut 6.000 leĭ pentru îmbrăcămintea elevilor şi pentru Bibliotecă 500 leĭ. Budgetul anuluĭ 1860 este de 381.800 leĭ. Dar îndată dupe acest an, aŭ început a se ciunti încet, atât salariile profesorilor, maĭ ales acelor din cursul inferior, cât şi din sumele pentru întreţinerea scóleĭ, aşĭa că la 1863, cifra totală a budgetuluĭ este numaĭ de 372.420.

Cu introducerea legeĭ de instrucţie, sub Ministrul Creţulescu la 1864, s'a maĭ stabilit pentru un timp starea scólelor, adică nu se maĭ fac schimbărĭ şi preschimbărĭ în fie-care an în studiĭ şi catedre, până la 1873. Dar trebue să spunem, că prin legea actuală a instrucţiuneĭ publice învĕţămêntul religios a fost în cât-va diminuat; maĭ ântêiŭ că nu s'a prevĕḑut o facultate de teologie, şi acea care şi funcţiona în Iaşĭ a fost suspendată la 1864, din lipsă de profesorĭ; apoĭ s'aŭ eliminat şi unele sciinţĭ din Seminar, carĭ existaŭ în 1860 şi maĭ înainte. Aceste schimbărĭ fiind recente nu le maĭ amintim.»

In privinţa reformelor introduse în Seminariŭ, în 1862, párintele arch. Melchesidec şi episcopul Neofit Scriban descuviinţéză mĕsura luĭ M. Kogălniceanu, prin o adresă către ministerul instrucţiuneĭ publice, pe care o dăm în întregime posedând originalul [1]) *Audiatur et altera pars!*

In 1864 profesorul Drăghicĭ de la seminarul Veniamin cere adăogirĭ pe lângă catedra de agronomie, de pe lângă acel seminar, în sens de a se alipi o fermă din moşia de la Galata [2]).

După opiniunea luĭ P. Poenaru, expresă printr'un oficial raport, din 1864, Februarie 26, se respinge propunerile D-luĭ Drăghicĭ, primindu-se părerea luĭ Poenaru de a se institui când-va la Iaşĭ o scólă specială de agricultură, cu formă model. [3])

Maĭ slabe merg seminariile din eparchiĭ şi chiar şi cele din Huşĭ şi Roman.

Dar cu mult maĭ slab încă este seminarul da la monastirea Neamţuluĭ. La 9 Ianuarie 1861, ministerul instrucţiuneĭ publice ḑicea, prin jurnalul No. 3 (Dosarul No. 513), că »este de urgentă necesitate, ca seminarul din monastirea Neamţuluĭ să iasă din trista stare în care intrigile şi împrejurările trecute 'l aŭ lăsat». Din asemenea stare seminarul nu s'aŭ maĭ ridicat şi nu târḑiŭ s'aŭ desfiinţat.

*

Scóla de medicină şi chirurgie, merge îmbunătăţindu-se în aniĭ aceştia.

Anexăm [4]) maĭ multe raporturĭ şi programe, până în 1864.

Cam de la acéstă dată, scóla se numesce scólă naţională de medicină şi de farmacie.

In Iulie 1864, activul şi energicul fundator al acesteĭ scolĭ, Dr. Davila, presentéză Ministruluĭ un regulament pentru trimiterea în străinĕtate, ca să iea diplomă de doctor, a câte un numĕr de absolvenţĭ aĭ scóleĭ din fie-ce an.

---

[1]) Veḑĭ anexa.

[2]) Veḑĭ anexa.

[3]) Veḑĭ anexa.

[4]) Veḑĭ anexele.

www.dacoromanica.ro

Dr. Davila are destule titluri la recunoscinţa naţiunei, dér faţă cu Universitatea din Iaşi, i se póte face o imputare. El a împedicat lung timp complectarea acesteĭ Universităţĭ, cu facultatea de medicină.

Dăm în anexă [1]) procesul verbal al consiliuluĭ din Iaşĭ, din 10 Octombre 1860, din care se póte vedea, că în contra înfiinţăreĭ facultăţeĭ de medicină din Iaşĭ, eraŭ şi uniĭ din moldoveni. Acésta va fi scuza luĭ Davila.

Punem la îndemâna cercetătorilor, alăturându-le ca anexe aci [2]), diversele raporturĭ şi dărĭ de sémă generale, la ocasiunea examenelor din 1861—1863, însoţindu-le şi cu notele explicătóre ale budgetuluĭ celuĭ ântêiŭ, regulat, în Moldova, de la 1860.

*

Aci noĭ terminăm lunga carieră percursă de condeiul nostru obosit, dér mereŭ admirator progresuluĭ cultureĭ naţionale, înregistrând ultimele date despre scólele private, cu referinţe la aniĭ aceştia :

In Decembre 1860, Mitropolitul din Bucurescĭ, cere Ministeruluĭ instrucţiuneĭ publice, ca scólele confesionale străine, de îndată ce aŭ scolarĭ românĭ, să aĭbă învĕţător de religiune un preot român; Ministerul dupe cererea Eforieĭ, exige acésta.

Anexăm [3]) lista tuturor scólelor private din Bucurescĭ, la Februarie 1860.

Acéstă listă ne arétă un lucru îmbucurător: scăderea numĕruluĭ acestor scolĭ şi a populaţiuneĭ lor.

Scólele dascălilor de pe la bisericĭ, continue a fi tolerate de Eforie, în 1860.

Ba chiar directorul I. Maiorescu, cere din noŭ, ca Epitropiĭ bisericilor să dea local acestor scolĭ, carĭ sunt de trebuinţă, până ce să se pótă organisa scolĭ în regulă prin mahalale. [4])

*

Bursieriĭ moldovenĭ, se înmulţesc în August 1861, prin trimiterea în Bavaria (Aschaffenburg) a D-lor G. Gabrielescu şi I. Pavlov, pentru Foresterie. Ministrul Kogălniceanu încuragiă mult asemenea studiĭ, el care voise să înfiinţeze o scólă specială la Tĕrgul-Neamţu.

Adunarea Moldoveĭ, în 15 Octombre 1860, acordase unele subvenţiĭ neregulate fiilor fabulistuluĭ Donicĭ, anume George şi Vasile.

Tot în Decembre 1860, pictorul Anastaseanu, capĕtă din noŭ bursă, ca să mérgă din noŭ la Roma, să se maĭ perfecţioneze în arta sa.

G. Anastaseanu, al căruĭ cap de operă, rĕmâne cavalerul cu zale, din care un exemplar se conservă în pinacoteca de la Iaşĭ şi altul este în proprietatea mea, stete în Iaşĭ între 1857—1860, făcênd maĭ multe portrete particulare. De bursa de la 1860, luna Decembre, se folosi puţin timp Anastaseanu, căcĭ muri la Roma.

---

[1]) Veḑĭ anexele.
[2]) Veḑĭ anexa.
[3]) Veḑĭ anexa.
[4]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

In Decembre 1861, s'a acordat bursă pentru drept studentului Mircea din Iași. In Iulie 1862. Lista generală a bursierilor moldoveni, e cea următóre :

Listă de subvenţiunile elevilor din Moldova, trimiși în străinătate pe trimestrul luĭ Iulie 1862

NUMELE ŞI PRONUMELE	Suma cuvenită în galbeni	A D R E S E L E
Grigorie Bosie	65	La Paris, rue de Maçon-Sarbone No. 3.
Nicolae Culiano	65	„ „ „ Soufflot No. 1.
A. Odescu	65	„ „ „ Racine No. 6.
G. Cernătescu	65	„ „ „ de l'école du Médecine No. 43
Petru Poni	65	„ „ „ Monsieur le Prince No. 59.
Constantin Codrescu	65	„ „ „ de l'Est No. 10.
Ión Ciurea	65	
B. Donicĭ	65	„ „ Collège St. Barbe, A. Mr. F. Fray.
N. Donicĭ	65	„ „ agent comptable de St. Barbe.
D. Ulea	65	Idem, la Paris.
Vasile Agapie	65	Idem, rue Maçon Sorbonne No. 5.
D. Duca	65	Idem, la Paris.
N. Grigorescu	65	Idem, Hôtel Corneille rue Corneille 5.
Ştefan Şendrea	65	Idem, rue de grés No. 12.
D. I. Morţun	17 1/2	Idem, rue Vavin No. 21.
Gr. Melidon	65	Idem, Boulevard Mont-Parnasse No. 153.
Petru Borsiu	65	La Turin, via Po. 34, Piano III.
G. A. Urechiá	50	
Romulus Scriban	50	
Georgiu Roşiu	50	
Grigorie Roşie	65	La Münich, în Bavaria.
Titu Teodori	50	La Carlsruhe, în Baden.
Alexandru Peiu	65	La Metz, în Belgia, la scóla de aplicaţiune militară.
C. Vasiliu Pilat	65	
D. Chinez	65	
N. Dabija	65	
L. Negrutzi	65	La Halle, în Germania.
I. Negrutzi	65	La Berlin.
Alexandru Teodori	50	La Bonn, în provinc. de la Rin din Prusia.
G. Gavrilescu	43 1/4	La Aschaffenburg în Bavaria.
G. Pavlov	43 1/4	
	1.849	

Anexăm [1]) diverse acte din 1860, cu referinţe le bursieriĭ Munteni şi în spesial la D-l A. Petrescu student în astronomie şi A. Creţescu.

*

O frumósă faptă are loc la acéstă rubrică a stipendiilor. In 1861, Septembre 19, dupe stăruinţa nóstră, în urma corespondenţeĭ cu profesorele Pumnul din Cernăuţĭ,

[1]) Veţĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

Consiliul de Miniştri (A. Panu, A. Rolla, D. Rosetti, S. Silion), dobêndesce de la Domnitorul Cuza aprobarea, să se dea câte 30 galbenĭ subventiune pe an studenţilor bucovinenĭ Vasile Burlă, Vasile Bumbac şi Ioan Boliga, din clasa 7-a gimnasială, ca să-şĭ continue studiile în Ardèl [1]).

Asemenea frumóse simţirĭ se manifestă de maĭ multe orĭ şi sub forme diverse. Aşĭa, ambele ministere de culte, cel din Bucurescĭ şi cel din Iaşĭ, aŭ acordat şcolilor şi bisericeĭ Sântu Nicolae din Braşov un important ajutor bănesc; ca despăgubire dupe nisce vechĭ hrisóve domnescĭ.

La 1864, Iunie 5, însuşĭ Mitropolitul Moldoveĭ şi Suceveĭ, cu adresa No. 4.970, intervine la Ministrul cultelor în favórea fraţilor noştrĭ de peste Carpaţĭ.

E, dupe noĭ, memorabilă acéstă adresă şi de aceea o dăm aci integrală dupe originalul care este în mânile nóstre. Ea constitue cel maĭ frumos monument al luĭ Calinic Miclesco :

PRINCIPATELE UNITE-ROMÂNE

Sânta Mitropolie a Moldoveĭ şi Suceaveĭ

Domnule ministru,

«Sciind că guvernul nostru român la maĭ multe ocasiunĭ s'a arătat cu multă caldură şi generositate pentru fraţiĭ noştrĭ de peste Carpaţĭ şi avênd deplina încredere, că şi de astă dată numaĭ puţin vor fi îmbrăţişaţĭ, îmĭ permit D-le Ministru, pe de o-parte a vĕ arăta nevoia şi lipsa materială cĕ se simţesce imperios de către fraţiĭ noştrĭ, iar pe de alta, a vĕ da ferbintea mea rugăminte ca să ţineţi sémă, acum maĭ mult de cât orĭ când altă dată, de acéstă lipsă, care fiind îndeplinită prin concursul mărinimosuluĭ nostru guvern actual, ar face fericit un numĕr de 3.000.000 fraţĭ românĭ aprópe !

Incă de la 1850—51 românii transilvănenĭ ceruse de la regimul imperial învoire de aşĭ întemeia o Universitate pentru fiiĭ celor 500 miĭ familiĭ române locuitóre în câte-va ţerĭ ale imperiuluĭ. Rĕspunsul pe atuncĭ fusese: »Faceţi-vĕ décă aveţĭ banĭ, »că de la Stat nu vi se póte da nimic.« Dupe aceea, urmará reacţiunea şi încercarea de aĭ germanisa şi catolisa.

Astădĭ însă, vĕdêndu-se maĭ liberĭ, voĭesc a se folosi de timp şi a se gândi la viitorul lor.

Cu tóte aceste, sciind eĭ că la fondarea uneĭ adevĕrate Universităţĭ se cer mijlóce bănescĭ colosale, pe care încă nu le aŭ şi verĭ-o 20 profesorĭ prea bine pregătiţĭ, pentru ca să nu fie siliţĭ a introduce îndată la început profesorĭ de alte némurĭ şi confesiunĭ, de carĭ trebue să se feréscă pe cât se póte, décă nu din alte cause, încă, pentru onórea naţională, aşĭa s'aŭ mărginit în dorinţa de a întemeia de o cam dată numaĭ facultatea juridică românească, cu un curs de 4 anĭ, séŭ adecă aşĭa numita *Academia,* de care saşiĭ aŭ una în Sibiu şi Unguriĭ alta în Cluj, numaĭ bieţiĭ confraţiĭ noştrĭ n'aŭ de loc. Apoĭ veţĭ maĭ sci încă, D-le ministru, că astădĭ se află 96 studenţĭ românĭ la Academia nemţéscă din Sibiu şi 32 la cea maghiară din Cluj.

---

[1]) Ministrul Moldoveĭ, în 1861, Septembre 9, cu jurnalul sĕŭ No. 675 (Panu, Rolla, Silion, D. Rosetti), aŭ apelat şi la toţĭ autoriĭ şi tipografiĭ, să doneze cărţĭ şcólelor române din Cernăuţĭ, Sucéva, Braşov, Blaj, Sibiu, Beiuş, Arad, Temişóra, Oradea-Mare şi teologilor românĭ din Viena. Anexăm adresa cu care I. Fetul însoţi un frumos dar de 210 volume.

www.dacoromanica.ro

Atâta junime românéscă studiósă merită a avea o *Academie naţională*, la care apoĭ s'ar duce juniĭ şi din Bucovina, Banat, etc., póte şi de la noĭ.

Insă şi la conservarea uneĭ Academiĭ se cer pe an ca la 18 miĭ florinĭ, séŭ cam 3.500 galbenĭ. De unde însă? Statul lor n'are atâţia banĭ pentru românĭ. Ce e drept Statul a început a da, însă numaĭ cleruluĭ şi şcólelor românescĭ gimnasiale (Braşov, Blaj), în total la 90 miĭ florinĭ, cam 17.000 galbenĭ pe fie-care an, iar maĭ mult nu voesce, ci-ĭ trimite la pungele lor.

Afară de banĭ însă maĭ este şi altă dificultate, adică tot cea atinsă maĭ sus: *profesorĭ bunĭ*. Pe aceştia trebue să şi-ĭ facă maĭ ântêiŭ. Indată ce vor avea, se vor apuca de lucru.

Decĭ modesta lor cerere, D-le Ministru, pentru care fac apel prin organul meŭ către mărinimosul actual guvern, este de a li se da un ajutor anual de 500 galbenĭ pe 4 anĭ, cu următórele condiţiunĭ:

1. Cu 200 galbenĭ să se facă stipendiĭ de câte 20 galbenĭ la 10 tinerĭ juriştĭ, de naţiune română, eminenţĭ, însă lipsiţĭ de mijlóce (de care sunt mulţĭ), spre aşĭ putea continua studiile juridice.

2. Din 300 galbenĭ să se facă duoĕ stipendiĭ pentru câte duoĭ tinerĭ carĭ aŭ facut cu laude cursul juridic de 3 anĭ, pentru ca să se pótă pregăti la verĭ-o Universitate undeva, ca profesorĭ de drepturĭ, depunênd rigurósele, adecă câte 150 galbenĭ la unul pe câte 2 anĭ, dupe care termin stipendiul ar trece la alţĭ duoĭ din ceĭ 10, carĭ s'ar alege maĭ bunĭ.

Aceştĭ 500 galbenĭ se vor îngriji în modul arĕtat, de către comitetul înfiinţat anume în Sibiu pentru ajutorirea juriştilor, sub preşedenţia D-luĭ consilier Petru Manu, bărbat venerabil şi neprihănit, precum póte îl veţĭ fi cunoscênd şi D-vóstre. Ast-fel D-le Ministru, fraţiĭ noştri, de şi ceva maĭ târdiŭ vor avea însă o Academie condusă cum trebue, de bărbaţĭ bine pregătiţĭ, iar acésta vor avea a o mulţămi neam de neamul lor bine-voitoruluĭ şi bine-fácĕtoruluĭ actual guvern.

3. Condiţiunea ca dupe ce se vor fi pregătit în 4 anĭ 4 profesorĭ bunĭ, că 500 galbenĭ să se prefacă în duoĕ lefĭ de profesorĭ, câte 250 galbenĭ la unul, lefĭ cu care în Ardeal póte trăi o familie de profesor. Acésta ar fi apoĭ o fundaţiune pe vecie.

Cele-alte lipsurĭ ale Academieĭ le-ar acoperi românii de acolo de îndată ce s'ar face un început atât de solid prin noĭ.

Ast-fel fiind împrejurările şi lipsurile materiale de care aŭ grava necesitate confraţiĭ noştrĭ de peste Carpaţĭ, vĕ maĭ adaug din parte-mĭ ferbinţĭ rugăminţĭ, ca să le daţĭ căldurosul concurs al D-vóstre, ca ast-fel frăţescul apel făcut, să capete rĕsunet în inimile generosuluĭ actual guvern, spre reuşirea şi fericirea lor.

Despre resultatul acesteia veţĭ bine-voi a mĕ încunoscinţa.

Primiţĭ, vĕ rog, D-le Ministru, încredinţarea osebiteĭ mele consideraţiunĭ.

Locot. Mitropolit, *Calinic Miclesco*.

No. 1.970. Iaşĭ, 1864, Iunie 1.

*

Pentru producerea de meseriaşĭ, se trămiseră tinerĭ în străinătate, In 16 Aprilie 1860, cu adresa No. 1.340 ministerul cultelor caută să aşeḑe un numĕr de ucenicĭ la

www.dacoromanica.ro

agenția vapórelor Loyduluĭ, la lucrarea machinelor. Dar agenția refusă, sub pretext că n'are lucrărĭ importante.

Iată ce nu trebue uĭtat!

*

La 20 Iuüe 1862, scólele de arta și de agricultură s'aŭ trecut la ministerul agricultureĭ, comerciuluĭ și lucrărilor publice.

Apoĭ în 1864, ministerul de justiție se împreună cu ministerul de culte și instrucțiune publică, însă cu director special fie-care, de și avênd numaĭ un ministru.

*

Organele de cultură generală continuă în desvoltarea lor.

Bibliotece'e 'șĭ înmulțesc colecțiunile, maĭ ales cea din Iașĭ, precum vĕḑurăm din budgetul pe 1860. In acelașĭ an și pe lângă ministerul de instrucțiune publică din Iașĭ se începuse o bibliotecă specială didactică, care se contopi apoĭ cu acea a ministeruluĭ din Bucurescĭ. [1])

La ocasiunea mergereĭ D-luĭ bibliotecar B. P. Hasdeŭ, se aducă din Basarabia un numĕr considerabil de cărțĭ donate de tatăl D-sale, guvernul rusesc cât pre ce să nu maĭ permiță acum ilustruluĭ academician de a se maĭ reîntórce în România.

A trebuit seriósă intervențiune din partea guvernuluĭ Moldoveĭ până să pótă D. Hasdeŭ a trece vama de la Sculenĭ.

Pentru frumusețа casuluĭ și ca o pagină din biografia ilustruluĭ bărbat, aducem aci traducție dupe nota consuluĭ Rusieĭ, sub No. 749, din 20 Septembre, cu referință la D. Hasdeu.

Traducție de pe nota consulatuluĭ general al Rusieĭ sub No. 749, din 20 Septembre.

«Numitul Tadeŭ Hasdeŭ, fiul unuĭ proprietar din Basarabia, cu asemenea nume, viind în anul 1857, în calitate de intendent la moșiile prințuluĭ Constantin Moruzi, situate în partea Basarabieĭ anexate, s'aŭ domiciliat deja după stabilirea noueĭ frontiere și aŭ făcut a fi recunoscut ca supus român, fără a cere autorisația guvernăměntuluĭ imperial și fără a îndeplini formalitățile exigente de legĭ în asemenea casurĭ și în calitate de indigen aŭ ocupat de atuncĭ funcțiunĭ publice, maĭ întâiŭ ca membru la tribunalul judiciar al districtuluĭ Cahul și maĭ în urmă ca redactor al uneĭ foĭ politice redigiată la Iașĭ.

Făcêndu-se maĭ în urmă profesor și bibliotecar, D. Hasdeŭ, în anul 1860 a făcut un voiagiŭ la Odesa și Chișinăŭ, sub nume de Stogon Petriceĭco, cu misiune de a cumpĕra cărțĭ pentru biblioteca națională din Iașĭ. La sosirea sa în Basarabia guvernul acesteĭ provinciĭ, constatând adevĕrata sa naționalitate 'ĭ opri pașportul și numaĭ dupe insistența repetată a guvernăměntuluĭ Moldoveĭ, și dupe ce acesta aŭ dat siguranțiĭ formale, că D. Hasdeŭ va fi înapoiat autorităților imperiale, îndată ce comisiunea va dovedi că trecerea sa în Moldova a fost ilegală, E. S. generalul Kanton de Verragon, aŭ consimțit a delivra numituluĭ individ un pașport rusesc.

Organisându-se o comisiune pentru a cerceta causa D-luĭ Hasdeŭ, consulatul impe-

[1]) Dosarul No. 1.489.

www.dacoromanica.ro

rial din Iaşĭ, în urmarea cererilor D-luĭ guvernor al Basarabieĭ, s'aŭ adresat prin notele din 26 Septembre 1860, No. 2.828, 11 Februarie No. 409, şi la 25 August 1861, sub No. 2.140, atât către Ministerul trebilor străine, cât şi către acel de interne din Iaşĭ, pentru a obţine doveḑile pe carĭ se bazéză Domnul Hasdeŭ, pentru a justica actul comis de el, şi pentru a cunósce tot-d'o-dată opiniunea guvernămêntuluĭ princiar asupra acesteĭ cestiunĭ.

Aceste note rĕmânênd fără rĕspuns, D. Popow, s'a referit către acest general consulat, cerênd intervenţia sa către cine se cuvine, pentru a căpăta sus citatele doveḑĭ.

Prin urmare, der, subscrisul recomandând cele precedente bine-voitóreĭ atenţiunĭ a Onor. Minister al trebilor străine, se flatéză cu speranţa, că Principele Cantacuzin va bine voi a 'ĭ transmite actele ce pot avea vre-un raport la schimbarea naţionalităţeĭ D-luĭ Hâsdăŭ.

Aşteptând acea comunicaţiune, subscrisul profită, etc.»

Cu ocasiunea călĕtorieĭ séle în Basarabia, şi credem şi la Odesa, D. Hasdeŭ descoperi în biblioteca din acel oraş, rara carte: «Histoire sommaire des choses les plus mémorables advenues aux derniers troubles de Moldavie,» de Charles de Ioppecourt, tipărită la Paris la 1.620.

O copie dupe acéstă însemnată carte, s'ă tras de către D. Hasdeŭ, pentru biblioteca din Iaşĭ. In *Ateneul Român* din Iaşĭ, am publicat o dare de sémă despre acéstă carte.

*

Liceul din Iaşĭ, s'a ajutat de cât-va timp la cursul de botanică, cu grădina botanică, organisată de câţĭ-vă anĭ, de Dr. Anastasie Fĕtu. Acéstă grădină, în 1864, numĕra 1.500 de plante, şi primea o mică subvenţiune de la Stat, ca remuneraţiune pentru serviciile, ce aducea studiuluĭ. [1])

*

In 1863, D. G. M. Tătărescu, presintă Ministeruluĭ cultelor şi instrucţiuneĭ publice din Bucurescĭ, următorul proiect de înfiinţare al uneĭ scolĭ de pictură şi sculptură în Bucurescĭ, cum era una în Iaşĭ.

Proiect de înfiinţarea scóleĭ de pictură şi sculptură în România

Spre acest sfârşit, ar trebui să se formeze o galerie de tablourĭ originale, dér fiind-că acestea în tot chipul, sunt rare şi greŭ de găsit, şi care negreşit că ar costa şi sume fabulóse;

1. Socotesc dér, că miḑlócele cele maĭ nemerite de o cam dată, ar fi, potrivit şi cu sorgintele ţĕreĭ nóstre, de a forma o colecţiune de copiĭ exacte, dupe operile cele maĭ stimate; acésta se ḑice începutul unei galeriĭ, care va fi de ajutor indispensabil a acestor scóle. Sunt deja câţĭ-va artiştĭ romanĭ, carĭ 'şĭ a făcut studiile în străinĕtate (carĭ maĭ mult şi carĭ maĭ puţin) şi carĭ se vor însărcina voios cu reproducerea treptat a unor asemenea opere, îndatorindu-se însă, a înfăţişa guvernuluĭ atestate formale din partea

[1]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

autorităţilor competinte locale despre exactitatea reproducereĭ; acéstă îndeletnicire nu va putea popri pe artiştiĭ ce se vor însărcina cu dênsa, de a consacra o parte a timpuluĭ şi la producţiunile lor originale.

2. Se va face asemenea o colecţiune aleasă de stampe, pentru înlesnirea şi formarea gustuluĭ junimeĭ studióse.

3. Spre complectarea acesteĭ scóle, trebue asemenea o colecţiune de copiĭ exacte în gesso (ipsos) dupe cele maĭ stimate opere grece antice, precum şi vre-o duoĕ modelurĭ de anatomie tot în ipsos, care se găsesc cu multă înlesnire, maĭ cu sémă pe la Florenţa şi Roma, (cu 600 galbenĭ, se pôte forma o colecţiune care să nu lase nimic de dorit.)

4. Aceste tablourĭ şi sculpturĭ, se vor aşeḑa cu ordin, fie-care câte într'o sală, séŭ maĭ multe, dupe cantitatea lor, şi cu acéstă ocasiune vom putea forma o *galerie de tablourĭ* şi un *muséu* de sculptură, care va servi tot-d'o-dată şi spre popularisarea frumóselor arte, aşĭa că cu încetul se va introduce simţul frumosuluĭ (ceea ce ne lipsesce cu totul.)

5. Intr'acéstă scólă eleviĭ vor face cursurĭ regulate de desemn dupe *stampe*, *statue* şi *natură* maĭ cu sémă.

6. Curs de *Perspectivă*.

7. Curs de *Anatomie*; şi câţĭ dintr'înşiĭ se vor destina pentru pictură, vor studia sub direcţiunea profesorilor compositiunea şi coloritul; iar aceĭ carĭ se vor destina pentru sculptură, vor începe a modela în gesso dupe statue şi natură. Acestea sunt adevĕratele studiĭ, carĭ pot să formeze junĭ elevĭ, pe adevĕrata cale a acestor duoĕ arte.

8. Acéstă scólă se va dirige de artiştĭ de la care se va cere probe de capacitate într'acéstă necesarie.

9. Intr'acéstă scólă se va pregăti junimea studiósă, destinată acesteĭ nobile arte, care dupe un studiŭ regulat de câţĭ-va anĭ, vor da concurs riguros de tôte cele coprinse maĭ sus, şi câţĭ vor eşi eminenţĭ în tôte, un numĕr dintr'aceĭa, se vor trimite în străinĕtate a se perfecţiona.

G. M. Tătărescu.

Intre lucrările din ramura picturei, în aniĭ aceştia, se cade a se menţiona albumul pictoruluĭ Trenk.

Muséul nostru din Bucurescĭ, posedă cele maĭ multe din frumósele lucrărĭ ale acestuĭ pictor.

Un numĕr de tinerĭ, cer egalmente la »7 Noembre 1863, înfiinţarea uneĭ scóle de pictură. [1])

La 20 Noembre 1863, D-l Tătărescu, revine cu un noŭ proiect, maĭ desvoltat, ḑicênd, că l'a lucrat împreună cu D-niĭ Aman şi Alexandrescu, dupe însărcinarea ce avusese din partea Eforieĭ încă din 1861. [2])

Consiliul superior, în 28 Neembre 1863, aprobă în principiŭ lucrul şi-l recomandă Ministruluĭ a se lua în considerare cu noul budget pe 1864. Dér Ministrul D. Bolintineanul ḑice, că «nefiind fondurĭ nicĭ în noul budget, se maĭ amână; la dosar.»

Vĕḑurăm, că D-luĭ N. Creţulescu, reveni acest merit al fundaţiuneĭ scóleĭ de pictură din Bucurescĭ, dupe propunerea şi proiectul ce am întocmit noĭ.

---

[1]) Veḑĭ anexa.

[2]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

La 13 Ianuarie 1861, Ministrul Vlădoianu din cabinetul luĭ M. Costachi, face referatul No. 309, către Consiliul de Miniştri, şi 'ĭ propune un regulament, pentru facerea unuĭ tabloŭ în uleiŭ, represintând lupta de la *Teişanĭ* între Stroe Buzescul şi nepotul Hanuluĭ tătăresc (1604), cu scop de a se conserva memoria unuĭ ast-fel de fapt istoric.

Premiul 300 galbenĭ.

Consiliul de Miniştri aprobă.

In preambulul regulamentuluĭ concursuluĭ se ḑice: «frumósele arte influinţând cu tărie asupra spiritelor şi a imaginaţiuneĭ, aŭ privilegiul, precum ele se ocupă de creaţiĭ nobile şi perfecte în forme, a deştepta în inimele ómenilor sentimente 'nalte şi generóse. Când ele reproduc cu energie şi cu talent glorióse evenimente ale uneĭ naţiĭ, ele aţiţă şi fortifică amorul patrieĭ într'acea naţie, şi o mână ast-fel la un patriotism luminat, la o adevĕrată şi seriósă propăşire naţională.

Ministrul, spre a stimula desvoltarea picturĕĭ, ce începe abia a se introduce printre noĭ, propune concursul. Tabelul va fi depus în Musĕŭ, juriul va fi de 8 persóne artiştĭ şi cunoscĕtorĭ competentĭ (?), pânza va fi de 1 m. 25 cm. şi 1 1,35 înalt, termenul la 1 Septembre 1861. Regulat, adecă o dată pe an, asemenea concurs se va face «până se vor putea înfiinţa şi alte concursurĭ pentru desemn, architectură, sculptură musică şi până când desvoltarea artelor şi întinderea gustuluĭ în ţéra nóstră, vor permite a se cere de la artiştĭ, nu schiţe, ci tablourĭ sĕvîrşite, care să pótă constitui o mică exposiţie de frumósele arte. [1])

*

In 1863, D-l N. I. Voinescu, fost bursier al Statuluĭ pentru musică la Viena, din 1849, cere Ministeruluĭ cultelor şi instrucţiuneĭ publice din Bucurescĭ, la întórcerea sa din Viena, un post ca profesor de violină la scóla de musică. Consiliul superior aprobă înfiinţarea prin budgetul anuluĭ viitor al scóleĭ de musică, dér şi acéstă instituţiune avea să fie creată la 1864. [2])

Nu putem totuşĭ nega unele progrese ale acesteĭ arte.

Din faptele musicale, amintim publicaţia, în 1860, a melodiilor române de Alex. Berdescu. In Maiŭ acel an, prin raport către Domnitor, sub No. 1.540, să acordă luĭ Alexandru Berdescu 70 galbenĭ, cu titlul de împrumutare, ca sá 'şĭ tipăréscă melodiile române adunate; lucrarea a fost prealabil cercetată de D. Bengescu, dupe însărcinarea ce i a dat rĕposatul C. A. Roseti.

In Iulie 1860, artistul Flechtenmacher s'a mutat în Bucurescĭ este remunerat, ca sá punä vorbe românescĭ sub musica din «Norma», ca lucrare începĕtóre de opera naţională.

In Martie 1861, scóla de musică din Iaşĭ, sub direcţiunea luĭ Spiru, numĕră 23 de elevĭ, din carĭ 8 pentru bell canto, 7 pentru piano, 16 pentru violină, 47 principiĭ elementare, 6 fete la bell canto, 9 la piano şi 12 la principiĭ.

In Iunie 1861, Ministerul de resbel, No. 6.292, cere Ministeruluĭ cultelor, să rênduiască o comisiune, ca să cerceteze 13 imne naţionale intrate la concursul publicat de acel Minister.

---

[1]) »Monitorul oficial«, din 24 Martie 1861.

[2]) Vedĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

Ministrul cultelor numesce în comisiune pe artiștiĭ Wist, Flechtenmacher, Wachman, Al. Berdescu, D. Florescu și Gr. Bengescu. [1])

Se scie, că imnul care a isbutit, a fost compositiunea D-luĭ Hübsch, actual inspector al musicilor militare.

*

Teatrul din Iașĭ, cu strămutarea capitaleĭ la Bucurescĭ, cu indepărtarea din Iașĭ a luĭ Alexandri și a altor scriitorĭ, este în scădere din ce în ce maĭ simțită.

Se maĭ ridică din când în când prin intrarea în trupa Ieșană a luĭ Mihaiŭ și Matildeĭ Pascali, dér aceștia introduc și aci drama de Boulevard.

La Bucurescĭ, teatrul, la Noembre 1860, se administréză în regie de către guvern, dér Statul păgubesce considerabil, și G. Costaforu propune luĭ Vodă Cuza, la finea anuluĭ 1860, să se dea teatrul în arendă luĭ Mateiŭ Millo.

Domnitorul aprobă.

In Septembre 1860, Ministrul de interne C. Iliescu, prin raportul către Domnitorul Cuza, de la 30 Septembre, sub No. 940, a propus Domnitoruluĭ administrațiunea teatruluĭ de un Comitet de 5 membri.

Acest Comitet, la Septembre 1863, sub pretext, că teatrul nu maĭ este în regia Statuluĭ, se reduce la 3 membri, și anume: Gr. Bengescu, Cap. C. Silion și Iancu Samurcaș.

Apoĭ în 23 Noembre acelaș an, cere iarășĭ cu raport către Domn, No. 30.649, adăugirea a duoĭ membri in comitet, sub cuvênt, că în capitală sunt maĭ multe teatre și nu pridideșc treaba numaĭ 3 membri. Cererea acésta o făcu D-l Ministru de interne M. Kogălniceanu, și șe numi aceĭ membri: I. Strat, Nicolae Pâcleanu. [2])

Dupe stăruințele, din 1863, ale actoruluĭ M. Pascali, care mereŭ scria și pretindea, că Mateiŭ Milo duce teatrul la ruină, o Comisiune adause către vechiul Comitet, compusă din D-niĭ V. Boerescu și C. Cantacuzin, este însărcinată cu cercetarea unuĭ proect de reorganisare a teatruluĭ național presentat de artistul Pascali.

Acéstă organisare nu se făcu așĭa de curênd, iar publicul luminat, continuă în Bucurescĭ și Iașĭ a frecuenta maĭ mult opera italiană, pentru care Statul plătea o subvențiune de 1.250 galb. la Iașĭ, și maĭ mare la Bucurescĭ. [3])

*

O rubrică specială deschidem aci, pentru continuarea informațiunilor despre diverse lucrărĭ istorice din țéră. In 1860, Consiliul de Miniștri cercetéză referatul Ministruluĭ instrucțiuneĭ publice de la 22 Ianuarie, sub No. 255, relativ la conservarea obiectelor antice, archeologice și istorice, ce coprind mănăstirile închinate din țéră.

Consiliul decide, că nu ajunge numaĭ apelul făcut către egumenĭ și către toțĭ cetățeniĭ inteligenți, ca să privigheze nevătămarea obiectelor prețióse, ci pentru maĭ multă eficacitate, se unesce cu părerea Ministruluĭ de culte, de a rêndui o comisie de 4 membri, care împărțind mănăstirile în 4 circumscripțiĭ, fie-care din eĭ să visiteze câte una, alcătuind inventare noue de tóte obiectele mobile și imobile de interes istoric, și să

[1]) Dosarul No. 2, archiva ministeruluĭ de culte.

[2]) Dosarul No. 72, archiva Ministeruluĭ de Culte, din 1863.

[3]) Dosarul No. 34, din 1853 și No. 47.

www.dacoromanica.ro

aducă cu eĭ la Bucurescĭ tóte cărțile vechĭ uĭtate prin dulapurile mŏnăstirilor. Pe lângă fie-care din ceĭ 4 comisarĭ, va fi și câte un secretar. Misiunea este retribuită cu câte 50 galbenĭ pe lună de fie-care. Jurnalul este semnat de Iŏn Ghica, G. Golescu, V. Alexandri, Florescu și G. Crețeanu. [1])

Acéstă Comisiune a cam ingrămădit în podurile și pivnițele Ministeruluĭ de culte fel de fel de obiecte, carĭ n'aveaŭ a face cu antichitatea. Când la 1864 și 1865 am creat muséul archeologic, a fost mare chin pe mine, Director al Ministeruluĭ instrucțiuneĭ publice la acea dată, până să fac o primă alegere. Ni se pare că și astădĭ la Muséŭ sunt lădĭ cu obiecte ce n'aŭ ce căta acolo.

In timp ce Comisiunea cutreera mŏnăstirile, cea-l-altă Comisiune documentală primea prefacerĭ în personal. Așĭa la 1861, D-l Florescu e numit membru la acéstă Comisiune în locul D-luĭ I. Brezoianu, cu ofisul Domnitoruluĭ Cuza No. 517, din 13 Septembre. N. Filimon, trece în locul D-luĭ Orĕscu, care e chiămat membru la Epitropia obștéscă. Gr. Mano devine secretar în locul luĭ Filimon. Aceste schimbărĭ se fac din causa neînțelegerilor dintre membriĭ Comisiuneĭ, ḑice Ministrul Niculescu în raportul către Domn.[2])

Am vĕḑut instituirea și a uneĭ alteĭ Comisiunĭ istorice, în 1859 și 1860.

Acéstă Comisiune presentéză în 15 Decembre 1860, Ministeruluĭ instrucțiuneĭ publice, un proiect pentru o societate Academică, cu scopul de a stimula sciințele și literile, și a aduna și publica materialele atingĕtóre de istoria națională. Acea societate va fi compusă din 18 membriĭ actualĭ, împărțiți în 2 secțiunĭ, una secțiunea istorică și archeologică, și a duoa secțiunea literară și lexicografică.

Dăm în anexe întregul proiect și raportul Comisiuneĭ. Pentru realisarea acesteĭ Comisiunĭ, se cerea 304.000 leĭ pe an, căcĭ membriĭ aveaŭ să fie plătiți cu léfă fixă de 300 leĭ pe lună.

Și acest lucru frumos închipuit, rĕmâne între *pia desideria*. Ministrul Barbu Vlădoianu, la 18 Ianuarie 1861, cu referatul No. 511, supune Consiliuluĭ de Miniștri, proiectul elaborat de Comisiune. Aci, se înmormîntă lucrul, până când, la 1864, cestiunea o reagitarăm noĭ tot cu D-l N. Crețulescu. Impregiurările politice ale timpuluĭ n'aŭ permis însă fundarea Academieĭ, chiar în 1864. Un alt ilustru patriot, D-l C. A. Rosetti, era menit să realiseze, mult modificând-o și îmbunătățind-o, acéstă bine-facĕtóre instituțiune din care născu Academia română.

Când cugețĭ, că cu 40 anĭ în urmă, limba românéscă era isgonită din biserica Treĭ-Erarchilor, și când astădĭ urmărescĭ cultul eĭ în sînul Academieĭ române, nu maĭ poțĭ a te înduoi de marea eĭ vitalitate și că cu adevĕrat este o mână providențială asupra neamuluĭ românesc.[3])

Maĭ importante sunt studiile întreprinse deja pe atuncĭ de D-l Alex. Odobescu, asupra tesauruluĭ de Petroasa. In Decembre 1863, D-l Kogălniceanu, Președintele Consiliuluĭ de Miniștri, recomandă coleguluĭ séŭ, Ministrul de culte, să patroneze lucrarea importantă a D-luĭ Odobescu dupe anexatul prospect al D-séle. [4])

---

[1]) Veḑĭ anexa.
[2]) Veḑĭ anexa.
[3]) Veḑĭ anexa.
[4]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

De maĭ mult timp, generalul Mavros donase numeróse obiecte de archeologie şi numismatică. S'a rênduit o Comisiune, care să primésca cu inventar frumósa donaţiune a D-luĭ Mavros. In acéstă Comisiune, la 1862, se afla şi D. Sturdza, actualul ilustru secretar general al Academieĭ. D-sa, dupe un obiceiŭ, care din norocire pentru ţéră, l'a păstrat până astăḑĭ, donéză, la rêndul sĕŭ, Museŭluĭ de înfiinţat la Bucurescĭ o colecţiune de 1.300 bucăţĭ monede. [1])

Inventariarea colecţiuneĭ Mavros, cu tóte acestea, nu se putu face. La înfiinţarea Museŭluĭ, Urechiă a aşeḑat colecţiunea Mavros, sub povĕţuirea generosuluĭ donator. Nu scim décă chiar astăḑĭ inventariarea e făcută, şi maĭ ales a secţiuneĭ numismatice.

Inainte de a termina cu acéstă rubrică, se cade să înregistrăm şi cel de al duoilea regulament întocmit la 1864, asupra Comisiuneĭ monumentelor publice. [2])

Fiind-că ne ocupăm aci de lucrărĭ relative la Istorie, credem util să maĭ amintim, că în Decembre 1860, M. Kogălniceanu, dispuse, să se aşeḑe mărcile judeţene pe la tóte autorităţile. D-sa ḑice, «că le am ales pe celea ce le am găsit din vechime, iar altele dupe cum am socotit a se întocmi.»

Acestea din noŭ întocmite, eraŭ maĭ cu sémă pentru judeţele din Basarabia.

Inainte de a păşi la bibliografia anilor din urmă aĭ acestuĭ tratat, séŭ maĭ drept la obicĭnuitele câte-va indicaţiunĭ bibliografice, anexăm un catalog de cărţile didactice adoptate la scolĭ, sub Ministerul D-luĭ N. D. Racoviţă (1862. [3]) Acéstă listă ne arétă existând încă unele cărţĭ din cele maĭ vechĭ, adoptate de Eforia din Bucurescĭ.

Pe la acéstaşĭ dată, un raport (2 Martie 1862), arétă, că în scóla de Verde din Bucurescĭ, aŭ găsit în us următórele cărţĭ:

Clasa I.

Abecedar,	de	*Heliade.*
Lectura,	»	»
Rugăciunĭ	»	»
Caligrafia	»	*A. Pop.*

Clasa II

Cartea de lectură,	de	*B. Ştefănescu.*
Aritmetica	»	»
Catechismul	»	*Florian Aaron.*
Gramatica	»	*V. Stilescu.*
Geografia	»	*Vlădescu.*

Clasa III

Istoria	de	*Heliade.*
Caligrafia	»	*A. Pop.*
Catechismul	»	*F. Aaron.*
Aritmetica	»	*G. Pop.*
Geografia	»	*Vlădescu.*
Gramatica	»	*V. Stilescu.*

Clasa IV

Aritmetica,	de	*G. Pop.*
Comptabilitatea	»	*Iarca.*
Gramatica	»	*V. Stilescu.*
Geometria	»	*G. Eustaţiŭ.*
Cosmografia	»	*Laurian.*
Istoria naturală	»	*Iarca.*
Istoria Românieĭ	»	*Laurian şi Heliade.*

[1]) Veḑĭ anexa.
[2]) Veḑĭ anexa.
[3]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

Iată acum şi o listă de cărţile în uz la gimnasiĭ din Ţéra Românéscă:

Listă de cărţile didactice ce se predaŭ în gimnasiul S-tul Sava

Clasa I.

Gramatica latină dupe Longchamp, de Beligniers, tradusă de Stilescul.
Epitome Istoriae Sacrae.
Istoria Românilor şi Geografia, de Laurian.
Aritmetica, de Pavel.
Gramatica francesă, de Ciocaneli.
Nuvele morale.

Clasa II.

Gramatica latină dupe Longchan, de Beligniers, tradusa de Stilesticul.
Gramatica Română, de Maxim.
De viris Illustribus.
Fabulele luĭ Fedru.
Istoria Românilor şi Geografia, de Laurian.
Aritmetica, de Pavel.
Geometria practică, de Pop.
Gramatica francesă mică, de Noël et Chapsal.
Fables de Lafontaine.
Duoĕ nuvele, de Poenaru.
Gramatica italiană, de Spinazola,

Clasa III.

Evangelia.
Cornelius Nepos.
Iulius Caesar.
Istoria şi Geografia, de Laurian.
Gramatica francesă, de Noël et Chapsal.
Fables, de Florian.
Gramatica italiana, de Spinazola.

Clasa IV.

Evangelia.
Crispo Sallustio şi Quinto Curtio.
Geometria dupe Legendre.
Gramatica francesă, de Poidevain.
Télémaque.
Coşiul cu florĭ.
Gramatica italiană, de Spinazola.

Clasa V.

Res Memorabiles, de Titu L. Patavin.
Ovidiu.
Gramatica elenă, de Colocotidi.

www.dacoromanica.ro

Xenofonte, idem.
Crestomatia elenă, de Colocotide.
Istoria veche, de Cernătescu.
Gramatica francesă mare, de Chapsal.
Literatura francesá, de Roques.
Gramatica germană, de Limburg.

Clasa VI.

Ciceronis Orationes Catilinariae.
Eneidele luĭ Virgilius. (Virgilius mare, compl.)
Isocrate şi Demosthene.
Istoria medie, de Cernătescu.
Istoria naturală, de Barach.
Literatura francesă, de Roques.
Racine (Athalie).
Crestomatia germană.

Clasa VII.

Platone.
Dialogul luĭ Criton.
Pro Milone de Cicerone, Ovidiŭ şi Virgiliŭ.
Literatura, de Marsillac.

Clasa VIII.

Tacit. Annalium Libr. XVI. Historiarum Libr. V. Germarorum.
Cicerone de oficiis.
Oraţiu.
Homeri Eliade.
Platon.
Phedon.
Sofocle.
Orleans (Schiller).

Multă vreme încă, precum se vede, cărţile didactice nu sunt aceleaşĭ în Iaşĭ, ca şi în Bucurescĭ.

La Bolgrad se înfiinţéză în 1861, o tipografie bulgaro-românéscă. Acésta urmáresce maĭ puţin scopurĭ didactice, decât propagandá politică. Cât datoresce actuala Bulgarie scólelor române şi protecţiuneĭ guvernelor Românieĭ, Istoria nepărtînitóre va spune-o când va.

*

Din perióda de timp în ultim cercetată, în urma reintrăreĭ în ţéră a tutulor emigraţilor de la 1848, literatura dispune de tot ce e maĭ capabil şi maĭ abil în arta condeiuluĭ. Dér şi nouele generaţiunĭ, de dupe 1848, sunt intrate în arenă şi încă cu marĭ succese. In jurul *Românieĭ* monumentala fóe publicată la Bucurescĭ, sub direcţia D-luĭ Odobesu, gravitéză noue pleade de scrisorĭ de invitaţĭ. *Ateneul din Iaşĭ* de asemenea adună pe

www.dacoromanica.ro

scurt timp pe maĭ mulți scriitorĭ rămașĭ încă acolo dupe unirea țărilor. D-l G. Sion, la Bucurescĭ, deschide în fóia sa *Revista Carpaților*, loc de întâlnire și de desvoltare a numoróse talente noue.

Dér maĭ ales jurnalistica politică, absórbe cele maĭ alese talente. D-niĭ C. A. Roseti, M. Kogălniceanu, C. Boliac, pășesc în fruntea jurnalismuluĭ politic. La scóla acestor atleți aĭ polemiceĭ, se formézǎ o sumă de tinere pene, bine ascuțite și servite, multe, și de o cultură maĭ deosebită.

Nu putem da aci lista tuturor publicațiunilor apărute între 1860—1864, dér datorĭ suntem a constata, că rĕspândirea jurnalismuluĭ în țéră, a produs, pe lângă binele politic, și un mare rĕŭ: a fácut, ca *cartea*, și maĭ ales cartea seriósă, să nu maĭ afle cetitorĭ și cumpĕrătorĭ.

Décă *cartea* maĭ trăesce, dupe 1860, acésta fu grație sacrificiilor ce pentru ea 'șĭ impuneaŭ sĕraciĭ membriĭ aĭ corpuluĭ didactic, carĭ singurĭ aprópe eraŭ abonațĭ și la gazete și la publicațiunile de cărțĭ noue.

Ministerul de culte, nu 'ĭ vorbă, protegiă și el unele cărțĭ. Dér acesta nu era tot-d'auna bun alegĕtor de opere. Așĭa Ministrul D. Bolintinénu, la 1864, refusă ajutor profesoreluĭ Angel Pechmeja, pentru tipărirea colecțiuneĭ séle de balade române, traduse în versurĭ franceze, [1]) pe când Ministrul de la August 1860, impunea, cu circularea No. 2.165, egumenilor mŏnăstirilor, să cumpere cartea luĭ N. Filimon: «Escursiunĭ în Germania meridională.» [2])

*

Intre publicațiunile oficiale, cu referința la scólá, vom aminti anuarele publicate de D. T. Maiorescu, fie ale gimnasiuluĭ din Iașĭ, care státu sub direcțiunea acestuĭ învĕțat bărbat, fie ale institutuluĭ Vasilian, care atât se îmbunătățĭ sub direcțiunea aceluiaș bărbat.

La 1863—1864, V. A. Urechiă publică Anuarul instrucțiuneĭ publice, prima colecțiune de documente, relative la istoria scóleĭ române.

In Octombre 1861, cu decret domnesc, No. 619, din 31 Octombre 1861, se acordă luĭ I. Ionescu 50 galbenĭ, pentru opera ce a lucrat și s'a tipărit la tipografia Statuluĭ, *Calendarul bunuluĭ cultivator*. Acéstă carte se distribui pe la scolĭ în multe exemplare.

In 1861, se publică la Iașĭ gramatica germaná, de Eivas.

Intre 1860—1862, Eforia adoptă cele 4 volume de D-r Baraș, Zoologia, Botanica, Mineralogia și Geologia.

O fórte importantă publicațiune istorică, apare în Bucurescĭ la 1862, Tesaur de monumente istorice de A. Papiŭ; acest jurnal va imbogăți Istoria națională, alăturea cu publicațiunea egalminte utilă, ce face în Iașĭ D-l T. Codrescu, sub titlul de Uricar, incă din 1852.

*

Incheiăm lucrarea nóstră amintind, că, legea actuală a învĕțămêntuluĭ, s'a lucrat de Consiliul de Stat, în timpul dictatureĭ Domnitoruluĭ Cuza. Ea nu fu terminată de-

[1]) Vedĭ anexa.
[2]) Vedĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

cât cu fórte puţine ḑile înainte de încetarea dictatureĭ, fiind Ministru de culte şi instrucţiune publică D-l N. Creţulescu.

Anexăm [1]) adresa No. 2 a Consiliuluĭ de Stat din 18 Iunie 1864, prin care cere Ministruluĭ instrucţiuneĭ publice, să permită D-luĭ P. Poenaru, unul din membriĭ Consiliuluĭ a consulta lucrările şi cărţile, *începêndu-se studiarea proectuluĭ de lege pentru organisarea instrucţiuneĭ publice.*

Va să ḑică la 18 Iulie, abia se începuse studiarea.

Luminile unor bărbaţĭ ca Bosianu, Poenaru, A. Creţescu, asigurară acestuĭ proiect de lege, orĭ cât de iute lucrat, sorţĭ bunĭ. Revĕḑut într'o nópte de D-l N. Creţulescu şi de noĭ, Directorul sĕŭ de la instrucţiunea publică, proiectul fu promulgat şi deveni de atuncĭ încóce închezăşuitorul a tótá cultura naţiuneĭ române.

De sigur, acéstă lege a Consiliuluĭ de Stat, lasă multe de dorit, dér nu maĭ puţin ea coprinde multe înţelepte dispositiunĭ, carĭ ne explică cum acéstă lege stă în picióre până astăḑĭ, într'o ţéră unde numaĭ stabilitatea legeĭ n'a înflorit, şi dupe ce aprópe tóte guvernele, ba şi însăşĭ constituanta a propus să se modifice!

Nu cunóscem obiect, care să tenteze maĭ mult péna unuĭ istoric, ca acel al naraţiuneĭ progreselor îndeplinite sub imperiul legeĭ de la 1864. Ministeriile, carĭ s'aŭ succedat de la 1864 până la 1868 'şĭ-aŭ tăiat largă parte de glorie, din aplicarea legeĭ de la 1864, creând instituţiunile prevĕḑute de ea, ba şi neprevĕḑute.

Dér nu este acésta maĭ mult misiunea condeiuluĭ nostru, de a face istoricul acestor timpurĭ maĭ nouĭ, decĭ punem aci capĕt lucrăreĭ nóstre.

---

[1]) Veḑĭ anexa.

www.dacoromanica.ro

TABELA MATERIILOR

	Pagina.
Capitolul I	1
Mórtea mitropolituluĭ Meletie	Idem
Talat-Effendi şi Duhamel	Idem
M. Sturza plécă din ţérá	Idem
Gr. Ghica Domn Moldoveĭ	Idem
Barbu Ştirbeiŭ	Idem
Autorul martor plecăreĭ din Iaşĭ a luĭ M. Sturza	Idem
Muntenia la 1849	Idem
Eforia scólelor muntene închise scólele la 1848	Idem
Reserva de banĭ în casa scólelor	Idem
Scóla primară din Lucacĭ	Idem
Spesele administraţiuneĭ scólelor şi a cancelarieĭ Fforieĭ	Idem
Scólă de fete subvenţionată	2
Burse pentru străinĕtate	Idem
Cárţĭ pentru bibliotecă	Idem
Lefĭ profesorilor colegiuluĭ desfiinţat	Idem
Reserva de banĭ pentru viitorul colegiŭ	Idem
Raportul Eforieĭ către Ştirbeiŭ Vodă, despre starea generală a institutelor de sub administraţiunea sa. Scólele ce aŭ rĕmas deschise în 1848, dupe căderea guvernuluĭ provisoriŭ	Idem
Eforia pune pe studenţiĭ stipendişti şi pe profesoriĭ rĕmaşĭ de la Sf. Sava să traducă şi alcătuiască cărţĭ didactice	Idem
Corespondenţa între Eforie şi departamentul bisericeĭ despre acésta	Idem
Alexe Marin cere a fi şi el însărcinat cu traducerea uneĭ cărţĭ de fisico-chimie, ce a studiat'o D-luĭ la Paris. Eforia cere aprobare de la departamentul bisericesc. Rĕspunsul acestuĭ departament	2 şi 3
I. Bibescu, şeful departamentuluĭ bisericesc, refusă léfă fixă pentru lucrarea de cărţĭ didactice	3
Insistenţa Eforieĭ asupra acestuĭ refus	Idem
Anaforaua Eforieĭ la Domn tot pentru acésta	Idem
Se dă în fine D-luĭ Marin 300 leĭ pe lună	Idem
I. Zalomit rĕmâne la Berlin, peste timpul cât avea bursa; i se refusă insá ajutorul	Idem

www.dacoromanica.ro

Pagina.

I. Zalomit reîntors e numit profesor de logică și morală, cu 800 leĭ lunar, dar nu i se plătesc. Reclamațiunile luĭ. Secretarul de externe raportéză casul la Domnitor . . . . . Idem
Resoluțiunea Domnitoruluĭ . . . . . Idem
Zalomit nemulțămit, reclamă direct la Domnitor, jalba luĭ 4
Eforia refusă în Noembre 1849 lefĭ lunare profesorilor francesĭ Dolun și Dufour . . . . . Idem
Eforia acordă luĭ T. Anghelidis 800 leĭ pe lună, ca profesor de gréică și francesă . . . . . Idem
Penescu cel ântêiŭ dintre profesorĭ ce presintă o carte lucrată: »Istoria Noului Testament« (traducere) . . . . . Idem
Eforia o trimite în cercetarea mitropolieĭ. . . . . Idem
Persecuțiunile contra profesorilor ce aŭ luat parte la revoluție 5
M. Iliescu, acusat de propagandă între preoțiĭ din sate, e arestat la Văcărescĭ. Idem
Blestemul Mitropolituluĭ asupra celor contrarĭ revoluțiuneĭ; i se cere deslegarea blestemuluĭ . . . . . Idem
Schimbarea de redacțiune la »Fóia Sătéscă« . . . . . Idem
Relativ la internate, în 1849 se aplică regulamentul din 1847, privitor la plata celor 80 de galbenĭ pe an . . . . . Idem
Fiul pitaruluĭ Măldărescu primesce ajutóre, ca să învețe »în vre-un pensionat privat« . . . . . Idem
Băneasa Elisabeta Ştirbeiŭ patronând o scólă de fete sărmane în Bucurescĭ. Idem
Raportul Eforieĭ către Caimacam ca s'o subvenționeze cu 500 leĭ pe lună. Idem
Resoluțiunea Caimacamuluĭ Cantacuzin 6
Circulara Eforieĭ din 20 Maiŭ 1849, către ocârmuirile județelor, cu referință la scólele sătescĭ . . . . . Idem
Raportul Eforieĭ, din 4 Octombre 1849, către Domnitorul Stirbeiŭ tot cu referință la scólele sătescĭ, ca să nu se plătéscă lefile învățătorilor pe cele 9 lunĭ ale anuluĭ 1848, căcĭ »și aceĭ învățătorĭ aŭ luat parte activă în evenimentele anuluĭ« 7
Decretul luĭ Barbu D. Ştirbeiŭ către departamentul credinței, pentru a se da câte 200 galbenĭ pe an luĭ C. Bosianu, student al facultățeĭ juridice din Paris 8
Eforia cere de la Domnitor a se acorda 250 galbenĭ pe an și luĭ C. Cornescu, »care a terminat colegiul la Paris și acum intră în învățătura dreptuluĭ« . . . . . Idem
Eforia scólelor primesce încunosciințare că s'a aprobat cererea de sus . . Idem
Dr. Picolo se stabilesce la 10 ctombre corespondent al Eforieĭ la Paris, cu 200 galbenĭ pe an . . . . . Idem
Tinerĭ românĭ în scóla de medicină din Constantinopole cu învoirea Sultanuluĭ . . . . . Idem
Domnitorul le acordă câte 2.000 leĭ de drum și 100 leĭ lunar. . . . . Idem
Incă 150 leĭ lunar luĭ D. Nicu și 10 galbenĭ luĭ Pikipio, ca să studieze tot la Constantinopole 9
Decretul Domnitoruluĭ către departamentul credinței pentru Pikio . . . Idem
Statul lefilor la finea anuluĭ 1849 . . . . . Idem

www.dacoromanica.ro

Pagina.

Moldova 9
Venirea luĭ Gr. Ghica nepropice cultureĭ . . . . . Idem
Desfiinţarea Epitropieĭ scólelor şi alipirea acestora la departamentul Vornicieĭ averilor bisericescĭ. Decretul Domnesc relativ . . . . . Idem
In Februarie 1850 se desfiinţéză şi comitetul central 10
Ce rĕmâne »sub deosebită Epitropie«? . . . . . Idem
O mişcare favorabilă progresuluĭ scólelor in ultimele lunĭ ale luĭ 1849 . Idem
Primirea scolaruluĭ petiţionar, V. A. Urechiă, de către Domnitorul Gr. Ghica, asigurările Domnitoruluĭ că se va redeschide Academia . . . . . idem
Epitropia desfiinţéză în 1849 bursa din străinĕtate a luĭ G. Panaitescu pentru pictură şi litografie . . . . . Idem
Gr. Ghica continuă incă multĭ anĭ acéstă bursă . . . . . Idem
Vornicul bisericesc P. Casimir acordă bursă luĭ G. Eraclid din Roman . Idem
Alt ajutor de 70 galbenĭ anual luĭ Ioan Alinescu, medicinist la Viena, acordat tot de P. Casimir . . . . . Idem
Cultura generală . . . . . Idem
Literatura didactică reia un avênt . . . . . Idem
Geometria luĭ Sirot, aritmetica luĭ Francoeur, ambele traduse de I. Pop . Idem
Eforia cheltuia şi banĭ pentru cumpĕrare de cărţĭ fără folos: Enchiridion; 230 galbenĭ luĭ Pascal Iancu, ca să tipăréscă un vocabular-dialog turcesc, rusesc şi românesc . . . . . Idem
Caimacamul recomandă în Maiŭ 1849 comentarul dreptuluĭ comercial a luĭ T. A Rali. . . . . 10 şi 11
Waltenstein reorganiséză muzĕul din Bucurescĭ 11
Ce maĭ lipsea muzĕuluĭ, ca să fie perfect (!)? . . . . . Idem
Progresul musiceĭ, Ludovig Guglielmi propune Domnitoruluĭ Şirbeiŭ înfiinţarea uneĭ scóle filarmonice naţionale. La ce trebue a servi scóla? . . . Idem
Arch. Visarion propune reorganisarea aşeḑĕmêntuluĭ coral . . . . . Idem
A. Petrino profesor de musica vocală şi instrumentală. . . . . Idem
Anul 1850. 13
Numirea uneĭ comisiunĭ spre a alcătui o nouă programă scolara . . . . Idem
Eforia chibzuesce redeschidcrea gimnasiuluĭ in localul mitohuluĭ mitropolieĭ. Prin afiş Domnesc Eforia capĕtă incuviinţare . . . . . Idem
Domnitorul continuă a trimite bursierĭ pe contul Statuluĭ în institutul privat a luĭ Monti . . . . . Idem
Tinerĭĭ în institutul Monti . . . . . Idem
Monti subvenţionat cu 350 galbenĭ. . . . . Idem
Alt ajutor de 1.000 leĭ luĭ Canela, director de scólă privată în Buzĕŭ . Idem
6.000 leĭ gratificaţie luĭ Gianiloni Ludovig . . . . . Idem
Domnitorul vizitéză scóla privată a luĭ Carol Bucholtzer, subvenţiune. . Idem
Eforia priveghiază instituturile private. Se urmăresce inchiderea scólelor neautorisate. 14
Raportul comisiuneĭ întocmită pentru alcătuirea programeĭ învĕţămêntuluĭ în scólele din Muntenia . . . . . Idem
Programa studiilor în scólele primare . . . . . 14—15
Idem idem în colegiurĭ séŭ gimnasiĭ 15

www.dacoromanica.ro

Pagina

Programa studiilor în facultăţĭ. . . . . 16—17
Programa în detaliŭ de materiile predate în gimnasiile din Bucurescĭ şi Craiova cu câte 6 clase 17
Cursurile facultative. Cursurĭ speciale de Iegĭ. Curs special de matematicĭ 17—18
Observaţiile comisiuneĭ la acéstă programă 18
Comisia propune şi un stat anume pentru lefile personaluluĭ didactic. . Idem
Eforia priveghiază afacerea cărţilor didactice şi reguléză socotelele scólelor pe 1847—1850 . . . . . Idem
Raportul departamentuluĭ credinţeĭ de socotelele scólelor: banĭ făcuţĭ economie în sumă de 1.450.000 leĭ se întoro vistierieĭ şi nu se lasă scólelor 19
Ofisul luĭ Barbu Dimitrie Ştirbeiŭ către departamentul credinţeĭ, asupra acestuĭ raport . . . . . Idem
Prescurtare de socotéla caseĭ colegiuluĭ de la 1847—1850 inclusiv . . Idem
Ofisul domnesc ca să înceteze risipa de banĭ daţĭ ca lefĭ pentru facere de cărţĭ didactice. Domnitorul cere manuscrisele profesorilor 20
Rĕspunsul Eforieĭ scólelor asupra acesteĭ afaceri. Carĭ sunt profesoriĭ cu uvragiile lor, pentru carĭ aŭ primit simbrie. . . . . Idem
Asupra acestuĭ raport Domnitorul Ştirbeiŭ întocmesce o comisiune care să cerceteze uvragiile cele maĭ de trebuinţă în scolĭ. Carĭ sunt aceste uvragiĭ? 21
Atribuţiunile comisiuneĭ . . . . . Idem
Comisiunea, în 20 Iunie, recomandă câte-va uvragiĭ ca bune . . . . . Idem
Hill, membru în comisiune, propune respingerea traducereĭ luĭ B. Boerescu »Visul luĭ Seipione« de Cicero. Comisiunea o respinge . . . . . 21 şi 22
Domnitorul în 17 Octombre ordonă deschiderea scólelor de la 1 Ianuarie 1851. Eforia alege profesoriĭ şi clasifică eleviĭ. 22
Principiile recomandate de domnitor asupra învĕţătureĭ. Redă limbeĭ române dreptul sĕŭ firesc în scóle. Limba latină, francesă, germană . . . . Idem
Disposiţiunĭ prin carĭ se favoriséză admisiunea la funcţiunile publice absolvenţiĭ scólelor publice . . . . . Idem
Eforia numesce duoĕ comisiunĭ, ca să cerceteze şi să clasifice pe eleviĭ ce vor cere să intre în scóle. . . . . Idem
Clasificaţiunea elevilor la scólele primare se vor face de înseşĭ profesoriĭ. Pentru cursurile speciale tineriĭ trebue a depune un examen general . . 23
Eforia se ocupă de localele de scóle. . . . . Idem
Se ordonă prin ofis domnesc redeschiderea scólelor din judeţe . . . . Idem
Actele Eforieĭ relative la redeschiderea acestor scóle. 1) Circulara către cârmuitoriĭ de judeţe să dea raport despre starea localurilor de scólă. 2) Publicaţia Eforieĭ în jurnalul »Vestitorul« pentru alegerea profesoriĭor de scolĭ judeţene . . . . . Idem
Programa definitiv adoptată pentru cele 4 clase primare. 24
Domnitorul ordonă Eforieĭ să înceteze cu plata de lefĭ la profesoriĭ gimnasiuluĭ, de la 1 Decembre; să nu plătéscă de cât acelor profesorĭ, ce aŭ primit definitiva întărire 25
Eforia rĕspunde că profesoriĭ n'aŭ început a preda, dar sunt în diferite comisiunĭ şi de aceea sunt plătiţĭ. Adaogă şi unele modificaţiunĭ în programul gimnasiuluĭ . . . . . Idem

www.dacoromanica.ro

Pagina.

La 30 Decembre Eforia arétă resultatul lucrărilor înaintate: 214 elevĭ înscrişĭ; statul personaluluĭ scóleĭ, din vechiĭ profesorĭ . . . . . Idem
Eforia maĭ cere ó scólă primară în culórea de Verde, şi înfiinţarea claseĭ a IV în colórea de Negru (Lucacĭ) . . . . . Idem
Scólele vor începe la 8 Ianuarie 1851. . . . . Idem
Se decide a se organisa »facultatea inginerieĭ« . . . . . Idem
Condiţiunĭ de admisiune în acéstă şcólă 26
Se publică concurs pe ḑiua de 15 Aprilie 1851 pentru catedrele vacante de la facultatea de legĭ şi de inginerie; la 20 Iunie pentru cea de istorie . Idem
Tot la 20 Iunie concurs pentru catedrele de logică, morală, istoria naturală, fisică şi chimie . . . . . Idem
Scóla militară de cadeţĭ se redeschide şi ea. Sumele acordate din bugetul scólelor, Domnitorul o visitéză . . . . . Idem
Seminarul mitropolitan se reorganiséză şi el, asemenea şi cele eparchiale din ţéră . . . . . Idem
Programul seminariilor de profesorul Nifon Bălăşescu . . . . . Idem
Se decide ornanisarea uneĭ pepeniere centrale de duḑĭ în 1850. Se organiséză şi o fermă model. Se întocmesce o comisiune ca să facă regulamentul acesteĭ ferme model . . . . . Idem
Ştirbeiŭ cere Eforieĭ şi organisarea uneĭ scóle de arte şi meşteşugurĭ . . 27
In *Moldova* se redeschid şi se reorganiséză de asemene scólele . . . . Idem
Divanul general în locul Adunăreĭ obştescĭ . . . . . Idem
Gr. Ghica trimite la Divan şi proiectul de regulament al scólelor, lucrat de o comisiune, dar maĭ ales de Petrache Casimir; la finea luĭ Septembre Casimir móre . . . . . Idem
Divanul obştesc adoptă regulamentul acesta, care se şi puse în lucrare . Idem
Reinfiinţarea internatelor de băeţĭ. Raportul departamentul învĕţăturelor publice în acéstă privinţă . . . . . Idem
Condiţiunile de admitere 28
Internatul nu se deschide la data hotărită . . . . . Idem
Pentru scólă de fete se cumpĕră casele postelniculuĭ Ion Ghica. Anaforaua sfatuluĭ administrativ în privinţa acesteĭ scóle, şi resoluţia Domnitoruluĭ. . Idem
G. Sĕulescu conduce reorganisaţia scólelor 29
Noul regulament scolar este superior tuturor legilor scolare anterióre; el asigură gratuitatea învĕţămêntuluĭ în Moldova; etc. . . . . Idem
Limba naţională va fi *singurul* organ de învĕţămênt . . . . . Idem
Cele 4 facultăţĭ în învĕţătura înaltă . . . . . Idem
Secţiunile facultăţeĭ filosofice . . . . . Idem
Prevedere în redactarea noueĭ legĭ şcolare . . . . . Idem
Şcolĭ pedagogice pentru a forma profesorĭ primarĭ . . . . . Idem
Profesoriĭ învĕţămêntuluĭ secundar şi superior . . . . . Idem
Tinerĭ trimişĭ la universităţĭ streine . . . . . Idem
Cărţile didactice, traduse dupe cărţile usitate în Prusia. Cărţile premiate. Idem
Noua lege înfiinţéză scolĭ pe la sate, scopul pentru care se înfiinţéză . . Idem
63 scolĭ sătescĭ înfiinţate maĭ ales pe moşiile mănăstirescĭ . . . . . Idem

www.dacoromanica.ro

Pagina.

Hrisóve de tĕrgurĭ şi iarmaróce se vor da numaĭ proprietaruluĭ, ce va avea pe moşia sa scólă elementară . . . . . Idem
Programa scólelor elementare . . . . . 29—30
Elevi silitorĭ de la sate se vor trimite prin concurs la scóla judeţuluĭ, cu cheltuéla Statuluĭ 30
Obiectele învĕţate în curs de 4 anĭ la scólele sătescĭ . . . . . Idem
Scólele primare din Iaşĭ . . . . . Idem
Scólele de fete în tóte reşedinţele ţinutale . . . . . Idem
Internate pe lângă fie-care scólă de fete . . . . . Idem
Incă 2 scolĭ filiale de fete în Iaşĭ . . . . . Idem
Programa scólelor de fete . . . . . 30—31
Interne la scóla din Iaşĭ, pentru a se forma învĕţătóre pe la scólele de fete. 31
Aceste vor învĕţa 5 anĭ cursul obicĭnuit, plus 2 anĭ pedagogia . . . . Idem
Ce se cere pentru învĕţătoriĭ sătescĭ? . . . . . Idem
Cursurĭ primare la scóla de meseriĭ şi la căsărmĭ . . . . . Idem
Scolĭ primare armenescĭ şi evreescĭ . . . . . Idem
Invĕţămêntul secundar: scolile reale, ferma model, scolile gimnasiale . . Idem
Unde se înfiinţéză scólele reale? . . . . . Idem
Programa scólelor reale. Obiectele obligatoriĭ . . . . . Idem
Obiectele speciale, scolariĭ obligaţĭ a'şĭ alege câte unul măcar. 32
Limbele streine se invaţă în gimnasiŭ . . . . . Idem
Ferma model . . . . . Idem
Gimnasiul cu 7 clase, obiectele ce se predaŭ . . . . . Idem
Scólă de móşe şi chirurgie la facultatea de medicină . . . . . Idem
La scóla de chirurgie se cere o clinică de veterinărie . . . . . Idem
Legea cea nouă (§ 64) relativ la seminariĭ . . . . . Idem
§ 84 dispune că departamentul învĕţăturilor publice e însărcinat cu administrarea scólelor din Principat 33
Sfatul scolar şi inspectorul general. Atribuţiunile lor . . . . . Idem
Numirea profesorilor prin concurs. Scóla preparandă de la Treĭ Ierarchĭ. . Idem
Inamovibilitatea corpuluĭ profesoral . . . . . Idem
§ 200 prevede biblioteca. Indatoririle editorilor şi redactorilor de jurnale. Idem
Buget anual pentru instrumente de fisică şi chimie, geometrie, mecanică, medicină, etc. . . . . Idem
Scólele private depind de departamentul invĕţătureĭ publice . . . . . Idem
Supresiunea pedepselor corporale din scóle . . . . . Idem
Cererea Episcopuluĭ de Roman de a chirotóni preoţĭ netrecuţĭ prin seminariĭ. Respingerea cereréĭ . . . . . 33—34
Primul rênd de călfĭ din şcóla de arte, séŭ maistri cu atestate 34
Anaforaua sfatuluĭ şi inalta resoluţie, pentru suma acordată elevilor ce vor ieşi maistri din scóla de arte şi meşteşugurĭ, câte 500 leĭ de fie-care şi cheltuiala drumuluĭ . . . . . Idem
Tineriĭ moldovenĭ, bursierĭ în străinĕtate, pe anul 1850, N. Ionescu şi V. Donicĭ chemaţĭ a se reintórce in ţĕră . . . . . Idem
Bugetul scólelor înainte de noua lege. Bugetul la inceputul luĭ 1850. . 35
Decretul luĭ Barbu Ştirbeieŭ pentru organisarea uneĭ galeriĭ de tablourĭ. Idem

www.dacoromanica.ro

Pagina.

Wallenstein numit conservator al acesteĭ galeriĭ . . . . . Idem
3 tablouri representând încoronarea luĭ Ştirbeiŭ la 4 Ianuarie . . . . Idem
Se daŭ 400 galbenĭ artistuluĭ Satmari, acompt pentru aceste 3 tablouri. Idem
Musica în 1850; activitatea capelmaistruluĭ Herfuer. Arch. Visarion. Lucrările luĭ Flechtenmacher pentru teatru din Iaşĭ, Wachmann pentru cel din Bucurescĭ 36
Trupa francesă în Iaşĭ, opera italiană în Bucurescĭ . . . . . Idem
Gramatica vocală a luĭ Petrino-Iaşĭ . . . . . Idem
Piesele din repertorul românesc . . . . . Idem
Efemeridele sciinţifice din 1880: instrumeutele de fisică la Bucurescĭ . Idem
Opera principeluĭ N. Suţu . . . . . Idem
Guvernul moldav şi expositia din Londra, în palatul de cristal . . . . Idem
Comisiunea însărcinată cu adunarea obiectelor de expus la Londra . . Idem
M. Kogâlniceanu însărcinat a preda la Constantinopole aceste obiecte . Idem
Lucrările de arheologie şi istorie în Moldova: lucrarea luĭ N. Istrate . . Idem
Scóla de aplicaţie pe timpul ierneĭ pentru aspiranţiŭ de ingineri la poduri şi şosele. Scóla se deschise abia în iarna anuluĭ 1851—1852 . . . . Idem
Albina românéscă şi gazeta de Moldova, ale luĭ G. Asaki . . . . . Idem
Jurnalul Zimbrul a luĭ T. Codrescu, etc. 37
Expositiunea a 235 obiecte din scóla de meseriĭ, în 1850, 30 Aprilie. Domnitorul o visitéză . . . . . Idem
Temelia casărmeĭ de la Copou, architect profesorul A. Costinescu . . . Idem
Spatarul Grigore Cuza succede luĭ Nicu Ghica la departamentul bisericesc Idem
Examenele de iarnă din 14—28 Februarie. . . . . Idem
Infiinţarea grădiueĭ Kiselef . . . . . Idem
Escursiunea luĭ Gr. Ghica în Nordul Moldoveĭ în 1850, visitéză scólele. La Têrgu-Némţu se pune temelia scóleĭ primare. Gr. Ghica doná şi el 3.000 leĭ arhitectuluĭ şi meseriaşilor . . . . . Idem
Anul 1851—1852 39
Sfeştanie la 3 Ianuarie 1851, pentru redeschiderea scólelor . . . . . Idem
Profesoriĭ nuoĭ, numiţĭ prin concurs. Cine sunt anume? . . . . . Idem
Statul lefilor aprobat de B. Ştirbeiŭ, cu óre-care reserve . . . . . 39—40
Eforia cere aprobare pentru tipărirea unuĭ Catehism 40
Cursul de filosofie să rémână nefăcut un an. I. Zalomit însărcinat cu predarea Istorieĭ universale . . . . . Idem
Eforia cere întărirea provisorie a luĭ Zalomit pentru filosofie, de la clasele IV—VI, cu o 1.000 leĭ pe lună . . . . . Idem
Istoria naturală în clasa IV şi fisica într'a V . . . . . Idem
Orariul gimnasiuluĭ din Bucurescĭ . . . . . Idem
Desfiinţarea contractelor cu Monti, Varaigne şi Hurard . . . . . Idem
Luĭ Monti Eforia nevoitá a'ĭ da ca despăgubire 47.750 leĭ . . . . . Idem
Monti director internatuluĭ de la colegiŭ. Actele pentru acésta . . . . Idem
Léfa luĭ Monti. 41
Eforia dobândesce de la Domnitor, din casa Statuluĭ, 850.000 leĭ pe anul 1851 . . . . . Idem

www.dacoromanica.ro

Pagina.

Deschiderea scólelor din Cerneţĭ, Jiĭ, Tĕrgovişte, Slatina, Brăila, la Februarie 1851 41
Profesorilor din judeţe li s'ŭŭ plătit caiĭ de poştă, spre a merge la post . Idem
Craioveniĭ şi locuitoriĭ din alte judeţe se jeluesc că n'aŭ scolĭ. Resoluţia luĭ vodă . . . . . Idem
Scóla de la Roşiĭ-de-Vede se strĕmută în Măgurele, cea din Cerneţĭ la Severin . . . . . Idem
Scóla la Caracal . . . . . Idem
Pentru a activa deschiderea scólelor din judeţe, Eforia cumpără o căruţă nouă cu care directorul scólelor să mérgă prin judeţe, pentru a grăbi reînfiinţarea scólelor până în Septembre . . . . . Idem
Cumulul de catedre. . . . . Idem
Departamentul îndémnă pe Eforie să nu îngădue ca I. Zalomit să predea 2 cursurĭ. . . . . Idem
Preotul Al. Popescu profesor prin concurs la catedra de Catehism a liceuluĭ 42
Concurs pentru 4 catedre . . . . . Idem
Iulius Baraş, doctor, profesor de Istoria naturală la colegiul din Bucurescĭ Idem
Concursurĭ pentru catedrele de legĭ şi matematicĭ . . . . . Idem
La 14 Iulie 1851 solemnitat a examenuluĭ general şi împărţirea premiilor Idem
Discursul domnitoruluĭ Ştirbeiŭ. Populaţiunea scolară până în Iunie 1851 Idem
Eforia plănuesce (în 1851—52) a clădi o casă pentru un internat de 300 de elevĭ, pe un loc al mănăstireĭ. . . . . Idem
Nuoĭ dispositiunĭ ale Eforieĭ cu reinceperea nouluĭ an scolar . . . . . Idem
Raportul Eforieĭ scólelor la Ştirbeiŭ vodă 43 44
Tabla de învĕţăturile, ce aŭ a se urma în cele 6 clase ale gimnasiuluĭ din Bucurescĭ, pe anul 1851—1852. Clasele complimentare (VII şi VIII) . . 44—45
Programul acesta maĭ primesce modificărĭ 45
I. Pop numit inspector în colegiŭ (sub-director), la 1 Septembre 1851. Obligaţiunile luĭ . . . . . Idem
Decretul Domnesc relativ la acéstă numire şi modificările în programul proectat de Eforie pentru colegiŭ . . . . . 45—46
Cursurile de legĭ deschise la 15 Noembre 46
Intărirea personaluluţ facultăţeĭ de legĭ . . . . . Idem
Reorganisarea gimnasiuluĭ din Craiova. Clasa III unită cu IV. . . . . Idem
Profesorul B. Caloianu raportéză însă că sunt elevĭ pentru câte-şi 4 clase Idem
Profesoriĭ numiţĭ la acel gimnasiŭ . . . . . 46—47
Subvenţiune de 400 galbenĭ pe an pensionatuluĭ Raimond din Craiova 46
Incercare de inovaţiune în orariul scólelor primare din capitală. . . . 47
Pedépsa corporală desfiinţată în Ţéra Românéscă prin »circulară către D-niĭ profesorĭ de clasa III şi IV primară« . . . . . Idem
Eforia cere a se înfiinţa inspectorĭ pentru scólele din judeţe, căcĭ numaĭ un revisor nu ajunge. Eforia cere încă 2 revisorĭ. Serdarul Christofor Butate şi Simonide, cu léfă de 800 leĭ lunar . . . . . 47—48
Sĕrbătorile ce se ţin peste an 48
Numirea de profesorĭ la scólele normale din judeţe . . . . . Idem

www.dacoromanica.ro

Pagina.

Jurnalul Eforieĭ pentru deschiderea de scolĭ primare prin județe. Profesoriĭ numiți, înlesnirile și îndatoririle lor. . . . . 48—49
Incă o scólă primară între colórea de Verde și Albastru, pentru înlesnirea copiilor, posturĭ de suplinitorĭ 49
Eforia ocupându-se de cărțile didactice. Numire de comisiune pentru cercetarea uneĭ aritmeticĭ. . . . . 49—50
Comisiunea întêrdie lucrarea sa. Jurnalul Eforieĭ hotărésce totuși: să se tipărésca manualul de aritmetică a luĭ A. Marin în 5.000 exemplare; ce să se predea în cele 4 clase? 50
La 21 Aprilie Eforia scrie directoruluĭ tipografieĭ Andreĭ Adamovicĭ pentru acésta . . . . . Idem
La 3 Septembre Alexe Marin presintă un manual prescurtat de aritmetică pentru clasa I și a II primare. Resoluția luĭ P. Poenaru. Comisiunea; A. Orĕscu, Pavel Vioreanu 51
Altă aritmetică a luĭ Stilescu V.; apoĭ a luĭ A. G. Poenaru. Eforia le recomandă pe câte trele comisiuneĭ (Orĕscu, Pavel) spre cercetare . . . . Idem
Comptul imprimatuluĭ celor 5.000 de exemplare (8.139 leĭ, parale 20) din aritmetica luĭ Marin . . . . . Idem
Se maĭ dă luĭ Alexe Marin, pe lângă suma de leĭ 1.481, parale 20, încă 1.000 leĭ . . . . . Idem
Modificațiunĭ la regulamentul confecționăreĭ cărților didactice . . . . Idem
Dicționarul Eleno-român a luĭ G. Iónide. Domnitorul aprobă a se plăti luĭ Iónide pentru acésta. Cât? . . . . . Idem
Barbu D. Știrbeiŭ ocupat de redacțiunea *Fóieĭ Sătescĭ* . . . . . Idem
Scóla de fete de la Sf. Spiridon. Actele relative. Se propune o subvenție de 600 galbenĭ pe an pensionatuluĭ Conteseĭ de Grands-Pres. 52
Directóra scóleĭ de fete de la Sf. Spiridon: Polcovniceasa Iacobsohn . . Idem
Până la găsirea localuluĭ se închiriază casa luĭ Manuc pe podul Têrguluĭ-de-afară . . . . . Idem
Scóla de fete din Craiova. . . . . Idem
Moldova. . . . . Idem
Gazeta de Moldova anunță desbaterea asupra nouluĭ aședĕmênt al scólelor (articolul luĭ Asaki) . . . . . 52—53
Promulgarea de Ghica a nouluĭ aședĕmênt scolar, în 1 Ianuarie 1851 . 53
Examenele de iarnă se țin în Aprilie 1851. La Socola însă la 5—15 Februarie . . . . . Idem
Ghica visitéză la 18 Aprilie scóla de fete de sub direcția D-luĭ D. Lăzărescu . . . . . Idem
La 15 Iulie se termină examenele de vĕră în Iașĭ . . . . . idem
Deschiderea internatuluĭ de băețĭ pe anul 1851—1852 . . . . . .
Buletinul oficial și gazeta de Moldova publică acésta; 120 elevi: 80 bursierĭ, 40 solvențĭ cu 2.000 leĭ anual. Condițiile de admitere . . . . . 53—54
Se scade prețul solvenților de la 2.000 la 1.200 anual. Anaforaua sfatuluĭ cârmuitor și resoluția Domnitoruluĭ 54
Entusiasmul redeschidereĭ acestuĭ liceŭ . . . . . Idem

www.dacoromanica.ro

Pagina.

Aug. Tr. Laurian, în locul luĭ G. Sĕulescu, reorganiséză liceul, ajutat de N. Ionescu, Chinezu şi Cosin . . . . . 54—55
Zacharia Columb predá latina . . . . . .
Vechiĭ profesorĭ rĕmaşĭ: Vasiliu, Pop, Econ. G. Ionescu, Partenie Antoniu Patriciu 55
Director internatuluĭ Part. Patriciu. . . . . .
Cursul de sciinţe naturale: Stamate: Cursul superior, Gr. Cobălcescu: cursul inferior. Iordan limba francesá cursul superior, Metaxa limba elină. Idem
Ocupaţiunea rusésca continue. Guvernul întroduce limba rusă în seminar, ba şi în gimnasiŭ. Consulul rus recomandă maĭ multe persóne din Basarabia Idem
Gr. Ghica aprobă pe Al. Ratco . . . . . Idem
Se scrie consululuĭ ca să vină Ratcu cu léfá de 6.000 leĭ anual plus spesele drumuluĭ . . . . . Idem
Ratco cere 6.000 leĭ cheltuiala drumuluĭ, la 8 Februarie 1852. I se aprobă Idem
In anul 1851 s'aŭ redeschis numaĭ 4 clase, a V se înfiinţă în 1852 ş. a. m. d. în cât 7 clase complecte sunt în 1855 . . . . . Idem
Ce aŭ devenit eleviĭ din clasa maĭ înaintată a redeschisuluĭ liceu; Dabija Culianu, Mărzescu, etc.? . . . . . Idem
Se simte îmbunătăţire şi în scólele primare, prin inspecţia activă a luĭ Laurian . . . . . Idem
Dificultăţile scólelor primare din judeţe pentru local şi material . . . Idem
Incercarea de a se mări bugetul scólelor, Sfatul Administrativ nu aprobă 56
Anaforaua sfatuluĭ pentru a înlesni ţinerea scólelor din târgurile ţincotale din veniturile scóleĭ iar nu din eforiile acelor târgurĭ . . . . . Idem
Eforiile judeţene obligate numaĭ de a trimite în comptul lor la Iaşĭ câte 2 scolarĭ pentru scóla de arte, şi acésta pentru câte-va eforiĭ: anaforaua sfatuluĭ . . . . . Idem
La 18 Iunie (vacanţia sosise) se deschide scóla publică din Dorohoiŭ . . Idem
350 leĭ, donaţĭ de D. Hasnaş, scóleĭ din Fálticenĭ pentru cárţĭ la eleviĭ sáracĭ 57
Vasile Apostoleanu numit la 4 Ianuarie 1851 inspectorul scólelor din districte . . . . . Idem
Scóla de fete sub direcţia luĭ Lăzárescu, D-na Fani Enhard, angajatá ca guvernantá şi profesóră de lucru la acéstă scólă . . . . . Idem
Reorganisarea seminaruluĭ Veniamin: Anaforaua Divanuluĭ obştesc. Resoluţia. Legea şi programul seminaruluĭ Veniamin . . . . . Idem
Scólele catihetice ţinutale conservate . . . . . 57—58
Noua lege a seminaruluĭ judecată de D. profesor Erbiceanu 58
Profesoriĭ ce aŭ fost chemaţĭ la seminariŭ în 1851 . . . . . Idem
Gr. Ghica, visitând Huşi, alege însuşĭ casele pentru seminar, care s'a deschis în Octombre 1851, dupe planul făcut de Suchopan, egumenul de Doljescĭ. . . . . Idem
Cultura generală . . . . . Idem
Scólele române pentru israeliţĭ. Programa acelor scolĭ. Intreţinerea . . 58—59
In Iaşĭ nicĭ un pas nu s'a fácut în acéstá privinţă 59
Alex. Teriachiu orânduit de domnitor a merge în Prusia să studieze organisaţia scólelor.. . . . . Idem

www.dacoromanica.ro

Pagina.

40 galbenĭ pe an luĭ G. Popovicĭ care studia medicina la Lemberg. . . 59
Gr. Ghica donéză 6.000 leĭ cabinetuluĭ de sciinţe naturale. . . . . Idem
Concurs între geometri pentru un noŭ plan topografic al Iaşilor . . . Idem
Eclipsa din Iulie 1851 studiată de Th. Stamati. Polemica din astă causa în jurnalele Zimbru şi gazeta de Moldova . . . . . Idem
Egumenul grec de la Treĭ-Ierarchĭ vopsesce fără control icónele vechĭ . Idem
G. Maki protestéză . . . . . Idem
Egumenul grec a topit policanprul cel mare de la Vasile Lupu. Scolariĭ liceuluĭ, înflăcăraţĭ de la ora de retorică a profesoruluĭ N. Gusti, ameninţa pe egumen că ĭ smulg barba de va topi şi al II policandru. Acest policandru e scăpat . . . . . Idem
Redeschiderea bisericeĭ la 2 Decembre 1851 60
Asaki protege pictura. Tabloul bătălieĭ de la Baia a luĭ Ştefan cel Mare Idem
In Ţéra Românéscă Domnitorul acordă protecţiune maĭ eficace frumóselor arte . . . . . Idem
Se cumpără câte-va tablourĭ de la pictorul Leca pentru museul de pictura
Raportul Eforieĭ spitalelor . . . . . Idem
P. Alexandru cu bursa de 4 anĭ, din casa scólelor, spre a studia pictura la Roma. La 1856 el e la Paris . . . . . Idem
»Planul pentru un conservator românesc . . . « înmânat luĭ Ştirbeiŭ Idem
Resoluţia nefavorabilă a luĭ Ştirbeiŭ . . . . . Idem
Proectul cu resoluţia, trimis la Eforie. Resoluţia Eforieĭ. . . . . Idem
Artiştiĭ Wachmann şi Wiest . . . . . Idem
Proectul luĭ Wiest pentru o scólă de musică. Resoluţia maĭ favorabilă a luĭ Ştirbeiŭ . . . . . idem
Subscripţiune, culésă prin reinfiinţarea societăţeĭ filarmonice, pentru a se realisa proectul luĭ Wiest. Eforia primesce. Domnitorul rânduesce comitetul pentru adunarea subscripţiunilor . . . . . Idem
Teatru Natţional, Alexandri şi Millo. Teodorini şi Poni. Teodoru şi Bonciu D-nele Sterian, Gabriela (Luchian) şi Nini Valeri 61
Repertoriul dramatic din 1850—52. Poetul Romantic, Cucóna Chiriţa, Un trântor cât ţece, Musa de la Burdujenĭ, Şoldan Viteazul, Inturnarea Pláeşilor, Bravo de Veneţia, Schyloc (Negutătorul din Veneţia) . . . . . 61—62
Beneficiŭ pentru incendiaţiĭ din Bêrlad 61
Mateĭ Millo calătorind spre Bucurescĭ. 62
Trupa francesă sub Delmary . . . . . Idem
Millo oprit a trece în Ţéra Românéscă. Millo la Bucurescĭ. Intórcerea la Iaşĭ Iden
Operă italiană la Iaşĭ. Pietro Tozolli, D-na Tufaldi. . . . . Idem
Artiştiĭ Conski, Miculi şi Frankelstein la Iaşĭ şi Bucurescĭ . . . . . Idem
Miculi scrie musică română . . . . . Idem
Comisiunea de cărţĭ didactice din Bucurescĭ, la 1851. Cárţĭ aprobate prin decret domnesc . . . . . Idem
Ţinerea registrelor de A. Pop. Gramatica română de I. Pop. Epitomae Historiae Graecae de Maxim. Geografia de Genili. Gramatica româno-germană de Limburg. Introductio in linguam latinam, de Maxim. Isus Hristos séŭ legea nouă, de Penescu. Abecedar român de G. Sĕulescu. Gramatica ro-

www.dacoromanica.ro

Pagina.

mână de Vasile Ianovicĭ. Gramatica română de K. Platon. Gramatica română de N. Măcărescu. Dicționarașu românesc de Stamati. Prescurtare de geografie sfântă de archiereul Dionisie. Urzirĭ istorice de Neofit Scriban. Geometria descriptivă de A. Orĕscu. Logica judecătorĕscă de Al. Aman. O ședĕtóre la țéră, de Ant. Pan. 62
Fabule, de Sêrbu. Dicționarul eleno-română de Ioanid . . . . . Idem
Librarul Ioanid editézá cărțĭ rele . . . . . Idem
Pleiada de bărbațĭ din Moldova 63
Literatura căḑută în Bucurescĭ . . . . . Idem
Schwartzenberg și gazeta Transilvanieĭ . . . . . Idem
Gr. Ghica călătoresce în Moldova . . . . . Idem
Mihul Stârcea de N. Istrate. Polemică în privința luĭ . . . . . Idem
Fundațiunea jurnaluluĭ Zimbrul și supresiunea luĭ . . . . . Idem
Presa Bucurescĭ, Iașĭ, Galațĭ și Ardeal . . . . . Idem
Junimea română, jurnal publicat la Paris 64
Alegerea mitropolituluĭ Sofronie Miclescu . . . . . Idem
Donațiunea luĭ Gr. Krupeski pentru scóle . . . . . Idem
Alergare de caĭ la Iașĭ . . . . . Idem
Sigiliul numicipalitățeĭ Iașilor . . . . . Idem
Cap. IV. Anul 1852—1855 65
Redeschiderea scólelor. Dividerea claseĭ I-a gimnasiale in 2 secțiunĭ. Originea gimnasiuluĭ Lazár. Raportul despre acésta. Publicațiunea relativă în Vestitorul românesc . . . . . Idem
Fondul caseĭ scólelor speculat, Log. I. Văcărescu se împrumută din acest fond 66
Religiunea adaosă în programul gimnasiuluĭ la 1853 . . . . . Idem
Limba Latină continuá în clasa VI. Câte 1 profesor de fie-care clasă. Raportul Eforieĭ ad-hoc. Limba română studiată comparativ cu latina . . . Idem
Lefile profesorilor 67
Evenimentele politice împedică scóla 68
Ocupațiune nouá rusĕscă. Gr. Ghica părăsesce tronul. Generalul Urusof în fruntea guvernuluĭ moldav. Generalul Budberg la muntenĭ și prețedite divanuluĭ ambelor Principate. Contele Ostensaken vice-prețedinte în Moldova. Acte relative la scolĭ din timpul ocupațiuneĭ rusescĭ . . . . . Idem
Budgetul pe 1854 și raportul către generalul Budberg . . . . . Idem
Adaosele la buget pe 1854 . . . . . Idem
Pensionatul de fete din Sf. Spiridon. Scóla din Ploescĭ 69
Bugetul scólelor muntene pe 1855. Lista profesorilor de la St. Sava la 1854. Idem
Facultatea de drept din Bucurescĭ in 1855 70
Ingineria civilă. Scóla relativă . . . . . Idem
Bursierĭ în străinĕtate . . . . . Idem
Museu, bibliotecă, pinacotecă, etc. . . . . Idem
Pensionatul Elisabetan. . . . . Idem
Scóla de fete la Slatina . . . . . Idem
Simeon Marcovicĭ demisionéză de la catedră și trece la Eforie. A. Drugeanu suplinesce retorica . . . . . Idem

www.dacoromanica.ro

Pagina.

Jurnalul pentru numirea ca profesor de istorie la Sf. Sava a luĭ Alecu Krețescu 70
Nestor și Iacomi profesorĭ 71
Jurnalul Eforieĭ pentru numirea luĭ Andreiŭ Nestor ca adjunt și a unor supleanțĭ. Mihail Căpățineanu și M. Iacomi supleanțĭ . . . . . Idem
Serdarul Genili mort. Paul Dimitrie și șerban Alexandrescu suplinitorĭ . 72
Decretul de numire a luĭ Drugeanu în locul luĭ Sim. Marcovicĭ . . . . Idem
Concurs pentru catedrele vacante de la Sf. Sava, Craiova și județe . . . 72—73
Roques suplinitor de limba francesă 73
Catedrele de la Sf. Sava . . . . . 73—74
D. Theot demisionéză de la limba francesă. Monti chiămat a'l înlocui. . 74
Domnitorul aprobă înființarea unuĭ al II-lea internat de 20 stipendiștĭ . Idem
Pensionatul Riureanu și Bucholtzer . . . . . Idem
Prefacerile de la gimnasiul din Craiova. Inființarea claseĭ IV gimnasiale. Profesorul Fontanini la clasa IV. Asemene Dufour la clasa IV și V . . . 75
Prohibițiunea cumululuĭ de catedre . . . . . Idem
Ordinul Eforieĭ către profesoriĭ gimnasiuluĭ, să oblige pe scolarĭ a redacta lecțiunile . . . . . Idem
Jurnalul Eforieĭ pentru acordare de premiĭ la scolarĭ 76
Décă preoțiĭ pot fi preferiți ca învĕțătorĭ de religiune în scólele județene și ca învĕțătorĭ sătescĭ . . . . . Idem
Inființarea catedreĭ de limba latină la clasa IV . . . . . Idem
Facultatea de drept în 1852—1853 . . . . . 76—77
G. Costaforu profesor de drept civil și penal 77
Raportul luĭ Bozianu asupra facultățeĭ. Ștefan Ferechide la catedra de drept administrativ . . . . . 77—78
Programul facultățeĭ de drept din 1853 78
Domnitorul nu incuviințéză programul . . . . . Idem
Raport noŭ la Domnitor în acéstă privință. Program noŭ și orariŭ al facultațeĭ de drept . . . . . 79—80
Primul contingent de absolvențĭ aĭ facultăteĭ de drept cu numele lor. . 81
Raportul departamentuluĭ credinșeĭ către Domn în privința acestuĭ contingent . . . . . 81—82
Departamentul dreptațeĭ al Principatuluĭ țĕreĭ românescĭ către departamentul credinșeĭ pentru tineriĭ absolvențĭ aĭ facultațeĭ de drept . . . . . 82—83
Numele tinerilor și gradul invĕțătureĭ, din 27 Ianuarie 1855 . . . . . 83.
Reforma scolară munténă din 1855 . . . . . Idem
Neajunsurile ce le vede ministrul din causa releĭ sisteme. . . . . 83—84
Consecințele acesteĭ rele sisteme: tinerime ușóră, trândavă, fără principiĭ, rebelă, pretențiósă, înfumurată, etc. 84
Reforma dupe programa francesă de sub imperiŭ. Consiliul profesoral . Idem
Programul proiectat de ministru . . . . . Idem
Resoluția Domnitoruluĭ asupra raportuluĭ ministruluĭ. Observările ce le face Domnitorul . . . . . Idem
Departamentul credinșeĭ comunică programa și resoluțiunea Domnéscă în cercetarea Eforieĭ, care orânduesce o comisiune . . . . . 84—85

www.dacoromanica.ro

Pagina.

Subvenţiune anuală fiuluĭ luĭ S. Marcovicĭ, medicinist la Paris. Refus de ajutor luiB. Boerescu spre a continua dreptul la Paris. 1854 Paul Vioreanuu obţine bursă de 250 galbenĭ, ca să facá dreptul la Paris 85
Tinerii bursierĭ trimeşĭ în 1855 sunt: Duoĭ studenţĭ la drept, unul ingineria civilă, unul studiul pedagogieĭ . . . . . Idem
Eĭ se vor trimite prin concurs. Regulele concursuluĭ . . . . . Idem
Art. 1. cere de la concurenţĭ bacalaureatul. Nicĭ unul din scolariĭ ce urmaŭ cursurile superióre de drept şi inginerie la Sf. Sava, nu aveaŭ diplome de bacalaureat 86
Protestul luĭ C. Boerescu, C. Exarcu, V. Petrescu la Eforia scólelor contra acestuĭ articol . . . . . Idem
Raportul Eforieĭ la Domn, prin care cere încă o a V-a bursá pentru matematicĭ . . . . . 86—87
Hotárîrea de încuviinţare a acesteĭ cererĭ, de cátre Domnitor 87
Numirea comisiuneĭ pentru examinarea persóneĭ destinate pentru studiul pedagogieĭ . . . . . Idem
Efectul protestuluĭ scolarilor contra cereреĭ bacalaureatuluĭ: jurnalul Eforieĭ cu modificările făcute concursuluĭ . . . . . 87—88
Fiul logofĕtuluĭ Scarlat Gr. Ghica, trimis în Franţa pe contul Eforieĭ, fără concurs, spre a studia dreptul. Actele relative: petiţia logofĕtuluĭ, Domnitorul pune resoluţia: »să nu se maĭ amâne a sa trimitere«, adresa secretariatuluĭ către Eforie. Eforia îl trimite pe 4 anĭ, cu 240 galbenĭ pe an + 40 galbenĭ cheltuiala drumuluĭ! . . . . . 88—89
Raportul Eforieĭ la Domn pentru resultatul concursuluĭ de la 1 Septembre 1855: s'a presentat numaĭ pentru pedagogie institutor Gr. Vlădescu din Focşanĭ. Notele obţinute de candidat. Eforia e de părere a i se acorda bursa. 89
Se proiectéză în 19 Iulie 1855 a se maĭ trimite în strainĕtate: 2 tinerĭ pentru agricultură şi 2 la o scólă de arte. Petru Aurelian se presintă a fi trimis pentru agricultura . . . . . Idem
Bugetul scóleĭ de agricultură, cheltuelile acesteĭ scolĭ şi a scóleĭ de duḑĭ. 90
25 elevĭ internĭ în acéstă scólă, 1 profesor de agronomie şi 1 de limba română . . . . . Idem
Totuşĭ pentru acéstă scólă 1 revisor şi 1 inspector câte cu 800 şi 945 leĭ lunar . . . . . .
Maĭ era în personalul scóleĭ un meşter ferar şi 1 meşter lemnar . . . . Idem
Persnnalul scóleĭ de duḑĭ: un săditor de duḑĭ (9.729 leĭ), 2 familiĭ milaneze şi un colaborator (publicist) câte 200 leĭ lunar . . . . . .
Venitul scóleĭ de arte, cheltuelile eĭ . . . . . Idem
Ucenicĭ internĭ. Personalul scóleĭ. Bugetul cumpĕrăreĭ de instrumente . Idem
Oficiul Domnitoruluĭ Ştirbeiŭ către Eforie pentru proectul de scólă de comerciŭ, presentat de marele Clucer Bengescu II . . . . . 90—91
Eforia primesce înfiinţarea scóleĭ de comerţ. Chibzuirile sale 91
Programa scóleĭ comerciale . . . . . 91—92
Resoluţia Domnitoruluĭ că e peste putinţá a se întocmi de o-dată complect acéstă scólă. Iutocmirea luĭ 92
Lucrul rĕmâne baltá până în 1857 . . . . . Idem

www.dacoromanica.ro

Pagina.

Decretul Caimacamului Alex. D. Ghica, din 11 Ghenarie 1857, pentru scólă de comerciŭ . . . . . 92—93
Marcu Antoniu Canini cere să fondeze, cu aprobarea guvernului, un institut *filologo-sciinţifico-comercial* 93
Scóla ostăşéscă continuá cu subvenţiune din casa scólelor. Generalul Budberg în favórea eĭ. . . . . Idem
Eforia preocopându-se în 1855 de scóla normală preparanda de institutorĭ şi institutóre. 30 bursierĭ de la Sf. Sava, 10 fete bursiere pentru acéstă scólá. . . . . Idem
Raportul Eforieĭ scólelor către Domnitor în privinţa acesteĭ scóle normale. 93—94
Pensionatul de fete de la Sf. Spiridon. Actele relative pentru clădirea luĭ. 94—97
Tóte lucrările de corespondenţă nu daŭ resultatul dorit. Fetele continuă a fi bursiere prin pensionate private 97
Ana Iacobsohn în fruntea pensionatuluĭ domnesc de fete. . . . . Idem
Pensionat de fefe la Buzĕŭ, în 1852 . . . . . Idem
Părinţiĭ de prin judeţe îşĭ daŭ fetele la scólele publice de báeţĭ . . . . Idem
Eforia, prin circulare la institutorĭ, opresce primirea fetelor în scólele de băeţĭ. . . . . 97—98
Scóla de fete Lazăr-Otetelesianu din Craiova; bugetul, cheltuelile . . . 98
Scóla de fete sĕrmane din Bucurescĭ. Donaţiunea Clucerului D. Urian de 10.000 leĭ în 1854 . . . . . Idem
Raportul Eforieĭ la Domnitor pentru scólele primare: să se unéscă clasa III cu a IV, la unele oraşe; să se desparţă clasa IV de a III, la alte oraşe . . 98—99
Resoluţia Domnitoruluĭ, prin departamentul credinţeĭ, relativ la raportul de maĭ sus 99
Instrucţiunile Eforieĭ, în 37 de articole . . . . . Idem
Scólele sătescĭ. Ceĭ 2 leĭ, darea sătenilor pentru scóle, distraşĭ de la scop . Idem
Resoluţia Domnitoruluĭ pe raportul Eforieĭ, din Decembre, relativ la scólele sătescĭ . . . . . Idém
Departamentul credinţeĭ insistá pe lângă Eforie să împace cheltuelile scóleĭ de agricultură şi arte cu redeschiderea scólelor sătescĭ . . . . . Idem
Anaforaua departamentuluĭ bisericesc către Domnitor, tot pentru scóle sătescĭ . . . . . 99—100
Tot relativ la scólele sătescĭ, alte 2 acte . . . . . 100—101
Raportul Eforieĭ la Domn pentru deschiderea pe la judeţe de cursurĭ pregătitóre a învĕţátorilor sătescĭ. Chibzuirile Eforieĭ 101
Sporirea lefeĭ revisorilor de scóle sătescĭ, din decimala lefilor învĕţătorilor. Idem
Raportul departamentulnĭ credinţeĭ cátre Domnitor, în acéstă privinţă. Resoluţia Domnitoruluĭ 102
Regulamentul întocmit de Eforie, pentru pensionate şi scóle private de băeţĭ şi fete 192
Scolariĭ învĕţând pe la zidurile bisericeĭ. Eforia scrie departamentuluĭ credinţeĭ să oblige pe epitropiĭ bisericelor locale, carĭ aŭ chiliĭ, a da una ca sală de studiŭ 103
Rĕspunsurile epitropilor dupe la biericĭ . . . . . Idem
Lista scólelor ţinute pe la biericĭ. Observaţiile revisoruluĭ general. . . 103—104

www.dacoromanica.ro

Pagina.

Subvenţiunĭ şi ajutóre scólelor private în 1852: 5.000 leĭ D-neĭ Maria Tepeghiósa directóre de pensionat de fete; 200 galbenĭ pensionatuluĭ Mitilineu; 200 galbenĭ D-neĭ Elisa de Blaremberg, maĭ apoĭ incá 100 galbenĭ . 104
Discursul solemn al luĭ C. Bozianu, la examenul din 1851—1852. Constatările din discursul sĕŭ. . . . . 104—105
Impărţirea premiilor. Discursul Domnitoruluĭ, laudá pensionatul Bucholtzer 105
Din statistica anuluĭ 1852—1853: gimnasiul cu 8 clase, 333 elevĭ; facultatea de legĭ cu 21 studenţĭ; 828 elevĭ în 4 scóle primare din capitală; scólele din judeţe cu 2.915 elevĭ; scólele de fete din judeţe cu 135 eleve; învĕţámêntul privat: 5.240 scolarĭ, etc. . . . . Idem
Examenele pe 1853—1854. Discursul solemn. Tabela statistică din acest an, comparată cu cea din anul trecut . . . . . Idem
Causele scădereĭ. Spor în 1855 . . . . . Idem
Lista personaluluĭ didactic din scólele muntene . . . . . Idem
Consiliul scólelor din Iaşĭ 106
A. Tr. Laurian în locul luĭ Sĕulescu, inspector general al scólelor . . . Idem
Progresul scólelor moldovene . . . . . Idem
Acest progres ameninţat in 1853, prin ocupaţiele straine . . . . . Idem
De unde venea ameninţarea?— Boerĭŭ, memoriul luĭ N. Suţu . . . . Idem
Sfatul cârmuitor suprimă prin raportul luĭ Budberg memoriul luĭ N. Suţu idem
Condeiŭ simpatic pentru românĭ, pe marginea acestuĭ raport al sfatuluĭ . Idem
Resoluţia luĭ Budberg pe raportul sfatuluĭ cârmuitor . . . . . Idem
N. Suţu, ruşinat, se apără in 1855 in jurnalul Zimbrul . . . . . 106—107
Laurian trimis cu o misiune in Europa. Ziarul Zimbrul şi acea misiune. Barnuţ ţine locul luĭ Laurian 107
Rĕsboiul de la Dunăre şi scólele române. Complectarea gimnasiuluĭ . . Idem
Scóla centrală de fete din Iaşĭ. D. Lăzărescu îşĭ dá demisiunea din directorat; suplinit provisoriŭ de D. Stoica, numit definitiv serdar Petráche Costandache . . . . . Idem
Orfanotrofia din Iaşĭ, fondată de vodă Gr. Ghica, in 1 Ianuarie 1852. Progresul sub Anastasie Fĕtu. 15 móşe cu diplome, în 7 August 1855 . . . Idem
Seminarul Veniamin. Cérta intre rectorul Filaret Scriban şi epitropia Seminaruluĭ. Manifestaţiĭ luĭ Scriban, la examenele de vĕră din 1852—1853 Idem
Clasa VI la seminar în 1853—54. Seminariştiĭ eşiţĭ cu patru clase, în 1852, 53, 54 şi 55 . . . . . Idem
Numĕrul internilor din seminar . . . . . Idem
Lista profesorilor din seminar, după D. Erbiceanu 108
Programa şi orariul seminaruluĭ pe 1853—54 . . . . . idem
Filaret Scriban archiereŭ, 1852 . . . . . Idem
Seminarul de Huşĭ întocmit de episcopul Meletie, dupe modelul celuĭ din Iaşĭ . . . . . Idem
Alţĭ profesorĭ aĭ seminaruluĭ, in 1854 . . . . . Idem
Seminarul de la monastirea Neamţuluĭ . . . . . Idem
N. Istrate director la Departamentul cultelor, rânduesce o comisiune sá cerceteze starea seminaruluĭ . . . . . Idem

www.dacoromanica.ro

Pagina.

Suchopan acusă pe Neofit Scriban, că a dat modelurĭ de retorică din Voltaire şi Părinţiĭ Apusuluĭ. G. Sĕulescu demisionéză din comisiune . . . . Idem
Budgetul seminaruluĭ pe 1853 . . . . . 108—109
Scóla primară în Odobescĭ, cerută de tèrgoveţĭ; la Panciu scóla primară urbană în loc de sătéscă; la Piatra scóla filială de fete 109
Scóla de fete la Bêrlad, prin 80 galbenĭ din partea oraşuluĭ şi din fondul Codrénu. D-ra Evoschi numită institutóre . . . . . Idem
N. Codrénu lasă prin testament 8.000 galbenĭ pentru scolĭ în Bêrlad. Ce s'aŭ făcut aceĭ banĭ? . . . . . Idem
Scóla de fete din Tecuciŭ (1854). Profesóra D-na Elena Cernat. . . . Idem
Austriaciĭ închid scóla luĭ Rosali (Septembre 1854), luându'ĭ localul. . Idem
Hrisovul Domnesc din 1852, pentru organisarea scóleĭ primare din Tèrgul-Némţuluĭ de către Neonil, starițul monastireĭ Némţu şi Secu . . . . 109—110
Scólele sătescĭ în Moldova. Preocuparea ministruluĭ de instrucţiune . . 110
Contractele de arendarea moşiilor monastirescĭ, cu obligaţiunea de a construi local de scólă, dupe anume plan. Actele relative pentru local şi formarea de învĕţătorĭ . . . . . 110—111
Anaforaua la Inălţimea sa şi resoluţia acestuia, retativ la scólele sătescĭ. 111—112
Luare de dispositiĭ în consecuenţă, relative tot la scóle sătescĭ . . . . 112—113
Conform acestor dispositiunĭ s'a scris la revisor, inspector general, la comitetele de inspecţiune, etc. 113
Lista generală a scólelor la carĭ se cereaŭ de fieşĭ-care câte o scólă elementară . . . . . Idem
Se decide, ca în 1854 să se deschidă 15 scóle sătescĭ. Invĕţătorĭ dintre seminariştiĭ ce aŭ renunţat la preoţie. Bucuria luĭ Laurian pentru acésta. Léfă de 100 leĭ învĕţatărilor. Primele scolĭ proectate. . . . . Idem
Ministrul instrucţiuneĭ cere a se îndatora şi monastirile (chinoviile) pămêntescĭ să facă scolĭ pe moşiile lor . . . . . 113—114
Referatul departamentuluĭ adus în desbaterea sfatului, pentru scóla preparandală. 114
Proect pentru înfiinţarea institutuluĭ preparandal . . . . . 114—115
Ambele aceste cererĭ (chinoviile şi scóla preparandă) sunt aprobate. Se face cunoscut Mitropolieĭ ca să dea măcar 2 odăĭ în mitropolie, pentru şederea provisorie a 25 învĕţătorĭ sătescĭ. Raport la Domn pentru acestea . . 115
Mĕsura ca monastirile închinate să clădéscă scóle pe moşiile lor, revocata în timpul ocupaţiunilor străine. Revenind Gr. Ghica, departamentul averilor bisericescĭ cere din noŭ acéstă obligaţiune, prin anafora la Domn . . . . Idem
Interpretarea § 16 din regulamentul scolar, privitor la monastirile închinate şi chinoviĭ . . . . . 115—116
Local pentru biblioteca şi muzĕŭ, în Bucurescĭ 116
Iulius Baraş propune Eforieĭ cumpărarea primelor colecţiunĭ din sciinţele naturale . . . . . 116—117
Prima linie telegrafică în Moldova. Prima telegramă. Cât costa o telegramă? 117
Comisiune pentru fixarea mĕsurilor diverse, în uz în Muntenia . . . . Idem
Ţĕrile române provocate a lua parte la expositia din Paris (1855) . . . Idem

www.dacoromanica.ro

Pagina.

Chestiunea bănéscă dintre epitropia scólelor și cabinetul de sciințe naturale din Iașĭ. . . . . 117—118
Artele plastice nu fac marĭ progrese. In Iașĭ, casarma de la Copoŭ ca lucrare architectonică. 118
Elevul Petru Mateescu (din Muntenia) trimis la Viena pentru pictură, cu 240 galbenĭ pe an. *Fuga în Egipet a Familieĭ Sfinte* (tabloŭ) . . . . . Idem
Expositiunea la Iașĭ de 20 tablourĭ ale luĭ Schiller (din Iașĭ), reintors în țéră de la studiul pictureĭ. Schiller însărcinat de V. A. Urechiă să restaure tablourile din pinacoteca de la Iașĭ . . . . . Idem
Musica vocală face progres în Iașĭ, prin maistrul I. Cart. . . . . Idem
Jurnalul Eforieĭ din Bucurescĭ, prin care Wachmann e numit profesor de musica vocală la scóla primară din vopséua de Verde, cu léfă 400 leĭ lunar. Idem
Actul Departamentuluĭ bisericesc către Eforie, pentru un așeḑămênt coral 118—119
Imnul compus de Wachmann, cântat de eleviĭ scólelor primare la examenul din 1853 119
Opera italiană la Iașĭ și Bucurescĭ. Genul de comediĭ naționale, drama francesă de Bulevard. Artiștiĭ Millo, Caragiali, etc. și scóla declamatorie a luĭ Pascali. . . . . Idem
Renascerea teatruluĭ român, când și cuĭ se datoresce? Piesele publicate de *Ateneul român* din Bucurescĭ . . . . . Idem
Bibliografia schițată a acestor anĭ: Jurnalul *Steaua Românieĭ* a luĭ M. Kogâlniceanu, *România literară* a luĭ Alexandri cade prin censură în 1855. Jurnalul *Patria* din Bucurescĭ, etc. . . . . Idem
Desrobirea țiganilor, decretul din 28 Decembre 1845. Versurĭ pentru desrobirea țiganilor. Versurĭ pentru *Unire*. . . . . Idem
Eforia scólelor protege diverse publicațiunĭ . . . . . Idem
Profesorul Gh. Costaforu, hotărĕsce să publice *Magazinul Judecătoresc* 120
Eforia desființéză comisiunea pentru cărțile didactice. Orânduesce alt-fel de comisiunĭ, din specialiștĭ . . . . . Idem
Logica și Morala, traducere de I. Zalomit. Comisiune care s'o cerceteze . Idem
Modele de caligrafie și de geometrie descriptivă 121
Gramatica română in paralel cu cea latină; fabulele luĭ Fedru; dicționar latino-român (dupe Quicherat); geografie tradacere de I. Pop; etc. etc. etc. 121—122
Cărțile didactice din Moldova dupe programul Laurian. Publicația cronicei luĭ Șincaĭ 122
Ritorica luĭ Gusti . . . . . Idem
Publicațiunile lui Alexandri, ale luĭ Dr. Anastasie Fĕtu, Papiu Ilarian, Stoica, Anton Pan, Asaki, Dr. Polizu, Serghiescu . . . . . Idem
Poesiĭ oferite luĭ Gr. Ghica. Librăriile Ioanin și Ioanid. Donațiunea luĭ Pavel Ștefănescu . . . . . Idem
Donațiunea și fundațiunea D-ruluĭ Fĕtu 123
Donațiunea luĭ Spiridon Gârneață . . . . . Idem
Donațiunea luĭ Const. Papadopulo . . . . . Idem
Cap V 1856—1859 125
Basarabia reintórsă Moldoveĭ. Căimăcămiĭ la Bucurescĭ și Iașĭ. Turburărĭ în scólele din Iașĭ. Demisiunile luĭ Laurian și Papiu Ilarian 125

www.dacoromanica.ro

Pagina.

Desordine în internatul gimnasiului. Iosif Patriciu director internatului. Elevi isgoniți din intervat. Rěscóla celorlalți elevi . . . . . Idem
Dimitrie Cantacuzino, Panait Balș și Iancu N. Cantacuzin, comisarĭ rânduiți de Vogoride a cerceta causele turburăreĭ. Scolariĭ isgoniți din scólă și ceĭ pedepsiți. 126
Causele réscóleĭ, dupe comisiune . . . . . Idem
Anatoraua Cnézuluĭ Cantacuzin, din 30 Ianuarie 1858, cu referința la turburărĭ. Aprobarea luĭ Vogoride . . . . . Idem
Comisiune de 7 membri, pentru primirea elevilor 127
Consiliul scolar extraordinar, la 6 Februarie 1858 . . . . . Idem
Rechiămarea profesorilor demisionați . . . . . Idem
Reînființarea consiliuluĭ scolar legal. Alegere de membri pentru acest consiliŭ. Noul inspector scolar Theodor Veisa . . . . . Idem
Eleviĭ reprimiți în internat. Raportul comisiuneĭ . . . . . Idem
Circulare vestind numirea luĭ aga Th. Veisa ca inspector general . . . Idem
Circulare la comitetele din județe, a principeluĭ Dim. Cantacuzino . . . 127—128
Gh. Apostoleanu, Th. Veisa și V. A. Urechiă profesorĭ la facultățile de drept și de filosofie 128
Memoriul de starea scólelor publice, presentat Căimăcămieĭ . . . . . 128—135
Lista de profesoriĭ din Moldova . . . . . 135—140
Listá de scólele publice și private din Moldova . . . . . 140—141
Scóleĭe publice din partea de Basarabia anexata la Moldova 141
Listă de eleviĭ aflătorĭ în scólele din Principat . . . . . Idem
Deficitul de 436.000 leĭ rěmâne de plată din 1858 luĭ 1859 142
Administrațiunea scólelor de Cneazul Cantacuzino 142
Starea scólelor la venirea luĭ Cuza, în 5 Ianuarie 1859 . . . . . Idem
Referatul impiegatuluĭ scólelor D. Melidon, despre reorganisarea gimnasiuluĭ și înființarea de scolĭ diverse . . . . . 142—143
Subvenție de 250.000 leĭ din casa cleruluĭ în casa scólelor. . . . . 143—144
Concursurĭ la 20 August, pentru locurile vacante de profesorĭ și profesóre 144
Lista de baniĭ trebuitorĭ pentru înființarea și susținerea de scóle publice. 144—145
Scolĭ de băeți, carĭ sunt de inființat . . . . . 145—146
Scóla reală din Iașĭ 146
Gimnasiul din Bêrlad . . . . . Idem
Petițiunĭ de barbațĭ și femeĭ cu atestate, a fi numiți la catedrele vacante. Idem
Malgouverné revisor al scólelor. Trecutul luĭ în scólele ţěreĭ, sub Sturza și Gr. Ghica. . . . . 146—147
Raportul luĭ Malgaouverné despre liceul din Iașĭ. 147
Instrucțiile date lui T. Veisa inspector general. Limba bulgara . . . . Idem
Hrisovul coloniilor bulgărescĭ din Basarabia . . . . . Idem
Deschiderea clasei I gimnasiale în Botoșanĭ, Bêrlad, Galațĭ, Focșănĭ. Localele acestor scolĭ hotărîte a se face prin subscripțiune publică . . . . , Idem
Darea de sémă catre Domnitorul A. Cuza a luĭ M. Costaki despre starea în care Caimăcămia luĭ Vogoride a lasat scólele . . . . . 147—149
Deficitul pe 1858 de 544.143 leĭ, plus datoria de 126.000 leĭ, de plătit în 1859 149

www.dacoromanica.ro

Pagina.

Venitul şi spesele neapărate pentru 1858 . . . . . 149—150
Buget cerut de la Cameră, de 3.034.458 150
Adăogirile de spese pentru creaţiunile din 1858, continuă şi în 1859 a se preleva din venitul averilor monăstirescĭ şi a monastireĭ Mavromolul . . . Idem
Raportul luĭ Petru Costandache, din 1857, către departamentul bisericesc, pentru scólele din Basarabia . . . . . 150—151
I. Ionescu, dregĕtor al coloniilor din Basarabia, cere scolĭ românescĭ prin chiar coloniile bulgărescĭ, şi 25 invĕţătorĭ pentru deschidere de scolĭ în 1857 152
Intrigile Cnézuluĭ Cantacuzin contra scólelor române din coloniile bulgare . . . . . Idem
Hrisovul luĭ Vogoride, din 10 Iunie 1858, in cestiunea scólelor din Basarabia . . . . . Idem
Scóla primară din Ismail. No. elevilor în 1858 şi 1859 . . . . . Idem
Alte scolĭ în Basarabia, prin stăruinţa luĭ I. Ionescu . . . . . Idem
Sórta dificilă a scólelor din colóniĭ . . . . . Idem
Scopul cultural românesc in Basarabia şi I. Ionescu, P. Costandache, Pavlov, Gabriel Th. Avineanu . . . . . Idem
Asaki activéză organisarea uneĭ scóle preparande. Cere sfatuluĭ sume maĭ marĭ pentru lefile învĕţătorilor şi pentru clădirile nouilor scóle 153
Invĕţătorĭ din scóla preparandă, din preoţĭ şi diaconĭ, lefile învĕţătorilor sătescĭ, programa şcóleĭ preparande . . . . . Idem
Catalogul preparanţilor carĭ s'aŭ examinat la 1 Iulie 1858 . . . . . Idem
Comunitatea târguluĭ Herţa cere scólă. Se aprobă 154
Locuitoriĭ din Burdujenĭ cer scólă . . . . . Idem
Bugetul scóleĭ primare din Târgu-Neamţuluĭ cu un internat de 18 elevĭ, de la 1 Septembre 1856 până la 1 Ianuarie 1857 . . . . . Idem
A II scólă de băeţĭ la Bacăŭ. Scóla primară din Doroboiŭ primesce o donaţiune. Scóla primară din monastirea Vorona 155
Orăşaniĭ din Târgu-Neamţuluĭ cer scólă de fete. Re oluţia Caimacamuluĭ. Idem
G. Asaki propune ca scóla să o dea monastirea Agapia şi nu monastirea Neamţuluĭ . . . . . Idem
Se cere din noŭ scóla acésta prin Septembre. Se trimite institutóre prin Decembre 1858 . . . . . Idem
Scóla de fete din Bêrlad . . . . . Idem
Alte scolĭ primare deschise in 1858: în Piatra, Botoşanĭ, Galaţĭ, Huşĭ, Târgu-Frumos, Ismail, Basarabia, Vasluiŭ, Târgu-Ocneĭ . . . . . Idem
Scóle de fete în 1859 se deschid în: Roman, Bacăŭ, Fólticenĭ . . . . Idem
Imbunătăţirile procetate în 1859 sunt arĕtate de V. A. Urechiă . . . . Idem
Instrucţiunĭ, relative la predarea diferitelor materiĭ în scólele primare, dupe programa lor 156
Raport asupra bugetuluĭ scólelor în 1857 . . . . . Idem
Discursul luĭ V. A. Urechiă la deschiderea consiliuluĭ scolar pe 1859 . .
Un comitet de D-ne sub preşedenţia M. S. Elena Cuza, pentru inspecţiunea supremă a scólelor. Memoriŭ despre starea învĕţăturei publice . . . . Idem
Jurnalul încheiat de ministrul Principe D. Cantacuzino, în 22 Octombre 1858, relativ la clădirea şi deschiderea de scolĭ dupe un plan anumit . . 156—157

www.dacoromanica.ro

Pagina.

Un plan de scóla e gata în 6 Martie 1859, dar e prea luxos. V. A. Urechiă îl înapoesce 157
Plan proiectat, în 1857 . . . . . 157—158
Planul de scóla sătéscă modificat în 1859—1860, și simplificat de V. A. Urechiă . . . . . 158—159
Preocupațiunea luĭ Alexandru Ioan I pentru scóla sătésca 159
Se complectă scóla normală de la Treĭ-Ierarchĭ prin profesorĭ de valóre: B. P. Hasdeŭ, Gr. Cobălicescu. V. A. Urechiă la cl. I lancasteriană. . . . Idem
Fetele de la 6—12 anĭ primite în scólile sătescĭ de băețĭ, în 1859. . . Idem
Jurnalul ministeruluĭ de culte și instrucțiune, încheiat de directorul ministeruluĭ V. A. Urechiă, pentru primirea fetelor în scólele de băețĭ, către consiliul scolar . . . . . 159—160
Raportul consiliuluĭ scolar cátre minister, în aceaș cestiune . . . . . 160—161
Referatul directoruluĭ ministeruluĭ de instrucție, V. A. Urechia, către consiliul de miniștri, arĕtând înțelegerea între minister și consiliul scolar, în privința învĕțăturei fetelor . . . . . 161—162
Resoluțiunea consiliuluĭ de miniștri asupra acestuĭ referat. Dispositiunile luate în consecință 162
Raportul consiliuluĭ scolar catre minister, ca, dupe alegerea profesoruluĭ, să învețe băețiĭ diminéța și fetele dupe masă, séŭ împreună băețĭ și fete. Condițiile profesoruluĭ fiind însurat orĭ neînsurat . . . . . Idem
Date la carĭ s'aŭ deschis scolĭ sătescĭ în 1858 și 1859 în Moldova . . . 162—163
Donațiunea logofĕtuluĭ Iordache Costache Boldur, pentru deschiderea uneĭ scóle normale la Hudescĭ 163
Deschiderea de scolĭ reale în Moldova . . . . . Idem
Profesoriĭ de la scólele reale din capitala cer léfa pe 7 lunĭ . . . . . Idem
Referatul sámeșieĭ scólelor și a milelor pentru plata acestor lefĭ . . . 163—164
Resoluțiile puse pe referatul sămeșieĭ scólelor 164
Ordinul directoruluĭ ministeruluĭ V. A. Urechia cátre casieria Statuluĭ să plátéscá lefile reclamate . . . . . Idem
Scóla reală din Galațĭ . . . . . Idem
Gimnasiul Codreanu din Bêrlad . . . . . Idem
Gimnasiul din Botoșanĭ . . . . . Idem
Guvernul lu Alexandru Ioan I desființéză scólele catihetice din județe, întrunindu-le cu scólele primare . . . . . 164—165
Seminarul din Roman 165
Seminarul din monastirea Neamțuluĭ merge rĕŭ. Imputarile adresate de minister starețuluĭ monastireĭ . . . . . Idem
Seminarul de la Socola. Intrigile contra luĭ Filaret Scriban, partisan al Unireĭ . . . . . Idem
Conflictul între Mitropolitul Sofronie și șeful departamentului bisericesc. Idem
Archim. Mechisedec rector la seminarul din Huș, în 1856. . . . . .
Absolvențĭ de aĭ seminaruluĭ trimișĭ la Atena și la Halchi (seminar în Constantinopole) pentru studiĭ teologice . . . . . Idem
Aug. Scriban, studiat la Petersburg, profesor de retorică la seminarul Veniamin, 1858 . . . . . Idem

www.dacoromanica.ro

Pagina.

Referatul departamentuluĭ instrucțieĭ publice către consiliul de miniștri cere ca seminariile să trécă sub administrarea departamentuluĭ instrucțiuneĭ, ceea ce se și face . . . . . 166—167
Resultatele acesteĭ concentrărĭ de administrațiune a scólelor seminaricescĭ 167
Publicațiunea pentru a opri hirotonirea de preoțĭ și chiar călugărĭ ignoranțĭ . . . . . Idem
Ajutóre cu burse la studențĭ din facultatea filosofică și de drept. Actele relative . . . . . 167—168
Bursierĭ în străinětate, la studiĭ speciale: Bosie, Ciurea Codrescu, Cobâlcescu, P. Poni, Al. Odobescu, N. Culianu, Gr. Mârzescu, A. Peiŭ, C. Vasiliu Pilat, V. Agapi, D. Chinez, D. Ulea, etc. 168
Ingrijitor de bursieriĭ românĭ din Paris profesorul Royer-Collard . . . Idem
Ierodiaconul Clemente, G. Erbiceanu, G. Dimitriu, bursierĭ la Atena, cu 120 galbenĭ pe an fieșcare, 1856 . . . . . Idem
Ierodiaconul Eronim, Ierorod Damaschin, monachul Ghenadie, bursierĭ la Halchi, cu câte 80 galbenĭ pe an. . . . . Idem
Primele cursurĭ libere gratuite în Iașĭ, 1858 și 1859. I a profesoruluĭ Miclea 169
Curs public de comptabilitate, economie politică și finance. I. Ionescu numit profeșor al acestuĭ curs—fără léfă;—numĕrul lecțiunilor. Funcționariĭ de pe la minisere îndemnațĭ a audia cursul. I. Ionescu critică actele ministruluĭ de finance Miclescu, fiind acesta chiar present . . . . . Idem
M. Costache cere ministruluĭ Teriackiu înlocuirea luĭ Ionescu . . . . Idem
Profesorul Mandinescu înlocuitorul luĭ I. Ionescu . . . . . Idem
Scóla de arte din Iașĭ. Catalogul ucenicilor, în 1858 și 1859 170
Conflictul cu fostul antreprenor al scóleĭ de arte și meseriĭ. . . . . Idem
Programele de la tóte felurile de scolĭ din Moldova . . . . . Idem
Scólele private din Moldova. Ministrul face obligatorie predarea în aceste scolĭ a limbeĭ române 1858 . . . . . Idem
Priveghiarea scólelor private de institutorĭ . . . . . Idem
Ministrul instrucțiuneĭ publice din Iașĭ scrie directorilor de scolĭ private trimețêndu-le programa, lista cărților și condițiunile personaluluĭ didactic . 170—171
Agitațiunea directorilor de scolĭ private prin consulĭ streinĭ 171
Pensionatele cárora li s'aŭ trimis circulare ca cele de maĭ sus 170
Publicațiunea luĭ V. A. Urechiă în *Steaua Dunăreĭ: rĕsvrătirea directorilor* . . . . . 171—172
Formular de statistică scolară, în 1858 173
Statistica scolarilor pe 1854—1859 174
Scólele private evreescı din Iașĭ 175
Scólă română la schitul román din Muntele Athos . . . . . Idem
Muntenia . . . . . Idem
Comisiunea cercetatóre de programe. Raportul eĭ . . . . . Idem
Lucrarea comisiuneĭ neaplicată în 1856 . . . . . .
G. Costaforu numit de căimăcămie director al scólelor . . . . . .
Costaforu trimis în Eoropa. Unde călătoresce Kostaforu. Raportul sĕŭ . Idem

www.dacoromanica.ro

Pagina.

Planul pentru edificarea palatuluĭ Academieĭ . . . . . Idem
Oficiul Caimacamuluĭ Al. Ghica pentru începerea construireĭ nouluĭ palat. 175—176
Al. D. Ghica aprobă programele gimnasiale, presentate de G. Costaforu . 176
Colegiŭ organisat la Craiova 177
Comparaţiunea între programele din 1855—1856 şi cel din 1858 . . . Idem
Statul lefilor, din Februarie 1857 . . . . . Idem
In Octombre 1858 Costaforu nu maĭ e director al scólelor. Boerescu îl inlocuesce . . . . . Idem
Adunarea profesorilor primarĭ din Bucurescĭ . . . . . Idem
Insărcinările date comisiuneĭ profesorilor primarĭ . . . . . Idem
Jurnalele încheiate de acéstă comisiune până în 6 Iunie 1859 . . . . Idem
Comisiune consultativă pe lângă Eforie (comisiune gimnasială) in Septembre 1858. Jurnalul Eforieĭ pentru constituirea acesteĭ comisiunĭ. 178
Statutele comisiuneĭ gimnasiale . . . . . 178—179
Lucrarea cea maĭ importantă a comisiuneĭ: ortografia cu litere latine. . 179
Modificaţiunĭ în personalul didactic. Raportul Eforieĭ la domnitorul Cuza. Modificaţiunĭ în gimnasiul Capitaleĭ, in gimnasiul din Craiova . . . . . 179—180
A. Tr. Laurian predă limbele clasice în cursul superior la liceŭ; I. Eliade limba şi literatura română, refusul sĕŭ; Pană Buescu Economia rurală şi agronomie . . . . . 180—181
I. Maiorescu Istoria critică şi statistică; C. Aristia limba elină 181
I. Maiorescu rânduit definitiv director al scólelor, în locul luĭ B. Boerescu Idem
Laurian în locul luĭ D. A. G. Golescu, membru în Eforie . . . . . Idem
Regulamentul intocmit de B. Boerescu, pentru sub-director şi epistatul colegiuluĭ. . . . . Idem
Mĕsurile Eforieĭ spre a înzestra scólele primare din Ţéra Românéscă cu bunĭ institutorĭ. . . . . 181—182
5 scolĭ primare in capitală cerute de Eforie la Caimacam, care aprobă . 182
Circulara către tóte comitetele din judeţe, pentru punerea în aplicaţie a nouluĭ program in scólele primare . . . . . Idem
Circulara identică la cele 4 scolĭ primare din capitala 183
Noul program comunicat şi directorilor de scóle private . . . . . Idem
Circulara Eforieĭ la institutorĭ în secţiunea cărţilor didactice . . . . . Idem
Tot pentru cărţĭ didactice alta circulară a Eforieĭ către institutoriĭ din capitală, scóla de arte, agricultură, medicină, hirurgie şi pensionate private . 183—184
Certificate de absolvirea scólelor primare, obligaţiunĭ pentru a putea intra în gimnasiŭ 184
Scóleĭ din Ploescĭ i se adaogă o clasă comercială . . . . . Idem
Adresa Ministruluĭ A. G. Golescu către Eforie, de a opri pe profesorĭ de la manifestărĭ politice, ca profesorul Kirculescu din Buzĕŭ. . . . . 184—185
Declaraţiunea ostila guvernuluĭ a luĭ D. Kirculescu, către administraţia judeţuluĭ Buzĕŭ. Resoluţia Ministruluĭ Golescu 185
Circulara Eforieĭ către institutorĭ, pentru a satisface pe Ministru . . . 185—186
Adresa Eforieĭ catre institutorul Kirculescu. 186
Imputărĭ în Divanul ad-hoc contra luĭ A. G. Golescu; acesta da vina pe Eforia, care n'a înţeles cererea luĭ . . . . . Idem

www.dacoromanica.ro

Pagina.

Adresa Ministruluĭ Golescu către Eforie arătându'ĭ, că el nu a înțeles a trimite mustrărĭ asĭa severe institutorilor; cere înființarea unuĭ *Buletin al instrucțiuneĭ publice*. . . . . 186—187
Eforia respunde Ministruluĭ, justificându'şĭ circulara, rĕspunde asemene şi în cestiunea Buletinuluĭ . . . . . 187—189
Replica Ministruluĭ cultelor şi instrucțieĭ către Eforie, la adresa de maĭ sus 189—190
Scólă publică la Oltenița 190
I. Ciocaneli revisor pentru pensionate şi scolĭ private de ambe-sexe . . Idem
Scóla reînființată la Rușiĭ-de-Vede. Epitropia Sf. Spiridon (din Bucurescĭ) platesce léfă de 400 leĭ lunar învĕțătoruluĭ . . . . . Idem
Eforia averilor Brâncovenescĭ promite Eforieĭ înființarea de scolĭ de fete 190—191
Eforul Principe Bibescu cere Eforieĭ a publica concurs, pentru scólele ce se va înființa în 1860 191
Pentru local şi mobilare, Eforia brancovenéscă publică concurs . . . . Idem
Regulamentul de admisiunea bursierilor în scólele brancoveuescĭ . . . Idem
5 externate de fete în Bucurescĭ, fundațiune tot brancovenéscă. . . . Idem
Principele Bibescu maĭ înființéză şi premiĭ literare. . . . . Idem
Eforia acceptă tóte donațiunele eforuluĭ Bibescu, mulțămindu'ĭ în numele tĕreĭ. . . . . Idem
Adresa ctitoruluĭ Bibescu cátre Eforie, prin care cere autorisare a deschide scolĭ de fete în Craiova şi Caracal 192
In 1861 cititorul promite scolĭ de fete în tóte județele tĕreĭ . . . . . Idem
Scólele sătescĭ în România, de la 1855—1859 . . . . . Idem
Cum procede Eforia în privința localuluĭ şi învĕțatorilor sătescĭ? . . . 193
Episcopul de Rômnic cere ca preoțiĭ să deschidá scóle pe la sate . . . Idem
Eforia aprobă pentru preoțiĭ capabilĭ: li se trimite programul . . . . . Idem
Circulárĭ la comitetele scolare din Gorj, Dolj, Mehedinți, Vêlcea, Romanați, pentru a deschide preoțiĭ scóle, prin sate . . . . . Idem
Episcopul cere lefĭ pentru preoțiĭ ce aŭ sa deschidă scolĭ. Eforia rĕspunde ca nu are mijlóce. Cine aŭ să plătéscá lefĭ dascalilor preoțĭ? . . . . . 193—194
Scolĭ centrale sătescĭ prin fie-care județ 194
Eforia întrébá pe comitetele scolare, câte sate fruntaşe sunt pe la sate Idem
Publicațiunĭ de concurs pentru ocuparea scólelor sátescĭ, în 24 Septembre 1855. . . . . Idem
Cunoscințele ce se cer de la concurenți . . . . . Idem
Departamentul credinței scrie Eforieĭ, ca să renunțe la concurs pentru învĕțătoriĭ sătescĭ. De ce? . . . . . 194—195
Eforia însă institue o comisiune pentru examinarea concurenților . . . 195
S'aŭ presentat numaĭ 2 candidați . . . . . Idem
Chibzuirile nouĭ ale Eforieĭ pentru formarea de învĕțătorĭ . . . . . 195—196
Cestiunea preoților de a deschide scóle sătescĭ. 196
Cererile Episcopuluĭ de Rômnic la Domnitor . . . . . Idem
Eforia rĕspunde la cererea Episcopuluĭ . . . . . Idem
Nu se face nimic pentru scólele satescĭ nicĭ în 1855, nicĭ 1856, nici 1857 Idem
Prima adresă a Ministruluĭ Instrucțiuueĭ câtre Eforie, în afacerea scólelor satescĭ . . . . . Idem

www.dacoromanica.ro

Pagina.

Oficiul Căimăcămieĭ ordonând Eforieĭ deschidere de concurs pentru institutorĭ 197
Eforia publică materiile din carĭ vor fi examinaţĭ candidaţiĭ . . . . . Idem
Eforia hotărésce inființarea a 2.000 scolĭ in satele cele maĭ populate, in 1857 . . . . . Idem
Episcopul de Buzĕŭ Filoteiŭ cere Eforieĭ, ca preoţiĭ candidaţĭ de învĕţătorĭ să fie examinaţĭ în capitala fie-căruĭ judeţ . . . . . 197—198
Eforia iar nu găsi candidaţĭ pentru concurs (jurnalul din 25 Martie 1857) 198
Nicĭ în 25 Maiŭ 1857 nu sunt candidaţĭ. Eforia cere de la minister să dea poruncĭ la cârmuitorĭ pentru găsirea de învĕţătorĭ . . . . . Idem
Raportul revisoruluĭ scólelor sătescĭ, despre starea scólelor din Ilfov. . Idem
Regulamentul întocmit in Octombre 1857, prin care revisoriĭ şi învĕţătoriĭ sătescĭ aŭ a urma cursurile scóleĭ centrale de judeţ. . . . . 198—199
Institutoriĭ aŭ ordin de la Eforie a primi candidaţĭ de învĕţătorĭ, să'ĭ invețe 199—200
Circulara către institutoriĭ superiorĭ din tóte judeţele, asupra demisiunilor, destituirilor şi lefilor . . . . . 200—201
Circulara către institutoriĭ superiorĭ din reşedinţele districtuale, relativă la numirea de învĕţătorĭ sătescĭ . . . . . 201—202
Circulara către comitetele scolare, relativă la revisoriĭ şi învĕţătoriĭ scólelor sátescĭ 202
Ministerul cultelor către Eforie, in 22 Iulie 1859, tot pentru scóle sătescĭ 203
Adunarea votéză 200.000 leĭ pentru scólele sătescĭ . . . . . Idem
Circulara Eforieĭ către comitetele de inspecţie a scólelor, ca să'ĭ raporteze starea scólelor sătescĭ in ființă. . . . . Idem
Circulara Eforieĭ către comitetele scolare, că învĕţătoriĭ comunalĭ să nu ţie scólele deschise preste timpul prescris de lege, ca să nu smulgă pe copiiĭ ţĕranĭ de la munca câmpuluĭ . . . . . 203—204
Eforia ordonă institutorilor din ţĕră şi comitetelor de inspecţiune, ca să fondeze prin subscripţie benevolă, fondurĭ pentru ajutorarea copiilor saracĭ de ţĕranĭ, cu cărţĭ, etc. 204
Progresele gimnasiuluĭ Sf. Sava, cu ocasiunea examenelor din 1855—1856, 1856—1857, 1857—1858, 1858—1859 . . . . . Idem
Statistica scólelor muntene, la examenul de véră din 1859 . . . . . Idem
Comisiunea centrală din Focşanĭ cere Ministeruluĭ Instrucţiuneĭ publice din Moldova relaţiunĭ statistice despre scólele Moldoveĭ. Rĕspunsul ministeruluĭ . . . . . 204—205
Comisiunea centrală cere acelaş lucru şi de la ministerul muntenesc. Actele urmate între minister şi Eforie, pentru acésta . . . . . 205—206
Cursurile speciale şi superióre in Muntenia. 58 tinerĭ ce aŭ absolvit facultatea de drept, în 1859 206
Cursurĭ libere. Dr. Iulius Baraş ţine un curs gratuit şi popular de astronomie Idem
Cursul liber de literatura francesă făcut de Marsillac. . . . . 206—207
Scóla de chirurgie. Acte relative. . . . . 207—208
Cestiunea înființăreĭ în Bucurescĭ a uneĭ scóle de comerciŭ . . . . . 208—210
Scóla militară pentru fiiĭ de militarĭ, în 1859. 210
Scóla de elevĭ conductorĭ, în 1858 . . . . . Idem

www.dacoromanica.ro

Pagina.

Bursierĭ trimişĭ în străinĕtate, în 1856: Ananescu (matematicĭ), Capşa (sciinţe aplicate la arte), Aurelian (agronomie) . . . . . Idem
Archidiaconul Iov lasă 25.000 leĭ pentru scólele naţionale . . . . . Idem
Bursierĭ trimişĭ în străinătate: M. Capuţineanu, D. Petrescu, I. Marin, Al. Creţescu . . . . . Idem
Bursa luĭ Paul Vioreanu se trece luĭ D. Boerescu, în 1858, până la 1861 Idem
N. Pizu, I. N. Şoimescu, bursierĭ la Paris pe 2 anĭ, pentru drept . . . Idem
Anastasie Stolojan, Solomon Goldenstein, bursierĭ . . . . . Idem
Iôn Burlan are bursă pentru 2 anĭ, la Paris . . . . . Idem
Eleviĭ absolvenţĭ aĭ scóleĭ de arte din Bucurescĭ trimişĭ în Franţa şi Belgia, la 1859 . . . . . Idem
Alţĭ bursierĭ aĭ scóleĭ de arte. Un bursier la scóla politecnică. 211
Scólele private din Muntenia; revisuirea lor . . . . . Idem
Părăsirea alfabetuluĭ chirilic în 1859—1860. Cea I autoritate din Moldova care adoptă scrierea cu litere latine . . . . . Idem
Alfabet mic în tabele separate, de V. A. Urechiă. Publicarea acesteĭ cărţĭ prin *Monitor* . . . . . Idem
Adoptarea şi în Muntenia. Raportul Eforieĭ la Domn cerênd încuviinţarea scriereĭ cu litere latine 212
Rĕspunsul Ministruluĭ cultelor, cerênd un numĕr de exemplare cu alfabetul latin, pentru Ministerul de Interne şi alte autorităţĭ. . . . . Idem
Se trimit 200 exemplare. . . . . Idem
Cine e introducĕtorul alfabetuluĭ latin în cancelariile muntene? . . . Idem
Eforia din Bucurescĭ şi Ministerul Instrucţiúneĭ din Moldova, preocupându-se şi de Istoria ţĕreĭ. Comisiunea documentală 213
Jurnalul de constituire a societaţeĭ pentru adunarea de material la Istoria ţĕreĭ, în 1859—1860. . . . . Idem
Ministrul Instrucţiuneĭ publice din Muntenia, D. Ghica, scrie celuĭ din Moldova, invitându'l a constituĭ şi în Moldova o comisiune. . . . . 213—214
Ministrul Moldoveĭ promite a mijloci la Cameră pentru cheltuelele necesitate de acea lucrare. Aştépta a i se trimite basele, dupe care se conduce comisiunea din Bucurescĭ. Adresa de convocare a comisiuneĭ . . . . . 214—215
Domnitorul A. Cuza cere miniştrilor aducerea în ţéră a rĕmaşiţelor luĭ N. Balcescu, şi publicarea operilor luĭ 215
Davila propune luĭ Vodă, în 1 Maiŭ 1856, înfiinţarea uneĭ grădinĭ botanice la Cotrocenĭ. Resoluţia Domnitoruluĭ . . . . . Idem
Societatea medicală în 1858, sub preşidenţia Dr. N. Creţulescu . . . . Idem
Societatea de medicĭ şi naturaliştĭ, din Iaşĭ, în 1856 216
Biblioteca din Iaşĭ în 1859, sub direcţiunea luĭ B. P. Hasdeu . . . . . Idem
Fóie specială pentru instrucţia publică, provocată a se înfiinţa de V. A. Urechiă în 1859. Apare la 24 Ianuarie. Nu maĭ póte continua . . . . . Idem
O asemenea fóie specială înfiinţată la Bucurescĭ în locul luĭ *Isis* al Dr. Barasch, şi al *Agronomieĭ* luĭ Buescu. Actele relative . . . . . 216—218
Cestiunea tipografieĭ de la Monastirea Neamţuluĭ; tipografia adusă în Iaşĭ 218
Publicaţia luĭ V. A. Urechiă, cu referinţă la cărţĭ didactice, în Iaşĭ, la 1859. 218—219
Jurnalele Eforieĭ din Bucurescĭ, cu referinţă la cărţĭ didactice. . . . . 219—220

www.dacoromanica.ro

Pagina.

Geografiia luĭ Geanilie, în 1856; Mitologia de A. Nestor; Introductio in linguam latinam, de I. Maxin; Manual de Sf. Scriptură; Copiĭ Celebri; Tractatul de punctuaţie, de N. Pop; Aritmetica practică, de Dim. Pavel; Orĭ-ce fel de scrisóre (în 3.000 exemplare); Prescurtare de Istoria Universală, de Duruy, Traducere de Cernătescu; Lectura anuală, de A. Pretorian. . . . 220

La Iaşĭ: Harta Moldoveĭ cu învecinatele ţĕrĭ; Psaltirea cu parafasele Mitropolituluĭ Veniamin, de G. Asaki . . . . . Idem

Premiŭ de 500 galbenĭ celuĭ ce va lucra dicţionarul limbeĭ române. Resoluţia luĭ B. Ştirbeiŭ pe anaforaua Eforieĭ. Proiectul luĭ C. G. Florescu: O comisiune de învĕţaţĭ să facă dicţionarul. Dicţionarul româno-frances a luĭ R. de Pontbriant . . . . . 220—221

Concurs pentru harta Dacieĭ şi Istoria românilor. Comisiunea de examinare. Resultatul concursuluĭ. Laurian însărcinat a face aceste lucrărĭ . . 221

Egumenĭ de mŏnăstirĭ abonaţĭ cu deasila la *biblioteca literară*, publicaţiunea luĭ Iónid, 1856. . . . . Idem

Felul publicaţiunilor luĭ Iónid. El obţine un ajutor bănesc. Protest contra acestuia. Tipărirea cronicelor. Manuscrisele luĭ A. Creţescu . . . . . Idem

C. Aristia vrea din noŭ a publica *Iliada luĭ Omer* . . . . . 221—222

Premiŭ istoric înfiinţat de Eforia Aşeḑămintelor Brăncovenescĭ, în 1859. Actele relative, regulamentarea premiuluĭ . . . . . 222—224

Subiectul istoric propus de Eforie: Cine era destinat să'l ia? 224

Scólă de musichie în Bucurescĭ, dupe cererea Mitropolituluĭ către Ministrul instrucţieĭ, Bengescu . . . . . Idem

Teatrul din Craiova în 1857. In 1858 V. Alexandri cedéză teatrul pe 1858—1859 spătaruluĭ Cracte şi artistuluĭ Luchian; iar de la 1859—1864 luĭ A. Fotino . . . . . Idem

Donaţia luĭ Efrosin Poteca pentru scóle (1856), donaţia comisuluĭ Christea Harisiade (1856); neguţitorul I. Gheorghiu donéză scólelor din Bêrlad acareturĭ (1852); donaţia episcopuluĭ de Buzĕŭ Filoteiŭ (1859); donaţia luĭ Iòn Ghica la scóla din Têrgovişte; donaţia luĭ Negroponte pentru scóla din Galaţĭ; donaţia D-ruluĭ Fĕtu pentru bursierĭ 225

Eleviĭ seminaruluĭ din Rômnicu-Vêlcea fac act de nedesciplină (1858) . Idem

Alt act de nedesciplină în o scólă din Bucurescĭ (1858). . . . . Idem

Cap. VI. Anul 1860—1864 227

Studiŭ asupra învĕţămêntuluĭ secundar din România de D. Vitzu, informaţiunile ce aduce, *relativ la istoria scólelor* din aceştĭ anĭ . . . . . 227—228

Budgetul scólelor moldovene pe 1860. Aspectul sĕŭ relativ la scóle; ce resultă din el faţă cu anul 1859, relativ la crearea de scóle . . . . . 228—229

Muzĕŭ de pictură, biblioteca, 10 burse la gimnasiile din Botoşanĭ şi Bêrlad, 12 burse la studenţiĭ facultăţeĭ din Iaşĭ, 25 stipendiştĭ la Paris, 30.000 leĭ pentru tipărire de cărţĭ didactice; 10.000 leĭ pentru cabinet de fisică şi himie 229

Infiinţarea universităţeĭ din Iaşĭ, la 26 Octombre 1860 . . . . . Idem

Primul rector al universităţeĭ din Iaşĭ. . . . . Idem

Iubirea corpuluĭ didactic pentru M. Kogâlniceanu. Invĕţămêntul primar obligatoriŭ, îmulţirea scólelor primare, grădinĭ de copiĭ, scóla de adulţĭ, facultatea de sciinţe, facultatea filosofică . . . . . Idem

www.dacoromanica.ro

Pagina.

Rĕspunsul luĭ M. Kogălniceanu la cuvîntarea luĭ V. A. Urechiă. . . . Idem
Creaţiunile culturale sĕvĕrşite în Iaşĭ, în 1860 230
Seminarul catolic. Planul luĭ M. Kogălniceanu prin înfiinţarea acestuĭ seminar . . . . . Idem
Preoţĭ catolicĭ ungurĭ, expulsaţĭ . . . . . Idem
Cestiunea seminaruluĭ catolic şi în 1864 agitată. Lucrările Ministruluĭ N. Creţulescu . . . . . Idem
Regulamentul din 1864 pentru seminarul catolic . . . . . Idem
Scóla de silvicultură în Tĕrgul-Neamţuluĭ . . . . . Idem
Bursierĭ în Italia. Actele relative publicate în »Didactica« luĭ V. A. Urechiă. Actele schimbate între Ministrul Kogălniceanu, Ministrul de instrucţie italian, şi Comitele Cavour şi consulul italian . . . . . 230—232
Gazeta di Turino despre bursieriĭ trimişĭ. Jurnalul *Opinione* 232
Programul seminaruluĭ din Moldova 233
Avantagiele reorganisăreĭ seminariilor 234
Infiinţarea în România de scolĭ regulate şi pentru evreĭ. Statutele comitetuluĭ de inspecţie. Hrisovul luĭ Al. Cuza . . . . . 234—235
4 scoli preparande pentru pregătirea de învĕţătorĭ. Raportul luĭ M. Kogălniceanu la Domnitor 235
Prescript-verbal presentat Consiliuluĭ de Miniştriĭ, în cestiunea scólelor preparande 236
Programul scóleĭ preparande. Aceste scóle eraŭ în Bacăŭ, Botoşanĭ, Ismail, maĭ apoĭ Piatra şi Tecuciŭ . . . . . Idem
Ordonanţa pentru deschiderea scóleĭ de adulţĭ . . . . . 236—237
Concursurĭ generale între eleviĭ secundarĭ. Basele concursuluĭ 237
Scóla reală din Iaşĭ trasformată în facultate de sciinţe. Raportul luĭ M. Kogălniceanu către Domnitorul Cuza . . . . . Idem
Programa facultăţeĭ de sciinţe . . . . . 237—238
Ateneul roman din Iaşĭ, şi maĭ apoĭ cel din Bucurescĭ. 238
Scólă de fete la Focşanĭ (1860), scólă de băeţĭ în Piatra (1861) . . . . Idem
Ministrul Cuciureanu rógă pe V. A. Urechiă a conduce încă clasele model de pedagogie de la Treĭ-Ierarhi. Alte scolĭ rurale . . . . . 238—239
Circulare pentru vaccinarea copiilor 239
Se cere un tabloŭ lămurit de la profesoriĭ sătenĭ, în vederea legeĭ de instrucţie *obligatorie* şi gratuită . . . . . Idem
In 1860 se primesc fetele în scóle de băeţĭ din sate. Circulărĭ 240
Dispositiunele Ministeruluĭ Cultelor în vederea budgetuluĭ pe 1860. Intre altele sigiliile scólelor 241
Budgetul pe 1860 . . . . . Idem
Dotarea cu aparate şi mobilier a scólelor sătescĭ . . . . . Idem
In 1861 şi 1862 se deschid scóle sătescĭ în Moldova . . . . . Iddm
Se cere léfă pentru un profesor de limba ungurĕscă . . . . . Idem
Scolĭ sătescĭ în Ţéra Romănĕscă; léfa învĕţătorilor, nuoĭ scolĭ sătescĭ, revisorĭ de judeţe, inspectorĭ de plăşĭ 242
Scólele primare cu 3 institutorĭ la 4 clase, cele cu 2 institutorĭ la 4 clase, cele cu 2 clase şi un institutor; scóla din Ploescĭ cu gréca şi francesa . . Idem

www.dacoromanica.ro

Pagina.

Scolĭ sucursale. . . . . Idem
Scólele de fete, constatate în 1860. . . . . Idem
Scólele profesionale. . . . . Idem
Lefĭ sporite la profesoriĭ gimnasialĭ. . . . . Idem
Gimnasiele și internatele din 1860. . . . . Idem
Academia séŭ facultatea juridică sporită cu câțĭ-va profesori 243
Facultatea filosofică sporită asemenea . . . . . Idem
Subvențiunĭ date din budgetul scólelor, pe 1860 . . . . . Idem
Proiectul de lege pentru scóla sátéscă, propus adunăreĭ de Ministrul A. G. Golescu . . . . . 243—245
Imbunătățirile proiectate în 1860 245
Candidațiĭ sátescĭ pregátițĭ de inspectoriĭ de județe, nu de institutori . . Idem
Desființarea contribuțiuneĭ de 2 leĭ, și consecințele eĭ . . . . . Idem
Ameliorarea învățămêntuluĭ primar urban, în 1860 . . . . . Idem
Numĕrul scolarilor pe 1860 în scólele urbane. . . . . Idem
Imulțirea scólelor de fete în Muntenia. . . . . Idem
3 Inspectorĭ generalĭ . . . . . Idem
Invățămêntul secundar rĕmas în statu-quo: Adunarea respinsese proiectul pentru adaosurĭ, în vedere cu o legislație comună ambelor Principate. . . Idem
Scóla de comerciŭ în 1860 . . . . . 245—246
Quadrilaterul de la drept, până în 1864. 246
Seminariile în 1860 . . . . . Idem
Muséul de sciințe naturale a luĭ Fererati. . . . . .
Tabel comparativ al stăreĭ instrucțieĭ publice și private în Muntenia, pe 10 anĭ . . . . . Idem
Anul 1861 se anunță rĕŭ pentru scólele moldovene . . . . . .
Conflictul între cnézul Cantacuzin, ministrul Cultelor din Moldova, și consiliul superior al scólelor. Cálcarea unuĭ text de lege. Protestele . . . . 246—247
Desființarea Eforieĭ din Muntenia și a consiliuluĭ superior din Moldova; înlocuirrea prin consiliul de instrucție publică, comun ambelor tĕrĭ . . . 247
Comitetul din Iașĭ totuși continuă a funcționa, protestul séŭ pentru desființarea consiliuluĭ scólelor, semnat de V. A. Urechiă, T. Maiorescu, G. Mârzescu, etc. . . . . 248—249
Discursul luĭ V. A. Urechiă pentru mersul scólelor din Moldova, în 1863—1864 249
Memoriul presentat de Radu Melidon la 1 Ianuarie 1862 . . . . . Idem
Programele gimnasiilor din Bucurescĭ pe 1861—1863 . . . . . Idem
Statul gimnasiuluĭ din Ploescĭ, pentru clasa I și II, 1864 250
Perturbațiunĭ în Eforia scólelor din Bucurescĭ. Desființarea eĭ. . . . . Idem
Consiliul scolar din Iașĭ, în urma conflictuluĭ cu cnézul . . . . . Idem
Ministrul întrunit al instrucțieĭ publice în 1863 . . . . . Idem
Ministrul A. Odobescu impune ortografia comună în tóte scólele și programa analitică a obiectelor . . . . . 250—251
Cumulul de catedre 251
Consiliul scolar în 1862 regulamentéză înaintarea profesorilor . . . . Idem
Ministrul Odobescu cere concurs pentru trecerea profesorilor de la gim-

www.dacoromanica.ro

Pagina.

nasiŭ la facultate; fără concurs trecerea de la gimnasiul inferior la cel superior . . . . . Idem
Regulamentul externatelor de fete . . . . . Idem
Expositiunea lucruluĭ de mână la scóla centrală de fete din Iaşĭ, 1862 . 251—252
Certificat de absolvirea scóleĭ primare din Bucurescĭ, 1862. 252
Ministrul D. Bolintineanu încércă a crea o scólă preparandă ca cea din Iaşĭ. Idem
Programul scólelor sătescĭ în 1862, întocmit de consiliul superior pentru scólele din ambele principate . . . . . 252—253
Legea scólelor din Moldova cerea maĭ multe studiĭ ca cea munteană. Ministrul A. Odobescu convócă consiliul superior al scólelor . . . . . 253—254
Resultatul dat de consiliŭ 254
Scóla de comerciŭ în Bucurescĭ, istoricul 1861—1864 . . . . . Idem
Scóla de comerciŭ şi în Galaţĭ . . . . . Idem
Memoriul luĭ N. Flügel către ministrul instrucţiei, pentru scólele de comerciŭ, în 1864 . . . . . Idem
Minisrul A. Odobescu, în 1863, face scólă de sciinţe din scóla de inginerie. 255
Ministrul D. Bolintineanu transformă facultatea de litere în scóla superióră de litere, pentru formarea de profesorĭ gimnasialĭ. Actele relative . 255—256
Proiect pentru complectarea facultăţilor de litere şi sciinţe, 1863 . . . 256
Cum s'a născut facultatea de litere? Actele relative . . . . . 256—257
Programa pentru facultatea literilor, pentru facultatea sciinţelor . . . 257—258
M. Kogalniceanu şi N. Creţulescu complectéză opera D-luĭ Odobescu şi Bolintineanu. 258
Seminariile muntene inferióre celor moldovene . . . . . Idem
Seminarul metropolitan 1862—1863. Programul . . . . . 258—260
Seminarul Veniamin, în 26 Octombre 1859, trecut sub administraţia ministeruluĭ cultelor. 260
M. Kogălniceanu reformézā seminarul Veniamin în 1860 . . . . . Idem
D. C. Erbiceanu, cum judecă acésta reformā . . . . . 260—261
Párintele archimandrit Mechisedec şi Neofit Scriban descuviinţéză masura luĭ M. Kogălniceanu. 261
Profesorul Drăghicĭ in 1864 cere a se alipi o fermă la clasa de agronomie de pe lângă seminarul Veniamin. Se respinge . . . . . Idem
Seminariile din eparhiĭ: Huşĭ, Roman, monastirea Neamţuluĭ . . . . . Idem
Scóla de medicină şi hirurgie, în 1864 . . . . . Idem
Doctorul Davila cere ministruluĭ a trimite în strĕinătate câţĭva absolvenţĭ aĭ scóleĭ acesteia, 1864 . . . . . Idem
Doctorul Davila şi uniĭ moldovenĭ contra complectăriĭ universităţiĭ din Iaşĭ cu facultatea de medicină 262
Cererea Mitropolituluĭ Bucurescean în privinţa scólelor confesionale, 1860. idem
Scólele private din Bucurescĭ merg scăḑênd, 1860 . . . . . Idem
Scólele dascălilor de pe la biericĭ continuá, 1860 . . . . . Idem
Directorul I. Maiorescu cere local pentru aceste scoli de la epitropiĭ bisericelor . . . . . Idem
Bursieriĭ moldovenĭ trimişĭ în străinatate, în 1860 şi 1861. . . . . 262—263

www.dacoromanica.ro

Pagina.

Listă de subvenţiunile elevilor din Moldova, trimişĭ în străinătate, pe trimestrul luĭ Iulie, 1862 263
Actele relative la bursierii munteni, din 1860 . . . . . .
Burse pentru studenţĭ bucovinenĭ, în 1861 : V. Burla, V. Bumbac, I. Boliga. Ajutor bănesc Sf. Nicolae din Braşov . . . . . 263—264
Mitropolitul Moldoveĭ şi Suceveĭ Calinic Miclescu intervine în favórea românilor de peste Carpaţĭ, în 5 Iunie 1864. Adresa către ministrul Cultelor 264—265
Tinerĭ trimişĭ în străinĕtate pentru meseriĭ, în 1860 . . . . . 265—266
Scóla de arte şi agricultură trece la ministerul agricultureĭ, comerciuluĭ, etc. 266
Ministerul justiţieĭ unit cu al instrucţieĭ, in 1864 . . . . . Idem
Biblioteca din Iaşĭ. Altă bibliotecă speciala în Iaşĭ . . . . . Idem
B. P. Hasdeu oprit de muscalĭ în Basarabia, intervenţia guvernuluĭ Moldoveĭ . . . . . Idem
Nota consulatuluĭ general al Rusieĭ . . . . . 266—267
O rară carte descoperită de D. Hasdeu la Odesa 267
Grădina botanica din Iaşĭ, în 1864 . . . . . Idem
Proiectul luĭ G. M. Tătărĕscu pentru înfiinţarea scóleĭ de pictură şi sculptură în Româia. . . . . 267—268
Albumul pictoruluĭ Trenk 268
Tinerĭ carĭ cer scóla de pictură . . . . . Idem
Noŭ proiect al luĭ Tatărĕscu. Consiliul superior. Ministrul D. Bolintineanu, N. Creţulescu 268
Premiŭ de 300 galbenĭ pentru tabloul *lupta de la Teişanĭ* 269
Regulamentul concursuluĭ . . . . . Idem
N. I. Voinescu profesor de violină la scóla de musică, în 1863 . . . . Idem
Creaţiunea scóleĭ de musică, în 1864 . . . . . Idem
Melodiile române, de Alex. Berdescu ; ajutor acordat pentru tipărire . . Idem.
Artistul Flechtemacher, musica din *Norma* . . . . . Idem
Scóla de musică din Iaşĭ, în 1861 . . . . . Idem
13 imne intrate la concurs în 1861, comisiunea examinatóre. . . . . 269—270
Teatrul din Iaşĭ mergênd spre cádere; Mihaĭ şi Matilda Pascali în Iaşĭ . 270
Teatrul din Bucurescĭ dat în arendă luĭ Mateĭ Millo, 1860. . . . . Idem
Comitet de 5 membri, dar apoĭ redus la 3, apoĭ iar la 5 . . . . . Idem
Stăruinţele din 1863 ale luĭ Pascali, comisiunea adaosă la comitet pentru reorganisarea Teatruluĭ National. . . . . Idem
Opera italiană subvenţionată în Iaşĭ şi Bucurescĭ. . . . . Idem
Informaţiunĭ despre diverse lucrărĭ istorice din ţéră . . . . . .
O comisiune de 4, Monastirile împărţite în 4 circumscripţiĭ, fie-care din ceĭ 4 membri să visiteze câte o circumscripţie. Lucrările comisiuneĭ . . . 270—271
Comisiunea documentală, prefacerĭ în personalul eĭ 271
Comisiunea istorică din 1859 şi 1860, proiectul eĭ pentru o societate academica. Lucrul rĕmas baltă până în 1864. C. A. Rosetti . . . . . Idem
D. Al. Odobescu studiază tesaurul de la Petrósa . . . . . Idem
Donaţiunea de obiecte archeologice a generaluluĭ Mavro. Donaţiunea D. Dim. Sturza. Inventariarea donaţiuneĭ Mavros. 272

www.dacoromanica.ro

Pagina.

M. Kogâlniceanu dispune aşeḑarea mărcilor la autorităţile judeţene . . Idem
Catalog de cărţĭ didactice adoptate la scolĭ în 1862 . . . . . Idem
Raport din 1862, arĕtând cărţile în us la scóla de Verde din Bucurescĭ . Idem
Listă de cărţile în us la gimnasiile din Ţéra Românéscă. . . . . 273—274
Tipografia bulgaro-română la Bolgrad, 1861 274
România fóia D. A. Odobescu . . . . . Idem
Ateneul din Iaşĭ; Revista Carpaţilor, a luĭ G. Sion . . . . . 274—275
Jurnalismul politic. C. A. Rosetti, M. Kogâlniceanu, C. Boliac 275
Efectele jurnalismuluĭ politic . . . . . Idem
Prin ce maĭ trăesce *cartea*, dupe 1850 ? . . . . . Idem
Ministerul instrucţiuneĭ protege unele cărţĭ, dar adese orĭ nenimerit. . Idem
Ministrul D. Bolintineanu refusă ajutor pentru tipărirea baladelor luĭ Anghel Pechmeja în 1864; dar la 1860 se impusese egumenilor cumpĕrarea cărţiĭ »Escursiunĭ în Germania meridională« de N. Filimon . . . . . Idem
Anuarele institutuluĭ Vasilian şĭ a gimnasiuluĭ din Iaşĭ, de T. Maiorescu . . . . . Idem
Anuarul instrucţiuneĭ publice, de V. A. Urechia . . . . . Idem
Calendarul bunuluĭ cultivator, de I. Ionescu . . . . . Idem
Gramatica germană de Eivos . . . . . Idem
Volumele de sciinţe naturale ale D-ruluĭ Baraş . . . . . Idem
Tesaur de monumente istorice, de A. Papiu şi *Uricarul* luĭ T. Codrescu Idem
Legea actuală a învĕţămêntuluĭ lucrată sub dictatura Domnitoruluĭ Cuza 275—276
Studiarea cărţilor didactice 276
Judecarea legeĭ învĕţămêntuluĭ, şi aplicarea eĭ . . . . . Idem
Tabla de materiĭ . . . . . .

www.dacoromanica.ro

OPURI RECENTE DE V. A. URECHIĂ

Istoria Culturei. — 3 volume. 8⁰. — (al 4-lea sub presă.)

Istoria Românilor de la 1774—1832. — V volume; al VI și VII sunt sub presa

Legende. — 1 volum 8⁰. — 1891. Ediţiunea a 2-a sub presă.

Aceste opere se pot avea la autorul lor, strada Brezoianu, No. 28.

www.dacoromanica.ro